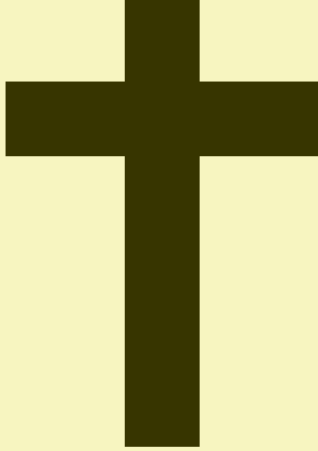

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tɔ̀ / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tɔ̀ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tɔ̀ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	24
JOHN	63
ACTS	91
ROMANS	130
PHILIPPIANS	149
1 THESSALONIANS	154
2 THESSALONIANS	158
1 TIMOTHY	161
2 TIMOTHY	167
TITUS	171
PHILEMON	173
JAMES	174
1 PETER	179
1 JOHN	185
2 JOHN	190
3 JOHN	191

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Mark Ita'nandi'

John i' p'ó'p'oe'kandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende'

¹ Nã'i-ân namuu i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi, i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i' bá Jôesi Tádávi ay únmuu. ² Hân'oe Jôesi Tádávi tukhe'bi', Isaiah gin nakháwã'i', ita'nan háa Jôesi Tádá ivi ay itü'annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepã'aa'i' uvi páadé wínsankhâymaa.

I'dân ugi' in p'ôe wónkhây'amí.

Oe ahkon deedi i' t'ôepã'aa'i' úntuhkwíntúuní,

"In p'ôe binkhây'an i' shánki natsonji'igi'.

Hã'i p'ôe'ây-á wá'igi' binta'ge'an."

⁴ John i' p'ó'p'oe'kandi-ân i' t'ôepã'aa'i' namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovây't'ôekanhondi ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amí." ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú'windá ee naji' iwepiye dimáa, hedi in to'wên divít'aywó'dihãätsi'annin in Jordan p'o'k'ay iwe ovây'p'ó'p'oe'an.

⁶ John-bí aa kamãyo phódi únpa'an, hedá napújeba'áamuu, hedi khowi'dá hedá thaawãä äp'o ishaa'i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovây'tumáa: "Wí to'wí naví shánki tso-nan, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amíkhuu imáa'i naví tí'úuge napowagi'o, hedi naa ihay híwó'di wó'muupi dáyt'ää-ídi ivi anto wânbo dônmã'p'äädi-ídi. ⁸ Naadã p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o', hewânbo i'dá i' Yã'dãa'i P'oe'wãhãä wovâysankhâymaa wí p'ó'p'oe'kan waagibá."

Jesus óep'ó'p'oe'an

⁹ Ihayhãäbã Jesus oe Nazareth bú'dí napówã, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o'k'ay iwe John-di óep'ó'p'oe'an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedí nats'anpee'ã' ihaydi, makówã nakuuudeemãndi i' Yã'dãa'i P'oe'wãhãä wí k'o'wee waagibã nawãndi imû', hedi ivi'di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówãdí napeedi ginnân natü: "U-á naví ay wísigi'i-ân unmuu. Hânho u'dí ohíhchan."

Penísendi ikhãäde Jesus óehíwóhpikannamídi

¹² Ihaydi i' Yã'dãa'i P'oe'wãhãädi Jesus ahkónupiye óeho'. ¹³ Jónántã (40) thaa iwe naji', hedi Satan i' Penísendi namuu'i' ikhãäde' óehíwóhpikannamídi. Ihayhãädi wiyá to'wí i-á'dí wina'ãnpí, in ahkónuwin animãa hãäwëndã'mân iwe diji', hewânbo in makówãwin t'ôepã'aa'i'ndiho óekhãge'nan.

Jesus-di jónu paawó'in ovây'tuhkãnnan i-á'dí dimú-ídi

¹⁴⁻¹⁵ John i' p'ó'p'oe'kandi' oe Judea óepansóge, hedi tí'úugédi Jesus oe Galilee-piye namãa, Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhondi. Ovây'tumáa, "Nãã-ânho híwó' diwe nanã, Jôesi Tádã nakhâymuu wovâysíghóenídí. Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedá nã'i Jôesi Tádávi híwó'di tun bíwãýü'."

¹⁶ Iwáy Galilee p'oe'kwí kingé Jesus naphademãn dihaydi, Simon-dã ivi tí'úu Andrew-á'di dãnpa'akanunde'di ovãnmû', indã paawó'in damuudi. ¹⁷ Hedi ovãntü'an, "Naa-á'di bákã've. Nãã dãnpaahónde', hewânbo naagi' dñnt'owahóeni'in wãnhã'amí." ¹⁸ Wesebo inbí pa'akanu'i dãnjoe'andi i-á'dí damãa.

¹⁹ Wiyá hãý namã ihaydi, James-á'di ivi tí'úu John-dá'di ovãnmû', indã Zebedee-ví äy damuu. Inbí pa'akanu'i dãnko'di'ov' inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovãnmû'qi ovãntü'an i-á'dí damú-i'in, hedi inbí tãdá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe'indã'dí ovâyjoe'andi i-á'dí damãa.

Jesus-di wí yã'dãapi' p'oe'wãhãä wí senbí'wedí óekhehpiye

²¹ Capernaum bú'ay dipówã, hedi i' kaykhanwówã thaa nanã' dihaydi Hudíyovi méesate'ay ee Jesus nats'ü, hedi in t'owa ovây'hã'an. ²² Háa Jesus-di ovây'hã'o waa ovây'hã'an, gá in senã' in Hudíyovi kuuu dâyhã'o'in dívihée'an waagibã wí'ihée'ãnpídãn, hewânbo i'dã ovây'hã'an ta'gendi itsonkhuumãa waagi.

²³ Ihaydibã wí sen i' méesate ee nats'ü, i-á wí yã'dãapi' p'oe'wãhãädi óemãa, hedi ituwínú, ²⁴ "Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wí. Ti un'ãä dí't'ahããnú-ídi gáhân? Naa dñnhanginnã to'wí unmuu'in. U-á i' t'ãhki yã'dãa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'." ²⁵ Jesus-di i' yã'dãapi' p'oe'wãhãä óet'e'yandi óetü'an, "Hãnda'dibo', nã'i senbí'wedí óepeve." ²⁶ Hedi i' yã'dãapi' p'oe'wãhãä ituwínúdá'hã' i' sen óethathãkannan ivi'wedí napee'ã'di.

²⁷ T'ähki in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, "Hännan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannän imáa, hedá itsonkhuumáa waa í'ó'. In yá'dáapi'in p'owəəhâa wänbo ovâytsontmáa, hedi indi óe'a'gindo'." ²⁸ Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähki t'owa ivi'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháa'an

²⁹ I' méesate iwedí dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namáa. James-ádi John-dádi wá' damáa. ³⁰ Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo úntsáwáp'ídehay'in. ³¹ Hedi i' kweevi' whohte iwepiye namáadi man diwedí óeyá'di óeshaa. I' tsáwáp'íde wesebo únhan, hedi ovâyhúujón.

³² Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähki hedá in to'wên yá'dáapi'in p'owəəhâa'ídi ovâymaa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. ³³ In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähki ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. ³⁴ Hedi báyéki t'owa ovâyhehkháa'an, tobá náswi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yá'dáapi'in p'owəəhâa t'owavi'wedí ovâykhehpiye. Hewänbo in p'owəəhâa wí'ovâyhi'mágipi, gá to'wí namuu'in dínhanginnándän.

Jesus wí'bo ijúusu'an

³⁵ Wa'déedi Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe händá' naná' diwepiye namáa, hedi iwe ijúusu'an. ³⁶ Simon-dá in wé'gen í-ádi diji'indádi dimáa óenuuwá-ídi. ³⁷ Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'ähki wóetu'wámáa." ³⁸ I'di ovâytu'an, "Jaho gimú-í o'í wé'ge'í bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jösi Tádávi tun dováy't'óe'amídi. Hangí'-ánkun o'áä."

³⁹ T'ähki Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jösi Tádávi tun ováy't'óekanhon, hedá in yá'dáapi'in p'owəəhâa t'owavi'wedí ovâykhehpiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'í ónehkháa'an

⁴⁰ Wí sen naphéetaymuu'í Jesus-ví'piye na'áä, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná u-á úkodí'in ná'i phéetay dínjáa'amídi, unda'dí." ⁴¹ Jesus ivi'piye háhno nasehkanápóe, hedi ikhóhtáadi ivi mandí óetáge, hedi óetu'an, "Naa oda'ákun wínhehkháa'amí'in. Unhehkháapúuwí." ⁴² Wesebo i' phéetay únhandí nahehkháapóe. ⁴³⁻⁴⁴ Hedi Jesus-di óepunjón, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, "Óet'óeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedi wináat'óe'amípi. Moses ita'nán Jösi Tádávi ta'nin diwe, únkhây'á' wí háäwi i' owha'vi'piye bínhúuwí'in Jösi Tádá óemáanídí, in t'owa ovâyhangin'ánnamídi ihehkháapóe'in. Náä ópün, ha'wáa ó'an." ⁴⁵ Hewänbo i' sen iwedi namáadi báyéki ihé'e'an ní'gedi, hedá háa únópóe'indá t'ámápiye in t'owa ováy't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'únkodipi kee'eedí i' bú' náswi'únidí, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi iwe iwóy'í. Hewänbo ee na'an diwe in t'owa t'ámapha'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ún'a'yákankodipi' ónehkháa'an

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namáa, hedi ivi' na'ánnin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho winájáanáhpi phódi nú' wänbo joe, hedi Jösi Tádávi tun ováy't'óe'an. ³ Wáy-á t'owa di'áä, hedi in diwedí jónu sená'di wí sen ún'a'yákankodipi' whohpa' k'éwéwé' óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wí'dínkodipi Jesus-ví nú' óekáanídí, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dáphokkídi, hedi whohpa' wóégé i' sen ún'a'yákankodipi' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dáywáyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'í' óetu'an, "Navi ay, uvi t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyovi khuu dáyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnän díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jösi Tádáda'mán únk'óe t'aywó'di i'owóejé-ídi, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jösi Tádá óe'a'ginhánúnde'."

⁸ Wesebo Jesus wí'bo únhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wáa úví'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ún'a'yákankodipi' dótu'andá, "Úvi t'aywó'di ú'owó'jen," háa dótu'andá, "Úvi whohpa'ay mánke'di ójyé, wé'i-an shánki wínabápu'wanpi hedánho bínmuunídí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Náä háäwi dókhâymaa wáykeeyamídi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'í dínk'óe'in náä oepáa k'aydi t'aywó'di dováy'owóejé-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ún'a'yákankodipi' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uvi whohpa'ay mánke'di uvi'piye unmú-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi ivi' whohpa' iké'dí napee. T'ähkídi'bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên háäwên gi'min wáymuu wänbo wí'áymú'pi," hedi Jösi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oe'kwí kingépiye wíyá namáa. Báyéki t'owa ivi'piye dimáa, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwá'í' óemú' i' phahsan chá' dáywé'ge'o'í tewhá'ay ee na'ándí, í-á Alpheus-ví ay únmuu, hedá

tax phahsandi-än namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi ókã've," hedí iwínúdí Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wáy-á tax phahsannin hedá wáy-á t'owa-á Jesus-ádi diji, ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ováytmáa t'óeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádí dívihúujo'. ¹⁶ Hedí wên Hudíyoví khuu dáyhá'o'in sená', indá Pharisee t'owa iwedí'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujodi. Hedí Jesus-ví khäge'nin ováytsika'yan, "Háađan ná'in tax phahsannindádí hedá ná'in t'óeyanpí'indádí ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ováytu'an, "In dihay'inda'mán wí woekandi dintáy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dováytu'ámídi inbí t'aywó'di dáyjoe'ámídi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haqdã i'gedi

¹⁸ Ihayhääbá John i' p'ó'p'oekandiví khäge'nindádí in Pharisee t'owaví khäge'nindádí dívihäädã'o', hedí wên t'owa Jesus únpowá'indi óetsika'yan, "Háađan John-bí khäge'nindádí in Pharisees-ví'indádí dívihäädã'o', uvindá joe?" ¹⁹ Jesus-di ováytu'an, "Dínkhóhtsaashánkí'eediná' dihaydí, ti i' soyingiví k'ema'in dívihäädã'o wa'di indádí najidibo?" Joe, há'to ha'wáa díví'ami wa'di indádí dín'ándi. ²⁰ Hewänbo owáy häädi i' soyingi inbí'wedí óekhuwakhâymaa, ihayđânho dívihäädãkhâymaa." *

Jesus-di ováythayyan in Húdíyoví hay owáydi'í khuu-á hedá iví ts'aqabi khuu-á wíđänwóndepi'in

²¹ "To'wí wänbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí'ti'k'úya'pí. Ha'wáagi i'ándá, dáy'owídi in aa'ay nat'i'k'óe'in nats'úuni, hedá shánkí wänbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Hedí to'wí wänbo wí úuva p'oe ts'aabi wí'ikuudepi wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Ha'wáagi i'ándá, i' úuva p'oe nakaypodegi nasódegi i' p'oemúu napáni, hedá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aabi-á p'oemúu ts'aabi eejân únkuukhây'ã'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówa thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówa thaa naná'di', wí táhtán nava i'ge Jesus-ádi iví khäge'nindádí dimán, hedí in khäge'nin dáy'ták'éthehondi dáykoehon. ²⁴ Hedí in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háađan uví khäge'nin ha'wáa díví'o'? Háa díví'o'in kaykhanwówa thaa naná' diwe nakhák'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ováytu'an, "Hewänbo bintunnapí'an háa David hán'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'dédi'än dihaydi. David-dá hedá in sená' i-ádi diji'indádí dihašsēndi wí hääwí dáy'k'o'í'in wíđâymaapi, hedího Jōesi Tádáví tewhá ee dits'ú, hedí i' pává ee nasaa'í David ihógi ik'oe, hedá in sená' i-ádi diji'indá wá' ováymági, tobá i' pává Jōesi Tádágí' únwiesaa wänbo', hedího in owha'đá'mán dínk'óe dáy'k'o'ídi. ²⁷ Jōesi Tádáví t'owa ováykhíje i' kaykhanwówa thaa dáywánpí'a'geeniá joe, hewänbo i' kaykhanwówa thaa-á t'owa ováymági ováykhäge'namídi. ²⁸ Hedího naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'í dínk'óe otúñidí háa t'owa kaykhanwówa thaa iwe wänbo dínkodí'in díví'ámídi."

3

Kaykhanwówa thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'í' ónehkháa'an

¹ Jesus i' Hudíyoví méesate'ay ee wiyá nats'ú, hedí wí sen wáyhángedí namant'aamuu'í' iwe na'än. ² Hedí in t'owadi Jesus áyngidí óemünde', tigúba kaykhanwówa thaa i' sen ónehkháa'ami, hedí ónehkháa'ándá ónt'e'p'ēde-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'í' óetu'an, "Ná'in t'owaví páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ováytsika'yan, "Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe iví'ámídi: Ti wí to'wí áykhäge'namí háa áywa'ami? Ti gínkhây'ã' wí to'wí wí wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyji'in?" Indá háabo wíditúyji. ⁵ Hedí Jesus íbedí tyngidí óemünde', tigúba k'aygi ováyimünde', gá wídisígítaachanpoe'opidán, hedí wídisehkanápoe'pídí óewa'an. Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtãä." Hedí ikhóhtãädi iví man únwówadi páadédi únmuu waagibá únpóe. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedí wesebo Herod-ví k'ema'in ováyhée'an wên hí' dáy'úuwídi hádídi Jesus óeháyji'in.

Báyéki t'owa oe p'oekwí kíngépiye Jesus-ádi dimää

⁷ Jesus-ádi iví khäge'nindádí iwedi dívíjãa'an, hedí oe p'oekwíngépiye dimäädi báyéki t'owa dínwóemää. Ná'in t'owa di'ää oe Galílee nangedí, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'dá, Idumea nangedá, Jordan p'o' p'ánádá, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Ná'in t'owa-á háa i'o' i'gedi dit'oedi iví'piye dimää. ⁹ Hedí Jesus iví khäge'nin itú'an wí kophé únkhâychaní'in, in báyéki t'owadi wí'óet'äämá'we-ípídi. ¹⁰ Báyékiho ováyhekháa'an, hedího náä-á t'ähki in

* 2:20 Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'bá namuu, hedí iví khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

dihay'in ivi'piye divit'á't'á'máa óetäägé-ídi. ¹¹ Hedi in t'owa in yá'dáapi'in p'oweahhâadi ovâymaa'indi óemú'di ivi páadépiye dividége'dikw'ódi, hedi divitúwinú. "U-á Jôesi Tádávi ay-ân unmuu." ¹² Hewänbo kay'indi in yá'dáapi'in p'oweahhâa ovâykhâk'ú' w'iditú'be-ípidi to'wí namuu'in.

Jesus-di tá'di wije senä' ovâyde'man ivi khäge'nin dimúunídi

¹³ Jesus okú i'piye namáa, hedi in to'wên nada'in ovâytuhkánnan, hedi ee naji' iwepeye dimáa. ¹⁴ In diwedi tá'di wije senä' ovâyde'man i-ádi dimú-ídi, hedá ovâypunjôenídi ivi tun in t'owa ovâytuphaadé-ídi. ¹⁵ Hedá inbá ovâyk'ú' in yá'dáapi'in p'oweahhâa t'owavi'wedi ovâykhehpeeyé-ídi.

¹⁶⁻¹⁹ Ginnân in senä' dikhâwá: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhâwâmági), James-á John-dá (ná'indá Zebedee-ví ây únmuu, hewänbo Jesus-di ovánkhâyá? Boanerges gin, hedi ná'in khâwá Boanerges-á Greek-ví tundi "Kwahtaq" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi'i namuwan*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuphekhâymaa'i-á namuu).

Ditú Penisendi di Jesus óekhäge'máa'in

²⁰ Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyéki t'owa wíyá diwé'gepóedi Jesus-á ivi khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymähpí. ²¹ Hedi ivi maatu'in háa únpo'e'ó'in dínhanginpoedi únkenmäa. "Hádée ivi hangintan wí'imáapi" gin ditú'.

²² Wên Hudíyovi khuu dâyhá'o'in oe Jerusalem bú'di di'ää'in wá' ditú', "Jesus-á Penisendi óemáa. In yá'dáapi'in p'oweahhâavi p'ó'dédi' dínmuu'i, Beelzebul gin nakhâwá'i'dân óekhäge'máa in yá'dáapi'in p'oweahhâa t'owavi'wedi ovâykhehpeeyé-ídi." ²³ Hedi Jesus-di in t'owa ivi'we ovâywé'ge'andi ná'i hí' wên ó'gedi'ay waagi'bá namuu'i' ovâytu'an ovâyhá'amídi: "Hádídan Satan i' Penisendi namuu'i' únkođi wí'bo ipikhehpeeyé-ídi." ²⁴ Tí wí'únhanginnáhpí'an wí nangewin t'owa wí'bo divípihánbođá, há'to inbí nange dínkáypúuwí. ²⁵ Hedi t'owa inbí l'aygi ee wí'bo divípiyádeđáho", há'to híwó inbí l'aygi dínpuuwí. ²⁶ Hedi hanbá Satan ivi khäge'nindádi iyádeđá, há'to nakâypuuwí, hewänbo iwebo ivi kay únháani.

²⁷ "To'wí wänbo wí'únkođipi wí sen nakay'ivi tewhá ee nats'úunídi ivi háäwí ónsänhóenídi, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepidíbo". Óewhisógedída'mânho ónsänhóeni ivi háäwí.

²⁸ "Ta'gendi wâytu máa, nakodi ovây'owóje-ídi t'owavi t'aywó'di t'áhkí hedá t'áhká inbí hí'gí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'i-á. ²⁹ Hewänbo to'wí i' Yá'dáa'i P'oweahhâavi'gedi a'ginkhanuđi ihí'máadá, Jôesi Tádádi há'to hánhay wänbo ón'owóje-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hánhay wänbo na'owóje-dee-i'in." ³⁰ Ha'wáagi Jesus ihé'e'an gá in Hudíyovi khuu dâyhá'o'in ditú'dân, "I-á wí yá'dáapi' p'oweahhâadi óemáa."

Jesus-ví jiyá-á t'úuwindá únpówa

³¹ Ihayhâábá Jesus-ví jiyá-á ivi t'úuwindá i' tewhá wáy na'án diwe dipówa, hedi já'wé divítsikhawindi wí to'wí Jesus úntuhkánts'ú. ³² Báyéki t'owa ee na'án dee dikw'ón, hedi óetu'an, "Uvi jiyá-ádi uvi t'úuwindádi oe já'wé diji" hedi wóetuwámáa." ³³ Jesus-di ovâytu'an, "Wáy-á t'owa diji' jiyá-á t'úuwindá waaginbá dimuu'in naagi'." ³⁴ Hedi in t'owa dibúukw'ó'nin ovâybéepuwámáadi natú, "Ná'in wá' naví jiyá-á naví t'úuwindá dínmuu. ³⁵ To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa diví'o'innânho naví t'úuwindá naví jiyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkang'i'in ó'gedi ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

4

¹ Jesus-di in t'owa oe p'oe kwí kíngé wíyá ovâyhá'o', hedi ee naji' iwe báyéki t'owa divíwé'ge'andi wí kophé na'án diwe itógidi isóge, hedi t'áhkí in t'owa ee nange p'oe kwí kíngé divíwóyi'. ² Iwe ovây'ó'gedi'an báyéki háäwí ovâyhá'amídi. Wên ó'gedi' ovâytu'annin ginnân namuu: ³ "Bit'óeyan. Wí ko'jikwo'i namáa ivi ko'ji wóege, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. ⁴ Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi in tsíde dipówádi t'áhkí dáyk'oe. ⁵ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, báyéki wínanankw'óhpi iwe, hedi wáhpshade wínanank'aanáhpídi i' nan nasúwádi wesebo natsijópúpoe. ⁶ Hewänbo i' than napee ihaydi, t'áhkí nat'aađi óepahánú, ihay wínapútsiyedípidi. ⁷ Wíyá ko'ji-á wáá'i phé'yávi jáa-á najemu, hedi i' phé'yávi nasóedi i' ko'ji óe'ánhógiđi háäbo wínapaapi. ⁸ Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan diwá najemu, hedi napeedi nasóe, hedi wáy wí ko'ji iwedi powintá ma'kw'anukí shánki napaa, wíyá iwedi sígintá-á, hedá wíyá iwedá tágintá-á. ⁹ To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó diví'óeyaani'in dínkhây'á'."

* 3:16-19 In Zealot t'owa-á Israel nangegi' divíhánbo' in Rome-'in ovâykhehpeeyé-ídi

¹⁰ Jesus wí'bo naji' ihaydi, iví tã'di wíje khãge'nindá hedá in wé'gen i-ádi diji'indá oetsika'yan hãnnan ná'in ó'gédi natunda'in. ¹¹ Ováythayyandi natú, "Jõesi Tádádi wovâyãmági ika'póewídi hádídí i'di náá t'owa ovâyisíghónde' í'gedi, hewãbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho dovâyhá'odi ó'gédída' dovâytumáa hedãnho wídika'póewípídi. ¹² Jõesi Tádávi ta'nin diwe ginnãn inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa háãdi wãbo t'ãhki dáy múnde wãbo

wídínkeepoe'opí,

hedá háãdi wãbo t'ãhki dit'oe'o

hewãbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jõesi Tádávi'piye dívíbee-í hedí i'di ovây'owóje'í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

¹³ Hedí Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti ná'in háhkaní' in ó'gédi i' ko'ji i'gedi wí'ika'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i háhkaní' ó'gédi wáytumáa'í' ika'póewí? ¹⁴ Ná'i ko'ji i' sen ikoe'í Jõesi Tádávi tun waagi'ba namuu. ¹⁵ Wí ko'ji in p'óe'ay i'gepiye najemu nanankáymuu eedi, hedí wên t'owa ná'i nan waaginbá dimuu. Ná'i Jõesi Tádávi tun dit'oe'di wesebo i Penísendi Satan na'ããdi inbí'wedi ovâyhónde'. ¹⁶ Wiyá ko'ji-á nak'ununá' deedá najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á ná'i wãphade k'aapi' nan waaginbá dimuu. Jõesi Tádávi tun dit'oe'di wesebo híhchandi dâysí'ó'. ¹⁷ Hewãbo wídípúmuupi waaginbá dimuu. Pin ta'gedi wídíwíwáyundepídi háy tãhki'da' diyããpoe'o. Dáy't'óephadededáhá' t'owadá ovâywã'o' ná'i Jõesi Tádávi tun namuúdi, hedího wesebo inbí wáyú hínhãnde'. ¹⁸ Wiyá ko'ji-á wãã'i phé'yávi jáa-á najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á i' tun dit'oe'di ná'i nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háãwi náá oepáa k'aydiwídi ovây'áyingimá', hedí hãnho dáychã'sígídi in ta'gen namuu iwedi dívíhãnge'o', hedá báyéki wiyá háãwi-á dida', hedího i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jõesi Tádávi hí' dáy'ódé'dedi wên híwó wãbo wí'ovây'ohpí. ²⁰ Wiyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á ná'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jõesi Tádávi tun dit'oe'odi dâysí'ó', hedí híwó'di háãwi díví'ó'. I' ko'ji powintã háa sígintã háa tãgintã ma'kw'anuki shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi wáy wên shánki híwó díví'ó wáy-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

²¹ Hedí wá' ovâytu'an, "Ti wên phakó bints'úya' wên t'un napekíchá'nin pho' háa whohte pho' bínkëenídí? Joe, wên phakóbay-á dáyké'e'í wáy nakohkeet'óeni iwepí'an. ²² Hedí hanbá t'ãhki háãwi náá nakaamuu wãbo nakeepúuwí, i díví'ó'. I' ko'ji powintã háa sígintã háa tãgintã ma'kw'anuki shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi whedi háãwi náá naka'powamuupi wãbo-á naka'powadée-i. ²³ To'wên naví hí' dit'oe'indá dínkháy'ã' híwó dívít'óeyaaní'in.

²⁴ "Hewãbo áyingídi bit'óeyanbe. Wí híyããwãn úvít'óeyandáho', wí híyããwãn ika'póewí. Hewãbo híwó úvít'óeyandá híwó wá' ika'póewí, hedá shánká íhãhpúuwí. ²⁵ To'wí naka'pówá'í-á shánki óeka'powamãani. Hewãbo to'wí híwó naka'pówá'pí-á, i' waagibá, ná'in t'owa iwedi whíyãã naka'pówá'í' ónkaayámí."

Wiyá wí ko'ji i'gedi ovâytu'an

²⁶ "Naadi wáythayyámí háa Jõesi Tádávi háhkan únmuu waa. Ginnãn waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. ²⁷ Khun waagi i' sen najókháyã', hedá hedén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópupuwãmáni nasõemãn, hewãbo i' sen wí'únhanginnáhpí háadi gin napoe'o'in. ²⁸ I' nan diwedi napípee. Páadé napee, hedá natútódee, hedá nakâyppoe. ²⁹ Hedí nakâyppoe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'ã', táhtsaa ihaydi nanãndi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naadi wáythkankkhãmáa háawin Jõesi Tádávi háhkan únmuu'in. Ná'i háhkaní' hí' wáytu'amí wáythayyámídi háa únwadedee-i'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân únpoe'o waagibá. Ná'i tánda shánki hínhãã'í namuu i' wé'ge'í ko'ji t'ãhki'wí'wedi, ³² hewãbo óekoedi napee ihaydi, shánki nasõe'o i' wé'ge'í nako'ondíwí'wedi. Hedí nasõedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsídé'áy-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dáyããhpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkaní' ó'gédi'áy gi'bibá ovâytu'an, háyú dín't'óeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewãbo wí'bo iví khãge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háãwí t'ãhki ovâythayjo'.

Jesus i' wãq hãnda' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi iví khãge'nin itú'an, "Jaho gimú-í oe p'oe'kwí' p'ãnápiye." ³⁶ Hedího t'ãhki in t'owa ovâyjoe'andi in tã'di wíje khãge'nin i' kophé iwe dívítógídi indádi óeho'. Wáy-á kophé wá' iwe dikwó. ³⁷ Hedí wí wãq hãnho kay'í napówa, hedí i' kophé búge

nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé t'í'úupiye p'ónwéde eedi Jesus najókhawák'óe, hedí iví kháge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi?, ti áyíngi wíwóemáhpí'an na'in díp'ot'akhānukhāy'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedí kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwínda óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedí i' waa nahándí t'áhkí nahángípóe. ⁴⁰ Hedí Jesus iví kháge'nin itu'an, "Háadan íkhunwóeda"? Ti in wáyü wíwínmáapi'an?" ⁴¹ In kháge'nin hânho dikhunwóeda?, hedí dívtumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waađi wânbo p'oeđi wânbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yá'dáapi'in p'oeqaahāa wí senbí'wedi ováykhepiye

¹ P'oekwí' p'ánāpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówa. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen penibegedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yá'dáapi' p'oeqaahāađi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dāypeníkhā'kw'óe'ó iwe. Óewhí'owän, hebo wí nawhisogedee'ípi, kadénadi wânbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénada óemanwhí'an, hewânbo i' kadéna itáđđi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedí náa to'wí wânbo wí'únkodípi óesahāanú-ídi, íwiwo nakaydi. ⁵ Khuy-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najídi ituwínúnde', hedá k'uudá ípits'ánde'.

⁶ Hedí Jesus kayí' najídi óemú'di iví'piye i'ää, hedí iví páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yá'dáapi' p'oeqaahāa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedí kaygi ituwínúdi i' p'oeqaahāa natú, "Háadan ánpí wíđí'ohpi, Jesus, u Jóesi Tádá i' shánki kw'áye na'ándívi ay unmuu'í"? Naadı Jóesi Tádávi páadépiye wída'máa, wíđít'óephadékanmamí." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Hānnan unkháwá?" "Gá Báyéki gān" gin natú i' sen, "gá na'índa báyéki gijíđān." ¹⁰ Hedí kay'índi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yá'dáapi'in p'oeqaahāa wí'ováysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedí in yá'dáapi'in p'oeqaahāađi Jesus kay'índi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísan inbí tú' eeje ívitóenídi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ováymági, hedího in yá'dáapi'in p'oeqaahāa i' senbí'wedi dípedi in pehtsude eeje dívtógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí' diwepiye dívi'ääwávedí dívip'ot'ahánú. Ná'in pehtsude mađi wíje maapaason (2,000) ihay díji'.

¹⁴ In dāypehtsude'áyínmáa'in dishavemää, hedí iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dáy'tóeho'. Hedího in t'owa dāymúunídi dímaā. ¹⁵ Jesus-ví'we dípówa ihaydi i' sen báyéki yá'dáapi'in p'oeqaahāa iví'wedi ónkhepiye'í' óemú'. Náa-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemú' ihaydi dikhunwóeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dāymú'índi in t'owa dípówa'in ováyt'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in pehtsude dínpóe'índa. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'índi Jesus óedaa'an inbí nangedi íjāatāā-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yá'dáapi'in p'oeqaahāa iví'wedi ónkhepiye'í'di pín ta'gedi óedaa'an, "U-áđi dípunmää." ¹⁹ Hewânbo Jesus-di wí'óepunmāgípi. Óetu'an, "Uví'piye ópúndi uvi t'owa ováyt'óe'amí t'áhkí háa i' shánki natsonji'í'di ugi' wón'annin, hedá háa uví'piye nasehkanápóe'índa." ²⁰ Hedího i' sen i' nange Tā Bú'wí Nange gin dāytü'o' iwepiye namáa, hedí háa Jesus-di ón'annin ováyt'óe'an. T'áhkí in t'owa dí't'oe'in ováyhāa'an.

Jesus-di wí kwee ún'únp'oepee'í' ónhekhāa'an, hedá wí a'yú nachuu'í-á óewówápa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oekwí' p'ánādi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyéki t'owa díwé'gepóe. ²² Hedí wí sen, Jairus gin nakhāwá'í na'ää, i-á in Hudíyovi méesate'aywi p'ó'déđi' namuu. I'di Jesus óemú'di iví páadépiye idége'disóge óekhāge'daa'amídi, ²³ hedí pín ta'gedi óetu'an, "Navi ayúkáy dínchuwamää'ā. Navi k'aygípiye unmú-í hedí uvi mandí náatāāgé-í, hedāhāo nawóewa-í hedá nawówáyēeni." ²⁴ Hedího Jesus i-áđi namáa.

Báyéki t'owa dánwóemää, hedí indi Jesus óet'á't'á'chānuhon. ²⁵ Wí kwee wá' únwóemän, i-á nap'óehaydi tá'di wíje (12) paayo iví ún'p'oe wí'únwóyí'dee'ípi. ²⁶ Íkhāge'tuwāmāađi iví háāwí t'áhkí íku'ch'áadáhá' iví chá'dá íhánú, hewânbo in woekannindi shánki óewānpit'óephadékanann, hedí óekhāge'namívi'wedi shánka nahaypóe. ²⁷ Ná'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, hedího iví t'í'úuphá'gedi t'owa jáa nats'ú iví k'éwé'in to óntāāgé-ídi. ²⁸ Ginnān i'ánshaamáa: "Jesus-ví k'éwé'in to k'áygéđi wān dōntāgedíbo owóewa-í." ²⁹ Hedí óntāgedi wesebo iví ún'p'oe únwóyí'dee, hedí iví tú' iwe nataachanpóe iví tawā únhekhāapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus únhanginpóe iví pínnándi to'wí nahekhāapóe'in, hedí in t'owa jáađi íbéedí natú, "To'dan navi aa díntāge?" ³¹ Iví kháge'nindi óetu'an, "Ná'in báyéki t'owadi u' wóet'á't'á'chānumāađi ováymúndepí'an, hedího háadan untú', "To'dan naa dítage' gin" ³² Hewânbo Jesus-á íbéemáa, to'dan óetāge'in óemúunídi. ³³ I' kwee únhanginpóe háa ún'póe'in, hedí nakhunwóeda'póedáhá' nathāthapóe, hedí Jesus-ví'piye namāađi iví

páadépiye idége?disóge, hedí óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wáyu úmuudi unhwéwá. Ánshaanginpídíbo ópún. Unhehkháamúni-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydíbo wén sená i' méesatewi p'ó'dédi'víwedi dipówá, hedí óetu'an, "Janbo Jesus-á ibeemáa, to'dan irus, i' háhkandi ánpí ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu."
³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ováy'áyingi'anpi, hedí ná'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi, ówänpiwáyú." ³⁷ Hedí Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'úu únmuu'í, indá i-ádi ováypunmági. ³⁸ I' tsondivi tewhá já'wé napówá ihaydi hânho díntú'di nat'oe. Wáy wén disééji', wáy-á wéndá dívísíhtuwínunde'. ³⁹ Hedí nats'ú' dihaydi ováytu'an, "Háadan hânho úntú', háadan isééji'?' I' ayúkáy-á wínachuupi, nawänpijókha'wák'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ónwänpi'ákhka. Hedího Jesus-di t'áhkí ováykhepiye, hedí i' ayúkáyví tádá á jiyá-á in poje kháge'nindá i-ádi ováyhondi i' wée íve i' ayúkáy nak'óe ee díts'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ónyá'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Ná'i hí' ginnân natunda?: "Óshaa ayúkáy gân witumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tá'di wíje paayo ihay'i namuu), hedí hânho ováyháa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ováykha'a'an to'wí wänbo wí'dáyhingin'ánnamí'ín háa napóe'in, hedí ováytu'an i' ayúkáy óehúujóeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejojéi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi ivi kháge'nindádi ivi ówíngépiye namáa. ² I' kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ováyhá'ó, hedí in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ováyháa'an, hedí ditú. "Wähä-á an ná'i natú'di t'áhkí ûhanginpóe, hedí to'dan óehangintanmägi? Hádídán ná'i pínnán t'óe i'ó'?' ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'da' wínamuupi'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in sená? James-á Joses-á Judas-á Simon-dá ivi tí'úuwín wí'únmuupi'an? Hedá in kwiyá' ivi tí'úuwín únmuu'in wá', ti na'indádi wídjihpi'an?" Gin in t'owa ditú' gá i-ádi híhchan wídínpóepídán.

⁴ Hedí Jesus-di ováytu'an, "Wí Jôesi Táavi tukhe'bi-á wähä wänbo t'áhkí óe'a'gin, hewänbo ivi nange iwá joe, ivi t'owa-áda' joe, hedá ivi k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedí wén híy'ádidá' t'owavi'ndi imank'ú'di hehkháa ováymági, hewänbo wíyá pínnán t'óe wänbo wí'únkodípi i'amídi. ⁶ Inbi wáyu'pídí óeháa'an.

Jesus ivi tá'di wíje (12) kháge'nin isan ivi t'óe díví'amídi

Ee bú'áy i'ge Jesus namáandi ováyháhkanhon. ⁷ Hedá in tá'di wíje (12) kháge'nin ivi'piye ováywé'getu'andi wí'jendi ováypuwa'an, hedí ivi t'óe díví'amídi ováysan. Dimáápídíbo' i'di ováy'k'ú' in yá'dáapi'in p'owéwáaháa' ováy't'aanídí. ⁸ Ginnân ováyjôn: "Ímân dihaydi udupheda'mân bínhúuwí, wíyá háábo-á joe — wí koegi' wänbo joe, hedíháa wí múu bínhääwíkuu-ígi' wänbo joe, hedíháa wí chá' únmuhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bínhúuwí, hedá wíje to-á wíwínhúuwípi." ¹⁰ Ováytu'an wá', "Wähäá ímää wänbo', wí tewhá ee wováysígi'andi eebo úwíwóyí'ni, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähäá wováysígi'anpídi, hedíháa wováy't'óeyanpídi, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bínná'jeepéedi-i in t'owa dínhanginnáandi híwó wídí'ví'anpi'in."

¹² Hedího ivi kháge'nin iwedi dimáadi in t'owa ováy't'óe'an inbí t'aywó'di dáyoje'amídi. ¹³ Báyéki yá'dáapi'in p'owéwáaháa' t'owavi'wedi ováykhepiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ováy'áyu'di hehkháa ováymági.

John i' p'ó'p'oe'kandi óehay

¹⁴ Hedí Herod i' nangewí tsondi namuu'i' ûhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'áhkí Jesus-ví'gedi dívíhí'máadi. Wén ditú', "I-á John i' p'ó'p'oe'kandi namuu nawáywówápóe'i', hedán kavée ná'i pínnán t'óe i'ó'." ¹⁵ Wáy-á ditú', "Elijah-án namuu." Hedá wáy-á wéndá ditú', "In wé'gen Jôesi Táadávi tukhe'min diwedi'i-án namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu."

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i' p'ó'p'oe'kandi-án namuu, i' to'otsonpóe óek'éts'áa-i'ín nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wáa Herod natú gá hánhay natsónpóedán John óepankáyídi hedá pantewhá ee óewhísóege-ídi. Ivi kwee Herodias-gí' ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'úu ún'án, Philip gin nakháwá'í', hedí tobá Herodias-á Philip-ví kwee únmuu wänbo', Herod-di óekhó'yá'. ¹⁸ Hedí John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupi uví tí'úuvi kwee mánkáyídi." ¹⁹ Hedánho Herodias-di John óet'aydi nada' to'wídi óehájí'in, hewänbo wí'únkodípi, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwóeda'dán. Herod-á ûhanginná John ivi wówátsi ta'ge ihonnin hedá yá'dáa'i-á namuu, hedího ón'aywonde'. Herod óeh'án John-bí hí' óntóeyaanídi, hewänbo ónt'óeyandedi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadépi.

²¹ T'óediwán híwó únpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa únnándi ishánkí'eedipaa, hedí in tsonnindá in sunda'p'ó'dédi'indá hedá in kodit'owa sená' Galílee-wíndá ováyhúutu'an. ²² Hedí Herodias-ví a'yú' únts'úndi ováyjáde, hedí Herod-á in ováyhúutu'annindá ováyh'án

iví shađe. Hediho Herod-di i' a'yú öetu'an, "Dídaa'an naa háäwí unda'í, hedi naadi i' wímääni." ²³ Iví tun imági Jösi Táadávi páadépiye ginnán: "Hääwí unda'pöe'í, naadáho wímääni, naví nan wänbo píngé haydi wímääni." ²⁴ Hedi i' a'yú napeedi iví jýá öetsika'yan, "Hää-an oda'púuwí?" Iví jýádi öetu'an, "Gá John i' p'ó'p'öekandivi p'önnán unda'púuwí." ²⁵ I' a'yú iwánáho'di wesebo ee Herod na'án dee nats'ú, hedi öetu'an: "Naa oda' wesebo dimääni'in wén sá'wé pháagín diwedi John i' p'ó'p'öekandivi p'ón."

²⁶ Herod nat'oeđi báyéki nachanpöe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye iví tun imági'in namuudibo winada'pi "joe" gin öetu'amí'in. ²⁷ Hediho wí sundađo áyí'di' öepunjon John öek'é'ts'áa-ídi pan tewhá ee, iví p'ón önkáyjidi. ²⁸ Hedi i' sundađo han i'andi John-bí p'ón wén sá'wé pháagín diwedi ömma. I' a'yú ö'n'andáhá' i a'yúdá iví jýá-á ö'n'an. ²⁹ John-vi khäge'nin dínhanginpöe ihaydi di'ää i' peni dáykáyjidi, hedi dáykhá'k'ú'.

Jesus in p'ánú maapaasón (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujón

³⁰ Jesus-vi t'öekhuwa'in Jesus-vi'piye diwáy'ää, hedi t'ähki háa dívi'an waa hedá háäwí t'ähki dáyhá'annindá öet'öe'an. ³¹ Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymahpi. Hediho Jesus iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe hánda? naná? diwepiye wí'bo giyëñidi, hedi owe ivíkaykhanwówá'amí." ³² Hediho kophé iwedi oe hánda? naná? diwepiye dimää.

³³ Hewänbo dívijáa'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâymu', hedi ovâytaa, hedi oe p'öekwí kingé nangedibo dívi'a'yúu'andi Jesus-vi páadébo dipówá. ³⁴ Jesus i' kophé iwedi nawháve'ädi in báyéki t'owa ovâymu', hedi inbí'piye nasehkanápöe gá wén k'úwá waagibá áyí'dipidibo dijidán, hediho báyéki háäwí ovâyhá'an. ³⁵ Nakinmán dihaydi iví khäge'nin ivi'piye di'äädi öetu'an, "Náwe na'ahkonná, hedá náä-á nakinmán." ³⁶ Ná'in t'owa ovâypunjonbe i' nava háä tsowa nanán deejepiye hedá i' bú'ây eejepiyá, dáyháäwíkuumá-ídi dívihúuyamidí." ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undidánho bínhúujöeni." Indi öetu'an, "Hádídán áy'amí? Ti unda? gimú-í'in wáygin tágintá (200) thaa t'öe dívi'andi wá'áa áyháamú-ídi koegi' áykuumá-ídi, hedá áymääni dáyk'ó'ídi?" ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyü-an koegi' bínmáa? Ja bínmu'dí." Hâyü dáyamá'in dínhanginpöe ihaydi ditú, "P'ánú pává'ây hedá wije pa'ây-á."

³⁹ Hedi in t'owa t'ähki ovâytu'an ee táa tsáwá eedi díviböedikw'öeni. ⁴⁰ Hedi dívíwhaadikw'ódi tágín tágindá (100's) hedá p'ánán tágindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'ánú pává hedá in wije paa-á ihögi, hedi makówápiye ibeedi ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi. ⁴² T'ähki in t'owa dívihúuyandi dívishu'an, ⁴³ hedi iví khäge'nin täd'i wije (12) t'un p'eedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dáywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'dá'bo dívihúuyannin p'ánú maapaasón (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus iví khäge'nin ijón i' kophé iwe dívítöenidi, hedi ovâytu'an oe p'öekwí' p'ánápiye dipaadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná? diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjonéidi. ⁴⁶ Hedi in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áepiye namää ijúusu'amídi.

⁴⁷ Nakhunpöe ihaydi i' kophé oe p'öe pinudi namán, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'öekanhondi ovâymu', i' waadi páadépiye wí'ovâypunmähpidí. Hédénpiye naná? dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykánidi, hedi ovâyphadekhâymaáwán. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najidi öemú', hedi wí'p'öewáaháa i' namuu gin di'andi dívítúwínú dikhunwóeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkidi öemú'di dívíphäädán. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí pí'ná khó'jé ikaymúni. Naa Jesus-án omuu. Wí'ikhunwóeda'ípi." ⁵¹ Hedi i' kophé iwe indádi ipitögi, hedi i' waq nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudán. Wa'di wídika'póya'pi ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávádi wí pinnán t'öe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhehkháa'an

⁵³ Oe p'ö' p'ánápiye diphadedi Gennesaret nange dipówá, hedi i' kophé dáywhisöge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owađi Jesus öetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpöe ihaydi, in t'owa t'ähki dívi'a'yúu'an in dihay'in inbí whohpa' wóege ovâykánidi. ⁵⁶ Wáhää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hediháa bú'já'wé iwe in t'owađi ná'in dihay'in búu píngé iwe ovâykw'öe'ó, hedá pin ta'gedi öedaa'ó ivi to' k'áygédi wän öntáäge-ídi, hedi t'ähki in öetáge'in dihehkháapöe.

7

In hán'oe'inbí háhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wén Hudíyóvi khuu dáyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädi Jesus-vi'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâymu' Jesus-vi khäge'nin dívihúujodi dívíman'owídipidibo' in Hudíyóvi khuu waa.

³ Nǎʼin Pharisees-á heđá t'ǎhki in wéʼgen Huđíyo-á wíđívíhúujopí páadé divíman'owíđípíđíboʼ, háa in hǎn'oeʼin Huđíyoví khuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dáyhǎawíkuʼch'áadeʼ iweđi diʼǎáđi wíđívíhúujopí páadé gin divíman'owíđípíđíboʼ; heđá báýéki hǎʼbi khuu-á dáyʼaʼgindoʼ. Inbí k'édé-á p'onbay-á sǎnbáy-á dáyʼowíđinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khuu.

⁵ Hedi nǎʼin Pharisees-á nǎʼin Huđíyoví khuu dáyháʼoʼindá indi Jesus óetsikaʼyan, “Háadan uví khǎgeʼnin in hǎn'oeʼin seʼdaaví khuu dáyʼaʼginnamívíwedi, inbí húugiʼ dáyʼkʼoʼ waʼ divíman'owíđípíđíbo háa nakhǎyʼǎʼ waagi?” ⁶⁻⁷ Iʼđi ováytuʼan, “Un paa waaginbá úvǎjánúmaaʼin imuuʼin, hǎn'oe híwó Isaiáh-di unbíʼgedi itaʼnan háawin t'owa imúuníʼin. Ginnǎn háa Jôesi Tádá natúʼin itaʼnan:

Nǎʼin t'owa híwó navíʼgedi divíhéeʼo sóphogedi,

hewǎnbo inbí píʼnǎdá han wíđíchaapi.

Ditúʼ naa díʼaʼgin, hewǎnbo wíđínchǎʼmuupi,

gá t'owaví híʼdaʼ dáyháʼodǎn, heđá ditúʼ inbí híʼ-á naví háhkan dínmuu.

⁸ Háa Jôesi Tádá natsonpóeʼin bínjoegiʼoʼ, hedi t'owaví khuu-á bínhóndeʼ.

⁹ “Íchanpóe hǎnho únhanginnǎn waa, háa Jôesi Tádá natsonpóeʼin bínhangeʼodi unbí khuu bínʼaʼginnamíđi. ¹⁰ Moses natúhpiʼan, Unbí tádáʼin jíyáʼin bínʼaʼginnamí.

Hedá wáʼ natú,

Toʼwí iví tádávíʼgedi háa iví jíyávíʼgedi híwóhpi ihéeʼandi, i-á óehájí.

¹¹⁻¹² Hewǎnbo undá ginnǎn itúʼ: Wí toʼwí únʼǎʼ iví tádá háa iví jíyá ituʼǎamʼin, ‘Naví háǎwí iʼgedi otúʼ Korban gin.’ (Huđíyoví tundá Korban natundaʼ, ‘Nǎʼi háǎwí-áho Jôesi Tádá dómágiʼ gin.) Hedi tobá iʼ háǎwíđi iʼ tádá háa iʼ jíyá óekhǎgeʼnamí wǎnboʼ, nǎʼi toʼwí gin natúʼi háǎwí wǎnbo ingíʼ wívínkanmǎánípí. ¹³ Báýéki háǎwí hǎʼwáagi bínʼoʼ, hediho unbí khuu bínhǎʼodi Jôesi Tádáví híʼ wíʼúnchǎʼmuupi waa bínkanmǎaʼ.”

Iʼ háǎwí Jôesi Tádá natúʼdi yǎʼdǎapiʼ namuuʼin

¹⁴ In t'owa wíyá ováywéʼgeʼan dihayđi, Jesus-di ováytuʼan, “T'ǎhkiđíbo bit'óeyan, heđǎnho íkaʼpóewí. ¹⁵ Háawi wí háǎwí namuu wǎnbo t'owa dáyʼkʼoʼiʼdá yǎʼdǎapiʼin wíđipoeʼopí. Hewǎnbo háǎwí híwóhpiʼ inbí píʼnǎ kǎhóʼjé iweđi dínpeeʼiʼdǎho yǎʼdǎapiʼin dípoeʼo. ¹⁶ Toʼwí nakaʼpowadaʼi-á únkhǎyʼǎʼ it'óeyaaníʼin.”

¹⁷ In t'owa ováyjoeʼan dihayđi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khǎgeʼnindi óetsikaʼyan nǎʼi híʼ hǎnnan natundaʼin. ¹⁸ Hedi ováytuʼan, “Tí un wáʼ kaʼpowapiʼin imuuʼ? Tí wíʼúnhanginnǎhpiʼan wí toʼwí yǎʼdǎapiʼ winapoeʼopí wí háǎwí iví jǎʼwéđi únʼtsʼundíđi, ¹⁹ gá nǎʼi háǎwí wíʼúnʼtsʼúyaʼpíđǎn iví píʼnǎ kǎhóʼjé, hewǎnbo iví see iwáhoʼ, hedi iví túʼ iweđi únwǎnphadeʼ.” (Nǎʼi ováytuʼandi Jesus-di ováyháʼan t'ǎhki koegiʼ-á híwóʼdi namuu óekʼoʼígiʼ).

²⁰ Hedáháʼ ováytuʼan, “Hǎǎwí wí toʼwíwí píʼnǎđi únpeeʼiʼdibáa yǎʼdǎapiʼ napoeʼo. ²¹⁻²² Híwóhpi ǎnshaa wí toʼwí iví píʼnǎ kǎhóʼjé imáadı i-á nasǎndaʼ; nat'owat'akhanudaʼ; wínakhótsaaʼǎnpí wǎnbo toʼwí-áđi iwíhohkumáa; háa tobá nakhótsaaʼǎn wǎnboʼ, wíyá toʼwíwí kwee-áđi háa sendáđi iwíhohkumáa; háǎwí wéʼgen t'owa dáymaaʼi-á nadaʼ; jǎnákikandi namuu; nahójo; háa nawǎnpidaʼ waagi iʼoʼ; nathúut'óe; t'owavíʼgedi híwóhpi ihéeʼoʼ; ichaaʼoʼ; t'óeyanpíʼ namuu. ²³ Nǎʼi yǎʼdǎapiʼ háǎwí wí toʼwíwí píʼnǎ kǎhóʼjé iweđi únpeeđi, iʼdibáa yǎʼdǎapiʼ óepaʼ.”

Wí kweeví wǎyu

²⁴ Jesus iʼ nange ijoeʼandi Tyre búʼ tswapiye namáa, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wínadaʼpí toʼwí wǎnbo únhanginnǎaníʼin ee naʼǎnnin, hewǎnbo wíʼúnkodípí ikaayamíʼin. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-víʼgedi nat'oeđi wesebo ee naʼǎn deepiye namáa. Nǎʼi kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Huđíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yǎʼdǎapiʼ p'oweaahǎđi ónmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idégeʼdisogedi kaygindi óedaaʼan iʼ yǎʼdǎapiʼ p'oweaahǎđi iví aʼyúwíwedi ónkhehpeeyé-íđi. ²⁷ Jesus-di iʼ kwee óetuʼan, “Naa wíntúkhǎyʼǎhpi in wéʼgen t'owa dováykhǎgeʼnamíʼin, in Huđíyo t'owa dováykhǎgeʼnanpíđíboʼ. ²⁸ Páadé wíkhǎgeʼnandá, in áyyǎǎví húugiʼ in tséʼáy dováymaʼ waagibá namúuní.” ²⁸ Iʼ kweedi óetuʼan, “Nanbí Sedó, háa untú waa taʼgen namuu. Hewǎnbo iʼ pávatǎ máasa phoʼ in áyyǎǎ dínjemuʼi in tséʼáy wǎnbo dáyʼkʼoʼ.” ²⁹ Jesus-di óetuʼan iʼ kwee, “Híwó wíntúđiho naadı iʼ yǎʼdǎapiʼ p'oweaahǎđi uví ayúkáywíwedi dónkhehpiye. Jaho uvíʼpiye ópún.” ³⁰ Hedi iʼ kwee ivíʼ napówá ihayđi, iʼ aʼyú whohte eedi nak'óedí óemú, hedi iʼ yǎʼdǎapiʼ p'oweaahǎđi ho únpee.

Jesus-di wí sen tunpíʼ namuuʼiʼ ónhekhǎaʼan

³¹ Tyre búʼđi Jesus napeedi Sidon búʼ iʼge naphade, heđá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymaa, iʼ nange Tǎ Búʼ Nange gin dáytuʼoʼ iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aaʼi namuuʼi heđá

tunpí-á ònkán, heđi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetääge-ídi ònhekkháa'amídi. ³³ Jesus-di i' sen in t'owavi'wedi wí'bo' óejáa'an, heđi ivi mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hán óntäge. ³⁴ Heđi makówápiye ibeedi kaygi ihâa'an, heđi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Nâ'i tun Ephatha-á "nakhuudee-i" gân natunda' Hudiyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojepho ùnkhuudee, ivi händá ùnjuđeede, heđi thay'eedi ihée'an. ³⁶ Heđi Jesus-di in t'owa ovâkhâa'an to'wí wänbo wíđawí'ó'amípídi, hewänbo indá shánkí ovâkhâa'andá shánká dâyt'óe'an. ³⁷ In t'owa dit'oeđi hânho ovâyhâa'an, heđi ditú, "Hääwí t'ähkí híwó i'ó". In ojet'aa'in wänbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívihée'o?"

8

Jesus-di in jónu maapaasón (4,000) t'owa ovâyhúujón

¹ Ihayhääbá wây-á báyéki t'owa diwé'gepóe, heđi hääwí wänbo dâyk'o'ígi' wíđâymaápi. Jesus ivi khäge'nin itú'andi ovâytu'an, ² "Naa ná'in t'owavi'piye osehkanápóe. Poje thaa naa-áđi diji?, heđi náa-á hääwí koegi' wänbo wíđínphadepi. ³ Heđi diháshéndibo inbí'piye dovâypunjóndá, wáy p'óegebo haadi dikaanú-í, wáy wên kayi' di'äädi." ⁴ Ivi khäge'nindi óetsika'yan, "Wähää-an náa ahkon deedi wí koegi' áyhóeni, ná'in t'owa áyhúujóenídi?" ⁵ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú pává-an bínmaa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'óeni gin. Heđáhá' i' pává ihógiđi ikú'daa'an, heđi iháveđi ivi khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi, heđi han díví'an. ⁷ Wên háyú pa'ây wá' in khäge'nin dâymáa, heđi Jesus ikú'daa'andi in khäge'nin ovâytu'an dâypphaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, heđi in khäge'nin tsé ihay t'ún p'eedi i' dínphade'i' koegi' dâywé'ge'an. ⁹ Ná'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasón (4,000) ihay diji. ¹⁰ Heđi Jesus-di in t'owa ovâypunjóni wesebo i' kophé iwe itógi ivi khäge'nindáđi, heđi Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owađi Jesus óedaa'an wên pínnán t'óe i'amídi

¹¹ In Pharisee t'owa di'ää heđi Jesus óetuhánmáa. Óeda'máa wên taa makówáđi ovâykeeyamídi, gá óetayi'ní'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un náawin t'owa wên taa bínmúni'in ída'? Ta'gendi wâytumáa, un t'owa wí hääwí ha'wáagi'i-á wíwâykeekankháymáapi." ¹³ Heđi ovâyjoe'andi wíyá ivi kophé iwe itógi, heđi iwâybu on wáyhánäpiyebá.

Jesus ivi khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á heđá Herod-á inbí háhkan ní'gedi

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhúuwídi — wí wée páváđq' i' kophé iwe indáđi dâymaa. ¹⁵ I'di ovâytu'an, "Bí'áyi'ngi'an há'in Pharisee-ví oewáaseđi, heđá Herod-ví'đá." * ¹⁶ Heđi in khäge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'áypávamaapíđán." ¹⁷ Háa dítú'nin Jesus ùnhanginpóe, heđi ovâytsika'yan, "Háadan itú' wívínpávamaapi'in? Ti háa otunda'in wa'đi wí'únhanginpoe'opi'an, hediháa wa' wí'íka'póya'pi'an? Ti ika'powakâymuu? ¹⁸ Ítséemu, heđi háadan handi wí'únkeet'óepi? Heđá i'ojemuu, heđi háadan handi wí'it'oe'opi? ¹⁹ Ti wí'ún'ánshaapi'an háa dáy'annin? Ná'i p'ánú pává in p'ánú maapaasón (5,000) to'wagi' dovâyhâve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i' koegi' bínwé'ge'an?" Óetu'an, "Tä'đi wíje (12) ihay." ²⁰ "Heđá tsé ihay pává in jónu maapaasóngi'-á (4,000) dovâyhâve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i' koegi' bínwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Heđi ovâytu'an, "Heđi háadan wa'đi wí'íka'póya'pi i' oewáasee i'gedi wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ònhekkháa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipóvá, heđi wên t'owađi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedi indá Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetääge-ídi ònhekkháa'amídi. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepakhé?, heđi oe bú'đi já'wépiye óepahó'đi tsée eedi wí só'p'oeđi óe'âyú, heđá ivi mandá óetágedi óetsika'yan, "Ti hääwí úkeepoe'o?" ²⁴ I' tsí't'aa'i' ipuwábéedi natú, "T'owa dijiđi dovây múnde', hewänbo hääwí wí tay waagibá dínchaa." ²⁵ Heđi wíyá i' senbí tsée Jesus-di óntäge. Náa-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwákhiđi nawówa, heđi wesebo háä t'ähkí kee'eedi ùnkeepóe. ²⁶ Heđi Jesus-di i' sen ivi'piye óepunjóni óetu'an, "Hää bú' wí'unwâyts'úunipi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

²⁷ Jesus ivi khäge'nindáđi i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepeye namää. Dimán dihaydi ivi khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa dítú'?" ²⁸ Óetu'an, "Wên dítú' John i' p'ó'p'oeakandi-án unmuu. Wây-a wéndá dítú' Elijah-án unmuu, heđá wa'đi wáyje wéndá dítú' wí Jóesi Táđávi tukhe'min diwedí'i-án unmuu." ²⁹ Heđi ovâytsika'yan, "Heđi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-đi óetu'an, "Gá i' to'wí Jóesi

* 8:15 Jesus "oewáasee" gin natúđi inbí háhkan ní'gedán ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđika'pówápi.

Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." 30 Hedi kaygindi ovâykhâq'ú' wiyá to'wí wânbo wídâyhangin'annamípídí to'wí namuu'in.

Jesus ihé'an it'óephadekhâymaa i'gedi hedá nachuwagi'o i'gedá

31 Hedi ihaydi háa únpuwagi'o i'gedi ovâyhée'andi ovâytu'an, "Ná'in nakhây'á' napúuwí'in: Naa, t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i báyéki dont'óephadekhâymaa, hedi in Hudiyovi tsonnindádi in owha' p'ó'dédi'indádi hedá in Hudiyovi khuu dâyhá'o'indádi wé'ge naa díjoegikhâymaa wídísígikaykhâymaapi. Díkhe'khâymaa, hewânbo poje thaa iwe owâywópawagi'o." 32 Ná'i háäwi thay'eedi ovâytu'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wáa wí'untúunípi." 33 Jesus ibeédi in wé'gen khäge'nin ovâyúmunde', hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendi', naví'wedi óhâdi. U-á t'owa waabá bí'ánshamaa, Jöesi Tádá i'ánshaa'o waagá joe."

Háa t'owa dínkhây'á' díví'amí'in Jesus óeyuhúuwí'in dida'di

34 Hedáhá' ivi khäge'nindá in wé'gen t'owa t'áhká ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádi diká'ááda'indá wídínkhây'áhpí háa diwánpida' waa díví'amí'in, hewânbo inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuhúuwí. † 35 To'wên inbí wówátsi dâywánpí'aywoeni'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewânbo to'wên inbí wówátsi naagi' hedá Jöesi Tádávi híwó'di tungí'-á dívímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. 36 Tobá wí to'wí háäwi t'áhkí náá oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wânbo', wé'innan wên híwó óekháymáa ivi wówátsi iwáyo'ndi? 37 Wí to'wí wí'únkodípi háäwi wânbo imáánidí ivi wówátsi nawáy't'anpúuwí. 38 In nááwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jöesi Tádá dâyoegi'an, wí kwee ivi sen ijoe'gan wiyá pí'wíwí sendádi ithaayé-ídi waagibá. Naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i náá oepáa k'aydipiye owây'á', naví Tádávi sa'wó'di kohthay wóege' hedá in yá'dáa'in makówáwin t'óepa'aa'in wóega' o'á'. Hedi to'wên náá naa díwóeda'in hedá naví háhkandá dínwóeda'indá, naadi wá' dovâywóeda'khâymaa owây i' thaa owây'á'i napówa ihaydi.

9

1 "Ta'gendi wâytumáa, Jöesi Tádádí ivi kay únmuu'in wovâykeeyami hedi bínpuwákhâymaa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'ndi wáy wên náwe jiji'in ihánpídíbo'.

Háa Jesus únchaa waa ún'egópóe

2 Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádi ovâyho', hedi wên p'in tuwá'in kw'áeyiye wí'bo dimáa, hedi inbí páadepiye Jesus háa únchaa'in ún'egópóe. 3 Ivi aa hânho ts'á'i ún'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'á'i i'owéede-i. 4 Hedi Moses-ádi Elijah-ádi tsíkhagipi dakeepóe, hedi Jesus-ádi dánhí'máa. 5 Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu náwe gikw'óndi. Jaho poje óhkun tewhá'ay áyk'wóeni, wéé u'gi', wiyá Moses-gí'-á, hedá wiyá Elijah-gí'-á." 6 Moses-ádi Elijah-ádi dakeepóedi in khäge'nin hânho ováypiháa, hedânho ha'wáa Peter natú, gá háa natúuní'in wí'únhanginnáhpídân. 7 Hedi wí okhúwá napówádi ovây'óhkunnán, hedi ná'in tun okhúwá jáadi napee: "Ná'i-ân naví ay dínmuu donsigí'i'. I' bint'óeyaani." 8 Wesebo i'ge t'áhkí dívíbee, hewânbo Jesus-da'mân dâymú', wiyá háäwi wânbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'á' i'gedi

9 Oe p'in kw'áeydi diwáve'á' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wânbo háäwi bínmuu'in wíwint'óe'amípi, owây naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' ochuudi wiyá owâywópápe pihay." 10 Ivi tun ón'a'gin, hewânbo wí'ná táye dívítsika'yan, "Hánnan namuu ná'in tun, wiyá nawâywópápuwí i'gedi?" 11 Hedi Jesus óetu'an, "In Hudiyovi khuu dâyhá'o'in ditú?, i' to'wí Jöesi Táadi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'áápidíbo' Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wáa ditú?" 12 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi Elijah páadebo na'áá-i'in nakhây'á'-ákun, háäwi t'áhkí ikháy'amídi. Hedi hánnan nata'muu naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'iví'gedi? Gá ginnán: Báyéki dont'óephadekhâymaa, hedá t'owadá díjoegikhâymaa. 13 Hewânbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'áá-áakun, hedi híwóhpí óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jöesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi únta'muu háa óekháymáa'in." *

Jesus-di wí yá'dáapi' p'oweqahâq wí enúkáyvi'wedi ónkhehpiye

14 Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji' iwe tsowa dipówa, hedi báyéki t'owa búuk'úwáki diwindi dâymú'. Wên Hudiyovi khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhánmaa. 15 In t'owadi Jesus óemú'di ovâyháa'an, hedi iví'piye díví'áá óesengitu'áamídi. 16 Jesus-di ováysika'yan, "Háadan úvítuhánmaa?" 17 Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, "Háhkandi', naví e'nú wínmaa, i-á wí yá'dáapi' p'oweqahâqdi óemáadi wí'únhi'kodípi.

† 8:34 Ná'in natunda', díkhâymuuní dâyt'óephade-ídi, Jesus in phé'win deedi it'óephade waagibá.

* 9:13 "Elijah" gin Jesus natúdi, John i' p'ó'p'óekandiví'gedi ihí'máa.

18 Hedi häädi wänbo nä'i p'owəəhəə it'oe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde', hedi i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwəpúts'indo', hedá taasugi'bo-á napoe'o. Uvi khäge'nin dovəydaa'an nä'i p'owəəhəə ónkhehpeeyé-ídi, hewänbo wídkinkóipí." 19 Jesus-di ovəyту'an, "Un t'owa-á wəyupí'in ímuu. Häädi puwahay-an undádí oyéeni úviwəyú-ídi, häädi puwahay-an undádí dáyyəə'ami? ja' i' enúkáy navi'piye binmá'." 20 Hedi óemaadi i' p'owəəhəədi Jesus óemú'dibo ná'i enúkáy óethəthəkannan, hedi i' e'nú nakanudi ijánúmaa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, "Häädi waabo-an gin únpoe'o?" I' tádádí óetu'an, "Gá híyəə'i namuudibo-án. 22 Hedá háyan wänbo i' p'owəəhəədi phaa iwe hedá p'oe eewá óechənunde' óeháyídi. Úkodídáho nanbí'piye dísehkaná'an, háawin wən wänbo wən khäge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan dítumáa, 'Úkodídáho?' To'wí iwəyunde'i-á únkodi háəwí namúge i'amídi." 24 Wesebo ná'i enúkáyví tádá kaygindi natú, "Naa dáyyəyunde', díkhäge'nan wiyá shánki dáyyəyú-ídi."

25 Jesus-di wáy-á báyéki t'owa ə'yuyugi dívikhədimá'dí ovəymú', hedi wesebo ná'i yə'dəapi' p'owəəhəə óet'e'yandi óetu'an, "U yə'dəapi' p'owəəhəə, u'di t'owa ovəy'ojet'aa'o'i?, tunpi'indá ovəypa'i?, naadi wítumáa, ná'i enúkáyví wedi óepee, hedi wiyá wí'unts'úunípi." 26 I' p'owəəhəə ituwínúdi ná'i enúkáy óekanudi hánho óethəthəkannan, hedáhá' ivi'wedi únpee. I' enúkáy wí pení waabá únchəə, hediho in t'owadi óemú'di ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man ónyə'di óekwínukhəge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi wíwəge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan na'in wígnkóipí i' yə'dəapi' p'owəəhəə əykhəhpeeyé-ídi?" 29 Jesus-di ovəyту'an, "Úvíjúusu'odídá'mán únkóedí-í wí yə'dəapi' p'owəəhəə gí'bibá bínkhehpeeyé-ídi."

Jesus nachuwagi'o i'gedi wiyá ihée'an

30 Jesus-ádi ivi khäge'nindádí iwedi dimáa hedi Galilee nange i'ge diphəde. Jesus winada'pi to'wí wänbo únhanginpuuwi'in wəhəə naji'in, gá diməndibo ivi khäge'nin ovəyhəkhəndəan. 31 Ovəytumáa, "Naa t'əhki t'owagi' o'aypuyə'i' omuu'i wáy-á t'owavi manglepiye díkaani. Indáho díke'khəymáa, hewänbo poje thaa iwá wiyá owəyówəpuwagi'o." 32 In khäge'nin ná'i háəwí Jesus-di ovəytumáa'i wídika'póya'pi, hewänbo díwədə' óetsika'yəamídi i'gedi.

To-an i' shánki hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dípówa, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khäge'nin ovəytsika'yan, "Óe p'óegé gí'adi háə i'gedan úvítuhənmáa?" 34 Indá händá' dik'wó, gá oe p'óegé díjidi wé'i-angú in diwedi i' shánki hay'i namuu i'gedi dívítuhənmá'dán. 35 Jesus isóge, hedi ná'in tə'di wíje (12) khäge'nin ovəywe'ge'andi ovəyту'an, "To'wí i' p'ó'dédi' namuuni'in nada'dá, i-á únkhəy'ə' t'úugé'i namuuni'in, hedá t'əhki' khäge'di-á." 36 Hedi Jesus-di wí ay óepəhké'di inbí páadépiye óeho, hedáhá' ná'i ay óeba'aa'andi ovəyту'an, 37 "To'wídi naa dída'wí wí ay ná'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá' dísisgikénde waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísisgikénde'i'dá naada'ba wí dísisgikéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísandí wá' óesígikénde'."

To'wídi Jesus-ví'piye háa nachəapi?-á ivi'nəpiye napoe'o

38 John-di óetu'an, "Həhkandi', toewí sen əymú' yə'dəapi'in p'owəəhəə t'owavi'wedi ovəykhəhpiyendedi uví khəwə natú'di, hedi əyту'an han wí'i'amípi'in, na'in diwedi' wínamuupídi." 39 Hewänbo Jesus natú, "To'wí gí'bi wíwínkhəə'amípi. To'wí namuu'i navi khəwə natú'di ipínánt'oe'andi-á wesebo híwóhpi navi'gedi wí'ihée'amípi. 40 To'wí nanbí'piye háa winachəapi?-á nanbí'nəpiyebá napoe'o. 41 Ta'gendi wəytumáa, to'wí wí p'oe wänbo wovəyswəjəndi, navi'in ímuu'in únhanginnəndi, i-á Jəsi Tádádí óewá'əakhəymáa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihée'an

42 "Hedi to'wídi wée wänbo ná'in hí'innin navi'piye dívíwəyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánki híwó i' to'wí únpuuwiwán wa'di han óehá'anpídibo wí k'uu kháa'i ivi k'áy eedi ónwhisóege-i'in hedi máap'oe iwe óechəənu-i'in. 43 Hedi wəhpée mandí úvít'aywó'dodá, shánki híwó namuu bints'əa-i'in, wiyá indi úvít'aywó'nəamívi'wedi. Tobá wəhpədə' ímanmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahəndep'i'in bínkəyídi, péyégépiye ímu-ívi'wedi wí'gin ímanmuudi. 44 Oe péyégá t'owa hənhay wänbo t'əhki dáy't'əphədekhəymáa, hedá i' phaa hənhay wänbo napəə'api'dá ovəyphəkhənu'khəymáa. 45 Hedi wəhpée əndi in ta'ge'in p'óegédi wovəyhənge'odá, shánki híwó namuu bints'əa-i'in wiyá indi úvít'aywó'nəamívi'wedi. Tobá wəhpədə' í'anmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahəndep'i'in bínkəyídi, péyégépiye wovəychəənu-ívi'wedi wí'gin í'anmuudi. 46 Oe péyégá t'owa hənhay wänbo t'əhki dáy't'əphədekhəymáa, hedá i' phaa hənhay wänbo napəə'api'dá ovəyphəkhənu'khəymáa. 47 Hedi wəhpée tséedi híwóhpi háəwí wovəypuwə'odá, shánki híwó namuu bínwhəkhəyí'in, wiyá indi úvít'aywó'nəamívi'wedi. Tobá wəhpədə' ítséemu wänbo', shánki híwó namuu oe makówəpiye ímu-ídi, péyégépiye

wovâyçhâänú-íwí'wedí wí'gín ítséemuudí. ⁴⁸ Oe p'yéégá t'owa hânhay wânbo t'âhkí dâyt'ôepahadekhâymaa, hedá í' phaa hânhay wânbo napaq'apí'dá ovâyphahkhânuukhâymaa.

⁴⁹ "To'wên t'âhkí phaadi ovây'aayäâkhâymaa. †

⁵⁰ Aayäâ híwó'di namuu, hewânbo í' aayäâ na'âhhándáho, há'to wiyá áhsää'i napúuwí. Undá ûnkây'ä' aayäâ na'âhhândepí' waaginbá ímuuní'in, hedí tsaaqinpidíbo wé'ge itháani."

10

Jesus khótsaqwije í'gedí óetsika'yan

¹ Jesus iwedi ijáa'an, hedí Judea nangepiye namäädi Jordan p'o' p'ânäpiye naphade. Iwe wáy-á báyéki t'owa íwí nú' díwíwé'ge'an, hedí häädi waa í'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedí wên Pharisee t'owa ûnpówádi óetsika'yan, "Tí híwó namuu wí sen nakhótsaa'ándí íwí kweeví'wedí ithaaweejé-ídi? Hân í' tsontun natú'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídi, tigúba híwóhpi natúhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Índí óetu'an, "Moses-di ná'in tun dínjoe'an: Wí sen wên khótsaqwije ta'nin ita'namí hedí handídi íwí kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewânbo Moses-di ha'wáagi wovâyta'kt'ú' gá t'óeyanpí'in ímuudân, unbí kwiyä' bínwânpijoeekannmáadi'bo." ⁶ Hewânbo oe ts'anpáadé nanán diwe Jôesi Tádádí sendádí kwee-ádi ovânkhíjé. ⁷ Hedí natú wí sen ikhó'yä'dáho, íwí tádá-á íwí jiyá-á ijoe'amí'in ûnkây'ä'. ⁸ Hedího í' sendá í' kwee-á wée túu ûnp'oe'dá' dapoe'o, hedího wije wídamuupi, wéedá' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádí ovânwonnindá to'wí wânbo wí'ûnkây'âhpi ovânweejé-í'in."

¹⁰ Í' tewhá ee diwáyts'úndí íwí khäge'nindí ná'i hí' í'gedí óetsika'yan. ¹¹ Hedí ovâytu'an, "Wí sen íwí kwee ijoe'andí wiyá kwee-ádi ikhó'yä'dá, íwí kweeví'piye t'aywó í'o'. ¹² Í' kwee wá', íwí sen ijoe'andí wiyá sendádí ikhó'yä'dá, íwí senbí'piye t'aywó í'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysíghógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyäâ Jesus-ví'we dáykan í'dí ovâytäágé-ídi, hedí íwí khäge'nindí in t'owa ovây'te'yandí ovâytu'an ha'wáa wídví'amípi. ¹⁴ Hedí Jesus-di in khäge'nin háa dív'ó'in ovâymu'dí inbí'piye híhchan wínachapí, hedí ovâytu'an, "In hí'innin áyyäâ naví'piye binkä'äämää, wíwínkhâ'ámípi, gá to'wên ná'in áyyäâ waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in ímuudân. ¹⁵ Ta'gendi wáytumáa, to'wí wânbo Jôesi Tádáví' wínapúuwípi wí hínchää'í' ay waagibá iwâyupídi." ¹⁶ Hedáhá' in áyyäâ ovâyba'aahógídi wí'ínbo ovâytagédi ingí' ovâyjúusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'í' Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óégé wiyá Jesus nats'anmân dihaydí wí sen íwí'weää naví'piye binkä'ääpiye í'ääkán, hedí idége'dísógedí óetu'an, "Híwó'dí háhkandí, hân dá'yámí hedânho in wówátsí nahándepí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'dí gin ditú'o'?" Jôesi Tádáda'mân híwó'dí namuu, wiyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádáví' tson-tun ho mántaa. I-á natú wíwint'owat'aháanu-ípi, wiyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádí wí'úvíwhohkwómá've-ípi, wí'úvísä'mamípi, t'owaví'gedí wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidíbo t'owaví hääwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an í' sendí, "Háhkandí, naa enúkáy omuudíbo' t'âhkí ná'i tson-tun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídi ta'gebo óemúndedí óetu'an, "Wa'dí wáy-á háawên útay bí'amí'in. Jaho ópún, hääwí úkw'ó'dí t'âhkí mánkü'ch'áani, hedí í' chä' mánhógi'í' in t'owa sehkanáwó diwówáji'in ovâymäáni, hedânho oe makówá kodit'owa unmuunídi. Hedí náakü'ch'áadá ovâymägidá naa-ádi ók'á've." ²² Ná'in nat'oe ihaydí í' sen nabo'aats'aypóe, hedí íwí pí'ná khó'jé ûnkháapóedí iwedi namää, gá báyéki hääwí ûnkw'óndân hedího wínakuchada'pi.

²³ Jesus ípwäbéemáa, hedí íwí khäge'nin itú'an, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'í háa Jôesi Tádá natú waa dív'ámídi hedânho ovây'aywoenídi." ²⁴ Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewânbo Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naví äy, íwíwo nabáapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi." ²⁵ Nabáapu'wan wí kamáyá wên agúusa tsípho í'ge nats'úunídi, hewânbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'í háa Jôesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi." ²⁶ Nábáa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedí wí'ná táye dívítika'yan, "Gín namuudá to-an ûnkodí ún'aywondee-ídi?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovâymuundedí ovâytu'an, "To'wí wânbo wí'bo wí'ûnkodípi. Jôesi Tádáda'mân ûnkodí t'owa ovây'aywoenídi. Jôesi Tádá-á hääwí t'âhkí ûnkodí í'amídi."

† 9:49 Ná'i hí'-á kây'i namuu gíka'póewídi. Wáy wên t'owa dí'ánde ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dáy'anímáahânunde Jôesi Tádá óemäänídi, hedí dínkhây'ä' í' pívi dáy'aayäâ'amí'in wínaha'dânpuúwípidí. In t'owa Jôesi Tádáví'piye dívímági'indá dáyt'ôepahade-í, hääwí phaadi ovâyphahânunde waagibá, hebo ná'i t'ôepahade namuudí shánki híwó'nin dímuuní.

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná hääwi t'ähki äyjo'e'annin u-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di oväyту'an, "Ta'gendi wäytumáa, naa omuudibo hedá Jöesi Tádávi hiwó'di tun ünmuudibo-á, to'wí ijoe'andi ivi tewhá, háa ivi tí'úuwindá pá'dâyindá, háa ivi tádá-á jíyá-á, háa ivi äy-á, háa ivi nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tágintä (100) ma'kw'anuki shánki ihöeni, tewhá-á, tí'úuwindá pá'dây'indá, jíyá'indá, äy-á, nava-á — hedá it'öepahadekhâymaa ivi wäyü ünmuudi. T'ähki ná'i ihöeni wa' náá oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá ivi wówátsi náá oepáa k'aydi ünbo'wan dihaydá wówátsi nahándepe'i'indá ikáyji. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa náá p'ó'dédi'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedí báyéki t'owa-á náá tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédi'indá dipúuwí."

Powing'i' Jesus ivi khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'öegé dimän Jerusalem bú'piye, hedí ivi khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá widínhanginnáhpí háa dívi'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa ivi tí'úugé dimännindá dikhunwóda'. In täd'i wije khäge'nin ivi'piye wiyá ováyhänge'an, hedí háa ünpuwági'o'in oväyту'an. ³³ Natü, "Bit'öeyan, náá-á Jerusalem-piye gimän, hedí naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi dikáani in owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyovi khuu dâyhä'o'indá inbí mange. Indáho ditúuni naa dínkhây'ä' ochuu-i'in, hedá in Hudíyo dimuupi'in t'owavi mangá dikáani. ³⁴ Ná'indi dínp'áhkaakhâymaa, hedá dí'ophpaykhâymaa. Púwhí'di díwhädikhâymaa, hedá díke'khâymaa. Hewänbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádi John-dádi hääwi dada'pöe

³⁵ Ihaydíba James-ádi John-dádi Zebedee-vi äy damuu'in Jesus-vi'piye damää, hedí óetu'an, "Hähkandi", na'in hääwi gadapúuwí hedí u'di dín'amí'in gada'." ³⁶ Oväntsika'yan, "Hää-an dada' wän'amí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khöe gamúuni'in gada', wée ko'dingédi, wée-á yä'mängédá." ³⁸ Jesus-di ovántu'an, "Undá widánhanginnáhpí hääwi dada'in. Ti dänkoði dánt'öepahadé-ídi naa dont'öepahadekhâymaa waabá? Hedí naa hääwi kháa'i donphadekhâymaa waabá, ti dänkoði dänphadé-í'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gänkoði-ákun." Jesus-di ovántu'an, "Ta'gendi undá wá' dánt'öepahadekhâymaa, hedá hääwi kháa'i dänphadekhâymaa, naa dínpuuwí waabá. ⁴⁰ Hewänbo naa wí'dínk'öepi navi khöe wände'mami'in ko'dingédá yä'mängédá. Jöesi Tádáda'män ün'k'öe ováyde'mamídi to'wên ha'min dimúunídi."

⁴¹ In wé'gen tä khäge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedi dínhanginpöe ihaydi inbí'piye dit'ayyaapöe. ⁴² Hedího Jesus t'ähki ivi khäge'nin iwé'ge'andi oväyту'an, "Úhanginná in Hudíyo dimuupi'in t'owavi tsonnin hânho ditsont'öe, hedá inbí t'owa-á ováytonmá've-i'indá diwänpida'. ⁴³ Hewänbo undá wí'ünkhây'ähpi ha'min ímúuni'in. To'wí un diwedí hay'i namúuni'in nada'dá, i-á unbí khäge'dída' namúuni'in ünkhây'ä'. ⁴⁴ Hedí to'wí p'ó'dédi' namúuni'in nada'dá, i-á wí pant'öe'i un t'ähkígi' waagi'ba namúuni'in ünkhây'ä'. ⁴⁵ Naa wänbo', t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu-i-á o'äq' t'owa dováykhäge'namídi, indi naa dikhäge'namída joe. O'äq' ochuu-ídi, hedá navi wówátsi-á dáywa'äa-ídi t'ähki t'owa dínkoedi-ídi inbí t'aywó'di iwedi dima'p'ánídi."

Jesus-di wí sen natsi't'aamu'i' ivi keetan öemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus ivi khäge'nindá báyéki t'owa-ádi dipówa, hedí iwedi dipeemän dihaydi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'öe hángé wáy nahäda'dän, i-á Bartimaeus gin nakhäwä, Timaeus-vi ay ünmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wi na'ä'in, hedí ituwínú, "Jesus, u David-vi äy iwedi'i' unmuu'i', navi'piye öeshkanäpuwawe." ⁴⁸ Báyéki t'owadi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Händá'dibo'." Hewänbo i-á shánki kaygá ituwínú, "U David-vi äy iwedi'i' unmuu'i', disehkanä'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'di oväyту'an, "Bintu'an na'ä-ídi." Indi i' tsí't'aa'i' óetu'an, "Jesus-di wóet'uhkánmaa. Ówínú, óhíhchanpuwawe." ⁵⁰ I' sen ivi k'éwé'in to ip'ädi, hedí wesebo iwínúdi Jesus-vi'piye namää. ⁵¹ Jesus-di öetsika'yan, "Hännan wín'amí'in nan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innän oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópün, uvi wäyü úmuudänkun unwówa." Hedí wesebo i' sen ünkeepöedí Jesus-ádi namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' öesigikê

¹ Jesus-á ivi khäge'nindádi Jerusalem bú' tsowa dipówa. Iwe wí okú nak'öe "Olive Okú" gin dâytü'o', hedí ná'i okú iwe nú' wáy ná'in wije bú'ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Hedí wije ivi khäge'nin ovänshan dapáadému-ídi. ² Ovántu'an, "Jaho bápün há'i bú'ay nanbí páadépiye nanän diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ay dänshaa-i nawhiwindi, i-á wa' wáymuu wänbo to'wí wänbo wí'i'ihsogepi. Dänwhisuudi dänmá'i náwe. ³ Hedí to'wídi woväntsika'yandáho", 'Háadan ha'wáa dän'o'?", ginnän dántu'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' untáydan, hedí háy napöedíbo wónwáyamá'." "

⁴ Damäädi wí búdu'ay p'óe hángé wên phódi nú? nawhiwindi dänshaa. ⁵ Hedí dänwhisuudedi in t'owa iwáyégé diwinnindi oväntsika'yan, "Hännan dän'o"? Háadan há'i búdu'ay dänwhisuude?" ⁶ In khäge'nin háa Jesus-di oväntu'an waa datú, hedího ovännmägi. ⁷ I' búdu'ay Jesus óhno?, hedí inbí k'éwé'in to dānp'ädidi i' búdu k'éwé ónpa'k'ú?, hedí Jesus i'íhsóge. ⁸ Hedí wáy Jesus óe'íhon ni'ge báyéki t'owa inbí k'éwé'i to oe te'p'óegé ónpa'kwohon, hedí wáy-á wé'gendá dáytaikhóepa'kwohon, i' nava iwe dáyts'á'i. ⁹ Hedí in to'wên páadé dimännindá hedá in t'úugé únwóe'á'indá dívítuhkwinuhon, "Wísigikénde?" "Nanbí Sedó Jóesi Tádádí wóesan, hedího híwó wóe'áami." ¹⁰ "Híwó úpúuwi gá untsondisogedee-ídán, nanbí thehtáy pahpáa David natsondi'án waagibá." "Jóesi Tádá oe makówá na'ándi-á hay'i namuu."

¹¹ Hedí Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedí ibéemáadi háäwi t'áhkí imúnde?. Hebo nathi'émándibo in t'á'di wíje (12) khäge'nindádí oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuupi'in

¹² Wíyá tháwän Bethany-di dipee, hedí Jesus naháhséhpóe. ¹³ Háy kayi' diwe wên fig tay nachändi imú? nakaamuudi. Iwepiye namää imúndí tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówá ihaydi fig wänbo wí'ishaapi, wa'di na-fig-púuwi ihaydi wínanáhpídi. ¹⁴ Hedí Jesus-di in tay óetu'an, "Uv'i'wedá to'wí wänbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípi." Iví khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dāyhāawiku'cháade'in ovāykehpiye

¹⁵ Jerusalem bú'piye wíyá dimää, hedí Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedí in t'owa dāyhāawiku'ch'áade'indádí in dāyhāawikumáde'indádí iwedi ovāykehpiye, hedí in dāychā'egó'o'inbí máasa-á hedá in dāyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovāyjanú. ¹⁶ Hedí to'wí wänbo oe-á nää-á ee méesate íve wí'ovāyphademāgipi inbí háäwi wóegé. ¹⁷ Hedí in t'owa ovāyhā'andi ovāyту'an, "Jóesi Tádá ivi ta'nin diwe ginnān natúhpí'an: Naví tewhá-á t'áhkí nange'in t'owa dívíjūusu'amígi? namuu, hewänbo undá bín'egó'andi sänmin dívíkaakw'óenígí? napóe."

¹⁸ In owhá? p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví kuuu dāyhā'o'indá háa natú'in dit'oe, hedí iwedi páadépiye hádídí óeháyji'in dáyтуwāmáa, hewänbo óekhunwóeda?, iví hí'dí in t'owa ovāyhā'odi.

¹⁹ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádí ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi dihāhpóe waa

²⁰ Hégendí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óehéé'annindá pú'dibo nat'aadi dāymú?. ²¹ Peter háa Jesus natú'in ún'ánpówá, hedí óetu'an, "Hāhkandi?, in tay untú'in há'to híwó napúuwi'in t'áhkí nat'aa." ²² Jesus-di ovāyту'an, "Bíwáyú Jóesi Tádá-á háä t'áhkí i'amí'in únkodi. ²³ Ta'gendi wáyтуmáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe máap'oe iwe ópichānú,' hedí háa natú waa napúuwi gin iwāyundedá, ón'amí-ákun. Hewänbo pín ta'gedí iwāyýú-i'in únkhāy'á. ²⁴ Hedán wáyтуmáa, úvijuusu'andi i' háäwi bindaa'andi ta'gendi bínhóeni'in úvívāyundedáho?, hedáho bínhóeni-áhe?. ²⁵ Hewänbo háädi úvijuusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'ichaapídi, i-á bín'owóje-í, hedánho unbí Tádá oe makówá na'ándi'di unbí t'aywó'di wá' wovāy'owóje-ídi. ²⁶ Hedí wên t'owa bín'owóje'pídá, Jóesi Tádá oe makówá na'ándi'di há'to unbí t'aywó'di wovāy'owóje-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú? iví t'óe i'amídi

²⁷ Jerusalem bú' diwāypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihaydi in owhá? p'ó'dédi'indá in Hudíyoví kuuu dāyhā'o'indá hedá wáy-á in Hudíyoví tsonnindá ún'pówá. ²⁸ Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídi? To'dan in ta'gen wónk'ú? ná'i háäwi náa'amídi?" ²⁹ Jesus-di ovāyту'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpée tsika wáytsika'yami, hedí dítu'andá, naadá wáyту'áami to'wídi in ta'gen dínk'ú'in ná'i háäwi dó'amídi. ³⁰ Dítu'an, to'dan John ónk'ú? t'owa ovāyp'ó'p'oe'amídi, ti Jóesi Tádádí háa t'owadi ónk'ú?" ³¹ Hedí wí'ná táye dívítumáa, "Jóesi Tádádí John ónk'ú? gin gitúdáho?, Jesus-di dítsikagi?, Hedí háadan handi háa John natú'in wí'úvívāyypí?." ³² Hewänbo wígitúunípi, 'T'owadídá' ónk'ú? gin." (In t'owa dāykhunwóeda'dibo ha'wáa dítú, gá t'áhkí in t'owa dívívāyundedán John-dá Jóesi Tádáví tukhe'bi únmuu'in.) ³³ Hedího indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídi ónk'ú'in." Hedí Jesus-di ovāyту'an, "Hedáho?, naadi wänbo wá' wíwáyту'amípi to'wídi in ta'gen dínk'ú'in dó'amídi ná'i háäwi dó'o'í?"

12

Jesus-di in yā'dāap'i in úuva áaphāā áy'i'ninbí'gedí ovāyту'an

¹ Jesus-di in tsonnin ná'i háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakháhsaa, hedí i' nava iphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá iphoyää i' úuva ip'omap'ee-ígi', hedí wí tewhá tuwá'i-á ik'ú' iví nava i'áyi'namídi. Hedáhá' i' nava wên senä' úuva áaphää áyi'nin dimuu'in ovâypiyémágidí wíyá pi'wí nangepiye namää. ² I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'óe'i' i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayámu'i' óemáánídi. ³ Hewânbo indi i' t'óe'i' óeyä'di óewhádi, hedí manda'diho óewáybun. ⁴ Hedí i' sendá wíyá t'óe'i'-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhádi, hedá jänákí-á óe'an. ⁵ Hedá wíyá t'óe'i'-á óesandi-á óehay. Hedá wáy-á wên t'óe'indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhádi, wáy-á wëndá ovâyhánú. ⁶ Hedí iví aydá' únjoekandee, i' isíg'i'. Ná'ího t'á'gediho in dâynavapiyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madán naví ay-á dín'a'geeni.' ⁷ Hewânbo indá wé'ge dívihé'e'andi ditú, 'Ná'í-ánkun namuu ná'í háäwí t'áhkí únjoepuwagi'o'i'. Jaho áyháyi, hedí ná'í háäwí nayámu'i'-á nanbí'-á gínmúuni.' ⁸ Hedího i' ay óeyä'di óehay, hedí i' nava iwedí óep'égi."

⁹ Hedí Jesus-di in t'owa ovâysika'an, "Hân ná'í nava iví' únmuu'i' i'amí? Gá namäädá in senä' dâynavapiyé'annin ovâyhánú-í. ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ovâypiyémááni. ¹⁰ Bîntunnapí'an ná'í hí? Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i':

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyjoegi'andi-á,
náá shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánki natsonji'i gin i'an,
hedí na'in áymú'di díháa'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'í hí' inbí'gediho ihé'e'annin, hedí dida' óepankáyí'in, hewânbo in t'owa dâykhuwóeda'máadi wí'óepanké'pi, hedí iwedí dimää.

Jesus tax wá'áa i'gedí óetsika'yan

¹³ Tí'úgedí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjon háäwí óetsika'yamídi. Dida' óekáyí'in híwó wí'ihí'máapídi. ¹⁴ Hedí únpowádi óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná uvi hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'áhkí t'owa handá'bá ovâymaa, háa t'owa dínwánpichaa waa háabo wí'unmuupi, hedího ta'gendá Jôesi Tádávi kuu i'gedá t'owa ovâyhá'o'. Dítu'an, hânman nanbí tsontun gíntú'? Ti híwó namuu in Rome-wínbí tsondi Caesar áy-tax-wá'áa-ídi háa joe? Ti gínkhây'á' áywá'áa-i'in háa joi óetsika'yamídi. Dida' é? ¹⁵ Hebo Jesus únhanginná gin óetsika'máadi inbí ánsaaho ta'ge wídâyamápi'in, hedího ovâytu'an, "Háadan dítayinde'? Wí denarius chá' dínma' naa dómúunídi." ¹⁶ Ónmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'í chá' eedí únk'óe, hedá to'ví kháwá-á? Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innán." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' únmuu'i' Caesar-bá binmää, hedí wá' háäwí Jôesi Tádávi' únmuu'i'-á Jôesi Tádá-á binmää." Hedí iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwi i'gedí

¹⁸ Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'ää, háäwí óetsika'yamídi. (In Sadducees-á dívíwáyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwi.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Háhkandi', Moses-di ná'in tsontun dinta'nan: Wí sen áypídiho nachuudi iví kwee wa' únwówájídá, i' senbí t'úu únkhây'á' i' kwee-ádi ikhó'yáa-i'in, hedânho dán'áykwo'nenídi i' pá'dâyví kháwá ónhúwídi. ²⁰ Hebo ginnán napóe: Tsé ihay tí'úuwin senä' diji'. I' shánki páadé'i' ikhó'yá', hebo áypídiho nachuu. ²¹ I' eedí'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yá', hedí ná'í sen wá' áypídiho-áho nachuu. Hedí i' powage'i-á hanbá únpoé. ²² Hedí handá' t'áhkí in tsédi diji'in tí'úuwin dínpoé, t'áhkí wí'inbo i' kwee-ádi dívíkhó'yá'di wée wánbo in ay wídâyso'gepi. T'á'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Ná'in tsé ihay tí'úuwin i' kwee-ádi dikhótsaakw'ónwán, hedího dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápe ihaydi, to'wíwí kwee-an únmuu'i'?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidán ípedeekw'ó, wí'únhanginnáhpídi Jôesi Tádávi ta'nin háa úntú'nin, hedá wá' wí'únhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápe ihaydi, senä'á kwiyá'dá há'to wíyá dívíkhó'yáa-í, gá gindídi in makówáwin t'óepa'aa'in waaginbá dimúunídan. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwi i'gedí dítika'máa, hewânbo bîntunnapí'an háa Moses-ví ta'nin diwe únta'muu'in in wáä'i' phé'yávi nakoje' ní'gedí ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádádi ginnán Moses óehé'e'an: Naa-án omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Ná'in senä' dichuu wánbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudán, in dichumuu'inbí'-á joe. Hedáankun t'áhkí ípedeekw'ó úwíwáyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwi'in."

In shánki kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in diwedí'i' nat'oe dívíhí'máadi, hedí Jesus-di híwó'nin hí' ovâyági'in únhanginná, hedího Jesus-ví'piye namáadi óetsika'yan, "Wé'innan t'áhkí

Jōesi Tádáví tsontun diweḍi in shánkí kay? in únmuu? 29 Jesus-di óetu'an, "Ná?innân in shánkí kay? in namuu:

Un Israel t'owa bit'óeyan,

Nanbí Jōesi i? shánkí natsonji?i namuu?i? i? wêeda? Jōesi na?andi? namuu,

30 heḍi undá únkhây?á? ná?i shánkí natsonji?i? unbí Jōesi únmuu?i-á pín ta?gedi bînsígi-í?in, unbí pí?ná khó?jé-á, unbí hâá iwá, unbí anshaadá, heḍá unbí kay t'âhkiḍá.

31 Heḍi ná?indá in eedi?in tsontundá namuu:

Háa un wí?bo úvîpîsígí waagibá

wé?gen t'owa wá? bînsíghîuwí.

Wây-á tsontun ná?in wjévi shánkí hay?in namuu?in wínak'óepí."

32 Ná?i Hudíyoví khuu ovâyhá?o?i?di Jesus óetu'an, "Hâhkandi?, híwó bihéé?an. In ta?gen namuu untú waa, wêeda? Jōesi na?an, heḍi wíyá Jōesi-á wina?anpí, i?da?. 33 Híwó namuu animáa âyhûuwí?in oe méesate eepiye âyphamá-ídi Jōesi Tádá âymäänídi, heḍá wíyá hâáwí-á âymääní?in. Hebo shánkí híwó?nin namuu Jōesi âysígi-í?in nanbí pí?ná khó?jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'âhkiḍá, heḍá wá? wây-á t'owa-á âysíghîuwí?in ívîpîsígí waabá."

34 Jesus únhanginná ná?i sendi híwó?di hí? óemâgi?in heḍi óetu'an, "U-á hýááda? útáy únkhây múnídi Jōesi Tádáví tsonkhuu mânsígi káyjidi." Heḍi iweḍi t'âhkiḍibo diwóeda?póe Jesus wíyá hâáwí óetsika?yâamídi.

I? to?wí Jōesi Tádáví óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, to?ví ay-an únmuu?

35 Jesus-di i? méesate hay?i ee ovâyhá?o?di ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá?o?in ditú?, i? to?wí Jōesi Tádáví óesogekhây máa?i? t'owa ovây?aywoenídí David-ví ây iweḍi?i?da? únmuu? 36 P? Yâ?dáa?i P'oe wâhâqâdi David óehá?andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jōesi Tádáví óetu'an naví tsondi hay?i,

'Navi ko?dîngédi ósoge,

heḍi uví hânmin dovâyt'aaní heḍá uví mange wínkaani?."

37 Ná?i to?wí Jōesi Tádáví óesogekhây máa?i? t'owa ovây?aywoenídí David-dibo iví tsondi hay?i gin óetu?o?. Gin namuudá háđiđanho David-ví ây iweḍi?i?da?mân únmuuní?"

Jesus iví khâge?nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá?o?in waaginbá wíđimúunípi

In báyéki t'owa híhchangídi dívít'óeyande Jesus-di ovâyhá?o?di. 38 Ovâytu'an, "Ná?in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá?o?in dimuu?inbí?wedi bí?áyingi?an. To whaadí?in dító?ondi diji? dâykeeyamídi to?wên dimuu?in, heḍá ovâyhí?an t'owađi a?gindi ovây sengítu?âami?in i? bú? pingé í?ge dijidi, 39 heḍá wá? in Hudíyoví méesate eeje heḍá nashánkí eediná? dihaydá in tsonninbí soge eedi dívîkw'óení?in dida?. 40 Kwiyá? i? inbí sená? dínchuu?inbí tewhá ovâykweede?, heḍáhá? thaa t'âhki dívîjûusu?o?di híwó?nin dimuu waagi dívîpîda?o?. Gin dívî?o?di Jōesi Tádáví shánkí ovây t'uhchânukhây máa?."

Wí kwee iví sen únchuu?i-á iví châ? t'âhki Jōesi Tádáví?piye imâgi

41 Jesus i? méesate hay?i íve i? châ? phébay nú? isógeđi in t'owa inbí châ? dâykuuḍedi ovây múnde?. Báyéki in kodít'owa dimuu?indá báyéki dâychâ?kuude?. 42 Heḍi wí kwee iví sen únchuu?i sehkanáwó nawówáji?i-á napówáđi wíje châ? pí?in itógi, hýááda? i? châ? namuu.

43 Heḍi Jesus iví khâge?nin iwé?ge?andi ovâytu'an, "Ta?gendi wâytu?âami, ná?i kwee iví sen únchuu?i sehkanáwó nawówáji wânbo i? châ? phébay iwe shánkí itógi t'âhki in wé?gen dâykuu?inbí?wedi. 44 In wé?gendáho i? châ? dínphade iweḍi dívîmâgi, hewânbo ná?i kwee-á báyéki únkw'óhpi wânbo háyú imáa?i t'âhki itógi — iví wówátsi i?ámigi? t'âhki imâgi."

13

Jesus iví khâge?nin itu'an i? méesate hay?i-á t'owa dâynayukhây máa

1 Jesus i? méesate hay?i iweḍi napeemân dihaydi, wêe iví khâge?nin diweḍi?i?di óetu'an, "Hâhkandi?, námú?dí ná?i sa?wó?di tewhá náwe nakw'ó?di?, heḍá i? sa?wó?di k'uuđi napa?andi-á." 2 Jesus-di óetu'an, "Ná?i tewhá he?endi náa náamundepe?i?an. Hewânbo t'âhki há?i-á t'owa dâynayukhây máa, heḍi wêe wânbo wí k'uu há?i?i tehpaa iweḍi wínate?deegi?opi."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'óephade na?á?in

3 Jesus i? okú "Olive Okú" gin dâytu?o? eedi napeedi wí?bo isóge, heḍi p'ohuuge oná p'ânábo i? méesate hay?i imunde?. Heḍi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á dí?ááđi óetsika?yan, 4 "Ti ditú?âami, hânhay-an ná?i hâáwí í?gedi ditú?andi napuwagi?o? Hâá-an nakeepúuwí heḍânho gínhanginnáanídí hâáđi nats'anpúuwí?in?"

5 Jesus-di ovâytu'an, "Bí?áyingi?an to?wíđi wânbo píháa wíwovâywâyú?amípídi. 6 Báyéki t'owa naví khâwá? í?gedi diká?âági?o, heḍi wí?inbo ditúuní innânho dimuu i? to?wí Jōesi Tádáví óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí. Gindidi báyéki t'owa inbí hójo ovâywâyukankhây máa. 7 Hewânbo t'owa tsowa dithaa?in háa kay?i dithaa?in dívîhânbo? í?gedi í?oedá, wíwovây?áyingimâin pí. Nakhây?á? ná?i hâáwí napúuwí?in, hewânbo owáy

napóe ihaydá i' t'á'ge'i thaa wa'di wína'áhpí. ⁸ T'owa wêe nangewin dívihánkhâymaa wáy-á t'owa wíyá wêe nangewindádi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívihánkhâymaa. Wáyjé t'áhkí nanan'a'yápuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwagi'o. Hewänbo ná'i háäwi-á wí kwee páadé na'ejeah waagi'ba namuu, wa'di shánki napuwagi'o.

⁹ Undá wí'bo bí'áyingi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovâyhuuwi, hedí i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhádkhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédi'inbí'piye hedá wé'gen tsonnínbí'piyá wovâyhuuwi, naví'gedi bint'óe'amídi. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'á'ge'i thaa napówápídi'bo, Jöesi Tádávi híwó'di tun t'áhkí nange'in t'owa ovây't'óe'amí'in nakhây'á. ¹¹ Owáy wovâypanhógi di tunjó wháagé wovâykándi, wa' ípówápídi'bo wíwovây'áyingimäänípi háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jöesi Tádávi wovâte eeje wovâywhádkhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédi'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípí'khâymaapi, i' Yá'dáa'i P'oweaháadán wovâykháge'khâymaa bínhée'amídi. ¹² T'owa inbí t'úuwin páadé'in inbí hánminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanú-ídi, hedí in tádá'indá hanbá inbí áy dáykhâymaa, hedá in áy-á inbí tádá'in jíyá'inbí'piye dívihánsaadi tson diwe ovâykwohkhâymaa ovâyháanú-ídi. ¹³ Báyéki t'owadi wovây'taykhádédi'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in iwánpimuudi, hewänbo in to'wên dívít'óephadeyáá'annin dichuu píhay, indá ovây'aywoeni."

Jesus-di i' Nahá'dánkant'óe'iví'gedi ovây'tu'an

¹⁴ "Jöesi Tádávi ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dánkant'óe'iví'gedi, i' Jöesi Tádávi wänbo óe'tay'í. (Bintunnanpi'an, hedí únkhây'á' ika'póewi'in.) Owáy ee únkhây'áhpí'we nawindi bímú'di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó'nin únkhây'á' oe okú i'piye íjáani'in. ¹⁵ Hedí wí to'wí iví wha'k'ay iwe nají'i' iwedi nawändi wí'únkhây'áhpí ihayjée'amí'in i' tewhá ee nats'úunídi wí háäwi wänbo ikáyjidi. ¹⁶ Hedí to'wí nava iwe nají'i-á wí'ibuunípi iví k'éwé'í to wänbo ikáyjidi. ¹⁷ Owáy i' thaa napówa ihaydá, sehkaná in kwiyá' disáamuu'in hedá in dáy'áysáá'o'indá, gá ingi'-á nakáypúuwídan díjaanidi. ¹⁸ Úvjúusu'amí ná'i háäwi te'núdi winapúuwípi, ¹⁹ gá báyéki t'óephade na'áqdan. Jöesi Tádávi ná'i nan oepáa íkhíjé waabo t'owa dáy't'óephadende', hewänbo owáy i' thaa napówa ihaydá shánki báyéki dáy't'óephadekhâymaa, hedí há'to wíyá há'wáa dáy't'óepaadé-í. ²⁰ Hewänbo in to'wên Nanbí Sedó Jöesi Tádávi ovâyde'mannin dimuudiho', in t'owa báyéki thaa wí'ovây't'óephadepákhâymaapi, gá imágidá to'wí wänbo há'to nawówáyéenídan.

²¹ "Hedí ihaydá t'owa ditúdáho', 'Bímú'dí, náäwän nají' i' to'wí Jöesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeni', hediháa wáy-á ditúdá, 'Oe-án nají', háa ditú waa wí'úvíváayú-ípi, ²² gá hójo'in t'owa diká'áagi'odán hedí wên ditúuní innánho dimuu i' to'wí Jöesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeni', hedá wéndá ditúuní Jöesi Tádávi tukhe'mindá dimuu. Ná'in hójo'indá wên pínnán taa-á dáykeeyami in t'owa ovâyháa'amídi, hedí inbí hójodibo in Jöesi Tádávi ovâyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedi ovâyhänge'amí, ho nakodídi. ²³ Undá bí'áyingi'an. Wáy'tumáa háäwi t'áhkí napúuwí i'gedi wa' napóepídi'bo."

I' to'wí t'áhkí t'owagi' na'aypuyá'i nawáy'á'

²⁴ "Hedí i' thaa naná' dihaydi há'in t'óephade nahán dihaydi, i' than nakhunpuwagi'o, i' p'óethay wänbo wínakepúuwípi. ²⁵ In agóyó-á makówádá dijajymú-í, hedá t'áhkí oe makówa nasaa'i-á na'a'yápuuwi. ²⁶ Hedí ihaydi in t'owadi naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i' okhúwá jáa o'áqi dímúuní, báyéki pínnán kay wóegé hedá sa'wó'di kohthay wóegá o'áá-í. ²⁷ Hedí in makówáwin t'óepa'aa'in dováypunjöeni in dováyde'mannin ovâywé'ge'amídi p'inpiyedá tsánpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'áhkí náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejdá ovâywé'ge'amí."

Jesus-di wên fig tay i'gedi íhe'e'an háäwi ovâyhá'amídi

²⁸ "Wên fig tay bímú'dí háäwi íháhpúuwídi. I' taykhóe'ây na'ohphuupoe'odi nats'antsáwápuwamán dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'á'ínpi'an. ²⁹ Hedí gindidibá owáy ná'i háäwi i'gedi wáy't'óe'an bímú' ihaydá únhanginnáani púnú' naná'nin naa owáy'áá-ídi, phódi nú' owin waagi namúuní. ³⁰ Ta'gendi wáy'tumáa, t'áhkí in náäwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i háäwi t'áhkí páadé nats'anpoe'opídi'bo. ³¹ Makówa-á hedá oepáa k'aydá t'áhkí nakhangi'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Háädi Jesus nawáy'á'in to'wí wänbo wí'únhanginnáhpí

³² "Hewänbo háädi ná'i háäwi napuwagi'o'in to'wí wänbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówáwin t'óepa'aa'in wänbo wídnhanginnáhpí, hedá naa Jöesi Tádávi ay omuu'i' wänbo-á wídnhanginnáhpí. Jöesi Tádávi'mán únhanginná. ³³ Hedího bíkhây'andá bí'áyingi'an, háädi ná'i háäwi napuwagi'o'in wí'únhanginnáhpídi. ³⁴ Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ije'e'andi wáy kayi'piye namáadi iví t'óe'in ovâyk'ú' iví háäwi ón'áyingi'amídi hedá háa inbí t'óe dáy'amí'indá ovâyjón, hedí i' phódi áyi'di' óetu'an nakhây'múunídi. In t'óe'in wídnhanginnáhpí háädi ná'i sen nawáy'á'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'ba naa omuu,

hedihō ikhâymúuní, wí'únhanginnáhpí hãädi owáy'ã'in — hádéewáy kindi, háa khun pinudi, háa hédénpíye, háa nathanpee'ã' ihaydi. ³⁶ Úv'í'áyíngi'ánpídá wáy tsikhagipí opówádí j'j'kw'òndibo wáyshaa-í. ³⁷ Háa un wáytu'an waa, t'ãhki t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhâymúuní'in únkhây'ã'."

14

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyjídí

¹ Wa' wíje thaa úntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dáytu'o'í dínpóewídí, ihaydi í' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owhá' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indá dáytywámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyjí'in óeháyjídí. ² Dítú, "Nãä-á wa'di ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'iví'amípi. Ha'wáa iví'andá, wáy ná'in t'owadi na'in diyã-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe ón'ewe

³ Ihayhãädíbá Jesus oe Bethany bú'ay nají', hedí wí sen Simon gin nakháwã'iví' ihúuho', ná'i sendá naphéetaymuuwán. Jesus nahúu'ân dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uun ts'ã'i'di únpa'an hedí wí ka'p'oe "nard" gin dáytu'o'í' únkú'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachã'muu. Hedí í' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé ón'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymú'dí dit'ayji', hedí wí'ná táye dívumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an? ⁵ Powin tãgintã (300) thaa t'oe díví'andi wá'áadi nakúhchãdee-íwân, háa mađi shánkí wãnbo', hedí í' chã' in sehkanãwó diwówáji'in ovây máaniwân." Hedí í' kwee-á hânho óetunsúu'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Í' kwee ánpí bin'an. Háadan bint'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Hãädi wãnbo in sehkanãwó diwówáji'in t'owa undádi únkwo'ní, hedihō hãädi wãnbo náwe hãäwí híwó bín'amí'in ída'dá, únkodi bín'amídí. Hewãnbo naa-á náwe hãnhay wãnbo t'ãhki undádi wí'ochang'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkodi ihay í'an. Wa'di in pení ovâykhã'kw'ódipídíbo' inbí'di dáyka'p'oe'ewende", hedí hanbá í'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wáytumáa, wãhãä wãnbo ná'in Jōesi Tádáví híwó'di tun ónphãdende' eeje náä oepáa k'aydi t'ãhki, háa ná'i kwee í'annin ovây't'óe'amí, iví'gedí díví'ánshaa'ã'amídí."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyndí

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tã'di wíje khãge'nin diwedí'i namuu'í', in owhá' p'ó'dédi'inbí'wepíye namáa Jesus óeku'p'âyndí. ¹¹ Hedí ná'in owhá' dit'oe ihaydi t'ãhki dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemãgi chã' óewá'aa-ídi. Hedihō iwedi Judas ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáani'in, hãädi únkodi ihaydi.

Jesus-ádi iví khãge'nindádi dimãn í' Passover shánkí'eedi koegi' dâyk'o'ídí

¹² In Hudíyo dínshánkí'eepíoe'o, í' oewáaseepí' pává dâyk'o'í'. Í' páadé'í shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhãnúnde', Passover koegi' gin dáytu'o'í dâyk'o'ídí. Hedí Jesus-ví khãge'nindi óetsika'yan, "Wãhãä-an ná'in gimú-í'in unda' hãäwí áykhã'amídí í' Passover koegi' áyk'o'ídí?" ¹³ Hedí wíjedí in khãge'nin ovãsan dãn'amídí. Ovãntu'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápún, hedí wí sen wên p'onbay ihondi'di wovãnjay-í. Í-ádi bá damú-í. ¹⁴ Hedí wáy í-á nats'úndá í' sen iví tewhá únmuu'í' dãntu'ãamí, 'Nanbí háhkanđi'di dítu'an wítsika'yã'amídí, Wé'í íve-an naagi' dínmuu, eewân naví khãge'nindádi ná'i Passover koegi' áyk'o'í?" ¹⁵ Hedí í' sendi wí whã'k'ay íve hay'í wovãneeyamí, hãä t'ãhki gintãy'í nakw'òndi. Ee-áho í' koegi' dãnkhây'amí." ¹⁶ Hedihō in khãge'nin damãädi í' bú'íwe dats'ú, hedí hãäwí t'ãhki háa Jesus natú waagibá dãnshaa, hedihō í' Passover koegi' dãnkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khãge'nindádi í' tewhá eepíye dimãä. ¹⁸ Dihúukw'ón dihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, wée un naa-ádi úvihujo'ín diwedí'í'di naa dikúhpekhâyámáa." ¹⁹ In khãge'nin diháachanpóe, hedí wí'nbo óetu'an, "Tí naa-ân gin dáy'amí? Naa-á há'to'." ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wêe un tã'di wíje iwedi naa-ádi iví pává ná'i sãä iwe ip'oh'tóeni'í', í'dãn dikúhpekhâyámáa. ²¹ Naa t'ãhki t'owagi' o'aypyã'í' ochuwagi'o, Jōesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewãnbo ná'i to'wí dikúhpekhâyámáa'í-á t'óephãde únpúwí. Shánkí híwó í' sen únpúwíwân na'aypyãpídí."

Jesus-ví t'ã'ge'in kindí'in húukan

²² Dívihujo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jōesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá iví khãge'nin ovây mági, hedí ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'í-á naví tú' dínmuu." ²³ Hedáhá' wên k'égé ikê'di wíyá Jōesi Tádá óekú'daa'andi ovây mági, hedí t'ãhki'díbo wí dâysuwã. ²⁴ Hedí ovâytu'an, "Nã'í-á naví únp'oe dínmuu. Naví únp'oe-á t'ãhki t'owagi' doncha'gí'o, hedí owáy gin naa dáy'andiho Jōesi Tádáví tun imãgi'í ho únpúwí. ²⁵ Ta'gendi wáytumáa, há'to wíyá dóméenasu'wã-í owáy Jōesi Tádáđí naa dítsondisóge pihay, hedí ihaydá wíyá pí'wí méena waagibá dósuwãkhâyámáa." ²⁶ Hedí dáyjúsukha'wandi í' tewhá iwedi dipee, hedí oe Olive Okú gin dáytu'o'í iwepíye dimãä.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wíđítaapi'in"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jóesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu háa i' natú'in, ginnân: Naadi i' k'úwá áyi'di' dóháyi, hedi in k'úwá dívíwagegi'o.

Ha'wáabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymaadáhá? undá t'áhkídí díjoe'andi úvíwádek'hâymaa. ²⁸ Hedi owáy owáywópóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omán." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'áhkídí wóejoe'an wánbo, naadá há'to?" ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Ná'in ta'gendi wítu'âami: Náäavi ta'nin diwe únta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyi'di' dóháyi, hedi in k'úwá dívíwagegi'o.

Ha'wáabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymaadáhá? undá t'áhkídí ná'i khunbo?, wí dee sen wa'di wáygin ikinpidíbo? u-á powin untúuní naa wíđítaapi'in." ³¹ Hewänbo Peter-di shánki kay'indi óetu'an, "Tobá u-ádi naa dihay wánbo, naa há'to hánhay wánbo otúuní wíwítaapi gin." Hedi t'áhkí in wé'gen kháge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijúusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dâytu'o?, hedi Jesus ivi kháge'nin itu'an, "Náwe bíkw'o?. Naaáadáhá? undá t'áhkídí o'âámú-i dáyjúsus'amídí." ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádi ovâyho?. Ihaydi khunwóeda'di óemáa hedá ivi pí'ná únkháapóe. ³⁴ Hedi ovâytu'an, "Navi pí'ná khó'jé hânho otaachanpoe'odi háäwí ochuu-i waa ochaa. Náwebo úvitsíkhakw'óeni hedá áyíngidi bíkw'o'be." ³⁵ Wíyá háy namáadi iwe nange isee-whaadik'ú, hedi ijúusu'an ná'in nats'anpuwagi'o'in wí'únpuwípi, nakodidáho?. ³⁶ Ginnân ijúusu'an: "Navi Tádá, u-á háä t'áhkí úkodi bí'amídí. In t'óephade donkhâymaa'in naa oda' dínjáa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwi háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Hedi in poje kháge'nin dikw'ón diwepiye nawáymáadi dijókhawákw'ón di ováymú?, hedi ovâyjósandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjók'há? Ti wí háy táhki wánbo wí'úkodipi'an áyíngidi unchanídi? ³⁸ Áyíngidi bíkw'o'be hedá bíjúsus'an, hedânho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípi. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída?, hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypi."

³⁹ Hedáhá? nawáymáadi háa hánhay ijúusu'an waagibá wíyá ijúusu'an. ⁴⁰ Hedi ivi kháge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wíyá ovâyjóhshaa, hânho dikayhándi, hedi wíđínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Hedi powíngí? ijúusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, "Ti wa'di ijó'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'o? Háhaydá'dibo?" Ihaydiho naná. Náä-á to'wídi in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'áhkí t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i". ⁴² Bíwínú, gimú-ího?. Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá."

Jesus óepanké?

⁴³ Wa'di ihí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tá'di wíje kháge'nin diwedí'i'ba namuu. Báyéki wáy-á t'owa i-ádi díji?. In owha? p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyovi khuu dâyhá'o'indá hedá in Hudíyovi tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóege. ⁴⁴ Dipówápídi bo Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, "I' sen dóp'ohtsääkhâymaa'i-áho i' namuu. Binpankáyji hedi áyíngidi bínhúuwl."

⁴⁵ Hedi Judas wesebo Jesus-ví'piye namáadi óetu'an, "Háhkandi?", hedi óep'ohtsää, ⁴⁶ hedi in t'owadi Jesus óeyá'di óepanho?. ⁴⁷ Wí Jesus-ví kháge'di' iwe nú' nawindi ivi tsijó phá' íwhahké'di i' owha? p'ó'dédi'ví t'oe'i? p'ó'dé óewhádi, hedi ivi oje he'yinbo ónt'ó'ts'á?. ⁴⁸ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Háadan tsijó phá'-ádi phé-ádi íkhehpówá dípankáyjidi wí jänákikandi? omuu waabá? ⁴⁹ Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádi oji' wáyhá'odi, hedi wíđipanké'pi. Hewänbo náä-á gin úví'o, háa Jóesi Tádávi ta'nin diwe úntú? waa napúuwídi." ⁵⁰ Hedi t'áhkí ivi kháge'nindi óejoe'andi díján.

⁵¹⁻⁵² Wí e'nú wá? wên aa ts'á'indá? na'aamuudi Jesus únwóejí?, hedi in t'owadi óeyá?, hewänbo najándi in aadá? dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus ivi'gedi óetsika'máa

⁵³ Jesus i' owha? shánki p'ó'dédi'ví'piye óeho?. Eebá in wé'gen p'ó'dédi'in owha'-á, in tsonnindá, in Hudíyovi khuu dâyhá'o'indá dívíwége'an. ⁵⁴ Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úgá kayi'didíbo-á nawóemán, hedi i' p'ó'dédi' owha'ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundadó áyi'nindádi isóge isúwá'amídí ee naphaa iwe. ⁵⁵ Oe íve in owha'-ádi hedá in tunjowa? dimuu'indádi dâytuwámáa wí to'wí híwóhpi Jesus-ví'gedi ihée'amídí, hedânho Jesus óeháyjidi, hewänbo wíđâyshaapi. ⁵⁶ Báyéki t'owa ivi'gedi dívíhójo'an, hewänbo handá? wíđítúhpi.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ihaydi wên hōjo'in dīwīwīnūdí ginnân ditù: "Git'oe natúdí, 'Nā'i méesate hay'i t'owa dāytege'i dōnayukhāymāa, hedi poje thaa iwe wiyá méesate t'owa dāyk'ú'pí' naa dótegegi'o." ⁵⁹ Hewānbo nā'in t'owa wānbo wí'Inbo handa' wídítú'pí.

⁶⁰ Hedáhá' i' owaha' p'ó'dédi' in t'owa t'āhkívi páadépiye iwīnūdí Jesus óetsika'yan, "Ti háabo wí'untūnūpí'an nā'i hāāwí indi wōnchānunde' i'gedi?" ⁶¹ Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpí. Wiyá i' owaha' p'ó'dédi' óetsika'yan, "Ti u-ān unmuu i' to'wí Jōesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovāy'aywoenidi? Ti u-ān i' āy'a'ginmā'ivi ay unmuu?" ⁶² Jesus natú, "Naa-ānkun omuu, hedi un t'āhkídi dipuwākhāymāa naa, t'āhki t'owagi' o'aypuyá'i' o'āndi' i' to'wí t'āhki kay imāa'ivi ko'dingédi. Hedá makówádi okhúwá Jāadi o'ādi dipuwākhāymāa."

⁶³ Ha'wāagi Jesus natúdi i' owaha' p'ó'dédi' ivi k'éwé'in to isíve, in t'owadi óemūunídi nat'ay'in, hedi natú, "Wāy-á to'wēn wīgintāyipi ivi'gedi dīvihēe'amídi. ⁶⁴ Hāa natú'in it'oe'p'an. Natú i-á Nanbi Sedó Jōesi Tádá waagi'bā namuu. Hānna idá' āy'amí'in?" T'āhkídi ditú, "Gá óehāyí-ān, hīwōhpi āyshaadi."

⁶⁵ Hedi wēndi Jesus óe'ohphay, hedi óetsiwhi'andi óemahpúudi óetu'an, "Dítu'an to'dan wóemahpúu'in." Hedi in méesatewin sundađodi óeyá'di hāyānbo óemapháve.

Peter-di ovāytū'an Jesus wí'óetaapí'in

⁶⁶⁻⁶⁷ Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di naji', hedi wí a'yú i' owaha' p'ó'dédi'vi t'óe'i namuu'i Peter-vi'we napówádi óemú' isúwá'odi, hedi óedamúndedi óetu'an, "U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádi unjiwān." ⁶⁸ Hewānbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hāāwí i'gedi bihí'māa'in." Hedi iweđi napeedi in tehpaá phódi nū'piye namāa. ⁶⁹ I' a'yúdi wiyá óemú', hedi in iwe diwinnin ovāytū'an, "Nā'i sen in Jesus-vi'in diwedi'i' bā namuu." ⁷⁰ Hebo Peter wiyá natú, "Naa-á joe." Hāy napóe ihaydi in diwin diwedi wi to'wídi Peter óetu'an, "Ta'gendi u-á Galilee-wibá unmuudiho Jesus-ádi bā unjiwān." ⁷¹ Peter natú, "Jōesi Tádádi dituhchānū-í ta'ge dāyhí'māapídi. Hā'i sen ivi'gedi úvihí'māa'i-á wídótaapí." ⁷² Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedi Peter ūn'ānpówá hāa Jesus-di hānwāa óetu'annin: "Wa' i' dee sen wāygin ikinpidi'bo, u-á powin untūnū naa wídítaapí'in." Hedi Peter hānho isihāā.

15

Jesus-á Pilate-vi'piye óetsondiwekán

¹ Wa'déedi nanān dihaydi in owaha' p'ó'dédi'indá, in tsonnindá, in Hudíyovi khuu dāyhá'o'indá hedá t'āhki in tunjowa' dimuu'indá dīwíwé'ge'an hāa dīvi'amí i'gedi dīvihēe'amídi. Hedi Jesus óewhi'andi iweđi óeho'di Pilate-vi' mange óekán. ² Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-ān in Hudíyovi tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Hāa u'bo untú waa." ³ Hedi in owaha' p'ó'dédi'indi báyéki hīwōhpi' Jesus ónchānunde'. ⁴ Hedáhá' Pilate-di wiyá óetsika'yan, "Ti háabo wí'untung'opi'an? Ti nā'i báyéki hīwōhpi' u' wōnchānundedi wí'unt'oe'p'an?" ⁵ Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatūhpi, hedi Pilate óehāa'an.

Jesus óehāyí, hewānbo Barabbas-á óema'p'ādi

⁶ Paayo waagi nā'i Passover shānkí'eedi dinnān dihaydi, wí wē pan Pilate-di óema'p'ādi'nde, to'wí in t'owa dida'i'. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakhāwā'i-ádi wāy-á senā'dádi dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovāyt'e'ya'nandi in p'ó'dédi'inbi'piye dīvihānsaa, hedi ihaydi dāyt'owat'ahānū. ⁸ In t'owa Pilate-vi' nū'piye dīvihādi óedaa'amídi ovāy'amídi paayo waa i'o waa. ⁹ Pilate-di ovāytsika'yan, "Ti nā'i Jesus wāyama'p'ādi-i' in idá' in un Hudíyovi tsondi hay'i unmuu'i?" ¹⁰ Ha'wāa Pilate natú gá ūnhanginnāndān in owaha' p'ó'dédi'indi Jesus óethúumáadi'bo ivi'we óemangekānnin. ¹¹ Hewānbo in owaha' p'ó'dédi'indi in t'owa báyéki ovāyhēe'an Pilate óedaa'amídi Barabbas-ān óema'p'ādi-idi, Jesus-á joe. ¹² Hediho Pilate-di wiyá in t'owa ovāytsika'yan, "Hedi hānna dó'amí nā'i, i' bīnkháyá'de'i Hudíyovi tsondi hay'i gin?" ¹³ In t'owa dīwítuwīnū, "Wēn phé'win deedi nāt'óhtāgek'u'?" ¹⁴ Pilate-di ovāytsika'yan, "Hāađan gin dó'amí? Hāawin t'aywó'ninnan i'an?" Indá shānká dīwítuwīnū, "Phé'win deedi nāt'óhtāgek'u'?" ¹⁵ Pilate nada' in t'owa ovāyhīhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'ādi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhāān'in, hedi in sundađovi mange óe'joe'an phé'win deedi óet'óhtāgek'úuwídi.

In sundađodi Jesus óejānāki'an

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-vi' tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundađo t'āhki ovāywe'getu'an. ¹⁷ Hedi wēn p'í tsāawā'i in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'ivi aa waagi'bā namuu'in, hedá wēn wāākhān dāy'ophidé'annindá óep'óhtógi. ¹⁸ Hedi óejānākisengitū'andi óetu'an, "Hān un'ān, Hudíyovi tsondi hay'i unmuu'i'." ¹⁹ Hedi hāyānbo p'ó'dé óewhá' wēn phédi, hedá óe'ohphayde', hedá dīwídege'dikw'óe'odi óe'a'gin waa-á

dívi'an. ²⁰ Óesúugimáadi dívíbowa ihaydi, in p'í tsáawá'in to óep'á'didi ivínda óewáyotgi. Ihaydáhá' iweđi óeho' phé'win deedi óet'óhtágek'túwídi.

Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'tú'

²¹ Ihaydíbá wí sen Simon gin nakháwá'i? oe nava iweđi i' bú' eepiye na'á'. I-á Cyrene bú'wi namuu, heđi Alexander-á'di Rufus-á'di ivi áy únmuu. In sundadođi ná'i sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ónhúuwídi, ²² heđi Jesus in okú Golgotha gin dáyt'u'ó' iwe óeho'. (Ná'in tun Golgotha-á "p'óhkhúbay" ginnân namuu.) ²³ Heđi wí méena-á'di ná'i woe myrrh gin dáyt'u'ó'-á'di dawóemuu'i? óemági, hewânbo wí'isuwápi. ²⁴⁻²⁵ Héđéndi whánu iwe naná phé'win deedi óet'óhtágek'tú' ihaydi. In sundado-á dívi'áyan ivi aa dívíweeje-ídi. ²⁶ Heđi wén phé'phá'ay phé'win kw'áye dáyt'i'k'ú' eedi hááwi dáyta'nan in t'owa dínhanginnáanídí hááwi'gedi óetuhchánunde'in. "In Hudíyoví tsondi hay'i?" gin dáyta'nan. ²⁷ Heđi wén wíje sánmin wá' i-á'di ovánt'óhtágek'tú', i' wé ko'đingéđi, i' wé-á yá'mángéđá. ²⁸ Heđiho gin napóe háa Jóesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu waa: "I-á wá' wí jánákikandi-án namuu" gin t'owa ditú'ni.

²⁹ Heđi in t'owa dipહે'á'nin dívip'ónwá'dá'ó' óeháachannamídí, heđá t'ámága óetumáa. Ditú, "U-án ná'i méesate hay'i náanayukháymáawán, heđi poje thaa iwebo wiyá náakuhkháymáawán. ³⁰ Ná-á wí'bo ópi'aywon, há'in phé'win diweđi ówhanbe." ³¹ In owhá' p'ó'déđi'indá'di heđá in Hudíyoví khuu dáyhá'ó'indá'di wá' Jesus ónp'áhkakađi ditú, "Wé'gen t'owa-áho i'đi ováy'aywonde', hewânbo wí'bo-á ipi'aywoenídí wí'únkodipi. ³² Ná'i sendá i' to'wí Jóesi Tádá'di óesóge'i' t'owa ováy'aywoenídí namuudáho', heđá Israel nangewi tsondi hay'i-á namuudáho', i-á únkháy'á' há'in phé'win diweđi nawáani'in áymúunídí, heđáho ivi'piye ívíwá'yú-ídi." Heđi in wíje i-á'di phé'win deedi dawhi'k'óe'indá wá' óejánákítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihaydi i'ge t'áhkí nakhunpóe thí'eedi poje puwahay. ³⁴ Heđi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, "Eloi, Eloi, lama sabachthani?" (Ná'i hí'-á ginnân namuu: Naví Jóesi, naví Jóesi, háadan díjoe'an?) ³⁵ Wén t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, heđi ditú, "Bí'tóeyan, Elijah óekhá'yá'de'." ³⁶ Wí to'wí i'áá wén hááwén nap'ohsaadee'in ikáyjídí, heđi wí méena ojohay'i iwe ip'ohotógidi wén poesú hay'in diweđi óntege ip'ohúnidí, heđi natú, "Áymúuní tigú Elijah na'áá-i ná'in phé'win diweđi óewáve-ídi." ³⁷ Heđi Jesus kaygi ituwínú'dí t'á'gedi iháa'an.

³⁸ Ihaydíbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnin nasivedee, kw'áyeđibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Heđi i' sundado p'ó'déđi' Jesus-ví páadépiye nawindi há'dídi Jesus nachuu'in imú', heđi natú, "Ta'gendi ná'i sendá Jóesi Tádávi ay únmuu."

⁴⁰ Wén kwiyá' wá' iwe diji', indá háy kayi' diweđi dáymúnde'. Ná'in poje dikháwá Salomé-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wi namuu), heđá wiyá wé Mary-á (i-á Joses-á heđá James i' t'úuge'i-á inbí jiyá dánmuu). ⁴¹ Ná'in poje kwiyá' Jesus-á'di dimándi óekháge'máa wa'đi oe Galilee naji' ihaydi, heđi ná'indá i-á'di wáy-á kwiyá'dá'di Galilee-di Jerusalem-piye wé'ge di'áá.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhá'y'ó', gá wiyá tháwándá kaykhanwówa thaa nanáanídán. Heđi nakinpuwamán dihaydi wí sen Joseph gin nakháwá'i napówa, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diweđi'í'ba namuu heđá na'a'ginmuu, heđi natsíkhaji' Jóesi Tádá'di óesóge-ídi i' to'wí t'owa ováy'aywoení'i? Wesebo khunwóda'ginpídí Pilate-ví'piye namáa i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oeđi háno óeháa'an, heđi in sundado'vi p'ó'déđi' óetsika'yan háa ta'gendi Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetu'an nachuu-á'kun, heđiho Joseph i' pení óehúwi'in óemági. ⁴⁶ Heđi Joseph wén aa ts'á'in ikumá, heđi i' pení in phé'win diweđi óewávedi in aadi óe'ánnan. Heđáhá' i' pení wí t'owápho dáykídi iwe óetógi, heđi wí k'uu hay'i? i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, heđá wiyá Mary, i' Joses-ví jiyá unmuu'i-á, dánmú' wáyge Jesus óek'ú'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówa thaa naphade ihaydi Salomé-á, Mary Magdalene-dá, heđá wiyá Mary, i-á James-ví jiyá únmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dáykumá, Jesus óe'á'yú-ídi. ² Dumíngu iwe héđéndi hé'đibo nathanpee'á' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimáa. ³ Wa' dimán dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, "To'đan i' k'uu dínhange'amí i' t'owápho iweđi?" (Ná'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Heđi dívíbéđi i' k'uu ho nahângemuđi dáymú'. ⁵ Heđiho dits'ú ee t'owápho ee, heđi wí e'nú wén ts'á'in to whaađi'in nato'ondi ko'đingéđi na'ándi óemú', heđi ováypiháa. ⁶ Hebo i'đi ováytu'an, "Wí'khunwóda'ípi. Jesus oe Nazareth-wi bintuwámáa, i'

phé^win deedi óet'óhtägek'úⁱ?, hebo i-á nää wína[?]änpi, i-á nawáywówápóe. Binmú[']dí háä óek'úⁱ iwe. ⁷ Bípún, Peter-á in wé[']gen khäge[']nindá bintu[']äämí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namän, hedí iwe bínmúuní, háa wovâytu[']an waa.' ⁸ Hedí i['] t'owápho iwedi dipeedi dijân, ovâyphä[']ä[']dí dithathäpoe[']o. Hânho dikhunwôeda[']dí to[']wí wänbo háabo wí[']dây[']tu[']anpí.
*

Mary Magdalene-di Jesus óemú[']

⁹ Dumíngu naná['] diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí[']piye páadé ipikeeyan. Ná[']i kwee-á namuu i['] Jesus-di in tsé ihay yä[']dâapi[']in p'oweaqähä['] önkhehpiye[']i[']. ¹⁰ Hedí Mary namää[']dí Jesus-ví k'ema[']in dibo[']aadi hedá diséejidi ovâyshaa, hedí háa ün[']póe[']in ovây[']t'óe[']an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-dí óemú[']in dit'oe[']dí wí[']dívíwâyupí.

Wíjedi Jesus óemú[']

¹² Jesus piháa ün[']chaa[']dí wên wíjeví[']piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú[']dí i['] nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i['] bú[']piye dânwáybun, hedí háa dânmú['] waa in wé[']gen Jesus-ví khäge[']nin ovây[']t'óe[']an, hewänbo wí[']dívíwâyupí.

Jesus-ví tã[']dí wêe khäge[']nindi óemú[']

¹⁴ Tí[']úgédí in tã[']dí wêe khäge[']nin dívíhújo['] ihaydi Jesus inbí[']piye wíyá ipikeeyan, hedí wâyupí[']indá p'óhkây[']indá dimuudi ovây[']t'e[']yan, in to[']wéndí nawáywówápóe[']in óemú[']in wí[']ovâywâyundepí. ¹⁵ Hedáhá['] ovây[']tu[']an, "Ja['] nää oepáa k'aydi t'ähkí bípún, hedá t'owa t'ähká Jôesi Tádáví híwó[']di tun bintunphaadé-í. ¹⁶ T'ähkí to[']wên dívíwâyunde[']indá hedá ovây[']p'ó[']p'oe[']annindá ovây[']aywoení. Hewänbo to[']wên dívíwâyundepí[']indá ovây[']tuhchänukhâyamá. ¹⁷ In dívíwâyunde[']in naadi dovây[']k'úuwí ná[']i pínán t'óe dáy[']amí[']dí: In yä[']dâapi[']in p'oweaqähä['] t'owavi[']wedi dáy[']kehpeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhée[']amí. ¹⁸ Dí[']änpí[']díbo dáy[']päyuhó[']gídi, háa háäwí nakhe[']t'óe[']i dâysuwä[']dí, há[']to háabo dipúuwí; hedá inbí mandí in t'owa dihay[']indá ovây[']tägedí, indá dihehkáapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Hedí Jesus i['] shánkí natsonji[']i[']dí ovây[']hí[']bowa ihaydi, makówápiye napee, hedí Jôesi Tádáví ko[']díngédí isóge. ²⁰ Iví khäge[']nin iwedi dimää t'owa wáhä['] t'ähkí iví tun ovây[']t'óekanhúuwí[']dí, hedí Jôesi Tádá[']dí ovây[']khäge[']nan, hedí i['] pínán t'óe napoe[']o[']i[']dí in t'owa ovây[']keeyan ta[']ge dívíhí[']máa[']in.

* 16:8 Ná[']i hí['] nää 9-20 nata[']muu[']i-á i['] shánkí hehääwi Mark-ví ta[']dí gínkwó['] deeye wínata[']muupi.

I Híwó⁷di Tun Jesus Christ-Ví⁷gedi Luke Ita⁷nandi⁷

1-2 Híwó⁷di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dáyatanan t'áhkí i⁷ hááwí wáy wén nanbí t'íúuwin páadé⁷in páadé iwedibo dáymu⁷i. I⁷gedá ná⁷in dítu⁷an, hedí áyíngidi háa dáymu⁷ waa dáyta⁷nan. ³ Naa wá⁷ hááwí páadé iwedibo nakodipóe⁷i⁷ áyíngidi dónuwá, hedí naa ochanpóe híwó namúuní⁷in ugi⁷ dóta⁷namídi ná⁷i hááwí háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáyo⁷ hedánho úkodihanginnáanídí i⁷ hááwí Jesus-ví⁷gedi wóhé⁷andi⁷ ta⁷gen namuu⁷in.

John i⁷ p'ó⁷p'oekandi na⁷aypuyá⁷gi⁷

⁵ Herod oe Judea nange natsonnán dihaydi, wí owha⁷ Zecharias gin nakháwá⁷i na⁷án. I-ádi wáy-á owha⁷-ádi wé⁷ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin únkháwá, hedí i⁷ wá⁷ wí owha⁷ví ay únmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta⁷ge dānhon háa Jōesi Tádá nada⁷ waagibá. Áyíngidi Jōesi Tádáví tsontun dán⁷a⁷gindo⁷ hedá háa Jōesi Tádá natsonpóe waagibá dán⁷an. ⁷ Hebo Elizabeth-á áyí⁷ namuudi wíđán⁷ay⁷ánpi, hedá náa-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-⁷inbí thaa dínpóe dívít'óe⁷amídi, hedího Zechariah-á Jōesi Tádá⁷gi⁷ iví owha⁷ t'óe i⁷o⁷. ⁹ In owha⁷ dáykháwáwhahónde⁷ dáyde⁷mamídi to⁷wí Nanbí Sedó Jōesiví méesate hay⁷i pingewi íve íwe nats'úuní⁷i, i⁷ sa⁷wó nasundi⁷ hááwí íphaháanu-ídi. Hedí náa Zechariah-ví kháwá ónwhahké⁷, hedího nats'ú. ¹⁰ Ee íve í'eyyáá⁷o⁷ íhaydíbá oe já⁷wé báyéki t'owa-á dívjúusu⁷o⁷.

¹¹ Tsíkhagipi i⁷ máasa ko⁷díngedí i⁷ eeyyá nachá⁷ diwe wí makówáwi t'óepa⁷aa⁷i Jōesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi⁷ nakwinudee. ¹² Zechariah óepiháá i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ óemú⁷di, hedí khunwóeda⁷di óemáa. ¹³ Hewānbo i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Zechariah, wí⁷unkhunwóeda⁷ipl. Jōesi Tádá⁷di⁷ uví júusu wónsigi⁷an. Elizabeth uví kwee úmuu⁷i wí enúkay⁷i⁷ayyamí, hedí John gin náakháyá⁷ní. ¹⁴ Owáy na⁷aypuyá íhaydi báyéki híhchan uví úmúni, hedá báyéki wáy-á t'owa wá⁷ díhíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jōesi Tádá⁷vi he⁷ennin sená⁷ diwedí⁷i namúuni. I-á wí⁷únkháy⁷áhpí íméenasuúwá-í⁷in háa wíyá hááwí naháapúuwí⁷i-á, hedí nats'an⁷aypuyá⁷dibo⁷ i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oewaqaháa pín ta⁷gedí ímá⁷ve-í. ¹⁶ I⁷dá báyéki in Israel-wín t'owa inbí Jōesi i⁷ shánki natsonji⁷i namuu⁷iví⁷piye⁷ ováywáymá⁷i. ¹⁷ Uví ay-á iví pí⁷ná khó⁷jé i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oewaqaháa ímá⁷ve-í, Elijah-⁷di⁷ uví pí⁷ná khó⁷jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natúhkáy-í. I-á Nanbí Sedó⁷gi⁷ napáadémú-í Nanbí Sedó⁷vin tun wógé, hedá tádá⁷indá ováykháge⁷namí inbí áyáá-á wíyá dáysigi-ídi, hedá in dí⁷óeyanháhpí⁷indá ánshaa-á ovaymāni hedánho in to⁷wén inbí wówátsi ta⁷ge dáyhonnin waaginbá dímuunídi. I⁷di in t'owa ováykháy⁷amí hedánho i⁷ shánki natsonji⁷i⁷ óesigi⁷amídi⁷ gin i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di Zechariah óetu⁷an.

¹⁸ Zechariah-⁷di i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ óetu⁷an, “Hebo hāndídan ta⁷gendi dínhanginnāni ná⁷i untú⁷i napúuwí⁷in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá⁷ hānho kwijó dínmuu.” ¹⁹ I⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Naa Gabriel-án omuu. Naa háá⁷di⁷ wānbo t'áhkí Jōesi Tádá⁷vi nú⁷ owin. I⁷dānkun naa dísan wíhée⁷amídi hedá ná⁷i híwó⁷di tun wínmá⁷ídi. ²⁰ Híwó⁷ ó⁷t'óeyan. Híwó naná⁷ dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewānbo ú-á ná⁷i wítu⁷andi⁷ wíwíwáyupídi⁷ho tunpí⁷ unpuúwí, i⁷ ay na⁷aypuyá píhay.”

²¹ Oe já⁷wé in t'owa⁷di Zechariah wa⁷di óetsíkha⁷máa, hedí dívítumáa, “Heháadan thaa t'áhkí óeho⁷ i⁷ méesate ívedi napee-ídi?” ²² Hedí napee íhaydá wí⁷únhí⁷kodipí, hedího⁷ in t'owa dínhanginpóe wí hááwí únkeepóe⁷i⁷ i⁷ méesate íve ímú⁷in. Tunpí⁷ najoekandeedí iví mandího ováyhée⁷an.

²³ Wí háyú thaa naphade íhaydi iví owha⁷wi t'óe únbo⁷wandi iví⁷piye íweeho⁷. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade íhaydá Zechariah-ví kwee únsháhpóe, i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an waa, hedí p'ánú p'óe iví k'aygídi wínapeepí. ²⁵ Hedí natú, “Nanbí Sedó Jōesi Tádá⁷di naagi⁷ ná⁷i dín⁷an. Nábāa t'óediwān naa-ádi híwó⁷di namuu. Naa owóeda⁷wān wíđáy⁷áyjohpídi, hewānbo náa-á naví wóeda⁷dínjāa⁷an.”

Mary óetu⁷an nasáhpúuwí⁷in hedá iví ay-á i⁷ aywondi namúuní⁷indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasáamuu íhaydi Jōesi Tádá⁷di wí makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ Gabriel gin nakháwá⁷i⁷ óesan i bú⁷ay Nazareth gin dáytu⁷o⁷ iwepiye, oe Galilee nange naná⁷ diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapí⁷ a⁷yú Mary gin nakháwá⁷iví⁷piye Gabriel óesan. Mary-ádi wí sen Joseph-ádi dakhóhtsaatunpá⁷an, hedí Joseph-á David-ví áy íwedí⁷i⁷bá namuu. ²⁸ Hedí Gabriel-⁷di⁷ ná⁷i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmuuní ụ Jōesi Tádá⁷di hānho wóesigi⁷i⁷. Jōesi Tádá-á ụ-ádi naji⁷.”

²⁹ Mary ná⁷in nat'oe íhaydi háa i⁷ánshaa⁷amí⁷in wí⁷ishaapí, hedí napítú, “Hāngúba ná⁷i sengitun natunda?” ³⁰ Hedí i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Mary,

wí'unkhunwóda'ípi. Jôesi Tádádí wóesígi'in wônkeekankhâymaa. ³¹ Ót'óeyan, Ƴ-á unsáhpúuwí, hedí wí enúkáy bí'ayyamí, í-á Jesus gin náakháyá'ní. ³² Í-á báyéki hay'i namúuní, hedí í' shánki kw'áye'i namuu'i'í'di óetu'áamí 'Navi ay unmuu' gin, hedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádíba tsondi hay'i óesóege-í, iví hehääwi thehtáy pahpáa David-á tsondi hay'i namuu waagíba. ³³ Í'dá hánhay wánbo t'áhkí in Israel t'owaví tsondi dínmúuní. Iví tsonkhuu-á há'to hánhay wánbo ún'háani."

³⁴ Mary-di í' makówáwi t'óepa'aa'í' óetsika'yan, "Hândigan ná'i napúuwí wa'di wí sendádi wó'thaapídi?" ³⁵ Í' makówáwi t'óepa'aa'í' di óetu'an, "Í' Yá'dáa'i P'oewaahâa úwáani, hedí í' shánki kw'áye'i namuu'i'í'di iví pinnándi wóetäägé-í, hedího í' ay shánki yá'dáa'i bí'ayyandi' Jôesi Tádáví ay gin óetu'áamí. ³⁶ Uví maatu'í Elizabeth wá' sí p'óe násámuu tobá ho nakwíjópaa wánbo', hedí wí enúkáy í'ayyamí, tobáhâa áypi' namuu gin t'owa dí'an wánbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á háä t'áhkí únkodi." ³⁸ Mary-di óetu'an, "Naa Nanbí Sedó Jôesi Táavi t'óe'í' omuu. Oda' háä t'áhkí untú'í' naa dínpúuwí'in." Ihaydiho' í' makówáwi t'óepa'aa'í' di óe'oe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi' Mary ikháy'andi wí bú'ay iwepiye iwánaho', í' bú'-á oe Judea nange na'ókúná' ní'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedí nats'úndi Elizabeth óesengitú'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi í' ay iví seephoge imáa'í' í'a'yá'nán. Elizabeth í' Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi kaygi natú. ⁴² "Jôesi Tádádá ugi' híwó'di háäwí wón'an, shánki híwó wánbo t'áhkí in wé'gen kwíyá'gi'ví'wedi, hedá wá' í' to'wó' ú'áypuyá'gi'o'í' híwó'bá ón'amí. ⁴³ U-á Nanbí Sedóví jiyá unmuu, hedího háadan ná'í' háäwí hay'í' naa dínpúuwí navi' unpuwá'áadi? ⁴⁴ Tí úhanginná, unpówá'di uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'í' ay navi seephoge donmáa'í' nahíhchanpóedí í'a'yá'nán. ⁴⁵ Hedí híhchandi Ƴ-á unmuuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemági'ín úpuwá'í' o gin biwáyundédán."

Mary hânho híhchandi ihée'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedí Mary natú, "Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'í' namuu'in, hedí navi píná khó'jé-á hânho ohíhchan gá í-á navi aywondi dínmuudán. ⁴⁸ Jôesi Tádádí naa iví t'óe'í' omuu'í' dí'anshaa'an, tobá kw'áye'í' wó'muupí wánbo', hedí náä thaa iwedi páadépiyá t'áhkí t'owa ditúuní í'dá naagi' híwó dí'n'annin. ⁴⁹ Ta'gendi í' shánki tsonkhuu imáa'í'dá báyéki naagi' ún'an. Í-á yá'dáa'í'da' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wén í' óe'a'ginninbí'piye nasehkanápe'o', in ho dí'áypuyá'indá hedá in dí'áypuyá'gi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyéki nakaydi he'endi háäwí í'o', hedí in to'wén inbí píná khó'jé díjengi'anshaamuu'in t'amäpiye ovâywávende'. ⁵² In to'wén tsonkhuu dáymáa'in waa dicháa'ín áagépiye í'di ovâywávende', hewánbo in he'ennin dímuupí'indá shánki kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In diháhsé'nindá híwó'di háäwí ovâyamá' dishu'múunídi, hewánbo in kodit'owa dímuu'indá háäwípidibo-á ovâyáat'áade'. ⁵⁴⁻⁵⁵ Háa nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa í'o'. Na'in Israel'in iví t'óe'in gimuu'in díkháge'do', hedí wí'ún'ódepi háädi wánbo t'áhkí Abraham-dádi hedá t'áhkí Abraham-bí áy iwedi'indádi ovâysehkaná'áamídi' gin Mary natú.

⁵⁶ Hedí Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John í' p'ó'p'oe'kandi na'aypuyá

⁵⁷ Í' thaa Elizabeth í'ayyamídi ún'pówá, hedí wí enúkáy í'ayyan. ⁵⁸ In to'wén iví t'owa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-á'dí'vínhchanmáa.

⁵⁹ Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa díwáy'áä, í' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídi. Iví tádá Zechariah waabá óekháyá'khâymaa in t'owadi, ⁶⁰ hewánbo iví jiyá untú, "Ha'wáagá joe. John gân áykháyá'ní." ⁶¹ Indi óetu'an, "Hewánbo wé'í' wí wánbo uví maatu t'owa ha'wáa wínakháwápi." ⁶² Hedí inbí mandí í' ayví tádá óehé'e'an óetsika'yamídi hánnan í' ay óekháyá'ní'n nada'. ⁶³ Í'di wén háäwén ovâydaa'an eedi ita'namídi, hedí wén phépha'ay ón'andi ginnán ita'nán: "John gin iví kháwá' únmuu." T'áhkídi'bo ovâyháa'an. ⁶⁴ Wesebo nahánjudedeedi nahí'dee, hedí natú? Jôesi Tádá-á hay'í' namuu'in. ⁶⁵ T'áhkí inbí t'owa dithaa'in dí'ánde hánnangú napóe, hedá t'áhkí oe Judea nange na'ókúná' ní'ge dithaa'indá í'gedi dívhi'máa. ⁶⁶ T'áhkí dí't'oe'in ná'í' háäwí í'gedi dív'ánshaamáa, hedí dív'pitsika'máa, "Háawi-angú ná'í' ay namúuní?" Hedí ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange í' ay óemáa.

Háawi John namúuní í'gedi Zechariah ihée'o'

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah únmuu'í' í' Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnán natú: ⁶⁸ "Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'í' namuu'in, í-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gin'áadán díkháge'namídi hedá nanbí hánminbí mangedá díma'p'áadi-í'dá. ⁶⁹ Jôesi Tádádá wí hânho

kay?i aywondi na?in dímági. David-á hán?oe Jôesi Tádávi t'óe?i únmuu, hedá ná?i aywondi-á David-ví áy iwedi?i?bá únmuu. ⁷⁰ Jôesi Tádávi dí?óe?an gin ikháymáa?in, hedí i? hí? iví hán?oe?in yá?dää?in tukhe?minbí sóphogedi dînsan. ⁷¹ Natú na?inbí hánminbí?wedí dín?aywoeni, in dí?ay?inbí mangedi díjää?amí. ⁷² Natú nanbí hehääwin thehtáy pahpá?inbí?piye nasehkanápúuwi hedá wá? in yá?dää?in tun Abraham-dávi ik'ú?indá há?to ún?óede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádávi iví tun ta?gendi Abraham óemági nanbí hánminbí mangedi díwhahónídí, hedánho gínkoedi-í khunwóeda?ginpídíbo? i? áy?a?ginmäänídí, ⁷⁵ hedánho gin ívikanhondibo t'áhkí na?inbí wówátsi thaa yá?dää?in gimúuní, hedá ta?gebo-á nanbí wówátsi-á áyhúuwi? gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á óetu?an, “Naví ay, u-á i? shánki kw'áye na?ándi namuu?iví tukhe?bi gin wóetu?áamí. Hedá u-á i? shánki natsonji?iví páadé unmu-í in p'óe igí? mánkhây?amídí. ⁷⁷ U?dá iví t'owa ovâyhangin?annamí ovây?aywoeni?in inbí t'aywó?di-á dín?owó?yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i?ami gá hânho nasehkanát?óedân, hedího i? to?wí i? thanbí muwáthay waagi?bá namuu?i? oe kw'áye?di nanbí?piye naká?áagi?o, ⁷⁹ hedí in to?wên in chuwa dáykhunwóeda?di khun ni?ge dimännindáho i?di ovâykomääní. I?dáho na?in díkháge?khâymaa hedánho ánsahaaginpídíbo giyêenídí? gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasóedi iví hangintan wá? únsóe, hedí tí?úgedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-?inbí jáa its?ant?óe?an píhay.

2

Háa Jesus na?aypuyá waa

¹ John i? p'ó?p'oe?kandi na?aypuyá iwáydíbá i? Rome-wi tsondi shánki hay?i Caesar Augustus gin nakháwá?i?di t'áhkí t'owa i? nange itsonmáa eejewin ovây?óephade dívikháwáta?kwogihúuwidí. ² Náá páadé in t'owa dívikháwáta?kw'ódi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihaydi. ³ Hedího t'áhkí t'owa inbí thehtáy pahpá?inbí bú?piye dimáa dívikháwáta?kw'óeni?di.

⁴ Joseph wá? ikháwáta?kugihó?. I-á Galilee nange naná? diwedí Nazareth bú?aydi napee, hedí wíyá bú?ay oe Judea nange Bethlehem gin dáytu?o? iwepiye namáa. Joseph-á David-ví áy iwedi?i?bá namuu, hedí David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hedího Joseph iwepiye únpuhpóe. ⁵ Joseph-á Mary i-á díbá óeho?. Indá dakhóhtsaqtunpá?an, hedí Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji? ihayháábá i? thaa napówa Mary i?ayyamídí. ⁷ Hedí iví páadé?i? ay i?ayyan, hedí aa?ay iwe óe?annankídí i háäpanbí húuphébay iwe óek'ú?, gá ee dívíwhó?kw'óe?ó?i tewhá iwe winááanápídán.

In makówáwin t'óepa?aa?indi in k'úwá áyí?nin ovâyhé?an

⁸ Iwáy bú?ay tsowa wáy wên k'úwá áyí?nin díkw'ó, indá khú?dée?di oe ahkónu inbí k'úwá dáy?áymáa. ⁹ Jôesi Tádávi wí makówáwi t'óepa?aa?i? inbí?piye ováysan, hedí inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwínudee, hedí Nanbí Sedó Jôesiví kohthaydí ovây?ánhógidi hânho díkhunwóeda?póe. ¹⁰ Hedí i? makówáwi t'óepa?aa?i?di ovây?tu?an, “Wí?ikhunwóeda?ípi. Bit?óeyan, naadá híwó?di tun wáymá?, t'áhkí t'owa hânho ovâyhíhchannamídí. ¹¹ Náá thaa oe David-ví bú? wí aywondi ungi? na?aypuyá. I-á i? to?wí namuu Jôesi Tádávi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, i-á i? shánki natsonji?i? namuu. ¹² Hedí ná?in bînmúuní únhanginnáanídí háa wáytu?an waa ta?gen namuu?in: Wí ay bînshaa-í aa?ay iwe na?ánmuudi, háäpanbí húuphébay iwe nak'óedí.”

¹³ Tsíkhagipí i? makówáwi t'óepa?aa?i-á dí wáy-á báyéki makówáwin t'óepa?aa?in díkeepóe. T'áhkídíbo Jôesi Tádávi?gedí híwó dívíhí?máadi dí?ú?, ¹⁴ “Makówa kw'áayé t'áhkí dí?úuní Jôesi Tádá-á hânho hay?i namuu?in, hedí náá oepáa k'aydá in to?wên Jôesi Tádá óehíhchanná?indá ánsahaaginpídíbo díkwoní.”

In k'úwá áyí?nin Jesus óemúunídí dímäa

¹⁵ In makówáwin t'óepa?aa?in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí?nin wí?ná táye dívítumáa, “Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná?in napóe?in áymúunídí, i?gedí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi na?in díhangin?annan.” ¹⁶ Hedího dívíwánáho?di Mary-á Joseph-á hedá i? ay ee háäpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I? ay óemú? ihaydi háa in makówáwin t'óepa?aa?indi iví?gedí ovây?tu?an waa dí?unji?. ¹⁸ T'áhkí in iwe díji?in ovâyháa?an i? háäwi in k'úwá áyí?nindi ovây?t'óe?andi dí?oedi. ¹⁹ Mary-á ná?i háäwi t'áhkí napóe?i wí?ún?óepi, hedí háädi wánbo t'áhkí i?gedí i?ánshamáa. ²⁰ In k'úwá áyí?nin inbí k'úwá díji? iwepiye diwáymáa, hedí Jôesi Tádá-á kw'áayébo? óemáadi dí?ú? hânho hay?i namuu?in, gá ná?i? háäwi dáymú-í-á dí?o?e-í-á namuudán. T'áhkí háa i makówáwi t'óepa?aa?i?di ovây?tu?an waagibá napóe.

Jesus i? méesate hay?i eepiye óeho?

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i? ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa?an, hedí Jesus gin óekháyá?. Ná?in kháwá-á i? makówáwi t'óepa?aa?i?di óemági wa?di iví jíyá únsáhpóepídíbo?.

²² Heđi ihayđiho napóe dän'amíđi háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuđi dínkhây'ä' diví'amí'in wí ay na'aypyyá ihayđi, heđiho' i' ay oe Jerusalem-piye dänho', i' méesate hay'i iwe Jôesi Tádá óetu'ámíđi, "Nanbí ay wímääni." ²³ Gin dän'an gá ná'in tsontun Jôesi Tádávi ta'nin diwe únk'óedän:

T'áhkí in páadé di'ápyyá'in e'nún áyyáä-á Jôesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá' nata'múu in jiyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsidé'áy ha'wáagi in dáyhúuwí, heđi ná'in tsidé dáyhayđi Jôesi Tádá óemääni. Heđiho Mary-á wá' han ikhâymaa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwá'i'. Iví wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jôesi Tádávi khuu-á ón'a'gin. Natsíkha Jôesi Tádáđi in Israel-'in inbí t'óephade iwedi ovâywhahóeníđi, heđi i' Yá'dáa'i P'oweahháa i-áđi naji'. ²⁶ I' Yá'dáa'i P'oweahháađibá Simeon óehangin'ánnan wínachuwađi'opi'in i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi óemú'pidibo'. ²⁷ I' Yá'dáa'i P'oweahháađi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-áđi tádá-áđi i' wá' óets'úde, heđänho indi igi' ón'amíđi háa nakhây'ä'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. ²⁸ Dits'ú' dihayđi Simeon-di i' ay óeké', heđi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnán natú: ²⁹ "Nanbí Sedó Jôesi, nábáa hín naa uví t'óe'i' omuu'i hihchandi díchuwamää, uví tun bimági waagibá. ³⁰ Naa ohíhchan, gá náä-á naví tséedí i' aywondi ú'đi dínsandi' dópimú'dän. ³¹ Heđi ná'indá bí'an t'áhkí nange'in t'owa dáymúuníđi. ³² Ná'i aywondi-á wí ko waagibá namúuni uví p'óe in Hudíyo dimuup'i' ovâykeeyamíđi, heđi i' namuúđi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí." ³³ Gin Simeon i' ayví'gedi ihé'e'andi i' tádá-á jiyá-á hánho ovánháa'an. ³⁴ Hedáhá' Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovánmääniđi, hedá Mary-á óetu'an, "Wáy wên in Israel-'in i' óesígikáyji, heđiho ovây'aywoení, hebo wáy-á wéndá wí'óesígikáyjipi heđi hōw in dipedege-í. I'đá t'áhkí t'owa háa Jôesi Tádá nada' waagi ovâykeeyami, hewánbo in t'owadá óejojéghâymaa, ³⁵ heđi báyéki t'owa háa inbí pí'ná k'ó'jé di'ánshaa muu waa ovâykeeyami. Heđi ú-á báyéki mánt'óephadekhâymaáđi wí to'wíđi wí tsijó phá'đi uví pín wónjún waagibá unchaa-í."

Anna ikú'daa'an

³⁶ Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwá'i' wá' naji', i-á wí Jôesi Tádávi tukhe'bibá namuu. Ná'i kwee-á Phanuel-ví a'yú únmuu, heđi Asher-á iví hehääwi thehtáy pahpaa únmuu. ³⁷ Tsé ihay paayo nakhóhtsa'ánwän, heđi khávéntá'đi jónu (84) paayo únna iví sen únchuu iwedi. Hääđi wänbo t'áhkí i' méesate hay'i iwe naji', heđi háyänbo' ihaáđá'odá jíúusu'odá khqu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmá'. ³⁸ Wa'đi Simeon ihí'máa ihayđibá i' kwee nats'ú, heđi i' aygi' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá ivi'gedá ováyt'óe'an t'áhkí in Jerusalem-win ditsíkhakw'ó'nin Jôesi Tádáđi ovâyma'p'ááđi-íđi.

Joseph-áđi Mary-áđi oe Nazareth bú'aypiye dänweeho'

³⁹ Joseph-áđi Mary-áđi dän'an háa Nanbí Sedó Jôesivi tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dänweeho', i-á Galilee nangá nak'óe. ⁴⁰ Heđi i' ay nasó'đi nakaypoe'ó heđá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádáđi báyéki óekháge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhé'e'an

⁴¹ Paayo p'óe waagi i' Passover shánki'eeđi dinná' dihayđi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damáá'ä. ⁴² Heđiho Jesus tá'đi wíje (12) paayo'i namuu ihayđi Jerusalem-piye dimáa, hääđi waa diví'o waagibá. ⁴³ I' shánki'eeđi dínk'ewe' dihayđi in t'owa divíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóy'i'. Hewänbo iví tádá-á jiyá-á wíđánhanginnáhpí iwe iwóy'i'nin. ⁴⁴ Indá da'ände wáy-á t'owa indáđibá dimännindáđi naji'in, heđi wí thaa t'áhkí Jerusalem diwedi damáa. Ihayđi inbí k'ema'in deejé hedá inbí maatu'in deejá óenuwá, ⁴⁵ hewänbo wí'óeshaapíđi Jerusalem-piye dänwáybun óenuwá-íđi. ⁴⁶ Wíje thaa naphade ihayđi i' méesate hay'i ee in Hudíyovi háhkannindáđi óeshaa. Háa divíhi'máa'in i'đi ováyt'óeyande hedáhá' báyéki hääwi ováysika'máa. ⁴⁷ Iví hangintandá hedá iví hí' in háhkannin ováytmáa'i'đá t'áhkí t'owa dit'oe'in ováyháa'an. ⁴⁸ Iví tádá-á jiyá-á wíđánhanginnáhpí háa dän'ánshaa'amí'in. Iví jiyáđi óetu'an, "Naví ay, háadan gin ná'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an ú'đi báyéki áyngi uví tádá-áđi naa-áđi dimági, hedá t'ámápiye wítuwámáa?" ⁴⁹ Jesus-di ovántu'an, "Ti wíđánhanginnáhpí'an naa dínkhây'ä' naví Tádávi tewhá ee ochaní'in?" ⁵⁰ Hewänbo háa ovántu'annin wíđaka'pówápi.

⁵¹ Iví tádá-á jiyá-á indáđibá oe Nazareth-piye nawáymää, heđi t'áhkí háa óetu'an waa i'a'gindo'. Iví jiyá ná'i háawí t'áhkí napóe'i' wí'ún'ódeéndepí. ⁵² Heđi Jesus-á nasóemáandi shánki báyéki hangintandá ihónde', shánki nasenpuwamän, heđi Jôesi Tádá-áđi in t'owa-áđi shánki wänbo óesigi.

3

John i' p'ó'p'oe'kandi'đi Jôesivi tun in t'owa ováytmphadende'

1-2 Tiberius Caesar t'ähki i' Rome-wi nange tä'di p'anú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oe'kandi' oe ahkónu naji', hedí Jôesi Tádádí óetu'an iví hí' ónt'óe'amídi. Ihayhääbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnán, Herod-ví tí'úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnán, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnán, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owha' p'ó'dé'índá damuu. ³ Hedí John t'ámäpiye Jordan p'o'k'ay tswa i'ge najidi in t'owa Jôesivi tun ovây't'óekanhon. Ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, hedá naadá wây'p'ó'p'oe'amí." ⁴ Hedí ná'i háa John i'wo waa Jôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah iví ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnân únta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi únt'uhkwintúni,

'In p'óe binkhây'an i' shánkí natsonji'igi'.

Hä'i p'óe'ây wá' igi' binta'ge'an.

⁵ T'ähki hége'ây napidedee-í.

T'ähki okú-á p'índá natayedipúuwí.

Wáy namääginá' deejá nata'gepúuwí,

hedí i' p'óe nabóebêná'di' nata'gepúuwí.

⁶ Hedí t'ähki t'owa dâymúni Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovây'p'ó'p'oe'amídi. I'di ovây'tumáa, "Un pâyü wí phaa iwedí íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovây'tu'an háa úvi'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovây'tuhchää'nú-ípidí? ⁸ Híwó úvi'äämí hedânho nakeepúuwídi unbí t'aywó'di ta'gendi binjoe'annin. Wí'j'engitúni'pí, 'Abraham-bí äy iwedí'ínbá gimuu.' Ná'in wây'tu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho únkodi ná'i k'uu náäyê nak'wó'di wáy-á Abraham-bí äy ovây'pa'ídi. ⁹ Náäho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'áa-ídi. T'ähki i' tay nabaypoe'opí'-á óets'áa-í, hedí phaa iwe óechää'nú-í."

¹⁰ Hedí in t'owa'di óets'ka'yan, "Hân gínkhây'ä' iví'amí'in háa untú waa wíginpúuwípidí?"

¹¹ I'di ovây'tu'an, "Gá ginnân: Wí to'wí wíje k'éwé'in to únk'óedáho, í-á únk'hây'ä' wéhpée wí to'wí únk'óepí' óemää'nin. Hedí wí to'wí únk'oe'gí'ba'yendi-áho únk'hây'ä' wí to'wí únk'oe'gí'kw'óhpí' óemää'nin." ¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovây'p'ó'p'oe'amídi, hedí ditsikapóe, "Háhkandi', heyâa na'índá, hân iví'amí?" ¹³ I'di ovây'tu'an, "I' chä' háyü unbí tsonnindi wovây'tu'an ihaydá'wân dön'p'äädi-ídi. I'dá wíyá p'íwí p'ó'p'oe'kan waagibá wovây'määni. Wáy wên un i' Yä'dáa'i P'oe'wähâa wovây'määni, wáy wëndá phaadá wovây'tuhchää'nú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovây'weejé-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedí iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wänbo naphahpaäpí' iwe ich'áani." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'óe'odi.

¹⁵ In t'owa dicanpoe'o wí hääyí hay'i napuwagi'o waagibá, hedí John i' p'ó'p'oe'kandi'gedí báyéki dívi'ánshamáa, tigúba í-án namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây'mää'i' t'owa ovây'aywoeni'di. ¹⁶ Hedí John-di t'ähki'dibo ovây'tu'an, "Naadi p'oe'di'ä' wây'p'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí navi shánkí tsonkhuu imáa'i napuwagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupí ivi anto wänbo dön'p'äädi-ídi. I'dá wíyá p'íwí p'ó'p'oe'kan waagibá wovây'määni. Wáy wên un i' Yä'dáa'i P'oe'wähâa wovây'määni, wáy wëndá phaadá wovây'tuhchää'nú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovây'weejé-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedí iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wänbo naphahpaäpí' iwe ich'áani." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'óe'odi.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá' óetu'an i' kwee Herodias-ádi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuvi kwee únmuu wänbo' ónké'. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedí ná'in in shánkí p'ándiki' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydi Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedí iwebá Jesus ijúusu'o' ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedí i' Yä'dáa'i P'oe'wähâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawändi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "U-á navi ay wísí'í-án unmuu. Hânho ú'di ohíhchan."

Jesus-ví páadé ká'ää'in t'owa únmuu'in

²³ Jesus-á madi powintá (30) paayo'i namuu páadé its'anhákhkanjiyé ihaydi. T'owa-á dí'ân í-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay únmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay únmuu, Matthat-á Levi-ví ay únmuu, Levi-á Melchi-ví ay únmuu, Melchi-á Jannai-ví ay únmuu, Jannai-á Joseph-ví ay únmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay únmuu, Mattathias-á Amos-ví ay únmuu, Amos-á Nahum-bí ay únmuu, Nahum-dá Esli-ví ay únmuu, Esli-á Naggai-ví ay únmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay únmuu, Maath-á Mattathias-ví ay únmuu, Mattathias-á Semein-bí ay únmuu, Semein-dá Josech-ví ay únmuu, Josech-á Joda-ví ay únmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay únmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay únmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay únmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay únmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay únmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay únmuu, Melchi-á

Addi-ví ay únmuu, Addi-á Cosam-bí ay únmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay únmuu, Elmadam-dá Er-ví ay únmuu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay únmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay únmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay únmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay únmuu, Matthat-dá Levi-ví ay únmuu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay únmuu, Simeon-dá Judah-ví ay únmuu, Judah-á Joseph-ví ay únmuu, Joseph-á Jonam-bí ay únmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay únmuu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay únmuu, Melea-á Menna-ví ay únmuu, Menna-á Mattatha-ví ay únmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay únmuu, Nathan-dá David-ví ay únmuu, ³² David-á Jesse-ví ay únmuu, Jesse-á Obed-ví ay únmuu, Obed-á Boaz-ví ay únmuu, Boaz-á Salmon-bí ay únmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay únmuu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay únmuu, Amminadab-á Ram-bí ay únmuu, Ram-dá Hezron-bí ay únmuu, Hezron-dá Perez-ví ay únmuu, Perez-á Judah-ví ay únmuu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay únmuu, Jacob-á Isaac-ví ay únmuu, Isaac-á Abraham-bí ay únmuu, Abraham-dá Terah-ví ay únmuu, Terah-á Nahor-ví ay únmuu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay únmuu, Serug-á Reu-ví ay únmuu, Reu-á Peleg-ví ay únmuu, Peleg-á Eber-ví ay únmuu, Eber-á Shelah-ví ay únmuu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay únmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay únmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay únmuu, Shem-dá Noah-ví ay únmuu, Noah-á Lamech-ví ay únmuu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay únmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay únmuu, Enoch-á Jared-ví ay únmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay únmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay únmuu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay únmuu, Enos-á Seth-ví ay únmuu, Seth-dá Adam-bí ay únmuu, Adam-dá Jôesi Tádávi ay únmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i? Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi in Jordan p'o'k'ay naná? diwedi nawáymaa, heđi i? Yá'dáa'i P'oewaahâadi ahkónupiye óeho? ² Iwe jónántâ (40) thaa i? Penísendi ikhâáde? óet'aywóhkannamíđi. I? jónántâ thaa t'áhkí háãbo w'ik'oe'pí, heđi t'áhkí i? thaa naphade ihayđi hađđi óemáa. ³ Heđi Penísendiđi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di náajôeni napávapa'íđi." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwe úntú'?"

T'owa-á wíyá shánkí dintáy páváví'wedi heđânho in kodi wówátsi dáymá've-íđi."

⁵ Heđáhá? i? Penísendiđa ówáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, heđi t'áhkí nange náã oepáa k'ayđi wémúudibo? ónkeeyan, ⁶ heđi óetu'an, "Naadi t'áhkí tsonkhuu t'áhkí ná'i nan deeje wímääni, inbí sa'wó'di háãwí wóegé. Ná'i-á t'áhkí naví mange dínkw'óđiho?, heđi to'wí naa oda'i dómääni. ⁷ Heđânho naví páadépiye bidége'disógedi dí'a'ginmääniđi, ná'i t'áhkí uvi? úmúuni." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân únta'muu:

Jôesi Tádá i? shánkí natsonji?i'ba namuudi bín'a'ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, heđiho i'da'mân bín'a'geeni."

⁹ Ihaydá Penísendiđa Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, heđi i? méesate hay'i shánkí natú'wân deedi óepiye, heđi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudá náwedi óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádávi ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá ivi makówáwin t'óepa'aq' in itú'amí wóe'áyingi'amíđi.

¹¹ Heđá gin wá? nata'muu:

Indiđânho inbí man diwe wóeyâa-í heđânho k'uu eedi wívi'ánchãñu-ípíđi."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'amí, gá ivi ta'nin diwebá úntú'dân,

Uví Jôesi i? shánkí natsonji'i namuu?i wínáatay'i'nípí náamúuniđi háa in natú'in i'amí'in háa joe."

¹³ T'ámäge háa Jesus óet'aywóhkannamíđi Penísendi ikhâã ihayđi Jesus-ví'wedi ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

¹⁴ I? Yá'dáa'i P'oewaahâadá Jesus báyéki pinnán óemági, heđi Galilee-piye iwáybun. T'ámäpiye i? bú' eeje t'áhkí t'owa Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹⁵ heđi t'áhkí Hudíyoví méesate eeje i'di óváyhá'o?, heđi t'áhkí t'owadi kw'áyébo? óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe'i bú' namuu. I? kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namáa, háđđi wánbo t'áhkí i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádávi ta'nin diwedi in t'owa óváytuunamíđi, ¹⁷ heđi indi in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe'bi Isaiáh ita'nannin ón'an, heđi imahsanuudi ná'i hi? nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi i? Yá'dáa'i P'oewaahâa naa dînsan, heđiho i-á naa-áđi naji?, gá naa díde'mandân in sehkanáwó diwówáji?in t'owa ivi híwó'di tun dováy't'oe'amíđi.

I'di naa disan in pan dováy't'oe'amíđi dováymahpáđikháymáa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáwáykáyíđi,

in áagé diwhá'vennindá dováywáytagé-íđi,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedóqí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedí i' méesate iwewi khäge'di? ônwáy'andi isóge. T'âhki ee méesdiwówáji'in t'owa ivi híwó'di tun dovây't'ôe'amídí.

I'dí naa dísan in pan dovây't'ôe'amídí dovâymahpãdikhâymaa'in, in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâywákyájidí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovây'tate dikw'ó'nindí Jesus hânho óedamúnde? ²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovây'tu'an, "Ná'í hãäwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe nãa thaa it'ôeyankw'ôndibo?"

²² T'âhki'dibo dichanpóe híwó ihée'annin. T'âhki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedí ditú?, "Hádídan ná'í hãäwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví aydã'mân wí'ûnmuup'an?" ²³ I'dí ovây'tu'an, "Madi undi ná'í tuní,

hedá t'owa-á dovây't t'owa ditú'dí ditú'âamí, 'Woekandi, páadé bipihehkháa'amí. Han ítúdáho unbí hí' ginnân ûntunda'i: Un it'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hedího náä-á náä naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'á' dáy'amí'in.

²⁴ Hewänbo naadá ta'gendi wây'tu'amí, wí Jôesi Tádávi tukhe'bi'-á ivi nange iweho wí'óesigí'ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wây'tu'amí háa báyéki paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá pingé paayo wí'ikwá'nanpí,

hedího t'âhki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedí tobá Israel-win kwiyá' inbí sená' dnt'ahánnin báyéki diji wänbo', há'in kwiyá'bi'wepiye Jôesi Tádávi Elijah óesaaniví'wedí oe Sidon bú'piyan óesan, wí bú' Zarephath gin dâytu'oe' iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu'i? óekháge'namídí. ²⁷ Hedá wá' Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayhãä, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedí wéná wänbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwã'idã'mân nawówa, hedí i-á Syria nangewi-ân namuu."

²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin ná'í dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipí dívíwínúdí i' bú'qí já'wepiye Jesus óechãnuypiye. I' bú'-á oku wáhkí nak'óe, hedí oe okú kw'ávepiye óepiye t'owá k'áygedí óeke't'áave-ídí. ³⁰ Hewänbo i-á inbí jáagé i'ge naphadédibo' iwedí namää.

Jesus-di wí yã'dãapi' p'oweaqhãq wí senbí'wedí óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'oe' iwepiye namää, hedí i' Hudíyoví kaykhanwówá thaa dinná' dihaydi in t'owa ovâyhá'o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá'annindí ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imáa'i waagibá ihí'máadân.

³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yã'dãapi' p'oweaqhãq' óemáa'i, hedí ituwínú, "Ívi'wän u Jesus Nazareth-wí, ánpí dí'an. Ti un'ãä dí'ahãanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i' t'âhki yã'dãa'i' unmuu, i' Jôesi Tádávi wóesandi?" ³⁵ Jesus-di i' yã'dãapi' p'oweaqhãq t'aydi óehée'andi óetu'an, "Hãnda'dibo", há'i senbí'wedí óepeve." I' p'oweaqhãq' i' sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedí i senbí'wedí napee wí'óewa'ánpídíbo'.

³⁶ T'âhki dikw'ó'nin ovâyháa'andi dívítumáa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yã'dãapi' in p'oweaqhãq' to'wënbí'wedí ovâypeejöenídí, hedího dáya'gindo?" ³⁷ Hedí t'âmápiye t'âhki in t'owa iwéngëwin iví'gedí dívíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamãgi

³⁸ Jesus in Hudíyoví méesate iwedí napee, hedí Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwãp'íde, hedí Jesus igí' ónkhã'ge'daa'an. ³⁹ Hedího Jesus namáadi i' kweeví whohte hãnge iwínú, hedí i' tsãwãp'íde i' kweeví tú'qí napee-ídí ijön. Wesebo i' tsãwãp'íde ûnhándí i' kwee ishãa, hedí ovâyhújön.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i' kaykhanwówá thaa ho naphade, hedí to'wën wây-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâyo', tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedí iví mandí ovây'tagedí t'âhki ovâyhehkháamãgi. ⁴¹ In yã'dãapi' in p'oweaqhãq' báyéki t'owaví'wedí dínpee, hedí dipee'ãdí dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu." Hewänbo i'qí t'aydi ovâyhée'andi wíyá wí'ovâyhi'mãgipí, gá dínhanginnãndân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedí wa'qí winadá'pí in t'owa dínhanginnãníqí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyoví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'o'

⁴² Namuwãthay ihaydi Jesus ee bú'qí napee, hedí wãhãä tóebo winathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetu'wãho', hedí óeshãa ihaydá divíkhããde' inbí'wedí wí'ijãa'amípí. ⁴³ Hewänbo i'qí ovây'tu'an, "Naa dínkhây'á' i' wé'ge'i' bú'ây eeje'piye omú-i'in, hedãnho dovây't'ôe'amídí ná'í híwó'di tun háqíqí Jôesi Tádávi in t'owa ovây'síghónde' i'gedí. Hangí'ãnkun naa dísan."

⁴⁴ Hedího Jôesi Tádávi tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'âhki ovây't'óekanhon.

5

Jesus-di ivi páadé'in kháge'nin ováyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oe'kwín Genessaret gin dâytú'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívihânumáa shánki ivi nú'piye dívihâadi-ídi hedânho shánki híwó Jôesi Tádávi hí' dit'oe-ídi. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áygé wáy da'ándi imú'. In paawó'indá wiyá wáygé diji' inbí pa'akanu'í dáy'owéedi-ídi. ³ Wí kophé-á Simon-bí' únmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ónhâadi-ídi, hedi iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedi ovâyhi'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánki nawá'an diwepiye mánhâdi, hedi unbí pa'akanu'í binwhájé hedânho bínpaawháohéni." ⁵ Simon-di óetu'an, "Háhkandi?, khun t'áhki hânho ívít'óe'an, hedi wêe wânbo paa wí'âywhahkê'pí. Hewânbo náa-á gin u' untúdiho i' pa'akanu'í dówhaajé-í." ⁶ Hedi han divi'an dihaydi báyéki paa dâyhahógi, hedi inbí pa'akanu'í dínsivekhâpóe. ⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'áa-ídi ovâykháge'namídi, hedi indá dipówa ihaydi in wíje kophé t'áhki dín'p'edepédi báyéki dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imú' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedi óhâdi, naa-á t'aywóhkandída' omuu." ⁹ Ha'wáa Peter natú' gá óeháa'andán báyéki paa dâyhahógi, hedi t'áhki in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'áa-ídi ovâykháge'namídi, hedi indá dipówa ihaydi in wíje kophé t'áhki dín'p'edepédi báyéki dínpaaku'undi ovây-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanba dachanpóe. Ná'in wíje sená'dá Zebedee-ví áy damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'un'khunwóeda'ípi. Náa-á paa mánhónde", hewânbo náa iweidi páadépiya t'owa-an naagi' dínkhonkhâymaa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o' kíngépiye dâywáyhádidí háäwí dínkw'o'di t'áhki dâyoje'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'í' ónehkháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji?, hedi wí sen ivi tú' t'áhki naphéetaymuu'í Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'áa, hedi óekháge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná u-á úkodí'in ná'i phéetay dínjaa'amídi, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtáadi ivi mandí i' sen óetágedi óetu'an, "Oda'-ákun wíhekháamááni. Unhehkháapúuwi." Wesebo i' senbí phéetay únhan. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wânbo háa úpóe'in wínâat'óe'amípi. Moses-di wovâyjón wí háäwí i' ow'ha'ví'piye bínhuuwi'in Jôesi Tádá óemááni, hedânho in t'owa ovâyhangin'annamídi íwówa'in. Náa ópún, ha'wáa ó'an." ¹⁵ Hewânbo náa-á shánka báyéki t'owa Jesus-ví'gedi dínhanginpóe, hedi báyéki t'owa t'ámaphá'gedi di'áadi dívíwé'ge'an ónt'óeyaanídi hedá i'di ovâyhehkháamááni. ¹⁶ Hewânbo i'di ovâyjoje'andi oe ahkónupiyé namáa ijúusu'amídi.

Jesus-di wí sen ún'a'yákankodipi' ónehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi ivi tsowa wáy dikw'ó. Ná'indá di'áa i' bú'ay eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di, hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyéki kay óemági in t'owa hehkháa ovâyamááni. ¹⁸ Ihaydibá wên sená' dipówa, indá wí sen ún'a'yákankodipi' wên whohpa'ay eedi nak'óedi óekán, hedi dívikháä ívepiye óets'úude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwi. ¹⁹ Hewânbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádi' óets'úude-í'in wídâyshaapi, hediho oe wha'k'aypiye óe'piye. I tekumu wáy wí dâyhádidí dâyhó'jéphokídi, hedi i' sen ivi whohpa'ay wóge'ge in t'owavi jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an ná'i namuu gân na'ánde"? Jôesi Tádáda'mán únkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wiyá to'wí wânbo-á joe. Hediho ná'i sen gin ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde." ²² Jesus únhanginná háa di'ánshaa'muu'in, hedi ovâytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bínmaa? ²³ Naa otúda, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúda, 'Ówínudá ójyé,' wé'i-an shánki winabáapu'wanpi hedânho bínmuunídi háa ta'gendi dínkodi'in háa joe? ²⁴ Náa háäwí dókhâymaa wáykeeyamídi naa t'owa t'áhki'gí' o'aypuyá'í' dínk'óe'in naa oepáa k'aydi t'aywó'di dováy'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ún'a'yákankodipi'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmu-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owavi páadépiyebo' iwíjnu, hedi ivi pa'ay iwe únk'óe'í' iké'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadi namáa. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwóeda'póe. Hedi indá wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadi ditú, "Náa thaa áymú' wí háäwí hánhay wânbo áymú'pí'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-í'in

²⁷ Nã'i t'ãhki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namãädi wí tax phahsandi Levi gin nakhãwã'i' óemú' i' phahsan chã' dáywé'ge'o'i' tehwa'ay ee na'ãndi. Jesus-di óetu'an, "Naa-ãdi ókã've." ²⁸ Levi iwínúdi hãäwi t'ãhki ùnk'w'ó'di ijoe'andi Jesus-ãdi namãä.

²⁹ Hedi Levi-di Jesus ivi k'aygipiye óeho'di ònshãnkí'eedipaa. Wãy-á báyeki tax phahsannindã hedã wãy-á t'owa-á dikw'ó indãdi dívihúujodi. ³⁰ In Pharisees-ãdi hedã in Hudíyovi khuu dáyhã'o'indãdi wí'ovãyhí'anpi Jesus-á nã'in t'owa-ãdi ihúujoi'n, hediho Jesus-ví khãge'nin ovãytsika'yan, "Heháãdan nã'in tax phahsannindãdi hedã nã'in wé'gen t'óeyanpi'in dimuu'indãdi úvihuújo'?" ³¹ Jesus-di ovãytu'an, "In dihay'indã'mãn wí woekandi dintáy, in dihaypi'indã joe. ³² Naa o'ãã in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginnã'nin dovãytu'ããmídi inbí t'aywó'di dáyjoe'ãmídi, in to'wên inbí wówãtsi ta'ge dáyhon gin di'ãnde'indã joe."

Jesus haãdã i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandivi khãge'nin ihayda' dívihããdã'o hedã báyeki dívijúusu'o', in Pharisees-ví khãge'nin wá' hanbã divi'o'. Heháãdan uví khãge'nin húkãndãdi suwã-ãdíã' divi'o'?" ³⁴ Jesus-di ovãytu'an, "Dínkhóhtsaashãnkí'eedinã' dihaydi ti únkodi i' soyingivi k'ema'in bínhaãdãkannamí'in wa'di i' soyingi indãdi najidibo'?" Hedã joe. ³⁵ Hewãnbo owáy hããdi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhãymãa, ihaydãnho dívihããdã'ãmí." *

Jesus-di ovãythayjo' in Hudíyovi hay'owãydí' khuu-á hedã ivi ts'aabi khuu-á wíãnwóndepí'in

³⁶ Jesus-di nã'i hãhkanigí' hí' wá' ovãytu'an: "To'wí wãnbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívendepi wãy-á to naphohchá'nin diwe it'i'k'úuwídi. Han waagi i'andã, in to ts'aamin wí pho ùnchaní, hedã in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. ³⁷ Hedã wá' to'wí wãnbo wí méena ts'aabi' k'úwã khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepi. Gin waagi i'andã, i' méenaði i' múu óepuudi óepãve-í, hedã i' méena nacha'ðee-í hedi i' múu-á óepeðee'ãmí. ³⁸ Nakhã'ã' méena ts'aabi-á wí k'úwã khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedã t'owa-á páadé méena kayjee dãysuwãdã há'to méena ts'aabi-á dísuwãdã'í. Ditúuní, 'Nã'i méena kayjee-á shãnkí híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówã thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyovi kaykhanwówã thaa nanã'di, Jesus-ãdi ivi khãge'nindãdi wí táhtãn nava i'ge dimãn, hedi ivi khãge'nin dáyta'k'éthohon, hedã inbí mandí dáyhuu'andi i' táhtãn dáyko'. ² Wên Pharisees-di ovãytu'an, "Kaykhanwówã thaa háa úv'i' o' waagã nakhããk'óe. Heháãdan ha'wãa úvikanhon?" ³ Jesus-di ovãytu'an, "Undã bintunnanpi'an háa David hedã in senã' i-ãdi diji'indãdi hãn'oe divi'annin diháhsên dihaydi. ⁴ Jõesi Tãdãvi tewhá ee David nats'undi i' páva ee nasaa'i' ihógi hedi ik'oe, hedã in senã' i-ãdi diji'indã wá' ovãymãgi, tobã i' páva Jõesi Tãdãgi' ùnwijesaa wãnbo', hediho in owha'dã'mãn dínk'óe dáyko'ídi." ⁵ Jesus nã'in wá' ovãytu'an: "Naa t'ãhki t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i dínk'óe otúunídi háa t'owa kaykhanwówã thaa dínkodí'in divi'ãmídi."

Kaykhanwówã thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònehkhãa'an

⁶ Wíyã kaykhanwówã thaa nanã' diwe Jesus wí Hudíyovi méesate'ay ee nats'undi in t'owa ovãyhã'o'. Wí sen ivi ko'díngédi'in man ùnt'aamuu'i' iwe na'ãn. ⁷ Wên Hudíyovi khuu dáyhã'o'indã hedã wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemunde tigúba kaykhanwówã thaa wí to'wí hehkhãa óemããni'in, hedi gin i'andãho' ònt'e'p'èede-í. ⁸ Hewãnbo Jesus ùnhanginnã háa di'ãnshaamuu'in, hedi i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdi nãã páadépiye ókã've." ⁹ Hedãhá' Jesus-di ovãytu'an, "Nã'in tsika wãytsikkahãmãa: Kaykhanwówã thaa wé'i-an gínk'óe ivi'ãmídi: Ti gínkhã'ã' wí to'wí ivi wówãtsi áy'aywoeni'in háa áyhãyi'in?" ¹⁰ Hedi íbèedi wí'ínbo ovãymunde', hedãhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtãã." Hedi ikhóhtããdi ivi man ùnwówaði páadédi ùnmuu waagibã ùnpóe. ¹¹ Hewãnbo in dikw'ó'nin hãnho dit'aydi dívítumãa hãnnangú Jesus dáy'ãmí'in.

Jesus-di tã'di wíje senã' ovãyde'man ivi khãge'nin dimúunídi

¹² Ihayhããdihki Jõesi Tãdãvi'piye ijúusu'an. ¹³ Nathay ihaydi ivi khãge'nin ivi'piye ituhkãnnan, hedi in diwedi tã'di wíje ovãyde'mandi nã'inbã ovãytu'an, "Undã naví t'óekhuwa'in ímuu." Ginnãn dikhãwã: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhãwãmãgi), hedã Andrew-á (i-á Simon-bí t'ú-á ùnmuu), hedã James-á, John-dã, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedã wíyã wée James-á (i-á Alpheus-ví ay ùnmuu), hedã wíyã

* 5:35 Jesus wí'bo ivi'gedi ihí'mãa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi ivi khãge'nindã i' soyingivi k'ema'in waaginbã-á dimuu.

wêe Simon-dá (i-á “T’ Zealot namú’de’i?” gin wá’ óetu’o*”), Judas-á (iví tádá-á James gân únkháwá), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekháymáa’i-á namuu).

Jesus-di báyéki t’owa ováyhkhámáagi

¹⁷ Okú kw’áyedi t’áhkídibo diwá, hedí Jesus nanantayedíná’ diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádi diji’ hedá báyéki wáy-á t’owa-á wá’, indá di’áá Jerusalem bú’dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedi, hedá i’ máap’oe p’o’ k’áygéwin bú’ Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá’ di’áá. ¹⁸ Ná’in t’owa-á di’áá Jesus ónt’óeyaanídi hedá inbí hay ováyjía’amídi. Hedá in yá’dáapi’in p’oewaaháadi ováy’t’óephadekando’in wá’ di’áádi dihehkháapoe. ¹⁹ T’áhki in t’owa dívikhááde’ óetáágé-ídi, gá wí pínán únpee’i’di dihaywówa’dán.

Jesus-di in t’owa ováytu’an to’wên dimuu dáyhthchanmá’ve-i’indá hedá híwóhpi dínpuwí’indá

²⁰ Jesus íbeedí iví kháge’nin imúndedi ováytu’an, “Un sehkanáwo íwówáji’in híhchan bínmá’ve-í, gá Jóesi Tádávi t’owa ímuudán. ²¹ Un náá bínhaphhadende’in híhchan bínmá’ve-í, gá íshuhpúuwídán. Un náá íséjeji’in híhchan bínmá’ve-í, gá híhchandi úvíp’ákhkaa-ígán. ²² Naa t’áhki t’owagi’ o’aypuyá’i’ omuudi t’owadi wováy’t’aydá hedá wováyjoegimáadá hedá t’ámáge unbí’gedi dívíhí’máadá hedá t’aywóhkannin ímuu gin wováy’tumáadá, híhchan bínmá’ve-í. ²³ Gin waagi únpoedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchancháánú-í, gá in t’owadi han wováy’andibo Jóesi Tádádi báyéki híwó’di hááwi oe makówa wováymáánidán. Wí’ún’óede-ípi ná’in t’owavi hehájáwin thehtáy pahpá’indi wá’ in Jóesi Tádávi tukhe’min hanbá ováy’an.

²⁴ “Hewänbo un náá íkodit’owamuu’in t’óephade únpuwí, gá undá unbí híwó’di thaa ho únphadedán. ²⁵ Un náá íshu’muu’in t’óephade únpuwí, gá undá íhaapúuwídán. Un náá íp’áaji’in t’óephade únpuwí, gá undá íbo’aapúuwídán hedá íséeyéni. ²⁶ T’áhki t’owa unbí’gedi híwó dívíhí’máadá t’óephade únpuwí. Háadi? Gá ná’in t’owavi hehájáwin thehtáy pahpá’in híwó’báho dívíhée’andán in hójo’ínbí’gedi ditú’in Jóesi Tádávi tukhe’min dimuu’in.”

Jesus-di ováytu’an dínkhá’á’ inbí hánmin ováysígi-i’in

²⁷ “Hewänbo un naa dín’tóeyande’in naadi wáy’tumáa, unbí hánmin bínsígi-í, hedá in wováy’t’ay’indá híwó’dá bín’amí. ²⁸ Jóesi Tádá bínndaa’amí wí hááwi híwó’di ováy’amí’in in to’wên híwóhpi’ únpuwí’in dida’in, hedá in to’wên unbí’gedi wováyjánákihée’o’ingí’ ováyjúsus’amí. ²⁹ Wí to’wídi wéhángedí wováyts’emaphávedí, oe wéhángedí wá’ bín’t’emaphavemááni. Wí to’wídi unbí k’éwé’in to wováyké’di, unbí to wá’ wováykáyídi wíwínkháa’amípi. ³⁰ Wí to’wídi wí hááwi wováydaa’andi bínmááni, hedí wí to’wídi wí hááwi únmuu’i wováyké’dá, wíyá wíwíndaa’amípi. ³¹ Háa t’owadi un wováy’amí’in ida’ waagibá, hanbá bín’amí.

³² “In to’wên wováysígi’indá’mán bínsígidá, ti t’owa unbí’gedi ditúni híwó úvi’o’in? Hedán joe. In t’aywóhkannindi wänbo wá’ ováysígi to’wên in ováysígi’in. ³³ Hedí in to’wên híwó wováy’o’ingí’da’mán híwó bín’odá, ti t’owa unbí’gedi ditúni híwó úvi’o’in? Hedán joe. T’aywóhkannin wänbo wá’ híwó ováy’o’ in to’wên híwó in ováy’o’in. ³⁴ Hedí in to’wên wováywáywá’áa-i’indá’mán bínchä’piyémdá, ti híwó úvi’o gin t’owa ditúni? Hedán joe. T’aywóhkannin wänbo wá’ wáy-á t’aywóhkannin dáychä’piyémdá, dínhanginnándáho háyú dívípiyémgí ihaybá ováywáywá’áa-i’in. ³⁵ Ginnán úvi’amí: Uvi hánmin bínsígi-í, hedá híwó’dá bín’amí. Bínpiyémgí hááwi, hedí i’gedi wí’úvi’ánshaa’amípi háa wíyá bínhóeni háa joe. Gin waagi úvi’andi, wíyá shánki híwó bínhóeni, hedí ta’gendi i’ shánki kw’áye na’ándivi áy ímuu gin t’owa ováykeeyámi. I’dá in to’wên dikú’daapoe’o’pi’in wänbo’ in dit’aywó’t’óe’in wänbo-á híwó ováy’o’. ³⁶ Únkhá’á’ t’owavi’piye ísehkanápúuwí’in, uvi Tádá Jóesi uvi’piye nasehkanápoe’o’ waagibá.”

Jesus-di ováytu’an wáy-á t’owa wí’ováy’t’aywó’dichánu’be-ípi

³⁷ “Íhaydá’ t’owa wíwínt’aywó’dichánu’be-ípi, hedánho un wíwováy’t’aywó’dichánu-ípidí. Íhaydá’ wí’ítú’be-ípi to’wên dimuu’in ováy’tuhcháánú-i’in, hedánho wíwováy’tuhcháánú-ípi. Wáy-á t’owa bín’owóje-í hedánho wováy’owóje-ídi. ³⁸ In t’owa hááwi bínmááni, hedánho Jóesi Tádí un wá’ wováy’mááni. Unbí t’ún wováy’íde waagibá únpuwí, hedáhá’ in t’ún wováy’t’á’t’á’nandá wováywádá’amí shánki báyéki únsadee-ídi, p’eedí ch’á’ki únsadee-í. Wáy-á to’wéngí’ bín’taajo waagibáho wováytaayámí.”

³⁹ Jesus-di ná’i háhkanjí’ hí’ wá’ ováytu’an: “Wí tsí’t’aa’i-á wúnkodípi wíyá tsí’t’aa’i’ óepahúwídi. Gin i’andá wí’gíndibo kwí’ónú dake’í’tááni’an. ⁴⁰ Wí to’wí naháhpoe’o’i-á iví háhkandiví shánki wínaháhpí, hewänbo ho naháhpoe íhaydá iví háhkandiví waagi’bá namúuni.

* 6:14-16 In Zealot t’owa-á Israel nangejí’ dívíhánbo’ in Rome’in ováy’khepeeyé-ídi

41 “Heháadan i’ phétá wiyá to’wíwí tsée únto’ondi bînmunde’, heđi in phé unbí tsée únto’onnínda wíwín’áyíngi’ohpí? 42 Wí’únkodípí bîntu’ámídí, ‘Ókã’ k’ema, há’i phétá uví tsí’dí wíwíhákáyí, gá wén phé uví tsí’ úto’ondi híwó wí’únkeet’óepídán. Undá paa úwíjánúmaa’in waaginbá ímuu. Páadé há’in phé unbí tsí’dí bînwahake’ heđánho híwó únkeet’óení wiyá to’wíwí tsí’dí há’in phétá bînwahákáyíđi.”

I’ bay napa’i wên bay tay iwe

43 “Wên bay tay híwó’nin deedi híwóhpi’ bay wínapa’pí, heđi wên bay tay híwóhpi’in namuu’in deedi bay híwó’di namuu’i wínapa’pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu’in i’ háäwi napayedeede iweđi. Figs-á phé’yávi nawáämmuu iweđi wí’óetháy’épi, heđá úuwa-á wên tsígu iweđi wí’óetháy’épi. 45 Heđi hanbá wí to’wí híwó’di namuu’i-á híwó i’o’, gá iví pí’ná khó’jé báyéki híwó’di imáadán, heđi wí to’wí híwóhpi’ namuu’i-á híwóhpi’i’o’, iví pí’ná khó’jé-á híwóhpi’ imáadí. T’ähki t’owa háa inbí pí’ná khó’jé dáymaa waagibá dívíhée’o’.”

Wáy wên in Jesus-wi hí’ dit’oe’in ná’i hí’ dâysig’ami, wây-á wéndá joe

46 “Heháadan undi naa ihaydá’ díkháyá’de ‘Nanbí tsondí p’ó’deđí’ gin, hewänbo háa naadi wáytu’an waa wí’úví’ohpí? 47 To’wên naví’piye dí’ääđi naví hí’ dit’oeđi dîn’a’gindodá naadi wáythayyámí háawin dimuu’in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik’ú’i waaginbá dimuu, iví tepúgí’ báyéki iphoyää heđá k’uudá itepútógi. Heđi nap’ohsôe ihayđi i’ p’oeđi i’ tewhá óenán, hewänbo i’ sen híwó ik’ú’dího i’ tewhá wí’óe’a’yá’nanpí. 49 Hewänbo in to’wên naví hí’ dit’oeđi dîn’a’gindopí’indá wí sen itewhák’ú’đi tepúpíđíbo waaginbá dimuu, heđi i’ p’o’k’ay nap’ohsôe ihayđi i’ p’oeđi iví tewhá hânho ónnándí wesebo t’ähkiho ónp’onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundađovi t’óe’i ónehkháa’an

1 Ná’i t’ähki Jesus-di in t’owa únt’óeyanjí’in ovâyhi’bowa ihayđiho iwáygedí’oe Capernaum bú’aypiye namää. 2 Iwe wí sundađo p’ó’deđí’ nají, i-á wí t’óe’i ún’ân hânho ida’i’, heđi ná’i t’óe’i-á nahayđí chuwa k’áygé nak’óe. 3 I’ sundađo p’ó’deđí’ Jesus-wí’gedi nat’oe ihayđi wên Hudiyo tsonnín ovâsan Jesus óeada’ámídí na’ää-ídi iví t’óe’i’ óehekhäämmáđi. 4 Jesus nají iwe dipówa ihayđi pín ta’gedi óekhäge’daa’an. Óetu’an, “Ná’i sundađo p’ó’deđí’-á ihay híwó’di namuu ná’i’i’gí’ mân’ámídí, 5 gá i’dá t’ähki nanbí t’owa dînsigídán, heđá nanbí bú’wí méesate’ay dînkú’.”

6 Hediho Jesus indáđi namää. Owáy i’ sundađovi tewhá tsowa wáy dipowamän dihayháä i’đi iví’weđi wên k’ema’in ovâsan Jesus óejay-ídi, heđi indi Jesus óetu’an, “Nanbí Sedó, wiyá áyíngi wí’úyénipí, naa ihay híwó’di wó’muupí naví k’aygi unts’úunídí, 7 heđá wá’ ochanpóe naa ihay híwó’di wó’muupí’in uví’piye wänbo omú-ídi. Naví t’óe’i dînehkháapúwí gin untúđi, nahekháapúwí-á kun. 8 Ná’indá naa dînhanginná, gá naa wá’ háäwi díjónđi dó’a’gindodán, heđi naadi wáy-á sundađo dováytsomhá, heđi dáy’a’gindo’. Wí sundađo ‘Ópûn’ gin dótu’andi, i-á namää’ä, heđi wiyá wêe ‘Ókã’ve’ gin dótu’andá, i-á na’ää’ä. Naví pant’óe’i ‘Ha’wáa ó’an’ gin dótu’andi, háa otú waa i’o’.” 9 Jesus óeháa’an ná’in nat’oeđi, heđi ibeđi in t’owa únwóe’ä’in ovâytu’an, “Ná’in wáytu’ami, hânhay wänbo wí to’wí báyéki wáyú ná’i sen waagi imáa’i wíđóshaapi, Israel iwe’in wänbo-á joe.” 10 Heđi i’ sundađo p’ó’deđí’wí tewhá iwepiye in iví k’aygi’in dí’ää’in diwáymää, heđi i’ t’óe’i nawówadi óeshaa.

Jesus-di wí e’nú óewáywówápaa

11 Wí háyú thaa naphade ihayđi Jesus wí bú’ay Nain gin dáytu’o’ iwepiye namää. Iví khäge’nindá heđá wáy-á báyéki t’owa-á i-áđíba dímadí. 12 Ee bú’ tehpaá phóđi tsowa dímán dihayháä wí e’nú nachuu’i’ óekhähkugihon. I’ e’nú nachuu’i-á wí kweevi wéeda’ ay ún’ándí’ únmuu, heđi i’ kweevi sedó wá’ ho únchuu. Báyéki i’ bú’in t’owa i’ jiyá-áđi díji. 13 Nanbí Sedó Jesus-di i’ kwee óemú’ ihayđi iví’piye nasehkanápóe, heđi óetu’an, “Wívisíhtää-ípi.” 14 Heđi iháđiđi i’ peníhébay itäge, heđi in dáyhonnin díwíwóyí’, heđi Jesus natú. “E’nú, óshaa.” 15 Heđi i’ nachuu’i’ idaygisógedi únhi’paa, heđi Jesus-di i’ jiyá óetu’an, “Nää uví e’nú ú’ân.” 16 T’ähkiđíbo díkhunwóeda’póe, heđi Jóesi Táđá kw’áayébo’ óemáa. Dítu. “Wí Jóesi Táđáwí tukhe’bi hay’i na’ää na’indáđi nachanídí, Jóesi Táđá-á na’ää iví t’owa íkhäge’namídí.” 17 In Hudiyóví nange t’ähki heđá i’ nange búu k’uwakí nakw’ó’di-á in t’owa háa Jesus i’annin dit’oe.

John i’ p’ó’p’oekandi’đi Jesus óetsika’yan to’wí namuu’in

18 John i’ p’ó’p’oekandi’ khäge’nindi John óetu’an ná’i háäwi t’ähki napóe i’gedi. 19 Heđi John-di wíje iví khäge’nin ovántuhkännan, heđi Nanbí Sedó Jesus-wí’piye ovâsan óetu’ámídí, “Hán’oe dítu’ wí to’wí Jóesi Táđáđi dînsankháymáa’in. Ti ù-ân i’ unmuu, háa wiyá to’wí ányuuwá-í?” 20 Jesus nají iwe dapówa ihayđi óetu’an, “John i’ p’ó’p’oekandi’đi na’in

dísan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí, hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. ²¹ Dapówa ihayháädibá Jesus-di in t'owa t'ámáge dihay'in hehkháa ováymá', hedá yá'dáapí'in p'oweahhá-á in ováymáa'inbí'wedí ováykhepiyende', hedá ditsi't'aamuu'indá inbí keetandá ováymá'. ²² Hedího Jesus-di ovántu'an, "Jaho báwáypún hedí John dántu'áamí háa dänmú' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dáywáyhónde', in ditsi'dee'ipí'indá ditsi'dee', in diphéetaymú'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwáywówápo'e'o, hedá Jóesi Tádáví híwó'di tundá in sehkanáwó diwówájí'in ováy't'óe'o'. ²³ I' to'wí iví wáyü navi'piye' wí'únhándeptí'-á hihchan imá've-i."

Jesus híwó ihé'e'o' John í' p'ó'p'oe'kandiv'gedí

²⁴ In John-bí'wedí da'áá'in dawáymáa' ihaydi in báyéki t'owa i-ádi diji'in ováysika'yan, "Ahkónupiye John í't'oe-ídi imáa' ihaydi, háä-an í'ân bínmúní'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wađi óephegemáa'í'? ²⁵ Hedí hangí' wí'ímáapídi, háä-an handi bínmúnídi imáa'? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'í'? Ti wí'únhanginnáhpí'an iowápo'e'o, hedá Jóesi Tádán sa'wó'gí díví'awende'indá hedá háäwí t'áhki dáymáa'indá tsonnibí tewhá he'endi eeje dithaa. ²⁶ Hedí wí to'wí gi'bi' í'púwámápidi háä-an handi í'púwámáa'? Ti wí Jóesi Tádáví tukhe'bi gáhân? Naadı wáyü'áamí John-dá wí Jóesi Tádáví tukhe'bi namuu-ákun, hewänbo shánki wänbo namuu. ²⁷ John-nánkun namuu í' t'óekhuwa'í Jóesi Tádáví ta'nin diwe iví'gedí nata'muu'í'. Jóesi Tádáví í' to'wí óesogekhâymaa'í' t'owa ováy'aywoenídí óehí'máadi óetu'an,

Ó't'óeyan, naadı wí navi' t'óekhuwa'í' uví páadé wínsankhâymaa.

I'dân in p'óe wónkhây'amí unpówápídi'bo."

²⁸ Hedáhá' Jesus natú, "Naadı wáyü'máa, to'wí wänbo náa oepáa k'aydi náa puwahay na'aypuyá'í John-bí shánki kw'áye wínamuupí. Hewänbo náa phaapiyedi in to'wên Jóesi Tádáví tun t'owa ováy't'óe'o'indáho John-bí shánki kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí'in waagin dimuu.

²⁹ "Hedí in tax phahsannindáđi hedá wáy-á báyéki t'owa-ádi John ónt'óeyan, hedí John-di ováyp'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dáykeyan díwáyunde'in Jóesi Tádá-á híwó í'o'ín. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyovi khuu dáyhá'o'indá wídhíjepí John-di ováyp'ó'p'oe'amídí, hedího gindídi dáykeyan dáyjoegi'annin háa Jóesi Tádá nada' waa ingí' ováy'amí'in.

³¹ "Hännan otúuní ná'in náa diwówájí'in t'owaví'gedí? Háawin t'owa-an dimuu? Háä waagi'innan dimuu? ³² Gá áyyáá dimuu búu pinge dikw'ó'nin waagi'innan dimuu, wáy wéndi in wé'gen ováyüwínundedi, 'Wáykhótsaakha'púwháa'andi wí'úv'jádéndeptí, hedá wáypenkha'wandá wí'úv'ishtáádepi.' ³³ Ginnân otunda': John í' p'ó'p'oe'kandi napówa ihaydi iháadá'an hedá wí'íméenasuwápi, hedího in ítu, 'Wí yá'dáapí' p'oweahháa'óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'áhki t'owagi' ováypuyá'í' wé'gen t'owa-ádi dáyhújuo hedá dósüwände', hedího ítu, 'Bínmú'dí, i-á nahá't'aa, hedá súwáto'i-ân namuu, hedá há'in tax phahsannindáđi in wé'gen t'aywóhkannindáđi inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítu' wänbo', in to'wên Jóesi Tádáđi hangintan ováy'mági'indá ditú', 'Ta'gendi Jóesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'í Jesus-ví ân deedi iká'p'oe'áyu

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwá'í'di Jesus óehúutu'an, hedího í' Pharisee-ví tewhá iwepiye namáadi ihúúsóge. ³⁷ Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'í nathaa. Ná'í kwee-á Jesus í' Pharisee-ví'we ihúujo'in únhanginpóe ihaydi iwepiye namuu'. Wên ts'á'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ka'p'oe únkú'unnin i-ádi lho'. ³⁸ Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedí ishtááde'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi únjemudí iví whándi ónt'awe, hedí óe'ánp'ohotsá', hedí í' ka'p'oe sa'wó nasundidá ân deeda ón'ewedáhá' óe'áyu. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'í imí' ihaydi í'ánshamáa, "Ná'í sen ta'gendi Jóesi Tádáví tukhe'bi namuudáho', únhanginnáanwán ná'í kwee óetágende'iví'gedí to'wí hedá háawi namuu'in, i-á t'aywóhkandi namuudí."

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu'an, "Naa ü-ádi ohí'da'?" Simon-di Jesus óetu'an, "Hedáho háhkandi', háä-an naa dítu'amí'in undá'?" ⁴¹ Jesus-di ginnân óetu'an: "Wíje sená' wí chá' píyépá'í sen dachá'phaamou. I' wée p'ánán tágintá' (500) kwák'u ts'á'í naphaamou, hedí í' wée-á p'ánántá-á (500). ⁴² Hewänbo wídan'kodopí dánwá'áa-ídi, hedího wí'gindí í' daphaamuu'í'di ován'owóje. Wé'idan in wíje sená' diwedi shánki óesígí? Hân ü-á un'ánde'?" ⁴³ Simon-di Jesus óetu'an, "Gá í' shánki báyéki ón'owóje'í'dán shánki óesígí, gin naa ó'ánde'." "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. ⁴⁴ Hedí Jesus íbéedí í' kwee óemünde', hedí Simon óetu'an, "Ti ná'í kwee náamünde'? Naa uví k'aygi ots'úndi ú'dá wí p'oe wänbo wídmági'pí naa dáy'án'owéedi-ídi, hewänbo í'dá iví tsí'p'oe'dí dí'ánp'oe'an, hedá iví whándá dí'p'oe'pídi. ⁴⁵ Ü'dá wídp'ohotsá'pí uví k'aygi dísigí'amídí, hewänbo í'dá ots'ún waagibo dí'ánp'ohotsá'di wí'iwóy'í'pí. ⁴⁶ Ü'dá wídp'ohká'ánpí dínceeyamídí uví k'aygi díhéegi'annin, hewänbo í'dá há'í' ka'p'oe sa'wó nasundi' navi' ân deedi dí'áyu. ⁴⁷ Hedího wítu'áamí, ná'í

kwee-á iví báyéki sígí únmuudi ikeejo? báyéki t'aywó'di ún'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ándedi hínchãäda' ún'owó'jennin, i-á hínchãäda' sígí imáa." 48 Hedáhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." 49 Wáy-á i-ádi dívihúujo'in díví'ánshamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natù' t'aywó'di i'owó'jénde wá'." 50 Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wäyü úmuudiho wón'owó'jé. Ánshaaginpidíbo' ópün."

8

Wên kwiyã'di Jesus óeyuuhon

1 Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedi i' híwó'di tun oväyt'óekanhon háa Jöesi Tádá nakháymuu waa t'owa oväysíghónídi. Iví tã'di wíje (12) khãge'nin wá' i-áðíba diji'. 2-3 Wên kwiyã' wá' Jesus-ádi diji', indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyã' dihaywän hedá yã'dãapi'in p'oweqahãäda óemáawän, hewänbo Jesus-di hehkháa ovâyãgi. Mary-á t'owaði óekháyã'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tsédi diji'in yã'dãapi'in p'oweqahãä iví'wedi ònkhepiye. Joanna-ví sedó Chuzá-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihãäwi'âyí'do'. Wáy-á báyéki kwiyã' wá' Jesus-ádi iví khãge'nindáðí dimän, hedi i' hãäwi ná'in kwiyã' dínkw'ó'di Jesus-á iví khãge'nindá diyãmu.

Jesus-di wên háhkanã'in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa oväytü'an

4 T'owa báyéki bú'ây eejedi Jesus-ví'piye dimää, hedi báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkanã'in ó'gédi oväytü'an: 5 "Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé díví'áhsaa, hedi tsíde dívishunwávedí i' ko'ji dáy'oe. 6 Wiyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína'omúnáhpídi nat'aa. 7 Wiyá ko'ji-á wãä'i phé'yãvi jãa-á najemu, hedi i' phé'yãvi nasóedi óe'ánhógi. 8 Hewänbo wiyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi tãgintã (100) ma'kw'anuki shánkí napaa." Gin Jesus-di oväytü'an hedáhá' kay'indi natù, "To'wên navi hí' dit'oe'indá híwó díví'óeyaani'in dínkhã'ã'."

9 Jesus-ví khãge'nindi óetsika'yan hân ná'in ó'gédi natunda'in. 10 Hedi Jesus-di oväytü'an, "Jöesi Tádáðí wovâyãgi ika'póewídi háðídi i'di náä t'owa oväysíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gendá dovãyhã'odi ó'gédiðá' dovãytumáa, hedänho wíðika'póewípídi. Jöesi Tádávi ta'nin diwe ginnän inb'i'gedi nata'muu:

Tobáhãa dâymunde wänbo wíðinkeepoe'opí,
hedá dit'oe'o wänbo wíðika'póya'pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi oväythayan

11 "Nã'i hí' i' ko'ji i'gedi ginnän natunda': I' ko'ji-á Jöesi Tádávi tun waagi'ba namuu. 12 Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'óe'aymän ní'ge nakáymuu'i waaginbá dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo Penísendi na'ãädi i' tun inbí pí'nã khó'jéðí ovâywhahónde', hediho wíðivíwäyundeðí há'to ovây'aywoeni. 13 Wáy-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginbá-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oeði híhchandi dâysígi'ó', hewänbo wíðípúumuupí waagibá dimuu. Háy tãhkiðá' dívíwäyunde', hewänbo oväytayinde' ihaydá wiyá wíðivíwäyundeðí. 14 Wáy-á t'owa-á i' wãä'i phé'yãvi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo báyéki hãäwi náä oepãa k'aydiwídi ovây'ayingimã', dikodit'owamúni'indá dida', hedá háa dihíhchanpúuwí i'gediðá' díví'ánshaa'o'. Hedänho hanbá dínpo'e'o i' ko'ji óe'ánhógi'i waagibá, inb'i'wedi hãäbo wínapayede'e'ípi waagibá napoe'o. 15 Hewänbo wáy-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oeði pin ta'gedi inbí pí'nã khó'jé dâyhónde', hedá híwó'nin ánskaa'in dimuudi wíðãyjo'e'opí, hedi dívíyãä'odibo híwó'di hãäwi díví'o'."

Jesus-di wên phakó i'gedi oväytü'an

16 "To'wí wänbo wên phakó iko'ankídi wí sä'wédi wí'ikaajopí háa whohte pho' wí'itoe'opí. Hewänbo wên phakóbay iwän ikée'i, hedänho to'wí íve nats'ündi i' ko imúunídi. 17 Hedi hanbá hãäwi t'ãhkí náä nakaamuu'i-áho owáy hãäðibo nakeepúuwí, hedá hãäwi náä naka'powamuupí-áho owáy hãäðibo nathaypúuwí naka'powapúuwídi. 18 Hedänho áyngídi navi hí' dnt'óeyanbe. To'wí it'óeyandedi navi hí' dínka'póya'di-á shánkí wänbo óeka'powamãäni. Hewänbo to'wí naka'póya'pí-á, tobá naka'póya' gin na'ánde wänbo', i hýãä ho naka'pówa'i' ónkaayami' gin Jesus-di oväytü'an.

Jesus-ví jiyá-á t'úuwindá ün'pówa

19 Jesus-ví jiyá-ádi iví t'úuwindáðí ee Jesus na'än diwepiye dimää, hewänbo báyéki dit'owajídi wíðínkodipí iví tsowa dívihãäðí-ídi. 20 To'wídi Jesus óetu'an, "Uví jiyá-ádi uví t'úuwindáðí oe já'wé diwin hedi wóemúni'ín dida'." 21 Jesus-di in t'owa oväytü'an,

“In to⁷wên Jôesi Tádávi tun dâyt⁷ôeyandedi dây⁷a⁷gindo⁷innânho naví jýyá-á naví tí⁷úuwindá dînmuu.”

Jesus i⁷ waaq hânda⁷ i⁷an

²² Wí thaa Jesus-ádi iví khâge⁷nindáqí wí kophé iwe dívítógi, hedí Jesus-di ovâytu⁷an, “Jaho oe p⁷oekwí⁷ p⁷ânâpiye gimú-l.” Hedího iwepiye dimää. ²³ Wa⁷ p⁷oe iwéngé dimân dihayhâá Jesus najókhá. Ihaydíbá wí waa hânho kay⁷i⁷ p⁷oekwingé napówá, hedí hânho nap⁷oet⁷úkhúpoe⁷odi inbí kophé dînp⁷ohkuudee hedí ovây⁷ugekhây⁷an. ²⁴ Jesus nak⁷ôe iwepiye dimäädi óejóhsan, hedí óetu⁷an, “Nanbí tsondí, dip⁷ot⁷akkanukhây⁷o⁷.” Hedí Jesus ishaadi kay⁷indi i⁷ waa-á i he⁷endi p⁷oet⁷úkhú-á ovânheé⁷an, hedí i⁷ waa nawóyí⁷dee, i⁷ p⁷oe-á nahángipóe. ²⁵ Ihaydá iví khâge⁷nin itu⁷an, “Heháadan wâyupí⁷in ímuu?” In khâge⁷nindá dikhunwóeda⁷ dá ovâyháa⁷an, hedí dívípítumáa, “Háawi sennan ná⁷i namuu? Waa-á p⁷oe-á wânbo ijôndi óe⁷a⁷gindo⁷.”

Jesus-di báyéki⁷ yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq wí senbí⁷wedi ovâykhepiye

²⁶ Oe p⁷oekwí⁷ p⁷ânâ ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy háná p⁷oekwí⁷ p⁷ânâdá Galilee-á naná. ²⁷ Jesus owáy nange wâypiye i⁷ kophé iwedi nawá⁷ dihaydi, wí sen i⁷ bú⁷wi namuu⁷i ná⁷ää óejay-ídi. Ná⁷i sendá yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di óemáa, hedá báyéki⁷ paayo aapidíbo⁷ ijíyéndé⁷, hedí tewhá ee winathaapi, hewânbo t⁷owápho eejân nathaa, dâypenikhá⁷kw⁷óe⁷ó iwe. ²⁸⁻²⁹ I⁷ yá⁷dâapi⁷ p⁷oewaaqhâq⁷di i⁷ sen háyânbo óekaygi⁷an i⁷amídi háa i⁷ yá⁷dâapi⁷ p⁷oewaaqhâq⁷di nada⁷ waagi, hedí tobáháa t⁷owadi i⁷ sen wí pan waagibá kadéna⁷di óemanwhi⁷o hedá óekwák⁷ukhúwhi⁷o wânbo⁷, ihaydá⁷ iwihí⁷ts⁷á⁷di nama⁷p⁷andé⁷, hedá i⁷ yá⁷dâapi⁷ p⁷oewaaqhâq⁷di oe ahkónupiye óeshavekando⁷. Jesus-di i⁷ yá⁷dâapi⁷ p⁷oewaaqhâq⁷di óejôn i⁷ senbí⁷wedi napee-ídi, hedí i⁷ sendi Jesus óemú⁷di iví páadépiye idége⁷disóge hedí ituwínú, “Heháadan ú⁷di ánpí wídí⁷ohpi Jesus, ú Jôesi Tádá i⁷ shánki kw⁷áye ná⁷andivi ay unmuu⁷i?” Naadi kay⁷indi wída⁷máa, wídít⁷óepahadekannamípi.” ³⁰ Jesus-di óetsika⁷yan, “Hân unkháwá?” Hedí natú, “Gá Báyéki⁷ gân.” Gin natú gá báyéki⁷ yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di óemáadan. ³¹ In yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di Jesus kay⁷indi óedaa⁷an oe péyégepiye wí⁷ovâysaanípi. ³² Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyéki⁷ pehtsude díhuúgi. In yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di Jesus kay⁷indi óedaa⁷an ovây⁷määni⁷di in pehtsudeví tú⁷ eeje dívítóeni⁷di, hedího ovây⁷mági. ³³ In yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di i⁷ senbí⁷wedi dipeedi in pehtsudeví⁷ye dívítógi, hedí in báyéki⁷ pehtsude i⁷ okú wáhkí oe áagépiye díví⁷ääwáve, hedí i⁷ p⁷oekwí⁷ diwe diwándi dívíp⁷ot⁷ahánú.

³⁴ In pehtsude áy⁷nin háa napóe⁷in dâymú⁷di dijân, hedí iwáy bú⁷ hedá bú⁷di já⁷wé-á i⁷gedi dâyt⁷óeho⁷, ³⁵ hedího in t⁷owa dimää dâymú⁷ni⁷di. Oe Jesus ná⁷ân diwe dipówá ihaydá i⁷ sen iví⁷wedi in yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di ovâykhepiye⁷i Jesus-ví ân nú⁷ ná⁷ándi dâyshaa. Ná-á ná⁷aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemú⁷ ihaydi dikhunwóeda⁷póe. ³⁶ Hedí in t⁷owa háa napóe⁷in dâymú⁷indi in wé⁷gen dipówá⁷ in ovâytu⁷an hádídi i⁷ sen ónehkháa⁷annin. ³⁷ Hedí in Gerasene-win t⁷owa hedá in tsowa dithaa⁷indá dikhunwóeda⁷di Jesus óedaa⁷an inbí nangedi ijáatáá-ídi. Hedího i⁷ kophé iwe itógi p⁷o⁷ p⁷ânâpiye nawáymú-ídi. ³⁸ I⁷ sen in yá⁷dâapi⁷ in p⁷oewaaqhâq⁷di iví⁷wedi ónjáa⁷andi⁷di Jesus pín ta⁷gedi óedaa⁷an, “Naa ú-ádi dípunmää.” Hewânbo Jesus-di óepunjóni óetu⁷an, ³⁹ “Uví⁷piye ópún, t⁷áhkí háa Jôesi Tádádi ugí⁷ wón⁷annin ovây⁷óe⁷amí.” Hedího namäädi to⁷wên t⁷áhkí ee bú⁷ ovâytu⁷an háa Jesus-di igí⁷ ón⁷annin.

Jesus-di wí kwee ún⁷únp⁷oeepe⁷i⁷ ónehkháa⁷an, hedá wí a⁷yú nachuu⁷i-á óewówápa

⁴⁰ Jesus oe p⁷oekwí⁷ p⁷ânâdi nawáy⁷ää, hedí napówá ihaydi báyéki⁷ t⁷owa óetsikha⁷máa⁷indi óesígíké⁷. ⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwá⁷i ná⁷ää, i-á in Hudíoyíwí méesate⁷aywi p⁷o⁷dédí⁷ namuu, hedí Jesus-ví páadépiye idége⁷disógedi pín ta⁷gedi Jesus óedaa⁷an ayi tewhá ipiye namú-ídi. ⁴² Ivi wée a⁷yú ún⁷ándi⁷ únchuwamää⁷á. I⁷ a⁷yú-á ma⁷di tá⁷di wíje (12) paayo⁷i namuu.

Jesus i⁷ tádá-ádi namäädi in t⁷owa iví nú⁷ dívít⁷á⁷t⁷á⁷bóedímáa. ⁴³ Wí kwee wá⁷ únwóemân, i-á nap⁷óehaydi tá⁷di wíje (12) paayo iví ún⁷p⁷oe wí⁷únwóyí⁷dee⁷ipi, hedí to⁷wí wânbo wí⁷únkodípi ónehkháa⁷amídi. ⁴⁴ Ná⁷i kwee-á Jesus-ví t⁷úuphá⁷gedi ná⁷äädi iví k⁷éwé⁷in to⁷ k⁷áygédi óntáge, hedí wesebo iví ún⁷p⁷oe únwóyí⁷dee. ⁴⁵ Jesus natsikapóe, “To⁷dan naa dítage?” Hewânbo t⁷áhkí ditú, “Naa-á joe.” Hedá Peter-dá óetu⁷an, “Háhkandi⁷, báyéki⁷ t⁷owa dijídi náá uví nú⁷piye dívíkhádimá⁷di wóet⁷á⁷t⁷á⁷chänumáa.” ⁴⁶ Hewânbo Jesus natú, “To⁷wídáho dítage-áakun. Naa dínhanginná hehkháa pínann naví⁷wedi dínpee⁷in.” ⁴⁷ I⁷ kwee náá únhanginná há⁷to ikaamá⁷ve-í⁷in, hedího natháthapóedi ná⁷äädi Jesus-ví páadépiye idége⁷disóge, hedí in t⁷owaví páadépiyebo ithayyan háadi Jesus óetáge⁷in hedá háa wesebo-á nahewówa⁷indá. ⁴⁸ Jesus-di óetu⁷an, “Naví ay, uví wâyú úmuudi unhwéwá. Ánshaaginpídíbo⁷ ópún.”

⁴⁹ Wa'ḏi ihi'máa ihayḏibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'ḏéḏi'ví tewhá iweḏi napówá heḏi natú, "Jairus, uvi ayúkáy ho úchuu. I' háhkandi' ánpí ó'an." ⁵⁰ Hewänbo Jesus ná'í nat'oeḏi Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwóḏeḏa'ípi. Biwänpiwäyú-í-á nawóewa-í'in heḏiho nawóewa-í-á kun." ⁵¹ I tewhá ee dipówá ihayḏi Peter-á John-ḏá James-á heḏá i ayúkáyví tádá-ḏí jýá-ḏí Jesus-di ováytsuḏemági, wýá to'wí wänbo-á joe. ⁵² I' ayúkáy nachuudi t'áhkíḏibo dívishiḏwínúndedá dívípihkhúmahpuúde, hewänbo Jesus-di ováytu'an, "Wí'úvisiḏtää-ípi. Wínachumuupi, nawänpijókha'wák'óe-á." ⁵³ Indi ónwänpip'áhkaa, dínhanginnāndi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. ⁵⁴ Hewänbo Jesus-di ivi man ónyá'ḏi kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." ⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, heḏi wesebo ishāa, heḏi Jesus-di ováytu'an, "Wí hääwi binmää ik'ó'ḏi." ⁵⁶ I' tádá-á i' jýá-á hāho ovānhāa'an, hewänbo Jesus-di ovānhāak'ú' to'wí wänbo wiḏānhangin'ānnamípi'in hāa napóe'in.

9

Jesus ivi tā'ḏi wíje (12) khāge'nin isan ivi t'óe díví'amíḏi

¹ Jesus ivi tā'ḏi wíje (12) khāge'nin iwé'ge'andi pinnán ovāymāgi heḏá ovāyk'ú' in yā'ḏāapi'in p'owēaahāa t'owavi'weḏi ovāykehpeeyé-ḏi, heḏá inbi hay-á ovāyjáa'amíḏi. ² Heḏáhá' ovāypunjon in t'owa ovāytu'amíḏi Jōesi Tádávi'piye dívímānḏi, heḏá ovāyhehkháa'amíḏi. ³ Ovāytu'an, "Hääwi wänbo wívinhúuwípi imāndi, wēn uḏuphé wänbo joe, hāa wí múu bīnhāāwīkū-igí', hāa wí koegí', hāa wí chā', hāa wāy-á wēhpēe to wänbo wívinhúuwípi. ⁴ Wí tewhá iwe wovāysígi'an deebo úwíwóy'ni, wýá wāyipi imāa pihay. ⁵ Hewänbo wāyge wíwovāysígi'anpí'we, iweḏi ípeemān dihayḏi unbí anto iweḏi binna'jeepēḏi-í in t'owa dínhanginnānḏi híwó wiḏívi'anpí'in" gin Jesus-di ovāytu'an. ⁶ Heḏiho ivi khāge'nin iweḏi dímaḏi i' bú'āy i'ge t'áhkí dívísi'hon. Jōesi Tádávi híwó'ḏi tun in t'owa ovāyt'óekanhon, heḏá in dihaymuu'indá hehkháa ovāypāhon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

⁷ Herod i' Galilee nangewi tsondi namuu'i hāa napuwamānnin ūnhanginpóe, heḏi wí'ūnhanginnāhpí hāa ná'í hääwi i'gedi i'ānshāa'amí'in, gá wāy wēn t'owa Jesus-ví'gedi ditú'dān-í-á John i' p'ó'p'oeḏi namuu nawáywówápóe'í', ⁸ heḏá wāy-á ditú' Elijah nawáykeepóe'in, heḏá wá' wāy-á ditú' wēnā wí in Jōesi Tádávi hān'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John i' p'ó'p'oeḏi óek'é'ts'a-í'in. To-angú ná'í sen namuu, ivi'gedi ná'í hääwi ot'oe'o'í'?" Heḏiho ikhāḏe Jesus óemúun'ín.

Jesus-di in p'ánú maapaasón (5,000) senā'dá in wé'gen t'owa-á ovāyhúujón

¹⁰ Jesus-ví t'óekhuwa'in diwāypówá ihayḏi Jesus óet'óe'an hāa díví'annin t'áhkí. Heḏi oe Bethsaida bú'aypiye i-ḏáí ovāyho' wí'bo dikwonḏi. ¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wāyipi namaā'in, heḏiho t'áhkíḏibo ūnwóemāa. I'ḏá t'áhkí ovāysígi'an, heḏi ovāyhēe'an hāa Jōesi Tádá nakhāyumu waa t'owa ovāysíghóenḏi i'gedi, heḏá in to'wēn dínehkhāatáy'indá hehkháa-á ovāymāgi.

¹² Nakinmān dihayḏi ivi tā'ḏi wíje (12) khāge'nin ivi'piye ūn'āḏi óetu'an, "Nā'in t'owa ovāypunjonbe i' bú'aypiye heḏá nava hāḏá t'sowa nanān deejepiyá, wāyge dívíwho'kw'óeni'in dāyuuwā-ḏi heḏá dāykoegi'hóenḏi, gá nāāwá ahkondá' nanāndān." ¹³ Hewänbo Jesus-di ovāytu'an, "Undāno bīnhúujóeni." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'ayḏá' heḏá wíje pa'ayḏá'ba āymāa. T'áhkí ná'ín t'owagi' wíngkoegi'saapi, āykoegi'kumāḏiḏa'māno'." Gin ditú' gá in senā'dá'dibo p'ánú maapaasón (5,000) ihay dijāḏn. ¹⁴ Jesus-di ovāytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ānān tāgin (50's) dívíwé'ge'amí heḏá hāā nangá dívíkw'óeni." ¹⁵ Heḏiho ivi khāge'nin hāa ovāytu'an waagi díví'andi t'áhkí in t'owa dívíkw'óeni gin ovāytu'an. ¹⁶ Heḏi Jesus i' p'ánú pává-á heḏá in wíje paa-á ihógi, heḏi makowāpiye ibeḏi ikú'ḏā'andi i' pává-á heḏá in paa-á ihāve. Heḏáhá' ivi khāge'nin ovāy'an in t'owa ovāyphaadé-ḏi. ¹⁷ T'áhkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, heḏi in khāge'nin tā'ḏi wíje (12) t'ún p'ēḏi i' naphadé'í koegi' dāywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendí namuu'in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí'bo ijūso'o'. Ivi khāge'nin iwáy t'sowa diji', heḏi ovāytsika'yan, "To-an naa omuu gān ná'in t'owa ditú'?" ¹⁹ Indi óetu'an, "Wēn ditú' John i' p'ó'p'oeḏi-ān unmuu. Wāy-á wēndá ditú' Elijah-ān unmuu, heḏá wa'ḏi wāy wēndá ditú' wí Jōesi Tádávi hān'oe'í tukhe'bi nawáywówápóe'í-ān unmuu." ²⁰ Heḏi ovāytsika'yan, "Heḏi undá, to-á naa-á omuu gān i'ānde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jōesi Tádáḏi óesóge'í' t'owa ovāy'aywoenḏi, i-ān unmuu." ²¹ Heḏi kay'indi ovāykhāak'ú' wýá to'wí wänbo wiḏāyhangin'ānnamípiḏi to'wí namuu'in, ²² heḏá wá' ovāytu'an, "Naa t'owa t'áhkígi' o'aypuyā'í ta'gendí báyéki dont'óephadekhāymāa. In Hudíyo tsonnin heḏá in owhá' p'ó'ḏéḏi'indá heḏá in Hudíyoví khuu dāyhá'o'indá naa díjoeikhāymāa. Díkhe'khāymāa, hewänbo iweḏi poje thaa iwe owáywówápuwagi'o'."

Háa t'owa dínkháy'á díví'ami'in Jesus óeyuhúuwí'in dida'di

²³ Hedáhá? t'áhkí in t'owa ováytu'an, "To'wên naa-ádi diká'ááda'índá wídínkháy'áhpí háa diwánpida? waagi díví'ami'in, hewánbo háádi wánbo t'áhkí inbí phé'win dáyhúuwí, hedá naa-á díyuhúuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dáywánpí'aywoeni'in didin hedá in owhá? p'ó'dédá'índá inbí wówátsi dípedeegi'o. Hewánbo to'wên naagi? inbí wówátsi díwímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí háäwí t'áhkí náá oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wánbo, ivi wówátsi ípedee'andi tuhchánu iwán napówáda wé'innan wén híwó ná'i háäwídí óekháymáa? ²⁶ Naa t'áhkí t'owagi? o'aypuyá'i sa'wó'di kohthay wóégé owáy'á. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi-ádi in yá'dáa'in makówáwin t'óepa'áq'ínbí-ádi gínmuu. Hedí to'wên náá naa díwóeda'in hedá naví háhkan dínwóeda'índá, owáy naa owáy'á ihaydi naadi wá? in dováywóeda'i. ²⁷ Ta'gendi wáytumáa, naa tsondi omuu'in bínpuwákháymáa, hedí ná'in napúuwí wa'di wáy wén náwe íji'in íhánpídibo?."

Jesus háa únchaa waa ún'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'áhkí ná'i ováytu'an diwedi, Peter-á James-á John-á oe p'in kw'áyepiye i-ádi ováyo? íjúusu'amídi. ²⁹ Hedí iwáyge íjúusu'o? ihaydi ivi ts'ay háa únchaa'in piháa únkeepóe, hedí ivi aa t'áhkí ts'áá ots'á'i? únpoé. ³⁰⁻³¹ Tsikhagipi wíje sená? kohthay jáadi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedí Jesus-ádi dánhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o í'gedi, Jóesi Tádá í'ánshaa'mági waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendáda téegíndi díjókha'wákw'ó, hewánbo díjósá'wo, hedí Jesus í? kohthay jáadi dáyümü?, in wíje sená? i-ádi dawinnáadi. ³³ In wíje sená? Jesus-ví'wedi dánjáakháymáawán, hedí Peter-di óetu'an, "Háhkandi?, híwó namuu náwe giji'in. Jaho poje óhkhunte'áy áykw'óeni, wée ugi?, wíyá Moses-gí-á, hedá wíyá Elijah-gí-á." Hewánbo í'ánshaa'anpídibo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádi ováy'óhkhunnan, hedí í? okhúwádi ováy'ánhógídi díkhunwóeda'póe. ³⁵ Hedí ná'i tun okhúwá jáadi napee: "Ná'i-án naví ay dínmuu, i-án dóde'man. Í? bint'óeyaani." ³⁶ Í? tun nahán díhaydi, Jesus wí'bo naji? ivi kháge'nindádi. Ná'in napóe'in ivi kháge'nin inbí pí'nábo dáyumáa, hedí ihaydi to'wí wánbo wídayt'óe'anpí háa í? thaa dáyümü'in, tí'úugédánho dáyhangin'ánnan.

Jesus-di wí yá'dáapi? p'oweaahâa wí enúkáyí'wedi ónkhepiye

³⁷ Wíyá tháwán oe p'in kw'áyedi díwáywá? díhaydi báyéki t'owa Jesus ún'ayjajmáa, ³⁸ hedí in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi?, kaygindi wída'máa un'áá-ídi naví e'nú dínmúunídi. Í'da? díne'nú'án. ³⁹ Ginnán ná'i únpoe'o: Wí yá'dáapi? p'oweaahâadi óekéndedáhá? tsikhagipi óetuhkwinkando?, hedí tú? t'áhká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedí óechánundedi óeteetsáwá'o? tú? t'áhkí. Háy táhki wánbo ná'i yá'dáapi? p'oweaahâadi wí'óe'joo'áhpí. ⁴⁰ Naadi uvi kháge'nin kaygindi dováydaa'an ná'i p'oweaahâa óekhepeeyé-ídi, hewánbo wídínkodipi." ⁴¹ Jesus natú, "Un nááwin t'owa-á wáyupí'in ímuu hedá pí'wên p'óe í'ge ímán. Tí undádi háádi wánbo t'áhkí dáyáá'ámi gáhan?" Hedáhá? í? tádá óetu'an, "Uví enúkáy náápiye mánmá?" ⁴² Wa? í? e'nú na'á? ihaydi í? yá'dáapi? p'oweaahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di í? p'oweaahâa óet'e'yan hedí í? e'nú óehkháamági, hedí í? e'núví tádá óetu'an, "Náwe uví e'nú ú'án." ⁴³ To'wên t'áhkí ná'i Jóesi Tádávi pínnán dáyümü'di ováyháa'andi ditú?, "T'áhkí Jesus íkanhondi-á wáyupíwó'di namuu."

Wa'di kin dívhi'máadi Jesus ivi kháge'nin itú'an, ⁴⁴ "Ná'in wáythkankháymáa'in híwó bít'óeyan: Naa t'owa t'áhkígi? o'aypuyá'i? omuu?i wáy-á t'owaví mangepiye dikáani." ⁴⁵ Ivi kháge'nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda'in. Inbí'wedi wa'di in tun nakaamuu, hedánho wídika'pówápi. Hewánbo díwóeda? óetsika'yáamídi í'gedi.

To-an í? shánki hay'i namuu?

⁴⁶ Jesus-ví kháge'nin dívthkanmáa wéná wí in diwedi shánki hay'i namuu í'gedi. ⁴⁷ Hewánbo Jesus únhanginná háa dí'ánshaa'muu'in, hedího wí ay óeké'di ivi hángedi óewínú, ⁴⁸ hedí ováytu'an, "To'wídi naa dída'di ná'i ay óesígikéndedi, naa wá? dísigikénde waabá í'o? Hedí to'wí naa dísigiké'í'di í? to'wí naa dísandí wá? óesígikénde. Wí to'wí un diwedi shánki híyáá'i? ípipa'i-á ta'gendi hay'i namuu."

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapi?-á iví'nápiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, toéwí sen áymú? yá'dáapi'in p'oweaahâa t'owaví'wedi ováykhhepiyendedi uví kháwá natú'di, hewánbo áykhá'ámi'in gida?, ná'in diwedi'i wínamuupídi." ⁵⁰ Hewánbo Jesus natú "To'wí gi'bi wíwínkhá'ámi'pí. To'wí unbí'piye háa nachaapi?-á unbí'nápiye'i'ba napoe'o."

Wén Samaria-in t'owadi Jesus wí'óesígiké'pi

* 9:23 Ná'in natunda?, díkháymúuní dáy't'óepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi í'óepaháe waagibá.

⁵¹ I' thaa tsowa napowa?ä? Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídi, hedí kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáyümü-ídi. ⁵² Hedi wên senä? ivi páade ovâysan wáyge nachangi'o?in dâykâhâ?amídi. Wí Samaria-wi bú'ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídidá?pi óesigikáyji'in, gá oe Jerusalem-piye na'ahchándân. ⁵⁴ Wíje ivi khäge'nin James-ádi John-dádi damuu'in hää óe'an ni'gedi dat'oe, hedí óetu'an, "Nanbí Sedó, ti unda? wi phaa ántúhkanámi makówádi nawaqni?di t'ähki ná?in t'owa ovâyphaháanú-ídi?" ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí?piye ibeédi ovântu'an, "Ha?wáagi wídhánee?amípi." ⁵⁶ Iwedí wíyá bú?aypiye dimää.

Nabáapu?wan ta?gendi Jesus óeyuuhúuwídi

⁵⁷ P'óege dimän dihaydi wí sendi Jesus óetu'an, "Wáy unmä eeye wänbo?, naa eejepiyebá u-ádi omú-í." ⁵⁸ Jesus-di óetu'an, "In dé?ay nan deedi dínphosaa dívithaaye-ídi, hedá in tsidé-á dínýhssaa, hewänbo naa t'ähki t'owagi'o?aypuyá?i' omuu?i wáyge dáykaykhanwówá?amígi? wídhinnáhpí." ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetu'an, "Naa díyúumá?i." Hebo i? sendi óetu'an, "U-ádi omääpídi? díwáypunmä navi tádá dínchuu píhay hedänho donkhä?k'úuwídi." ⁶⁰ Jesus-di óetu'an, "In dichumuu'in waagin dimuu?indá inbí t'owa dínchuu'in ovâykhä?kw'óeni. U-áho ópün t'owa ovâytu?amídi Jöesi Tádávi?piye dívímääni'in." ⁶¹ Wíyá to?wídi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda? u-ádi omú-í'in. Hebo u-ádi omääpídi? dípunmä navi k'aygi'in dovâysengitu?amídi." ⁶² Jesus-di óetu'an, "Han bí?andáho wí'unchá?muupi Jöesi Tádági? bit'óe?amídi. Wí to?wi iwähädédi ihayda? ti?úupiye ibeéde?i waagi?bá unmuu."

10

Jesus-di tséintá?di wíje (72) senä? ovâysan ivi t'óe díví?amídi

¹ Ná?i naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wáy-á tséintá?di wíje (72) senä?dá ovâyde?man, hedá wí?jengin ovâysan ivi páade dimú-ídi, i? bú?ay eeye hedá ówinge eejá wáy namán deepiye t'ähki. ² I?di ovâytu'an, "Báyeki t'owa diji? Jöesi Tádági? ovâywé?ge?amídi, t'owa dâyhääwé?ge?o? waabá, hebo t'óe?indá háyú wänbo wídjilhpí. In t'owa-á Jöesi Tádávi?in únmuu, hedího ivi?piye? úvíúusu?amí wáy-á t'óe?in ovâysaanídi hedänho báyeki ná?in t'owa ónwé?ge?amídi. ³ Jaho bípün, náá wên k'úwá?ay imuu waaginbá naadi wáysande? in to?wên khunjó waaginbá dimuu?in diji? iwepiye. ⁴ Wívinchá?húuwípi, wí múu bínhááwíkuu-ígi? wänbo-á joe, in f'antomuu?indá?dibo ímú-í. Wí'úvihalýe?amípi háä p'óege t'owa bínjay'in thaa t'ähki bínhé?amídi. ⁵ Hedí wáy wí tewhá íts'ú? deewa, páade in t'owa bínsengitu?amídi ginnán itúuni, Jöesi Táadáho wovâykhäge?namí hedänho náá tewhá íthaa'in ánsaaginpídi?o? íkwoni." ⁶ Wí to?wi hää bintu'an waa isigi?in na'ándáho?, unbí sengitun i-ádi únjoekandee-í, hewänbo to?wi iwe na'ándi? ha?bi namuupídi, unbí hí? wí'unchá?púuwípi. ⁷ I? tewhá eebo úvíwóy?ni hedá indáda? úvihalýyamí, gá wí t'óe?-á ivi wá'áho it'ándân. Nááwá háäwá oe-á wíyá tewhá eeye wí'imú-ípi wovây?yíngi?amídi. ⁸ Hedí wí bú? iwe íts'úndi wovâysígi?andi, háäwí wovâysaa?i bínk'o?i. ⁹ In dihay'in i? bú? ee dikw'ó?nin bínhekkháamääni, hedí ovâytu?amí, 'Nää-á Jöesi Tádádi wovâytumáa ivi t'owa ímúunídi.' ¹⁰ Hebo wí bú? ee íts'úndi wovâysígi?anpídi, ee bú?wi p'óege i?ge ímú-í hedí ovâytu?amí, ¹¹ I? na?jee unbí bú?wi nanbí anto eeye díntsindi wänbo ívípéedi-i wáykeeyamídi híwó wí'úv'ohpi?in ída?pídi Jöesi Tádávi t'owa ímúunídi.' ¹² Naadi wáytumáa, owáy i? thaa Jöesi Tádádi t'owa hää híwó hää híwóhpí díví?annin ovâytu'an dihaydi, gi?bi bú?win t'owa shánki dâyt'óephadekhâymaa in Sodom bú?win t'owavi?wedí."

Haa in bú?ay Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwi?in

¹³ Hedí Jesus ná?in wá? natú, "In t'owa i? bú?ay Chorazin gin dâytu'o? iwe?in t'óephade dínpuuwi. In t'owa i? bú?ay Bethsaida gin dâytu'o? iwe?indá wá? t'óephade dínpuuwi. Pínnán t'óe-áho inbí jáa ovây'an, hebo inbí t'aywó?di wíwíjia?anpi. Ná?i pínnán t'óebá in bú? Tyre-ádi Sidon-dádi gin dâytu'o? eeye hán?oe ovây?andáho?, in Tyre-?indá in Sidon-?indá wíwíwihalýe?amípiwän k'oe?i aa díví?aawé-ídi, hedá núu ee-á díwkw'óeniwän, dâykéeyamídi inbí t'aywó?di dâyye?annin. ¹⁴ Hedänho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'óephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí?wedí owáy Jöesi Tádádi t'owa hää híwó hää híwóhpí díví?annin ovâykeekw'óe?o? ihaydi. ¹⁵ Ma?in t'owa Capernaum bú?aywin dí'ánde? oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewänbo indá oe péyégepiyänho diwhavemän."

¹⁶ Hedáhá? ivi khäge'nin itú'an, "To?wên wovây't'óeyande?indáho naa wá? dínt'óeyande waagibá díví?o?. Hedí to?wên un wovâyjoegi?annindáho naa wá? dijoegi?o?, hedí to?wéndi naa dijoegi?odá gindídi i? to?wi naa disandi wá? óejoegi?o?."

In tséintá?di wíje (72) Jesus-vi t'óe?in diwáy?ää

¹⁷ Ti'úugedí in tségintá'di wíje (72) sená' híhchangidi diwáy'áá, hedi ditú, "Nanbí Sedó, in yá'dáapí'in p'owəəhãđi wãbo na'in dí'a'gin, uvi khãwã wínkháy'ãdi." ¹⁸ Jesus-di ovãytú'an, "Naadi wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádi tsikhagipi nake't'ãndi, tsígówãnú nawãndi waabá. ¹⁹ Bí't'óeyan, naadi wáyk'ú't' yá'dáapí'in p'owəəhãđi bint'aanídí, wí pãáyu háa wí ts'e'k'ãavi'di úví'ãhsaa waagibá, hedá shãnkí kay-á wãyməgi in kay i' Penísendi unbí hãnbí' unmuu imãa'ívi'wedí, hedího há'to hããwídí wãbo wováyw'ami. ²⁰ Hewãbo tobá in yá'dáapí'in p'owəəhãđi wováy'a'ginnandi íhíhchan wãbo?, únkhãy'ã' shãnkí íhíhchã-i'in unbí khãwã oe makówá únta'muudi."

²¹ Ihaydíbá i' Yã'dãa'i P'owəəhãđi báyéki híhchan Jesus óemãgi, hedi Jesus natú, "Navi Tádá, u-á oe makówá-ádi hedá nãa oepáa k'aydá shãnkí untsonji'i' unmuu. Hedí nã'i hããwí navi khãge'nin dãmú'í-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'inbí'wedá nãakaayan hedãho wídãmúunípidí, hedi nã'in namuudi naadi wí'ú'daa'o'. Navi Tádá, gin bí'amídí wéohíhchanmãgi." ²² Hedáhá' in t'owa ovãytú'an, "Navi Tádádí hããwí t'ãhki navi mange dínjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'únhanginnãhpi to'wí omuu'in, navi Tádádá'mãn únhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'únta'gendihanginnãhpi to'wí navi Tádá dínmuu'in, naa iví ay omuu'i'dã'mãn dínhanginná. Hedá wáy wëndidáho óetaa-i, to'wí namuu'in naadi dovãykeeyandáho?"

²³ Hedi iví khãge'ninbí'piye íbéedí Jesus-di ovãytú'an inda' dit'oe-ídí, "Undá híhchan bínmã've-í nã'i hããwí napóe'í bínmúndedí. ²⁴ Wãytu'ãami, báyéki in hãn'oe'in tsonnindá in Jóesi Tádávi tukhe'mindá dida' dãmúuní'in i' hããwí nãa bínmúnde'i', hewãbo wídãmú'pí, hedá i' hããwí un í't'oe'o'indá dida' dit'oe-i'in, hewãbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví khuu dáyhá'o'in diwedí'i namuu'i Jesus-ví'we napówa óetayi'nídí, hedi óetsika'yan, "Hãhkandí, hãn dáy'ami in wówãtsi nahãndepí'in donkãyídí?" ²⁶ Jesus-di óetsika'yan, "Hãn natú' i' tsonnun Moses ita'nandí? Hãã-an iwe nãatunnan?" ²⁷ I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnãn:

I' shãnkí natsonji'i' unbí Jóesi unmuu'i' undá únkhãy'ã' pín ta'gedí bínsígí-i'in, unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hãã iwá, unbí kay t'ãhkidá, hedá unbí ánsheedá."

Hedá wá' natú,

"Háa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bínsígíhúuwí."

²⁸ Jesus-di óetu'an, "Híwó bihée'an, hedího háa untú waa bí'ãqami, hedãho wówãtsi wóemããni."

²⁹ Hewãbo in Hudíyoví hãhkandí nada' ipikeeyami'in híwó'di namuu waagibá, hedího Jesus óetsika'yan, "Wé'in t'owa dovãysígí-i'?" ³⁰ Jesus-di ónthayyamidí ginnãn óetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedí i' bú' Jericho iwepiye namãn, hedi wãn sãnmindi óeyã'dí iví aa óep'ãđí hedi hãho óemãhpúdí' chu'í waagibá óejoe'an. ³¹ Hedi ihaydíbá wí Hudíyoví owha'-á ee p'óegã namãn, hedi i' sen óemú' iwe nak'óedí, hedi p'óe p'ãnãpiye naphadedí iwedí namãã. ³² Hãý napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wée sendá na'ãã, i-á i' méesate hay'íwi khãge'di namuu, hewãbo i' wá' p'óe p'ãnãpiye naphadedí iwedí namãã. ³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewí namuu'i' oe p'óegã namãn, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówa, hedi óemú'dí iví'piye nasehkanãpóe. ³⁴ Hedího ee nak'óe iwepiye namããđí iví tsaã ejeje olive ka'p'oe-ádi méena-ádi ón'ewedí aa'ãydi ónwhi'an, hedáhá' iví búdu eedí óe'í'k'ú'dí wí whohkwo tewhá iwepiye óeho', hedi iwe óe'ãyngí'an. ³⁵ I' thãwãnda wíje thaa t'óe'í chã' iví chã' múu iwedí iwahógídi i' whohkwo tewháwí p'ó'dédí' ón'andi óetu'an, "Nã'i sen nãa'ãyngí'ami, hedi wíyá shãnkí úchá'muudáho' owáy owáy'ãã ihaydi wíwã'ãa-i." ³⁶ Hedi Jesus-di i' hãhkandí óetsika'yan, "Hãn un'ãn, wé'idan in poje iwedí i' sen in sãnmindi óeyã'i' ta'gendi óeseegi?" ³⁷ I' hãhkandí'dí Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanãpóe'i'dãn." Jesus-di óetu'an, "Ja' ópũn, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dãají'

³⁸ Jesus-ádi iví khãge'nindáđí iwedí dimãđí wí bú'ay iwe dipówa, hedi wí kwee Martha gin nakhãwã'i'dí ovãysígí'andí iví tewhá eepiye ovãyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí'úu Mary gin nakhãwã'i-á ún'ãn, hedi i-á ee nange Jesus-ví'ãn nú' isóge iví hãhkan ónt'óeyaanídí. ⁴⁰ Martha hãho najashapoe'o' báyéki t'óe únjídí ovãyhuújõenídí, hedího Jesus-ví'piye namããđí óetu'an, "Nanbí Sedó, t'ãyngí wíwóemãhpi'an navi tí'úudí wí'bo díjoe'andi i' koegi' dókhãy'amidí? Natú'an díkhãge'namí'in." ⁴¹ Jesus-di óetu'an, "Sehkanã Martha, u-á hããwí t'ãhki i'gedí báyékiãyngídi wóemãã, ⁴² hebo wí hããwí'dã'mãho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedí nã'i shãnkí híwó'di namuu'i' ide'mandí-á iví'wedí há'to óekwee-i."

¹ Jesus-á wíyá wáhää ijúusu'o?, heđi ibowa ihaydá wêe ivi khäge'di?di oetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' djúusuhá'an, John ivi khäge'nin ijúusuhá'an waabá." ² Jesus-di ovâytu'an, "Úvjúusu'andá gin waagi itúuni: Tádá, uví kháwá win'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in díssonnamí. ³ Thamuwaagi i' húugi' gintáy'i dí máä. ⁴ Nanbí t'aywó'di dín'owhóje, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin áy'owóje'nde waagibá. Heđi wiginpúuwípi wáhpade ditay'i'nídi."

⁵ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Heyáagú khunpinuđi wí k'emavi tewhá eepiye imáadi bintu'andi, 'K'ema, poje pává dípiymáä. ⁶ Wíyá k'ema nängé naphademándi náä naví' napówá, hebo naa háäbo wíđinsaapí dókoejónídi.' ⁷ Heyáagú i'di oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpí dí'an, in phódi-áho naphéhto'on heđi naví áyyää-ádi naa-ádi gi-who'kw'ó, heđiho naa wíđinkodipi dáysha-ídi háäwí wímáánídi.' ⁸ Naadi wâytu'áamí, tobá háäwí wíwovây máánípi wánbo unbí k'ema únwánpimuuđibo?, ihaydá' bín'da'máagáho' ishaa-í, heđi háäwí úntáy'i wovây mááni. ⁹ Heđi hanbá namuu úvjúusu'andi: Bín'da'má've-í háäwí, heđiho bín'hóení. Bintuwámá've-í háäwí, heđiho bín'shaa-í. Bín'pópó'áamí, heđiho in phódi-áho ungi' wovâyhuu-í. ¹⁰ To'wên ihaydá' dáyda'máa'indáho dáyhóení, to'wên ihaydá' dáytuwámáa'indáho dáysha-í, heđi to'wên ihaydá' dáypópó'o'indáho in phódi ingi' ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² "Un tádá'in ímuu'in, unbí e'núdi wí paa wovâydaa'andi ik'o'ídi, ti wí páäyü bín'mááni? Heđiháa wí wáa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'áa bín'mááni? Joe, há'to'. ¹³ Tobá híwóhpi'in ímuu wánbo undá únhanginná háđídi híwó'di háäwí unbí áyyää bín'mááni'in. Heđiho shánki wánbo i' Tádá oe makówá na'ándi'di in to'wên óedaa'annin i' Yá'dáa'i P'oweaqháa ovây mááni."

Dítú Penisendiđi Jesus óekhäge'máa'in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpi'wí wedi wí yá'dáapi' p'oweaqháa ónkhepiye. I' yá'dáapi' p'oweaqháa napee ihaydi i' sen únhi'kodi, heđi in t'owa ovâyháa'an. ¹⁵ Hewánbo wáy wéndáho ditú, "I' Penisendi Beelzebú gin nakháwá'i, i' yá'dáapi'in p'oweaqháa'wí p'ó'dédi' dínmuu'i'dán Jesus óekhäge'do ná'in yá'dáapi'in p'oweaqháa t'owavi'wedi ovâykheppee-ídi." ¹⁶ Hedá wáy-á wéndá dida' Jesus óetayi'ní'in, heđiho óedaa'an wên pinnán taa makówádi ovâykeeyamídi, heđáho dínhanginnáanídi háa Jóesi Tádádi óesandi' namuu'in háa joe. ¹⁷ Hewánbo háa diví'ánshaamáa'in Jesus-á únhanginná, heđiho ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbođáho' inbí nangeho dáypihá'dánnamí. Heđi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípihánbođáho', i' k'aygá há'to nakáypúuwí. ¹⁸ Heđi hanbá Penisendi wí'bo ipiyándéđáho há'to háädi wánbo natsonyëeni. Undi ditu'an Penisendiđáho naa díkhäge'máa, heđáho in yá'dáapi'in p'oweaqháa t'owavi'wedi dovâykhepheyende'. ¹⁹ Hewánbo handídi dovâykhepheyendedáho', háđídan unbí t'owa'indi ovâykhepheyende'? Unbí t'owaho ditúuni in ta'gen wí'úvihé'e'opi'in. ²⁰ Hewánbo Jóesi Tádávi pinnándáho in yá'dáapi'in p'oweaqháa dovâykhepheyende', heđi ná'indiho únhanginná Jóesi Tádádi naa dítsondisóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'áhkí ivi k'uuphé háäwídi ivi tewhá i'áyingi'odi, t'áhkí i' háäwí ivi' únmuu'i' híwó únkw'ó. ²² Hewánbo wí to'wí ivi shánki kay'i namuu'i na'ááda i' sendádi iyáa-ídi, i' sen óet'áani, heđi tobá i' sen kwák'u hán na nato'w wánbo, heđá na'ánde' ná'i kwák'u aadi óekhäge'namí'in, ná'i wêe sen shánki kay'i namuu'i'di i' senbí háäwí ónhóení, heđi ivi k'ema'indádi dívíweejé-í. ²³ To'wí naví'nápiye namuup'i-á naví'piye háa nacháa, heđi to'wí in t'owa naví'piye ovây máyá'pi'-áho' ovâykhepheyende waagibá i'o'.

²⁴ "Wí yá'dáapi' p'oweaqháa wí t'owavi'wedi napeedi oe ahkónupiye namándi wáy ithaayé-í iwe ituwámáa, heđi ishaapíđáho wí'bo natú', 'Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-í, i' to'wíwí'piye naví tewhá waagi'ba dínmu'de'i'. ²⁵ Heđi nawáymáa ihaydá ná'i to'wí'ba óeshaade', wí tewhá na'aanánda napi'dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá' wíyá napeedi tsé ihay wáy-á yá'dáapi'in p'oweaqháa ivi shánki yá'dáapi'in dimuu'in ovây má, heđi ná'i to'wíwí'piyebá ováyhon iwe dívíthaayé-ídi, heđiho ná'i to'wí-á shánki p'ándíki'-á napoe'o páadédi namuu'ivi'wedi."

Háa ta'gendi gihhchanpúuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, "I' kwee wóe'ayyandi' heđá wóetsáa'andi-á híhchan imáa." ²⁸ Jesus natú, "Hebo shánki díhíhchan in to'wên Jóesi Tádávi hí' dáy'tóeyande'in heđá dáy'a'gindo'indá."

In t'owa dida' Jesus wí pinnán t'óe i'qmí'in

²⁹ In t'owa Jesus-ví'we shánki diwé'gepoe'o, heđi ovâytu'an, "Un nááwin t'owa-á yá'dáapi unbí wówátsi bín'hon. Ihaydá' wí pinnán taa bín'múunídi ída'poe'o, hewánbo wéeda' pinnán bín'múuní, i-á Jonah ikeyandi' waagi'ba namúuní. ³⁰ Háa Jonah ún'póe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jóesi Tádádi óesannin, heđi hanbá náä naa t'owa t'áhkígi' o'aypuyá'i háa dín'púuwí'in namuudi in nááwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jóesi Tádádi díssannin. ³¹ Heđáho wáy i' thaa Jóesi Tádádi t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin

ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'ó'dédi? namú'de'i? i'áhtuyedi in nááwin t'owavi wáyupi wovâykeeyami. Hân'oe i-á kayi' wâhââwi nangedá na'ââ háyú Solomon ûnhanginná'di' ónt'óeyaanídi, hewânbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wânbo hedá náwe undádí oji wânbo', undi naa wíđint'óeyandepí. ³² Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi dívi'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win dívi'áhtuyedi in nááwin t'owavi wáyupi wovâykeeyami. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádávi tun ovây't'óe'ódi há'ín Ninevah-win t'owa dit'oeđi indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewânbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wânbo hedá náwe undádí oji wânbo', unbí t'aywó'di wíwínjoe'ohpi."

Jesus-di ovâytu'an ivi hí' ónjoeđi'odáho', wên ko wên t'un pho' dâykée'í waagibá dívi'o'

³³ "To'wí wânbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, háa wên t'un napekichá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewânbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúndí. ³⁴ T'owavi tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedi híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'âhki ovâyko'. Hewânbo híwóhpi'nin tsée dínmuudáho' t'âhki ovâyphahkhunjo' waagi'bá dínpo'e'o. ³⁵ Hedânho úvi'áyingi'ami unbí tséedí in ko óetsudemâáni'in, khun ní'ge wí'íyênenípidí. ³⁶ Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáyge wânbo wí'únphahkhunáhpídá, t'âhkiho ûnkohkeenaní, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-áđi in Hudíyovi kuu dâyhá'o'indádí ovâytu'an t'óephade dínpuúwí'in

³⁷ Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehútu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'úndi Jesus ihúusóge. ³⁸ I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedi wa'di iman'owíđipíđibo' in Hudíyovi kuu waagibá. ³⁹ Hediho Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dín't'óeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi' k'éde-á sâ'wé woegi'-á já'wéđída' dâyo'owíđinde'in. Undá ida' híwó íkeet'óeni'in, hewânbo unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepi iwá há't'aa'indá' hedá yá'dâapi'indá' ímuu. ⁴⁰ Un ánsaapi'in, Jôesi Tádá-á háâwi nakeet'óe'í' ipaa. Ti í'bá háâwi nakeet'óepi' wá' wí'ipaapi'an? ⁴¹ Únkhá'á' háâwi unbí sâ'wé únsaa'í' in sehkanáwó díwówáji'in bínmâáni'in, handíđibo yá'dâa'in wówátsi bínhúuwí.

⁴² "T'óephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígi'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'í háâwi ha'wáagi'í' bínpaye iwedi tá taa únk'óndi Jôesi Tádá wée bínmá', hewânbo t'owa-áho ta'ge wíwín'ohpi hedá Jôesi Tádá-á wíwínsígi'pi. Háâwi bín't'andedi ta'gendi únkhá'á' tá taa únk'ón diwedi Jôesi Tádá wée bínmâáni'in, hewânbo wí'ún'óede-ípi ná'í wé'ge'í híwó'di háâwi wá' úvi'áamídi. ⁴³ T'óephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'óeni'in wovâyhi'an, hedá oe búu pinge wovâyhi'an t'owadi á'gindi wovâysengitú'áamí'in. ⁴⁴ T'óephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhá'kw'ódi eeje nataa-muupi' waaginbá ímuudân, t'owa dívi'áhsahondi wíđínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

⁴⁵ Wí Hudíyovi kuu ovâyhá'o'í'di óetu'an, "Hâhkandí, in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihée'ódi na'inbí'gedi wá' jánáki bihée'o'." ⁴⁶ Jesus natú, "T'óephade un Hudíyovi kuu bínhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kâyi' háâwi dívi'ami'in bintú'o', hewânbo undá háy wânbo wíwínkhá'ge'dopí dâyo'amídi. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'óephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâykhá'kw'ódi eeje bínkodi'odân, inbá unbí hehááwin thetáy pahpá'indi ovâyhanú. Hewânbo han bín'andi nakeepoe'o únchanpoe'ín háa unbí páadé ká'á'á'ín dívi'annin híwó namuu'in, gá inbá in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâyhanú wânbo undá inbí penípho bínwânpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyéki hangintan imáadi ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'óekhuwa'indá in t'owavi'piye donsaani, hedi in t'owadi wáy wên in dovâysannin jánáki ovây'ami, wáy wéndá ovâyhanú-i.' ⁵⁰ Hediho un t'owa nááwin wovâychánukháymáa in Jôesi Tádávi tukhe'min náa oepáa k'aydi nakhi'jen dihayđibo' ovâyhanúdi. ⁵¹ I' páadé óehay'i-á Abel namuu, hedi i' tí'úuge óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinuđi óehay. Naadi wáytu'áamí, undáho in t'âhki ovâyhanúdi ta'gendi wovâytu'chánukháymáa. ⁵² Un Hudíyovi kuu bínhá'o'in t'óephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bínkaajo waagibá úvi'o', in t'owa wíđiháhpúuwípidí. Undáho wí'íhâhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwínmâhpi diháhpúuwídi."

⁵³ Jesus ná'í Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedi i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyovi kuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-áđi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhá'áde' t'ámáge i'gedi óetsika'yamídi. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhée-ídi ónk'úya' waabá muu'in bínkaajo waagibá úvi'o', in t'owa wíđiháhpúuwípidí. Undáho wí'íhâhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuđivi'andi ditsíkha wên háawên híwóhpi'in natuqpee-ídi.

* **11:44** In Hudíyo wí penípho iwe dívi'áhsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'únni'in páadé dívíkhá'ánpíđibo' inbí kuu dínmuu waa.

12

Jesus ivi khäge'nin itu'an divi'ayingi'ami'in

1-2 Ihaydi bäyeki maapaason (1,000's) t'owa diwé'geji', hedí hânho dibá'yendi divídachänu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhée'an, hebo ivi khäge'nin páadé itu'an, "Úvi'ayingi'ami hä'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípidí, indá paa divíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpi' divi'o'i-áho dínsöe-í oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasó' waagibá. Hedí hanbá t'ähki náä nakumuk'öe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähki náä nakaak'öe wänbo öepeeyé-í napu'wäändí. ³ Hedího wên háawên phahkhun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wívi oje phóge bînsänhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi divítuwégenú-í, t'ähki dit'oe-ídi."

Jösi Tádáda'mân äykhunwöeda'i

⁴ "Navi k'ema'in, wäytü'äämi, wivínkhunwöeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyháanú-ídi dínkoji wänbo shánki wovây'amídi wídnkodípi. ⁵ Naadi wâythayyami to'wí namuu'in i' bínkhunwöeda'í'i: Jösi Tádá-ánho bínkhunwöeda'í. I-á únkoji wovâyháanú-ídi hedá wá' únk'öe péyégépiye wovâsaanídi. ⁶ P'ánú tsí' tsidé'ây wíje thígí'didíbo ovâykü'ch'áade'pi'an. Hewänbo tobá wâhphade dichä'muupi wänbo Jösi Tádáda wêe wänbo in diwedi wí'öe'ödendépi. ⁷ Hewänbo undá Jösi Tádági' bäyeki tsidévi shánki íchä'muu. I-á únghanná háyü phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hedího wí'ikhunwöeda'ípi."

Jesus-vi'piye ívîwâyundedáho gínkhây'ä' han gitüün'i'n

⁸ "Naadi wäytü'äämi, to'wên in t'owavi páadépiye navi'in dimuu'in ditü'in, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i wá' in Jösi Tádávi makówáwin t'öepa'aa'inbí páadépiye otüüní innân navi'in dínmuu'in. ⁹ Hewänbo to'wên in t'owavi páadépiyebo ditü'in navi'in wídimuupi'in, naa wá' in Jösi Tádávi makówáwin t'öepa'aa'inbí páadépiye otüüní navi'in wídimuupi'in. ¹⁰ Nakodí t'ähki t'owa dín'owó'jaynidí háäwí híwóhpi divihée'annin navi'gedí, naa t'owa t'ähki'gí' o'aypuyä'i' omuu'i', hewänbo to'wên jänáki i' Yä'däa'i P'oweahhâv'gedí divihée'annindáho há'to dín'owó'jayni.

¹¹ "Owáy in meesate eeje'in p'ó'dédi'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovây'tunjó'namídi wovâyho' ihaydi, wí'í'ayingi-ípi háa ítüüní'in úvi'aywoenídi, háa úvihée'ami'in wíwovây'ayingimáanípi, ¹² gá ihaydáho i' Yä'däa'i P'oweahhâv'gedí i' hí' wovây'máanídán hedánho híwó úvihée'amídi' gin Jesus-di ovây'tu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapi'v' namuu'iv'gedí ovây'tu'an

¹³ Wí sen in t'owavi jáa naji'í'di Jesus öetu'an, "Hähkandi', navi pá'dây dín'tu'an i' háäwí nanbí tádádi ná'in dín'oe'andi naa-ádi iweejé-í." ¹⁴ Hebo Jesus-di i' sen öetu'an, "To'wídi wänbo naa wídnk'ú'pí otüünídi háa unbí háäwí dänweejé-í'in." ¹⁵ Hedáhá' Jesus-di t'ähki in t'owa ovây'tu'an, "Hähádi wänbo t'ähki úvi'ayingi'ami hedánho há'taa'indá' wí'ímúunípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'ímáapi báyeki háäwí únwänpikw'öndibo'."

¹⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'n ó'gédi ovây'tu'an, "Wí kodit'owa sen únnavak'wó, hedí báyeki únpayedee. ¹⁷ Hedího ginnân na'ân: "Wähhä navi háäwí dín'paa'i donkw'öení wídnnáhpi. Hân hín dá'y'ami? ¹⁸ Ma' ginnân dá'y'ami: Navi denkw'o'i tewhá donts'ávedí wíyá shánki he'endi donkw'öení, hedího ee navi táhtándá navi wé'ge'i háäwí-á dondenkw'öení. ¹⁹ Hedáhá' gindá opitüüní: 'Nää-áho báyeki híwó'di háäwí híwó hay paayogi' dîndenkw'óho', náä-áho wíyá wíday't'öe'amípi. Húukandá sūwä-áda dá'y'ami, hedá navi wówátsi-á híhchandi donhúuwí.' ²⁰ Hewänbo Jösi Tádádi i' sen öetu'an, 'U' ánsaapi', náä khunbo úvi wówátsi wínekkháymáa. Ihaydáho to-an há'i háäwí ugí' mândenk'wódi'i' ikhonkháymáa?' " ²¹ Hedí Jesus-di in t'owa ovây'tu'an, "Ha'wáagi'innânkun in t'owa dimuu báyeki háäwí dâydenkw'öe'ó'in hewänbo Jösi Tádá-á natü' ta'gendi kodit'owa wídimuupi'in."

Jesus-di ovây'tu'an háäwí i'gedí wídi'ayingi-ípi

²² Hedáhá' ivi khäge'nin itu'an, "Hedánkun wäytümáa, wâhphade wí'úvi'ánshaamá've-ípi i' koegi' untáydi iwówayéenídi, háa i' aa untáydi unbí tú'gí'. ²³ Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegi'da'bi'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bi shánki únchä'muu. ²⁴ In odovi'gedí úvi'ánshaa'ami. Indá wídayko'jikopí, hedá wídayháawé'ge'opi, hedá wâhähä dâyhähäwídenkw'öení'i wänbo wídnnáhpi, hewänbo Jösi Tádáho ovây'húujómá'. Hedí undá shánki íchä'muu ná'in tsidévi'wedi. ²⁵ Wená wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wêe thaa wänbo bintäq-í iwänpi'ayingidíbo'. ²⁶ Háäwí híyähä'i ha'wáagi'i wänbo há'to úvi'ami, hedího háadan wíyá háäwí i'gedí úvi'ayingimá'?? ²⁷ Úvi'ánshaa'ami há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'öe waa. Wídivít'öe'opi wídaypa'p'andépi wänbo', Jösi Tádá sa'wó'di aa waagi ovây'má'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. ²⁸ Jösi Taa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yávi'gí' önpaa, tobá ná'i phé'yávi-á wêe thaadä'

nasaa wänbo hedá wíyá tháwándáho t'owa dáypha⁷kw'óení dáyhäháa⁷amídi, hedího un wá⁷ shánki híwó wänbo wováy⁷aawé-ípi⁷an. Undá únkhây⁷á⁷ ná⁷in úvíwááyú-í⁷in, hewänbo híyääda⁷ wäyü bínmáa⁷in ímuu. ²⁹ Ihayda⁷ wí⁷ítú⁷be-ípi, 'Hää-angú äk'o⁷i, hää-angú äysu⁷wá-í⁷? Wähphade wí⁷úví⁷anshaamá⁷ve-ípi⁷i⁷gedi. ³⁰ T'ähki t'owa Jöesi Tádá óetaapi⁷índá hânho dívíwánpikhääde ná⁷i hääwí dáyhóenídi, hebo unbi Tádá oe makówa ná⁷andi-á ho únhanginná undá úntáy⁷in. ³¹ Undá shánki⁷di únkhây⁷á⁷ Jöesi Tádávi tsonkhuu i⁷piye úvíkhää-í⁷in, hedí gin úví⁷andáho ná⁷i hääwí úntáy⁷i bínhóeni.

³² "Wí⁷íkhunwóeda⁷ípi⁷ tobá híyäädi wên k'úwa waa íji wänbo⁷. Unbi Tádá makówáwi-áho nahihchan oe makówápiye wovâyhuúwídi. ³³ Hääwí únkw'ó⁷di⁷ bínku⁷ch'áani, hedíi⁷ chá⁷da in sehkanáwó diwówáji⁷índá bínmááni. Gindídáho wí chá⁷muu há⁷to únwheepúuwí⁷i⁷ waaginbá bínmá⁷ve-í, hedânho i⁷ hääwí únchá⁷muu⁷i-á oe makówa úndenkwódee-í. Iwá hääwí unbi⁷ únmuu⁷i há⁷to únháani, háa wên sänmin wänbo há⁷to dáy⁷tägé-í, háa wên kha⁷nin wänbo há⁷to dáyha⁷ni. ³⁴ Wähää unbi hääwí únchá⁷muu⁷i⁷ únkw'ón diwebá unbi pí⁷ná k'ó⁷jé ída⁷i íkwon⁷in."

Jesus ívi khäge⁷nin itú⁷an dikhây⁷muú⁷in

³⁵⁻³⁶ "Wên t'óe⁷in waabá únkhây⁷á⁷ ímuú⁷in, inbí p'ó⁷dédi⁷ wên k'óhtsa shánki⁷eedí iweđi iweemá⁷ídi dáytsíkha⁷máa⁷in. Indá dívít'óe⁷amíg⁷ di⁷aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phódi ipópó⁷andi wese igí⁷ dáyhuu-í. ³⁷ Ná⁷in t'óe⁷in inbí p'ó⁷dédi⁷ dínpówa ihaydi áyíngídi dikw'ó⁷nin ovâyshaadá hihchan dáyma⁷ve-í. Wäy⁷tú⁷äämi, i-á ipí⁷aawé-í ovâyhuúkhâysaa-ídi, hedí ovây⁷tú⁷äämi dívíkw'óení dívíhúuyamídi, hedí hääwí ovây⁷saa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánki hääđdanho nanân wänbo ná⁷ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho hihchan dáyma⁷ve-í. ³⁹ Ná⁷in ta⁷gendi únhanginnáani: Wí to⁷wi úntewhák'óe⁷i hääđi wí sänbi⁷ i⁷ tewhá eepiye ná⁷á⁷in únhanginnándáho⁷, há⁷to óemääni in phódi itháani⁷ in háa wháphódi iháave-í⁷in nats'úunídi. ⁴⁰ Hedí un wá⁷ íkhây⁷muúni, gá naa t'owa t'ähki⁷gí⁷ o⁷aypüyá⁷i⁷ omuu⁷i wá⁷ hääđi nanân wänbo⁷ owáy⁷ädân, dítsíkha⁷máapi ihaydi o⁷á⁷."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika⁷yan, "Nanbí Sedó, ti ná⁷índa⁷mân ná⁷i hí⁷ dítumáa, háa t'ähki in wé⁷gen t'owa wá⁷ ovây⁷tumáa?" ⁴² Jesus-di óetu⁷an, "Wí t'óe⁷i hääwí nawó⁷ná⁷di⁷ híwó i⁷o⁷i hedá híwó⁷di hangintan imáa⁷i-á waaginbá únkhây⁷á⁷ ímuú⁷in. Gi⁷bi t'óe⁷i-áho ívi p'ó⁷dédi⁷di óesóege-í i⁷ tewhá ee in wé⁷gen t'óe⁷inbí tsondi dínmuúni⁷di, hedí inbí koe⁷gi⁷ hääwí ovây⁷mädân, dítsíkha⁷máaääni⁷di hääđi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Hihchan i⁷ t'óe⁷i imá⁷ve-í ívi p'ó⁷dédi⁷di gin i⁷odi óeshaadi ívi⁷ iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta⁷gendi wäy⁷tú⁷äämi, i⁷ tewhá p'ó⁷dédi⁷di gi⁷bi t'óe⁷i óesóege-í t'ähki ívi hääwí ón⁷áyínmá⁷ve-ídi. ⁴⁵ Hebo i⁷ t'óe⁷i híwó i⁷amívi⁷wedi wí⁷bo natú⁷dáho⁷, 'Navi tsondi-á nahayjéepóe ná⁷ää-ídi,' hedího in wé⁷gen t'óe⁷i in kwiyá⁷dá sená⁷dá ovây⁷máhpúovây⁷mädân, dítsíkha⁷máaachünamáda, hedí i-á húukangi⁷-á súwági⁷-á dídi⁷ba-á namuúda, hedá naháapoe⁷oda, ⁴⁶ gin i⁷andáho⁷ ívi p'ó⁷dédi⁷ únwáy⁷ää-í óetsíkha⁷máapi⁷di, hääđi i⁷ t'óe⁷i⁷ únhanginnáhpí ihaydi, hedí i⁷ p'ó⁷dédi⁷-á natsónpúuwí i⁷ t'óe⁷i hânho óetuhcháänú-í⁷in, hedá óesani in wé⁷gen t'owa t'óeyanpí⁷índa⁷ dimuu⁷in dikw'ón diwepiye. ⁴⁷ Wí t'óe⁷i-á háa ívi p'ó⁷dédi⁷ únda⁷ waa únhanginnân wänbo hääbo wí⁷anpídi, i-áho báyéki wháđidi óetuhcháänú-í⁷in. ⁴⁸ Hewänbo wí t'óe⁷i híwóhpí⁷andi gindídi únkhây⁷á⁷ wháđidi ótuhcháänú-í⁷in, hewänbo háa ívi p'ó⁷dédi⁷ únda⁷in ta⁷gendi wí⁷únhanginnáhpídi, i-áho wähphade wí⁷óetuhcháänú-ípi. To⁷wên t'ähki báyéki ovây⁷mági⁷índáho báyéki⁷bá dínkhây⁷á⁷ dáywáymääni⁷in, hedí to⁷wên inbí mange báyéki ovây⁷kw'ódi⁷índáho báyéki⁷bá dínkhây⁷á⁷ iweđi díví⁷amí⁷in."

Jesus natú⁷ i⁷ namuúdi t'owa dívíwíjkhây⁷máa

⁴⁹ "Naa náá oepáa k'aydi⁷piye o⁷ää wí phaa waabá namuu⁷i dómá⁷ídi, hedí hânho oda⁷ ho nakoje⁷ni⁷in. ⁵⁰ Naa dínkhây⁷á⁷ dont'óephaadé-í⁷in, hedí navi pí⁷ná k'ó⁷jé hânho ochanpúuwí gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í⁷ándé⁷? Ti t'owa dívíwóení naa náá oepáa k'aydi⁷piye o⁷äädibo⁷? Joe, t'owa-á dívíweje-í. ⁵² Náá iweđáho gin waagi namuúni: Mađi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedí diwíjedeedi wéege⁷in dipúuwí, wíjediho wé⁷ge, pojedá wé⁷gá, hedí in wíjediho in pojevi⁷piye háa dicháa-í, hedá in pojedá in wíjevi⁷piyá. ⁵³ I⁷ tádá-áho ívi e⁷núví⁷piye háa nacháa-í hedí i⁷ e⁷nú-áho ívi tádávi⁷piyá. I⁷ jýyá-áho ívi a⁷yúví⁷piye háa nacháa-í, hedí i⁷ a⁷yú-á ívi jýyávi⁷piyá. I⁷ jahkwíjo ívi sáa⁷ívi⁷piye háa nacháa-í, hedí i⁷ sáa⁷i-á ívi jahkwíjovi⁷piyá."

Jesus-di ovây⁷tu⁷an híwó⁷di hangintan dáyma⁷ve-í t'ähki hääwí i⁷gedi

⁵⁴ Hedáhá⁷ in báyéki t'owa iwe dikw'ó⁷nin ovây⁷tu⁷an, "Wí okhúwa oe tsánpiyedi ná⁷ádi bínmú⁷di, wese í⁷tú⁷ ikwahkhây⁷máa⁷in, hedí híwó í⁷tú⁷ gá han napuúwíđân. ⁵⁵ Hedí oe aakonpha⁷gedi wovây⁷waanámá⁷di, í⁷tú⁷ hânho itsáwákhây⁷máa⁷in, hedí híwó í⁷tú⁷, gá han napuúwíđân. ⁵⁶ Undá paa dívíjánú⁷máa⁷in waaginbá ímuu. Náá oepáa k'aydá hedá makówa-á háa i⁷ okhúwa-á wáa-á nakeet'óe waa bínmúndedi únhanginná háa nanáani⁷in, hedí háđan handi wí⁷únkeepoe⁷opi háa natunda⁷in i⁷ wé⁷ge⁷i hääwí náá ná⁷i thaa eeje Jöesi Tádá i⁷o⁷i?"

Jôesi-ádi híwó'gi ó'an wa'đi úkodiđibo'

⁵⁷ “Hedi háadan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpi únhanginnánídi wé'i wí háäwi híwó'di namuu'in úví'amídi? ⁵⁸ Heyäagú wí to'wídi háawên wovâyçhânundedi hedá wovâytuñ'ó'diwehondá, wa' ímándibo' i-ádi úvíkodi'amí hedânho i'di wovâyma'p'äädi-ídi hedá i' tsondivi páadépiye wovâyhúuwípi. Eepiye wovâyho'dáho mađi i' tsondiđáho i' pan áyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhúuwí. ⁵⁹ Wâytu'âami, gin únpoedáho há'to wovâyma'p'äädi-í háyú íphaamu t'âhki úvíwá'âa píhay” gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpíđá dichuu-í

¹ Ihayháäbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á óetu'an háa wên Galilee nangewin dínpoé'in. Ditu i' méesate hay'i ee Pilate-di ná'in Galilee-'in ovâyhánú wa' dây'animáahanundediđibo Jôesi Tádá óemäänídi. ² Jesus-di ovâytsika'yan, “Hedi hân í'ánde”? Ti há'in Galilee-'in há'wáa dínpoedíbo shánki t'aywóhkannin dimu in wé'gen Galilee-wínbí'wedí? ³ Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpíđá íchuu-í. ⁴ Hedi in tá'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú'in i' tewhá tu'wändi dínkanuđi, hánda inbí'gedi í'ánde”? Ti indá shánki híwóhpi diví'o'indá dimuwan in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? ⁵ Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpíđá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i'gedi ovâyhé'e an háäwi ovâyhá'amídi

⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'in ó'gedi ovâytu'an: “Wên fig tay wí senbí nava iwe únchá, hedi i' sen namáa ihäp'aynuuwá-ídi, hebo háäbo wí'ishaapi. ⁷ Hediho ivi nava t'ôe'i itu'an, ‘Ót'ôeyan, ná-ádiho poje paayoho o'ää donháap'aynuuwá-ídi ná'in tay iwe, hewänbo wa'đi háäbo wídonshaapi. Náts'a', nawänpíđachá.’ ⁸ Hebo i' nava t'ôe'i'đi óetu'an, ‘Naví tsondi', wíyá wêe paayowän náasóemääni, hedi ee napúji? i'ge donáhpaa-í hedá dósá'kw'óeni. ⁹ Hediho náá wíyá paayo nahäp'aypóedáho', híwó, hebo napaapíđáho natsaadée-í.’”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháyípoedí ónhehkhá'a'n

¹⁰ Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yá'dáapi' p'oewáqhâđi óemáa'i' iwe nají', hedi tá'di kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháyípoedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemú'di óetu'an, “Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'í wínjáa'amí.” ¹³ Hedi i' kwee óetâgedi wesebo nata'gepoe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'déđi' nat'ayji', kaykhanwówá thaa Jesus-di i' kwee óehkháamágidi, hediho in t'owa ovâytu'an, “Sí t'ôe thaa naná jáđi waa, hedi iwedi wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhehkháamäänídi, i' kaykhanwówá thaa-á joe.” ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, “Un paa waaginbá úvjánúmaa'in ímuu'in, ti kaykhanwówá thaa nanân wänbo to'wídi wänbo in diwedi unbí wáasi háa búdu wíwínwhisuudepi'an hedânho phékhkaa iwedi napee-í bín'p'oemäänídi? ¹⁶ Hedi náwe ná'i kwee Abraham-bí ay iwedi'í'ba namuu'i nají', i-á i' Penisendi Satan-di tá'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupi'an óema'p'äädi-ídi kaykhanwówá thaa nanân wänbo?” ¹⁷ Hediho t'âhki in óetunsúumáa'in diwóedá'póe, hedá t'âhki in wé'gen t'owa-á dihichanpóe, t'âhki háäwi he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhé'e an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedi ovâyhá'amídi

¹⁸ Jesus-di wíyá ovâyhé'e'andi ovâytu'an, “Hân wâytu'amí únhanginnánídi háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Háđídan wâythayyami háä waagi namuu'in? Gá ginnân: ¹⁹ Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen iké'di ivi nava iwe ikoe'i waagi'ba namuu. Natsíjópúpoedí nasóedá wên tay napaa, hedi in tsíde dívishunwáve i' wa'jáy khóe eje dâyyáhpa'ídi.”

²⁰ Hedá wíyá ovâytu'an, “Hân wâytu'âami wâythayyami háä waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? ²¹ Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándáđi iwóndi' waagi'ba namuu, hedi nasóedí hanwaapíđibo' i' oewáa t'âhki napee.”

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phóđi híyää saygi'in namuu

²² Jesus oe Jerusalem bú'piye namân, hedi i' bú'ây eje ówíngé eejá namändi t'owa ovâyháhkanhon. ²³ Hedi wí to'wídi óetsika'yan, “Nanbí Sedó, ti wí híyääđi t'owada' ovây'aywoeni?” ²⁴ Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, “In makówáwin phóđi híyää saygi'indá' namuu, hediho hânho úvíkhää-í iwe ts'úunídi. Wâytu'âami, báyéki in itsudeda'í, hebo há'to únkoedí-í. ²⁵ Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'déđi' namuu'í-áho in phóđi it'êedi-í, hedi un ho its'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bínpópó'odi itúuni, ‘Nanbí Sedó, ná'in phóđi dínhuu hedânho gits'úunídi.’ Hewänbo i-á natúuni, ‘To'wên ímuu'in naa wíđínhanginnáhpí.’ ²⁶ Hedi undi bintu'âami, ‘U-ádi ívíhúuyan, hedi nanbí bú' iwe u'di dihá'an.’ ²⁷ Hewänbo i-á natúuni, ‘Wâytu'anpi'an, to'wên ímuu'in naa wíđínhanginnáhpí. Un yá'dáapi tsiyekannin ímuu'in, naví'wedí bíjátáá.’ ²⁸ Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'âhki in Jôesi

Tádáví tukhe^omindá oe makówá bînpuwákhâymáa, hebo undá já^owébo-á wovâyjoe^oámí. Ihaydiho it'aydi úvisihtäähkâymáadáhá^o úvíwá^o'ts'eekhâymáa. ²⁹Iwe t'owa-áho p'inpha^ogedá tsânpha^ogedá aakonpha^ogedá thanpha^ogedá diwé^ogepóewí, heđi dínshánkí^oeedínân waabá dînpúuwí. ³⁰Hedi ihaydi wên to^owên nää tí^oúugé^o'in waa dínchaa^oindá p'ó^odéđí^o'in dipúuwí, heđi wên to^owên p'ó^odéđí^o'in dimuu gin di^o'ándé^o'indáho tí^oúugé^o'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isiqí, hebo in Jerusalem-^oindá óeojegí^oan

³¹Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na^o'ân diwá dipówáđí óetu^o'an, "Shánkí híwó náwedí unmu-í, gá Herod í^o p'ó^odéđí^o' namuu^o í wóeháji^o'in nada^odân." ³²Jesus-di ovâytu^o'an, "Ja^o bintu^o'an há^o í p'óséwháa, wí háyú^o thaawân t'owa dovâyhekháamá^o've-í, in yá^odáapí^o'in p'oewaahâ-á dovâykehpiye^o'be-í, heđi ihaydânho naa navi t'óe donboewa-í. ³³Hewânbo náá ná^o í thaa eeje wa^ođi oe Jerusalem bú^opiye omân. Wí Jóesi Tádáví tukhe^o'bi óehaydá, nakhây^o'á^o oe Jerusalem diweđá^o'mânho únpuuwí^o'in.

³⁴"Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jóesi Tádáví tukhe^o'min bîndahânunde^o, heđá in t'óepa^o'aa^o'in Jóesi Tádáđí unbi^opiye wovâyannindá bînk^o'usâyunde^o. Háyan^onanho oda^o wáyba^o'aa^o'ámí^o'in, wí dee iví dee^o'ây ik'u^o'aanú'hónde waabá, hewânbo undí wíđímáhpí. ³⁵Heđânho wáy íthaa iwáho wí tajjee waabá únjoekandee-í. Wâytu^o'âamí, há^o'to wíyá undí dímúuní owáy í^o thaa napówá píhay navi^o'gedí itú ihaydi, 'Jóesi Tádáđí híwó óe^o'âamí í^o to^o'wí ónk^o'ú^o'í na^o'â-íđí."

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú^o únteemuu^o'í ónehkháa^o'an

¹Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó^odéđí^o' Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamíđí, heđi in t'owa dikw'ó^o'nindi hânho áyíngíđí óemunde^o. ²Wí sen iví nú^o' na^o'ân, i-á iví tú^o' t'áhkí hânho únteemuu. ³Jesus-di in Hudíyoví kuuu dáyhá^o'o^oindá in Pharisees-á ovâytsika^o'yan, "Ti í^o tsonudi na^o'in dímá^o' wí to^o'wí kaykhanwówá thaa nanân wânbo áyhekháamá^oáníđí háa joe?" ⁴Hewânbo indá háabo wíđítúhpí. Heđiho Jesus-di í^o sen óetágedí óehekhámági, heđi iweđi óesan. ⁵Heđáhá^o' ovâytu^o'an, "Wená wí un wí e^o'nú háa wí wáási ú^o'ándí^o' wí p'obú^o' iwe nake^o't'ándi, tí wesebo wímánwhahkáyjípí^o'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wânbo?" ⁶Hebo háawin wên wânbo wíđínhanginnáhpí óetu^o'ámíđí.

Jesus-di ovâytmáa wíđítvítaygé-ípi

⁷Heđi Jesus-di ovâymu^o' wáy wên ovâyhúutu^o'annin in shánkí kw'áye^o'inbí soge eeje dívkw'óe^o'óđí, heđiho ná^o'í tumakhe ovâytu^o'an: ⁸"Wí to^o'wíđí wí khóhtsaa shánkí^o'eedípiye wovâytu^o'andá, in kw'áye^o'in dimuu^o'inbí soge eejá wí^oúvíkw'óenípí. Mađi wáy to^o'wên unbi shánkí kw'áye^o'in dimuu^o'in wá^o ovâyhúutu^o'an, ⁹heđiho í^o to^o'wí in wé^o'gendáđí undáđí un t'áhkí ihúutu^o'andí^o'đi wovâytu^o'âamí, 'Un bíhąđí, ná^o'in wé^o'gen sená^o' náwe dívkw'óení^o, heđi iwóeda^o'póedí úvíkw'óení wáy in shánkí áagé^o'in dívkw'óe^o'ó eeje. ¹⁰Hewânbo wovâyhúutu^o'andá gin úví^o'ámí: In shánkí he^o'ennin dimuupí^o'inbí soge eeje úví^o'uní, 'Há^o'indá hín kw'áye^o'innânkun dimuu.' ¹¹To^o'wên t'áhkí he^o'ennin dívipa^o'indáho hí^o'innin ovâypa^o'í, heđá to^o'wên hí^o'innin dívipa^o'indáho he^o'ennindá ovâypa^o'í."

¹²Heđáhá^o' Jesus-di ná^o'í sen í^o óehúutu^o'andí^o' óetu^o'an, "Wên shánkí^o'eedí mánpaadı tobá háąđí nanân wânbo, wímánhúutu^o'âamípí uví k'ema^o'indá, háa uví pá^o'dáy^o'indá tí^o'úuwíndá indá, háa uví maatu^o'indá, háa uví ówínn dimuupí^o'inbí soge eeje úvíá^o'in kodít'owa dimuu^o'indá. Indáho wóewáyhúutu^o'âamí, heđi gindíđiho wóewá^o'âa-í. ¹³Hewânbo wên shánkí^o'eedí mánpaadı ovâyhúutu^o'âamí in sehkanáwó diwówáji^o'indá, in dikhóhaymuu^o'indá, in ditsí^o'dee^o'ípí^o'indá, heđá ditsí^o'aamuu^o'indá. ¹⁴Gin bí^o'andáho báyéki unhíhchaani. Indá há^o'to dínkoedí-í wóewáywá^o'âa-íđí, hewânbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta^o'ge dáyhonnin diwáywówápóe ihayđi Jóesi Táadáho wóewáywá^o'âa-í."

Jesus-di wên shánkí^o'eedí í^o'gedí ovâytmáađí háąwí ovâyhá^o'an

¹⁵Wí to^o'wí í^o máasa na^o'ándí^o' ná^o'í nat'oeđi Jesus óetu^o'an, "In to^o'wên oe makówá dikwóní^o'in híhchan dáymá^o've-í. Indá wí shánkí^o'eedí naná^o' diwe dikw'ón waabá dînpúuwí." ¹⁶Hebo Jesus-di óetu^o'an, "Wí sen wí hay^o'í shánkí^o'eedí ipaa heđi báyéki t'owa ovâyhúutu^o'an. ¹⁷Naháąwíkhâymuu ihayđi iví t'óe^o'í^o itú^o'an, 'In t'owa ovâytu^o'âamí, Bíkă^o've, háąwí t'áhkí nakhâymuu.' ¹⁸Hedi t'áhkíđibo wí^o'inbo dí'owójéda^o'póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts^o'ankumá heđiho omân donmúuníđí. Náatu^o'âamí dín^o'owóje-íđí í^o shánkí^o'eedípiye wíđínpuhkodípíđí. ¹⁹Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu^o'wa^o'in wéyu donts^o'ankumá heđi omân dovâyjáyé-íđí, heđiho náatu^o'âamí dín^o'owóje-í^o shánkí^o'eedípiye wíđínpuhkodípíđí.' ²⁰Heđá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáys^o'ankhó'yá^o, heđiho wíđínkodípí omú-íđí.' ²¹I^o t'óe^o'í nawáymáađi iví p'ó^odéđí^o' itú^o'an háa ditú^o'in, heđi í^o p'ó^odéđí^o' nat'ayjaapóedí í^o t'óe^o'í^o óetu^o'an, 'Ówănáki^o' í^o bú^o'wí p'óegé eeje í^o p'óe^o'ây eejá ópún, in sehkanáwó diwówáji^o'indá in dikhóhaymuu^o'indá ditsí^o't'aamuu^o'indá heđá in ditsí^o'dee^o'ípí^o'indá ovâyamá^o'í. ²²Heđiho í^o

t'oe?i namää, hedi nawáy?äädi öetü'an, 'Navi tsondi?, háa untü waa naa dáy'an, hewänbo wa? wáy-á t'owagi? najáana.' ²³ Hediho ivi t'oe?i itü'an, 'Öpün oe p'öege he'endi-á hí'indi-á oe bú? já?wé eee, hedi kay?indi in t'owa ovâytu?äämi navi tewhá eepiye di?ää-i hedänho dit'owabá?yaynidí. ²⁴ Wítumáa, in páadédi ovâyhúutu?annin diwedi tóebo navi shánki?eedi koegi? há?to ik'o'i.' "

Jesus-di ovâytu'an nabápu?wan ta?gendi ivi khäge'nin dipúuwídi

²⁵ Hedi Jesus iwedi namáadi wáy-á báyéki t'owadi öeyuho?, hedi ibeedi ovâytu'an, ²⁶ "Wí to?wí navi?piye na?äädáho navi khäge?di dínmuunídi, hewänbo naaho shánki widísigípidí ivi tádá-á jýá-á inbí?wedi, háa ivi kwee-á áyyää-á pá?dáy?indá tí?úuwíndá inbí?wedi, hedá ivi wówátsivi?wedi wänbo-á, há?to ta?gendi navi khäge?di napúuwí. ²⁷ Wí to?wí ivi phé?win ihonpidí hedá naa díyuhonpidí, há?to navi khäge?di napúuwí. *

²⁸ "Wí to?wí wí tewhá hay?i ik'úuwí'in nada?dá, háyú chá? úntáy'in páadé imaapa?i hedänho ünhanginnáni?di háa ihay chá? imáa'in iboewá-ídi háa joe. ²⁹ Hedi páadé imaapaapi?di ma?i ivi tepúda?mân iboewá-í, hedi i? tewhá-á há?to ünkoedi-í iboewá-ídi, hedi in to?wén gin únpoe?odi dáymü?indáho önp'áhká?ve-í, ³⁰ hedi ditüni, 'Ná?i sendá wí tewhá its'ánpáadékúya', hewänbo há?to iboewá-í. ³¹ Hedá wí nangewi p'ó?dédi? á wétá maapaasón (20,000) sundado ünkw'ó?di wiyá nangewi p'ó?dédi? öeyâa-ídi namááda, hedi ná?i-á tá maapaasón?á (10,000) ünkw'ó, wa?di díviyá?pidíbo? i? tá maapaasón?á ünkw'ó?di-áho páadé i?ánshaa?ámí hedi ipitsika?yâami háa nat'anpúuwí'in háa joe. ³² Hedi nat'anpúuwípidáho? wa? in wé?gen kay?i? deedi di?ádi?bo? ivi t'öekhuwa?in isaani i? wêe p'ó?dédi? öetsika?yamídi háa dán?ámí'in hedänho dányâa-ípidí. ³³ Hediho un wá? hanbá híwo úvi?ánshaa?ámí. Unbí háäwi? ijoekanda?pidáho há?to navi khäge?nin ípúuwí."

Jesus natü ivi khäge'nindá qayää waaginbá dimuu

³⁴ "Aayää-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wiyá áhsää?i napúuwí. ³⁵ Ná?i qayää na?áhhándá wínachá?muupí. Híwó wínamuupí öewóeni?di nandá?di háa nasátá?böedi?ándi-á?di wänbo?, i-á dáywänpich'áade?. T'áhkí navi hí? dit'oe?in dínkhây?á? híwó dít'öeyani?in" gin Jesus-di ovâytu'an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji?ivi?gedi ovâytu'an

¹ Báyéki tax phahsanniná?di hedá wé?gen t'owa t'öeyanpí?in gin ovâytu?máa?indá?di di?ää?ä Jesus-ivi hí? önt'öeyaanídi. ² In Pharisees-á?di hedá in Hudiyóvi kuuu dáyhá?o?indá?di háa napoe?o?in wí?ovâyhi?anpí, hediho ditü, "Ná?i sendá há?in t'aywóhkannin ovâysigí?o hedá indá?di ihúujo?."

³ Hediho Jesus-di in Pharisees ná?i háhkangí? hí? ovâytu'an: ⁴ "Wí sen tägintá (100) k'úwá ipamáadi, wí wêe ünpedeedi hân i?ámí? Gá in whägintá?di whänu (99) ee p'ohtsaa búge díji?in ovâyjoe?ankídi namú-ípi?an i? wêe napedee?i? öenuuwá-ídi ishaa píhay. ⁵ Hedi ishaa ihay?di hânho nahihchanpóedi ivi k'uuwöe eedi ik'úuwí, ⁶ hedi ivi?piye iho?di t'áhkí ivi k'ema?indá ivi ówiná?indá ivi k'aygipiye ituhkánami, hedi ovâytu?ámí, 'Naa-á?di úvihhchannami, gá náa-á navi k'úwá dínpedee?i donshaadán.' " ⁷ Hedáhá? Jesus natü, "Naadi wâytu?máa, oe makówá wa? ginbá namuu. Oe makówá dívihhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu?i? ivi t'aywó?di ijoe?an dihay?di, hewänbo whägintá?di whänu (99) t'owa di?ánde?in inbí wówátsi ta?ge dáyhoninbí?gedá oe makówá widí?vihhchandopí."

Wí kwee wí chá? wáy iho?ivi?gedi Jesus-di ovâytu'an

⁸ "Hedi wí kwee tá ihay kwák'u ts'á?i chá? ünji?di wêe wáy iho?di, iko?amípi?an, hedá ivi tewhá ee t'ámäpiye i?aa?ámí i? chá? inuuwá-ídi ishaa píhay. ⁹ Hedi ishaa ihay?di ivi k'ema?indá?di hedá ivi ówiná?indá?di ivi k'aygipiye ituhkánami hedi ovâytu?ámí. 'Naa-á?di úvihhchannami, náa-á navi kwák'u ts'á?i donwáyo?i donshaa.' " ¹⁰ Hedáhá? Jesus natü, "Naadi wâytu?máa, hanbá oe makówá napoe?o. Wêe wänbo t'aywóhkandi? ivi t'aywó?di ijoe?andá Jöesi Tá?dáví makówáwin t'öepa?á?in dívihhchando?."

Jesus-di wí e'nú napedeeji?ivi?gedi ovâytu'an

¹¹ Ihay?dáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Wí sen wíje e'nún ün?án. ¹² I? tí?úuge?i? e'nú ivi tádá itü'an, 'Táa, náa naa dímäá uvi háäwi iwedi i? dín?á?i?.' Hediho i? tádá i? háäwi ünkw'ó?di? ivi wíje e'nún övânwíje. ¹³ Wiyá háyú thaa naphade ihay?di ná?i tí?úuge?i? e'nú ivi háäwi iku?ch'áakídi ivi tá?dáví k'aygí?di napee i? chá? wöege, hedi wí nange kay?i? naná? diwepiye namää, hedi háa nawänpida? waagi ivi wówátsi ihondi ivi chá? t'áhkí iwänpíhanú. ¹⁴ Ivi chá? t'áhkí ihänü ihay?há?bá i? nange iwáy?gá hânho diha?pöe, hediho háäwí?di ivi

* 14:27 Ná?in natunda?, dikháymúni dáyt'öepaadé-ídi, Jesus in phé?win deedi it'öepage waaginbá.

wówátsi i'ámí'in wí'únkw'óhpi. ¹⁵ Hedího it'óenuuá-ídi namää, hedí wí sendi óet'óemägídi owáy ivi nava iwáygépiye óesan ivi pehtsude ováyhúj'óenídí. ¹⁶ Hânho nada' i' háäwi pehtsude dáyk'ó'í wânbo ik'ó'í'in nashu'múunídí, khúnkhowa háäwi namuu wânbo', hebo to'wídi wânbo koegi' wânbo wí'óemägípi. ¹⁷ Hedáhá' wí thaa ivi hangintan iwáyké'di gin i'ánshaa'an: Navi tádávi t'óe'in wânbo háyú dívíshivi wówátsi i'ámí'in wí'ú'ámí'in koegi' dínkw'ó, hedá shánki wânbo-á dínkw'ó, hedí nááwá naa-á ohahchuwamää'áda' ó'án. ¹⁸ Navi tádávi'piye omú-i hedí dótu'áamí, Táa, naa dáy't'aywó'nan i' makówa na'ándivi'piye, hedá uvi'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupi uvi ay gin wíyá dítu'áamídí, hewânbo uvi t'óe'í waagibá díma've-i.'

²⁰ "Hedího ivi tádávi'piye namää, hewânbo wa' kayi'di na'áadibo' ivi tádádi óemú', hedí i' tádá ivi e'núvi'piye nasehkanápóedi i' e'núvi'piye i'áä hedí óeba'aa'andá óesígip'ohtsää. ²¹ Hedí i' e'nú ivi tádá itu'an, 'Táa, naa dáy't'aywó'nan i' makówa na'ándivi'piye hedá uvi'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupi uvi ay gin wíyá dítu'áamídí.' ²² Hewânbo i' tádá ivi t'óe'in itu'an, 'Bíwánáadi wên sa'wó'nin k'éwé'in to binmá', hedí binto', hedá ivi mankhú eedá binmankhúto'an, hedá ivi ân deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'í binmá' áyháyi'dí, hedí áyshánki'eedípa'í. ²⁴ Ná'í navi e'nú-á nachuu waagibá únpoé, hewânbo náá nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewânbo náá-á donwáyshaa.' Hedího dáyshánki'eedípaa.

²⁵ "Ná'í t'áhkí napuwamán dihaydi i' páadé'í e'nú owáy nava iwáygé naji', hedí iwedi na'ádi owáy tewhá tsowa wáy napowa'á' ihaydi dáykha'wodá dáypuwhää'odá hedá dívíjádéndedá nat'oe. ²⁶ Hedího wí t'óe'í óetuhkánandi óetsika'yan, 'Hánnan napoe'ó?' ²⁷ I' t'óe'í'di óetu'an, 'Uvi t'í'ú-án iwáyweekán, hedího unbí tádá tsonpóe i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'í dáyháyj'í'in, gá ivi e'nú bahpíbo únwáypówádán.' ²⁸ I' páadé'í e'nú ná'í nat'oe'di na'y'ajjaapóe, hedí owáy tewhá ívepiye winatsudehíjepi. Ivi tádá únpeedi óedaa'an nats'úunídí. ²⁹ Hewânbo ivi tádá itu'an, 'Ot'óeyan tádá, naa báyéki páyayo hânho ugí' dáy't'óemáa, háädi wânbo t'áhkí háa untsonpóe waagi dáy'a'gindo', hewânbo wí k'úwá'ay sí'jaa'í wânbo wídímägípi navi k'ema'indádí donshánki'eedípa'í. ³⁰ Hewânbo ná'í wée e'nú uvi' úmuu'í-á háäwi t'áhkí náamági'í' ípedee'an. Ivi chá'dá t'áhká ihánú a'yún t'aywóhkannin dimuu'indádí iwího'k'úwídi, hedí náá iweekándá i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'í-á i'gí'-á mânhay.' ³¹ I' tádádi óetu'an, 'Navi ay, u háädi wânbo t'áhkí naa-ádi un'án, hedí háäwi naa dínkw'ó'di-á uvi' wá' úmuu. ³² Hewânbo gínkháy'á' áyshánki'eepe'í'in hedá gíhíhchaa-í'in. Ná'í uvi t'í'ú úmuu'í nachuu waagibá, hewânbo náá-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwán, hewânbo náá-á áywayshaa.' "

16

Jesus-di chá' i'gedí ovayhé'an

¹ Jesus-di ivi t'óe'in gin wá' ováytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'óe'í' ún'án, hedí i' sendi háäwi únkw'ó'di t'áhkí i' t'óe'í' óe'áyi'njoe'an. Hedí wí to'wídi i' sen óetu'an, 'Há'í t'óe'í' ú'ándídá uvi háäwi wónwánpipedee'ó.' ² Hedího i' kodit'owa sen ivi t'óe'í' ituhkánandi óetu'an, 'Háa bí'ó'in naa dínhanginpóe. Náta'nán háyú chá' in t'owavi'wedí náahógi'in hedá háyú-á náahanú'indá. Náá iwedi navi háäwi dín'áyi'nmaa'í wíyá wú'múunípi.' ³ I' t'óe'í-á ginnán i'ánshaa'an: Navi tsondída náá navi t'óe'í dínjáakankháwímáa. Hándá naa dáy'ámí' Naa ihay wó'kaypi nava t'óe'í dáy'ámídi, hedá owóeda' oháada'yéeni'dí. ⁴ Náá-á dínhanginná háa dáy'ámí'in, hedânho owáy ná'í t'óe'í dó'ó'í dínjáa'an dihaydi há' in t'owadi inbí k'aygi eeje dísigí'ámídi.' ⁵ Hedího wí'in wí'ngin in t'owa ivi tsondi únphaamuu'í in ováytu'hkánan, hedí i' páadé'í napówá'í' óetsika'yan, 'Háyú-an navi tsondi unphaamuu'í.' ⁶ I' sendi óetu'an, 'Gá tágintá (100) kwáábay olive ka'p'oe-án.' I' t'óe'í'di óetu'an, 'Náá uvi phasan ta'nin. Ówánaki', ósoge hedí ná'égó'an p'ánántá (50) kwáábay gin nat'úunídí.' ⁷ Wíyá wée sen napówá'í-á óetu'an, 'Heyáa u-á, háyú-á unphaamuu'í.' I' sen natú, 'Wée maapaason (1,000) múu táhtán.' I' t'óe'í'di i' sen óetu'an, 'Náá uvi phasan ta'nin. Ná'égó'an khávén tágintá (800) gin nat'úunídí.' ⁸ I' t'óe'í' tsondi natú ná'í hójo'í t'óe'í' híwó'nin nap'ónbaymuu, gá híwó ipi'áyingi'andán. Ta'gendi wáytumáa, in to'wén Jóesi Táda dáytaapi'in íwíwo díhá in wé'gen t'owa in waagibá dimuu'indádí híwó dívíkanhúwídi hedânho híwó dívípi'áyingi'ámídi, hebo Jóesi Tádávi áy únmuu'indá wáyjé'di ihay wídíhápí.

⁹ "Hedího unho naadi wáytumáa, tobá wáy wén t'owa híwóhpi'di dáychá'hónde wânbo', undá únkháy'á' t'owa bínkhá'ge'nandi unbí chá'dibo bínk'emahóeni'in, hedânho owáy i' chá' wíyá wínachá'muupi ihaydá, wí wháagé nahándépi iwe oe makówa wováysíghóeni. ¹⁰ Wí to'wí chááda' ónjoe'andi híwó i'áyingikanhondi-á háäwi heháyú'í wá' híwó i'áyingíkháymáa, hedí wí to'wí chááda' ónjoe'andi isábo'í-á háäwi shánki heháyú'í wá' isá'mamí. ¹¹ Hedího ná'í chá' náá oepáa k'aydiwi nawánpimuu'í híwó wíwín'áyingi'anpídá, há'to i' háäwi ta'gendi nachá'muu'í' unbí mange wováyjoe'ámí. ¹² Hedí híwó i' háäwi wíyá to'wí'í' únmuu'í bín'áyingi'anpídá, há'to wováy'máani i' háäwi wováy'pákháymáawán.

13 “Wí t'òe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningí' híwó it'òemá've-ídí. I' wêe óet'ay-í hedá óejojé'ámí, i' wêe-á óesigi-í hedá óe'a'geení. Chã'gí'dã' úvit'òemáádáho' wí'únkodipí Jôesi Tádágí'-á wá' úvit'òe'amídí.”

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

14 In Pharisees ná'i hí' t'áhkí dit'oe'o, hedí indi Jesus t'ámáge óetumáa, gá indá dichã'ha't'aađân. 15 Hedího Jesus-di ovâytu'an, “Undá ida' t'owa dí'ãani'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewânbo Jôesi Tádá-á únhanginná háa unbí pí'ná khó'jé bínmáa'in. Wáy wí háãwí in t'owa dí'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánskaa píháa dínmuudi, hebo Jôesi Tádágí'-á ná'i háãwí-á wí'únchã'muupí.

16 “John i' p'ó'p'oeokandi napówá píhay i' t'sontun Moses ita'nandádí hedá i' háãwí Jôesi Tádáví tukhe'min dáyta'nandádí únkw'ó wovâyhá'amídí. Hewânbo John napówá iwedí i' híwó'di tun makówá i'gedí t'owa ovây't'oe'o, hedí hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhãáde'. 17 Shánkí wínabáapu'wanpí makówá-á ná'i oepáa k'aydá naháanídí, in shánkí hínchãã'in hí'ay Jôesi Tádáví ta'nin diwe nak'óe'in naháaníví'wedí. 18 Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđí ikhó'yã'dá it'aywó'do', hedí wí sen wá' i' kwee óejojé'andi-áđí ikhó'yã'dá it'aywó'do'.”

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedí wí sehkanãwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

19 “Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachã'muu'i'dí, hedá thamu waaga hânho híwó'dá ihúujo'. 20-21 Iví tewháwin phódi wáy wí sen sehkanãwó nawówáji'i nahaape'k'óe, i-á Lazarus gin nakháwã. Nada' i' koegí'tã i' kodit'owa senbí máasa iwedí najemu'i'dí ihawówá'amí'in. Tú' t'áhkí naphéemuudi in tsédi i' phé ónhã't'aađe'. 22 Ná'i sen sehkanãwó nawówáji'i-á nachuu hedí in makówáwin t'òepa'aa'índi makówápiye óejiye, hedí Abraham-bí hãngébá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedí óekhã'k'ú'. 23 I' kodit'owa sendá oe pýyége na'ándi it'òephadende', hedí íbéedí kayi' diwe Abraham na'ándi óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hãngébá na'án. 24 Hedí kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye óeshkanãpuwawe. Lazarus natú'an imankhúp'ohótógikídí naví'piye na'ãã-í, hedí naví hân dín'p'oe'amí dín'oet'êepúuwídí. Naa náã phaa iwe hânho dont'òephadende'.' 25 Hewânbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapi'an wa' unwówáji' ihaydí hânho híwó'dí háãwí úkw'ó'nin, hewânbo Lazarus-á híwóhpi'-á únkw'ó. Hewânbo náã-á náwe híwó iphadende', hedí u-á mãnt'òephadende'. 26 Hedá wá' wên he'yin kôndá háã pinuđi nak'óe, in to'wên náwe dikw'ó'nin wíđínkodipídí nãnáđi hãnápiye diphaadé-íđí, tobá dida' wãnbó', hedá wá' wínakodipí hãnáđi nãnápiye diphaadé-íđí.' 27 I' kodit'owa sen natú, 'Hedá náã kay'indi wida'máa tádá Abraham, Lazarus náasaaní naví tádáví tewhá iwepiye. 28 P'anú t'úuwín naa dínkw'ó, hedí Lazarus-di ovâytu'ãamí naa dáy'an waagi wíđíví'amípí, hedânho náwe naa dont'òephadende' iwebá wíđípóewípídí.' 29 Hewânbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindádí in Jôesi Tádáví tukhe'min dáyta'nannindádí dínkw'ó. Háa há'in dáyta'nan waa uví t'úuwín dínkhã'y'ã' dáy'a'ginnamí'in.' 30 I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Tádá Abraham, há'to han díví'amí. Hewânbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedí inbí'piye namãáđáho', indá dívíwãyuđi inbí t'aywó'di dáyjoe'amí.' 31 Abraham-di óetu'an, 'Moses-áđí in Jôesi Tádáví tukhe'mindádí ovây't'òeyanpídá, há'to to'wíđí wãnbó ovâywãyuđkannamí, tobá chuwa iwedí nawáywówápóe wãnbó'.”

17

Jesus-di t'aywóhkan ní'gedí ovâyhé'e'an

1 Jesus iví khãge'nin itú'an, “Ta'gendi tobá háãđi nanán wãnbó háãwíđí wãnbó-á in t'owa t'aywó' diwe ovâytóe'ó, hewânbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykejo'i' t'òephade únpuwagi'o. 2 Wí to'wí gin ovâykejo'i-á shánkí híwó únpúuwí wí k'uú khãa'i' iví k'áye eedí ónwhisógedi mãap'oe iwe óechããnú-íđí, wêe wãnbó ná'in hí'innin diwedí óet'aywóhá'amíví'wedí. 3 Úv'í'áyingi'amí háa uví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhãa'amí wíyá wí't'aywó'namípídí. Hewânbo iví t'aywó'digí' na'owójéda'póedá bín'owójeje-í. 4 Tobáhãa uví'piye tségin wí thaa it'aywó'nan wãnbó', tségin na'owójéda'ããđi mãn'owójeje-í.”

Jesus-di wãyu i'gedí ovâyhé'e'an

5 Jesus-ví t'òekhuwa'índi óetu'an, “Díkhãge'nan hedânho wíyá shánkí uví'piye ívívãyyú-íđí.” 6 Jesus-di ovâytu'an, “Unbí wãyu-á wí hânho hínchãã'i tãn'ayví hay'ida' únmuuní wãnbó', únkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachã'nin bintu'amídí, 'Púu iwedí ópúwhakhe'đi oe p'oekwíngé ókhãhto', hedí háa ítú waagi i'amí.”

Háa wí pant'òe'i' únkhã'y'ã' waa i'amí'in

7 “Wí to'wí wí pant'òe'i' ún'ándi iwhããdedi háa ónk'úwá'áymnáadí, nava iwedí iweets'údedí, tí óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. 8 Ha'wãa óetu'amíví'wedí

ginnân öetu'âami: 'Dinhúkhây'an, hedá uvi aa ó'egó'andá dí'áyíngi'an naa dáyhúbowa pihay, ihaydânho bits'anhúuyami u'.⁹ Hedí í' pant'óe'i háa óejôn waa í'an dihaydi, tí óékú'daa'o'? Hedân joe, í-á pandá' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. Í' háäwí wovâyjondi bínbowa ihaydá ítúñi, 'Wídíkú'daa'âamípi. Háa gínkhây'â' waagidá'mân ívítisiye'an.'

Jesus-di tá ihay sená' diphéetaymuu'in inbí phée dinnmuu'i ovâyjáa'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namân, hedí Samaria-ádi Galilee-ádi inbí nantaa kíngé namân. ¹² Wí bú' tsova napowamân dihaydi tá sená' diphéetaymuu'indi óemú', hedí iví'wedí kayi' diwebo díwíwóyí', ¹³ hedí Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', ná'inbí'piye ósekanápuwawe." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'di ovâytu'an, "Ja' bípún í' méesate ipiye in owha'di wovâymuunídi iwówa'in." Hedího iwedi dimáa, hedí wa' p'óegé dimándibo díwówa. ¹⁵ Hedí in sená' díwówa'in diwedi wée iwáybun Jesus óékú'daa'amídi nawówadi, hedí kaygi íhí'máadi Jóesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví án nú' idége'disógedi ip'ó't'áadi óékú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Tí tá ihay wí'iwówapí'an? Wáyo in wé'gen whánu? ¹⁸ Ná'i pí'wí nangewi sendá'mân ibun Jóesi Tádá óékú'daa'amídi." ¹⁹ Hedáhá' í' sen óetu'an, "Ówínúdi ópún, uvi wáyo úmuudiho unwówa."

Jesus iví kháge'nin itu'an nawáy'á' í'gedi

²⁰ Wén Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Háädan Jóesi Tádádi t'owa ováytsónkhâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "Í' háäwí binnunde'i dida' há'to unhanginpúuwi Jóesi Tádádi t'owa ováytsónmáa'in." ²¹ Hedí to'wí wánbo wí'únkhây'áhpí natúñi'in oweda' háa wíyá wáygedá' Jóesi Tádádi t'owa ováytsónmáa'in, gá unbí jáa iwebo t'owa ováytsónmáadán."

²² Ihaydáhá' ív' kháge'nin itu'an, "Owáy wí thaa ná'ná' dihaydi un hángo ída'í dímuuní'in naa, t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í wí háy táhki wánbo otsonjidi, hewánbo ihaydi há'to únkoedí-í. ²³ T'owadi navi'gedi wovâytu'amí, 'Háwe hín naji?', háa 'Náwe hín naji?'. Hewánbo indádi wí'imú-ípi. ²⁴ Owáy navi thaa owáy'áá-ídi dínpówa ihaydi, tsigówanú háä makówa náweda onáhay namuwápoe'o waagibá naa opóewí. ²⁵ Hewánbo owáy'pówápidíbo páadé báyéki dont'óephadekhâymaa, hedá in t'owa náa díwówáji'indá díjoegikhâymaa.

²⁶ "Hedí naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í omuu'í' owáy'áá ihaydíbá t'owa díwí'áami háa hán'o'amí, 'Háwe hín naji?', háa 'Náwe hín naji?'. Hewánboe in t'owa díwí'o waagibá Noah nawówáji' ihaydi. ²⁷ Í' thaa Noah í' kophé hay'í ipaa-ídi ikhây'an diwedi í' wée thaa ibowadi itógi pihay, in t'owa húukandádi suwá-ádi díwíwápi'o hedá dívkhó'yánde'. Ihayháábá í' kwá'p'oe napówádi t'áhkí in wé'gen t'owa ováy'ot'ahánú. ²⁸ Hedí hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa díwíwápihújuo', dáysuwánde', dáyháawíwikumánde' hedá dáyháawíkw'ch'áade', dáyko', hedá dáytewhákw'óe'ó. ²⁹ Hewánbo í' thaa Lot í' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí'phaa makówádi najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedí t'áhkí t'owa ováyhánú. ³⁰ Há'wáagibá dívikanhúwí owáy í' thaa naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í omuu'í' owáykeepóe ihaydi.

³¹ "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawándi wí'únkhây'áhpí iví tewhá ee nats'úuní'in iví háäwí ee únkw'ó'di' ihóenídi. Hedí wí to'wí nava iwe naji'í-á wí'únkhây'áhpí iví tewhá iwepiye ibuunídi. ³² Wí'ún'óede-ípi háa Lot-ví kwee únpo'e'in Sodom bú'piye iwáybuunídi íbée ihaydi. ³³ Wí to'wí iví wówátsi í'gí'da' nada'di, iví wówátsibá iwánpipedee'amí. Hewánbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengi' imági'í-á iví wówátsibá í'aywonde'. ³⁴ Wáytu'amí, owáy í' thaa naa owáy'áá-ídi napówa ihaydá wíje sená' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jóesi Tádádi wée óekekikhâymaa, í' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa. ³⁵ Wíje kwiyá' dán'o't'a'in diwedi wée óekekikhâymaa, í' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa. ³⁶ Wíje sená'dá nava iwá daji'in diwedi wée óekekikhâymaa, í' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷ Iví kháge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáyan ná'í napuwagi'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáyge í' pení nak'óe iwánho in oekawá díwíwé'gekhâymaa."

18

Jesus-di jüusu í'gedi ovâyhá'o'

¹ Jesus-di wén háhkangi'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídi óínkhây'á' háädi wánbo t'áhkí díwíjüusu'áami'in hedí wídíwíjüusuwóyí'nípi. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe ná'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewánbo Jóesi Tádá wí'óe'a'ginmáhpí, in t'owa wánbo-á wí'ováy'a'gínpí. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen únchuu'í nathaa, hedí ihaydá' ná'í tsondiví'piye nakháge'da'máa'ádi óetu'o', 'Dikháge'nán hedánho í' to'wí naa díháawíkwéede'í wídít'aanípídi.' ⁴⁻⁵ Thamuwaagi í' tsondiví'wepiye nakháge'da'máa'á, hewánbo wí'ónt'óeyandepí. T'óedíwán í' sen natú, 'Tobáháa Jóesi Tádá dó'a'ginmáhpí wánbo',

hedá t'owa wá? dovây'a'ginpi wânbo, ná'i kwee dókhäge'nami, gá dókhäge'nanpidá ihaydá? na'ää'ädi naa báyéki dikayháñú-ídn.' ”

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytyu'an, "Ít'oe háa ná'i híwóhpi' tsondi natú'in. Tobá híwóhpi namuu wânbo í? kwee óekhäge'nan. ⁷ Hewânbo Jôesi Táadi shánki wânbo in to'wên únde'muu'in ovâykhäge'nami' an, khuu-á thaa-á pin ta'gedi ivi'piye divijúusu'odi. Ti thaa t'ähki í'di ovâytsikhakannami? Joe, há'to? ⁸ Naadi wâytumáa, í'dá wesebo ovâykhäge'nami. Hewânbo ovây naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'í omuu'í náa oepáa k'aydi'piye ovây'ää ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa? navi'piye diviwâyunde'in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandiví'gedá ovâytyu'an

⁹ Wên t'owa di'ände' inbí wówátsi ta'ge dáyhonnin hediho wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hediho Jesus-di ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytyu'an: ¹⁰ "Wíje sená? í? méesate hay'í ee dat'sú dánjúusu'amídi, wí wée sen Pharisee namuu, hedá í? wée-á tax phahsandi-á. ¹¹ Í? Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijúusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wikú'daa'o' naa t'aywóhkandi? wó'muupídi wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídnmuupi, hedá pi'wénbí kwiyá'dadá divíwhokwomáa. Hedá wikú'daa'o wá' há'í tax phahsandi? owe nawindi waagi'ba wânbo wó'muupí'in. ¹² Jáadi waa wáygin dáyháädá'o, hedá t'ähki tá háäwí dont'an diwedá wée-á wímá? ¹³ Hewânbo í? tax phahsandi-á háy kayi? diwe wí'bo nawindi nawóeda? makówápiye íbée-ídi. Ipíkhúmahpúude nataachanpóedi it'aywó'nandi, hedi natú, 'Jôesi Táa, navi'piye ósekanápuwawe. Naa wí t'aywóhkandi'mán omuu.' ¹⁴ Hedi wí'gin dánweeho? Naadi wâytyu'amí, Jôesi Táadádi ná'í tax phahsandiví t'aywó'di ón'owójé, í? Pharisee-ví-á joe. To'wên t'ähki he'ennin divípipa'indáho hí'innindá'ba ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin divípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í."

Jesus-di in áyyää ovâysíghógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí'innin áyyää Jesus-ví'we dáykan í'di ovâytaägé-ídi. Ivi khäge'nindi gin dáymu'di in t'owa-á ovâyte'yandi ovâytyu'an ha'wáa wídiví'amípi. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá'in jiyá'in ovâytyu'an inbí áyyää ivi nú'piye dáyamá'í, hedi ivi khäge'nin itu'an, "In áyyää navi'piye binkä'äämäa, wíwínkhä'amípi. To'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jôesi Táadávi'in únmuu. ¹⁷ Ta'gendi wâytumáa, to'wí Jôesi Táadávi' winapúuwípi wí hínchá'í? ay waagibá iwâyupídi."

Wí sen kodit'owa namuu'í Jesus-ví'piye na'ää

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu'í'di Jesus óetsika'yan, "Híwó'di háhkandi?, hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pin in donkáyjidi?" ¹⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Ti úhanginná háa untó'nin naa híwó'di gin dítu'odi? Jôesida'mán híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ²⁰ Jôesi Táadávi tsonun ho mántaa. I-á natú wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwhokwomá'vé-ípi, wíwint'owat'aháñú-ípi, wí'úvisá'mamípi, t'owavi'gedi wí'úvíhójo'amípi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginná'vé-í." ²¹ Í? sendi Jesus óetu'an, "Ná'í tsonun t'ähki dó'a'gin enúkáy omuudibó?" ²² Jesus ná'in nat'oe ihaydá í? sen óetu'an, "Wa'di wáy-á háawén bí'amí'in útay. Háyu úkw'ó'di t'ähki mánkü'ch'áani, hedi í? chá' mánhógi'í? in t'owa sehkanáwó diwówáji'in ovâymäáni, hedânho kodit'owa unmúuni oe makówá. Hedi náaku'ch'áada ovâymägidá naa-ádi óká'vé." ²³ Ná'in nat'oe ihaydi í? sen ivi pí'ná khó'jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki háäwí únkw'óndán, hedi wínakuchada'pi. ²⁴ Jesus-di í? sen háa nachaa waagi óemúndedi natú, "Báyeki káy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'í háa Jôesi Táadá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi. ²⁵ Nabáapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho í'ge nats'úunídi, hewânbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'í háa Jôesi Táadá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi." ²⁶ In to'wên ná'í hí? dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywoenídi?" ²⁷ Hedi Jesus-di ovâytyu'an, "Háa t'owa dinkodipi'indá Jôesi Táadáho únkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu'an, "Na'indá háäwí t'ähki gínkw'ó'di? áyjo'e'an ú-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di ovâytyu'an, "Naadi ta'gendi wâytumáa, háa Jôesi Táadá natú waa ón'a'ginnamídi wí to'wí ivi tewhá ijoe'andi, háa ivi kwee, háa ivi tí'úuwíndá pá'dáy'indá, ivi jiyá-á tádá-á, háa ivi áy-á ijoe'andá, ³⁰ í-á ta'gendi báyéki shánki ma'kw'anuki ihóeni wa? náa oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá ivi wówátsi náa oepáa k'aydi únbo'wan di'an, "Na'indá háäwí t'ähaydá in wówátsi nahánde'pin'indá imá'vé-í."

Powing'í Jesus ivi khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³¹ Jesus ivi tá'di wíje khäge'nin wéhanápiye ího, hedi ovâytyu'an, "Bít'óeyan, náa-á Jerusalem-piye gimän, hedi eewá naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'í? omuu'í dínpuuwí háa in Jôesi Táadávi tukhe'min navi'gedi dáyta'nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupi'inbí mange dikáni, hedá indá dínphákaakhâymaa, hedá díjánákiikhâymaa, hedá dí'ophaykhâymaa. ³³ Púwhí'di díwhádkikhâymaa, hedá dikhe'khâymaa. Hewânbo iwedi í? powage'í thaa iwe

owáywówápúuwí.”³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge'nin ná'i natú'i hääbo wídika'pówápi. Háa ováytu'andi-á wídínthaypöepi, hedího hääwi i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápi.

Jesus-di wí sen nats'i't'aamuu'i' ivi keetan óemägi

³⁵ Jericho bú? tsowa Jesus napowamän dihayhá, wí sen tsí't'aa'i namuu'i? owáy p'óe hángé wáy nahääda'an. ³⁶ I' sen in báyéki t'owa dipahademännin nat'oe, hedí natsikapóe, “Hän napoe'o?” ³⁷ Indi óetu'an, “Jesus Nazareth-wi-än na'ä.” ³⁸ Hedi i? sen ituwínú, “Jesus, u David-ví äy iwedi'i? unmuu'i?, navi'piye ósehkanäpuwawe.” ³⁹ In ton Jesus-ví páadé dimänniná i? sen óet'e'yandi óetu'an, “Händä'dibo?” Hewänbo i? sendá shánki kaygá ituwínú, “U David-ví äy iwedi'i? unmuu'i?, navi'piye ósehkanäpuwawe.” ⁴⁰ Jesus iwóyí?, hedí ováytu'an i? sen ivi'piye óemä'i'in, hedí Jesus-ví'we napówa ihaydi Jesus-di óetsika'yan, ⁴¹ “Hännan wín'amí'innan unda'?” I' sendi óetu'an, “Nanbí Sedó, naa oda? dínkeepúuwí'in.” ⁴² Jesus-di óetu'an, “Uvi keetan mänke'. Uvi wáyu úmuudän unwówa.” ⁴³ Wesebo i? sen ünkeepóe, hedí Jesus-á'dí namändi Jóesi Tádá kw'áyébo? óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dáyümü'in ditú? Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví'piye na'ádäamää

¹ Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedí i'ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä'i? iwáyge na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dé'dí'-än namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikháäde? Jesus óemúunídi únhanginpuuwídi to'wi namuu'in, hewänbo hínchää'idä? Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji?, hedího wí'únkeet'óepi. ⁴ Hedího in t'owavi páadé i'äädi wén scamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedänho Jesus naphademändi óemúunídi. ⁵ Jesus in tay iwe napówá'di kw'áye íbée'di Zaccheus óetu'an, “Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, náa thaa uvi k'aygi dáywóyí'khâymaa.” ⁶ Zaccheus tay kw'áyedi iwänäwáwe, hedí hínchangidi Jesus ivi k'aygi'piye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dáyümü' ihaydá t'aydi ditú?, “Nä'i sendá wí t'aywóhkandivi tewhá iwepiye na'ádäamää.” ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínú'di Nanbí Sedó Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, i' hääwi naa dínkw'ó? diwedi pingé hay dówijekhâymaádahá? in sehkanäwó diwówáji'in t'owa dováypákhâymaa, hedí wí to'wi dó'sä'mandi-á jónän ma'kw'anuki dópákhâymaa.” ⁹ Jesus natú, “Nää thaa náa k'aygiwi? ón'aywon. Ná'i sendá wá? Abraham-bí äy iwedi'i'bá namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i? o'ää in dipede'iji'in dováynuuwä-ídi hedá dováy'aywoenídi.”

Jesus-di ováytu'an dínkhây'ä? i' hääwi ovâymgí'i'di híwó dív'amí'in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di'ände wesebo natsondisogede'e-i'in, hedího Jesus-di wáy-á háhkang'i'in ó'gedí ováytu'an ováythayyamidí han wínapúuwípi'in. ¹² Ginnän ováytu'an: “Wí sen kw'áyewi namuu'i? ipikhây'owän wí nange kayi? wähää iwepiye namú-ídi. Iwe i? tsondi shánki p'ó'dé'dí'di ná'i sen óetsondipakhâymaa hedänho ivi nangepiyebá nawáymú-ídi natsonsogede'e-ídi. ¹³ Hewänbo wa? i? wée nangepiye namääpí'di'bo tá ihay ivi t'óe'in ituhkännandi wí'ínbo wí chä? ováy'an, hedí ováytu'an, ‘Nä'i chä'di wí hääwi bínkuumä-i, hedáhá? i-á bínku'ch'áani, hedänho wíyá shánki chä? dín't'aanidi.’ Hedáhá? namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa ivi nange'indá ná'i sen óet'ay, hedí wén t'óekhuwa'in i? namää iwepiye dáysan, i? tsondi p'ó'dé'dí? óetu'amídi, ‘Nä'i sendá wígida'pí nanbí tsondi ginnúuní'in.’

¹⁵ “Hewänbo óetsondisóge, hedáhá? ivi nangepiyebá nawáymää. Hedí ivi t'óe'in ituhkännan, in ton ováchä'annin, hedänho imúunídi háyü ónchá't'annin. ¹⁶ Wí napówá'di óetu'an, ‘Navi tsondi?, naa tägin ma'kw'anuki chä? dó't'an u'di dín'an diwedi.’ ¹⁷ I? t'óe'i óetu'an, ‘Híwó bí'an, u-á híwó'di t'óe'i unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä? waa bí'an hínchää hääwí'di'bo? Hedího náa-á tá bú? eeje ováytsónmá've-ídi wísóge-i.’ ¹⁸ Wíyá wée t'óe'i nats'ú'di-á natú, ‘Navi tsondi’, i? chä? naa dín'an diwedi p'ánú ma'kw'anuki chä? dó't'an.’ ¹⁹ I? tsondi óetu'an, ‘U-á p'ánú bú? eeje wí tsondi wísóge-i.’ ²⁰ Ihaydá wíyá t'óe-i-á nats'ú, hedí natú, ‘Navi tsondi?, uvi chä? dín'andi-á wén aa iwe dó'annan. Námú'dí, náwe dómaa. ²¹ Wíkhunwóeda?, jänäki? unmuudi. U-á hääwi uvi? úmuupi? náahónde?, hedí wáy pí'wén t'owa dáyke iwe náahääwé'ge'o?.’ ²² I? tsondi óetu'an, ‘U-á wí t'óe'i háagi? wänbo unchä'muupi? unmuu. Nää-á háa navi'gedi untú waagi omúuní, hedí wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe'o naa jänäki? sen omuu'in, hedän hääwi dínmuupi? dóhónde?.’ ²³ Háadan handi há'i chä? wínaahópi wähää' dívichä'piyéma? iwepiye? Ha'waa bí'andáho indá navi chä? dínpiyémaäníwän, hedí iweidího wíyá shánki dín't'aaníwän, hedího wáy'ää ihaydá shánki báyéki dínchä'kwoníwän.’ ²⁴ Hedáhá? i? tsondi in iwáyge diwinniná ováytu'an, ‘I? chä? bínkwee-i ná'i sen, hedí i? sen i? tägin ma'kw'anuki chä? it'andi bínmäni.’ ²⁵ Hebo indi i? tsondi óetu'an, ‘Nanbí tsondi?, i-áho tá ihay chä? ho imáa.’ ²⁶ I'dá ováytu'an, ‘Naadi wáytumáa, wí to'wi anbo to'wí báyéki imáapi-á, i? hínchää imáa'i wänbo óekwee-i.’ ²⁷ Hedí

nää náwe binmá? in t'owa naa dí't'aydi inbí tsondi omúuni'in wídida'pí'in, hedí nää naví páadépiyeo bint'aháqnú-í." "

Jesus oe Jerusalem bú' nats'ú, hedí in t'owađi óesig'án

²⁸ Jesus ihí'bowa ihayđi oe Jerusalem shánki tswapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dáytu'o' iwe nú' wáy ná'in wíje bú'áy daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tswawa wáy napowamán dihayhá wíje ivi kháge'nin ovánsan dapaádémú-íđi. ³⁰ Ovántu'an, "Jaho bápún há'i bú'ay nanbí páadépiye nanán diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ay ts'áabi namuu'i nawhiwindi dānshaa-í, i-á wa' wáymwā wānbo to'wí wānbo wí'i'íhsogepi. Dānwhihsuudi náwe dānmá'í. ³¹ Hedí to'wíđi wovāntsika'yandáho', 'Háadan dānwhihsuude'?", ginnán dāntu'áami: 'Gá Nanbí Sedó i' untáyđán.' " ³² Hedího in wíje damáđi dānshaa háa Jesus-di ovántu'an waagibá. ³³ Hedí i' búdu'ay dānwhihsuude' ihayđi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi ovāntsika'yan, "Héháadan dānwhihsuude'?" ³⁴ Ováytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' untáyđán."

³⁵ Hedí i' búdu'ay Jesus ónho', hedáhá' inbí k'éwé'in to dānp'áđidá i' búdu k'éwé ónpa'k'ú', hedí Jesus óetege i'íhsoge-íđi. ³⁶ Hedí iwáy p'óegé wáy óe'íhlon dihaydá in t'owa inbí k'éwé'i to dívipáđihonda oe te'p'óegá ónpa'kwohon. ³⁷ Jerusalem tswawa napowamán dihayđi in p'óe owáy Olive Okú áagé wáypíye' nawánde' iwáyge báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívúwáyunde'in diji', hedí híhchandi dívítu'wínundeđi ditú' Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pinnán t'óe ho dáymu'i' namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi ditú', "U-á tsondi hay'i unmuu." "Nanbí Sedó Jóesi Tádáđi wóesan hedího híwó wóe'áami." "Háá t'áhkí sa'wó namuu oe makówa, hedá oe kw'áye'ba ditú'uni Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewānbo wēn Pharisees in t'owa-ádi diji'indi Jesus óetu'an, "Háhkandi?, uvi kháge'nin ováytu'an ditú'háani'in." ⁴⁰ Jesus-di ováytu'an, "Naadı wáytumáa, há' in hánda'dibo dijidá, háa ditú' waa há'i k'uu iwe nakw'ó'di wānbo hanbá dívítu'wé'énú-í."

Jesus Jerusalem imúndeđi isihťá

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánki tswawa namán dihayđi, i' bú' imú'đibo isihťá, ⁴² hedí natú, "Jerusalem, náaho háy uvi t'owa wá' dínhanginnādi híhchandi inbí wówátsi dínmuu'in, hewānbo náa-á há'to dínhanginpúuwi. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihayđi in wóehānbo'indi uvi tehpaá nuuge wōnnanbóedíkwokháymáa, dívítuuyé-íđi oe búgepiye dits'ú'uniđi, hedá wóebúge'andá t'ámāpha'gedá wóehānkháymáa. ⁴⁴ Uvi tewhá t'áhkí wōnnayukháymáa, hedá in t'owa uvi'we dithaa'indá ováykhānkháymáa. Há'to wí k'uu wānbo natehpaa'andí wōnjoekankháymáa. Ná'i t'áhkí úpúuwi gá Jóesi uvi'we napówáđan wōn'aywoenđi, hebo wí'úhanginnáhpí na'á'á'in."

Jesus i' méesate hay'i iweđi in dáyhā'wíku'ch'áade'in ovaykhepiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namáa, hedí in t'owa dáyhā'wíku'ch'áade'in iweđi ováykhepiye. ⁴⁶ Ováytu'an, "Jóesi Tádávi ta'nin deewá ná'in háa natú'in nata'muu: Naví tewhá-á júsugí'ān namuu, hewānbo undá i' bín'egó'an sāmmin dívúwé'ge'amígí' namúuniđi."

⁴⁷ Thamuwaađi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ováyhá'o'. In owaha' p'ó'đéđi'indá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá, hedá wáy-á Hudíyo p'ó'đéđi'indá dáytu'wāmáa háđiđi óeháyí'in. ⁴⁸ Hewānbo háa dív'ámi'in wíđáyshađepi, in t'owa háa natú'in t'áhkí hānho dív'í'óeyandéđi.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' ivi t'óe i'amíđi

¹ Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ováyhá'o' hedá Jóesi Tádávi híwó'di tun ováy't'óe'o'. In owaha' p'ó'đéđi'indá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá wáy-á Hudíyo tsonnindá únpówa, ² hedí óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uvi tsonkhuu úmuu háa bi'o waa bi'amíđi? To'dan ná'in ta'gen wōnk'ú'?" ³ Jesus-di ováytu'an, "Nāa-á naadá wá' wí hááwi wáytsika'yami un. ⁴ Dítu'áami, to'dan John ónk'ú' t'owa ováy'p'ó'p'oe'amíđi, i' Jóesi Tádáđi háa t'owadı?" ⁵ Hedí wí'ná táye dívítumáa, "Jóesi Tádáđi John ónk'ú' gin gitú'dáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedí háadan handi wí'úvúwáyupí háa John natú'in?" ⁶ Hewānbo t'owadıđá' ónk'ú' gin gitú'dá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dik'usá'áyi-í diháyiđi, gá John-dá Jóesi Tádávi tukhe'bi únmuu'in dívúwáyundeđán." ⁷ Hedího indi Jesus óetu'an, "Na'indá wígínhānnáhpí to'wíđi ónk'ú'in." ⁸ Hedí Jesus-di ováytu'an, "Hedáho', naadı wānbo wá' wíwáytu'amípi to'wíđi naa dínk'ú'in dó'amíđi ná'i hááwi dó'o'í'."

Jesus-di in yá'dáapi'in úuva áaphā'á'iyi'ninbí'gedi ováytu'an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangí'in ó'gédi in t'owa ováytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhāhsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wēn sená' úuva áaphā'á'iyi'nin dimuu'in ováypiyemági, hedáhá' wíyá pí'wí nangepiyá namáa, hedí báyéki p'óe iwe iwóyi'. ¹⁰ I' úuva nap'e'yiin dihayđi wí t'óe'í'

óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídî. Hewânbo indi i' t'óe'i óewhâdîdâhá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedî i' sendá wiyá t'óe'i-á óesan, hewânbo indi i' wá' óewhâdî hedá jänâkî-á óe'an, hedî i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i' powage'i t'óe'i-á óesan. I' wá' óewa'an, hedá nava iwedá óechânu. ¹³ Hedîho i' sen i' nava ûnmuu'i' ginnân i'ânshaa'an: 'Hân hîn dáy'amî? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsigí'i' donsaaní. I-áho maðânho óe'a'geení.' ¹⁴ Hewânbo in dâynavapiyé'annindi i' senbí e'nú ûn'âdî óemú' ihaydá wé'ge dívíhée'andi ditú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'âhki ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho âyháyjî hedânho ná'i hääwí nayämu'i-á ginmúunídî.' ¹⁵ Hedîho i' nava iwedî óep'égidî óehay."

Hedî Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava ûnmuu'i'dî in senä' dâynavapiyé'annin ovây'amî? ¹⁶ Gá namäädá i'dá ovâyhâanú-í, ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ovâypiýmääni." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'âhpi napúuwí'in." ¹⁷ Jesus-di tsíhtáye ovâyúmündedî ovâytu'an, "Hedî hân handi ná'i Jôesi Tádávî ta'nin diwe únta'muu'i' natunda?":

I' k'uu in tewhâtehpaa'in dâyjoegí'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹⁸ Hâ'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedî i'ânchânuðî nakaanú-í'i waagi'bá namuu, hedî ná'i to'wí nakanuðî iví tú' ikhojeé-í hedá ipóe'amî. Hedî i' k'uubá iví'dî ûnke't'ândáho óet'âä-í."

¹⁹ In Hudíyoví k'uu dâyhâ'o'indádî hedá in ow'ha' p'ó'dédî'indádî dínhanginná Jôesi ná'i hî' inbí'gedîho ihée'annin, hedîho dida' wesebo Jesus óepankájí'in, hewânbo in t'owa dâyk'huwóeda'máadí wí'óepankê'pí.

Tax wá'âa i'gedî Jesus óetsika'yan

²⁰ In Hudíyo tsonnindî áyíngidî Jesus óemündedî dida' óekáyjî'in híwó wí'ihí'máapídî, hedânho in Rome-ínbí tunjó óemangekáanídî, ná'i tunjó-á shánki tsonk'huu imáadí. Hedîho wên senä' kaadîbo ovâywá'âa Jesus hääwí óetsika'yâamídî. Ná'in senä'dá hójo'inda' dimuu, hewânbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymaa. ²¹ Hedî ná'in hójo'in senä'dî Jesus óetu'an, "Hâhkandî?, ná'indá gínhanginná u-á ta'gedá' bihée'o hedá ovâyhá'o, u'dá t'âhki t'owa-á handá'bá ovâymaa, hedîho ta'gendá Jôesi Tádávî k'uu i'gedá ovâyhá'o." ²² Ditú'an, hânnan nanbí tsonntun gíntú?, tí híwó namuu in Rome-wínbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídî háa joe?" ²³ Hewânbo Jesus-á wesebo ûnhanginná háa inbí hójo'i ânshaa dínmuu'in, hedîho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwá-á eedî ûn'k'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedî Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, hääwí Caesar-ví' ûnmuu'i' Caesar-bá binmää, hedî wá' hääwí Jôesi Tádávî' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." ²⁶ Wídínkodípí wên píháawin hí' óet'ukannamídî in t'oa dit'oe-ídî, hedî iví hí'dî ovâyháa'andi wiyá háabo wí'óetu'anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedî

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'âä hääwí óetsika'yamídî (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wiyá diwáywówápúuwí'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Hâhkandî?, Moses ná'in tsonntun dînta'nan: Wí sen âypídîbo nachuudî iví kwee wá' ûnwówajídá, i senbí tí'úu ûnhây'â? i' kwee-ádí ikhó'yâa-í'in hedânho dån'âykw'óenídî, i' pá'dâyví kháwá'ónhúuwídî. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín senä' díjî'. I' shánki páadé'i' ikhó'yâ', hebo âypídîbo nachuu. ³⁰ I' eedî-i-á wá' i' kwee-ádí ikhó'yâ', hedá ná'i sen wá' âypídîbo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá ûnpóe. Hedî handá' t'âhki in tsédî díjî'in tí'úuwín dínpoé, t'âhki wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yâ'dî dichuu dáy'âykw'ódpíðîbo". ³² T'â'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'úuwínho i-ádí díkhóhtsaakw'ónwân, hedîho nää ná'in dítu'an, owáy t'owa wiyá diwáywówápóe ihaydî, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyä'dádî senä'dádî dívíkhó'yände' wá' nää oepáa k'aydî diwówájî' ihaydîbo". ³⁵ Hewânbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dímannindá, in chuwa iwedî ovâywáywówápakhâymaa hedîho há'to wiyá dichuu-í, hedânho ihaydî senä'dá kwiyä'dá wiyá wídívíkhóhtsaak'hâymaa, ³⁶ gá gíndídî in makówáwin t'óepa'âa'in waaginbá dímuunídân. Hedî Jôesi Tádávî ây dímuu gá i'dá wiyá ovâywáywówápakhâymaadân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádî t'âhki t'owa iví'in ûnmuu'in ovâyúmunde diwówájî'in dímuu waagibá. Moses wânbo ná'in híwó ithayyan i' wää'i' phé'yävi nakoje' ní'gedî ita'nan dihaydî. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví-á hedá Jacob-ví-á, tobá ná'in ho dichuu wânbo?. Hedîho dichuu wânbo ta'gendî diwówájî' gá Jôesi Tádá-á in diwówájî'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'ínbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví k'uu dâyhâ'o'indî óetu'an, "Hâhkandî?, híwó bihée'an." ⁴⁰ Hedî diwówáda' wiyá hääwí óetsika'yamídî.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádî óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídî?

⁴¹ Hedi Jesus-di ovâytsika⁷yan, “Heháadan t'owa ditú⁷ i⁷ to⁷wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí David-ví ây iwedí⁷i⁷da⁷ únmuu?⁴²⁻⁴³ I⁷ Psalms nata⁷muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay⁷i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu⁷an,

‘Naví ko⁷díngédí ósoge,

hedí uví hânmin dovây⁷t'aaní hedá uví mangá wínkáani.’

⁴⁴ Ná⁷i to⁷wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí David-dibo iví tsondi hay⁷i gin óetu⁷o⁷. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedí⁷i⁷da⁷ únmuúni?”

Jesus iví khâge⁷nin itu⁷an in Hudíyoví khuu dâyhá⁷o⁷in waaginbá wídímúunípi

⁴⁵ Wa⁷di t'âhki in t'owadi Jesus ónt⁷óeyande⁷ ihaydí iví khâge⁷nin itu⁷an, ⁴⁶ “Ná⁷in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá⁷o⁷in dimuu⁷inbí⁷wedí bí⁷áyíngi⁷an. To whaadi⁷indi dito⁷ondi diji⁷ dâykeeyamídi to⁷wén dimuu⁷in, hedá hânho-á ovâyhl⁷an t'owadi a⁷gindi ovâysengitu⁷âami⁷in i⁷ bú⁷ píngé i⁷ge dijidí, hedá wá⁷ in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki⁷eedíná⁷ dihaydá in tsonninbí soge eedí dívíkw⁷óeni⁷in dida⁷. ⁴⁷ Kwiyá⁷ inbí sená⁷ dínchuu⁷inbí tewhá ovâykweede⁷, hedáhá⁷ thaa t'âhki dívíjûusu⁷odi híwó⁷nin dimuu waagi dívípidá⁷o⁷. Gin díví⁷odi Jôesi Tádádí shankí ovây⁷tuhchânukhâymáa.”

21

Wí kwee iví sen únchuu⁷i-á iví châ⁷ t'âhki imâgi

¹ Jesus ipuwâbéede⁷ i⁷ hay⁷i méesate iwe in t'owa diji⁷ i⁷ge, hedí in kodit⁷owa dimuu⁷in inbí châ⁷ dâykuudedí i⁷ châ⁷ phébay iwe ovây⁷munde⁷. ² Hedá wí kwee iví sen únchuu⁷i⁷ sehkanáwó nawówáji⁷ wá⁷ wíje châ⁷ p⁷i⁷in itógidi óemú⁷. ³ Hedí natú, “Ta⁷gendi wây⁷âami⁷, ná⁷i kwee iví sen únchuu⁷i⁷ sehkanáwó nawówáji⁷i-á shánki itógi t'âhki in wé⁷gen dâykuu⁷inbí⁷wedí. ⁴ In wé⁷gendáho inbí châ⁷ dínphade iwedí dívímâgi, hewânbo ná⁷i kwee-á báyéki únkw⁷óhpi wânbo t'âhki iví wówátsi í⁷amígi⁷ imáa⁷i⁷ itógi.”

Jesus iví khâge⁷nin itu⁷an i⁷ méesate hay⁷i-á t'owa dâynayukhâymáa

⁵ Wáy wén iví khâge⁷nin i⁷ méesate hay⁷i i⁷gedi dívíhl⁷máa, hedí ditú⁷, “Sa⁷wó naná sa⁷wó⁷di k'uudi napa⁷andi⁷ namuudi hedá i⁷ háäwí ee nakw⁷ó⁷di⁷ in t'owadi Jôesi Tádá óemâgi⁷ namuudá.” ⁶ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Náa-áho ná⁷i sa⁷wó⁷di háäwí bímunde⁷, hewânbo wáy wí thaa naná⁷ dihaydí ná⁷i méesate-á t'owa dâynayukhâymáa, hedí wêe wânbo wí k'uu há⁷i⁷ tehpaa iwedí wínate⁷deegi⁷opi.”

Jesus-di ovây⁷tu⁷an báyéki t'óephade na⁷á⁷in

⁷ Indi óetsika⁷yan, “Hâhkandi⁷, hânhay-an ná⁷i háäwí i⁷gedi dítu⁷andi⁷ napuwagi⁷o⁷ Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáanídí háäqí nats'anpúuwí⁷in?” ⁸ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Bí⁷áyíngi⁷an to⁷wídi wânbo piháa wíwovây⁷wâyukannamípidí. Báyéki t'owa naví kháwá⁷ i⁷gedi diká⁷âági⁷o, hedí wí⁷inbo dítú⁷uní innânho dimuu i⁷ to⁷wí Jôesi Tádádí óesóge⁷ i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí. Hedá wá⁷ dítú⁷uní i⁷ t'á⁷ge thaa t'owa nanânho⁷. Hewânbo inbí⁷nâpiyá wí⁷imú-ípi. ⁹ Hedí t'owa-á inbí tsonnindádí háa wíyá nangewin t'owa-ádi dívíhânbo⁷ i⁷gedi í⁷oedá, báyéki wí⁷úví⁷áyíngi⁷amípi. Nakhây⁷á⁷ ná⁷i háäwí napúuwí⁷in, hewânbo owáy napóe ihaydá i⁷ t'á⁷ge thaa wesebo wína⁷âhpi.”

¹⁰ Hedáhá⁷ ovây⁷tu⁷an, “T'owa wêe nangewin dívíhânkhâymáa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá⁷ dívíhânkhâymáa. ¹¹ Wáyé t'âhki nanan⁷ayâpuwagi⁷o hedá báyéki dihaapuwagi⁷o, hedá báyéki t'owa-á ihaydída⁷bá dihaypóedá dichuwagi⁷o, hedá t'owa-á dâypuwâkhâymáa wí taa he⁷endi oe makówa nakeepoe⁷odi báyéki ovây⁷khunwóeda⁷amí⁷i⁷. ¹² Hewânbo gin napóepídi⁷bo wovâypanhóeni, hedá unbí wây⁷u únmuudíbo jánáká wovây⁷amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p⁷ó⁷dédí⁷inbí mangá wovây⁷joe⁷amí wovây⁷sondiwekánídí, hedá wovây⁷pankw⁷óeni, hedá in nangewin p⁷ó⁷dédí⁷inbí⁷piye hedá wé⁷gen tsonninbí⁷piyá wovây⁷húuwí. Ná⁷i t'âhki wovây⁷amí naví⁷in ímuudíbo⁷. ¹³ Hewânbo ná⁷i háäwí únpuuwí⁷ namuudi únkoedí-í naví⁷gedi bínt⁷óe⁷amídi. ¹⁴ Hediho wa⁷ napóepídi⁷bo bí⁷ánshaamáa wí⁷úví⁷jây⁷e-ípi⁷in háa í⁷tú⁷uní⁷in úví⁷aywoenídí. ¹⁵ Naadi i⁷ hí⁷-á i⁷ hangintandá wây⁷máani, hedânho to⁷wén wânbo wovây⁷t'e⁷pí⁷dénde⁷in há⁷to dínkoedí-í dâykeeyamídi háa í⁷tú⁷ waa ta⁷gen wínamuupí⁷in, hedá wíyá háäwí wânbo wídây⁷má⁷ve-ípi dítú⁷unídí. ¹⁶ Unbí hânminbí mangepiye unbí jíyá⁷indi tádá⁷indi wânbo wovây⁷káani, háa unbí tí⁷úuwíndá pá⁷dây⁷indá han wovây⁷amí, háa unbí maatu⁷indi háa unbí k'ema⁷indi wânbo⁷, hedí wáy wén un wovây⁷hâqunú-í. ¹⁷ Hedí báyéki t'owadáho wovây⁷aykhâymáa naví⁷in ímuudi. ¹⁸ Hewânbo Jôesi Tádádí wovây⁷áyíngimá⁷ve-í, wí háy⁷tâhki wânbo há⁷to i⁷qí wovây⁷joe⁷amí. ¹⁹ Úví⁷óephadeyá⁷á⁷andáho⁷ in ta⁷gen wówátsi í⁷anpúuwí.”

Jesus-di ovaytu⁷an Jerusalem bú⁷-á nandq⁷ dâyoekankhâymáa⁷in

²⁰ “Hewänbo báyéki sundaḡo Jerusalem bú’ já’wé búu k’úwákí diji’in bînmû’ ihaydi, únhanginnáani hanwaapíḡibo’ i’ bú’ nanda’ dáyioekankháymáa’in. ²¹ Hedi ihaydá in Judea nange dikw’ó’ nin dínkhây’á’? o’ okú eepiye dijáani’in, hedá in to’wên oe Jerusalem bú’ iwe diji’indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji’indáho oe bú’piyá widimú-ípi, ²² gá ihayhääbáho Jôesi Tádádi in t’owa Jerusalem-win ovâyutuhchänukháymáadân, hedi t’ähki háa Jôesi Tádávi ta’nin diwe nata’muu’in i’ thaa i’gedi napuuwi. ²³ Owáy i’ thaa napówa ihaydá, sehkaná in kwiyá’ disáamu’ in hedá in dáy’áytsää’ o’ indá, gá ingi’-á nakâypuúwíḡân dijáaniḡi. T’owa dáy’t’oephageḡi’o ná’i nange i’ge t’ähki, hedi Jôesi Tádáḡáho in t’owa ovâyutuhchänugi’o, indáḡi nat’aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá’ḡi ovâyhânú-í, wáy-á wéndá ovâypanhóḡidá báyéki wiyá pi’wáy nan deepiyá ovâyhúuwi. In Hudíyo dimuupi’in t’owadá in t’owa Jerusalem-win ovâytsónmá’ve-í owáy inbí thaa gin dívi’amiḡi dínphage píhay.”

I’ to’wí t’ähki t’owagi’ na’aypuýá’i na’á’?

²⁵ “Ná’i taa-áho oe makówa gin nakeet’oeni: I’ thandá p’oe-á agóyo-á piháa nakeepúuwi, hedá náa oepáa k’aydá t’ähki nangewin t’owa-á háa dívi’ami’ in hedá háa dívi’ánshaa’ami’ in há’to dínhanginnáani, i’ máap’oe hânho nasaatú’ḡi hedá i’ he’endi p’oet’úkhú namuudá. ²⁶ T’owa-á hânho dikhunwóeda’puwagi’odi dinagokhangí’o, háa náa oepáa k’aydi t’ähki napuwagi’o i’gedi dívi’ánshaaḡáḡi. T’ähki oe makówa nasaa’-á na’á’aypúuwi. ²⁷ Hedi ihaydi in t’owadi naa t’ähki t’owagi’ o’aypuýá’i’ omuu’i dímuuni okhúwá jáa o’áḡi, pínnán kay wóegé hedá kohthay wóegá o’á’? ²⁸ Owáy ná’i hááwi nats’anpuwamán dihaydá wiyá wí’úv’i’óhwháye’bé-ípi, kw’áyepiye úv’ibée-í, gá tsowa wováy’aywoeniḡi napuwamándân.”

Jesus-di wên fig tay i’gedi ihée’an hááwi ovâyhá’amiḡi

²⁹ Hedáhá’? Jesus-di ginnán ovâytu’an wiyá ovâythayyamídi: “I’ fig tay i’gedi hedá wé’ge’i tay i’gedá bí’ánshaa’an. ³⁰ Nats’antsáwápuwamán dihaydi unbo bînmúndedi únhanginnáa nata’ánpowa’á’ inpi’an. ³¹ Hedi gindidíba owáy ná’i hááwi i’gedi naadi wáy’t’o’e’an bînmû’ ihaydá únhanginnáani ho púnú’ naná naa owáy’áá’-í’in otsondisogede-íḡi. ³² Ta’gendi wáytumáa, t’ähki in náawin t’owa há’to diháani wa’ḡi ná’i hááwi t’ähki páadé nats’anpoe’opiḡibo’”. ³³ Makówa-á hedá oepáa k’aydá t’ähki nakhangí’o, hewänbo navi tundá há’to dínháani.”

Jesus-di ovâytu’an dívi’ayingi’ami’in

³⁴ Úvi’ayingi’ami hááwi i’gedi i’gedi’ánshaaḡondi’. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí’úv’i’áamípi, hedi wáhpahde wí’úv’i’ánshaaamá’ve-ípi háa unbi wówátsigi’ úvi’ami’in. Wáy i’ thaa nat’oephadepúuwi’i’ únpoewi wa’ḡi únhanginpóepiḡibo’”. ³⁵ Ihaydíba t’ámäpiye in náa oepáa k’aydi dithaa’in wên phay iwe diwéegí’o waagiba dínpuuwi. ³⁶ Hediho hááḡi wänbo t’ähki ikháymúuni’in únkhây’á’, hedá úvjúsumá’ve-í hedânho ná’i hááwi t’ähki napuwagi’o’-á úvi’áá’ami, hedá owáy naa t’ähki t’owagi’ o’aypuýá’ivi páadépiye íwin dihaydi híwó únpuuwi’” gin Jesus-di ovâytu’an.

³⁷⁻³⁸ Ihayhääbá thamuwaa hédéni hé’ḡibo t’owa dipóya’ ee hay’i méesate iwe Jesus-vi hí’ ónt’oeyaaníḡi. Thaadá i’ḡi in t’owa iwe ovâyhá’o, hedá nakin dihaydá i’ bú’ iwedi napee’i oe Olive Okú gin dáytu’o’ iwebo’ iwihonwóyi’níḡi khú’deédi.

22

Wên hí’ dáy’ú’? Jesus óekáyjidi

¹ I shánki’eedi Passover gin dáytu’o’i púnú’ naná, i’ oewáaseepi’ pává dáy’o’i’. ² In owhá’ p’ó’ḡéḡi’indá hedá in Hudíyovi khuu dáyhá’o’indá háḡidi Jesus óeháyi’in dáytuwámáa, hewänbo kaaḡibo dívi’ami’in dida’, gá in t’owa-á dáykhunwóeda’ḡân.

³ Hedá Satan i’ Penisendi-á Judas-vi pí’ná khó’jé-á únts’ú. Judas-á Iscariot gin wá’ óetu’o’, hedi Jesus-vi tá’ḡi wije kháge’nin diwedí’i’ba namuu. ⁴ Hedáhá’ namää in owhá’ p’ó’ḡéḡi’indá hedá in sundaḡo i’ hay’i méesate dáy’áyi’do’ inbí tsonnindá inbí’piye. Nada’ ovâyhée’ami’in háḡidi Jesus óeku’p’áyni i’gedi, hedânho inbí mange óekáaniḡi. ⁵ Indá dihíhchanpóedi Judas óetu’an chá’ óewa’áa’-í’in, ⁶ hedi i-á nahíjediho ituwámáa háḡidi Jesus inbí mange óekáani’in in t’owa dínhanginnáhpíḡibo’.

Jesus-ádi ivi kháge’nindáḡi dimän i’ Passover shánki’eedi koegi’ dáy’o’i’idi

⁷ In Hudíyovi shánki’eedi dínpówa i’ oewáaseepi’ pává dáy’o’i’, hedi ihay thaa-á naná in k’úwá’áy-á dáyhánunde’, Passover koegi’ gin dáytu’o’i’ dáy’o’i’idi. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dáḡi ovântu’an, “Jaho i’ hááwi bínkhây’an i’ Passover koegi’ áyk’o’i’idi.” ⁹ Indíḡi óetsika’yan, “Wáhää-an unda’ gamú-í’in ánkháy’amiḡi?” ¹⁰ I’ḡi ovântu’an, “Gá ginnân: Oe Jerusalem bú’piye bápün, hedi iwe dats’úndi wí sen wên p’onbay ihondi’ḡi wovänjay-í. I-áḡibá damú-í hedá i’ tewhá ee nats’úndibá dats’úuni, ¹¹ hedi i’ sen ivi tewhá únmuu’i dántu’áamí, ‘Nanbí háhkandi’ḡi dítu’an wítsika’yáamíḡi, Wé’i íve eewan navi kháge’nindáḡi ná’i Passover koegi’ áyk’o’i’?” ¹² Hedi i sendi wí wha’k’ay íve hay’i

wovänkeeyami, hää t'ähki gintáy'i nakw'ó'di'. Ee-áho i' koegi'-á dänkhây'amí." 13 Hedího damáadi háäwi t'ähki dänshaa Jesus natú waagibá, hedího i' Passover koegi' dänkhây'an.

Jesus-vi t'ä'ge'in kindi'in húukan

14 Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi ivi khäge'nindádi i' máäsa iwe dívihúukw'ódi, 15 hedí ovâytu'an, "Hânho ná'i Passover koegi' undádi okoeda, wa' ochuupídi'bo. 16 Naadá wâytmáa, há'to Passover koegi' wiyá dók'o'i i ta'gendi Passover shánki'eedi napóe pihay, owáy otsondisogede ihaydi." 17 Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wi binsúwá wi'ínbo. 18 Naadi wâytmáa, náá-á wiyá wídóméenasuuwá-ípi hebo Jóesi Tádádi dítsondisóge ihaydáho wiyá méena waagibá dósuwákhâymaa." 19 Hedáhá' wi pává-á iké'di Jóesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ovâymagi, hedí ovâytu'an, "Ná'i-á navi tú' dínmuu, hedí navi tú'-á ungi' dáypákhâymaa. Ná'i pává-á bink'o'i navi'gedi úvi'ánshaamá've-ídi." 20 Hedí dívikindihúubowadá in k'édé-á wiyá ovâyphade hedí ovâytu'an, "Ná'i-á navi ún'p'oe dínmuu. Ungi' navi ún'p'oe doncha'gi'o, hedí owáy gin dáy'andiho Jóesi Tádávi ts'aabi tun imági'i ho ún'puuí. 21 Náá bit'óeyan, i' to'wi naa dikuphekhâymaa'i-á náá navi nú' na'án, hedí i' máäsa eedi namank'óe. 22 Naa t'owa t'ähkigi' o'aypuyá'i' ochuwagi'o, Jóesi Tádá hán'óe natú waagi, hewänbo ná'i to'wi dikuphekhâymaa'i-á t'óephade ún'puuí." 23 Hedáhá' ivi khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'i-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhâymaa?"

Jesus-vi khäge'nin dívítuhánbo wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi

24 Ihaydáhá' in khäge'nin dívítuhánbo wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. 25 Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimuupi'ínbi tsonnindi ováytsonmáa, hedá dida' t'owa dítúuni'in inbi'gedi, T'dá híwó na'in dí'o?." 26 Hewänbo ha'mindá wi'imúunípi. Ginnân únkhây'á' imúuní'in: I' shánki hay'i namuu'i-áho únkhây'á' híyáá'i-áho ipipa'i'in, hedí i' to'wi itsonmáa'i-áho khäge'dida'bánho ipipa'i. 27 Wé'i-an i' shánki hay'i namuu, ti i' máäsa iwe nahúu'ándi' háa i' t'óe'i' ónkoegi'máyá'di'? I' máäsa nahúu'ándi-á' i' shánki hay'i namuupi'an. Hewänbo naa undádi wa' oji' ihaydibo wi t'óe'i' waagi'ba omuu.

28 "Undá naa-ádi úviwóy'i' tobáháa dont'óephadende wänbo", 29 hedího naadá wâyk'úuwí tsonnin imúunídi, navi Tádádi naa otsonyëni'di dink'tú' waagibá. 30 Hedího owáy otsonji' ihaydi undáho navi máäsa iwe naa-ádi úvihuuyami, hedá tsonninbi púwéde eejá úvíkw'óeni, hedí in Israel'in tã'di wége'in t'owa ovâytu'áamí háa híwó háa híwóhpi díví'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuni naa wídítaapi'in."

31 Hedáhá' Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'óeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'ähki wovâyhóeni'di hedánho wovâytoy'i'nídi, hedí wi to'wi itáhejeo waagibá wovâykhâymaa. 32 Hewänbo naadi winjúusu'an, hedánho uvi wâyü wi'úhánípidi. Hedího' owáy navi'piye biwáybun dihaydi ná'in uvi tí'úuwín páadé'in úmuu'in ovâykhäge'namí hedánho inbi wâyü navi'piye shánki dínkaypúuwídi." 33 Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansóge-ídi hedá diháyídi." 34 Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'áamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpídi'bo u-á powin untúuni naa wídítaapi'in."

Jesus ivi khäge'nin itu'an tsijó phá' dâykumä-ídi

35 Ihaydi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Hánhay wáysan dihaydi navi hí' in t'owa ovây't'óe'amídi, chä'dá hedá wi múu unbi háäwi bínkuu-ígi'-á hedá wáy-á anto-á wíwínho'pi. Ihaydi ti wi háäwi untáywán?" Hedí óetu'an, "Joe, háäbo joe." 36 Hedáhá' ovâytu'an, "Náá-á to'wi únchá'kw'ó'di-áho ivi chä' ihúuwí, hedá wi múu-á ihäáwikuu-ígi' wá', hedí to'wi wén tsijó phá' únk'óepi'-á ivi k'éwé'in to-á ikú'p'áyni wén tsijó phá' ikuumá-ídi. 37 Naadi wâytmáa nakhây'á' ná'i tun Jóesi Tádávi ta'nin diwe navi'gedi nata'muu'i napúuwí'in: T'owa dítúuni i-á wá' wí jánáikandi-án namuu gin.

Hääwi t'ähki navi'gedi nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákon." 38 Ivi khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, náwe wije tsijó phá'?" I'di ovâytu'an, "Hähay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijúusu'an

39 Ihaydáhá' Jesus i' bú'di napee hedí oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namáa hedá ivi khäge'nindá únwóemáa. Iwáho háyán wänbo najiwán. 40 Iwe dipówa ihaydá ovâytu'an, "Úvíjúusu'amí hedánho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úvi'amípidi." 41 Hedí ovâyjoe'andi wí háy namáa, wéi k'u'u binsááyú-i' iwehaybá, hedí idége'disógedi ginnân ijúusu'an: 42 "Tádá, undá'dáho in t'óephade donkhâymaa'in naa dínjáa'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." 43 Hedí wí makówáwi t'óepa'áá'i-á ivi'we únkwínudee hedí kay óemági. 44 Hedí hânho it'óephadededi shánki kay'indi ijúusu'an, hedí hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ún'p'otá he'endi waagibá nange untánde'. 45 Hedáhá' wáy ijúusu'o' iwedí iwínúdi ivi khäge'nin dikw'ón diwepiye nawáymáa. Indá hânho

dik'áykháadá dikaykhanmuu, heđiho dijókhá. ⁴⁶ Heđi ovâyjóhsandi ovâytu'an, "Heháadan ljókhá? Bishaadi úvjúusu'amí heđânho wovâytoyinde' ihayđi híwóhpi wí'úv'amípi."

Jesus óepankê'

⁴⁷ Wa'đi ihí'máadbo báyéki t'owa dipówa. Judas-di ovâypaadéma', i-á wée in tá'đi wije kháge'nin diwedí'í'ba namuu, heđi Jesus nawin diwepiye namáa óep'ohtsää-íđi. ⁴⁸ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í dip'ohtsää ná'in t'owavi mange díkánadí?" ⁴⁹ Háa Jesus óekháymáa'in ivi kháge'nin i-áđi diji'in dáymu', heđi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'đi há'in t'owa áyyáa-í?" ⁵⁰ Wí wée ivi kháge'nin diwedi ivi tsijó phá'đi i' owaha' p'ó'đéđí'vi t'óe'i p'ó'đé óewháđi, heđi ivi ko'đingéđiwin oje he'yinbo' ónt'ó'ts'á'. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wíyá ha'wáa wí'úv'amípi," heđi i' senbí oje ónwaykíđidi ónwówa. ⁵² Ná'in di'áá'in Jesus óekáyjidi in owaha' p'ó'đéđí'indá heđá i' hay'i méesatewin sundađovi tsonnindá heđá wáy-á Hudiýovi tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóegé unbí phé wóegá i'áá naa díyáa-íđi wí jánáikandi' omuu waagibá?" ⁵³ Thamuwaađi i' méesate hay'i ee naa undáđi oji', heđi wíđipanké'pi. Hewänbo náá-á ihayđiho' un únna ná'in úv'amíđi, heđá i' Penisendi-á ihayđiho únna ivi káweyámíđi, i-á wáy t'owa dínkunná' diwe natsonji'í-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapl'in

⁵⁴ Jesus óepanké'đi i' owaha' shánki p'ó'đéđí'vi tewhá eepiye' óeho', heđi óets'úde. Wa' óehon dihayđi Peter-á t'í'ugá kay'ídidibo-á nawóemán. ⁵⁵ I' tewhávi tepaa búge wáy ho naphahte'en, heđi i'ge wén t'owa dívkw'óđi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe na'ándi phaadi óekónamá' heđi wí t'óe'i a'yúđi óedamúndedi natú, "Ná'i sennánkun Jesus-áđiba najiwán." ⁵⁷ Hewänbo Peter natú, "Joe, naadá wíđótaapi." ⁵⁸ Háa napóe ihayđá wíyá to'wíđá Peter-á óemú'đá óetu'an, "In Jesus-ví'in diwedi unmuu-ákun." Hewänbo Peter-di óetu'an, "Joe, naa-á joe." ⁵⁹ Heđi ma' wí óda naphađe ihayđá wíyá wée-á kay'indi natú, "Ná'i sendá Galilee-wíba namuudi ta'gendi Jesus-áđiba najiwán." ⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpí hááwí i'gedi bihí'máa'in." Wa'đi ihí'máa ihayđibo wí dee sen ikin. ⁶¹ Ihayđibá tewhá íveđi Nanbí Sedó Jesus íbéedí Peter óedamú', heđi Peter ún'ánpówa háa Jesus-di óetu'an waa: "Tha'đi hédéndi wa' i' dee sen ikinpíđibo', powin untúuni naa wíđítaapi'in" gin ho óetu'an. ⁶² Heđi Peter i' tepaa já'wépiye napeedi hángo isíttáá.

In sundađodi Jesus óejánáki'an

⁶³ In sená' Jesus óe'áymáa'indi t'ámáge óetumáa heđá óemahpúde'. ⁶⁴ Heđá óetsíwhi'andi óetu'an, "U-á úhanginná háa napuwagi'o'in wa' napóepíđibo'. Dítu'an, to'đan wóemahpú?" ⁶⁵ Heđá wíyá shánklílee-wíba namuudi ta'gendi Je t'ámáge háa óetumáa.

In Hudiýo tunjowa'di Jesus ivi'gedi óetsika'máa

⁶⁶ Wa'đéedí nanán dihayđi in Hudiýo tsonnindá in owaha' p'ó'đéđí'indá heđá in Hudiýovi kxuu dáyhá'o'indá dívív'ge'an, indá in Hudiýovi tunjowa' dimuu, heđi Jesus in tunjowa' wháagépiye óeho', ⁶⁷ heđi óetsika'yan, "Ti ta'gendi u-án unmuu i' to'wí Jóesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi? Dítu'an." I'đi ovâytu'an, "Wâytu'an wänbo há'to dínwááyú-í, ⁶⁸ heđi naadá undá hááwí wâytsika'yandá há'to háábo dit'óe'amí. ⁶⁹ Hewänbo náá íweđi páadépiye naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í omuu'i Jóesi Tádávi ko'đingéđi óchang'í, i-á t'áhkí kay imáa'i namuu." ⁷⁰ Heđáhá' t'áhkíđibo óetsika'yan, "Ti untunda' u-án Jóesi Tádávi ay unmuu'in?" I'đi ovâytu'an, "Háa unbo ítú waa." ⁷¹ Heđáhá' dívítu'an, "Wáy-á to'wén wígintáypí ivi'gedi dítu'áamíđi. Ivi sópho íweđibo ná'i tun gip it'oe."

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'

¹ Heđi in tunjowa' t'áhkí dívívínú, heđi indího Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'. ² Heđi Pilate-ví'we óekándi ónt'aywó'dichánundedi dítu, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do', heđá i'đi ovâytu'an Caesar wí'óe-tax-wá'áa-ípi, heđá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jóesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi, heđânho natunda' wí tsondi hay'íba namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudiýovi tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owaha' p'ó'đéđí'in heđá in báyéki t'owa íwe diwinnindá ovâytu'an, "Ná'i sendá naadi wén t'aywó'nin wänbo wíđónshaapi." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "T'đá ivi háhkan únmuu'i'đi nanbí t'owa ovây't'e'ya'do'. Oe Galilee nange íwe páadé gin its'an'an, íweđá Judea nange i'gá t'áhká, heđá náá-á nááwá napówa hanbá i'amíđi."

Jesus oe Herod-ví'piye óeho'

⁶ Pilate ná'in nat'oeđi ovâytsika'yan, "Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Heđi "hoi" gin dítu' ihayđi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-cha oe Galilee p'ó'đéđí' namuudán, heđi náá-á oe Jerusaleem-dá ná'an. ⁸ Herod nahínchangepé Jesus óemú'đi.

Gáhãädibo napuwãda?, ivi'gediho nat'oedi, hedihho nada? Jesus-di wên pinnán òn'amídi imúuní'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owaha? p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví kuuu dáyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ònhíwòhpichànunde. ¹¹ Hedi Herod-dádi in sundado-ádi t'ámäge Jesus óe'o', hedáan, hedi jánáki-á i-áda dimuu. Herod-dá ováytu'an wên sa'wó'nin k'ewé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá? Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádi Pilate-ádi hánmindá damuuwán, hebo ihay thaabá híwó' nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'kháymáa, hewánbo Barabbas-á óema'p'ádi

¹³ Pilate-di in owaha? p'ó'dédi'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédi'indádi wáy-á t'owa-ádi ováywé'getu'an, ¹⁴ hedi ováytu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dínmaa, hedi ditu'an t'owa ováyte'ya'do'in. Unbí páadépiyebó naadi ivi'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchànunde wánbo wíðónshaapí. ¹⁵ Herod-di wánbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ónshaapí, hedihho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá hááwi híwóhpi wí'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hedihho otsonpúuwi púwhí'dí óewháñi'in hedáhá? dóma'p'ádi-i."

¹⁷ Paayo i'óe waa i' Passover shánki'eedi naná? dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ádiinde?, hedáho gin natú. ¹⁸ Hewánbo t'áhkí in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe", hedi Barabbas-á na'ingí? náama'p'ádi-i." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú? iwe'in p'ó'dédi'indádi ováytsaakannandán, hedá i'dá ováyto'owat'ahánú.) ²⁰ Hewánbo Pilate nada? Jesus óema'p'ádi-i'in, hedihho in t'owa wíyá ováyhée'an. ²¹ Hebo indá ihaydú? dívítuwínunde?, "Wên phé'win deedi nát'óhtágek'u?" ²² Pilate-di powingedi ováytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yá'dáapi'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wánbo wíðónshaapí óeháyjídí. Hedihho otsonpúuwi púwhí'dí óewháñi'in hedá dóma'p'ádi-i." ²³ Hewánbo kaygindi ihe'jidida? ditú? Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'úuwí'in, hedi hánho dívítuwínundegehho dit'ánpóe. ²⁴ Pilate nahije háa óeada'an waa i'amídi, ²⁵ hedihho Barabbas, i' sen in tsonnin ováyya'í? hedá ováyto'owat'ahánú'í? namuu'í? óema'p'ádi, hewánbo natsónpóe Jesus óe'amí'in háa dida? waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho?

²⁶ Hedáhá? Jesus iwedi óeho?. Dimán dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'í?, Simon gin nakháwá'í?, oe nava iwedi i' bú? eepiye na'ádi óejay, hedi in sundadodi in phé'win ivi'dí òn'í'k'ú'dí Jesus-ví tí'úuge óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá? Jesus únwóemán, hedá wên kwiyá? dimánnindá hánho ditaachanpóedá dívíphkhúmáhpúude?, hedá háa iphadende'in namuudí diséje'i? ²⁸ Jesus íbeedí ováytu'an, "Un kwiyá? Jerusalem-win, naa omuudí wí'úvisihtáa-ípi, hewánbo ungi'-á unbí áyyáagi'-á úvisihtáa-í. ²⁹ Wáy wí thaa naná? dihaydi t'owa ditúuní 'Híhchan dáy má've-í in dínkodipi'in díví'áyyamídi, hedá in hánhay wánbo díví'ayyanpí'indá wí ay wánbo dáy'áytsáa'anpí'indá wá? híhchan dáy má've-í." ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem-'in t'owa dida'í i' p'in inbí'dí nakaanú-'in hedá i' okúdá ováykhá'kw'óeni'indá. ³¹ Naa wên tay wówá'in waagi'-á omuu'í híwóhpi dínpo'e'o. Hewánbo indá tay t'aa'í waaginbá dimuudí shánki p'ándíki dínpuwagi'o."

³² Hedá wáy-á wíje sená'dá Jesus-á díbá ovánhon ovánháyjídí. Ná'in sená'dá jánákkanninnán damuu.

Jesus wên wíje sánminbí pinuđi phé'win deedi óet'óhtágek'ú'

³³ Hedi wên okú iwe dipówa, "In'p'óhkhúbay" gin dáytu'o?, hedi Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'ú', hedá in wíje jánákkannindá wá? hanbá ován'an. Wêe Jesus-ví yá'mángedí óewínú hedá i' wêe-á ivi ko'díngedá. ³⁴ Hedi Jesus natú, "Táda, ováy'owóje-í, háa díví'o'in wíðínhanginnáhpídi." In sundado-á díví'aywan ivi aa dívíweje-ídi. ³⁵ In t'owa ivi nú? iwe diwindi óemunde?, hedá in Hudíyoví p'ó'dédi'indá t'ámága óetumáa. Ditú?, "Pi'wéndá i'dí ováy'aywon, hedi i-á i' to'wí Jóesi Tádadí t'owa ováy'aywoenidí óesóge'í? namuudá, wí'bo ipi'aywoeni'in únkháy'á?" ³⁶ Hedi in sundadodi wá? t'ámäge háa óe'o?. Ivi'piye dimáadi wí méena ojohay'í-á ónpáhtuye, ³⁷ hedi óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'í unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay ivi phé'win kw'áye nat'í'k'óe eedi ginnán nata'muu: "Ná'i-á in Hudíyoví tsondi hay'í namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkanđi? phé'win deedi nawhi'wondi'dí óejánákítumáadi, óetu'an, "Untúhpi'an u-án unmuu i' to'wí Jóesi Tádadí óesóge'í t'owa ováy'aywoenidí. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá? dín'aywoeni." ⁴⁰ Hebo i' wêe natú, "Há'waa wíwíhée'amípi. Ti Jóesi Táda oe makówa na'ándí wináa'a'gínpi'an? Ná'i sen óetuhchànunde waagibá u wá? wóetuhchànunde? ⁴¹ hedi u-ádi naa-ádi dítuhchànundeđi híwó namuu, gá híwóhpi án'andi nanbí tuhchànú-á gán'áadán. Hebo ná'i sendá háabo híwóhpi wí'anpí." ⁴² Hedáhá? Jesus óetu'an, "Jesus, ováy un'p'ó'dédi'sogedeedi unwáy'áa ihaydi naa wí'í'óde'nípi." ⁴³ Jesus-di óetu'an, "Ná'in wítu'áamí, náa thaa-á owáy t'áhkí sa'wó naná? diwe naa-ádi unchani."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwáypiye naná, hebo i' than namuwáhan, hedi i'ge t'áhkí nakhunpóe thí'ēedi poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhääbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhí'wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá? Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáymá?, navi p'oweahhá dínke?." Hedi gin natú ihaydiho t'á'gedi iháa'an. ⁴⁷ I' sundado p'ó'dedí? iwe nawindi háa napóe? in imú'di Jōesi Tádá kw'áayébo? óemáa, hedi natú, "Ta'gendi ná'i? sendá iví wówátsi ta'ge ihon." ⁴⁸ In báyéki t'owa iwe dik'aapuwáwinnin háa napóe? in dáymú'di inbí'piye dívíweeho?, hedi inbí pihkhú dáymahpúde ditaachanpóedí. ⁴⁹ Hebo wáy wēn kwiyá? Galilee nange iweđi Jesus-ádi dí'áá'in, hedá wáy-á t'owa iví k'ema'in únmuu'indá, kayi? diwebo diwin dáymúndedí.

Jesus óekhã'k'ú?

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakháwá'i wá? iwebá naji?, oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-án namuu, Arimathea gin dáytu'o'i? I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedi natsikhaji? Jōesi Tádáđi óesóege-íđi i' to'wí t'owa ováy'aywoeni'i? I-á winachanpóepi hiwó'nin namuu' in háa in Hudíyo tunjowa? díví'ánshaa mági? indá hedá díví'annindá Jesus óeháyji gin ditú ihaydi. ⁵² Hediho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-vi'piye namáa óedaa'amíđi i' pení óemáanıđi óekhã'k'úuwíđi. ⁵³ Hedi óemágidi in phé'win diweđi óewáve, hedá wēn hiwó'nin aa iwá óe'ánk'ú?, hedi wí kháhkuđi? pho ee óek'ú?, i' t'owáwi k'uu iwe dáyt's'á'i?, iwá wa'đi tóebo wí'óekhã'k'ú'pí. ⁵⁴ I' thaa-á in Hudíyo dívihääwikhây'o? kaykhanwówa thaagi?, hedi i' kaykhanwówa thaa-á ho napowa'á? ⁵⁵ In kwiyá? Jesus-ádi oe Galilee nange dí'áá'indá Joseph-á únwóemáa, hedi háa Jesus oe t'owápho ee óek'ú? waa dáymú? ⁵⁶ Hedi inbí'piye diwáymáa, hedi wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dáyk'hây'an i' pení óe'áayú-đi. Hebo wíyá tháwán i' kaykhanwówa thaa nanáđi wíđivít'óe'anpí in Hudíyovi kuu dínmuđi.

24

Jesus wówá'i napee

¹ Wíyá tháwándá Dumíngu naná, hedi nathamupuwa'á? ihaydi in kwiyá? i penípho iwepiye diwáymáa i sa'wó nasundi woe dáyk'hây'andi wóegé. ² Iwe i' k'uu i' t'owápho iweđi ho nahängemuđi dáymú?, ³ hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'aháđi wíđáyshaapí. ⁴ Iwe diwánpiwíndi wíđínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsikhagipí wíje sená? waabá dänchaa'in inbí nú? dakwínudee, hânho ots'á'íđá? da'a'wennin. ⁵ In kwiyá? hânho dikhunwóedá? di dívíwánpip'ó't'áá, hedi in sená? di ováytu'án, "Heháađan wí nawówáji? i' in pení ováyk'hã'kw'óe'ó ee bintuwámáa? ⁶ Jesus-á náwe winak'óepi, i-á nawáywówapóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wováytu'annin wa? oe Galilee naji? ihaydi? ⁷ Ginnán natú: 'Naa t'áhkí t'owagi? o'aypuyá'i-á in yá'dáapi'in t'owávi mange dikáani. Hedá phé'win deedá dikhe'khây'máa, hewánbo iweđi i' powage'i thaa iwe owáywówapuwagi'o?."

⁸ Ihaydi in kwiyá? dín'ánpówá háa Jesus-di ováytu'annin. ⁹ Hedi iweđi dimááđi in tá'đi wēe Jesus-vi kháge?nindá hedá wáy-á iví k'ema'indá háa napóe? in ováyt'óe'an. ¹⁰ Ná?innán dimuu in kwiyá? Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-vi jíyá únmuu'i?, hedá wáy-á kwiyá? dá wá? indáđi diji? ¹¹ Hewánbo Jesus-vi kháge?nin di'án háa in kwiyá? di ováytu'an wá wáyupí? hí'đá'mán namuu'an, hediho háa ditú? in wíđiwáyupí. ¹² Hewánbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'áá, hedi it'ááđi itsíhkíđi, hedi wí aada? Jesus na'ánmú'de'i? imú?, hedi iví'piye nawáymááđi ná'ánde?, "Hân hín napóe?"

In wíje oe Emmaus bú'aypiye damänninbí'piye Jesus ipikeeyan

¹³ I' thaabá-á wíje Jesus-vi k'ema'in wí bú'aypiye damán, iwá Emmaus gin dáytu'o?, i-á mađi tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje ná'i háa napóe i'gedi wí'bo dánhí'máa, hedi dántsika'máa "Háađangú ná'i t'áhkí gin napóe?" Jesus-di ovánkáa, hedi indáđibá namáa. ¹⁶ Hewánbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iweđi dänkaapóedí. ¹⁷ Hedi Jesus-di ovántsika'yan, "Hää i'gedan hânho jashawó? dánhí'máa damándi?" In wíje dántsi'wóy? hedi dabo'aats'aymuu. ¹⁸ Hedi i' wēe Cleophas gin nakháwá'i'đi óetu'an, "U'đá'mán kavée t'áhkí in oe Jerusalem dí'áđáaji'in diweđi wí'úhanginnáhpí háa ná'i phade thaa eeje napoe'o'ín." ¹⁹ Jesus-di ovántsika'yan, "Hân handi napoe'o?" Óetu'an, "Gá Jesus oe Nazareth-wi háa únpo'e'innán. I-á Jōesi Tádávi tukhe'bi únmuu, hedi Jōesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dáymú? iví hí'-á iví tsyiekandá únkay'in. ²⁰ Nanbí owhá? p'ó'dedí? indá hedá wáy-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedánho indá óetuhčanúđi óeháyjídí, hediho phé'win deedi óet'óhtágek'ú? ²¹ Hewánbo na'indá gi'án i-án i' namuu na'in Israel-ín dímahpáđikhây'máa'i?. Hedi náa thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iweđi. ²² Hedá wá? wēn kwiyá? na'inbí'weđi dimuu'indi ditú'an wēn háawēn na'in díháa'annin. Hédéndi hé'đibo ee Jesus óekhã'k'ú? iwáyge diji?, ²³ hewánbo wí'óeshaapí. Diwáy'ááđi ditú wēn makówáwin t'óepa'aa'in inbí'piye dakepóedí ováytu'an Jesus-á nawówáji'in. ²⁴ Wáy wēn

na'indáđi diji'in i' penípho iwepiye dimää, heđi háa in kwiyä' ditú waa dâymû', hewänbo Jesus-á wídaymû'pí" gin in wíjedi Jesus öetu'an.

²⁵ Ihaydáhá' Jesus-di ovântu'an, "Undá ánsshaapi'in damuu, heđá dawâyukâymuudi t'ähki háa in Jöesi Tádávi tukhe'min ditú waa wíđänwâyundepí. ²⁶ Ditúhpí'an i' to'wí Jöesi Tádáđi öesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háäwí it'öephađekhâymaa'in, heđáhá' ên na'in díháa'annin. Héđéshánki tsondi hay'i-á öepa'i." ²⁷ Heđi Jesus-di háa Jöesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi natú'nin t'ähki ovánthayyan. Háa Moses natú'in páadé ovântu'an, iwedáhá' in Jöesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa ditú'indá.

²⁸ I' bú'ay dimän diwe tswa dipowamän, heđi Jesus-á wa'đi wíyá wâypiye namän waagibá i'an. ²⁹ Hewänbo öepunmäáni'in wídadapí, heđiho' öetu'an, "Na'indáđi öwóyí'. Háäđanho napuwamän, nathaaphademänho'." Heđiho indáđi i' tewhá ee nats'ündi iwóyí'. ³⁰ Indáđi nahúu'än dihaydi i' pává iké'di ikú'daa'an, heđá iháve, heđá ovänmägi. ³¹ Ihayđibá datsíwaadee waa dapóe, heđiho to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. ³² Heđi dántumáa, "Oe p'öegé gimän dihaydi, Jöesi Tádávi hi' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gán'a'yäpóepí'an."

³³ Wesebo oe Jerusalem-piye dawýmää, heđi Jesus-vi tá'di wée khäge'nindáđi heđá wáy-á wên diwe'gekw'öndáđi dänshaa. ³⁴ Ná'in diwe'gekw'ó'nindi ovântu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawâywówapóe, heđi Simon Peter-bí'piye nakeepóe." ³⁵ Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'öegé damän dihaydi, heđá háđíđi Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihaydi.

Jesus ivi khäge'ninbí'piye ipikeeyan

³⁶ Wa'đi dänhi'máa ihayđibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, heđi ovâytu'an, "Ánsshaaginpíđibo' íkwoní." ³⁷ Hânho ovâyphäđi di'än wí p'oweaqhâa-än dínkeepóe'in. ³⁸ Hewänbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháađan íkhunwóeda'? Háađan i'ände' mađi naa ta'gendi wó'muupi'in? ³⁹ Navi mandá navi ánda dínmu'đi. Naa-ánkun omuu. Dítäägé-í, heđänho únhanginnáani wí p'oweaqhâa wó'muupi'in. Naa túu-á phékhkú-á omuu. Wí p'oweaqhâa-á ha'wáa'i wínamuupi." ⁴⁰ Heđi ha'wáa natú ihayđá ivi mandá ivi ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihihchan wänbo ovâyháa'an, heđá kây'indá dímpoe'öo diviäyü-íđi háa natú'in. I'đi ovâytsika'yan, "Ti koegi' háäwí náä únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Heđiho wí paa natseemuu'i' öemägi, heđi inbí páadépiyebó ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undáđibo wa' oji' ihaydi naadi wâytu'an háäwí Jöesi Tádávi ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwi'in, t'ähki háa Moses ita'nandi-á, Jöesi Tádávi tukhe'min ditú'i-á, heđá i' Psalms gin dâytu'ö' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Heđi ovâykhäge'nan híwó dika'póewíđi háa Jöesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Ná'i tundáho nata'muu: I' to'wí Jöesi Tádáđi öesoge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'öephaadé-í nachuu píhay, heđi iwedá i' powage'i' thaa iwá nawâywówapúuwi, ⁴⁷ heđi i-á natsonpúuwi páadé in Jerusalem-win heđá iwedá wéngé t'ähki'in t'owa-á ovâytu'ääamí inbí t'aywó'di dâyjoe'amí heđänho ovây'owóejé-íđi, gin nata'muu. ⁴⁸ Heđi undá ná'i háäwí bínmu' i'gedi t'owa bint'öe'amí. ⁴⁹ Heđi náä i' Yä'dáa'i P'oweaqhâa unbí'piye wáysaani, i-á navi Tádáđi wovâytu'an wovâymäáni'in. Hewänbo náä Jerusalem-bo úwíwóyí'ni unbí kay oe makówáđi wovâymägi píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'ö' iwehay ovâyho', heđi íkhóhtegeđi Jöesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amíđi. ⁵¹ Wa' gin i'odibo' inbí'wedi iwíjedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dividége'dikw'óđi öe'a'ginmäániđi, heđáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwýmää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihayđá' dimää'ä heđá ditú' Jöesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tųu gin nakháwá'í nawówátsipäyí', i-á Jesus-án namuu

¹ Hänn'oe ts'anpáade nanân diwe i to'wí In Tųu gin nakháwá'í nayiho'. I-á Yóesi Tádá-ádi nayí', hedi i-á Yóesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáade nanân diwe Yóesi Tádá-ádi nayí'. ³ Hääwi t'ähki ikhiyé, hedi i-á wí'ikhiyépidá hääbo winakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyí', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagi' waagi'ba namuu. ⁵ Ná'í ko nakhúná' dee nakeepo', hedi häädi wänbo t'ähki nakeepo' tobáháa nakhúnân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwá'í Yóesi Tádá'í óesan ná'í ko í'gedi t'owa ováytų'áamídi, hedânho John-bí hí' dit'oedi to'wén t'ähki dívíwhäyü-ídi i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á winamuupi, hewänbo i na'ää t'owa ováytų'áamídi to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'í to'wí In Tųu gin nakháwá'í i ta'gendi ko namuu, hedi náa oepáa k'aydi'piye' na'äädi t'ähki t'owa ováykothayyo'.

¹⁰ Náa oepáa k'aydi i nayí', hebo tobáháa ná'í oepáa ho ikhiyé wänbo', in t'owa náadi diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hääwi ikhiyé'í iví' únmuu, hedi ipiye' na'ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí'óeséeg'ánpi. ¹² Hewänbo wáy wéndidá óeséeg'ándá iví'piye' dívíwhäyü, hedi ná'in t'ähki idi ováymági Yóesi Tádá'í äy dipúwídi. ¹³ Hedi Yóesi Tádá'í äy dipóe ihaydi wíyá di'áppuyä waa dínpoé, hewänbo t'owa di'áppuyä náa oepáa k'aydi waagibá wídi'áppuyäpí, hedi háa i tádá-ádi i yiyá-ádi dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi háa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yóesi Tádádán ná'in wówátsi ováymági.

¹⁴ I to'wí In Tųu gin nakháwá'í wí t'owa napaa, hedi wí háy t'ähki na'indá'í nayí'. Báyéki hay'í namuu'in äymü', gá Yóesi Tádá'í wí' ayda' ün'ándi' namuudân. I-á báyéki séegísehkaná imáa, hedi háa i natú waa t'ähki ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ováytų'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ováytųmáa. "Naadi wáytų'an navi tí'úgebá wí to'wí napowagit'óe'in, hedi i-á navi shánki kw'áye namuu, gá naa o'áppuyäpídíbo' i-á häädi wänbo t'ähki nawówayídan. Ná'í-ánkun i namuu iví'gedi wáyhí'máa'í."

¹⁶ Báyéki séegísehkaná imáadi, ihayda' híwó'di hääwi iví'wedi gín'ä'. ¹⁷ Yóesi Tádá'í Moses óetu'an iví tsonťu na'in dimááni'in, hewänbo Jesus Christ-án óesan séegísehkaná-á heda in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hánhay wänbo Yóesi Tádá wí'óemü'pí. Hewänbo háawi i namuu'in iví wí'đa' ay únmuu'í' iví nú' na'ándídan na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oe'kandídi in t'owa ováytų'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wáhäädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wén owhá-á heda wén méesate'in kháge'nindá ováyan John i p'ó'p'oe'kandí' óetsikáyí'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ováytų'an: "Naa i to'wí Yóesi Tádá'í óesóge'í' t'owa ováy'aywoenídi wó'muupi." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ováytų'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Ti Elijah-án unmuu?" Idi ováytų'an, "Naa-á i wó'muupi." Hedáhá' óetsikáyin, "Ti Yóesi Tádá'í tukhe'bi' i áytsikha'máa'í-án unmuu?" ²² Hedi ováytų'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítų'an to-an unmuu, hedânho in to'wén na'in dísannin äyt'óe'amídi háa untú'in. Uví'gedi dí't'óe'an." ²³ John-di ováyhée'an hedânho dín'ánpówá-ídi háa Yóesi Tádá'í tukhe'bi' Isaiáh háan'oebo natú'in, hedi ná'í-á Isaiáh-ví hí' únmuu: Wí to'wí oe ahkon deedi úntuhkwíntúni,

In p'óe binta'ge'an i shánki natsonyí'igi'.

"Ná'í to'wí han natú'í waagi'ba naa omuu" gin John-di ováytų'an.

²⁴ Wáy wén in ováysannin John óetsikáyí'nídi Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu'an, "I to'wí Yóesi Tádá'í óesóge'í' t'owa ováy'aywoenídi wí'unmuupi, Elijah wänbo-á yoe, háa Yóesi Tádá'í tukhe'bi' áytsikha'máa'í wänbo-á yoe. Hedi háadan handi ná'in t'owa ováyp'ó'p'oe'o?" ²⁶⁻²⁷ John-di ováytų'an, "Naada p'oe'dída' dováyp'ó'p'oe'o', hewänbo unbí yáadi wáydí wí to'wí bintaapí' nayí', hedi tobá navi tí'úge napówá wänbo', naa ihay híwó'di wó'muupi iví anto wänbo dönma'p'á'í-ídi."

²⁸ T'ähki ná'í owáy Bethany búu'ú'ay wáhää napóe, oe Jordan p'ó' p'ánadi John nayidi in t'owa ováyp'ó'p'oe'o' iwe.

Jesus-á wí k'úwá'ay Yóesi Tádá'í óesandi' waagi'ba namuu

²⁹ Wíyá tháwän John-di Jesus óemü' ee nayí' iwepiye' na'ádi, hedi iví'gedi natú, "Binmú'dí i na'ä'í. I-á Yóesi Tádá'í óesan wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-ídi, t'ähki t'owavi t'aywó'di ováyyáa'amídi. ³⁰ Ná'í'ibá i namuu iví'gedi wáyhée'an. Naa otú, 'Navi tí'úgebá wí sen napówá-í, hedi i-á navi shánki kw'áye namuu, gá naa o'áppuyäpídíbo' i-á häädi wänbo t'ähki nawówayídan.' ³¹ Tobá to'wí namúni'in naa wídi'nhanginnáhpí wänbo', naa o'ää-á p'oe'di wáyp'ó'p'oe'amídi, hedânho in Israel-in t'owa i bintáa-ídi."

32-33 John-di háa imû'in ovâytu'an. Natú, "Páadédi naa wídnhanginnáhpí to'wí Jesus namuu'in, hewänbo Yösi Tádádi disan p'oeđi wáyp'ó'p'oe'amídi, hedá idá dítu'an, 'I Yá'dáa'i P'oewaahâa nawhândi náapuwákhâymaa, heđi wí to'wíwí'di isogekhâymaa. Heđi ná'i to'wídn in Yá'dáa'i P'oewaahâa t'owa ovâymaa'ní wí p'ó'p'oe'kan waagibá' kin Yösi Tádádi dítu'an. Heđiho' i Yá'dáa'i P'oewaahâa makówáđi nawhândi wí k'o'wee waagibá dómú'-ákun, heđi Jesus-wí'di isoge. 34 Naa kin napóedí dómú', heđânho naadi wâytmáa Jesus-á Yösi Tádávi ay únmuu."

Jesus-ví páadé'in khäge'nin

35-36 Wíyá tháwän John-dáđi hedá wíye ivi khäge'nindáđi Jesus naphademändi óemú', heđi Jesus-ví'gedi John natú, "Binmú'đi i Yösi Tádáđi óesandi' namuu'i'. Wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-í."

37 John-bí wíye khäge'nin háa John natú'in dat'oe, heđi Jesus-ví tí'úugé dawóemää. 38 Jesus ibeéđi únwóe'áđi ovänmú', heđi oväntsikáyin, "Hää-an dada?" Óetsikáyin, "Rabbi, wáhhää-an unthaa?" (Rabbi-á "háhkandi" gin natú'da'.) 39 Iđi ovántu'an, "Naa-áđi báká'we, heđânho wänkeeyamídi." Heđiho' i-áđi damááđi wáyge nathaa'in dänmú'. Dipówá ihaydáho thé'eeđi yöenu iwepiye' naná, heđiho' i-áđibo dánwóyí'.

40 Andrew-á Simon Peter-ví tí'úu únmuu, heđi i-á in wíye in John-bí hí' dat'oeđi Jesus-áđi damáa'in diweđi'ibá namuu. 41 Wesebo Andrew ivi pá'dây Simon ituwáho', heđi óeshaa ihayđi óetu'an, "Na'indi i Messiah áyshaa." (In hí' Messiah-á natú'da' "i to'wí Yösi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi" gin.) 42 Heđi Andrew-di Simon Jesus-ví'piye' óeho'.

Jesus-di Simon óemú' ihayđi óetu'an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo náa iweđi páadépiye' Cephas gin unkháwá-í. (Ná'in kháwá Cephas-á Peter-ân namuu, heđi natú'da' "wí k'úu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-áđi ovántu'an i-áđi damú-t'in

43 Wíyá tháwän Jesus i'ánshaa mági oe Galilee nangepiye' namú-íđi, heđi Philip óemú'di óetu'an, "Naa-áđi óká've." 44 Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu'ú'ay Andrew-áđi Peter-áđi dathá'de iwebá. 45 Philip-di Nathanael óetu'wáho', heđi óeshaa ihayđi óetu'an, "I to'wí Yösi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi áyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-vi ay. Ivi'gedän Moses ita'nan ivi ta'nin diwe, hedá in Yösi Tádávi tukhe'min wá' ivi'gedi dáyta'nan." 46 Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wó'anpí háäwi wänbo Nazareth-wi-á híwó'di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Óká've naa-áđi heđiho wí'bo náapimúni."

47 Jesus-di Nathanael ivi'piye' na'áđi óemú', heđi ivi'gedi natú, "Häwébâa wí na'ä' in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi', i-á wínahóeyóhâhpí." 48 Nathanael-di óetsikáyin, "Háđiđan naa dítta?" Jesus-di óetu'an, "I fig tay óhkhuu nú' un'ân dihaydi naadi wimú', Philip-di wóetukánnapíđibo'." 49 Nathanael-di óetu'an, "Háhkandi', nábâa dínhanginná u-á Yösi Tádávi ay-ân unmuu'in, u-á in Israel t'owavi tsondi hay'i unmuu." 50 Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää naví'piye' biwhâyunde' gá wítu'andân in fig tay nú' naadi wimú'in, hewänbo há'i wíts'antu'andivi shánki hääwi náapuwákhâymaa. 51 Ta'gendi wítumáa, makówá nakhuudeedi bínpuwágit'óe, hedá naa t'owa t'áhkígi' o'aypu'yá'ivi'we in Yösi Tádávi t'óepa'áa'in diwhádedá diwáypí'dá bínpuwákhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhóhtsáqaná

1 Wíye thaa naphade ihayđi owáy Galilee nange wáhhää dínkhóhtsaashánki'diná, i búu'ú'ay Cana gin dáytu'o' iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namááđiho' iwe na'ân, 2 hedá Jesus-á ivi khäge'nindáđá wá' ovâyhúutu'andihó dimää. 3 T'áhkí i méena dínhán dihayđi Jesus-ví yíyáđi óetu'an, "Wíyá wídnméenasapí." 4 Jesus-di óetu'an, "Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa'di ihayđi wídnnáhpí navi t'óe don'amídi." 5 Ivi yíyáđi in húukháysa'in ovâytu'an, "Háa idí wovâytu'an waa úvi'ami."

6 Iwe sí p'onbay k'úuđi napa'andi nasaa, t'owa dipówá'in díwí'owíđi-íđi in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Ná'i p'onbay eeye wétä háa powintä galón dihay nasadi'. 7 Jesus-di in dáyhúukháysaa'in ovâytu'an, "Ná'i p'onbay bín'ide," heđiho p'eeđi taye dáyp'íde. 8 Hedáhá' ovâytu'an, "Häwediho wí binwahó'gi, heđi unbí tsondivi'we binhúu." Heđiho háa ovâytu'an waa dívi'an. 9 I p'oe dáyhó'i naméenapaa, heđi in húukháysa'inbí tsondi idää, hebo wí'únhanginnáhpí wáyge dáyhógi'in. In wé'ge'in dáyhúukháysande'indá'mân dínhanginná. Heđiho' idí i soyingi óetukánnan, 10 heđi óetu'an, "Wáy-á t'owa i shánki híwó'di méena páadé dáyháysande', heđi t'owa dívi'ihay'an dihaydáho i shánki nak'áagipi' dáyháysande'. Hewänbo u-á han wívi'anpí, u-á bitsikha'an i shánki híwó'di tí'úugé ovâykháysáa-íđi."

11 Nā'in Jesus ee Cana búu'ú'ay Galilee nange wāhāā i'annin in páadé'in pinnán t'òe ovâykeyannin namuu, hedi indihio in t'owa ikeeyan i-ân hay'i namuu'in, hedi ivi khāge'nin shánkí wānbo ivi'piye' dívíwhāyū.

12 T'āhki nā'i naphade ihaydi Jesus-á ivi yiyá-á ivi tí'uúwindá hedá ivi khāge'nindádi Capernaum búu'ú'aypiye' dimāā, hedi iweho wí hāyū thaa dívíwōy'f.

Jesus-di in dāyhāāwiku'ch'áade'in i méesate hay'i iwedí ovâykhēpiye

13 In Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, Passover gin dāyту'о'í, hedi Jesus oe Jerusalem-piye' namāā. 14 I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa dāyhāāwēnku'ch'áadedi ovāymú', wéyu-á k'úwá-á k'ó'wee-á dāyku'ch'áade', hedá wá' in dāychā'égó'o'in inbí máāsa eeye dikw'ondi ovāymú'. 15 Wēn púwhí' whihkannindi ipaa, hedi t'āhki i méesate hay'i iwedí ovâykhēpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedi in dāychā'égó'o'indá inbí chā' t'āmāpiye' ovāych'áa hedi inbí máāsa ovāyyánú. 16 Hedá in dāyk'ó'weeku'ch'áade'indá ovāyту'an, "Binyāa'an nā'i hāāwí nāwedi. Nā'i méesate-á naví Tádávi wháagé úná. Wí kuhte'i waagibá wiyá wíwínpāa-ípi." 17 Hediho' ivi khāge'nin dín'ānpówá háa to'wí Yōsi Tádávi ta'nin diwe natú'in kin: Hānho uví wháagédí dí'āyngimādi wí phaaqi naa díphakhānukhāymāa waagibá ochanpo', hedi dāymú' Jesus hanbá nachāy'in.

18 In Hudíyoví p'ó'dédí'in iwāyge diy'i'indi Jesus óetsikáyin, "Hāawin wēn pinnán úkoedi dínkeeyamídi, hedānho gínhanginnánídi ú'úk'óe'in nā'in t'owa ovâykhēpiye-ídi?" 19 Jesus-di ovāyту'an, "Nā'i méesate binnayúdi poeye thaa iwebo naa wiyá dótege-í." 20 Indi óetu'an, "Yōnāntā'dí sí (46) paayo ovāyho' nā'i méesate dāytege-ídi, hedi hádídān poeye thaa iwebo wiyá nātege-í?"

21 Hewānbo Jesus-á ivi túu'ú' i'gedān ovāyhí'māa, i méesate hay'i i'gedá yoe. 22 Hediho chuwa iwedí nawāywówapóe ihaydi, ivi khāge'nin nā'in natú'in dín'ānpówá, hedi Yōsi Tádávi ta'nin diwe háa natá'muu'in hedá nā'i tuu'ú' Jesus ihée'andi-á dívíwhāyū.

Jesus ūnhanginná t'āhki t'owa háawin dimuu'in

23 Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú' nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dāyту'о naná' dihaydi, báyéki t'owa i pinnán ovâykeyandi dāymú'di ivi'piye' dívíwhāyū. 24-25 Hewānbo Jesus wí'ipimāgipi inbí mange. I-á wí'untáypí wí to'wídí t'owaví'gedí óetu'āamídi, i-áho ūnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé dí'ānshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-vi'piye' namāā

1-2 Wí sen Nicodemus gin nakhāwā'i Jesus-vi'piye' khu'déedí namāā. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedí'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Hāhkandi', gínhanginná Yōsi Tádádi wóesan na'in díhā'amídi. Wí to'wí Yōsi Tádádi óekhāge'mā'ída'mān ūnkoedi ikeeyamídi i pinnán údi dínkeeyo waagibá."

3 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wēn wíyídi."

4 Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídān wí to'wí nasówébo'wandi' wiyá nawáy'aypuyā-í? Wí'únkoedipi ivi yiyávi aymúu iwe nawáys'únídi wiyá na'aypuyā-ídi."

5 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wēn p'oe iwedí hedá i Yā'dāa'i P'oeqaahāavi'wedá dí'aypuyā'indā'mān dínkoedi makówāpiye' dimú-ídi. 6 To'wēn t'owaví'wedí dí'aypuyā'in t'owada'mān dimuu, hewānbndi wítumáa, in to'wēn wiyó to'wēn i Yā'dāa'i P'oeqaahāavi'wedí dí'aypuyā'indá i Yā'dāa'i P'oeqaahāa dāymāa. 7 Wíwóehāa'amípi naadi wítu'andi, wiyá i'aypuyā-í'in únkhāy'ā'. 8 Oepiyá nāāpiyá iwāq'ó', hedi i wāq'it'ó', hewānbo wí'ūnhanginnāhpi wāhāāpha'gedí na'ā'in háa wāypiye' namānnin. Hedi hanbá wí'ika'póyā'pí hádídí wí to'wí i Yā'dāa'i P'oeqaahāavi'wedí na'aypuyā'in."

9 Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedí-í nā'i hāāwí untú'di' napúwídi? Hāndídān napúwí?"

10 Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel'inbí hāhkandi unmuu, hedi háadān nā'i hāāwí i'gedí wí'únka'póyā'pí? 11 Ta'gendi wítumáa, nā'i dínhanginnān ní'gedí ívihé'e'ó', hedá i hāāwí āymú' i'gedá wāyту'о', hewānbo undá háa gítú'nin wídínséegi'opi. 12 Nā'i oepāa k'aydiwi hāāwí i'gedí naadi wāyту'an, hedi un wí'úvívihāyundeipi, hediho hádídān úvívihāyú-í makówāwí hāāwí i'gedí wāyту'andi? 13 Makówāpiye' wiyá to'wí wānbo wínapeepí, i makówá iwedí nawhā'dida'mān, hedi naa-ān i omuu, t'āhki t'owagi' o'aypuyā'í'f.

14 Moses owáy ahkónu wāy i páāyū kwāk'udí napa'andi' wēn phé eedí iwhi'k'ú'di itege waagibá, naa t'āhki t'owagi' o'aypuyā'í' omuu'í' wá' phé eedí dítege-í. Kin nakhāy'ā' napúwí'in 15 hediho to'wēn t'āhki naví'piye' dívíwhāyunde'in wówátsi nahāndepí'in dāymá've-í. 16 Yōsi Tádádi t'āhki t'owa hānho ovāyséegídí ivi wí' ayda' ún'āndi' imāgi, hediho to'wēn t'āhki ivi ayvi'piye' dívíwhāyū'in há'to dipedé-í hewānbo wówátsi

nahándepe'ín dâymá've-í. ¹⁷ Yôesi Tádá iví ay isan nää oepáa k'aydipiye' in t'owa ovây'aywoeniđi, dínkhây'â' ovâytuchânú-í' in ovâytu'âamídá yoe.

¹⁸ To'wên t'âhki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in há'to ovâytu'amí ovâytuchânú-í' in, hewânbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhâyupí'indá ovâytuchânukhâymaa'in, gá iví wí' aydá' ún'ândiví'piye' wídívíwhâyupídân. ¹⁹ Yôesi Tádávi ay nää oepáa k'aydipiye' na'âá wí kohthay waagibá namúníđi hedânho t'owa dínkeepúwíđi, hewânbo t'owa yâ'dâapi dívítsiyekanhondi khúu eeyebo diyêeni'in shánki ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-iví'wedi. Hedânho Yôesi Tádáđi ná'in t'owabá ovâytuchânukhâymaa. ²⁰ To'wên t'âhki yâ'dâapi dívítsiyekanhonníđi i kohthay dâyt'ay, hedího ipiye' wídímânpi, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí' in wídida'píđi. ²¹ Hewânbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimân, hedânho nakeepúwíđi háäwi dívíkanhondi Yôesi Tádáđi ovâykhäge'dođi díví'amíđi."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindáđi oe Judea nangepiye' dimáa, hedí iwáy wâhâá diyí' ihayđi wên t'owa ovâyp'ó'p'oe'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnídí John i p'ó'p'oekandi wa' wí'öpansógepi, hedí idi wá' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aeon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayíđi, hedí t'owa iví'piye' dimá' ovâyp'ó'p'oe'amíđi.

²⁵ Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-áđi p'ó'p'oekan ní'gedi dívítuhânbo'. ²⁶ Hedího John-bí'piye' dimááđi óetu'an, "Hâhkandi", i to sen oe Jordan p'ó' p'ânâ hânhay u-áđi nayí' i hedá iví'gedi in t'owa uđi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimân idi ovâyp'ó'p'oe'amíđi."

²⁷ John-di ovâytu'an, "Hâäwi i to'wí oe makówa na'ándíđi dimági'ida'mân âyhónde'. ²⁸ Hâäđankânbo naa otú i to Yôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeniđi wó'muupi, hebo iví páadebo Yôesi Tádáđi naa dísan, hedí undá háa otú waa í't'oe. ²⁹ Hâäđi dínkhóhtsaaná' dihayđi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedí i soyingi ihí'mááđi nat'oeđi ná'í k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedí i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhçaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'ba dimándân iví' in únúníđi. ³⁰ Nakhây'â' Jesus-á shánki kw'áyepeye' óetegé-í' in, hedá naa-á háäbo omuupi waa opúwi."

³¹ "Jesus-á oe makówáđi na'âá, hedího t'âhki shánki hay'í namuu. Naa náa oepáa k'aydiwi' omuu, hedího wí nááđiwa waagibá dáyhée'o' nááđi'ida' omuudi, hewânbo i-á makówáđi na'âáđi t'âhki shánki hay'í namuu. ³² Hâäwi imú' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewânbo wên háyuhaydida' t'owa háa natú'nin ónséegi'o'. ³³ Hewânbo to'wên iví hí' dáyséegi'ođi handíđi dáykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o' in. ³⁴ Yôesi Tádávi ay isandi-á Yôesi Tádávi hí' ihée'o', gá Yôesi Tádáđi khâagipi i Yâ'dâa' i P'oeaahâa ho óemáđidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegiđi t'âhki tsonkhuu óemági háäwi t'âhki i'gedi natsonyeeniđi. ³⁶ To'wên t'âhki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahándepe'ín dâymáa, hewânbo to'wên iví ay ónt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wídáymá've-ípi, indé Yôesi Tádáđi hânhay wânbo t'âhki ovâytuchânú'bé-í."

4

Jesus-áđi wí Samaria-wi kwee-áđi dânhé'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandiví shánki Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewânbo Jesus-ví khäge'nindíđi t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', ida' yoe.) Hedí ná'í háäwi i'gedi in Pharisees dit'oe' in Jesus únhanginpóe ihayđi, i-áđi iví khäge'nindáđi Judea nangedi dipee hedí oe Galilee nangepiye' dimáa. ⁴ Galilee-piye' namán dihayđi oe Samaria nange i'gedi únpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihayđi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytu'o' iwe napówa. Sychar-á kayi' wínanáhpí wí nava iweđi hân'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemági'í. Ee dâyp'oewhahónde' iwe Jacob ishâá'í naná, hedí Jesus kayi' wâhâáđi na'âáđiho nakaykhanmuuđi ee hänge isóge ikaykhanwówa'amíđi.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahóníđi napówa, hedí Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dimáa donsuwâ-íđi." ⁸ Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoe'gi'kunmáa, hedího i-á wí'bo na'ân. ⁹ Hudíyo-áđi Samaria-índáđi wídívíwóndepí, hedího i kweeđi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedí naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedí háađan uđi dip'oesuwâgi'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí háäwi Yôesi Tádá napâyí' in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeada'máa'í' omuu' in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnánda'ho uđá naa dip'oesuwâdaa'amíwân, hedí naadá p'oe nawówátsipâyí' wímáániwân." ¹¹ I kweeđi óetu'an, "Má'máa, háäwi wânbo wínamáapi p'oewhakhongí' in, hedí náwe dâyp'oewhahónde' iwá nawá'ân. Hedí hândíđan ná'í p'oe nawówátsipâyí' i náawhahóni? ¹² Na'ínbi heháäwi thehtáy pahpáa Jacob-di náá dâyp'oewhahónde' iwe na' in dínyoe'an. I-áđi iví e'núndáđi hedá iví háäpan háäwéndáđi i p'oe náwedi dâyp'oewhahógi' i dáysuwände'. Tí un'ánde' u-á Jacob-ví shánki hay'í unmuu' in gâhân?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wên

t'ähki näwedi dâyp'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dováymá'i-á dâysuwáädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dováymá'i-á wí p'ohpee inbí p'í'ná waagibá napúwí, hedi iwedího in wówátsi nahándept'in dâykéyi." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Má'mää, ná'i p'oe i'gedi bihi'máa'i dímää, wiyá wí'op'oesá'aapúwípídi, hedânho ihaydá' náwe wí'op'ohkhonná'be-ípidí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópún, uví sedó mánkéyi hedá náápiye' nâamá'i." "Wídínsennánpí' gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennánpí'in. ¹⁸ P'ánán khóhtsaa'i unmuu, hedi ná'i sen náá unthaa'i-ádi uví sedó ta'gendi wí'úmuupi."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, náá naa dínkeeyan wí Yóesi Tádávi tukhé'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria'in t'owa gimuu'inbí páadé ká'ää'indi Yóesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginnmä', hewänbo un Hudíyo-á ítú' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'á' Yóesi Tádá óe'a'ginnmäni'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhâyü-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yóesi Tádá óe'a'ginnmäni ná'i p'in diweda'ba yoe háa oe Jerusalem diweda'ba yoe. ²² Un Samaria-'in ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí bín'a'ginnmä'i, hewänbo ná'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí áy'a'ginnmä'in, gá Yóesi Tádádi ná'in Hudíyo díde'mandán hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-án namuu. ²³ Hedi náá iwedí páadépiye' in to'wên Yóesi Tádá dây'a'ginnmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginnpákhâymaa. Kí'm'in t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginnmäni'in. ²⁴ Yóesi Tádá-á p'oe waaháadá' namuu, hedi in óe'a'ginnmä'in dínkhây'á' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginnmäni'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yóesi Tádádi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'á, Christ gin óetu'o'i". Napówa ihaydi háäwi t'ähki dínthaykankhâymaa na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'máa'i-án i omuu."

²⁷ Ihaydíba Jesus-ví khäge'nin diwáypówa, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádi ihí'máadi, hewänbo to'wídi wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Hää-an unda?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-ádi bihi'máa'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Biká'we bímúnidí wí sen t'ähki háa naa dây'annin ditú'andi'. Tigíba í-á i to'wí namuu Yóesi Tádádi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." ³⁰ Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedí dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

³¹ Wa'qi in t'owa búu'údi dí'ädíba Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Háhkandi', shánki yänbedi náäbo bihúuyami." ³² Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'únhanginnáhpí." ³³ Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídi ónkoegi'kán, gáhán?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandí' nada' waagi' naa dây'o', hedi in t'óe idi naa díkanyónnin dóbowakhâymaa. Ná'i háäwi dó'o'i' navi koegi' waagi'ba dínmuu."

³⁵⁻³⁶ Kin t'owa ditú'pi'an: Dâyko'yiko' iwedí dâyhääwíwe'ge'o' pu'wahay yönu p'óe naná. Hewänbo naadi wâyutúmaa, híwó'gi binmú'dí in t'owa háä nava i'ge dí'á'in. Há'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídi háäwi napaa'i waagibá, hedi undá háäwi wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi há'in t'owa-á bínwé'ge'amí Yóesi Tádávi'piye' bínhúuudí. Hedi kin úvi'an dihaydá Yóesi Tádádi wovâywá'aa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahándept'in dâykéyi. Wây-á wéndá ho Yóesi Tádávi hí' ovâykoe inbí p'í'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádi undádi úvlihchannamí há'in t'owa bínwé'ge'an dihaydi. ³⁷ T'owa ditú'pi'an: Wí to'wí iko', wiyá to'wí-á ihääwé'ge'o'. Hedi háa ditú' waa náá ta'gendi napúwí. ³⁸ Wây úvit'óe'anpi'yepiye' naadi wáysangit'óe in t'owa Yóesi Tádági' bínwé'ge'amídi. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'óe'an, hedi in t'óe dívít'annin namuudi undáho in t'owa bínwé'gek'hâymaa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhâyü gá i kweedi ovâytu'andán, "Jesus-di háa dây'annin t'ähki naa ditú'an." ⁴⁰ Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówa ihaydi óedaa'an indádi nacha'nídi, hediho wíye thaa iwe iwóyi'f'.

⁴¹ Tí'ungédi wây-á shánki báyéki t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oeedi iví'piye' dívíwhâyü, ⁴² hedi ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' na'in ívíwhâyü, hewänbo u untúdída'ba yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi ná'i-án t'ähki t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'ívi e'nú ónehkháa'an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygédi iyáa'odi oe Galilee nangepiye' namää. ⁴⁴ Í-á wí'bo ho natú, "Wí Yóesi Tádávi tuki'we dipówa ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wí'dây'a'gínpi," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówa ihaydi in Galilee-windi óeséegiké', gá oe Jerusalem dínshánki'diná' dihaydi in wá' iwebá diyídan, hedi t'ähki i'andi' óemú'.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytú'o' iwepiye' Jesus nawáymää. Iwänkun naná hándídi p'oe di ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayi', hedi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe únhayk'óe. ⁴⁷ Ná'i sendá únhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'äädi Galilee

nange napówa?in, hedího Jesus na?an diwepiye? namäädi óetsikáyin, “Ti naví?piye? unnú-í naví ay dínhekkháamäänídi? I-á chuwa k’áyé nak’óe.”⁴⁸ Jesus-di óetu’an, “Un t’owa t’ämägi? pínán t’óe bínmúndepídá há?to naví?piye? úviwhäyü-í.”⁴⁹ I sendi Jesus óetu’an, “Na?inbí Sedó, naa-ádi óká?ve naví ay hekkháa dínmäänídi widínchúu-ípidí.”⁵⁰ Jesus-di óetu’an, “Uví?piye? ópún, uví ay úwówaho?” I sen háa Jesus-di óetu’an waa iwhäyü, hedího? iwedí namää. ⁵¹ Wa?di namán dihaydibo? iví t’óe?indi óeyaydi óetu’an iví ay únwówa?in. ⁵² Idi ováysikáyin, “Häyü ihaydan naná únhekkháapóe ihaydi?” Óetu’an, “Tsá?di thé?èedi wí? iwe i tsáwäp’ide únhan.”⁵³ I tádá ún?ápówa wí? ihaydibá naná?nin Jesus-di óetu’an dihaydi, “Uví ay úwówa,” hedího? i-ádi iví k’aygi?indádi Jesus-ví?piye? divíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa? nayí? ihaydi, ná?inno in wáyíngí?in pínán ovákyeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p’obú?ay iwe óehhekkháamägi

¹ Wíyá häädi naná? diwe in Hudíyo dínshánki?diná, hedí Jesus oe Jerusalem-piye? nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p’obú?ay nak’óe, i-á Hebrew ttuüdi “Bethesda” gin dáytu?o? P’o kíngé p’áanú pohtáa?áy nawhaadikw’ó, hedí iwe nú? wén phódi nachá i búu?ú?in tehpaá iwe, “K’úwági?in Phódi” gin dáytu?o?. ³⁻⁵ Ná?i pohtáa phoe?o eeye báyéki t’owa dihaywhaakw’ó. Wáy wén ditsi?taamuu, wáy wéndá pówhá?nin dimuu, hedá wáy-á widín?á?yákkankoeipí. Iwe wí sen powintä?di kháave paayo nahay?i? nak’óe. ⁶ Jesus-di ná?i sen iwe nak’óedi óemü?, hedí únhanginná báyéki paayo nahay?in, hedího? óetsikáyin, “Ti úhekkháapúwí?in unda?”⁷ I nahay?idi Jesus óetu’an, “Má?mää, naa to?wí wänbo widín?ánpí díp’osóge-ídi nap’o?á?yápo? ihaydi. Wa?di ots’únídi dáysó?dinde? ihaydibo?, wíyá to?wí-á naví páadébo-á nats’úya?”⁸ Jesus-di óetu’an, “Ówínú, uví whóhpa?ay mänke?di óyíyé.”⁹ Wesebo i sen nawówa?i wínú, hedí iví whóhpa?ay iké?di natsiyedee.

I thaa ná?in napóe ihaydi Hudíyovi kaykhanwówa thaa-á naná. ¹⁰ In p’ó?dédi?in Hudíyodi i sen óetu’an, “Nää thaa kaykhanwówa thaa naná. Nakhhäk’óe uví whóhpa?ay wóegé unyèenídi.”¹¹ Idi ováytu’an, “I sen dínhekkháa?andidân dítu’an, ‘Uví whóhpa?ay mänke?di óyíyé.’ ”¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, “To-an i sen namuu ha?wáa wóetu?andi?” Hewänbo i sen nawówa?i? wí?únhanginnáhpí to?wí namuu?in, gá báyéki t’owa iwe diyidân, hedí Jesus-á óemü?pídibo iwedí iyáa?an.

¹⁴ Häy napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay?i iwe óeyay, hedí óetu’an, “Ót’óyan, úhekkháapóe, hedího náä-á wíyá wívit’aywó?náampí, hääwí shánki p’ándiki? wí?úpúwípidí.”¹⁵ I sen iwáyégé?i namäädi in Hudíyovi p’ó?dédi?in ováytu’an Jesus-dänho hekkháa óemägi?in.

¹⁶ Hedího ná?indi Jesus óeyanäkímáa, gá kí?bi hääwí ikanhondân kaykhanwówa thaa eeye wänbo?. ¹⁷ Jesus-di ováytu’an, “Naví Táda häädi wänbo t’ähki it’óemáa, hedí naa-á hanbá, hedänho ná?i hääwí dókanhon.”¹⁸ Ná?in natü ihaydi in Hudíyovi p’ó?dédi?in shánki wänbo dida? óedahéyi?in, i kaykhanwówa thaa i’a?ginhánundedida?bá yoe, hewänbo wá? natüdân Yóesi Táda-á iví tádá únmuu, hedí kindidího? hääwí i-ádi Yóesi Táda-ádi handa? damuu waagibá i?o?.

Yóesi Tádadí Jesus tsonkhuu óemägi

¹⁹ Jesus-di ováytu’an, “Háa i Táda i?o?in naa dómúnde?, hedí inbá naa dáy?o?. Naa i ay omuu?i widínkoeipí hääwí wí?bo dáy’amídi. Hääwí i Táda i?o?i naa hanbá dáy?o?. ²⁰ I Tádadí naa díseegi, hedího hääwí t’ähki i?o?i dínkeeyo?, hedí idá hääwí shánki he?endi-á dó?ami?i?in naa dínkeekankháymáa, hedänho un wováyháa?amídi. ²¹ I Tádadí wówátsi dichuu?in ováywáywówápa?, hedí handidibá naa i ay omuu?idi in to?wén naa oda?in wówátsi dováymmáni. ²²⁻²³ I Táda wänbo winatúnipi t’owaví?gedi háa híwó? háa híwó?pi diví?annin. Idi naa i ay omuu?i dínk’ú? han dó?amídi, hedänho t’ähki t’owadi naa dí?a?geenídi, i Táda óe?a?gin waabá. To?wéndi naa i ay omuu?i? wídi?a?ginpidí i Táda naa dísandí? wänbo-á wíday’a?ginpi.

²⁴ “Ta?gendi wáytumáa, to?wén naví hí? dín?óyandedi hedá i naa dísandí?piye? divíwhäyundedá wówátsi nahándeipi?in dáymáa, hedí wí?ováyutuchänú-ípi. Chu?in waagi?inbá náá widimuupi, gá wówátsi dáyké?dân. ²⁵ Ta?gendi wáytumáa, náá iwedí páadépiye? in chu?in waagi?inbá dimuu?in naví tuu dit’óe-í, naa Yóesi Tádadí ay omuu?i?, hedí in divit’óyande?indá wówátsi dáykéyi. ²⁶ I Táda in wówátsi napäyi?, hedí handidibá naa i ay omuu?i dínk’ú? t’owa dováywówátsimäänídi. ²⁷ Hedá idá naa dínk’ú? t’owa dováykeekw’óenídi háa híwó? háa híwó?pi diví?annin, gá naa wá? t’owabá opedän. ²⁸ Ná?in naví hí? wáytumáa?indi wíwováyháa?amípi. Owáy wí thaa naná? diwe in penípho eeye dikw’ó?nin naví tuu dit’óe-í, ²⁹ hedí ee dikhä?kw’ó? deeyedi dipeegit’óe. In to?wén híwó?

dívítsiye²annin chuwa iweđi ovâypiyegít¹óe wówátsi dáykéyíđi, heđi in to²wên yá²dáapi dívítsiye²annindá chuwa iweđi wá² ovâypiyekháymáa inbi tuchānu dáykéyíđi.

³⁰ “Naa wí²bo háabo wíđínkoedípi dáy²amíđi, hewānbo naa t'owaví²gedi otú² háawin dimuu²in Yōesi Tádáđi dítu²an waabá, heđānho háa otú² waa inb²gedi ta²gen namuu, gá dáy²odān háa i Tádá naa dísandí² nada² waagi, háa naa owānpida² waagá yoe.”

Hádíđan gínhanginná to²wí Jesus namuu²in?

³¹ “Naa wí²bo naví²gedi dáy²hí²máadi ma²dān un ítúní naví hí² ta²gen wíđinmuupí²in. ³² Hewānbo wíyá to²wí naví²gedi ihée²o²i nayí², heđi naa dínhanginná háa naví²gedi ihée²o²in ta²gen namuu²in. ³³ Undá John i p²ó²p²oekandiví²piye² t'owa bīnsan óehée²amíđi, heđi i-á in ta²gen naví²gedi natú. ³⁴ Háa t'owa naví²gedi ditú² waa naa-á wíđintáypi, hewānbo John-bí hí²gedi wáytumáa heđānho háa natú²in úvíwhāyú-íđi heđá wováy²aywoeníđi. ³⁵ John-dá wēn phakó nakomuđi nakohkeepāyi²in waagibá namú²de, heđi wí háy tākí ho ivi kohthayđi wováy²hichannan. ³⁶ Hewānbo wí háāwí shánkí hay²i namuu John-bí hí²víweđi, heđi ná²i háāwíđá wováy²keyeo² to²wí omuu²in. Kinnān namuu: Háa i Tádáđi díyon waa dáykanhon, heđi ná²i háāwí dáykanhondí² bīnmú²đi wováy²keyeo² i Tádáđi naa dísanin. ³⁷ Heđá i Tádá dísandí² wá² naví²gedi ihée²an. Hewānbo undá hānhay wānbo ivi tuu wí²tú²oepí, heđi háawí i namuu²in wíwīnmú²pí, ³⁸ heđi ivi hí² unbí pí²ná khó²yé wíwīnmáapi, gá naví²piye² wí²úvíwhāyunde píđan, tobá íđi disan wānbo². ³⁹ Yōesi Tádáví ta²nin áyíngíđi bintu²ó², gá í²ādedān iwe únhanginpúwí²in háđíđi wówátsi nahāndepí²in bīnkéyí²in, heđi ná²in ta²nin diwebá naví²gedi natú². ⁴⁰ Hewānbo naví²piyá wí²iká²āda²pí ná²in wówátsi bīnkéyíđi.

⁴¹ “T'owa naví²gedi híwó² dívihée²amí²in naa wó²wānpit²oeda²pí. ⁴² Háawin un ímuu²in naa dínhanginná. Unbí pí²ná khó²yé Yōesi Tádá wíwīnséegípi. ⁴³ Naví Tádáđi díсандi bō²āā heđi undi wíđíséegíkē²pí. Hewānbo wíyá to²wí wí²bo nawānpí²āāđá, i-á ma² bīnséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí²đá² Yōesi ná²āndí² unbí²gedi natú²in áyíngi wíwovāymāhpí, háa híwó²gí natú² háa yoe, hewānbo in t'owa híwó² unbí²gedi dívihée²odá inbí tuu híhchandi bīnhóndé². Heđānho wí²únkoedípi naví²piye² úvíwhāyú-íđi. ⁴⁵ Hewānbo wí²āanpí naadān unbí t'aywó²đi²gedi i Tádá dót²ehpidékhāymáa²in. Í²ānde² ná²i hí² Moses itā²nandíđi wováy²aywonkhāymáa²in, hewānbo ivi hí²đibá unbí t'aywó²đi únkeepúwí, heđiho idān wováy²tehpídekháymáa. ⁴⁶ Moses naví²gedi itā²nān, heđiho ivi hí² ta²gendi bīnwhāyudáho naví²piye² wá² úvíwhāyú-íwān. ⁴⁷ Hewānbo háa itā²nannin wíwīnwhāyunde pí, heđānho háđíđan naví hí² dínwhāyú-í² kin Jesus-di ovāytū²an.

6

Jesus-di in p²āanú maapaasōn sená²dá in wé²ge²in t'owa-á ovāyhúuyōn

¹ Wíyá háāđi Jesus oe Galilee p²oekwí² p²ānāpiye² namáa. (Ná²i p²oekwíndá Tiberias wá² gin dāyту²o².) ² Báyékí t'owadí ivi pinnān ováy²keyeandi in dihay²in ováy²ehkhāamāđi dāymú²đi óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí²đi Passover gin dāyту²o²i púnú² naná. Jesus-á ivi khāge²nindáđi oe p²in kw²áyepiye² dipee heđi iwe díwíkw²óđi. ⁵ Jesus ibeéđi báyékí t'owa iví²piye² dí²āđi ovāymú², heđiho Philip óetsikáyin, “Wāhāā-an ihay koegi² áykumá-í t'āhkí ná²in t'owa dáy²óe-ígi²?” ⁶ Jesus-á wí²bo únhanginná háa ikháymáa²in, hewānbo ná²in Philip óetsikáyin óetayí²níđi hānnangúbá natúní²in. ⁷ Philip-di óetu²an, “Wáygin tágintá (200) thaa t'óe díví²andi wá²āa ihay wá² wínayípí ováy²koegi²kumá-íđi, tobá t'āhkíđi bō h²í²nda² diyāmu wānbo².”

⁸⁻⁹ Wíyá khāge²đi² Andrew gin nakhāwā²í², i-á Simon Peter-ví tí²úu únmuu²íđi Jesus óetu²an, “Nāwe wí enúkáy nayí², i-á p²āanú táhtá phó²i pává²āy heđá wíye paa-á imáa, hewānbo há²í-á ihay wínayípí t'āhkí ná²in t'owa ovāyhúuyōeníđi.” ¹⁰ Iwáyge báyékí nataásaa, heđiho Jesus ivi khāge²nin itū²an in t'owa nangebo² ováy²kwoyōení, heđi han díví²an. In sená²đá²dibo p²āanú maapaasōn (5,000) ihay diyí². ¹¹ Jesus i pává ihógíđi Yōesi Tádá óékú²daa²an, heđi ivi khāge²nin ovāy²andi ovāytū²an in t'owa iwáyge díkw²ó²nin wí²inbo² ovāymānđi, heđi hanbá in paa-á ovāymāgi. Háyū in t'owa dida² ihay dáy²óe, ¹² heđi dívíshū²an dihayđi Jesus ivi khāge²nin itū²an, “Binwé²ge²an há²í dínphade²í², heđānho háāwí wānbo wínapedée-ípíđi.” ¹³ Heđiho t'āhkí dáywé²ge²an dihayđi, tǎ²đi wíye t'ún dāyp²íđe i naphade²í pává iweđi, in t'owa i p²āanú pává²āy dáy²óe ihayđi.

¹⁴ In t'owa ná²in pinnān ováy²keyeannin dāymú²đi ditú, “Ta²gendi ná²í-ān i Yōesi Tádáví tukhe²bi² namuu, iví²gedi natá²muu náā oepáa k'aydipiye² na²ā.” ¹⁵ Jesus únhanginná dida² óekayikhāymáa²in inbí tsonđi hay²í² óesóge-íđi, heđiho iwáygeđi wíyá oe p²in kw²áyepiye²bá wí²bo namáa.

Jesus p²oe kw²áyé nayí²

¹⁶ Kindi napuwamān dihayđi Jesus-ví khāge²nin oe p²oekwíngépiye² diwhá. ¹⁷ Wí kophēnbay iwe dívítógi, p²oekwí² p²ānāpiye² oe Capernaum-piye² diwáymu-íđi. Wá² dimān

dihaydiño⁷ nakhupóe, hedi Jesus inbí⁷we wa⁷di wínapówápi. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwa⁷an hedi hânho nabo⁷oet⁷úkúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dáy⁷osande⁷i phédi dâysayde⁷, hedi ma⁷di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p⁷oe kw⁷áayé nayidi i kophênbay tso⁷wapiye⁷ na⁷áädi óemú⁷, hedi dikhuwóeda⁷póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu⁷an, “Naa Jesus-ân omuu, wí⁷ikhuwóeda⁷ípi.” ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p⁷o kí⁷ge dimänninnäpiye⁷ wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwámáa

²² In báyéki t'owa wa⁷di oe p⁷o⁷ p⁷ánäbo diyí⁷indi Jesus-ví khäge⁷nin ho ovây⁷mú⁷ i kophênbay iwe wí⁷bo dívítógi iwe⁷di dimú-ídi, hediho dínhanginná Jesus indádi wínamääpi⁷in. Wí⁷da⁷ wí kophênbay iwe na⁷ánwân, hediho dí⁷ân Jesus-á wa⁷di iwebo na⁷ännin. ²³ Wíyá tháwándá wáy-á kophênbay hí⁷innin oe Tiberias búu⁷údi dí⁷áä, hedi iwáy Jesus i pávagi⁷ ikú⁷daamägidi in t'owa dáy⁷oe iwe tso⁷wa diwhi⁷kw⁷ó. ²⁴ Hedi Jesus-á iví khäge⁷nindá iwe wídiyipi⁷in in t'owa dáy⁷mú⁷ ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu⁷ú⁷aypiye⁷ dimää óenuwá-ídi.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi⁷ namuu⁷in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p⁷o⁷ p⁷ánä óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi⁷, háädan unpówá náwe?” ²⁶ Jesus-di ovâytu⁷an, “Ta⁷gendi wáy⁷tumáa, i pinnán naadi wáy⁷keeyandibo nakeepo⁷ naa Yóesi Tádávi⁷wedi ó⁷áä⁷in, hewänbo há⁷i bínmú⁷di naa ví khäge⁷nindá iwe wídiyiwídituwámáapi, i pává bínk⁷oedi íshuhpóedíbo dí⁷uwámáa. ²⁷ I koegi⁷ wówátsi nahánde⁷pi⁷in napäyí⁷piye⁷ úvíkhä-í, i koegi⁷ nahá⁷dänpo⁷piyeda⁷bá yoe. Naa t⁷ähki t⁷owagi⁷ o⁷aypuyá⁷idi kí⁷bi koegi⁷ wáy⁷määni, gá Yóesi Tádádi kee⁷eedi dínk⁷ú⁷dân kin dáy⁷amídi⁷ kin ovâytu⁷an. ²⁸ Hediho óetsikáyin, “Hännan iví⁷amí Yóesi Tádá áyhíhchanmääni⁷?” ²⁹ Jesus-di ovâytu⁷an, “Gá kinnán: Naa i Yóesi Tádádi díсандi⁷piye⁷ úvíwhäyú-í. Ná⁷innân Yóesi Tádá nada⁷ úví⁷amí⁷in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pinnánnan údi díneeyamí hedânho winwhäyú-í? Hännan bíkhây⁷máa? ³¹ Na⁷inbí hehääwin thehtáy pahpá⁷in ginmuu⁷in owáy ahkónu iwéngé diyí⁷ ihaydi ná⁷i koegi⁷ manna gin dáy⁷tu⁷o⁷i dáy⁷oe. Yóesi Tádávi⁷ t⁷nin diwe kinnán nata⁷muu: Páva makówádi ovây⁷mági dáy⁷óe-ídi.

³² Ti háäwi ihaybá úkoedi?” Jesus-di ovâytu⁷an, “Ta⁷gendi wáy⁷tumáa, Moses-á há⁷i pává wí⁷imägipi, naví Tádá-ân imägi. Hedi há⁷i pává-á kodí⁷di makówáwi pává wínamuupi, hewänbo náä-á naví Tádáda⁷ta⁷gendi makówáwi pává wovây⁷má. ³³ Hedi ná⁷i pává Yóesi Tádá napäyí⁷i-á makówádi na⁷áä⁷i namuu, hedi t⁷ähki t'owa wówátsi ovây⁷má.”

³⁴ Indi óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, háädi wänbo t⁷ähki kí⁷bi pává dí⁷má⁷ve-í.” ³⁵ Jesus-di ovâytu⁷an, “Naa-ân pává waagi⁷bá omuu, t'owa wówátsi napäyí⁷i. To⁷wí naví⁷piye⁷ na⁷áä⁷i-á há⁷to naháhsení, hedi to⁷wí naví⁷piye⁷ iwähäyú⁷i-á há⁷to nap⁷oesá⁷aapúwi.

³⁶ “Hewänbo ho wáy⁷tu⁷an waa, tobáháa dí⁷mú⁷ wänbo⁷, naa wí⁷dínwhäyunde⁷pi. ³⁷ To⁷wén naví Tádádi naa dí⁷má⁷ in naví⁷piye⁷ dí⁷áä-í, hedi to⁷wí wänbo naví⁷piye⁷ na⁷áä⁷i-á naadi há⁷to dóyoe⁷amí. ³⁸ Naa oe makówádi owhá dáy⁷amídi háa idi díсандi⁷ nada⁷ waagi, háa naa oda⁷ waagá yoe. ³⁹ I díсандi⁷ nada⁷ in t'owa naa dí⁷má⁷gi⁷in naadi dováy⁷áyngi⁷amí⁷in hedânho wí⁷ wänbo in diwedi wínapedéé-ípi, hewänbo i t⁷á⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi naadi in t⁷ähki wíyá dováywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada⁷ dáy⁷amí⁷in, gá nada⁷dân t⁷ähki in dínhanginná⁷nin naa iví ay omuu⁷in, hedá naví⁷piye⁷ dívíwhäyunde⁷in wówátsi nahánde⁷pi⁷in dáy⁷má⁷ve-í⁷in. Hedi i t⁷á⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi naadá wíyá dováywáywówápaa-í⁷ kin Jesus-di ovâytu⁷an.

⁴¹ In Hudíyovi p⁷ó⁷dédi⁷in iví⁷gedi dívít⁷ayhí⁷máa, gá natú⁷dân, “Naa-á i pává makówádi owhá⁷di-ân omuu.” ⁴² Kinnán ditú⁷: “Ná⁷i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi⁷an. Iví tádá-á iví yíyá-á áytaa. Hedi háadan náä-á natú⁷ makówádi nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytu⁷an, “Ha⁷wáagi wí⁷úví⁷ayhí⁷má⁷ve-ípi. ⁴⁴ To⁷wí wänbo wí⁷únkoedipi⁷ naví⁷piye⁷ na⁷áä-ídi, naví Tádá i díсандi⁷ naví⁷piye⁷ óemaadida⁷mânho. Hedi in naví⁷piye⁷ dí⁷áä⁷indá dováywáywówápaa-í i t⁷á⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi. ⁴⁵ Wí Yóesi Tádávi⁷ tukhe⁷bi⁷ hân⁷oe kinnán ita⁷nan:

Yóesi Tádá⁷dân t⁷ähki t'owa ovây⁷há⁷amí.

Hediho náa to⁷wén naví Tádá ónt⁷óyanindi iví⁷wedi diháhpóe⁷in naví⁷piye⁷ dí⁷áä-í. ⁴⁶ Naa wó⁷tú⁷pi to⁷wídi i Tádá óemú⁷in. Naadida⁷mân Yóesi Tádá dómú⁷, gá ee na⁷án diwedi ó⁷áä⁷dân.

⁴⁷ “Ta⁷gendi wáy⁷tumáa, to⁷wí wänbo naví⁷piye⁷ iwähäyunde⁷i wówátsi nahánde⁷pi⁷in imáa. ⁴⁸ Naa pává in t'owa nawówátsipäyi⁷ waagi⁷bá omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá⁷in oe ahkónu wéngé diyí⁷ ihaydi i koegi⁷ manna kin dáy⁷tu⁷o⁷i ováykhóekhúumägi wänbo, tí⁷úgégí dit⁷áhán. ⁵⁰ Hewänbo náa naadá pává makówádi nawhân ní⁷gedi wáy⁷tumáa, hedi wí to⁷wí ná⁷idi óekhóekhúumägi⁷ há⁷to naháani. ⁵¹ Naa-ân i pává makówádi na⁷áä⁷di wówátsi napäyí⁷ waagi⁷bá omuu. To⁷wén ná⁷i pávádi ováykhóekhúumägi⁷in hánhay wänbo t⁷ähki dáywówátsimá⁷ve-í. Ná⁷i pává naví túu⁷ú dínmuu t⁷ähki t'owa dováy⁷págit⁷óe⁷i dáywówátsikéyídi⁷ kin Jesus-di ovâytu⁷an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, "Hândigan ná'i sendi ivi túu'ú dipágit'óe díkhóekhúumäänídi?" ⁵³ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'máa, naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'ivi túu únp'oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho, wówátsi wänbo wíwínmáapi. ⁵⁴ To'wên t'áhkí navi túu únp'oedi ovâykhóekhúumägi'indá wówátsi nahánde'pí'in dáy'máa, hedá naadá i t'á'gi thaa naná' dihaydi dovâywáywówápaai. ⁵⁵ Navi túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá navi únp'oe-á ta'gendi suwági' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí navi túu únp'oedi óekhóekhúumägi'i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-áda. ⁵⁷ Navi Tádádí naa dísandi-á i háädi wänbo t'áhkí nawówayi'i namuu, hedá i-á nawówayidi naa-á owówayi'. Handidibá to'wí naadi dókhóekhúumägi'i navi'wedi iwówátsikéyi. ⁵⁸ Hedího naa-án i pává makówádí na'ää'i' omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dáyk'oe'i' waagi'ba wí'omuupí. Há'i pává dáyk'oe wänbo tí'úugédi dit'ahán. Hewänbo to'wên i pává naa omuu'i' dáyk'oe'indá hánhay wänbo t'áhkí dáywówátsimá'we-i." ⁵⁹ Jesus ná'in natú oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá'o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä'nin dit'oedi ditú, "Ná'i hí-á nakáymuu áyhónídi. To-an iséegi'amí?" ⁶¹ Hewänbo to'wídi wänbo óetu'anpídi Jesus únhanginná ná'i ovâytu'an ní'gedi dívít'ayhí'máa'in, hedího' ovâytsikáyin, "Ti ná'i naadi wâytu'andi' wíwovâyhí'anpídi naa-ádi wíyá wí'ipunda'pí? ⁶² Hân í'áani undi naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i dimú'di kw'áye'píye owáypeedi páadé o'án diwe'píye'ba? ⁶³ I Yá'dáa'i P'oe'wáaháa nawówátsipáyi, t'owa-á wí'bo wídínkoedípi. I hí' naadi wâytu'máa'i' i Yá'dáa'i P'oe'wáaháa'wí'wedi na'á' hedí ná'i hí-áho nawówátsipáyi? ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí'úvívihâyunde'pí. Jesus-di ha'wáa ovâytu'an gá páadédíbo ho únhanginnándan to'wên ivi'píye' wídívívihâyukháymáapi'in dimuu'in, hedá únhanginnán wá' to'wídi óekuhpegit'óe'i' namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ovâytu'an, "Kindidánkun wâytu'an, to'wí wänbo navi'píye' wí'únká'ääkoedípi navi Tádádí óemägidída'mán."

⁶⁶ Ivi hí' únmuudi báyéki in óeyu'honnin i-ádi wíyá wídipunda'pí, hedího óeyoe'an. ⁶⁷ Hedí Jesus ivi tá'di wíye kháge'nin itu'an, "Heyáa un, ti undi wá' díyoe'amí'in ida'?" ⁶⁸ Simon Peter-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, tovi'piyanho gimú-i? Udidá'mán ditumáa hádídí ná'in wówátsi nahánde'pí'in áyke'yí'in. ⁶⁹ Na'in ívívihâyumägiho hedá ginhanginnánho u i shánki yá'dáa'i unmuu'in, i Yóesi Tádádí wóesandi'." ⁷⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wí'bo un tá'di wíye wáyde'manpi'an, hewänbo wí' unbí'wedi Penisendi waagi'ba namuu." ⁷¹ Simon Iscariot-í ayví'gedi ihí'máa, i-á Judas gin nakháwá, hedí Penisendi waagi'ba namuu gin Jesus-di óetu'an gá tobá in tá'di wíye kháge'ninbí'wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâyamáadán.

7

Jesus-ádi ivi tí'úuwíndá'dí

¹ Ná'i háäwi naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i'ge t'áhkí nayi'. Judea nangepiye' wínamáapi, in Hudíyoví p'ó'dédí'in hádídída'mán ditumáa hádídí óehéyi'in dáytuwámáadi. ² In Hudíyoví shánki'di púnú' naná, dáy'ókhkhuute'á'wá'wé'ó'í shánki'di gin dáytu'o'. ³ Hedího Jesus-ví tí'úuwíndi óetu'an, "Ná'wedi ópún hedí oe Judea nangepiye' unmu-í, hedánho in t'owa uvi'píye' dívívihâyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'óe bí'o'in wóemúnídi. ⁴ To'wí in t'owadi kee'eedi óetaa-í'in nada'di kaadibo háawén wí'i'opí. Hedánho kí'bi háäwi bikanhondi, úkhây'á' to'wên t'áhkívi páadépiye' bí'áamí'in." ⁵ Ha'wáa óetu'an, gá tobá ivi tí'úuwín dimuu wänbo' ivi'píye' wídívívihâyunde'pídan. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naagi' ihaydi wa' wídínnáhpí, hewänbo ungi'-á háädi wänbo t'áhkí híwó' dihaydi úná. ⁷ In t'owa Yóesi Tádá dáytaapi'in dimuu'in há'to wóváy'táy-í, hewänbo naa-án dit'ay, gá dovâytu'máadán inbí yá'dáapi tsiyekan ní'gedi. ⁸ Unán wáy dínshánki'diná' diwe'píye' bípún. Naa-á wa'đi wó'mánpi híwó' dihaydi naagi' wínanáhpídi' kin ovâytu'an. ⁹ Hedího' oe Galilee nange iwebo iwóyi'.

Jesus Jerusalem búu'ú'píye' namáa

¹⁰ Ivi tí'úuwín oe dínshánki'diná' diwe'píye' dimáa ihaydi tí'úugédi i wá' namáa, hewänbo kaadibo-án namáa, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánki'diná' diwe óetu'wámáa, hedí dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹² In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa ivi'gedi. Wên ditú, "Híwó'di sen namuu' gin. Wáy-á ditú, "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedi ovâyýaa'o'." ¹³ Hewänbo t'áhkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáykhuwóeda'máadi kaadibo ivi'gedi dívíhi'máa.

¹⁴ I shánki'di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedí in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hándídagú ná'i sen hánho únhanginná, to'wídi óehá'anpi wänbo'?" ¹⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Navi háhkan navi'indá' wídínmuupí, hewänbo i dísandiví'in wá' únmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yóesi Tádá

natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádá'wedi dín'ää'in heđiháa navi ánshaa i'gedibo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' divihéé'o'indá divipitegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ováysandi' kw'áye ótege-í'in dida'indá in ta'gen divihéé'o', heđá inbí pí'ná khó'yé-á hōeyó wänbo wíđáymáapí. ¹⁹ Moses-di Yöesi Tádávi tsonṭu wováyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un ivi ta'kan wíwín'a'gindopí. Háađan naa dihéyi'in ida'?" ²⁰ To'wídi in t'owa yáađi óetu'an, "Háađan untú, to'wí nada' wóehéyi'in? U-á wí yá'dáapí' p'oweaqhâđi wóemáa, heđânho ha'wâa untú." ²¹ Jesus-di ováytu'an, "Wên pinnán t'oe kaykhanwówa thaa iwe dáy'andibo un t'ähki wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nún áyyäá in Hudíyovi k'ewé' taadi bintaa'o' inbí thaa dinná' dihaydi tobá kaykhanwówa thaa nanân wänbo', gá hân'oe Moses-di han wovâyöndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupi ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánki hân'oe'indáho hanho diví'an.) ²³ Náa wí enúkáy ná'in k'ewé' taadi óetaa'o' kaykhanwówa thaa nanân wänbo', heđânho Moses-vi tsonṭu wíwín'a'ginhánú-ípídi. Heđi háađan handi naa-áđi it'ay wí sen túu'ú t'ähkíbo dónhekháa'andi kaykhanwówa thaa nanân wänbo'?" ²⁴ Wí háäwi háa puwáđi nakeet'óe'in bínwänpimú'dibo' wesebo wí'itúnipi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyngídi bínnuwä'í-á háa namuu'in, heđânho únkoedí-í itúnídi ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yöesi Tádáđi óesogekhâymaa'í' t'owa ovây'aywoenidí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'í sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyi'in dida'í wínamuupí'an? ²⁶ Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkívi páadépiye' ihí'máa, heđi to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóy'í'nídi. Tigú in tsonnin divíwhâyunde ná'í-ân namuu i to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhâymaa'í' t'owa ovây'aywoenidí. ²⁷ Hewänbo kavéé-á wínamuupí. I to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhâymaa'í' t'owa ovây'aywoenidí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'únhanginnánipi wáhääwi namuu'in, hewänbo t'ähkídiibo ginhanginná wáhääwi ná'í sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'í iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ováytu'an, "Ítú' únhanginná to'wí omuu'in heđá wáhääwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedibo wó'ääpi. I to'wí naa disandi' ta'gendi nawówayi', heđi undi wíwintaapí, ²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá ivi'wedi ó'ääđân, heđá idá dísan." ³⁰ Jesus-ví hí' únmuudi óepankéyi'in dida', hewänbo óekéyi' ihaydi wa' wí'únhánpídi to'wídi wänbo wí'óeyá'pí. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa iwe diyi'in ivi'piye' divíwhâyü. Kin ditú': "I-ânkun i namuu Yöesi Tádáđi óesóge'í' t'owa ovây'aywoenidí. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki pinnán ikeyamídi ná'í senbí'wedi."

Jesus óepankéyi'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa ná'í háäwi Jesus-ví'gedi dívíkaahí'máadi, heđiho indáđi heđá in owha' p'ó'dédi'indáđi wên sundado i méesate hay'í dáy'áyi'do'ín ováysan óepankéyi'dí. ³³ Jesus-di in t'owa ováytu'an, "Hây táhkíđá' undáđi dáywóy'ní, heđáhá' owáymän i disandí'wepiye'. ³⁴ Heđáhá' undá dínuwä-í, hewänbo há'to dishaa-í. Wá naa omän diwepiye' wí'únpühkoedí-ípi." ³⁵ In Hudíyo tsonnin divítu'an, "Wáypian ná'í sen namän? Natú' há'to áysháa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owavi yáa natháa-ídi, há'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídi? ³⁶ Idi ditú'an, 'Undi dínuwä-í hewänbo há'to dishaa-í. Wáy ochangit'oe iwepiye' wí'únpühkoedí-ípi.' Hännangú ivi hí' úntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyi' i'gedi Jesus-di ováytumáa

³⁷ I t'á'gi shánki'di thaa-á shánki hay'í thaa namuu, heđi Jesus iwe nawindi kaygi ováytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi navi'piye' na'ää-í isuwä-ídi. ³⁸ Yöesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên navi'piye' divíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé wí p'ók'ay waagibá dáymaa, heđi i p'oe-á nawówátsipäyi'í namuu." ³⁹ I p'oe i'gedi ihéé'andi-á i Yä'dáa'í P'oweaqhâá-ân namuu, heđi to'wên ivi'piye' divíwhâyunde'in i Yä'dáa'í P'oweaqhâá dáykéyi. Hewänbo ná'í Yä'dáa'í P'oweaqhâá-á wa'đi wí'ovâymgípi, Jesus wa'đi makówápiye' wínapépidí.

In t'owa wéeg'e'in dipóe

⁴⁰ In t'owa ná'in ovaytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'í-á Yöesi Tádávi tukhe'bi' áytsíkha'máa'í namuu." ⁴¹ Hewänbo wáy-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yöesi Tádáđi óesóge'í' t'owa ovây'aywoenidí." Heđá wá' wáy-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhâymaa'í' t'owa ovây'aywoenidí Galilee-wi wínamúnipi. ⁴² Ti Yöesi Tádávi ta'nin diwe wínatúhpi'an, i to'wí idi óesogekhâymaa'í' t'owa ovây'aywoenidí David-vi áy iwedi'ibá namúni, heđá oe Bethlehem-dá na'aypyägit'óe, i búu'úay David na'aypyä iwebá."

43 Hedího in t'owa Jesus-ví'gedi handá' wídiví'ánshaamáapíqí wéegé'in dipóe. 44 Wáy wëndi óepankéyí'in dida', hewänbo to'wídi wänbo wí'óeyá'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídivíwhäyundepí

45 In méesate'in sundado diwáymää in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedí in sundado ováytsikáyin, "Hedí háadan i sen wíwínmaapí?" 46 Indi in Pharisees ováytü'an, "Hánhay wänbo wí to'wí wí'ihéé'anpí há'i sen ihéé'o waagibá." 47 In Pharisees-di ováytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedi idi wováyáa'an?" 48 Ti wí'únhanginnáhpí'an wí' wänbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á iví'piye' wí'íwíwhäyundepí'in? 49 Yóesi Tádádí ná'in t'owa iví'piye' divíwhäyunde'in ováytuchänukháymää, indá i tsontüq Moses ita'nandi wídaytaapí." 50 Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwá'idi ováyhéé'an, i-á hánhaybo Jesus-ví'piye' namää'í' namuu. 51 Kinnán ováytü'an: "Wíginkoedipi gítünídi háa wí to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé iví tütü git'oepidíbo', hedá háawên i'annindá gínhanginpóepidíbo'. Na'inbí tsontüq kí'min ginmuupí'an." 52 Indi óetü'an, "Háadan igí' bikháge'héé'o? Ti ü wá' Galilee iwe'ibá unmuu gáhán? Áyíngidi Yóesi Tádáví ta'nin mántüq'amí, hedán úhanginpúwí wí' wänbo wí Yóesi Tádáví tukhé'bi' Galilee-wí winamuupí'in."

I kwee wíyá kweevi sendádí it'aywó'nandi'

53 T'áhkídíbo inbí'piye' divíweeho'.

8

1 Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dáytü'o' iwepiye' namää. 2 Wíyá tháwán hé'díbo' i' méesate hay'í eepiye' nawáymää. Báyéki t'owa únópówádi indáqí isóge hedí ováyhá'an. 3 Hedí in Hudíyoví khuu dáyhá'ó'indáqí in Pharisees-áqí wí kwee Jesus na'án diwepiye' óeho'. Ná'í kwee-á wíyá kweevi sendádí dánt'aywó'dodí óeké'. In t'owaví páadépiye' óekwinu'an, 4 hedí indi Jesus óetü'an, "Háhkandi", ná'í kwee-á wíyá kweevi sendádí dánt'aywó'dodíbo' óeké'. 5 I tsontüq Moses ita'nan diwe kinnán díyón: Wí kwee kin i'o'í' áyk'usáyhéyí'in gínkhây'á'. Heyáa ü, hán úchanpo?" 6 Ná'in Jesus óetü'an óetayí'ndí wên háawên híwó'pí'in natühpée-ídi hedánho ónt'aywó'dichänú-ídi. Jesus it'ááqí oe nange iví mankhúdí hááwí ita'nan. 7 Hewänbo ihaydá' óetsikáyinde', hedího' idaygi'andi ováytü'an, "Wená wí unbí'wedi wí'it'aywó'nánpí'di, idán i kwee páadé óek'usáyhéyí-l." 8-9 Hedí wíyá it'ááqí oe nange iwáyta'nan. In sená' i kwee óets'úde'in ná'in dit'oeqí wí'gingin t'áhkí iwedi dipee, in shánkí saydóe páadé, hedí Jesus-áqí i kwee-áqí wí'bo iwe dawindi oványoe'an. 10 Jesus wíyá idaygi'andi i kwee óetsikáyin, "Wáyo in ton? Ti wí' wänbo wínatühpí'an wóetuchänú-í'in úkhây'á'?" 11 I kweedi óetü'an, "Má'mää, to'wí wänbo háabo wínatühpí." Jesus-di óetü'an, "Naa wänbo-á yoe. Hedího ópün, náá iwedi páadépiye' wíyá wíwít'aywó'námipí."

Jesus natü wí kohthay waagi'ba namuu'in

12 Jesus wíyá ihéé'andi in t'owa ováytü'an, "Naa wí kohthay waagi'ba omuu t'owa t'áhkíqí. To'wí naa-áqí nayí'í há'to khuu i'ge nayéeni, hewänbo i kohthay nawówátsipáyi'í imá'we-l." 13 In Pharisees-di óetü'an, "U-á wí'bo uví'gedi bipihí'máa, hedánho háa untü'nin to'wí wänbo wí'únhkây'áhpí iwíhâyü-í'in." 14 Jesus-di ováytü'an, "Tobá wí'bo naví'gedi wáyütü'an wänbo', háa naadi wáyütü'an waa ta'gen namuu, gá naa dínhanginnándán wáhháqí o'áá'ín hedá wáhháqípiye' ománnindá. Hewänbo undá wáhháqí o'áá'ín háa wáhháqípiye' ománnin wí'únhanginnáhpí. 15 Undi t'owa bínwánpimündedíbo bint'aywó'dichänunde'. Naadá to'wí wänbo wí'dónchänundepí. 16 Hewänbo wí to'wí dónchänudáho', híwó' dáy'amí, gá wí'bo wíday'opídán, hewänbo i dísandi-áqí naa-áqí handá' gatü'. 17 Unbí tsontüq ta'nin diwe wänbo kinnán natá'muu: Wí to'wí óetsondiwekán dihaydi wên wíyedi handá' iví'gedi datü'dáho', únkhây'á' úwíwhâyü-í'in háa datü waa ta'gen namuu'in. 18 Naa i wí' omuu naví'gedi dáypihéé'o'í', hedá naví Tádá dísandi' wá' naví'gedi ihéé'o'." 19 Indi óetsikáyin, "Wáyo' uví tádá?" Jesus-di ováytü'an, "Undíqá naa wídaytaapí, naví Tádá wänbo-á wídaytaapí. Naa ditaadáho', naví Tádá wá' dántáa-íwän."

20 T'áhkí ná'in Jesus natü i méesate hay'í ee ováyhá'ó' ihaydi, i chá' nate'kw'ó'di íve nú' naná' diwe. Hedí to'wídi wänbo wí'óepanké'pí, ihaydi wa'qí wí'únpóepídi óekéyídi.

Jesus natü wáy namán dipiye' in t'owa wí'ínkoedí-ípi dimú-í'in

21 Jesus wíyá ováyhéé'andi ováytü'an, "Naa náwedi omán, hedí undi dítüwákhây'máa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'qí bínmáadíbo' íchuwagít'óe. Wáy omán diwepiye'ba wí'únkoedí-ípi ímu-í'in." 22 Hedího in Hudíyoví p'ó'dédí'in divítü'an, "I natü wáy i namán deepiye'ba wíginkoedí-ípi gimú-í'in. Háadan kin natü? Ti wí'bo ikhe'khây'máa gáhán?" 23 Idi ováytü'an, "Undá náá áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá náá oepáa k'aydiwindá' ímuu, naa-á yoe. 24 Hedánkun naadi wáyütü'an, unbí t'aywó'di bínmáadíbo' íchuwagít'óe, hedí to'wí naa omuu'in úwíwhâyundepídáho ta'gendí unbí t'aywó'di bínmáadíbo' íchuwagít'óe'in únpuwí.

25 Hedi óetsikáyin, “To-an unmuu?” Jesus-di ovâytu’an, “Naadi páadédíbo wâytumáa to’wí omuu’in. 26 Wiyá báyéki háäwi unbí’gedi otúní’i naa dómáa, hedá báyéki híwó’pí’ úv’andi namuudi naa díngoedi wây’t’e’p’íde-ídi. Hewänbo háa i dísandiví’wedi ot’oe’indá’ t’áhkí’t’owa dovâytu’o’, hedi i-á in ta’gendá’ ihée’o’.”

27 Hewänbo ná’in Húdíyoví p’ó’dedí’in wídika’pówápi i óesandi-á Yóesi Tádá namuu’in. 28 Hediho Jesus-di ovâytu’an, “Owáy naa t’áhkí’t’owagi’ o’aypuyá’i’ undi dit’óhtágetege ihaydáho’ únhanginnáni to’wí naa omuu’in, hedá únhanginpúwí naa wí’bo háawèn wídáy’opí’in, hewänbo háa naví Tádádí díhá’andidá’ dáyhée’o’. 29 I dísandí’ naa-ádí navi’. Wí’bo wídíyoe’anpí, gá naa-á háädi wänbo t’áhkí i óehíhchando’idá’ dáy’odán.” 30 Hedi kin ovâyhi’máa ihaydi báyéki t’owa iví’piye’ dívíwhäyü.

To’innaan ta’gendi Abraham-bí äy dímuu?

31-32 Jesus-di ná’in Hudiyo iví’piye’ dívits’anwhäyü’in ovâytu’an, “Naví hí’ háädi waa dí’n’a’ginhondáho’, ta’gendi naví’wedi íháhpúwí’in ímuu, hedá únhanginnáni háäwi in ta’gen namuu’in, hedi pan waagi’inbá wiyá wí’ímúnipi.” 33 Hedi óetu’an, “Na’indá Abraham-bí äy iwedi’inanná gimuu. Na’indá hánhay wänbo to’wénbí pan wígi muupí. Hedi háadan untü pan waagi’inbá wiyá wí’ímúnipi gin?”

34 Jesus-di ovâytu’an, “Ta’gendi wâytumáa, to’wén t’áhkí dívít’aywó’kanhonnindá, t’aywó’didí ováymáadi pant’óe’in waagi’in dímuu. 35 Wí to’wí pant’óe’i namuu’i-á iví tsondiví k’aygi iwe háädi wänbo t’áhkí wínachá’nípi, hewänbo i tsondiví ay únmuu’i-áho hánhay wänbo t’áhkí k’aygiwi-án namuu. 36 Hedi naa Yóesi Tádáví ay omuu’idi unbí t’aywó’di iwedi wâywhima’p’ádidáho’, ihaydíbáa ta’gendi íwhima’p’áni. 37 Naa dínhanginná un Abraham-bí äy iwedi’in ímuu’in, hewänbo undá ida’ díhéyi’in, gá naví hí’ unbí pí’ná k’ó’yé wíwínmaapídán. 38 Háa naví Tádádí dínceyannin naadi wâytu’an, hewänbo undá háa unbí tádáví’wedi it’oe waagibá úvikanhon” kin Jesus-di ovâytu’an.

39 Hediho indi óetu’an, “Abraham-dá na’inbí hán’oe’i’ tádá gínmuu.” Jesus-dá ovâytu’an, “Abraham-bí äy ta’gendi ímuudáho’, háa Abraham í’an waabá úv’í’qamíwän. 40 Hewänbo náa undídá díhéyi’in ída’, tobáháa in ta’gen naví Tádáví’wedi ot’oe’indá’ wâytu’an wänbo’. Abraham-dá há’wáa wí’í’anpi. 41 Undá háa unbí tádá í’oe waabá úv’í’o’.” Hedi óetu’an, “Tádápi’in äy wígi muupí. Wí’da’ wí tádá gín’án, i-á Yóesi Tádá namuu.” 42 Jesus-di ovâytu’an, “Yóesi Tádá ta’gendi unbí tádá únmuudáho’, naa díseegi-íwän, gá iví’wedi o’áadán, hedánho náa-á náwe oyi’. Naa opichanpóedíbo wó’áäpi, idán naa dísan. 43 Háadan wí’íka’póya’pí hää wâytumáa’in? Gá naví hí’ wí’ít’óyánda’pídán. 44 Penisendi-án unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda’ háa unbí tádá nada’ waa. Páadédí waabo náa iwehay Penisendi-á t’owa t’akhanu’i namuu, hedá in ta’gen namuu’in iví pí’ná wí’ihonpidí iwedi íhänge’o’. Háädi wén hóeyó natú ihaydá háawi namuu’in ipikeeyo’, gá wí hóeyó’i namuudán, hedá in dihéyó’ínbí tádá-á dínmuu. 45 Hewänbo naadá in ta’gen wâytu’o’, hedánho wídnwhäyunde’pí. 46 Wéná wí-an un ta’gendi ítúní naa dáyt’aywó’nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta’gendá’ wâytumáa, hediho háadan wídnwhäyunde’pí? 47 Wí to’wí Yóesi Tádáví’ únmuu’idá iví hí’ ónt’óyande’. Hewänbo undá Yóesi Tádáví’in ímuupídánkun wíwínt’óyande’pí” kin Jesus-di ovâytu’an.

Hän’oe Abraham-di Jesus óemü’

48 In Hudiyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “In ta’gen gitúhpi’an, ü-á Samaria-wi waagi’bá unmuu, na’inbí k’huu wínáa’a’ginpídí, hedá wí yä’dáapi’ p’oewaaháadi wóemáa.” 49 Jesus-di ovâytu’an, “Naa wí yä’dáapi’ p’oewaaháadi wídímáapi. Naa naví Tádáví’gedí híwó’da’ dáyhée’o’, hewänbo undá naví’gedí híwó’pí úv’íhí’máa. 50 Wí’bo wó’da’pí otúní’in naa hay’i omuu’in. Yóesi Tádá-ánho namuu i nada’i kin natúní’in, i-áho natú’ hää undá in ta’gen bínmáa’in hedíháa naa-á. 51 Naadi ta’gendi wâytumáa, wí to’wí naví hí’ dí’n’a’gindo’i-á chuwa iwe há’to napówa-í.” 52 In Hudiyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “Nábáha’ gínhanginná wí yä’dáapi’ p’oewaaháadi wóemáa’in. Abraham nachuu, hedá t’áhkí in Yóesi Tádáví hán’oe’i’in tukhe’mindá wá’ dit’ahán. Hebo ü-á untü’ wí to’wí uví hí’ i’a’gindo’i há’to hánhay wänbo chuwa iwe napówa-í. 53 Ti na’inbí heháäwi thehtáy pahpáa Abraham-bí shánki hay’i unmuu gáhan? I-á hedá Yóesi Tádáví tukhe’mindá dit’ahán. To-an ü’ unmuu gán un’ánde’?” 54 Jesus-di ovâytu’an, “Naa wí’bo hay’i dáypipaadáho’ háagi’ wänbo wínachá’muupí. Hewänbo naví Tádádán naa hay’i dípaa, hedi ítü’ i-án unbí Yóesi únmuu. 55 Undídá hánhay wänbo wíwíntaapi, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapi gin otúdáho naa wí hóeyó’i’ omúní, un waagibá. Hewänbo naadá ta’gendi dótaa, hedi iví hí’ don’a’gindo’? 56 Unbí thehtáy pahpáa Abraham nahíhchagá gá i thaa o’áä’i’ ipuwákhâymaadán, hedi ímü’ ihaydiho nahíhchanpóe.” 57 In Hudiyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “P’ánántä’ paayo’i wänbo wa’di wü’muupí. Hándídan Abraham náamü’?” 58 Jesus-di ovâytu’an, “Ta’gendi wâytumáa, wa’ Abraham na’aypuyäpídíbo naa oyiho’.” 59 Hediho dáyk’uuwóehógi óek’usäyühéyídi, hewänbo i meesate ívedi kaadíbo napee.

9

Jesus-di wí sen tsí't'aa'i na'aypuyä'ivi keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemü', i-á tsí't'aa'ibo na'aypuyä. ² Jesus-ví kähge'nindi óetsikáyin, "Háhkandi', ti ná'i sen wén t'aywó'nin i'andân, háa ivi tádá'in dânt'aywó'nandi tsí't'aa'i na'aypuyä?" ³ Jesus-di oväyту'an, "Wén t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ünpóepi, háa ivi tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ünpoé hedânho Yöesi Tádádí wén háawên ón'amídi, hedi kindidi nakeepúwídi Yöesi Tádá-á nakay'in. ⁴ Thaađi t'owa dívít'óe'amígi' naná, khu'déedá yoe. Hedi hanbá náä-ân naná i naa dísandivi t'óe ivi'amídi wa'di gínkoediđibo', gá owáy wí thaa naná' diwe na'in wíyá há'to gínkoedi-í ivít'óe'amídi. * ⁵ Wa' náä oepáa k'aydi oyiđibo naa wí kohthay t'áhkí t'owagi' waagi'ba omuu." ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedi ivi só'p'oeđi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsi't'aamuu'i tsée eedi óe'äyü. ⁷ Hedáhá' óetu'an, "Ya' ópún oe p'obu'ay iwepiye, Siloam kin dáyту'ó'i, hedi uvi tsée män'owídi-í." (Ná'in kháwá Siloam-dá natú'da' "óesandi'" gin.) Hediho i sen namääđi i'owewää, hedi iwáybun dihayđiho' ivi keetan imáa.

⁸ In to'wén i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wén iháäda'sógéndeđi óemü'in dívítsika'máa, "Ti ná'i i to sen iháäda'sógénde'i winamuup'an?" ⁹ Wén ditú, "I-ánkun namuu." Wáy-á wéndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ünwánpichaa." Hewänbo i sendá natú, "Naa-ánkun i omuu." ¹⁰ Hediho óetsikáyin, "Händiđan handi uvi keetan mánkê'?" ¹¹ Idi oväyту'an, "Wí sen Jesus gin nakháwá'i wí nap'o'ay ipaa, hedi navi tsée eedi dí'äyü, hedi ditú'an oe p'obu'ay Siloam gin dáyту'ó' iwe dáy'owídi-í. Hediho' omääđi dáy'owewää, hedi navi keetan donkê'." ¹² Óetsikáyin, "Wáyo i'?" "Gáwáy" gin oväyту'an.

In Pharisees-di i sen natsi't'aamú'de'i' óehl'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsi't'aamú'de'ivi keetan óemägi ihaydá Hudíyóvi kaykhanwówá thaa naná. Hediho to'wéndi in Pharisees-vi'piye' i sen óeho' indi óehée'amídi. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin háđidan ivi keetan ikê'in. Idá oväyту'an, "Wí sendi náä tsée eedi dínáp'ó'äyü, hedá dáy'owewää, hedi náä dínkeepóe." ¹⁶ Wáy wén in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yöesi Tádádí wí'ónk'ú'pi, gá ná'i kaykhanwówá thaa wí'i'a'ginpidân." Hewänbo wáy-á wéndá ditú, "Wí to'wí t'aywó'to'i namuu'i k'i'bi pinnán há'to ikeyamí." Hediho wéeg'e in dipóe.

¹⁷ Hedi wíyá in Pharisees-di i sen natsi't'aamú'de'i' óetsikáyin, "Heyâa ü, hân ivi'gedi úchanpo'? Ü-ân unmuu uvi keetan mánkê'i'." I sendi oväyту'an, "I-á Yöesi Tádávi tukhe'bi namuu." ¹⁸ Hewänbo in Hudíyóvi p'ó'déđi'in wídivíwhäyüpi ná'i sen ta'gendi natsi't'aamuuwân hebo náä ünkeepóe, hediho' ivi tádá'in ovántukánnan ivi'gedi ovántsikáyi'nídi. ¹⁹ Hedi ovántsikáyin, "Ti unbí ay ná'i dänmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúni? Háđidan handi náä ünkeená?" ²⁰ I senbí tádá'indi oväyту'an, "Gánhanginnédáun na'inbí ay gánmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadı náä ünkeená'nin wígánhanginnáhpí, hedá wá' wígánhanginnáhpí to'wídi óekeetanmági'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igi' wí'bo ipihée'amí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyóvi p'ó'déđi'in dänkhuwóedá'máa, gá dáywéhpée'andân i méesate ee oväytsudekhaa'amídi to'wén ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yöesi Tádádí óesóge'i' t'owa oväy'aywoeniđi. ²³ Handiđankunho datú, "Senho namuu, hediho bintsikáyi'be i'."

²⁴ Hediho wáygingi' i sen natsi't'aamú'de'i' óets'údeđi óetu'an, "Yöesi Tádávi páadepiye' uvi tuu bimääni in ta'gen untúnídi. Gínhanginná ná'i sen ivi'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." ²⁵ Idi oväyту'an, "Naa wíđinhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo ná'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídi otsi't'aamú'de wänbo', náä-á dínkeená." ²⁶ Hediho óetsikáyin, "Hánnan wóe'an, "Händiđan wóekeetanmági'?" ²⁷ Hedi oväyту'an, "Wäyту'anhó', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háadan wíyá í'toe-f'in ida? Ti ida' gáhân un wá' idi wováyhá'amí'in hedânho ivi'piye' úvívwhäyü-ídi?" ²⁸ Indi i sen háäwi nachá'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "Ü-ân há'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Ná'indá Moses-ví hí'dí dihá'anninnân gimuu. ²⁹ Yöesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo há'i sendá, wíginhanginnáhpí to'wídi óesannin." ³⁰ I sendi oväyту'an, "Whäyüpiwó'nin namuu. Tobáháa navi keetan idi dímägi wänbo' un wí'ünhanginnáhpí to'wídi óesannin. ³¹ Gínhanginná Yöesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'oväykhäge'dopi'in híwó' díví'amídi, hewänbo in to'wén óe'a'gindo'indá hedá to'wén háa natú waa díví'o'indá, innánho idi oväykhäge'do'. ³² I naa oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo náä pu'wahaydi to'wí wänbo wí'ünkoedi'pi wí tsí't'aa'i na'aypuyä'ivi keetan óemäänídi. ³³ Há'i sen Yöesi Tádádí óesanpíđáho há'to ünkoedi-í háawên wänbo i'amídi." ³⁴ Indi óetu'an, "Ü-á t'aywó'to'íđá?"

* 9:4 Kin natú ihaydi Jesus natú'da', wáyýéđi t'óegi' naná, wáyýéđá wíginkoedi'pi ivít'óe'amídi, hedi wa'di naná i-á it'óe'amídi, gá óehéyi ihaydi wa'di winanáhpíđân.

un² aypuyä. Ti un² ände gähän u² úkoedi² in na² in dihá² amídi²? Heđi iwáygeđi óekhehpiyeđi óekhá² an i méesate ee wíyá nats² únídi.

In to² wên tsí² ta² in waagi² inbá dimuu² inb² gedi Jesus ihée² an

³⁵ Jesus únhanginpóe i sen óekhehpiye² in, heđi óenuwäđi óeshaa, heđi óetsikáyin, “Ti i to² wí t² ähki t² owagi² na² aypuyä² iví² piye² biwhäyunde²?” ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, “Má² máä, to-an ná² i to² wí namuu, t² ähki t² owagi² na² aypuyä² i²? Dítu² an to² wí namuu² in, heđânho naa dínkoedi-í iví² piye² dáywähäyú-ídi.” ³⁷ Jesus-di óetu² an, “Uđi nâamú² ho². Naadi wíhí² máa² i-ân i omuu.” ³⁸ I sendi óetu² an, “Na² inb² Sedó, naa uvi² piye² dáywähäyunde²,” heđi Jesus-wí páadépiye² idé² gendisóge.

³⁹ Jesus natú, “Naa náä oepáa k² aydipiye² o² ää heđânho nakeepúwídi to² wên híwó² dívikanhonnin dimuu² in heđá to² wên híwó² pí dívikanhonnin dimuu² indá. Naa o² ää in to² wên wíđäymünde² in dínhanginná² nin dínkeepúwídi, heđá in to² wên dínkeet² óe gin di² ände² indá dít² i² aamuu waagibá dipúwí.”

⁴⁰ Wên Pharisees iwe to² wa diwinnindi óetsikáyin, “Ti un² ände gähän na² in wá² gitsí² t² aamuu² in waagi² inbá gimuu²?” ⁴¹ Jesus-di oväytu² an, “Ítsí² t² aamuu gin únhanginnándáho², t² aywó² di wíwínmá² ve-ípi. Hewänbo náä ítú² únkeet² óe gin, heđiho wa² di unb² i² aywó² di wíwoväyáa² anpi.”

10

I k² úwá áyí² di-áđi ivi k² úwá-áđi inb² gedi Jesus-di oväytu² an

¹ “Naadi ta² gendi wäytumáa, wí to² wí kw² áayéđi oe k² úwá phékhkaa búge nats² ú² di i phékhkaa phódi i² gedi nats² úniví² wedi, i-á wí sänbiđá² namuu. ² Hewänbo i to² wí khaa phódi i² gedi nats² úyá² di-á i k² úwá áyí² di namuu. ³ I to² wí in khaa phódi i² áyínmáa² iđi i k² úwá áyí² diđi² ónhuude², heđi i k² úwá áyí² diđi in k² úwá oväykháyä² deđi ivi tu² dit² oedi in khaa phódi i² gedi oväypahpiyende². ⁴ T² ähki ivi k² úwá i khaa búgedi oväyipi ihaydi inb² páadépiye² namá², heđi indá ivi tu² óntaadi únwóemá². ⁵ Indá wíyá to² wí dáytaap² wí² di há² to diwóemu-í, hewänbo ivi² wedi dítsháni, gá wíyá pí² wíwí tu² wí² óntaapíđan.”

⁶ Kin Jesus-di k² úwá i² gedi in Pharisees oväyhée² an háäwí oväyhá² amídi, hewänbo wíđika² póya² pí háa natú² da² in.

Jesus-á i híwó² di k² úwá áyí² di namuu

⁷ Heđiho wíyá oväyhée² andi kinnân oväythayyan: “Ta² gendi wäytumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k² úwá i². ⁸ Báyéki in naví páadé di² ää² in sänmin waagi² inbá dimuu, hewänbo in t² owa naví k² úwá waagi² inbá dimuu² inđi wí² oväyt² óyanpl. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi² inbá omuu, heđá in naví piye² dívíwhäyunde² in wên k² úwá in phékhkaa búge dít² ú² nin waagi² inbá-á dimuu. Heđi k² úwá dipi² inb² koegi² dáyháa-ídi heđá wíyá dít² úyá² waagibá, in naví piye² dívíwhäyunde² in oväy² aywoeni heđá háäwí dítáy² i-á dāymá² ve-í. ¹⁰ Wí sänbi²-á na² ä² in k² úwá oväyáhnónídi heđá oväyt² ahánú-ídi, heđá oväyhá² dānnamídi. Hewänbo naa-á o² ää t² owa doväywówátsimäänídi, heđi ná² in wówátsi doväymá² i-á shánki híwó² nin namuu.

¹¹ “Naa-á híwó² di k² úwá áyí² di waagi² bá omuu. Wí híwó² di k² úwá áyí² di-á nakhâymuu ivi wówátsi ivi k² úwá i² in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to² wí ik² úwá² áyí² namídi óewá² ände² i-á i kodí² di k² úwá áyí² di wínamuupí, heđi in k² úwá-á ivi² indá wí² únmuupí. Heđiho wí khuyó na² äđi imúndeđi nashánde², gá wá² äadidá² it² óe² odân, heđiho in k² úwá di ta² gendi wähphade wí² óe² áyíngimähpi. Heđiho i khuyó na² äđi in k² úwá oväykhugihóne heđá oväywadeyiyende². ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó² di k² úwá áyí² di waagi² bá omuu. Naví Tádáđi naa dítaa, heđá naadá i-á dótaa, heđi hanbá in naví² in dínmuu² in dontaa, heđá indídi naa-á dítaa, heđi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääni. ¹⁶ Wáy-á t² owa náwewin dimuupí² in diyí², indá wá² naví k² úwá waagi² inbá dimuu, heđi naa dínkhây² ä² in wá² doväywé² ge² amí² in. Indá naví tu² dít² óyaani, heđi in wé² ge² indáđi wí² đá² dipúwí, heđá wí² đá² wí áyí² di dínchä² ní.

¹⁷ “Naví wówátsi dáymääni heđá donwáykéyí. Handíđankun naví Tádáđi naa díséegi. ¹⁸ To² wídi wänbo naví wówátsi wíđikwee-ípi. Naví wówátsi-á wí² bo dáypákhâymaa. Naa dínk² óe naví wówátsi dáymäänídi heđá donwáykéyídi, gá naví Tádáđi díyóndân kin dáy² amídi.”

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inb² ánshaa iwe wége² in dipóe. ²⁰ Báyéki kin dítú, “Wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi óemáa heđá bondoe² i-á namuu. Heháadan bít² óyande²?” ²¹ Hewänbo wáy-á wéndá dítú, “Wí to² wí wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi óemáa² i há² to ihée² amí ná² i sen ihée² o waagi. Heđá wá² ti wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi únkoedi wí natsí² t² aamuu² iví keetan óewáymäänídi? Heđân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoegi² an

²² Te'núdí naná' dihaydi oe Jerusalem búú'ú dínshánkí'dípóe, háa i méesate hay'i hán'oe dáywáytege waa dín'ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayi', ee Solomon-bí pohtáa gin dáytu'ó' i'ge. ²⁴ In Hudíyóvi p'ó'dédi'indi óebúuké'di óetu'an, "Häädi pu'wahay-an ná'in dítikhakankháymáa dítu'áamídi to'wí unmuu'in? I to'wí Yóesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi unmuudáho", náäbo thay'eedi dítu'an." ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wáytu'anho", hewänbo wí'úvíwhâyundepí. T'ähki pínán t'óe dókanhondi-á naa dáy'ó' gá navi Tádádi dínk'ú'dân, hediho háa naa dáy'ó'indibo wovâykeeyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewänbo navi k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídiho wí'úvíwhâyundepí. ²⁷ In to'wên navi k'úwá waagi'inbá dimuu'indi navi tpu dín'tóyande', hedi naadi in dovâytaa, hedi naa diyumá', ²⁸ hedi wówátsi nahándepí'in dováymá', hedi há'to hánhay wänbo diháani, hedi há'to-á to'widí wänbo navi mangedi ovâyhóni. ²⁹ Navi Tádádi in dímägi, hedi i-á t'ähkívi shánkí hay'i-án namuu, hedi to'wí wänbo wí'únkoedipí navi Tádávi mangedi ovâyhónídi. ³⁰ Naa-ádi navi Tádá-ádi wí'da' gamuu."

³¹ Wíyá in Hudíyóvi p'ó'dédi'in dáykuuwóehógi óek'usâyuhéyídi. ³² Jesus-di ovâytu'an, "Báyéki híwó'di háäwi bínmúnigi' naa dó'an, navi Tádádi dítu'an waagi. Hedi wé'in háäwên dáy'annin namuudan náa naa dik'usâyukháymáa?" ³³ In Hudíyóvi p'ó'dédi'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bí'annin namuudi wíwík'usâyukháymáapi, hewänbo a'ginháhpíwó'di Yóesivi'gedi bíhi'máadánho wík'usâyukháymáa. U-á t'owa'dá'mán unmuu, hewänboänbo untú Yóesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yóesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Há'in t'owa Yóesidi hán'oe ivi tpu ovâymägi'in han ovâytu'an, hedi ivi hí' hánhay wänbo t'ähki ta'gen unmuu, ³⁶ hedi háadan handi náa itú' naadi Yóesi Tádá dó'a'ginhánúnde'in ivi ay omuu'in otúdi? Naa-ánkun navi Tádádi díde'man ivi t'óe dón'amídi, hedi náa oepáa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa navi Tádávi t'óe dáy'opídáho', wídnwhâyú-ípi. ³⁸ Hewänbo naa ivi t'óe dáy'ó-áku, hediho in dáy'ó'in namuudi únkhây'á' navi'piye úvíwhâyú-í'in, tobáháa in otú'nin bínwhâyundepí wänbo'. Handidánho ta'gendi únhanginpúwi navi Tádá naa-ádi namuu'in hedi naa-á navi Tádá-ádi omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Thaydi wíyá óepankéyi'in dida', hewänbo inbí'wedí namap'á.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'ó'p'ánäpiye' nawáymáa, John-di páadédi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'an diwepiye'ba, hedi iwebo iwóyi'. ⁴¹ Báyéki t'owa ivi'piye' dímäá. Dítu, "John háäwi wänbo pínán wí'ikeeyanpi, hewänbo háäwi t'ähki ná'zi senbí'gedi natú'i ta'gen namuu." ⁴² Hedi iwáyge báyéki t'owa ivi'piye' dívíwhâyú.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwá'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi hedi Martha-ádi diti'úuwimuu, hedi Bethany búú'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ánkunho i ka'p'o sawó' nasuu'i Jesus-vi án deedi óekâyukháymáa'i hedihá' ivi phódá óepidikháymáa'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ónt'óesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i náaseegi'i nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówáyêeni, hediho háa únpuwi'in namuudi in t'owa dáymu'di Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedi naa ivi ay omuu'i wá' kw'áayébo dímä've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedi Lazarus-á ovâyseegi wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygebo' itsikha'andi wí'únpuwámääpi. ⁷ Ihaydáho' ivi khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-í." ⁸ Ivi khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', hánhaybo' in Hudíyóvi p'ó'dédi'indi wóek'usâyuhéyi'in dida'pí'an. Hedi háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tá'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyende'i wínakanundepí, gá i ko náa oepáa k'aydigi' namuu'idi nakeenándán hediho wáy namán ni'ge imunde'. ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khúudi iyíyende'i-á nakanunde wí'únkohtaynáhpídi."

¹¹ Ihaydáho' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedi naa omán dóyóhsaanídi." ¹² Ivi khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', Lazarus nayókhándáho handidi nahewówa-í." ¹³ Indá di'ände Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hediho thay'eedi ovâytu'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungi' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídi i nachuu ihaydi, gá bínpuwákháymáadán háa dónkháymáa'in, hedi handidi shánkí navi'piye' úvíwhâyumääni. Náa yaho' ivi'piye' gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwáati gin dáykháyá'de'ídi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, "Yaho gimú-í, hedi Jesus óehaydáho' i-ádi'á gichúu-í."

Jesus natú i-án t'owa ovâywáywówápa'i hedi wówátsi nahándepí'in ovâymä'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búú'ú'ay tso'wa napowa'á' ihaydi óetu'an Lazarus óekhá'k'ú' iwedi yóenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí, wíye míya

ihayhâyü, ¹⁹ heđi Mary-á Martha-á inbí'we báyéki Huđiyo dipówa ovánsíwówa'ámídi, inbí tí'úu dánmäädi.

²⁰ Jesus na'á'in Martha ûnhanginpóe ihaydi na'ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí'. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy náwe unyidi háto naháñiwän." ²² Hebo naa dínhanginná náäbo hääwi Yösi Tádá náadaa'andi' idi wóemääni." ²³ Jesus-di óetu'an, "Uví tí'úu úwáywówápúwí." ²⁴ Martha-di óetu'an, "Naa dínhanginná i t'á'gi thaa naná' diwe t'á'hi k' t'owa ováywáywówápaa ihaydi nawáywówápúwagít'óe'in." ²⁵ Jesus-di óetu'an, "Naa-án i omuu t'owa dováywáywówápaa'í, naadi dováywówátsimá'. To'wí naví'piye' iwähâyü'í iwówátsimá've-i tobá nachuu wänbo." ²⁶ Heđi wí to'wí wa'di nawówáyí'í naví'piye' iwähâyüdi há'to nachúu-í. Ti biwhâyunde ná'in?" ²⁷ Martha-di óetu'an, "Heđân haq, Na'inbí Sedó, naa dáywhâyunde' u-án unmuu i Yösi Tádádí wóesóge'í t'owa ováy'aywoenídí, Yösi Tádáví ay-án unmuu. Ívitsikha'máawän náa oepaa k'aydi'piye' un'áa-ídi."

Jesus isíhtää

²⁸ Kin natü ihaydiho Martha iweeho', heđi iví tí'úu Mary itü'an i'áähänge'ámídi heđi óesántu'an, "I háhkandi ho napówa heđi u-áđi nahí'da'." ²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi wesebo' iwínú heđi ee Jesus nayí' iwepiye' namää. ³⁰ Jesus i búu'ú'ay iwe wa' wínapówápi, hewänbo wa'di Martha-di óeyay iwáygebo nayí'. ³¹ In Huđiyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesíwówa'ó'indi óemú' wese iwínúdi yá'wépiye' napeedi, heđi di'án Lazarus nakhá'k'óe iwepiye' namännin isíhtää-ídi, heđiho únwóemää.

³² Mary oe Jesus nayí' iwe napówa, heđi óemú' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy náwe unyidi háto naháñiwän." ³³ Mary-á in Huđiyo únwóe'ää'indá dívísíhtu'wínúndedi Jesus-di ováymú' ihaydi, iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe heđi natháhpóe, ³⁴ heđi ováysikáyin, "Wáygan Lazarus óekhá'k'ú'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádí óká'veđi náamúnídi." ³⁵ Jesus isíhtää. ³⁶ Heđiho in Huđiyo ditü, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditü, "I to sen natsí't'aamuu'ívi keetan óemági. Ti wá' wí'únkoedípi'an Lazarus ónhehkhaa'ámídi wa' nachuupídiho heđânho wínachúu-ípídi?"

Lazarus óewáywówápaa

³⁸ Jesus wíyá iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe, heđi wí t'ovápho nachá' diwe i pení nak'óe iwe napówa. Wí k'uuu pháagi' nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ováytu'an, "Há'í k'uu wéhánäpiye' binhänge'an." I nachuu'ívi pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, náa-áho nasuhkay, náa-á yöenu thaa nahán diwedi únna." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anni'an, biwhâyundeáho náamúni Yösi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Heđi i k'uu wéhánäpiye' dáyhänge'an, heđi Jesus oe makówápiye' íbéedi natü, "Tádá, naadi wíku'daa'o naví yúusu dint'óyandi." ⁴² Heđá dínhanginná häädi wänbo t'á'hi k' dint'óyande'in, hewänbo naa ná'í tuu otü ná'in t'owa náwe diyí'in dit'óe-ídi uđi naa dívísinn dívíwhâyü'määniđi." ⁴³ Ihaydáhá' kaygi natü, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Heđi i sen nachu'k'óe'í napee. Wa'di aa saygi'didi na'ánmuu, iví ánda mandá wänbo', heđá iví ts'ay-á wá' aadi ún'anmuu. Jesus-di in t'owa ováytu'an, "Bin'ánsuu heđânho iví'piye' namú-ídi."

In Huđiyoví p'ó'dédi'in dida' Jesus óehéyi'in

⁴⁵ Báyéki in Huđiyo Mary-ví'piye' di'áđáapóya'nin háa Jesus i'annin dáymú', heđi iví'piye' dívíwhâyü. ⁴⁶ Hewänbo wáy-á in Pharisees-ví'piye' dimää ováytu'ámídi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Heđiho in owha' p'ó'dédi'indáđi heđá in Pharisees-áđi in Huđiyoví tuyowa' ováywé'ge'an, heđi ováytsikáyin, "Hánnan ív'ámí? Ná'í sendá báyéki ípínnánt'óe'o'." ⁴⁸ Kin ikanhondi áymágidáho', to'wên t'á'hi k' iví'piye' dívíwhâyü-í, heđá in Rome-win sundado di'áa-í heđi na'inbí méesate hay'í dinnáyü-í heđá na'inbí t'owa-á dínwáde-l."

⁴⁹ Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédi'án, i-á Caiaphas kin nakháwá, heđi idá ováytu'an, "Undá hääwi wänbo wí'únhanginnáhpí. ⁵⁰ Ti wí'únhanginnáhpí'an shánki yänbedi hiwó' namúni'in ungi' wí'da' wí to'wí t'á'hi k' na'inbí t'owagi' iví wówátsi imääniđi, heđi handídi na'inbí t'owa t'á'hi k' wí'ováyhánü-ípi." ⁵¹ I-á iví ánshaa iwedibo ná'í hi' wínatühpí, hewänbo wí Yösi Tádáví tukhe'bi namuu waagibá ihé'e'andánho háa napuwagít'óe'in natü, gá i paayo owha' p'ó'dédi' namuudán. Heđánkunho natü Jesus-á t'á'hi k' in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in. ⁵² Hewänbo ingi'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yösi Tádáví áy únmuu'in wéngé t'á'hi k' diwadekw'ó'ningi'-án wá' nachuwagít'óe, heđânho ováywé'ge'ámídi, heđá wí'da' dipúwí.

⁵³ I thaa iwedí páadépiye' in Huđiyoví p'ó'dédi'in dívíhí'máa hádídí óehéyi'ígedi. ⁵⁴ Heđiho Jesus wíyá kee'eedi wí'iyiyéndepí, in Huđiyoví p'ó'dédi'indi wí'óemúnípiđi, hewänbo iwedí iyáatääđi oe ahkónu nu' naná' diwepiye' namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dáytü'ó' iwepiye', heđi iwáyge' iví kháge'nindádí iwóyí'.

⁵⁵ Ihayhääbá in Hudíyoví shánkí'di púnú? naná, Passover gin dáytu'o'í? Wa' i shánkí'di thaa napówápídi báyéki t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívítukháy'amídi in Hudíyoví khuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetu'wámáa, hedi iwáygé méesate hay'í ive diyidi dívítumáa, "Tígúba i nashánkí'di'áá-í?" ⁵⁷ In owha' p'ó'dédi'indádi hedá in Pharisees-ádi in t'owa ováyyon Jesus wáygé nayi'in dínhanginpóedí ováy't'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasu'í'í òn'ewe

¹ Wa' di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánkí'di Passover gin dáytu'o'í dínánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwánkun Lazarus na'an, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'íba namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukháy'an. Martha-di ováysáasande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádi nahúu'an. ³ Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasu'í'í nard kin dáytu'o'í? imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachá'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi òn'ewe, hedá ivi phóda Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe'di ee ive i'ge t'áhkí sa'wó' nasu'í'í'íde. ⁴⁻⁶ Hewänbo wí' ivi kháge'ninbí'wedí natsikapóe, "Háadan ná'í ka'p'oe sa'wó' nasu'í'í'í wí'íku'ch'áapi poewin tágintá (300) thaa t'óe díví'andi wá'áadi, i chá' in sehkanáwó' diwówayi'in ováymäänídi?" Ná'í sen kin natú'í-á nakháwá Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekháymáa'í-ân namuu, hedi ná'ín natú'í-án sánbí' namuudi, in sehkanáwó' diwówayi'indi óe'áyingimáda yoe. Idá in kháge'ninbí' chá' ováy'áymáa, hedi iwedíbo' isánhónde'. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, "Ikwee ánpí ná'an. Tobá há'í ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhá'k'úwígí' namuu. ⁸ Háadi wänbo t'áhkí in sehkanáwó' diwówayi'in t'owa undádi diyéni'ín binhááwímäänídi, hewänbo náwe naa-á hánhay wänbo t'áhkí há'to undádi ochá'ni."

In owha' p'ó'dédi'in dida' Lazarus óehéyi'in

⁹ Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi'in, hediho iwepiye' dimää Jesus nayidida'ba yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa'í'í óemúnídi wá'. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa'í ihaydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó'dédi'in ováyyoekanhondi Jesus-ví'íwéda' óévíháyuhon, hediho in owha' p'ó'dédi'in dáywéhpe'e'an Lazarus wá' óehéyídi.

Jesus wí búndu iwe na'í'ándi oe Jerusalem búu'ú nats'ú

¹² Wíyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánkí'dipiye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'á'in, ¹³ hedi palm taykhóe dáyts'á'di ún'ayyaymää, hedi kinnän dívítukhwinuhon: "Wíséegíkénde'." "Na'inbí Sedó Yóesi Tádávi wóesan, hediho híwó' wóe'áami." "U-á Israel-ví tsondi hay'í unmuu." ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu'ay ho ónke'dí iwe na'í'án, hediho Yóesi Tádávi ta'nin diwe háa úntú' waagíba napóe. Kinnän natá'muu: Un t'owa Zion-win wíyá wí'íkhuwóeda'ípi.

Binmú'dí, unbí tsondi hay'í wí búndu'ay k'éwédi ún'á'. *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví kháge'nin ná'í hááwí napo'í'í wídika'póya'pí, hewänbo tí'úugédi Jesus wíyá oe makówápiye' nawáypee ihaydânho ná'in iví'gedi natá'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa natá'muu waabá óe'annin.)

¹⁷ Háadankänbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyí' i thaa idi Lazarus óewáywówápaa'di penípho iwedí napé-í kin óetu'an, hedi náá ná'in t'owadíba in wé'ge'in t'owa ováytumáa háa iwe í'annin. ¹⁸ Hediho ná'ín in wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná'ín pinnán t'óe í'annin, hedánkunho ún'ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí'ná táye dívíchánu'odi ditú', "Ti wíwínmundepi'an háa ída' waagi wí'únpuwamánpi'in. Binmú'dí, báyéki t'owa i-á'dída' dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dih'áda'

²⁰ Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádi diyí', in oe Jerusalem dínshánkí'diná' diwepiye' di'áá'in Yóesi Tádá óe'a'ginnmäänídi. ²¹ Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, "K'ema, Jesus-ádi gihí'da'." ²² Philip namáa Andrew óetu'áamídi, hedáhá' Philip-á Andrew-áda' Jesus-ví'piye' damáa óetu'áamídi háa ditú'ín. ²³ Jesus natú', "Ihaydi púnú' nanânho nakeepúwídi hay'í omuu'ín, naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í." ²⁴ Hebo ta'gendi wáytumáa, wí táhtá ko'yi óekoedi ivi wówátsi imá' waagíba únpo' hedânho shánkí báyéki iwedí natáhpaa-ídi, hedi ivi wówátsi imáhpída iwedí háábo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawánpik'óe. ²⁵ To'wên inbí wówátsi náá oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedé-í, hewänbo to'wên inbí wówátsi náá oepáa k'aydi ingí'da' wíwínmuu'indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'áhkí dáy'má've-í. ²⁶ To'wên naagi' dívít'óe'amí'in dida' di naa diyúumá've-í'in dínkháy'á', hediho iwáygé naa

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu'ú namuu. † **12:24** Jesus náwe wí'bo' iví'gedi ihí'máa. Natú'da', i ko'yi ivi wówátsi imá' hááwí iwedí napáa-ídi waagíba, i-á wá' únkháy'á' ivi wówátsi imáán'ín hedânho t'owa in wówátsi nahánde'pí'ín dáykéyídi.

oyi? iwe, naví t'òe'in iwáyge'á diyèení. To'wên naagi? dívít'òe'o'in naví Tádádí ovâytu'âqamí híwó' dívítisiye'annin."

Jesus iví chuwa i'gedi ihée'an

²⁷ "Náaho naví pí'ná khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'qamí ná'in dínpuwagít'òe'in diwedi dín'aywoenídí? Hedân yoe, ná'in dínpuwagít'òe'in namuudânkun náa oepáa k'aydipiye? o'ââ. ²⁸ Hedânho ná'in wida'máa naví Tádá, ovâykeeyamí ù-á hay'i unmuu'in" kin Jesus natú. Ihaydi ná'i tuu makówádí nat'oet'òe: "Han dáy'anho', hedá wa' wíyá hanbá dáykhâymaa."

²⁹ In t'owa iwáyge' diwinnin i tuu dit'oe, hedi wáy wên ditú, "Ikwahtaqa'an" gin, hedá wáy-á ditú, "Wí makówáwi t'òepa'aa'ídi óehée'an." ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i tuu-á naagi'da' wínamuupi, hewânbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yóesi Tádádí in óetaapi'in ovâykeekw'òenídí híwó'pí dívít'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náa nagedi dí't'óhtágek'úwídí dítege ihaydi naadi t'áhkí t'owa dovâytukánnamí naví'piye? di'ââ-ídi." ³³ Ná'in natú ovâythayyamídi háawin chuwa ûnpuwagít'òe'in. ³⁴ Ee t'owa yâagedi to'wídí óetu'an, "Yóesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhâymaa'i? t'owa ovây'aywoenídí hânhay wânbo táhkí nawówayèeni'in. Heháadan untú' i to t'áhkí t'owagi' na'aypuyá'i? óetegé-í óet'óhtágek'úwídí? To-an namuu ná'i to'wí t'áhkí t'owagi' na'aypuyá'i? Ti i-á namuu i to'wí Yóesi Tádádí óesogekhâymaa'i t'owa ovây'aywoenídí?" ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Wí kohthay waagi'ba omuu, hewânbo undádí wí háy tákídá? ochangít'òe. Naa oyi? iwe nakeená, hediho wa'qí náa undádí oyi'dibo? unbí wówátsi naa-ádi binhúu, hedânho nakhuuná' ni'ge wí'iyèenípídí. To'wí khuu i'ge namândi-á wáy namán ni'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'ivi'piye? bíwhâyú wa' undádí oyi'dibo?, hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí."

In Hudíyovi p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívihwâyundepí

Ná'in Jesus natú ihaydiho? iwáygedí namáadi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewânbo tobá báyéki pinnán inbí pháadépiye' ikeeyan wânbo', wa'qí iví'piye' wídívihwâyundepí. ³⁸ Hediho háa Yóesi Tádáví tukhe'bi' Isaiiah ita'nan waagi napóe. I-á hân'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i? wídívihwâyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hediho wídínkeodépí dívihwâyú-ídi, gá dínpóedân háa wíyá wáyge' Isaiiah ita'nan waa: Yóesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pí waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyáa'an,

hedânho wídíka'pówa-ípídí,

hedí naví'piye' wídí'â'pí dovây'owóyé-ídi.

⁴¹ Isaiiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'òe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví'gedi ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídívihwâyupí wânbo', báyéki in Hudíyovi p'ó'dédí'in wânbo iví'piye' dívihwâyumági, hewânbo kee'eedí wídítúhpí dívihwâyú'in gá in Phariseedi i méesate eepiye? ovâytsudekhaa'amídi dikhuwóeda'dân, ⁴³ hedi ná'in Hudíyovi p'ó'dédí'in shánkí dida' t'owa híwó' inbí'gedi dívihée'amí'in Yóesi Tádá híwó' inbí'gedi dívihée'amívi'wedí.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dáyyoegi'an, hedânho ovâytechânukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu'an, "To'wí naví'piye' iwâyunde'i-á naví'piyedá' wí'iwâyundepí, hewânbo i naa díсандíví'piyân wá' iwâyunde'." ⁴⁵ Hedi to'wídí naa dímundéi i naa díсандí' wá' óemúnde'. ⁴⁶ Naa náa oepáa k'aydipiye' o'ââ wí kohthay waagi'ba omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívihwâyunde'in khuu i'ge wídiyèenípídí. ⁴⁷ Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oe'di hewânbo wíday'a'gindopídí dínkhây'â' ovâytechânú-í'in. Naa o'ââ t'owa dovây'aywoenídí, dínkhây'â' ovâytechânú-í'in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'â'gi thaa naná' diwe ná'i naví hí' ho dovâytu'andi' namuudânkun in to'wên naa díyyoegi'annin hedá háa otú waa wídínséegi'anni'in ovâytechânukhâymaa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí díсандídá naa díyon waagídá' dáyhée'o', háa owânpida' waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dínhanginná i tontu'u naví Tádá imági'i wówátsi nahândepí'in napâyí'in. Hedânho háa naví Tádádí dítu'annindá' naa otú' hedá ha'wáa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khäge'ninbí ân ovây'owídi

¹ Wí' thaa wa' natáy i Passover shánkí'qí thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'á'in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví'piye' namú-ídi. Hâáqí wânbo t'áhkí in iví'in unmuu'in ovâyséegi' wa' nááqí nayí' ihaydi, hedi náa ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegi'in.

² Wé'ge dívíkindihúuyo' ihaydi, Penísendi Simon-bí ay Judas Iscariot i ánskaa ho óemági Jesus óeku'p'áynídi. ³ Jesus únhanginná ivi Tádádí t'áhkí kay óemági'in, hedá únhanginná Yóesi Tádáví'wedí na'áá'in hedi ivi'piye'ba nawáymánnin, ⁴ hediho' ee nahúu'an diwedi iwínúdi ivi k'éwé'in to ip'ádi, hedi wén p'oepidi'in aadi iseeba'áa'an. ⁵ Hedáhá' wén oewáabay iwe ip'oesaadi ivi kháge'nin i'án'owidíhón hedá in p'oepidi'in aa naseeba'áamu'u'indíqá ová'yánpídi. ⁶ Peter-ví'we napówá ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, ti udi naa di'án'owidíkháymáa?" ⁷ Jesus-di óetu'an, "Náa wí'unhanginnáhpí háadi kin dáy'o'in, hewánbo wáy wí thaa úhanginpúwí." ⁸ Peter-di óetu'an, "Há'to di'án'owidí-i'in wimááni." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owidípí dá naví' wú'muupího'." ⁹ Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, naví man dín'owidí hedá naví p'ónda, naví ánda'ba yoe." ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'ívi túu'ú t'áhkí kháapi' únmuu, ivi ánda' ún'owidítáy. Hedi undá kháapi'in ímuu, hewánbo un t'áhkídíbo-á yoe." ¹¹ Jesus únhanginná to'wídi óekuhpegit'oe'i namuu'in, hedáho natú, "T'áhkídíbo kháapi'in wí'ímuupi" gin.*

¹² T'áhkí inbí án ová'owidíbowa ihaydi ivi k'éwé'in to iwáy'tógi, hedi indáqí iwáysóge. Ihaydi ováysikáyin, "Ti únhanginná háadi kin wáy'annin? ¹³ Undi naa dítu'o háhkandi-ádi p'ó'dédi'-ádi, hedi híwó' kin itú', ha'bi-ánkun omuudi. ¹⁴ Hediho' undá únkhá'yá' wí'ná táye bín'án'owidí-i'in, gá naa unbí háhkandi' hedá p'ó'dédi' omuu'idi wáy'án'owidídán. ¹⁵ Ná'i háa dáy'annin naadi wáykeeyan hedáho háa naadi wáy'an waagibá un wá' wí'ná táye úvikanhúwí. ¹⁶ Ta'gendi wáy'tumáa, wí't'oe'i-á ivi naadivi shánki hay'i wínamuupi, hedá wí't'oe'kuwa'i-á i óeyóndivi shánki hay'i wínamuupi. ¹⁷ Háa wáy'tu'an waa íka'póya'dáho', naví hí' bín'a'ginnamí hediho ihilchaa-i.

¹⁸ "Hewánbo naa wó'tú'pí un t'áhkídíbo háa wáy'tu'an waa úvikháymáa'in. Naa dínhanginná to'wén in dováyde'mannin dimuu'in. Hewánbo ná'in háa Yóesi Tádáví ta'nin diwe natú' waa únkhá'yá' napúwí'in: I to'wí naa-ádi ihúyayan wánbo híwó'pí' naa díkháymáa.

¹⁹ Náa wáy'tumáa háa napuwigit'oe'in wa' napóepídi'bo, hedáho napóe ihaydá úvikhá'yú-i naa i omuu hán'oe'díbo'oyi'i'. ²⁰ Ta'gendi wáy'tumáa, to'wéndi wí naadi dósandi' óeséegi'odí, indi naa wá' díseegi'o waagibá díví'o', hedi to'wéndi naa díseegi'odá, i naa dísandí' wá' óeséegi'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'wídi óekuhpekháymáa'in

²¹ Jesus-di ná'in ováy'tu'an dihaydiho' ivi pí'ná únkháapóe, hedi thay'eedi ováy'tu'an, "Ta'gendi wáy'tumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekháymáa." ²² Ivi kháge'nin dívíwánpipuwá'o', to'wíwí'gedi ihí'máa'in wídínhanginnáhpídi. ²³ I kháge'di Jesus-di óeséegi'i' ivi nú'ba ná'an. ²⁴ Hediho Simon Peter imannan ná'i kháge'di óemúnídi, hedi óetu'an, "Jesus nátsikáyin tovi'gedan ihí'máa'in." ²⁵ Hediho' i kháge'di Jesus-ví shánki nú' iháqídi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekháymáa'i'?" ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sáá iwe dóp'ohtóeni, hedi wí to'wí dópágit'oe. Ivi'gedán dáyhí'máa." Hedi wí pává iké'di ip'ohtógi di Judas óemági, i-á Simon Iscariot-vi ay namuu. ²⁷ Judas i pává iké' ihaydi wesebo' i Penísendi ivi pí'ná únts'ú, hedi Jesus-di óetu'an, "Háawí háa bíkháymáa'i wesebo ná'an." ²⁸ Hewánbo to'wí wánbo' in dihúukw'ó'nin diwedi wí'unhanginnáhpí háadi Jesus-di kin óetu'annin. ²⁹ Judas-á i chá' múu imáa, hediho wén di'án Jesus-di óetu'an háawí i shánki'dígi' dintáy'i' ikumá-i'in, hedá wáy-á wéndá di'án in sehkanáwó' diwówayi'in wí háawí ováymááni gán óetu'an. ³⁰ Hediho Judas i pává iké'di wesebo napee. Ihaydiho nakhúná.

Jesus ivi kháge'nin wén ts'aqamin tsonttu imági

³¹ Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanáho t'owa dínhanginpúwídi naa t'áhkí t'owagi' o'aypyá'i' hay'i' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'oe'in namuudi dínhanginpúwí Yóesi Tádá wá' hay'i' namuu'in. ³² Hediho Yóesi Tádáqí hay'i' naa dípaa-i ivi haybá omúnídi, hedá ná'in íkháymáa wesebo'. ³³ Naví áyyáá, wí háyú thaaqá' undáqí ochangit'oe, hedi náa in Hudíyovi p'ó'dédi'in dováy'tu'an waagibá un wá' wáy'tumáa, undi dítuwákháymáa, hewánbo wáy omán diwepiye' wí'únkoedi-ípi náa ímu-i'in. ³⁴ Naadi wén ts'aqamin tsonttu náa wáy'pákháymáa, hedi kinnán namuu: Wí'ná táye úvíséegihúwí. Naadi wáyséegi waagibá, hanbá wí'ná táye úvíséegihúwí. ³⁵ Úvíséegihondáho to'wén t'áhkí dínhanginnáni naví kháge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapi'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmán?" Jesus-di óetu'an, "Náa-á wí'úkoedipi wáy omán deepiye' díyúuhúwídi, hewánbo wáy wí thaa wáy omán diwepiye'ba unmu-i." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedipi

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in hí' "kháq" kin natúdi inbí túu'ú i'gedi ihí'máa, hewánbo tí'úugé ihaydá Judas-vi t'aywó'di i'gedán íhe'e'an.

wíyũhũuwídí nää? Naa okhâymuu naví wówátsi ugi? dáymäänídí.”³⁸ Jesus-di óetu?an, “Ti naa omuudí unkhâymuu uvi wówátsi bimäänídí? Ná?in ta?gendi wítu?ámí: Wí dee sen wa? ikinpídíbo? u-á poewin untúni wídítaapí?in.”

14

Yöesi Tádávi?piye? gipunda?dá, ivi ay Jesus-vi?piye? páadé gimú-t?in gínkhây?á?

¹ Hedáhá? Jesus t?áhkí ivi khäge?nin itu?an, “Ánshaa iwe wí?ikwo?nípí. Yöesi Tádávi?piye? úviwhâyũhũwí hedá naví?piyá.”² Naví Tádávi k?aygi únna? diwe báyéki ún?ivená. Ná?in ta?gen namuupídáho há?to wáytu?ámíwán ta?gen namuu?in. Hediho nää omán wí íve wí?inbo wáykhây?amídí.³ Hedi wí íve wáykhây?amídí omáadá wiyá owáy?áá-i un wáyhũuwídí naa-ádi, hedânho wán ó?án diwebá un wá? ikwo?ní.⁴ Un úhnginná wáypiye? omännin, hedá in p?öe naa omán deepiye? wá? úhnginná.”⁵ Thomas-di óetu?an, “Na?inbí Sedó, wígínhanginnáhpí wáypiye? unmännin wánbo? Hedi hádídan in p?öe unmán deepiye? gínhanginnáni?”⁶ Jesus-di óetu?an, “Naa-á in p?öe omuu, hedá in ta?gendá, hedá in wówátsi-á. To?wí wánbo wúnkoedipí naví Tádávi?piye? namú-ídí, naví?piye? páadé na?áádidá?mânho?.”⁷ To?wí naa omuu?in ta?gendi úhnginnándáho naví Tádá wá? díntáa-iwán. Nää iwediho bíntaa hedá bínmú?”

⁸ Philip-di Jesus óetu?an, “Na?inbí Sedó, i Tádá na?in dínkeeyámí. Hähaydá? gíntáy.”⁹ Jesus-di óetu?an, “Philip, gáhánhay waabo? undádi oyihó?, hebo wa?di wí?úhnginnáhpí to?wí omuu?in. To?wén naa dímu?indá i Tádá wá? dáymú? Hedi háadan dítumáa i Tádá wáykeeyámí gin? ¹⁰ Háadan wíwihâyundepí i Tádá-ádi omuu?in hedi i Tádá-á naa-áda omuu?indá? Ná?i hí? wáytu?o?i naví?dá? wídínmuupí, hewánbo naa dáyhí?máa ihaydí naví Tádá naa-ádi namuu?i? iví t?öe i?o?.”¹¹ Ná?i naadi wáytumáa?i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádi omuu, hedá i Tádá-á naa-áda namuu. Hewánbo naví hí? dínwhâyundepídáho?, i háäwí dáy?o?i namuudí biwhâyú wé?ge gamuu?in. ¹² Ta?gendi wáytumáa, to?wén naví?piye? díwihâyunde?indá, naa dáy?an waabá in wá? dívikankhâymaa, hedá wa?di shánki he?endi háäwí-á dívikankhâymaa, gá naa naví Tádávi?piye? omándán. ¹³ Úviwhâyundedáho naa dínk?öe?in wáy?amídí i ída?po?i?, naadi wáy?amí-ákun, hedi háäwí naa Yöesi Tádávi ay omuu?i dó?o?idi t?öe dínhanginnáni i Tádá hay?i namuu?in. ¹⁴ Háäwí namúni wánbo ída?po?di, naa dínk?öe?in wáy?amídí úviwhâyundedá, naa dó?amí-ákun.”

Jesus-di i Yä?dää?i P?oewaqhâq ivi khäge?ninbí?piye? óesankhâymaa

¹⁵ “Undi díseégídáho? i tsontu? wáyamági?i dín?a?ginnamí. ¹⁶ Hedi naadi naví Tádá dódaa?amí wiyá to?wí wovâykhäge?namí?i wovâysaanídí, hedi han i Tádá í?amí. Ná?i wovâykhäge?khâymaa?i-á háädi wánbo t?áhkí undádi nayéeni, i-á i Yä?dää?i P?oewaqhâq namuu, hedi in ta?gen naháhkanyi?.”¹⁷ In to?wén Yöesi Tádá dáytaapí?indá ná?i Yä?dää?i P?oewaqhâq wí?öemündepídí hedá wí?öetaapídí há?to daykéyí. Hewánbo undídán bíntaa, undádi nayidi, hedá unbí pí?ná khó?yé i bínmá?ve-i.

¹⁸ “Naadi wén tádápi?in yíyápi?in waagi?inbá wíwâyoeokankhâymaapí, naa-á unbí?piye? owáy?á?.”¹⁹ Hây napöe ihaydí in t?owa Yöesi Tádá dáytaapí?indi naa wiyá wídímúní, hewánbo undáho dímuní, hedá íwówayéeni gá naa owówayídán. ²⁰ Hedi i thaa napówa ihaydá úhnginnáni naa naví Tádá-ádi omuu?in, hedá undádi naa-ádi wé?ge gimuu?indá wá? úhnginnáni.

²¹ “To?wén naví tsontu? dínhógi?in hedá dín?a?gindo?indá, indânho naa díseégi, hedi to?wén naa díseégi?indá naví Tádá dí ováyséegi, hedá naadi wá? dováyséegi, hedi dovâykhäge?namí shánki híwó? díntaa-ídí? kin Jesus natú. ²² Wí khäge?di? Judas gin nakháwá?i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idán Jesus óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, heháadan na?inda? díkhäge?khâymaa shánki híwó? wítaa-ídí, hedi há?in t?owa Yöesi Tádá dáytaapí?indá yoe?”²³ Jesus-di óetu?an, “To?wén naa díseégi?indá naví hí? dín?a?gindo?, hedi naví Tádá dáho ováyséegimá?ve-i, hedi naví Tádá-ádi naa-ádi unbí pí?ná khó?yé ánthayé-i. ²⁴ To?wén naa díseégi?indá naví hí? wídín?a?gindopí. Hedi i hí? naadi wáytu?andi-á naví?dá? wídínmuupí, naví Tádá dí díсандiví hí?-án únmuu.

²⁵ “Ná?i háäwí naadi wáytumáa wa?di nää undádi oyidíbo?.”²⁶ Hewánbo i to?wí wovâykhäge?namí?idá t?áhkí untáy?i wovâyhá?amí, hedá t?áhká naadi wáytu?andi-á wovây?ánshaakannamí. I-á i Yä?dää?i P?oewaqhâq-án namuu, hedi naví Tádá dí wovâysaaní gá han dódaa?andán.

²⁷ “Naadi wáykhäge?namí hedânho ánshaa iwe wí?ikwo?nípídí. Naada? dínkoedi han wáy?amí?in, in to?wén Yöesi Tádá dáytaapí?indá wídínkoedipí. Unbí pí?ná khó?yé wí?í?áyngi-ípí hedá wí?íkhuwóda?ípí.²⁸ Naví Tádávi?piye? omán hedá unbí?piyá owáy?á? gin wáytu?andi í?öe. Naví Tádá-á naví shánki hay?i namuu hedi ta?gendi undi naa díseégídáho? íhíhçaq-í iví?piye? omándí. ²⁹ Ná?i t?áhkí nää wáytumáa wa?di napóepídíbo?, hedânho owáy napöe ihaydá undi naví hí? dínwhâyú-ídí. ³⁰ Wiyá shánki naadi wíwáytu?ámipí, gá i Penísendi

na'ädän, i-á in Yöesi Tádá dáytaapí'indí tsondi dínmuu. Idá naa wídtsonmáapí. ³¹ Hewänbo náá navi Tádádi naa diyön waa dáykháymáa, t'ähki t'owa dínhanginnáidí i-án dóséegí'in.

“Bíwínú, yaho náwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphää waagi'ba namuu

¹ “Naa wên híwó'nin úuva áaphää waagi'ba omuu, hedí navi Tádá-á i áaphää áyí'di waagi'ba-á namuu. ² In t'owa navi'in dínmuu'in áaphää wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu. T'ähki wa'yáy khóe na'úuvapaapí' navi Tádá its'ándedi iyáa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'indi híwó'pí' namuu'i-á iyáa'o' shánki báyéki híwó' napáa-ídi. ³ Undá i híwó'pí' ho únyáamuu i hí' naadí wáytu'andi bint'oyandi. ⁴ Häädi wänbo t'ähki naa-ádi ímúní'in únkhây'á, hedí naa-á häädi wänbo t'ähká undádi omúni. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpá'pí, ná'in wa'yáy khóe in áaphää eedi nachándida'mán nahääpá', hedí hanbá un naa-ádi häädi wänbo t'ähki ímuupídáho', há'to únkoedi-í híwó'di háäwi úví'amídi.

⁵ “To'wên häädi wänbo t'ähki naa-ádi dimuu'in hedá naa-á indádi omuudá, indá báyéki híwó' díví'amí. Naa-ádi ímuupídi háäwi wänbo há'to bín'amí. ⁶ In to'wên naa-ádi häädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dáys'tá'í' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dáych'áadi nat'a', hedí dáywé'ge'andi dáypamääde'. ⁷ Naa-ádi häädi wänbo t'ähki íkw'ondá navi hí'á unbí pí'ná khó'yé bínmáadá, únkoedi háäwi wänbo ída'í Yöesi Tádá bínndá'amídi, hedí idá wovâymmáni, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnávi navi Tádá hay'í namuu'in, hedího' undá báyéki híwó' úví'ámí, hedí kindidiho ta'gendi navi khäge'nin ímúní.

⁹ “Navi Tádádi naa diséegí waagibá naadi wáyséegí. Navi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa navi Tádávi tsontuú dön'a'gindodi ívi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá navi tsontuú dín'a'ginhondáho', navi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Ná'i t'ähki wáytu'an hedânho' i híchchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bínmá've-ídi, hedá t'ähki híchchanda' bínmá've-í. ¹² Ná'in tsontuú naadi wáytumáa: Wí'ná táye úviséegíhúwí naadi wáyséegí waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingi' divímági'indá shánki hay'in séegí namúní'in dáymáa. ¹⁴ Hedí undá häädi naadi wáyyön waagi bínkanhondáho navi k'ema'in ímuu. ¹⁵ Náa iwedi páadépiye' navi t'óe'in gindá' naadi wíwáytukankháymáapí, gá wí tsondi-á ívi t'óe'in háa íkháymáa'in wí'itu'opidán, hewänbo navi k'ema'innán gin wáytu'ámí, gá háäwi navi Tádádi dítu'andi' naadi wáyhangin'annandán.

¹⁶ Undí naa wídíde'manpí, naadá un wáyde'man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó' úví'amídi, hedí i híwó' úví'o'í-á nakáypúwí. Navi Tádádi naa dínk'ú' háäwi ída'póe'í' wáy'amídi, hedího úvíwháyundedáho' ídi wovâymmáni. ¹⁷ Kinnán naadi wáytsónmáa: Wí'ná táye úviséegíhúwí.”

In Yöesi Tádá dáytaapí'indi Jesus-vi khäge'nin ovây'táy-í

¹⁸ “In t'owa Yöesi Tádá dáytaapí'indi wovây'táy'dáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dí't'ay'in. ¹⁹ In Yöesi Tádá dáytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho', indi wovây'séegí-í, inbí'in dínmuu'in dáyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wáyde'man Yöesi Tádá bintáa-ídi, hedánkun indího wovây'tay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wáytu'annin: Wí t'óe'í-á ívi tsondiví shánki hay'í wínamuupí. Hedího to'wên naa dí't'óephadekannannindi un wá' wovây't'óephadekannamí, hedí to'wên navi hí' dín'a'ginnannindi unbí' wá' wovây'a'ginnamí. ²¹ Navi'in ímuudíbo t'ähki ná'i híwó'pí' háäwi t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dí'sandi' wídáytaapídan. ²² Naadi navi hí' dováytu'ámídi o'áapídáho ná'i t'aywó'di wídnímuupíwán. Hewänbo o'áá-áakun, hedânho náa wí' wänbo wí'únkoedípi natúnídi, ‘Naa wídníhanginnáhpí dáyt'aywó'nannin.’ ²³ To'wên naa dí't'ay'indá navi Tádá wá'ho dínt'ay. ²⁴ Wa'di indádi oyi' ihaydi báyéki háäwi dáyan wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo í'anpí'. Kí'bi t'óe dáyanpídáho ná'i t'aywó'di wídnímuupíwán. Hewänbo háa naa dáyan'annin dáymú-áakun, hedí naa-ádi navi Tádá-ádi wí'gíndíbo dí't'ay. ²⁵ Hedí kin díví'andi naa háa inbí t'á'kan navi'gedí natá'muu waa dínpué, kinnán:

Wên híwó'pí'in wídáyanpí wänbo naa dí't'ay.

²⁶ “Owáy navi Tádávi'we opówa íhaydi i to'wí wovâykhäge'kháymáa'í-á naadi wáysangit'óe. Ná'i navi Tádávi'wedi unbí'piye' naká'áagít'óe'í-á i Yá'dáa'í P'owéwáháa namuu. Hedí napówa íhaydi navi'gedí íhée'amí. ²⁷ Hedá undá wá' t'owa navi'gedí bintu'ámí, gá páadé navi t'óe dóns'an'an diwedíbo' un naa-ádi íyídan.

16

¹ “Ná'i háäwi naadi wáytu'an hedânho unbí wháyú wí'únháqánípidí. ² In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhá'amí, hedá wá' shánki wänbo únpuwí, wáy wí thaa naná' diwe wovây't'ahánúdáho dí'áqani Yöesi Tádági' dívít'óemáa'in. ³ Háadan kin dívíkháymáa? Gá Yöesi

navi Tádá dínmuu'i wíđintaapídán, heđá naa wá' wánbo wíđítaapí. ⁴ Nā'i napuwagít'óe'i wáytumáa wa' napóepídíbo', heđánho napóe ihaydá naadi wáytu'an ní'gedi ún'ánpowagít'óe. Naađi ná'i hääwí wíwáytu'anpí páadé navi t'óe donts'an'an dihayđi, gá wa'đi undáđi oyidán."

Háa i Yä'dáa'i P'owəqahəq ikhəymáa'in

⁵ "Nää tobá i naa dísandiví'piye' omán wánbo', wéná wí wánbo undi wíđitsika'máapí wáhääpiye' omännin. ⁶ Nā'i hääwí wáytu'andíđiho' unbí pí'ná khó'yé nää báyéki únkháapo'. ⁷ Hewánbo in ta'gen wáytumáa: Ungí' shánki yánbedi híwó' namuu naa omú-íđi, gá naa omääpídáho' i to'wí wováykhəge'khəymáa'i wína'ää-ípídán, hewánbo omääđáho' i dósaani unbí'piye'. ⁸ Hedi owáy napówa ihaydá t'owa ováythayyami piháa di'ánshaamuudi wídika'póya'pí'in inbí t'aywó'đi i'gedi, heđá i híwó'đi namuu i'gedá, heđá Yóesi Tádáđi t'owa ováythəchənkəhəymáa i'gedá. ⁹ Iđi ováythayyami divít'aywó'nannin, navi'piye' wíđiwíwhəyundepíđi. ¹⁰ Naa híwó'đi' omuu i'gedi ováythayyami, gá naa i híwó'đi' omuu'i navi Tádávi'piye' omándán, hedi wíyá wíđimúnípi. ¹¹ Yóesi Tádáđi t'owa ováythəchənkəhəymáa i'gedi ováythayyami, gá ho natúđán iđi i Penísendi óetuchənkəhəymáa, i-á in t'owa Yóesi Tádá dáytaapí'inbí tsondi dínmuu.

¹² "Naa wa'đi báyéki wáytu'ąamí'in oda', hewánbo nää wí'únkoedípi ihay bínhóníđi. ¹³ Hewánbo owáy i Yä'dáa'i P'owəqahəq napówa ihayđi, i-á in ta'gen t'áhkí naháhkanyí'i' namuu, iđi wováykhəge'khəymáa in ta'gen namuu'in navi'gedi ta'gendi únhanginpúwíđi, gá iví ánskaa únmuu'íđá' wí'ihí'khəymáapídán, hewánbo háa Yóesi Tádáđi óetu'an waagi natúni, heđá háa napuwagít'óe'in wováytu'ąamí. ¹⁴ Háa natúni'in navi'wedí ihóni hedi wováytu'ąamí. Handidi wováyhangin'ánnami naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Navi Tádáđi háhkan únmuu'i-á navi' wá' dínmuu. Heđánho naa otú, i Yä'dáa'i P'owəqahəq háa wováytu'ąamí'in navi'wedí ihóni."

Jesus-ví khəge'nin inbí pí'ná khó'yé dikhəapúwí, hewánbo wíyá dikhəchənpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wíđimúnípi, heđá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymuní." ¹⁷ Wén iví khəge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Hánnan hēe ná'in dítu'annin natú'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wíđimúnípi' gin, heđá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymuní' gán. Heđá wá' natú, 'Kin napúwí gá navi Tádávi'piye' omándán.' ¹⁸ Hedi hánnangú iví hí' 'hanwaapídíbo' úntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wíginhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus únhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ováytsikáyin, "Ti úvitsika'máa háa otu'da'in wáytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wíđimúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymuní'?" ²⁰ Ta'gendi wáytumáa, undá íséeyéni heđá úvíshtuwínú-í, hewánbo in t'owa Yóesi Tádá dáytaapí'indá dikhəchənpúwí. Hebo ík'áykəhəpóe wánbo ná'i-á únphədə-í hedi híhchan bínmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhəyí'i háhno nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanáđi. Hewánbo iví ay ún'aypuyá ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ún'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedán iví ay ún'aypuyáđi. ²² Hedi hanbá undá náa únpo'. Un ík'áykəhəpóe naa wáypiye' omándi, hewánbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'ná khó'yé íhíhchəq-í, hedi to'wí wánbo wí'únkoedí-ípí unbí híhchan únmuu'in wováykwée-íđi.

²³ "Hedi ihayđi wí'úntáyinípi hääwí wánbo ditsikáyí'níđi. Ta'gendi wáytumáa, hääwí navi Tádá bínđaa'andi', navi'piye' úvívwhəyundepí, iđi wováymmáani. ²⁴ Nää pu'wahay wa'đi hääwí wánbo wí'ída'póepí navi'piye' úvívwhəyunde wánbo'. Nää bínđaa'an, heđánho bínhóni, heđá báyéki híhchan bínmá've-í.

²⁵ Nā'i hääwí wáytu'andi wáyhá'amíđi únthaykantáy, hewánbo owáy wí thaa naná' diwe kindíđi wíyá wíwáyhēe'amípi, thay'eedán navi Tádávi'gedi wáytu'ąamí. ²⁶ Hedi ihayđi shánki híwó' bínđaađi un íhääwída'púwí navi'piye' úvívwhəyundepí, hedi wíyá wínatáyinípi naa navi Tádávi'piye' wáyúusu'amíđi, hewánbo iđi wováyseegíđi unnánho iví'piye' úvívúusu'amí. ²⁷ Hedi iđi wováyseegi gá undi naa díseegíđán heđá úvívwhəyundepí naa iví'wedí o'ää'in. ²⁸ Nää oepáa k'ayđipiye' navi Tádávi'wedán o'ää-ákun. Hedi náa-á náwedi navi Tádávi'piyebá ováymán."

²⁹ Iví khəge'nindi óetu'an, "Nábáha' thay'eedi bihí'máa, náa-á uví hí'-á únthaykantáy'i' wí'úmuupi. ³⁰ Nää gínhanginpóe ɥ hääwí t'áhkí úhanginná'nin, heđá hääwí to'wíđi wóetsikáyí'ní'in nada'i' ɥ úhanginnánho wa' wóetsikáyí'pídíbo'. Heđánho ívívwhəyunde Yóesi Tádávi'wedí un'ää'in." ³¹ Jesus-di ováytu'an, "Nāa-á ítu' navi'piye' úvívwhəyunde'in, ³² hewánbo náa iwedi un t'áhkí íwadedé-í, hedi wí'ínbo' unbí p'óegé bínkéyí hedi naa wí'bo díyoe'amí. Hewánbo navi Tádá naa-áđi nayíđi ta'gendi wí'bo há'to oyéeni. ³³ Naađi t'áhkí ná'i wáytu'an heđánho naa-áđi ímuudi ánskaa iwe wí'íkwo'nípiđi. In Yóesi Tádá dáytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihayđíbo bín't'óephəđekəhəymáa, hewánbo kay'indi úvívínú-í, naa i yä'dáapí' náa oepáa k'ayđiwi dót'an."

17

Jesus ivi khäge'ningi' iyüusu'an

¹ Jesus ivi khäge'nin nä'i t'ähki itü'an dihaydi makówäpiye' ibeédi kinnän iyüusu'an: "Táda, ihaydiho dinná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'í hay'í omuu'in, hedânho u-á hay'í unmuu'in naadi dovâykeeyami. ² Uđi dísođe t'ähki t'owaví tsondi omúnídi, hedânho naadi t'ähki in uđi dímägi'in in wówátsi nahándepe'i in dovâymäänídi. ³ Uđa' i ta'gendi Yöesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i uđi dísandí' t'owa dovây'aywoeniđi, hedí in to'wên u-áđi naa-áđi dítaa'indáho wówátsi nahándepe'i in dâymáa. ⁴ Wa'đi náá oepáa k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan u-á hay'í unmuu'in, gá in t'óe uđi dikanyônnin t'ähki dóbowadán. ⁵ Táda, naa hay'í omuu wa'đi u-áđi oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhi'yenpi ihaydibo'. Nää uví'piye' owáymän, hedího ovâykeeyami naa hay'í omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ "In to'wên náá oepáa k'aydi uđi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadebo' uví'in úmuu, hedá uđa indá dímägi, hedí uví hi' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpe hääwí t'ähki uđi dímägi'i ta'gendi uví'wedí na'á'in, ⁸ gá hääwí uđi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andán, hedí dáyséegi'an. In dínhanginná ta'gendi uví'wedí o'áä'in, hedá díviwhâyunde' uđi dísannin.

⁹ "Naadi ingi' dovâyüusu'o'. Nää t'ähki t'owagi'in wídayyüusu'opi, hewänbo in uđi dímägi'ingi'indá'män dáyyüusu'o', indá uví'in úmuuđi. ¹⁰ T'ähki naví'in dínmuu'in uví'in wá' úmuu, hedí uví'in úmuu'indá naví'nbá dínmuu. Hedí háa inbí wówátsi dáyhon waagidibo nakeepo' naa hay'í omuu'in. ¹¹ Nää uví'piye' omän, hedí náá oepáa k'aydi wó'yéeniپی, hewänbo ná'indá náädibo wa'đi diyi'. Naví Táda, u shánki yá'dáa'i unmuu'í, uví kay úmuu'ídi áyngidibo' ovâyma've-í, i kay uđi dímägi'ídibá, hedânho wí'da' waagibá dímunídi, naa-áđi u-áđi wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'đi indáđi oyi' ihaydi áyngidí hiwó' dovâymaá uví kay úmuu'ídi, i kay dímägi'ídibá, hedá dovây'áyngimáadi wí'da'män in diwedí napedee, i-á i ha'bi namuu napedeegit'óe'í, hedího háa uví ta'nin diwe iví'gedí nata'muu waa únpeo.

¹³ "Hedí náá uví'piye' omän, hedí dáyyüusu'odi ná'i t'ähki otü' wa'đi náá oepáa k'aydi oyiđibo', hedânho inbí pi'ná khó'yé t'ähki hihchan dáymá've-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uví hi' dovâymägi, hedí in t'owa wóetaapi'indi ovây'tay, há'in t'owa waagi'in wídimuupídi, naa wänbo wá' in waagi wó'muupi waagibá. ¹⁵ Naadi wíwida'máapi náá oepáa k'aydi iwedí ovâyáa'amídi, hewänbo wíwida'máa uđi áyngidibo' ovâyma've-ídán, hedânho i Penisendiđi wí'ovâyhónipídi. ¹⁶ In wóetaapi'in waagi'nbá wídimuupi', naa wänbo wá'-á yoe. ¹⁷ In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uví'piye' dívimäänídi. Uví hi'-á in ta'gen namuu. ¹⁸ Uđi naa náá oepáa k'aydi'piye' dísan waagibá, naadi ná'in naví'in dínmuu'in wá' t'ámäpiye' náá oepaa k'aydi dovâyshâymaa. ¹⁹ In naví'in dínmuuđi naa uví'piye' dáymá' hedânho in wá' ta'gendi uví'piye' dívimäänídi.

²⁰ "Naadi ná'ingi'indá' wídayyüusu'opi, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyüusu'o', in to'wên ná'inbí hi' dínmuu'ídi naví'piye' díviwhâyukhâymaa'in, hedího wí'da' waagibá dipúwídi. ²¹ Naví Táda, u-á naa-áđi unmuu, hedá naa-á u-áđa omuu, hedí hanbá innän wá' na'indáđi dímuní'in naa oda'. Hedí kin naa dáyyüusu'o', naa wänbo t'ähki t'owa díviwhâyü-ídi uđi naa dísannin. ²² Naadi he'ennin dovâypa-í, uđi naa hay'í dípa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídi, u-áđi naa-áđi wí'da' gamuu waagibá. ²³ Naa indáđi omuu, hedí u-á naa-áđa unmuu, hedího ta'gendi wí'da' dipúwí, hedí handídi t'ähki t'owa dínhanginnáni uđi naa dísannin, hedá dínhanginnáni wá' uđi ná'in naa-áđi dímuu'in ovâyseegi'in, uđi naa díseegi waagibá.

²⁴ "Naví Táda, naa oda' in uđi dímägi'in naa-áđi dikwó'ní'in wáy naa ochangit'óe iwebá, hedânho uđi naa hay'í dípaa'in dáymúnídi. Uđi naa hay'í dípa gá ho wa'đi ná'i nan oepaa náakhiepíđibo naa díseegiđán. ²⁵ Táda, u ta'geda' bi'o'i' unmuu'í, toba báyéki t'owadi wíwóetaapi wänbo', naadi wítaa, hedí ná'in naví'in dínmuu'in dínhanginná uđi naa dísannin. ²⁶ Háawi unmuu'in naadi dovâyhangin'annan, hedá shánki hiwó' dovâyhangin'ánkhâymaa, hedânho uđi naa díseegi waagibá ha'bi séegi'ba inbí pi'ná khó'yé dáymá've-ídi, hedá naa-á indáđa omúni."

18

Jesus óepankê'

¹ Jesus iyüusubowa ihaydi ivi khäge'nindáđi iwedí dímaä, hedí owáy Kidron kó' p'änäpiye' dímaä. Iwáyge wí nava'ay na-olive-taysaa'i nak'óe, hedí Jesus-áđi ivi khäge'nindáđi i nava'ay iwe dits'ú. ² Judas i Jesus óeku'p'égi'i' ûnhanginná wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus ivi khäge'nindáđi iwepiye' namáadi. ³ Hedího Judas-di wên Rome-win sundađo-á wên sundađo i méesate hay'í dáy'áyi'do'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedí phakó-á kohséephé naphaamuu'i-á inbí k'uuphé-á dínmahkänmuu'í wóge iwe dipówa. ⁴ Jesus

ûnhanginná hääwí t'ähki háa ûnpuwagít'óe'in, hedího i'áhtuyedi inbí páadépiye' iwínú, hedí ováysikáyin, "To-an bintuwámáa?" ⁵ "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ováytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku'p'égi'i' iwebá indádi nayi'.

⁶ "Naa-ân i omuu" gin ováytu'an dihaydi tí'ûupiye' divihádidi dikanu. ⁷ Hedáhá' wiyá ováysikáyin, "To-an bintuwámáa?" Indi óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." ⁸ Jesus-di ováytu'an, "Wáytu'anho naa-ân i omuu. Hedího naada' dítuwámáada, ná'in wé'ge'in binpunmáa." ⁹ Há'wáagi ováytu'an dihaydi háa hää'dankánbo' iyúusu'an waa napóe. Kinnânho iyúusu'an: "Wí' wánbo in dímagi'in diwedi wídnípedée-ípi." ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedí iwihahké'di i owha' p'ó'dédi'ví t'óe'i Malchus gin nakháwá'i' óewhádidí ivi kó'dingé'di'in oeyay he'yinbo ónt'ó'ts'á'. ¹¹ Jesus-di Peter óetu'an, "Uví tsiyó phá' há'i súde iwebá mänwáyto'. Ná'in t'óephade navi Tádá'di naa dínsannindá dínkhây'á' donphadé-í'in."

Jesus oe Annas-ví'piye' óeho'

¹² In sundado-ádi inbí tsondi-ádi in hay'i méesatewin áyi'nindádi Jesus óepanké'di óekhówhi'an. ¹³ Iwedi oe Annas-ví'piye' páadé óeho'. Ihay paayo-á Caiaphas na'owha'p'ó'dédi'ân, hedí Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó'dédi'in hää'dankánbo ováytumakhe'odi ováytu'an, "Shánkí yänbedi híwo' namúni wí'da' wí to'wí t'ähki in t'owagi' nachúu-ídi."

Peter natú idá Jesus óetaapi'in

¹⁵⁻¹⁶ Simon Peter-ádi wiyá kháge'di-ádi Jesus-ví tí'úuge' damán. I owha' p'ó'dédi'di ná'i kháge'di' óetaa, hedího i kháge'di' ûnkoedi nats'únídi i tewhá tehpaá búge i owha' p'ó'dédi' nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá'wébo-á phódi nú' óeyoe'an, hedího i kháge'di nawáypée ná'i a'yú íphódi'áymáa'i' óehée'amídi, hedí Peter oe tehpaá búgepiye' óets'úde. ¹⁷ I a'yúdi Peter óetu'an, "Há'i sen óepanké'ívi kháge'dibá unmuupi'an." Peter natú, "Naa-á yoe."

¹⁸ Nat'ée'diho in t'óe'indá in hay'i méesatewin sundado-á phaa'uudi dáypha't'égi, hedí phaa nú' disúwáwin. Peter wá' iwebá iwínú.

I owha' p'ó'dédi'di Jesus óetsiká'máa ivi háhkan ni'gedi

¹⁹ I tewhá ive i owha' p'ó'dédi'di Jesus óetsiká'máa ivi kháge'ninbj'gedi hedá ivi hí' in t'owa ováyhá'o' i'gedá. ²⁰ Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkívi páadépiye' dáyhée'owán, hedí hää'di wánbo t'ähki dováyhá'owán inbí méesate hí'indi' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáyge t'ähki in Hudíyo divíwé'ge'o' eeye. Hääwí wánbo kaadiho wó'túhpi. ²¹ Heháadan ná'i hääwí naa ditsiká'máa? In to'wén dintóyannin ováysikáyi'ni háa dováytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." ²² Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindídi Jesus óets'emapháve, hedí óetu'an, "Ha'wáagá i owha' p'ó'dédi' wináahée'amípi." ²³ Jesus-di óetu'an, "Wén háawén híwó'pi'in naa otú'dáho', úkhây'á' ováytu'áamí'in hääwí namuu'in. Hewánbo háa otú' waa in ta'gen namuu-áku, hedánho wí'úk'óepi dits'emapháve-í'in."

²⁴ Hedáhá' Annas natsónpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'dédi' Caiaphas-ví'piye' óesaanídi.

Peter wiyá natú Jesus óetaapi'in

²⁵ Oe yá'wé Peter wa'qdi nasúwáwin, hedí in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ụ wá' há'i senbí kháge'dibá wí'unmuupi'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." ²⁶ Wí sen i owha' p'ó'dédi'ví t'óe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'á'ívi maatu'i' ûnmuu, hedí idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímú'pí'an?" ²⁷ Peter wiyá natú "yoe" gin, hedí wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

²⁸ Wa'déedíbo naná, hedí Jesus-á Caiaphas-ví'wedi óeho' i Rome-wi tuuyónbí tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tuuyónbí tewhá ee wídits'úhpi, gá inbí khou dínmuudi dínkháak'óedán dits'úni'in, hedího dits'úndáho' wídín'áhpí ná'i Passover shánkí'di koegi' dáy'óe-í'in. * ²⁹ Hedího Pilate oe yá'wépiye' napee, hedí in t'owa ováysikáyin, "Háawin t'ehpidé-an ná'i senbj'gedi dínmá'?" ³⁰ In Hudíyodi óetu'an, "Ná'i sen wén t'aywó'nin i'ánpídá há'to uvi'piye' áymá'íwán." ³¹ Pilate-di ováytu'an, "Un wí'bo binpíhúu i', hedá bintuyó'nandi bin'án unbí tsonතු' untú' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewánbo un Rome-'indá na'in Hudíyo wídínk'úyá'pí wí to'wí áyhéyi'in, yá'dáapi i'andi áyshaá wánbo?" ³² Ná'in ditú' dihaydi Jesus-ví hí' háa nachuwagít'óe' í'gedi ta'gen napee. †

* 18:28 I tuuyónda Hudíyo wínamuupi, hedí in Hudíyo-á dínkháak'óe ná'in Hudíyo dimuupi'inbí hääwí dáytagé-ídi.

† 18:32 Jesus ho natú wén phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handídi in Rome-'indi in yanákkannin ováyhánúnde', hewánbo in Hudíyodá ná'in yanákkannin dimuu'in ovák'usáyunde' ováyhánú-ídi.

³³ Pilate iví tuuyôn tewhá ee nawáys'tú, heđi Jesus óetükánnandi óetsikáyin, "Ti Ƴ-á in Hudíyoví tsondi hay'i-án unmuu?" ³⁴ Jesus-di óetsikáyin, "Ti Ƴ-án wí'bo unhangin'ánda, háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo dítsika'máa?" ³⁵ Pilate-di óetu'an, "Ti naa-án Hudíyo omuu gin un'ánde gáhán? Uví t'owadibo hedá in owha' p'ó'déđi'indádi navi mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" ³⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in náá oepáa k'aydiwin tsonnin waaga yoe. Ha'bi tsondi omuudáho' in to'wên dówáytsomnáa'in dívihánsaa-iwán naa in Hudíyoví mange wíđikáanípíđi. Hewänbo otú waa, nááđiwin tsonnin waagi wó'muupi." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Heđáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-án unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Ƴ'bo untú waa, ha'bi' omuu. Heđi náá oepáa k'aydiyiye' o'áá hedá o'ayyuyá, in ta'gen namuu i'gedi dáyhé'e'amíđi. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dint'óyande?" ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Hândiđan to'wí únhanginnáni hááwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'kháymáa, hewänbo Barabbas-á óema'p'áđi

Pilate ná'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedi ováytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wänbo wíđónshaapi. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánk'đi naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wáyma'p'áđi-íđi. Ti náá ná'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'áđi-i' in ída'?" ⁴⁰ Dívítuwínú, "Há'i-á yoe. Barabbas-án gida' náama'p'áđi-i'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hedího Pilate natsonpóe waa in sundadođi Jesus óepiye hedi púwhí'đi óewháhwhá'nan. ² In sundado wên wáákhán dáy'ophíde'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawá' in k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi'inbá namuu'in, ³ hedi wí'in wí'ngin in sundado iví páadepiye' diphademáandi óeyanákítumáa, "Hánnan un'án, Ƴ Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'i'." hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ováytu'an, "Bit'óyan, naadi i' dópiyegit'óe undi bínmúníđi, heđáho únhanginnáníđi naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wíđónshaapi'in." ⁵ Hedího Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wáákhán ón'ophíde'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawá' in k'éwé'in to-á nato'on. Heđi Pilate-di in t'owa ováytu'an, "Binnú'đi, náwe i sen nawin." ⁶ In owha' p'ó'déđi'indádi hedá in hay'i méesate'in sundado-áđi óemú' ihaydi háyán wänbo dívítuwínú, "Wên phé'wan deedi ná'tóhtágek'u'." Pilate-di ováytu'an, "Unnán bínhúu bint'óhtágek'úwíđi. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wänbo wíđónshaapi." ⁷ In Hudíyodi Pilate óetu'an, "I-á natú Yóesi Tádávi ay namuu'in, heđi wên tsontuq gínk'óe'in natú, wí to'wí kin ihé'e'o'i-á nachúu-i'in únkhá'á'."

⁸ Pilate ná'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwóeda'póe, ⁹ hediho' iví tuuyôn tewhá ívepiye' nawáys'tú, heđi Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wáhááwi-an unmuu?" Hewänbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, "Ti wíđihé'e'amíp'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an naada'mân dínk'óe háa wíma'p'áđi-i' in hedíháa Ƴ dówýmáán'i'in phé'wan deedi wóet'óhtágek'úwíđi?" ¹¹ Jesus-di óetu'an, "Yóesi Tádáđi wíwónk'ú'pídáho há'to úku'níwán háa wänbo naa dí'amíđi. Hedího i sen uví mange naa díkándi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

¹² Pilate ná'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada' Jesus óema'p'áđi-i'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Ná'i sen náama'p'áđiđi, Ƴ i tsondi Caesar-ví nápiye' wí'unmuupi. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natú'đi-á Caesar-ví hánbi' namuu." ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye' óepiye, heđi in t'owa ováytu'ódo' iwe Pilate isóge. Iwáho dáytu'o nak'uupháagikw'ó' diwe gin, heđi Hebrew tuuđáho "Gabbatha" gin dáytu'o'.

¹⁴ Wa'đi Passover shánkí'đi yáadi naná. Ihay thaa-á dáyhááwíkháyo' wíyá tháwängí, kaykhanwówa thaa nanáni'i'. Náá taage iwáypiye' naná. Pilate-di in Hudíyo ováytu'an, "Binnú'đi, náwe unbí tsondi hay'i únwin." ¹⁵ Dívítuwínú, "Náwéđi náyáa'an, phé'wan deedi ná'tóhtágek'u'." Pilate-di ováysikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wáy'tóhtágek'úwíđi?" In owha' p'ó'déđi'indi óetu'an, "I-á ná'nbí tsondi hay'i wíginmuupi. Ná'indá wí'đá' tsondi hay'i gín'án, i-á Caesar-án namuu." ¹⁶ Hedího Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtágek'úwíđi.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú'

¹⁷ Hedáhá' Jesus óeho'đi iweđi napee wên phé'wan igí'in ipi'thondi, hedi in okú "P'óhkhúbay" gin dáytu'o' iwe dipówa, Hebrew tuuđá ditú "Golgotha" gin. ¹⁸ Iweho in sundadođi Jesus in phé'wan deedi óet'óhtágek'ú', hedá wá' wáy-á wíye sená'dá Jesus-ví wí'ná kíngéđi hanbá ován'an, heđi Jesus-ví phé'wan pinuđi ónkíđi. ¹⁹ Pilate natsonpóe wên phéphá' eedi ná'i tuu dáytá'namí gin: "Ná'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i," heđi kin dáytá'nandi in phéphá'-á ee phé'wá' kw'áye dáyt'óhtágek'ú'. ²⁰ Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, heđiho báyéki Hudíyo

iwe diyí? heđi in phépha? ee háa nata?muu?in dáytu?an. Hebrew tuúdá, Latin tuúdá, heđá Greek tuúdá nata?muu. ²¹ In Hudiyo owha? p'ó'déđi'indi Pilate óetu?an, "Wí'úkhây'áhpí náata?namí'in ná'i hí? 'Hudiyóví tsondi hay?i' gin, hewänbo kinnän náata?namí: 'Ná?i sennän natú, Naa in Hudiyóví tsondi hay?i omuu.' " ²² Pilate-di ováytu?an, "Háa otsonpóe waa dáyta?namí'in wíđó'egókhâymaápi."

²³ In yóenu sundadođi Jesus phé?wan deedi óet'óhtágek'ú? ihayđi iví aa dívíwiye, heđi pi?đinbo wí'íngi dáyhógi. Hewänbo iví k'éwé?in to he?yinbo namuúđi wáyge wänbo wí'únpánye'enpí. ²⁴ Heđiho ditú, "Há'in k'éwé?in to-á wí'áysive-ípi, hewänbo iví'áywámí áymúníđi to-angú in nat'anpúwí'in." Heđi han díví'andi ná'in Yóesi Tádávi tá?nin diwe ho nata?muu?in napóe:

Navi aa dívíwiyeđi pi?đinbo wí'íngi dáyhógi,

heđá navi k'éwé?in togi?in díví'áyan.

²⁵ Jesus-ví phé?wan nú? ná'in yóenu kwiyá? diwin: Jesus-ví yiyá-á, heđá Jesus-ví yiyávi t'ú-á, heđá Clopas-ví kwiyó Mary-á, heđá Mary Magdalene-dá. ²⁶ Jesus iví yiyá iwe nawindi imú?, heđá iví kháge?di? iséegi?i wá? imú?, heđiho iví yiyá itu?an, "Yiyá, náá iwedi há?i sen uví ay waagi?bá úmúni." ²⁷ Heđáhá? iví kháge?di? itu?an, "Ná-i-á uví yiyá waagi?bá úmuu náá." Heđiho i kháge?diđi iví whágepiye? Mary óeho? óe'áyingi'amíđi.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho únhanginná ná'i t'áhkí iphade?in heđänho háa Yóesi Tádávi tá?nin diwe iví'gedi nata?muu waagibá napúwíđi. Ihaydáhá? natú, "Naa op'oesá'aa." ²⁹ Iwe nú? wén sá?áwé whoegi?in naméena'oyohay'isaa'in nachá, heđiho wén hááwén nap'ohsaadee?in i méena iwe dáyphóhtógi, heđi wén poesú hyssop kin dáytu?o? eedi dáyti'k'ú?đi Jesus-ví sóe iwepiye? óntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá? natú, "Navi t'óe đinbo?wanho?," heđi ip'óhwhayedibo? ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

³¹ I thaa in Hudiyo dáyhääwikhây'o?i kaykhanwówá thaagi? naná, heđi ná'i kaykhanwówá thaa ná'á?i shánki hay?i thaa đinmuúđi wíđida?pi in chu?in ee phé?wan deedi ováyyo'e'amí?in. Heđiho Pilate óedaa?an natsonpúwíđi in dit'óhtágek'ú?nin ováyphótháani?in shánki a'yuuđi dichúu-íđi, heđá phé?wan deeyedá ováywháve-i. ³² Heđiho? in sundado dimääđi in sená? Jesus-áđibá phé?wan deeyebá ovánt'óhtágek'ú?in wí'gíndibo? ovánpóháa. ³³ Hewänbo Jesus-ví?we dipówáđi óemú? ho nachuu?in, heđiho? iví pó wí'óntháapi. ³⁴ Wí sundado iví yún phéđi Jesus wa'määgé óeyún, heđi p'oe-áđi úndáđi wónki únpee.

³⁵ (Kin napóe?in naa ná'in dóta?do?i dómú?, heđiho i'gediho dóta?do?, heđänho un wá? ná'i hááwí úviwháyú-íđi. Háa otú? waa ta?gen namuu, haa đinhanginná in ta?gen otú?in.)

³⁶ Ha?wáa Jesus óe?an dihayđi ná'i Yóesi Tádávi tá?nin diwe nata?muu waa napóe:

Wéhpée wänbo iví phékhúu wí'óntháanipi.

³⁷ Heđá wá? wíyá wáyge Yóesi Tádávi tá?nin diwe kinnän nata?muu:

In t'owađi i to?wí óeyúndi? óemúni.

Jesus óekhã?k'ú?

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwá? oe Arimathea bú?ú?aywi namuu, heđi Jesus-ví?piye? iwähýunde?, hewänbo in Hudiyóví p'ó'déđi?in ováykuwóeda?đi náähayđi wínada?pi t'owa đinhanginnáni?in iwähýunde?in. Jesus nachuu ihayđi Joseph-di Pilate óedaa?an i pení óekhu?wamääniđi, heđiho Pilate-di óemáđiđi óeho?. ³⁹ Heđá Nicodemus wá? napówá wí woe sa?wó? nasu?i táginti (100) taa nakháa?i? ikándi, ná'i woe-á myrrh-áđi aloe-áđi nawóemuu. (Nicodemus-á hánhay Jesus-ví?piye? khu?deedi namää?i-án namuu.) ⁴⁰ Joseph-áđi Nicodemus-áđi i pení óeho?đi híwó?đi aa ts'á?i iwe óe'ánnan i sa?wó? nasu?i woe wóege. Kindiđan in Hudiyóđi wí pení óekhãhkukháymaa?i óekhây'o?. ⁴¹ Jesus phé?wan deedi óet'óhtágek'ú? iwáy tso?wa wáy wí nava?ay nataysaa?i nak'óe, heđi iwe wí khãkugi? t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to?wí wänbo wa?đi wí'óekhã?k'ú?pi. ⁴² Heđiho tso?wabo nanandi, heđá ihay tháwändá in Hudiyóví kaykhanwówá thaa đinnándi dívíkhây'amí?in dínkhây'áđi, Jesus iwe óekhã?k'ú?.

20

Wáy Jesus óekhã?k'ú? iwe wí'óeshaapi

¹ Dumíngu naná? dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhã?k'ú? iwepiye? namää. Hé?déndi hé?đibo wa?đi nakhúunándibo namää. Napówáđi i k'uu pháagi? dáyti'íđi?i wéhanápiye? nahängewindi imú?. ² Heđiho Mary iwedi i'áđi Simon Peter-áđi i wí? kháge?đi Jesus-di óeséegi?i-áđi ovánshaa, heđi ovántu?an, "Na?inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyáa?an, heđi wáyge óewáyk'ú?in wíginhanginnáhpí."

³ Hedihō Peter-áđi i wí' khäge'di-áđi Jerusalem búu'údi dapeedi i t'ovápho iwepiye damää dänmúnídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dän'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánkí nasháadi Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówa. ⁵ It'ää itsíhkéeniđi, hedí i aa Jesus óe'ännandi' oe íve nange nakw'ónđi imú', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpi. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówa, hedí i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'ónđi imú', hedá i aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imú'. Ná'indá na'íhpa'andi oe wéhanápiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'í aa-áđá wínak'óepí. ⁸ Hedihō' i wí' khäge'di páadé napówa'í wá' t'ovápho ee nats'ú, hedí ná'í aa nakw'ónđi' imú'di Jesus nawáywówápóe'in íwhäyü. ⁹ (Yōesi Tádávi tã'nin diwe natú' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'í hääwí' í'gedi wíđika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówáđi yá'wébo naséewin, hedí wa'di naséeyidi it'äädi i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedí wíye makówáwin t'óepa'aa'in da'aats'á'imuu'in Jesus nak'óewán diwe da'ándi ovánmú', i wí' ívi p'ón únk'óewán diwe na'án, hedí i wí'-á ívi án únk'óewán diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan uséeyi'?" Ovántu'an, "Gá naví tsondi dínpiyedán, hedí wáygé óek'ú'in wíđinhanginnáhpí." ¹⁴ Kín natú íhayđi bá íbée, hedí Jesus iwe nawindi óemú', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'únhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan uséeyi'? To-an náatwámáa?" Mary-á na'án Jesus-á i nava áyi'di namuu'in hedihō' óetu'an, "Má'mää, wáygépiye' náaho'dáho', dítu'ámí wáygé náak'ú'in hedáho' omú-í dókéyídi." ¹⁶ Ihayđi Jesus-di óekháyá', "Mary." Mary-á wíyá íbéedi Jesus-ví'di itsaakídi hedí óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tpuđi natu'da' "háhkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Navi'di wíwitsaakéeniđi, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópün, in to'wén navi tí'úuin páadé'in waagi'nbá dínmuu'in ováytu'an navi Tádávi'piye' omán, i-á na'í Tádábáho' únmuu, i-á navi Yōesi dínmuu hedá unbí Yōesibá únmuu." ¹⁸ Hedihō Mary Magdalene iwedi namáadi in khäge'nin ováytu'an, "Na'ínbí Sedó Jesus dómú'," hedí ováy't'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus ívi khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Wa'di Dumíngu naná, hedí nakin dihayđi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gek'w'ó. In Hudíyoví p'ó'dédi'in ováykhuwóeda'di t'áhkí i phódi dínphéhti'din. Ihayđi Jesus inbí páadépiye' nakepóedi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwo'ní." ²⁰ Kín natú íhayđi ívi mandá hedá ívi wa'määgé-á háa únmuu'in ováykeeyan hedáho' óetaa-ídi. Iví khäge'nin báyéki dihíhchanpóe Na'ínbí Sedó Jesus óemú'di. ²¹ Hedáhá' wíyá ováyhé'e'andi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwo'ní. Naadi naví t'óe dín'amídi wáysankháymáa, navi Tádáđi ívi t'óe dön'amídi dísan waagibá." ²² Kín natú íhayđi ívi háadi ováysiphaydi, hedí ováytu'an, "I Yá'dáa'í P'oweahhá unbí pí'ná k'ó'yé únts'úní. ²³ To'wénbí t'aywó'di dín'owó'yennin ítúđáho', ho dín'owó'yen. Hewänbo wíđin'owó'yenpí gin ítúđáho', wa' wíđin'owó'yenpí."

Jesus-di Thomas óehé'e'an

²⁴ Hewänbo wí' in tã'di wíye iwedi in wé'ge'indáđi wína'ánpíwán Jesus dínpówa íhayđi. Ná'í khäge'di-á Thomas gin nakháwá, hedí Kwáati wá' gin óetu'o'. ²⁵ Hedihō' in wé'ge'in khäge'nindi Thomas óetumáa, "Na'indá Na'ínbí Sedó Jesus áymú'." Hewänbo Thomas natú, "Naadá i kwák'u ónhkhákiđi iwe dómú'pídi, hedí namanphochán deedi navi mankhúdi dótagépidá, hedá oe wa'määgé únphochán diwe wá' naví mandí dótagépidá, há'to dáyhäyü-í nawówáyí'in."

²⁶ Wí yáadi naphade íhayđi ívi khäge'nin tewhá íve wíyá dikw'ó, hedí Thomas-á indáđi náa na'án. T'áhkí i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadépiye' nakwínudeedi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwo'ní." ²⁷ Hedí Jesus-di Thomas óetu'an, "Náwe uví mankhúdi dítagé-í. Navi man dínmu'đi. Ómanki' naví wa'määgé iwe. Whäyupí' wíyá wí'unnúnipi, hewänbo biwhäyü-í-á." ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, "U-án naví tsondi dínmuu, navi Yōesi-á." ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Ti náháha' biwhäyü dímu'đi? Hewänbo in díwíwhäyunde'indá shánkí dihíhcháq tobá dímu'pí wänbo'."

Háadi ná'in tã'nin óeta'nannin

³⁰ Jesus-ví khäge'nindi báyéki wíyá pínán t'óe i'andi' óemú', hewänbo ná'in tã'nin deedá t'áhkí i pínán t'óe í'an ní'gedi wínata'muupi. ³¹ Hewänbo ná'í hí'-á nata'muu hedáho' úwíwhäyü-ídi Jesus-áho namuu i to'wí Yōesi Tádáđi óesóge'í' t'owa ováy'aywoeniđi, hedá wá' úwíwhäyü-ídi Yōesi Tádávi ay-á namuu, hedáho' han úwíwhäyundeđi in wówátsi nahánde'pí'in imá'in bínmá've-í.

¹ Wí háyú thaá naphade ihaydi, Jesus ivi khäge²ninbi³piye⁴ wiyá ipikeeyan oe Tiberias p'oe⁵kwingé. Kinnân napóe: ² Nã³inho wé⁴ge diyí⁵: Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwáati gin óetu⁶o⁷), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu⁸ú⁹ay Cana gin dáytu¹⁰o iwe¹¹i namuu), hedá Zebedee-ví e¹²núnda, hedá wáy-á wíye Jesus-ví khäge¹³nindádi. ³ Simon Peter-di in wé¹⁴ge¹⁵in ováytu¹⁶an, “Naa opaap¹⁷okumän,” hedi óetu¹⁸an, “Na¹⁹in wá²⁰ u-ádi gimän.” Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t'ähki wídiséegípóepí. ⁴ Nathay²¹á²² ihaydi Jesus oe p'oe²³kwí²⁴ k'áyge²⁵ nawin, hewänbo ivi khäge²⁶nindá wídínhanginnáhpí i namuu²⁷in. ⁵ Hedi Jesus-di ováytsikáyin, “K'ema²⁸in, ti háäbo wí²⁹íséegípóepí³⁰an?” Óetu³¹an “yoe³² gin. ⁶ Idi ováytu³³an, “Unbí paap³⁴oku³⁵in há³⁶i kophênbay ko³⁷dínápiye³⁸ p'oe iwe bínchänú-i, hedi iwe bínhóni wên.” Hediho háa natú waa díví³⁹an, hedi báyéki in ton paa dáywhahógi wídínkoedípi in paap⁴⁰oku⁴¹in dáytege-ídi.

⁷ I khäge⁴²di Jesus-di óeséegi⁴³ídi Peter óetu⁴⁴an, “I-á Na⁴⁵inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter ivi k'éwé⁴⁶in ton napá⁴⁷din it'óe⁴⁸amídi, hedi ná⁴⁹in óetu⁵⁰annin nat'oe ihaydi iwáy⁵¹tógi⁵²kip'ohke⁵³t'áve oe p'oe⁵⁴ k'áyge⁵⁵piye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'oe⁵⁶ k'áyge⁵⁷di kayí⁵⁸ diwe wina⁵⁹áni, ma⁶⁰ hádi poewintá (30) kwí⁶¹óhpa taa iwehaydída⁶², hediho⁶³ in wé⁶⁴ge⁶⁵in khäge⁶⁶nindá i kophênbay iwe⁶⁷di eepiye dimää, in paap⁶⁸oku⁶⁹in napaapi⁷⁰dendi dáy⁷¹tähondi.

⁹ P'oe⁷² k'áyge⁷³ dipówa ihaydi i kophênbay iwe⁷⁴di dipee, hedi wí phaa⁷⁵uu phaa iwe di-paakho⁷⁶kw'óndi dáy⁷⁷mú, hedá wí pává-á nakhákw'ó. ¹⁰ Jesus-di ováytu⁷⁸an, “Binmá⁷⁹ wên paa há⁸⁰in bínwhahógi⁸¹in diwe⁸²di.” ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógi⁸³di in paap⁸⁴oku⁸⁵in oe p'oe⁸⁶ k'áyge⁸⁷ iwahaapiye. Tägintá⁸⁸dáhá⁸⁹ p'anántá⁹⁰di poeye (153) paa gáhá⁹¹ännin dito⁹²on, hewänbo tobá báyéki dipaato⁹³on wänbo⁹⁴ in paap⁹⁵oku⁹⁶indá wáydi wänbo wínasí⁹⁷venpi. ¹² Jesus-di ováytu⁹⁸an, “Biká⁹⁹ve, bíhé¹⁰⁰déndíhúuyan.” T'ähki¹⁰¹diwo diwóda¹⁰² óetsikáyí¹⁰³nídi “To-an unmuu” gin, i-á Na¹⁰⁴inbí Sedó Jesus namuu¹⁰⁵in dínhanginnádi. ¹³ Hedi Jesus i húugi¹⁰⁶ nasaa iwepiye¹⁰⁷ namäädi i pává ihógi hedi ováymági, hedá i paa wá¹⁰⁸ ováymági.

¹⁴ (Nää poewingí¹⁰⁹ Jesus ivi khäge¹¹⁰ninbi¹¹¹piye¹¹² ipikeeyan nawáywówápóe iwe¹¹³di.)

Jesus-di Peter óehé¹¹⁴an

¹⁵ Dívíhúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti údí naa díséegi ná¹¹⁵in wé¹¹⁶ge¹¹⁷indivi shánkí?” Peter-di óetu¹¹⁸an, “Hoi, Na¹¹⁹inbí Sedó, u-án úhanginná naadi wíséegi¹²⁰in.” Jesus-di óetu¹²¹an, “In t'owa naví k'úwá¹²²áy waagi¹²³inbá dínmuu¹²⁴in ováy¹²⁵húuyóení.” ¹⁶ Wáygingí¹²⁶ óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter-di óetu¹²⁷an, “Hoi, Na¹²⁸inbí Sedó, u-án úhanginná wíséegi¹²⁹in.” Jesus-di óetu¹³⁰an, “In t'owa naví k'úwá waagi¹³¹inbá dínmuu¹³²in ováy¹³³áyíngí¹³⁴ami.” ¹⁷ Poewingí¹³⁵we Jesus-di Peter óehé¹³⁶andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter naháachanpóe náa poewingí¹³⁷ Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díséegi¹³⁸ gin, hediho¹³⁹ óetu¹⁴⁰an, “Na¹⁴¹inbí Sedó, háäwí t'ähki úhanginná, naadi wíséegi¹⁴²in úhanginná.” Jesus-di óetu¹⁴³an, “In t'owa naví k'úwá waagi¹⁴⁴inbá dínmuu¹⁴⁵in ováy¹⁴⁶húuyóení. ¹⁸ Ta¹⁴⁷gendi wítumáa, shánkí ts'aqabi¹⁴⁸ unmuu ihaydi wí¹⁴⁹bo bipí¹⁵⁰awende¹⁵¹ hedá biyíyende¹⁵² wéngé unda¹⁵³ i¹⁵⁴ge t'ähki. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtá¹⁵⁵ákháymáa hedi wiyá to¹⁵⁶wídi wónwhí¹⁵⁷ami hedá wóepahkekháymáa hedá wáy unpunda¹⁵⁸pi¹⁵⁹wepiye¹⁶⁰ wóehúuwí.” ¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú¹⁶¹ háawin chuwa únpuwagít¹⁶²óe¹⁶³in, hewänbo ná¹⁶⁴in ivi chuwa únmuu¹⁶⁵indá t'owa dínhanginnáni Yóesi Tádá hay¹⁶⁶i namuu¹⁶⁷in. Hedá Peter óetu¹⁶⁸an, “Naa-ádi óká¹⁶⁹ve.”

²⁰ Peter ibeédi i khäge¹⁷⁰di Jesus-di óeséegi¹⁷¹i dánwóe¹⁷²ádi óemú¹⁷³. Háädankánbo¹⁷⁴ i khuu dívíkindihúuy¹⁷⁵o ihaydi ná¹⁷⁶i-ánkun namuu i khäge¹⁷⁷di Jesus-ví nú¹⁷⁸ na¹⁷⁹ándi óetsikáyin, “Na¹⁸⁰inbí Sedó, wé¹⁸¹i-an namuu i wóekuhpegít¹⁸²óe¹⁸³i?” ²¹ Hedi náa Peter-di i óemú¹⁸⁴di Jesus óetsikáyin, “Heyáa ná¹⁸⁵i sen, Na¹⁸⁶inbí Sedó?” ²² Jesus-di Peter óetu¹⁸⁷an, “Owáy naa owáy¹⁸⁸áá píhay i nawówáyéni¹⁸⁹in oda¹⁹⁰dáho¹⁹¹, naví áyíngi-án dínmuu, uví¹⁹²-á yoe. U-án naa-ádi óká¹⁹³ve.” ²³ Hedi in Jesus-ví khäge¹⁹⁴nin ditú¹⁹⁵ ná¹⁹⁶i khäge¹⁹⁷di há¹⁹⁸to nachúu-í¹⁹⁹in. Hewänbo Jesus-á wínatú²⁰⁰hpí i khäge²⁰¹di wínachuwagít²⁰²óepí²⁰³in, hewänbo nawänpítú-á, “Owáy naa owáy²⁰⁴áá píhay i nawówáyéni²⁰⁵in oda²⁰⁶dáho²⁰⁷, naví áyíngi-án dínmuu, uví²⁰⁸-á yoe.”

²⁴ Ná²⁰⁹i Jesus-ví khäge²¹⁰di-án namuu ná²¹¹i háäwí itá²¹²nandi²¹³, hedi ibá natú²¹⁴ ta²¹⁵gendi napóe²¹⁶in. Hedi na²¹⁷in gínhanginná háa i natú²¹⁸in in ta²¹⁹gen namuu²²⁰in.

²⁵ Jesus wiyá báyéki háäwí i²²¹an ná²²²in ta²²³nin diwe nata²²⁴muupí²²⁵, hedi háäwí t'ähki i²²⁶gedi nata²²⁷muudáho²²⁸, o²²⁹ände t'ähki náa oepáa k'aydi há²³⁰to nayáanáni²³¹in i ta²³²di dáy²³³ta²³⁴namí²³⁵igi²³⁶.

Háa Jesus-ví T'òekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wínta'nannin diwe wítu'anpí'an t'áhkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'òe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'òekhuwa'in hándídíbo ovâyde'manninbí'piye háyánbo ipikeeyan. Jónántá (40) thaa t'áhkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídi ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jòesi Tádávi khuu i'gedi ovâytumáa. Napeepídíbo, wa'di indádi najídíbo i' Yá'dáa'i P'oweahháa óekaymágidí ovâytu'an, "Náa Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wáytu'an naví makówávi Tádá iví tun imági wí to'wí wováysangí'o'in. Hedího náa úvítískhá'ami ná'i na'áa píhay. ⁵ John i' p'ó'p'òekandiá ho wováyp'óp'p'oe'an p'òeídida, hewánbo náa iwedi báyéki thaa naphadepídíbo i' Yá'dáa'i P'oweahháa bínkayjí wí p'ó'p'òeekan bínké' waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'òekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti náä-án ihaydi naná untsondisogedee-í'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'áádi-ídi in Rome-ínbí'wedí?" ⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovâymagípi ná'i háäwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mán únk'òe únhanginnáani'in háádi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagí'o'in. ⁸ Hewánbo ginnân undá únpuwagí'o: I' Yá'dáa'i P'oweahháa únwáani hedí ihaydi in kay bínkaykháymáa, hedí t'owa t'áhkí naví'gedi bintu'áami náa Jerusalem bú', hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'amápiye náa oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ovâyhi'bowa ihaydi, wa'di óemúndéibo makówápiye Jòesi Tádádi óepiye, hedí okhúwá jáa nats'úndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewánbo wa'di kw'áyeipiye napeemáandi óemúnde' ihaydibo, tsikhagípi wíje sená' waagí'iná dánchaa'in, ts'á'i da'aamuu'in, inbí hángé dakwinudee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâytu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áyeipiye íbéesaadi wí'íweenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wánbo, i'bo háa náa namáa'in bínmú' waagibá nawáy'á'."

Matthias óede'man Judas-ví t'òe ón'amídi

¹² Hedího Jesus-ví t'òekhuwa'in okú kw'áyeidi diwáandi oe Jerusalem bú'piye díma. In okú-á "Olive okú" gin dáytu'o, hedí Jerusalem tsowa naná, mađi píngé miyáda' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dípówá ihaydi i' tewhá ee díthaa iwe oe wha'k'ay iweipiye dípee. Ginnân díkháwá: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadéđi Zealot t'owa iwe nato'onwán*), hedá Judas-á (i-á wíyá wée James ginbá nakháwá'ívi ay únmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wén kwiyá'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úuwindáđi háyánbo díwíwé'ge'o' dívíjúsus'amídi.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tágintádáhá' wétá (120) ihay díji', hedí Peter iwínu ovâyhée'amídi. ¹⁶ Ovâytu'an, "Tí'úuwin páadé'in, hán'oebo i' Yá'dáa'i P'oweahháađi David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagí'o'in, hedí David háa óetu'an waa ita'nan. Hedí ná'in David ita'nanniná únkhây'á' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáyge Jesus naji'in, indi óepankáyjidi. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedí'í'ba namuu, gá óede'mandán na'in iví'o'ínbá i'amídi" gin Peter-di ovâytu'an.

¹⁸ (Ná'i Judas-á in Hudíyo p'ó'déđi'indi óewá'aa yá'dáapí háäwí i'amídi hedáhá' i' chá' íhógi'í'di wí nava ónkúma, hedí iwéba páadépiye nake't'ándi nange nawoe, hedí nasihpándi iví see t'áhkí únpee. ¹⁹ T'áhkí in t'owa Jerusalem díthaa'in dínhanginpóe ná'in únnpóe'in, hedího inbí tundi i' nava dáytu'o "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda? "nava na'únnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedí gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedi gin nata'muu: Iví wháagé ónjoe'amí,

hedí tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídi iví t'òe ón'amí.

²¹⁻²² "Hedánkun gínkhây'á' wíyá sen áysóege-í'in t'owa ovâytu'áamídi Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi áytumáa waagibá. Nakhây'á' ná'i áyde'mamí'i-á namúuni'in wí to'wí na'indáđíba namáa'í' t'áhkí i' thaa wa'di Jesus na'indáđi naji' ihaydibo, John i' p'ó'p'òekandiđi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytu'an.

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hángo dáysigídi dida' in Rome-in t'owa ovâykhehpeeyé-í'in, hedí díkháymuu indáđi dívínámamídi.

²³ Heđiho⁷ in iwe dikw'ó⁷nindi wije sená⁷ ovánde⁷man. I⁷ wêe Joseph Barsabbas gin nakháwá, Justus gin wá⁷ óetu⁷o⁷, heđá i⁷ wêe-á Matthias-án namuu. ²⁴⁻²⁵ Heđi ginnân dívijúusu⁷an: “Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-á úhanginná t'owa t'áhkíví pí⁷ná khó⁷é haa di⁷ánshaamuu⁷in. Judas uví t'óekhuwa⁷i⁷ úmuuwán, hewánbo iví t'óe ijoe⁷andi in tuhchânu ún⁷á⁷in únpoé. Náa ná⁷in dínkeeyamí wê⁷i-an ná⁷in wije iweđi áysóege-íđi Judas⁷ ví t'óe ón⁷amíđi.” ²⁶ Heđi wije k'u⁷áy eedi in sená⁷bi kháwá ovánta⁷k'ú⁷, heđi wêe k'uu dáyké⁷ Matthias-ví kháwá únk⁷óe⁷i⁷. Heđiho Matthias-á wí Jesus-ví t'óekhuwa⁷i-á napóeđi in wé⁷gen t'óekhuwa⁷indáđibá iwón.

2

I⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oweqahâa napówa

¹ In Hudíyoví shánkí⁷eedi thaa dínpówa, Pentecost gin dáytu⁷o⁷, heđi t'áhkí in Jesus-ví⁷piye diviwayunde⁷in oe Jerusalem bú⁷ diji⁷in i⁷ tewhá ee diwé⁷gekwo. ² Tsikhagipi háäwi di⁷oe wí waa hânho kaygi waagibá makówáđi nawándi, heđi i⁷ waa íve t'áhkí naji⁷. ³ Heđi báyéki pha⁷áy waagibá nakeet⁷óe⁷i dáymú⁷, hân⁷áy waagibá namuu⁷i⁷, heđi ná⁷i nawadedeedi wí⁷inbo ovâyta⁷ge. ⁴ Heđi i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oweqahâa pín ta⁷gedi dáymáađi ovâykháge⁷nan báyéki wí⁷á pi⁷wí tundi dínhi⁷koedi-íđi.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówa⁷in, indá Jôesi Táda óe⁷a⁷ginmá⁷in dimuu. ⁶ Ná⁷in t'owa háäwi wí waa waagi⁷bá namuu⁷i⁷ di⁷oe ihaydi, báyéki i⁷ tewhá eepiye dimáa. Wíđínhanginnáhpí haa napoe⁷o⁷in, gá t'áhkí inbí tundi wí⁷inbo dipit⁷oedán in Jesus-ví t'óekhuwa⁷in divíhi⁷máađi. ⁷ Heđiho di⁷oedi hânho ovâyháa⁷an, heđi di⁷tú, “Ná⁷in t'owa divíhi⁷máa⁷indá, ti t'áhkí Galilee nange⁷indá⁷ wíđimuu⁷pi⁷an? ⁸ Heđi háadan handi nanbí nange⁷i hí⁷ divíhi⁷máađi git⁷oe⁷o? ⁹⁻¹¹ Ná⁷indá Parthia-windá gimuu, heđá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, heđá Libya-windá oe Cyrene bú⁷ tsowa, heđá wáy wên na⁷indá Rome bú⁷dá gi⁷dáapówa. Wáy wên na⁷in Hudíyo gimuu, heđá wáy wéndá Hudíyo gimuu⁷pi wánbo ná⁷in Hudíyoví kuu áyhon. Hewánbo tobá wá⁷hääwin gimuu wánbo⁷, ná⁷in sená⁷ nanbí tundi divíhi⁷máađi git⁷oe⁷o, heđi di⁷tumáa i⁷ báyéki he⁷endi Jôesi Táda i⁷an ní⁷gedi.” ¹² T'áhkí in t'owa ovâyháa⁷andi wíđínhanginnáhpí haa diví⁷ánshaa⁷amí⁷in, heđiho wí⁷ná táye dívítsika⁷máa, “Hánngú napoe⁷o náwe?”

¹³ Hewánbo wáy wéndi in Jesus-ví t'óekhuwa⁷in ovâywánpi⁷ámáađi di⁷tú, “Ná⁷indá báyéki diméenamuu.”

Peter-di in t'owa Jôesi Táđávi tun ovây⁷t'óe⁷o

¹⁴ In tá⁷đi wije (12) Jesus-ví t'óekhuwa⁷in in t'owaví páađepiye dimáa, heđi Peter-di kaygi ovây⁷tu⁷an, “Un t'owa na⁷in waagin Hudíyobá imuu⁷in, un kayi⁷ wá⁷hääđi í⁷áá⁷in heđá náa Jerusalem íthaa⁷indá, ná⁷i háäwi wáy⁷tuhkankhây⁷máa⁷in naa oda⁷ únhanginpúu⁷wí⁷in, heđiho áyngíđi bitóeyanbe. ¹⁵ Un í⁷ánde na⁷in giháapoe⁷o, hewánbo wígi⁷poe⁷opi, heđéni⁷ whânu iwe nats'annándi. ¹⁶ Ná⁷i háäwi náa bínmúnde⁷i-á Jôesi Táđávi tukhe⁷bi Joel hân⁷oe natú napuwagi⁷o⁷in. Ginnân ita⁷nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Táda natú,

T⁷ t'á⁷ge⁷i thaa púnú⁷ napuwamán dihayđi gin naa dáykhây⁷máa:

Návi Yá⁷dáa⁷i P'oweqahâa khâagipíđibo dovây⁷määni t'áhkí nange⁷in t'owa.

Ihaydá unbí áy divíhée⁷amí návi tukhe⁷min waagibá,

in e⁷núnda háäwi dovâykeeyandi⁷ dáymúuni waagibá dínpuúwi,

heđá in saydôe-á inbí áä iwebo-á dovâyhée⁷amí.

¹⁸ Owáy i⁷ thaa napówa ihaydi

t'áhkí in naagi⁷in diví⁷t'óemáa⁷in návi P'oweqahâa khâagipíđibo dovây⁷määni,

kwi⁷yá⁷dá sená⁷dá i⁷ dovây⁷määni,

heđânho in wá⁷ návi tukhe⁷min waagibá divíhée⁷amí.

¹⁹ Heđi makówa-á heđá náa oepáa k'aydá i⁷ge t'áhkí

wí taa wáykeeyamí wovâyhá⁷amí⁷i:

Únp⁷oe háäwi waagi⁷bá bínpuwákhây⁷máa,

heđá phaa-á, heđá eeyá⁷á khunwi-á.

²⁰ I⁷ than nakhunpuúwi,

heđá i⁷ p'óe-á pí⁷-á napúuwi ún⁷p'oe waagibá.

Ná⁷i t'áhkí napuwagi⁷o i⁷ shánkí hay⁷i thaa naa dóde⁷mandi⁷ napówápíđibo⁷.

²¹ Hebo to⁷wên t'áhkí naa díkháyá⁷dedi díkháge⁷daa⁷annin dovây⁷aywoeni,⁷ gin Jôesi Táđávi hí⁷ únmuu Joel ita⁷nandi⁷.”

²² Heđi Peter wa⁷đi ihí⁷máađi natú, “Un t'owa Israel-win, bitóeyan haa wáy⁷tuhkankhây⁷máa⁷in. Jesus Nazareth-wi t'ámáge⁷i pínán t'óe i⁷an. Jôesi Táđáđi Jesus

in kay oemägi nä'i hääwi i'amídi hedí handídi wovâykeeyan ta'gendi ósannin. Unbo únhanginná háa napóe'in, hääwi Jesus i'andi bínpiimú'di. ²³ Hân'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamági hedá únhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dáy'a'gínpí'inbí mangá bínkán wên phé'win deedi óet'óhtáägé-ídi, hedánkun undi bínhay. ²⁴ Hewänbo ná'i t'óephade íphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ónjáa'an, hedá óewâywópaa, ga chuwa-á in kay wí'imáapídán i' óet'aanídí. ²⁵ Hân'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dínhanginná u-á hánhay wänbo t'ähki naa-ádi unji'in,
naví páadépiyá naví ko'dínápiyá naa-ádi unji',
hedánho kay'indi dáywínunde' ánsaaagínpidíbo'.

²⁶ Hedího naví pí'ná kó'hé'óe óhíhchan,
hedí naví híhchan ní'gedi dáyhéé'amí.

Tobá naví tú' dínchuu wänbo',
naa dínhanginná hedá dótsíkha'máa ówâywópápuuwi'in.

²⁷ Jôesi Tádá, naa uví yá'dáa'i t'óe'i ómuuúdi ú'di há'to naví hää dínjoe'amí in chu'indádí,
owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dínsijemääni.

²⁸ Ú'dá naa dínkeeyan in p'óe i'ge dáy'ahtuyehúuwi'in wówátsi donkáyjídí,
hedá naa-ádi unjidi ú'di báyéki díhíhchanmääni,
gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

²⁹ Hedí Peter wa'di ihí'máadi natú, "Tí'úuwín páadé'in, náä thay'eedi wâyтуhkankhâymaa nanbí hehääwi thehtáy pahpáa David-ví'gedi háa únpo'e'in. I-á nachuu hedá óekhâ'k'ú', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhá'k'óe iwe, náwáy wáydi tsowa naná. ³⁰ David-á Jôesi Tádávi tukhe'bi namuu, hedí David únhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imági'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wée óntsondisogekhâymaa'in, David natsondi'an waagibá. ³¹ Háa napuwagí'o'in David ho imú' waagibá napóe, hedí únhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí nawâywópawagí'o'in, hedího David ná'i to'wí'gedi ihé'e'andi natú, in chu'indádí wí'óe'okankhâymaapi, iví tú' wänbo wí'únsijegi'opí. ³² I to'wí Jôesi Tádádí óewâywópaa'i-á Jesus-án namuu, hedí na'in iví t'óekhuwa'in gimuu'indiho áymú'di gínhanginná nawâywópápo'e'in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngédi óesoge. Jôesi Tádá iví tun imági i' Yá'dáa'i P'oweahhá-á Jesus óemääni, hedí háa natú waa i'an. Hedího i' hääwí náä náwe íte'o'o'i' hedá bínmunde'i-á i' Yá'dáa'i P'oweahhá-án i'o'. ³⁴⁻³⁵ David-á iví'gedi wí'bo wí'ihí'máapi makówápiye napee-i'in, hewänbo Jesus-ví'gedán ihí'máa. Ginnán David natú:

Naví tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngédi óesoge,
hedí uví hánmindá dovây'taaní hedá uví mangá wínmá'i.'

³⁶ "Un Israel t'owa t'ähki únkhây'á' ná'in ta'gendi únhanginnáan'in: Tobá Jôesi Tádá natú wänbo Jesus-án namuu i' shánki natsónji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesoge'i-á, undá ida'póe wên phé'win deedi óet'óhtágek'úuwi'in" gin Peter-di ovâytu'an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe ihaydi pí'ná kó'hé'óe ditaachanpóe, hedí indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'óekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hánnan náä gínkhây'á' iví'amí'in?"

³⁸ Peter-di ovâytu'an, "Un t'ähki unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oe'puuwi bínkeeyamídi Jesus Christ-ví'piye úvíwâyunde'in, hedího unbí t'aywó'di wovây'owóje-ídi, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pági'o'i bínkáyjí, i-á i' Yá'dáa'i P'oweahhá namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun imágidán i' Yá'dáa'i P'oweahhá-á ovây'pákhâymaa'in to'wên t'ähki iví'piye ovâyтуhkankhâymaa'in — undádí, unbí tí'úugé ká'á'undádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ní'gedi dithaa'indádí."

⁴⁰ Báyéki wíyá hā'bibá Peter-di kay'indi ovâytu'an, hedá háa díví'amí'in ovâytumakhe'andi ovâytu'an: "Úntáy wovây'aywoeni'in hedánho wíwovâyтуhchääni-ípídí ná'in híwóhpi'in t'owa náwe dithaa'in ovâyтуhchänukhâymaa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwâyü'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-ví hí' dáysigiké'in ovây'p'ó'p'oe'an, hedí i' thaa mađi poje maapaasón (3,000) wáy-á t'owa in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. ⁴² Hedí ginnán dívíkanhon: In Jesus-ví t'óekhuwa'inbí háhkan t'ähki dáy'tóeyandedá dáysigíhónde', hedá in wé'gen dívíwâyü'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíúusu'o'. ⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'óekhuwa'in ovâykháge'nan báyéki t'ámáge'i pinnán t'óe dáy'amídi, hedího in t'owa ná'i hääwi dáymunde'di ovâyháa'an. ⁴⁴ T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in wée k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, hedá hääwi t'ähki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Hääđi inbí tewhá-á nava-á hedá wíyá hääwi dínkw'ó'di-á dáyku'ch'áa gínhay-á, in dínáy'indádí i' chá' dáyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamua waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedí wí thaa

wí to'wíwí'we dívíhújuo', wíyá thaa-á wíyá to'wíwí'wá. Híhchanda khâagipídibo-á wé'ge dívíhújuo'. 47 Ihaydá' ditú' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedí t'âhki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dicháa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wáy-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánki dit'owasôemân.

3

Wí sen úntsi'kodipi' ònehkháa'an

1 Wí thaa Peter-ádi John-dádi í' Hudíyoví méesate hay'í eepiye damáa. Thamuwaa thí'êedi poje iwe in t'owa dívíjúusu'o', hedí ihaydíbá dapówá. 2 In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dáytu'o' iwe wí sen na'an. Ná'í sendá iví wówátsi thaa t'âhki na'aypyá ihaydi waabo wúntsi'kodipi, hedí iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyá', in t'owa ditsudemännin ovâychá'daa'amídi. 3 Peter-á John-dá í' méesate eepiye datsudemándi í' sendi ovânmu', hedí ovânchá'daa'an.

4 Indí ta'gebo óemúndéi Peter-di óetu'an, "Hín na'in dímu'dí." 5 Í' sen inbí'piye íbéedi itsíkha'an hááwí óemáánídi. 6 Hebo Peter-di óetu'an, "Chá' wânbo wídómáapi, hewânbo hááwí dómáa'í'á wípági'o. Jesus Christ Nazareth-wídi dínk'ú' wítu'âamídi, ówínúdi ójívé." 7 Hedí Peter-di í' senbí kodíngédi'in man ónyá'di óekwínukháge'nán. Wesebo iví ánda ánpéndá únkaypóe. 8-9 Kw'áye piye ichánudi iwínú, hedí wesebo natsi'dee, hedí in wíje-ádi í' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá náápiyá nají' hedá ichánúmáa, hedí natú' Jôesi Tádá-á hânho hay'í namuu'in. In t'owa t'âhki ee díji'indi í' óemú', hedá háa natú'nindá dit'oe. 10 Hedí óemú'di óetaa to' namuu'in — ná'í-ánkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichá'da'sógénde'í namuu. Hedího náa nawówadi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa í' méesate hay'í ee ovâytu'an waa

11 Í' sen Peter-ádi John-dádi inbí'di natsaachá owáy í' méesate pohtáa iwe diwin diwe. (Ná'í pohtáa-á "Solomon-bí pohtáa" gin dáytu'o'.) In t'owa t'âhki hânho ovâyháa'andi in poje sená'bí'piye dívíwânáho'. 12 Háa díví'o'in Peter imú' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-wín, háadan wovâyháa'an ná'í sen nawówadi, hedí háadan na'in dígamúnde'? Ti í'ánde' ná'í sen ónehkháa'annin na'innán kay ánmáadi'bo', hedíháa Jôesi Tádá ánwápi'a'gindibo'? Handá wínapóepí. 13 Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehááwin thetáy pahpá'in ginmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'ginnmági, hedí i-ánkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'í Jesus-bá undi in tsonnínbi mänge bínkán, hedí Pilate-di óemahpádkikhâyámáawán, hebo undá wí'ihjeepí. 14 Jesus-á yá'dáa'ída' namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewânbo undi bínjoegi'andi Pilate bínndá'an wí to'wí t'owa t'akhanu'í namuu'í' óema'p'âádi-ídi, hedá Jesus í' nawówátsipáji'í namuu'í-á bínhay. 15 Hewânbo Jôesi Tádádí í' óewáywówápa, hedí na'indibo' í' wíyá nawówáji di áypimú'. 16 Na'in Jesus-ví'piye ánwáyunde', hedí í'dánkun ná'í sen náwe bínmúnde'í hedá bínnaa'í' óekaymági. Jesus-di in wáyú dímagídi ná'í sen unbí páadépiye nahékháapóe.

17 "Hedího náa gin wáytu'kankhâyámáa, tí'úuwín páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annin háa Jesus bín'an waa wí'únhanginnáhpídi ta'gendi to'wí namuu'in. 18 Hân'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itú'an ná'í hááwí háa napuwagi'o'in, hedího indá dáyta'nán í' to'wí í'di óesogekhâyámáa'í t'owa ovây'aywoenídi it'óephadekhâyámáa'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. 19 Hedího náa unbí t'aywó'di bínjoe'andi Jôesi Tádá'í'piye bipimáá, ihaydá í'di unbí t'aywó'di únmuu'í wovâyjáa'amí, hedânho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedó'gi wovâyámáani, 20 hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywásaaní, i-án í' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesóege-ídi. 21 Hewânbo Jesus-á oe makówa wáháá nachangí'o owáy Jôesi Tádá hááwí t'âhki ts'áabi' íwáypa'ídi nakhâymuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yá'dáa'ídi in tukhe'minbi sóphogedi dítu'an gin ikhâyámáa'in. 22 Hedího Moses-di nanbí hehááwin thetáy pahpá'in ginnân ovâytu'an: Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bí' unbí t'owa iwedi'í'bo namuu'í wovâysangí'o,

naa disan waagibá,

Undá t'âhki í'di wovâytu'kankhâyámáa'í bín'a'ginnamí,

23 hedí wí to'wí iví hí' ónt'óeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedi'í' hedá óeháyjí.

24 "Samuel wá', hedá t'âhki in wé'gen Jôesi Tádá'í tukhe'min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi páadépiye diwówáji'indá, indi dí'óe'an háa náa ná'í thaa eje napuwagi'o'in. 25 Hewânbo háa in Jôesi Tádá'í tukhe'min dítu waa ungi'-ánkun dítu, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé ká'áá'indá'ídi iwéhpé'an waa, undá'í wá' inbá iwéhpé'an. Ginnân Abraham óetu'an:

Wí uví áy iwedi'í' namuu'í'di

t'owa t'âhki náa oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.

26 Hedího Jôesi Tádádí Jesus-á óede?man iví t'ôe?i namúunídí, hedí unbí?piye páadé óesan wovâyhíwó?namídí unbí t'aywó?di únmuu iwedi wovâyjáa?ámídí."

4

Peter-á John-dá ovântunjó?diwekán

1 Wa?di Peter-ádi John-dádí in t'owa dánhí?máa ihaydi, wên Hudíyo owha?-á Sadducee t'owa-á hedá i? méesate áyi?di sundado p'ó?dédí?ádí in dawin diwepiye dimää. 2 Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá?o?in wí?ovâyhi?anpí, gá Jesus nawáywówápóe i?gedi ovâytu máadán, hedí ná?i natunda? wé?gen t'owa ho dichuu?in wá? diwáywówápuwagi?o. * 3 Hedího ovânpanso?ge, hedí kindi nanándiho wíyá tháwán puwahaydi pan tewhá eebo? ovánjoe?an. 4 Hewänbo báyéki t'owa inbí hí? dit'oe?in Jesus-ví?piye dívíwâyü, hedí náa t'ähki in t'owa dívíwâyü?in diwedibo hádée ma? p'anú maapaason (5,000) ihay diji? in senä?dá?.

5 Wíyá tháwán in Hudíyo p'ó?dédí?indá in tsonnindá hedá in Hudíyovi kuu dâyhá?o?indá t'ähki?dibo ee Jerusalem dívíwé?ge?an. 6 Annas i? owha? p'ó?dédí? namuu?i? iwebá na?án, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwá?i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa?indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovânt'súde in t'owavi páadépiye ovânwêenú-ídí, hedí ovânt'sika?yan, "To?dan in kay wovänmägi ná?i sen hehkháa dänmäánídí? To?dan wovänk'ú? han dän?amídí?"

8 Hedí Peter pín ta?gedi i? Yä?dâa?i P'oweaháa imaadí ovâytu?an, "Un Hudíyo p'ó?dédí?indádí tsonnindádí, 9 náa thaa undi dítsika?máa wên háawin híwó?nin háa wí sen nahaywän únpo?e i?gedi, hedá hádídí únhehkháapóe?indá. 10 Hedânho un t'owa t'ähki hedá t'ähki in wé?gen Israel-?indá únkhây?ä? ná?in únhanginpuuwi?in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na?in dínk'ú? ná?i sen unbí páadépiye nawindi? ánhehkháa?ámídí. Hedí Jesus-bá phé?win deedi bínt'óhtágek'ú?, hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. 11 Jesus-ví?gedi ginnán nata?muu:

I-ánkun wí k'uu waagi?bá namuu

hedí undá tewhátehpaa?in waaginbá-á ímuu.

Hedí tobá bínjoegi?an wänbo?

i-á i? k'uu shánki natáy?i waagibá napóe tehpaá bé?dí.

12 I?dá?mân únkodi t'owa ovây?aywoenídí. Náa oepáa k'aydi t'ähki wíyá to?wí wänbo wí?ónk'ú?pi dín?aywoenídí, ná?i Jesus gin nakháwá?idá?mân" gin Peter-di ovâytu?an.

13 In Hudíyovi p'ó?dédí?in ovâyháa?an Peter-ádi John-dádí wóeda?ginpidibo dänhée?andi dit'oe?di, dínhanginnándi ná?in wíjedá t'owa he?ennin háa ta?dihá?in wídamuupi?in. Hedí ihaydi dín?ánpówá Jesus-ádi dänjýende?in damuu?in. 14 Hedí i? sen ónehkháa?andi? iwebá nawindi dâymú?diho wíyá háa wänbo wí?ínk'óepi ovântu?ámídí. 15 Hedího ovântu?an in tunjowa? diwé?gek'w'ó diwedi já?wépiye dapee-í?in wí?bo dívíhée?ámídí. 16 Hedí wí?ná táye dívítsika?yan, "Hännan ná?in senä? áy?ami? Báyéki in t'owa náa Jerusalem-?in dínhanginná ná?in pínnán t'ôe hay?in dän?annin, hedího na?indá wí?ínkodipi gitúunídí wí?dän?anpí?in. 17 Náa ná?in wíje senä? áytu?ámí Jesus-ví?gedi wíyá dänhée?andáho áytuhchánukhây?máa, hedánho wây-á shánki t'owa ná?i háäwi i?gedi wí?di?oe-ípidí."

18 Hedího wíyá ovânt'sudejón?di ovântu?an wíyá wänbo Jesus-ví?gedi wí?dänhée?amípi hedá wí?dänhá?amípi. 19 Hewänbo Peter-ádi John-dádí ovâytu?an, "Wé?innan án?ami? Ti undi dítu?an waa háa Jôesi Tádádí dítu?an waa na?in án?a?ginnami? Undá únkhây?ä? úv?ánshaa?amí?in wé?innan Jôesi Tádá natúuní?in shánki híwó?nin namuu?in. 20 Hebo na?indá wí?ánkodipi hánda?dibo gachanídí. Gänkhây?ä? t'owa ántu?ámí?in háa ánmú?indá gat'oe?indá."

21-22 Hedáhá? in Hudíyo p'ó?dédí?indi shánki kay?indi ovântu?an ovântuhchánukhây?máa?in, hewänbo ovänma?p'á?di. Wên t'aywó?nin wänbo ovântuhchánu-í?in wí?ovänshaapí, hedí ovântuhchánu?dáho in t'owa há?to ovâyhi?amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo? óemáa, iví pínnándi ná?i sen únhehkháapóedi. I? sendá jónántä (40) pâyyo?iví shánki? namuu.

In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dívíúusu?o? shánki kay?in dimúunídí

23 Ovänma?p'á?di ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema?inbí?piye damää, hedí ovâytu?an háa in Hudíyo owha? p'ó?dédí?in hedá in tsonnin dítu?in t'ähki. 24 Inbí k'ema?in ná?in dit'oe ihaydi Jôesi Tádávi?piye t'ähki?dibo ginnán dívíúusu?an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-án háäwi t'ähki náakhjé. Makówa-á, náa oepáa k'aydi i?gá, máap'oe-á, hedá háä t'ähki iwe nasaa?i-á nakw'ó-di-á diji?i-á náakhjé. 25-26 Hän?oebo? i? Yä?dâa?i P'oweaháa?di na?in dívíhée?an nanbí hehäwi thehtáy pahpáa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe?i úmuu, hedí ginnán ita?nan:

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwâyü in chu?indá há?to diwáywówápuuwi?in.

Háaḍan in Huḍíyo dimuupi⁷ in dívít'ayjaa⁸ o⁹?

Háaḍan in Huḍíyo dimuu⁷ in háäwí nachä⁷ muupi i⁷ gedi dívít'ánshaamá⁷?

In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé⁷ ge'an dívíhansa⁷ ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi⁷ piye

hedá i⁷ to⁷ wíwí⁷ piyá i⁷ dí óesóge⁷ i⁷ t'owa ovây⁷ aywoenídí.

²⁷ Hedího ta⁷ gendi han napóe. Ná⁷ í bú⁷ iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Huḍíyo dimuupi⁷ indá hedá in Huḍíyo-á dí t'ähki dívíwé⁷ ge'an uvi yä⁷ dáa⁷ i⁷ t'ôe⁷ í Jesus óehänmamídí, i-á u⁷ dí náasóge t'owa ovây⁷ aywoenídí. ²⁸ U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú ná⁷ í t'ähki únkhây⁷ ä⁷ napúwí⁷ in, hedí t'ähki háa untú waa napóe. ²⁹ Nanbí Sedó Jôesi Táa, náä-á inbí hí⁷ háa ditú⁷ nin ót'óeyanbe. Ditú⁷ indi jänáki na⁷ in díkhâymaa⁷ in, hewänbo na⁷ in uvi t'ôe⁷ in gimuudi u⁷ dá kay dímäni uvi hí⁷ khunwóeda⁷ ginpidíbo wínhéé⁷ amídí. ³⁰ Wída⁷ máa t'owa ovâykeeyami⁷ in in kay úk'óe⁷ in ovâyhehkáa⁷ amídí, hedá ovâykeeyami uvi yä⁷ dáa⁷ i⁷ t'ôe⁷ í Jesus-vi kaydí t'ámäge⁷ i⁷ pinnán t'ôe-á nakodí⁷ in.

³¹ Dívíjüsubowa ihaydí oe díwé⁷ gekw'ó⁷ diwe t'ähki na⁷ a⁷ yäpóe, pín ta⁷ gedi i⁷ Yä⁷ dáa⁷ í P'oweahäq⁷ dâymáa, hedí khunwóeda⁷ ginpidíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây⁷ t'ôe⁷ o⁷.

In Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁷ in inbí háäwí wí⁷ ná táye dívíwämünde⁷

³² T'ähki in Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁷ in handá⁷ dí⁷ ánsaapóe, hedá wéeda⁷ dimuu waa dichaa inbí pí⁷ ná khó⁷ jé. To⁷ wí wänbo wínatúhpí, “Ná⁷ í naa dómáa⁷ í⁷ naví⁷ da⁷ dínmuu.” hewänbo t'ähki díbo inbí háäwí t'ähki dívíwämünde⁷. ³³ Jôesi Tádávi in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in báyéki ovâykaymági in t'owa ovây⁷ t'ámäge⁷ amídí Nanbí Sedó Jesus nawâywópóe i⁷ gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähki indá dá hânho híwó⁷ dí-á namuu. ³⁴⁻³⁵ Hedího tóebo háäwí wänbo wí⁷ untáypi. To⁷ wí wänbo wí nava háa wí tewhá únmuu⁷ i⁷ iku⁷ p'égídá, i⁷ chá⁷ íhógi⁷ i-á in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁷ piye ihúja⁷ ovây⁷ aani⁷ dí, hedá indá in shánki díntáy⁷ inbí⁷ piye ovâywijende⁷.

³⁶⁻³⁷ Wí sen Joseph gin nakháwá⁷ í ginbá í⁷ an. Wí nava iví⁷ únmuu⁷ i⁷ iku⁷ p'égi, hedí i⁷ chá⁷ in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁷ piye iho⁷ dí ovây⁷ an. Ná⁷ í sendá wí Levi-vi áy iwe⁷ dí⁷ í bá namuu, oe Cyprus na⁷ aypujá⁷ i⁷, hedí in t'ôekhuwa⁷ in dí óekháyá⁷ “Barnabas” gin. (Ná⁷ in kháwá-á Huḍíyóvi tundi natunda⁷ “Wí to⁷ wí t'owa ovâykháge⁷ do⁷ i⁷ kwee waa sen waa dí⁷ aani⁷ dí” gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi háa dänpóe⁷ in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwá⁷ i-á iví kwee Sapphira-ádi inbí nava dänku⁷ p'égi, ² hedí i⁷ chá⁷ dänhógi iwe⁷ dí háyú Ananias ikaakw'ó⁷ dí ingí, hedí i⁷ naphade⁷ í chá⁷ in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁷ piye iho⁷ ovây⁷ aani⁷ dí. Iví kwee únhanginná háa í⁷ annin t'ähki. ³ Peter-di óetu⁷ an, “Ananias, Satan í⁷ Penisendi uvi pí⁷ ná khó⁷ jépiye náatsugemági⁷ an. Í dá wóetu⁷ an í⁷ Yä⁷ dáa⁷ í P'oweahäq⁷ aví⁷ piye bihójo⁷ amí⁷ in, hedího t'ähki i⁷ chá⁷ í⁷ nava dänku⁷ p'égi iwe⁷ dí⁷ wínáamaapl. ⁴ Í nava mánku⁷ p'égípídíbo, tí uvi⁷ wí⁷ únmuu⁷ i⁷ an? Hedá mánku⁷ p'égi ihaydá, tí háa unda⁷ waagi i⁷ chá⁷ dí bí⁷ amí⁷ in wí⁷ úkodípi⁷ an. Hebo ná⁷ in yä⁷ dáap⁷ in ánsaadi wóeké⁷ dí Jôesi Tádávi⁷ piye bihójo⁷ an, t'owavi⁷ piyeda⁷ bá joe.”

⁵ Ananias ná⁷ in hí⁷ nat'oe ihaydí nachuhkanu, hedí in t'owa háa napóe⁷ in dínhanginpóe ihaydí báyéki díkhunwóeda⁷ póe. ⁶ In e⁷ nún iwe diji⁷ in i⁷ pení wén aa iwe dáy⁷ ank'ú⁷, hedí iwe⁷ óepiyedí óekhá⁷ k'ú⁷.

⁷ Ma⁷di poje óda naphade ihaydí Ananias-vi kwee únpówá, hewänbo wa⁷ dí wí⁷ únhanginnáhpí háa iví sen únpóe⁷ in. ⁸ Peter-di óetu⁷ an, “Dítu⁷ an, tí náhaydá⁷ mán i⁷ chá⁷ wovánwá⁷ áa i⁷ nava dänku⁷ p'égi ihaydí?” I-á natú, “Hedí haq, háhayda⁷ mánkun.”

⁹ Peter-di óetsika⁷ yan, “Háaḍan wí⁷ gindíbo dänwéhpée⁷ an Nanbí Sedóvi P'oweahäq⁷ dántayí⁷ nídí dänshaa-ídí tigüba wóvántuhcháänú-í iví⁷ piye dänhójo⁷ andí? Ót'óeyan, háä phó⁷ dí já⁷ wé in uvi sen óets⁷ ankhá⁷ k'ú⁷ in dín⁷ ahsaatú⁷, hedí indíba chu⁷ í wóepiyegi⁷ o.”

¹⁰ Wesebo i⁷ kwee Peter-vi án nú⁷ nachuhkanu. In e⁷ nún dits⁷ úndi óechuhshaa⁷ dá iwe⁷ dí óepiye, hedí iví senbí nú⁷ bá óekhá⁷ k'ú⁷. ¹¹ T'ähki in méesate⁷ in t'owa hedá t'ähká in wé⁷ gen t'owa ná⁷ in háa napóe⁷ in dínhanginpóedí khunwóeda⁷ dí ovâyhógi.

Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in dívípinnánt'ôe⁷ o⁷

¹² In Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in báyéki t'ámäge⁷ i⁷ pinnán t'ôe dáy⁷ o⁷ in t'owa dâymúunídí. T'ähki in Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁷ in dívíwé⁷ ge⁷ o⁷ i⁷ méesate hay⁷ iwi pohtáa iwe, “Solomon-bí pohtáa” gin dáytu⁷ o⁷ i⁷. ¹³ In wé⁷ gen t'owa híwó dívíhée⁷ an in Jesus-vi⁷ in dimuu⁷ inbí⁷ gedi, tobá indá dí dívíwé⁷ ge⁷ amídí díkhunwóeda⁷ wänbo⁷. ¹⁴ Hewänbo shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-vi⁷ piye dívíwäyü, sená⁷ dádí kwiyá⁷ dádí, hedí in wé⁷ gen ho dívíwäyü⁷ indá dí dívíwón. ¹⁵ Háa napoe⁷ o⁷ in in t'owa dáymú⁷ dí báyéki in dihay⁷ in oe p'óegépiye ovâyho⁷, hedí inbí whohpa⁷ eeje ahkhây eejá ovâykw'ó⁷ dí, hedánho maḍan Peter naphademándi iví óhkundi wänbo ovâynaani, hedí handí⁷ wáy wén ovâyhehkáa⁷ amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú⁷ áy oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó⁷ deejedá in dihay⁷ in ovâymayá⁷, hedá in

to'wên in yâ'dâapi'in p'oewâqahâadi ovâyit'ôephadekando'in wâ' ovâymayâ', hedî t'âhki ovâyehkhâ'an.

Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyit'ôephadekando'

¹⁷ Hedîho' i' Hudîyo owaha' p'ô'dédî' hedâ in i-âdí diji'indâ, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupôe. ¹⁸ Hedîho in Jesus-vi t'ôekhuwa'inbí'piye dikhenmâadi in yâ'dâapi tsiyekannin dipankw'ô' diwebâ ovâypankw'ô'di. ¹⁹ Hewânbo i' khun Nanbí Sedô Jôesi Tâdâdí wí makôwâwi t'ôepa'aa'î' ôesan i' pan tewhá phôdí ihuu-ídí, hedî i' makôwâwi t'ôepa'aa'î'di ovâypiyedi ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedî owe úvíwénu-í, hedî in t'owa ná'in wovátsi ts'aamin ní'gedi bint'ôe'amí." Hedîho háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'â' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedî in t'owa ovâyhâhkanhon. Wa' han díví'odibo' i' owaha' p'ô'dédî' hedâ in i-âdí diji'indâ inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâyit'ôekannan, hedî wên sundađo oe pan tewhá eepiye dáysan in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyamá'ídí. ²² Hewânbo i' pan tewhá iwe dipówâ ihaydi wí'ovâysaapi, hedîho dívíwâybundi inbí'tsonnin ovâyit'ôe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phôdí t'êgít'aa nati'dinnin, hedâ in pan áyí'nin ee phôdí nú'-á diwinnindâ. Hebo in phôdí âyhuudi gits'ú' dihaydi wênâ wí wânbo in senâ' wí'âyshaapi." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ô'dédî' hedâ in owaha' p'ô'dédî'indâ ná'in dit'oe ihaydi wídnhanginnâpí háa díví'amí'in. Wí'nâ táye dívíwânbitsika'máa, "Hânangú dínpôe? Hânann wíyâ napuwagi'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'undi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, in senâ' bínpankw'ô'di'in oe méesate hay'i' iwe diwindi in t'owa ovâyhâ'o'." ²⁶ Hedîho i' méesatewin sundađovi p'ô'dédî' ivi khâge'nin wóge' i' méesate hay'i' iwepiye dimâa, hedî in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewânbo wí'ovâywa'anpí, gâ han díví'andâ dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâyk'uhšâyü-í'in.

²⁷ Hedî in tunjowa' diwé'gek'w'ô' diwepiye ná'in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'vi páadépiye ovâywinú, hedî i' owaha' p'ô'dédî'di ovây't'p'íde gin. ²⁸ "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'qamípi ná'i Jesus gin nakháwâ'iví'gedi, hebo náa-á undâ náâ Jerusalem i'ge t'âhki in t'owa shânkí wânbo bínhâ'o', hedâ wâ' Jesus-vi chuwa únmuudi ná'in dínchâânü-í'in ída'."

²⁹ Peter-âdí in wé'gen Jesus-vi t'ôekhuwa'indâdí ôetu'an, "Shânkí gínkhây'â? Jôesi Tâdá háa dítu'an waa ây'a'ginnâami'in t'owavi tun ây'a'ginnamí'wí'wedí. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bint'ôhtâgedi bínhay, hewânbo Jôesi Tâdá, i' to'wí nanbí páadé kâ'â'â'indi ôe'a'ginmâ'í'dibâ ôewâywôwâpaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Tâdí ivi ko'díngedí ôesôge, tsondi-â aywondi-â namúnúdí, ná'in Israel t'owa ovâykhâge'namídi inbí t'aywô'di dâyo'e'amídi hedânho ovây'owóejé-ídi. ³² Na'in gínhanginnâ ná'i t'âhki napôe'in, hedânho i'gedi wâytumâa, hedâ i' Yâ'dâa'í P'oewâqahâadâ hanbâ wovâytumâa, ná'i P'oewâqahâa-á Jôesi Tâdâdí in to'wên ôe'a'ginmâ'ín ovâymägi."

³³ In Hudîyo p'ô'dédî'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'aayaapôe, hedî in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyit'ahâânü-í'in dida'. ³⁴ Hewânbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwâ'í' iwínú in tunjowa' ovâyhê'e'amídi. I-á Hudîyovi khuu hâhkanandi namuu, hedî t'âhki in t'owadi ôe'a'gin. I'dâ wên senâ' ovâytu'an in Jesus-vi t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy t'âhki dívítsikha'amídi.

³⁵ Hedî Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Navi t'owa Israel-win, híwô bí'ânshaa'an wâ'di ná'in senâ' háawên bín'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ânshaapi'an wí sen Theudas gin nakháwâ'í' wí háyú paayo phade nângé naji', hedî ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i omuu,' hedî mađi jónân táğintâ (400) senâ' i-âdí dívíwón. Hewânbo wên sundađodi ôehay, hedâhá' in ôeyumâa'in t'âmâpiye diwijedee, hedî háâwí t'âhki dây'andi' háagi' wânbo wídnchâ'pôepí. ³⁷ Hedâhá' wíyâ háyú paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykhâwâhónde'í paayo nanâ' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'ââ, hedî báyéki t'owa ovâyhêe'andi i-âdí dívíwón. Hedî háa Theudas únpo'e waabâ Judas wâ' únpo'e. I-á ôehaydâ t'âhki in ôeyumâa'in diwijedee.

³⁸ "Hedânho náâ wâytumâa, háa ná'in senâ' bín'o'in úvíwóyí'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'in hedâ inbí t'ôe-á inbí ânshaađâ' dínpimúudâho', háa Theudas-á Judas-á dânpôe waagibâ dínpuuí, hedîho há'to háa díví'o waa dínkâypúuí. ³⁹ Hewânbo Jôesi Tâdâdânho inbí t'ôe iwe ovâykhâge'maadađo, ná'in senâ'dâ há'to bint'aani, hedâ wâ' mađi Jôesi Tâdâví'piyeda' úvíwânpihânsa'í."

⁴⁰ Hedîho in Hudîyo p'ô'dédî'indi Gamaliel-vi tumakhe ônt'ôeyan. In Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâywâytsudejôn, hedî ditsonpôe in sundađodi púwhí'dí ovâywhââní'in, hedî Jesus-ví'gedi wíyâ wídnvihêe'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'âdi. ⁴¹ Hedîho tunjowhágedí dipee. Hânho dihîhchanpôe, gâ Jôesi Tâdá indâdí báyéki nahîhchandi i'di ovâymägídan ná'in wôeda' iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedî thamuwaaagi i' méesate hay'i ee hedâ tewhá

i'ge t'ähkä divíjýéndedá t'owa Jesus-ví'gedi ovây't'öekanhon, hedi ovây'há'o' Jesus-ân namuu i'to'wí Jöesi Tádádí öesöge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tsédi diji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Ihayhääbá shánki wänbo t'owa Jesus-ví'piye divíwâyunde', hedi in Israel nangedi já'wedí dí'ää'in Hudíyo in kodi Israel-inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditú' in kwiyá' inbí sená' dínt'ahánnin thamuwaagi ovâykoegi'hääwimá' dihaydi ná'in já'wedí dí'ää'in kwiyá' shánki hí'indá' ovâykoegi'má' in kodi Hudíyo kwiyá'ví'wedí. ² Hediho in tá'di wije Jesus-ví t'öekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye divíwâyunde'in t'ähki ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "Na'indá gínwó'ná Jöesi Tádáví hí' áyt'öe'odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'öe áyjoe'amídí áywänpikoegi'phaadé-ídi. ³ Hedánho tí'úuwin páadé'in, tsédi wén sená' unbí'wedí binde'man áykw'öenídí ná'i' koegi' ovâymäänídí. Ná'in sená' gi'min dimúuní'in dínhây'ä': T'owa ditú' híwó'nin sená' dimuu'in, hedá i' Yä'däa'i P'oewaahâa pin ta'gedi dâymáa'indá híwó'di hangintan dâymáa'indá dimúuní. ⁴ Hedi ná'in Jesus-ví t'öekhuwa'in gimuu'indáho ívíjúsus'ami hedá Jöesi Tádáví hí' áyhá'ami, hedi ná'indáho nanbí t'öe-á gínmúuní."

⁵ T'ähki in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'öekhuwa'in ditú'in ovâyhi'an, hediho Stephen öede'man, i-á báyéki wâyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'däa'i P'oewaahâa pin ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen sená' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupi wänbo in waagibá iwâyunde'i' namuu). ⁶ Hedi ná'in sená' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'öekhuwa'inbí'piye ovâykan, hedi inbí'di in t'öekhuwa'in divímankw'ódidi ingí' ovâyjúsus'an.

⁷ Shánki wänbo t'owa Jöesi Tádáví hí' dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví'piye divíwâyunde'in disöemän. Báyéki in Hudíyo owhá' wänbo ná'i' hí' dâya'gindi divíwâyü.

Stephen öepanké'

⁸ Stephen báyéki Jöesi Tádáví sigíshkaná imáa, hedi Jöesi Tádádí kay öemägi, hediho t'ämäge'i pinnán t'öe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wén sená' Stephen-dádi divítuhkando'. Indá ná'i Hudíyovi méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'öe'inbí Méesate" gin dâytü'o', hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'däa'i P'oewaahâadi Stephen báyéki híwó'di hangintan öemägi ihée'amídí, hediho in sená' wídkinkodipi öet'aanídí.

¹¹ Hediho indi wén sená' ovâywá'áa iví'gedi divíhójo'amídí, hedi ná'in ditú, "Na'in git'oe a'ginpi waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jöesi Tádáví'gedá." ¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyovi kuuu dâyhá'o'indá t'ähki ovây't'e'ya'nan, hediho Stephen-bí'piye dikhenmäadi öeyä', hedi khóhkaydi in tunjowa'ví'piye öeho'. ¹³ Hedi wén sená' ovâyts'úde iví'gedi divíhójo'amídí. Ginnán ditú: "Ná'i sendá häädi wänbo t'ähki híwóhpi ihée'o ná'i Jöesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsonnun Moses ita'nan ni'gedá. ¹⁴ Hedi git'oe natúdi, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymaa'in hedá ná'i kuuu Moses-di dimägi'i-á t'ähki i'egókhâymaa'in."

¹⁵ T'ähki in tunjowa'di tsíhtáye Stephen öemünde', hedi ivi ts'ay wí makówáwi t'öepa'äa'iví'in waagibá ünkeepöe'in dâymü'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhi'máa

¹ I'owhá' p'ó'dédi'di Stephen öetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähki ta'gen namuu?"

² Hediho in ovâytu'an, "Má'mää'indá tí'úuwin páadé'indá, naa dínt'öeyan. Jöesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpáa Abraham-bí'piye ipikeeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wáhää nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namäápídi'bo', ³ hedi Jöesi Tádádí öetu'an,

'Uví maatu t'owa mänjoe'ami hedá uví nangá,

hedi unmu-í ná'i nange wínkeekankhâymaa iwepiye.'

⁴ Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wáhääpiye ithayegiho'. Iví tádá ünchuu ihaydá Jöesi Tádádí öetu'an iwedá namú-i'in, hedi náa nange náa githaa iwe napówa. ⁵ Jöesi Tádádí Abraham hääwi wänbo ná'i nange iwe wí'öemägipi iví' ünmuunídí, wí nan i'ähkéeni'i wänbo joe. Hewänbo Jöesi Tádá ivi tun imägi wáy wí thaa ná'i nan öepähkhâymaa'in iví' ünmuunídí, hedá owáy nachuu ihaydá ivi tí'úugé ká'ää'indá inbí' dínpuwag'o. Hedi ná'i t'ähki Jöesi Tádádí Abraham öetu'an wa'di ivi páadé'i ay ünpuypídi'bo'. ⁶ Öetu'an wá' ivi tí'úugé ká'ää'in wíyá nange inbí' dínmuupi'we divíthayekhâymaa'in, hedi ee nange'in t'owadi jonán tágintá (400) paayo t'ähki

ovâypankhonkhâymaađá ovây't'ôephadekankhâymaa. ⁷ Hebo óetu'an wá, 'Naadá in t'owa uvi tí'úugé ká'ää'in ovâypanhógi'in dovâytułhčhânułkųhâymaa, hedá hâ'in t'owavi nangedi uvi tí'úugé ká'ää'in dipeegi'o, hedí nâ'i nangepiye di'ää-í, hedí nâwe naa di'a'ginmääni.' ⁸ Hedího Jôesi Tádá gin iwêhpêe'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamíđi nahíje'in. Hedí Abraham wí e'nú ùnpuyá, i-á Isaac gin nakháwá, hedí kháve thaa naphade ihayđi ná'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' ívi e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á ívi tá'di wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehđáwin thehtáy pahpá'in ginmuu.

⁹ "Ná'indá inbí tí'úu Joseph-ví'piye dithúupóedí óeku'p'égi, hedí wáy-á sená' oe Egypt-piye dimännindi óekumáđi indáđi óeho'. ¹⁰ Hewânbo Jôesi Tádá wá' i-áđi namáa, hedí t'áhki ívi t'ôephade iwedí óejáa'an. Jôesi Tádáđi Joseph óekháge'mandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'déđi' Pharaoh gin óetu'o'í'di báyéki óehí, hedá óemú' híwó'di hangintan imáa'in, hedího i'di Joseph óesóge in Egypt'inbí tunjó dínmúuníđi hedá ívi háäwi t'áhki ón'âyingi'amíđá.

¹¹ "Thayháäbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'áhki dihaapóe, hedího báyéki t'owa dáyt'ôephadende'. Nanbí thehtáy pahpá'in wânbo wíđáykoegi'shaadeپی. ¹² Hedí oe Egypt dínkoegi'bab'yennin Jacob ûnhanginpóe, hedího ívi e'nún nanbí thehtáy pahpá'in ginmuu'in iwepiye isan dáykoegi'kuumá-íđi. Ihayđá páadé iwepiye dits'anmáa. ¹³ Hedí wíyá dimáa ihayđi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí'úu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á únts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa únmuu'in. ¹⁴ Hedí Joseph-di ívi maatu t'owa-á hedá ívi táđá Jacob-á ovây't'ôesan ívi'piye oe Egypt di'ää-í'in. Indá tségingtá'di p'ánú (75) ihay díji'. ¹⁵ Hedího gindíđi Jacob-áđi nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indáđi oe Egypt-piye dimáa, hedí iwe dívíthaye dichuu pihay. ¹⁶ Tíúugéđi i' pení phékhkún Egypt-di oe Shechem-piye dáyo' hedí iwe wí t'owápho iwe wíyá dáywaykhá'kw'óđi. Báyéki paayo phade ná'i háäwi napóepíđibo ná'i t'owápho-á Abraham wí chä'di ho ikumá Hamor-vi e'núnbí'wedí.

¹⁷ "Iwedí báyéki paayo naphade, hedí nanbí t'owa oe Egypt nange wáhää báyéki di'áyt'owasóe, hedí i' thaa tsowa na'á' Jôesi Tádá i'amíđi háa i'di Abraham óetu'an waa óekháymáa'in. ¹⁸ Hedí ihayđi wíyá tsondi p'ó'déđi' ts'aabi' Egypt nange nasogede, i-á háäwi wânbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ I-á wên háawên jánáki'in nanbí t'owavi'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykyagi'an inbí áy hí'innin já'wébo dáyoje'amíđi dínchuu-íđi.

²⁰ "Thaydíbá Moses na'aypuyá, hedí hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Ívi jiyá-áđi ívi táđá-áđi poje p'óe t'áhki inbí k'aygibo óe'âyingi'an. ²¹ Ihayđáhá' oe já'wépiye óepiye óeje'e'amíđi, hebo Pharaoh-vi a'yú ún'ääđi óeshaađi ívi'piye óeho', hedí ívi' únmuu waabá óesówe. ²² Moses-á ná'in Egypt-winbí háhkan t'áhki naháhpóe, hedí ívi hí'-á hedá t'áhki i'annindá únkay.

²³ "Moses-á jónántá (40) paayo'i napuwamán dihayđi i'nshaamági ívi t'owa in Israel-in napuwámú-íđi. ²⁴ Hedí namáa ihayđi wí Egypt-wi sendi wí Israel-í' sen óewa'óđi óemú', hedího Moses-di ná'i Israel-í' ón'aywoeníđi namáa, hedí háa i' Egypt-wíđi i' Israel-í' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay pihay. ²⁵ Moses na'ánde' ívi t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádáđi óesóge'in inbí t'ôephade iwedí ovâyma'p'ääđi-íđi, hewânbo indá wíđínhanginnáhpí.

²⁶ "Wíyá tháwán nawáy'ää ihayđi wíje Israel-in dányándeđi ovánmú', hedí ovánk'emakannamíđi ikháä. Ovántu'an, 'Bát'óeyanbe un sená', undá tí'úuwin waaginbá damuu, hedí háadan wí'ná táye dánwá'o'?' ²⁷ Hewânbo i' sendi i' wêe sen óewa'o'í'di Moses óewánpichánuđi óetu'an, 'To'dan wónk'ú' na'in dítsonmá've-íđi háa dítu'äämíđi híwóhpí án'o'in? ²⁸ Ti naa wá' diháyji'in unda', tsá'di i' Egypt-wi náa'an waabá? ²⁹ Moses ná'in nat'oeđi Egypt-di nashavepee, hedí oe Midian nangepiye namáađi iwe wí já'wéđi'i waagiba ithaye. Iwáy wáhääho wíje e'nún ùnpuyá.

³⁰ "Wíyá jónántá (40) paayo naphade ihayđi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihayđi, wí makówáwi t'ôepa'aa'í wên wää'i phé'yávi nakoje'nin jáage nawindi óemú'. ³¹ Moses ná'i imú'di óeháa'an, hedí shánki nú'piye iháđi híwó imúuníđi, hedí Nanbí Sedó Jôesi Taa ihé'e'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: ³² 'Naa-á Jôesi Tádá omuu, uvi thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmági'i.' Moses nakhunwóeda'póedí natháthapóe, hedí wíyá imúuni'in wínada'pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi óetu'an, 'Ó'antop'áđi, há'i nan unwin diwe báyéki na'a'ginmuu, navi' dínmuuđi. ³⁴ Ta'gendi naa dómú' háa in Egypt-windi navi t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytułkwíndá ot'oe, hedího dovâyma'p'ääđi-íđi owá. Náa-á q-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymaa ovâykháge'namíđi.'

³⁵ "Hedího Jôesi Tádáđi Moses óesan in Israel t'owavi tsondi dínmúuníđi hedá ovâyma'p'ääđi-íđá, tobá hándíđi indi óejeogi'andi óetu'an wânbo', 'To'dan wónk'ú' nanbí tsondi gínmúuníđi hedá dítu'äämíđá háa híwó háa híwóhpí ívi'o'in? Hedí Moses in Israel t'owavi'piye namáa ihayđi i' makówáwi t'ôepa'aa'í in wää'i phé'yávi nakoje'nin jáage

nawindi óehée'andi' bábá i-á-dí namää óekhäge'namídi. ³⁶ Ná'i Moses-á t'ámäge ipínnánt'óe'an oe Egypt nange wáhää, hedá i' pí' máap'oe gin dáytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handidiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. ³⁷ Ná'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Tádádi wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysang'i'o, naa dísan waagibá.' ³⁸ Ná'i Moses-á in Israel'indádi naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádi naji', i' makówáwi t'óepa'aa'i' di wíyá óehée'an dihaydi, hedí i' t'óepa'aa'i' di óehée'andi wí hí' nahándepe'i' ihógi na'in dítu'qamídi.

³⁹ "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ónt'óeyaaní'in, hedího óewânpijoe'gi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda' di dibo'aakw'ó. Hedího Aaron dáytu'an, ⁴⁰ 'Wí háäwí äy'a'ginmääni'gi' hedá dínpaádéhúuwígi'-á dínpa'i. Ná'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa únpo'e'in.' ⁴¹ Ihayháädi wí háäwí wí wási'ay waa únchaa'i dáyppaa, i-á inbí jôesi dínnmu waa dáychaa, hedá dáy'anímâat'ahánú inbí a'gin dívimääni'gi, hedí ná'i háäwí inbí mandibo dáyppaa'i' di báyéki ovâyhíhchanmági.

⁴² "Hedího Jôesi Tádádi ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dáy'a'ginmääni'gi. Hân'oebo wí Jôesi Tádávi tukhe'bi ita'nán háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo iji' ihaydi,

bín'anímâat'ahánúndedi unbí a'gin bínmääni'gi,

ta'gendi naagi' wí'úv'i' anpí.

⁴³ Naa dí'a'ginmääni'v'i' wedi

wí hýyää'i te'aa'ay pho' Moloch bínsóge bínhúuwídi,

hedá wí háäwí wí agóyó waabá únchaa'i' Rephan gin dáytu'o'i-á bínhon.

Ná'in wíjedi mandibo bínppaa'in bín'a'ginmági.

Hedânho wên t'owa dovâysankháymáa wovâyhúuwídi kayi' wáhääpiye oe Babylon-ví shánki onádi.

⁴⁴ "Jôesi Tádádi Moses óehée'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâytu'amídi wí te'aa gáháyú'i dáyppa'i'in, hedí Moses ónkeeyan háa nakeet'óeni waa. Ná'i te'aa gáháyú'i-á íve i' k'uu pháagin dak'óe Jôesi Tádávi tsonnun eedi nata'muu'i', hedí i' te'aa dáyké'e'i' oe ahkónu i'ge diji' ihaydi.

⁴⁵ Hedí nanbí thehtáy pahpá'indá i' te'aa gáháyú'i-á inbí äy ovâyjoe'an, hedáhá' inbí äy-á i' te'aa dáymaa Joshua-di náa nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydíba in t'owa ná'i nan diwewin dímu'de'in Jôesi Tádádi ovâykhepiye. Hedí ná'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedí gin ijúusu'an: 'Nanbí Sedó Jôesi Táa, u Jacob-dí hân'oe wóe'a'ginmää'i', wí wháagé ugí' wínk'úuwí'in naa dímää.' ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádági' óntewhák'ú', David-dá joe.

⁴⁸ "Hewânbo Jôesi Tádá i' shánki kw'áyewi namuu'i' i' tewhá t'owa inbí mandí dáykw'ódi eejedá' bábá wínathaapi, i-á t'ámäpiye nathaa. Hân'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nán:

⁴⁹ Jôesi Táa natú,

'Makówá t'ähki naví sog'e'i waagi' bábá dínmuu,

hedá náa oepáa k'aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagi' namuu.

Wí wháagé dítoeni'gi wânbo wí'únkodipi bínk'úuwídi,

hedí wáyge dáykaykhanwówá'amí'in wídíntáypí.

⁵⁰ Ti naví mandibo háä t'ähki wídkhíjépi'an?' gin Jôesi Táa natú.

⁵¹ "Un t'owa p'óhkây'indá' ímuu, hedí wáyupí'in ímuudi Jôesi Tádávi hí' pí'ná khó'jé wí'únts'úya'pí hedá wí'it'oe'opí. I' Yá'dáa'i P'oewaahäa háädi wânbo t'ähki bínjoe'gímáa. Háa unbí heháäp'in thehtáy pahpá'in dívi'an waagibá úvikanhon. ⁵² Indá Jôesi Tádávi tukhe'min t'ähki ovây't'óephadekannanpi'an. Ovây't'ahánú in t'óepa'aa'in hân'oe dítu'in ná'i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i' naká'äägi'o'in. Hedí i' napówá ihaydá undídi tunjówháagé bínmangekán, hedí handidi undibo bínhay. ⁵³ Tobá Jôesi Tádádi in makówáwin t'óepa'aa'i' in ovâysan wânbo iví tsonnun wovâymmääni'gi, ná'i tsonnúndá wíwín'a'ginnanpi."

Stephen óek'usäyu

⁵⁴ Wa' di Stephen-di ovâyhi'máadi in Hudíyo p'ó'dédi'in hânho dit'ayyaapóedi óndawá'ts'inde'. ⁵⁵ Hewânbo Stephen-dá i' Yá'dáa'i P'oewaahäa pín ta'gedi imáadi oe kw'áeyepiye íbéé, hedí oe makówá Jôesi Tádávi sa'wó'di kohthay ónmú', hedá Jesus-á Jôesi Tádávi ko'díngédi nawindi óemú'. ⁵⁶ Hedí Stephen natú, "Binnú'dí, makówá nakhuu'deedi dómunde', hedá i' t'owa t'ähkigi' na'aypuyá'i-á Jôesi Tádávi ko'díngéda nawin."

⁵⁷ In iwe diwinnin dívi'ojemankw'ódi di dívítu'wínú, hedá t'ähki díbo wé'ge iví'piye dikhenmää. ⁵⁸ Hedí khóhkaydi oe bú' já'wépiye óeho', hedí in ónt'e'p'ide'in inbí k'éwé'i to dív'á'di di wí e'nú Saul gin nakháwá'ívi nú' dáyjoe'an i'áyingi'amídi, hedáhá' Stephen óek'usäyu óeháyídi. ⁵⁹ Wa' di óek'usäyunde' ihaydíbo ijúusu'an gin: "Nanbí Sedó Jesus, naví

hâa dínke?." 60 Heđi idége?disogedi gin kaygi natú, "Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t'aywó?nin ná?in t'owa diví?o?in wí?ovâyçhâñnú-ípí." Gin natúđiho? ivi wówátsi ibowa ijó?k'ú? waagibá.

8

Saul-di in méesate?in t'owa ovâyt'ôephadekando?

1-2 Stephen ôehayđi Saul-dá ôehí?an. Hebo wây-á sená? Jôesi Tádá óe?a?gindo?indidá báyéki dívíshtâđđi Stephen óekhá?k'ú?. I? thaa iwedi páadépiye t'âhki in Jesus-ví?piye divíwâyunde?in oe Jerusalem dikw'ó?nin báyéki ovâyt'ôephadekando?, heđi in t'âhki dijândi t'âmápiye diwadédee oe Judea nange Samaria nangá i?ge t'âhki. In Jesus-ví t'ôekhuwa?indá? Jerusalem-bo divíwóyí?.

3 Saul-di in méesate?in t'owa báyéki ovâyjanáki?o?. Tewhá ee t'âhki ijiyéndedi kwiyá?dá sená?dá inbí?jedibo ovâywhaapiyende?, heđá ovâypankw'óe?o.

Oe Samaria nange Jôesi Tádávi híwó?di tun ovâyt'ôe?o?

4 Heđiho in t'âmápiye dishavepee?in wéngé t'âhki divíjiyéndedi Jôesi Tádávi hí? ônt'ôekanhon. 5 Philip wí Samaria-wi bú?piye namáđđi Jesus-ví?gedi ovâyt'ôe?o?. Ovâytumáa Jesus-á namuu i? to?wí Jôesi Tádáđi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí. 6 Báyéki t'owa divíwé?ge?an heđá háa Philip-di ovâytumáa?in áyngidi divít'ôeyande?, i? pinnán t'ôe i?andi dâymú?đi. 7 Báyéki yá?dâapi?in p'oweahâa divítuwinúndedi in t'owa ovâymaa?in diwedi dipee, heđá báyéki in dín?a?yâkankodipi?indá dipóhay?indá ovâyhekhâa?an. 8 Heđânho in bú?win hânho dihíhchanpóe.

9-11 Ee bú? wí sen Simon gin nakháwá?i wí?bo natú? i-á hay?i namuu?in, heđi ichuget'ôe?odi báyéki paayo in Samaria nange?in t'owa ovâyháa?o?. Heđiho gin i?odi t'âhki t'owa he?ennin dimuu?indá he?ennin dimuupí?indá ônt'ôeyande?, heđi ditú?, "Ná?i sendá i? namuu Jôesi Tádáđi óepinnánkaymági?i?" 12 Hebo Philip-á i? híwó?di tun Jôesi Tádávi khuu i?gedi ovâyt'ôe?o? heđá ovâytumáa Jesus-án namuu i? to?wí Jôesi Tádáđi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, heđi in t'owa divíwâyúđi ovây?p'oe?an, kwiyá?dá sená?dá. 13 Simon wânbo wá? iwâyú, heđi óep'ó?p'oe?an dihayđi Philip-áđi wé?ge dânjíyénde?, heđi hânho óeháa?o? t'âmáge?i? pinnán t'ôe Philip i?o?i? imú?đi.

14 Oe Jerusalem in Jesus-ví t'ôekhuwa?in dit'oe in Samaria-?in t'owa Jôesi Tádávi tun ônké?in, heđiho Peter-á John-dá inbí?piye ovânsan. 15-16 Ná?in wíje dapówá ihayđi in divíts'anwâyú?ingí? ovâyjuusu?an i? Yá?dâa?i P'oweahâa dâykájiđi, gá i? Yá?dâa?i P'oweahâa wá?đi inbí?piye wíđin?âäpíđan. Ovâywânpip'ó?p'oe?an Nanbí Sedó Jesus-ví?piye divíwâyúđi. 17 Heđáhá? inbí?đi wí?ngin dânmank'ú?đi i? Yá?dâa?i P'oweahâa dâyké?.

18 Heđi ná?in Jesus-ví t'ôekhuwa?in in t'owaví?đi dânmank'ú?đi i? Yá?dâa?i P'oweahâa dâyké?in Simon imú?đi ovânchâ?mâáni?in nada?, 19 heđi ovântu?an, "Naa wá? dínk'ú? heđânho t'âhki naa inbí?đi dáymank'ú?in i? Yá?dâa?i P'oweahâa dâykájiđi."

20 Hebo Peter-di óetu?an, "Uví châ? wógebo péyégepiye unnú-í, gá un?ándedân i? háäwí Jôesi Tádá imá?i châ?di náakuumá-í?in. 21 Jôesi Tádáđi wóemunde pí'ná khó?jé ta?ge wí?unmuupí?in heđiho ná?in t'ôe há?to úkoedí-í bi?amíđi. 22 Náá-á ná?i yá?dâapikan unkanda?i ná?oe?an, heđi pín ta?gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi?piye bijúusu?ami háđéebá nakodíđi ná?i gin un?ánshamuu?i wôn?owóje-í. 23 Naa-á dínhanginná hânho unthúut'ôe?in, heđá uví t'aywó?điđi wóewhimáa waagibá úpóe."

24 Simon-di ovântu?an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi?piye dínjuusu?ami heđânho ná?i dítu?andi naa wíđinpúuwípiđi."

25 Hebo Peter-áđi John-dáđi háäwí Jesus-ví?gedi dânhanginná?di? in t'owa ovâytu?an dihayđi, heđá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe?an dihayđi, Jerusalem-piye dawáymáa. Dânweehon dihayđi báyéki Samaria nangewi bú?ây i?gedi daphade, heđi Jôesi Tádávi híwó?di tun ovâyt'ôekanhon.

Philip-áđi i? Ethiopia nangewi tsondi-áđi

26 Ihayháđđibá wí makówáwi t'ôepa?aa?i?đi Philip óetu?an, "Ókhây?andi ná?in aakon-piye?in p'ôe i?ge unnú-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namán. (Iwe wí ahkónu naná.)

27 Heđiho ikháy?andi namáa. P'ógege iwéngé namán dihayđi wí sen óemú?. Ná?i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó?dédí? kweevi châ? t'âhki ôñ?âyínmáa?i namuu, i? kwee-á Candace gin nakháwá. Ná?i sen oe Jerusalem-dá najiwân Jôesi Tádá óe?a?ginmâániđi, 28 heđi náá iví?piye iweehon dihayđi ivi te phoge na?ándi in ta?nin Jôesi Tádávi tukhe?bi Isaiah ita?nannin itundo?. 29 I? Yá?dâa?i P'oweahâađi Philip óetu?an, "Ja? unnú-í há?i te náakáníđi."

30 Heđiho Philip iwânákiđiđi óekáa, heđi i? sen itundođi nat'oe, heđi óetsika?yan, "Ti unka?póya? há?i náatuncho?i?" 31 Óetu?an Philip, "Hândiđan oka?póewi wí to?wíđi wíđinthayohpíđi? Han unchanpóedí ti náá te phoge bitóeni naa-áđi bisóege-íđi?"

³² Jōesi Tádávi ta'nin diwe itundo'i ginnân natú':
Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho',
hedí wí k'úwá'ay óep'hó'k'owandedí siginpídíbo hânda'dibo nawânpik'óe waagibá,
i'ba wá' háabo wínatúhpi.

³³ Óewōeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'ontunjó'nanpí.
To'wí wânbo háabo wí'unkodipí natúunídí iví tí'úugé ká'ää'inbí'gedí
gá iví wówátsi nää oepáa k'aydi únbowageddân.

³⁴ Hedí i' Ethiopia-wi tsondidí Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo
iví'gedí háa wiyá to'wí'gedí ita'nan? Ti u'dí ditú'amí?" ³⁵ Hediho Philip-di ónthayyan ná'i
hí' Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá' i' híwó'dí tun Jesus-ví'gedí shánká
ónthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damândi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedí i' tsondidí Philip óetu'an,
"Hín námú'dí, háwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amídí?" ³⁷ Philip-di óetu'an,
"Híwó namuu-ákun unp'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedí biwáyunde'dí." Hedí óetu'an Philip "Naa
dâywáyunde-ákun Jesus Christ-á Jōesi Tádávi ay namuu'in."

³⁸ Hediho i' tsondidí i' sen isanhondí' óetu'an i' te iwóy'ni gin, hedí Philip-ádi i' tsondi-
ádi ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedí Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí
Sedó Jōesi Táavi P'oe'waahâadi tsikhagipí Philip iwedi óeho', hedí i' tsondidí wiyá wí'óemú'pí,
hebo iví'piye namân dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedí iwediho' i' bú'ây i'ge t'ähki Jōesi Tádávi híwó'dí tun
ovây't'óekanhon oe Caesarea bú' napówá pihay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimági

¹ Ihayhâábá Saul ivíwo jánáki in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyunde'inbí'gedí ihí'máa.
Natú' i'dí ovây't'akhanukhâyamá'in. ² Hediho in Hudíyoví owhá' p'ó'dé'dí'ví'piye namää
wí ta'dí óedaa'amídí. Ná'i ta'dí ihondího in ta'ge óemági i' Hudíyoví méesate oe Damascus
bú' eejepeye namú-ídi, hediho wên t'owa, háa kwiyá' háa senä' dimuu'in Jesus-ví p'oe i'ge
dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'óenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namân dihaydi, tsowa napowamândi, tsikhagipí wí ko
makówádi nawá, hedí óe'ánkê'. ⁴ Hedí nange nakanu, hedí wí to'wídí óehée'andi nat'oe.
Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'dí naa dí't'óephadekando'?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí
Sedó, to-an unmuu?" Hedí óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'dí naa dí't'óephadekando'?"
⁶ Ówínú, hedí i' bú'piye unmú-í. Iwânho wóetu'amí háa bí'amí'in."

⁷ In senä' i-ádi dimännin diwânpikwínudeedí háabo wídítundeepí. Diwânpit'oe hewânbo
hâábo wídây'mú'pí. ⁸ Saul iwínú, hewânbo itsiwaá ihaydá hâábo wí'únkeet'óepí, hediho
Damascus-piye óepaho'. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wânbo súwá
wânbo wí'í'ohpi.

¹⁰ Ná'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwáyunde'i' Ananias gin nakháwá'i
nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháy'á'dedí waagibá únt'oe'póe, hedí Ananias natú, "Nanbí
Sedó, hâá-an unda'?"

¹¹ Hedí Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmú-í. Iví tewhá-á
nää bú'win p'oe iwe na'ân, Ta'ge'in P'oe gin dâytú'o'. Eedí wí sen Saul gin nakháwá'iví'gedí
untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. ¹² Nääbo ijúusu'o', hedí i' tewhá ee na'ân
diwe untsudemândi wóemúnde waagibá náaho únts'anpuwamân, hedá wá' wóemúnde' uví
mandá náatágedá iví keetan wiyá ikáyíjídí."

¹³ Hewânbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owadi ná'i senbí'gedí dí't'óe'an. Ditú uví
t'owa Jerusalem-wíndá i'dí hânho ovâyjânáki'an. ¹⁴ Hedá in Hudíyoví owhá' p'ó'dé'dí'índí
ónk'tú' náwe wá' in t'owa t'ähki wóekháy'á'de'in dívíjúusu'odí ovâypankw'óenídí."

¹⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópún, naadân wí'bo dóde'man naví t'óe
dín'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovây't'óe'amí
to'wí omuu'in naa. ¹⁶ Naadân wí'bo dónthayyamí báyéki it'óephadekhâyamá'in naví t'óe
dín'amídí."

¹⁷ Hediho Ananias i' tewhá óetu'an deepiye namää, hedí nats'ú. Hedí iví mandí Saul
óetágedí óetu'an, "Tí'úu páadé'í Saul, há'in p'óegé nää Damascus bú'piye un'á' ihaydi
Nanbí Sedó Jesus uví'piye ipikeeyan. Hedí i'dí'ba naa dísan wiyá úkeepúuwídí, hedá i'
Yá'dáa'í P'oe'waahâa pín ta'gedí mánmá've-ídi." ¹⁸ Wesebo wí hâáwí paa okhowa waagi'ba
namuu'i' Saul-ví tsée iwedi únjapóe, hedí wiyá únkeepóedí iwínú. ¹⁹ Ihaydiho óep'ó'p'oe'an,
hedí ihúuyandi iví kay iwáyké'.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví'gedí ovây't'óe'o'

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyí' in t'owa Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indáqí. ²⁰ Hedi wesebo í' Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjo' Jesus-á Jöesi Táavi ay-ân únmuu'in. ²¹ In t'owa iví hí' dit'oe'in t'ähki ovâyháa'andi dívípitumáa, "Ti ná'i-ân wínamuupi'an í' to'widí oe Jerusalem ovâyhánunde'i' t'ähki in Jesus óekháyá'de'in dívíúusu'odí? Ti náápiye wína'äpí'an ha'min t'owa ovâywánpipanhóeníqí, in Hudíyoví owha? p'ó'dédí'inbí'piye ovâyhúuwídí?"

²² Hebo Saul-ví hí'-á shánkí wänbo únkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta'gendi namuu í' to'wí Jöesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníqí, hediho in Damascus-'in Hudíyo háäbo wídayshaapí óetu'äqamídí.

²³ Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé'ge'an háawin wên ánskaa dáyk'úuwídí hádíqí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khu-á thaa-á í' bú' tehpaá phódi iwe óetsikha'máa óeháyjídí. Hewänbo Saul únhanginpóe háa óekhýmáa'in, ²⁵ hedi wí khun wên iví hí' iwe dívíwáyunde'indi í' bú'wí tehpaá iwepiye óeho', hedi naphohchá' diwe wên t'únbay hay'in diwedí óewáve.

Saul oe Jerusalem bú' nají'

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indáqí iwóení'in nada'. Hewänbo t'ähkídíbo í' dáykhunwóeda', wídí'ánpídí ta'gendi Jesus-ví'piye iwáyunde'in. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'óekhuwa'inbí'piye óeho' indi óetaa-ídí, hedi ovâytu'an háa Saul únpo'e'in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemú' waagi hedá Jesus-dá óehée'an waaga ovâytu'an. Ovâytu'an wá' háa Saul khunwóeda'ginpídíbo' in t'owa oe Damascus Jesus-ví'gedí ovây't'óe'annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'óekhuwa'indi Saul óesígiké', hedi í-á oe Jerusalem j'ge t'ähki indáqí nají'. Iwe wá' khunwóeda'ginpídíbo' in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí ovây't'óe'an. ²⁹ Wên t'owa iwe dji', Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já'wédí dí'ää. Indáqí wá' ihí'maadáhá' ituhkannan, hedi dit'aypóedí hádíqí óeháyjín dáytuwámáa. ³⁰ Hewänbo in tí'úuwín páadé'in háa óekhýmáa'in dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho', hedá iwedáhá' wiyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Ná'i naphade ihayháä in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in í' nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'widí wänbo wí'ovâyjánákí'ohpí, hedi shánkí dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jöesi Táa báyéki dáya'ginmä' hedá í' Yä'dáa'i P'oweahháqí ovâykháge'máa, hedánkun shánkí wänbo dit'owasóe.

Peter ípínánt'óe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydíba Peter t'ámäpiye namändi Jöesi Tádáví t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwápówa. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwá'í' óejay. Ná'i sendá wí'ún'á'yákankodípídí kháve paayo wí'únkodípí ishah-ídí. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, ná-á Jesus Christ-di wóehekhámági. Óshaa, mänpa'sháa." Hedi wesebo han í'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähki hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa únpo'e'in dáymu', hedi báyéki in diwedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydíba wí kwee Tabitha gin nakháwá'í', Jesus-ví'piye iwáyunde'í', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwá-á Greek tundi "Dorcas" únmuu, hedi ná'in hí' Dorcas-á "Pää" gin natunda'.) Ná'i kweedá háädi wänbo t'ähki t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanáwó diwówáji'indá ovâykháge'máa. ³⁷ Í-á nahaypóedí nachuu, hedi í' pení óe'owídí inbí khuu dínmuu waagibá, hedi oe wha'k'ay íve óek'ú'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kají' wínanáhpí, hedi ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda nají'in, hedi wíje sená' iví'piye ovánsan óetu'äqamídí, "Ti wesebo na'indáqí wí'un'ää-í'pí'an, hedi a'yuyugi giwáyumú-í."

³⁹ Hediho Peter wesebo ikhá'andi indáqí namää. Í' tewhá ee dipówa ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähki in kwiyá' dikw'ó'nin inbí sená' dint'ahánnin Peter-ví nú' diwíndi diséjeji', hedi ónkeejo' í' báyéki to-á k'éwé'í aa-á Dorcas ipaa'í' wa' nawówáji' ihaydíbo'.

⁴⁰ Peter-di t'ähki ovâypeejóndi idége'disóge ijúusu'amídí, hedi íbedí í' pení óemúndedí natú, "Tabitha, óshaa." Í' kwee itsiwaadi Peter óemú'dí ishahasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyá'dí óekwínukháge'nandá in kwiyá'dádí in wé'gen Jöesivi t'owa-áqí ovâythkánan dits'úníqí, hedi í' kwee wiyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedi báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyú.

⁴³ Peter ee Joppa ná'i sen Simon gin nakháwá'í'wébo híwó hay thaa iwóyí'. Simon-dá púje távikandi'-án namuu.

¹ Oe Caesarea bú? wí sen Cornelius gin nakháwá?i nathaa. I-á tägintä (10) sundadóvi tsondi namuu, hedi ivi sundado-á "Italy-win" gin ovâytu?o'in diwedi'in dimuu. ² I-ádi ivi k'aygi?indádi háädi wänbo Jöesi Tádá óe?a'ginmä? tobá Hudíyo dimuupi wänbo?, hedi in sehkanáwo diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychá?mä? ovâykhäge?namídi, hedá háädi waa Jöesi Tádávi?piye ijúusu?o?.

³ Wí thaa thí?eedi poje iwáypiye nanánda, wí makówáwi t'öepa?aa?i? Cornelius únpowádi kee?eedi óemú? waagibá únpoé, hedi óekháyá?.

⁴ Cornelius hânho óepihää, hedi i? makówáwi t'öepa?aa?i? óedamúndedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háadan un'ää?"

Hedi i? t'öepa?aa?i?di óetu'an, "Jöesi Tádá uvi júusu nat'oe, hedá wóemú? in sehkanáwo diwówáji'in t'owa ovâychá?mägi'in hediho háa bí'annin wí'ún?öede-ípi. ⁵ Nää-á wên sená? Joppa bú?piye u?di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwá?i? óenuuwá-i náwepiye óemá'ídi, i? sendá Peter gin wá? nakháwá. ⁶ I-á iwóyinde? wí púje távikandi? Simon ginbá nakháwá?ivi tewhá ee, ná?i tewhá-á máap'oe nú? nak'óe." ⁷ I? makówáwi t'öepa?aa?i?di Cornelius óehi?bowa ihaydi ijáa'an, hedi Cornelius-di wije ivi tewhá'in t'öe?indá hedá wí sundado-á ovâythkánann, ná?i sundadojá háädi waa Cornelius óekháge?do hedá Jöesi Tádá óe?a'ginmä. ⁸ Háa i? makówáwi t'öepa?aa?i?di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá? Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwán taagepiye wa?di in sená? p'öegé dimändi, i? bú? tsowa dipowamán dihaydibo?, Peter oe wha?k'aypiye napee ijúusu'amídi. ¹⁰⁻¹¹ Naháshéhpóedi ihúuyami'in nada?, hebo wa? dáyhäháa?odibo na?áak'óe waagibá únpoé, hedi makówá nakuuudee'in únkeepóe, hedi wí háäwi nangepiye nawhawe?ádi imú?, i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'amáge?in animáa háäwên dikw'ón, háäpandá p'öekanu-á pääyü-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedi to?wídi óehi?máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhanú há?in hedá ovâyk'óe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há?to, Nanbí Sedó. Naa hânhay wänbo wídók'oeipi háäwi nanbí khuu gínmuudi gínkháak'óe?i?, gi?bi háäwi kháa?i gin áytumáa?i?"

¹⁵ Hedá wíyá i? hí? nat'oe ginnân: "Wí'úkhây?áhpí untúuni'in nakháak'óe?in háäwi Jöesi Tádá natú?i híwó?di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i?ánshaamáa háä-angú i? háäwi únkeepóe?i? namuu'in, hedi ihaydibá in sená? Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-vi tewhá únk'óe?in dáyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedi dituhkwinpóedi ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí?"

¹⁹ Wa?di Peter i? háäwi únkeepóe i?gedi i?ánshaamáadi i? Yä?dáa?i P'öewáäháadi óetu'an, "Ót'öeyanbe, poje sená?di wóetuwámáa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánsaaginpidibo? indádi ópún. ²⁰ Naadán dovâytu'an náäpiye di?ää?i-in." ²¹ Hedi Peter in sená? diji? iwepiye nawán hedi ovâytu'an, "Naa-án i? omuu undi dituwámáa?i? Háadan i?ää?"

²² In sená?di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in disan, i-á sundadóvi tsondi namuu. I-á ivi wówátsi ta'ge ihon, Jöesi Tádá óe?a'gin, hedi ivi?gedi in Hudíyo t'áhkí híwó dívihé?o?. Wí makówáwi t'öepa?aa?i?di óetu'an u wóetu?ámídi ivi tewhá eepiye unmu-ídi, hedánho wí hí? uvi?wedi nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytu'an dits'úuni gin, iwebo dívíwho?kw'óenídi i? khun.

Hedi i? tháwándá hé?dibo Peter ishaadi ipikhây'an, hedi indádi namáa, hedá wên Joppa-win Jesus-vi?piye dívíwáyunde?indá wá? dimáa. ²⁴ Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho ivi?we natsikha?án, ivi áy-á maatu?indá k'ema?indá ovâywé?ge?annin wóegé. ²⁵ In Peter-in t'áhkí i? tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitú'an, hedi Peter-vi páadépiye idége?disóge óe?a'geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di óekwinukháge?nan, hedi óetu'an, "Ówínú, u? waagibá naa wí t'owadá?mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí'hondi i? tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé?gekw'ó?nin ovâymu?, ²⁸ hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo únkháak'óe?in ivi khuu únmuudi pí?wên t'owa-ádi iwóeni'in hedá inbi?piye na?ádámú-i?indá? Hebo Jöesidi naa ná?in díhá?an: Naa wídkhây?áhpí otúuni'in wáy-á t'owa híwó?nin wídimuupi?in háa naa dínkháak'óe?in indádi dáywóenídi. ²⁹ Hedánkun náwepiye o'ää-ídi wídaa?andi naa 'joe' gin wó?túhpí. Hedi náä-á dítu?ámí háadi u?di dituhkánannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí?eedi, náä waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjúusu?odi o?án, hedi tsikhagipi wí sen ots'á?i aa nato?ondi dínkeepóe, hedi naví hánge nakwínudee. ³¹ I?di naa dítu'an, 'Cornelius, Jöesi Tádá uvi júusu nat'oe, hedá i? háäwi u?di in sehkanáwo diwówáji'in ovâymägi?i? imú?, hedi háa bí?o?in há?to ún?öede-í. ³² Nää-á wí to?wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu?ámídi uvi?piye na?ää-ídi, i-á Peter gin wá? nakháwá. Wí púje távikandi?vi?we na?án, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi máap'oe nú? nathaa." ³³ Hediho wesebo wên sená? dovâysan wóetuhkánnamídi, hedi u-á wesebo

un'äädi híwó bí'an. Nää-á náwe t'ähki gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá? náwe na'indádíba na'an. Nää gikw'ó ívít'öeyanídí hääwí t'ähki háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóetu'an waa na'in dí't'öe'amídí."

Peter-di in Cornelius-in Jôesi Tádáví hí' ovây't'öe'o'

³⁴ Hedí ginnân Peter natú: "Nää naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí t'owa t'ähki handa? ovâymaa'in. ³⁵ T'ähki to'wên í' dâý'a'ginnin hedá híwó dív'ó'indá í'dí ovâysíghónde', tobá wáhääwin dimuu wänbo'. ³⁶ Í'dí ívítun in Israel t'owa ovây mági, hedí ovây'tu'an dínkodí í-ádi dívívóenídí Jesus Christ í'andi namuudi, í-á t'owa t'ähkigi' shánki natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa tí'úgedí napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John í' p'ó'p'oekandi'dí in t'owa dip'ó'p'oepúuwi'in ovây'tu'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí ívít' Yä'dâa'i P'oweahhâa ómsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeyamídí hedá in pinnándá óemánídá, hedí Jôesi Tádá í-ádi najídi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wänbo', hedá háyú í' Penísendídi ovây't'öephadekannannin hehkháa ovây mági.

³⁹ "Hääwí Jesus-ví'gedí gínhanginná'dí na'indi t'owa áyt'öe'o', háa í'an waa ee Jerusalem bú' hedá í' wé'ge'í bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'dí'. Í-á óet'óhtágek'ú'dí óehay. ⁴⁰ Í-ánkun í' namuu Jôesi Tádádí óewáýwówápa'a'i', hedí dínkeeyan í' powage'í thaa nachuu íwedí wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähki t'owadá wí'óemú'pí, hebo na'in ívít'gedí ívít'hée'amídí páadébo díde'mannindânho í' áymú'. Wíyá nawówápóe íhaydi í-ádi ívít'úuyan. ⁴² Hedí í'dí na'in díjón Jôesi Tádáví tun in t'owa áytunphaadé-ídi, hedá áytu'ámídá ta'gendi í-ánkun namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'ähki t'owa ovâykeekw'óenídí háa híwó háa híwóhpí dívít'annin, wí'gingi in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. ⁴³ T'ähki Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'ähki to'wên Jesus-ví'piye dívíváýunde'inbí t'aywó'dí dín'owó'jen. Jesus-ánkun ónk'ú' gin dín'amídí."

In Hudíyo dímuupi'in í' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâýkê'

⁴⁴ Wa'dí Peter-di gin ovây'tumáadi í' Yä'dâa'i P'oweahhâa nawá t'ähki in ívít' hí' ónt'öeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵ Hedí in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíváýunde'in Peter-ádi dí'ää'in hânho ovâyháa'an, í' Yä'dâa'i P'oweahhâa in Hudíyo dímuupi'in wá' báýékíbo ovây mágídi. ⁴⁶ Dínhanginpóe ovây mági'in inbí hí' ho dí't'oe'dí, gá pí'wí tundi dívít'hée'odân, hedá Jôesi Tádá ívívó hay'í namuu gin dí'tú'dá.

⁴⁷ Hedí Peter-di in í-ádi dí'ää'in ovây'tu'an, "Ná'in t'owa-á í' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâýkê', na'in í' áyké' waabá. Hedánkun tóebo wí'únk'óepí ovâykhâa'amídí p'oe'dí ovây'p'ó'p'oe'amí'in, hewá." ⁴⁸ Hedího in Cornelius-in ovây'tu'an dínkhây'á' dí'p'ó'p'oepúuwi'in, dâýkeeyamídí Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' índí óedaa'an wí háyú thaa indádí íwóy'í'ndí.

11

Peter-di ovây'tumáa in Jerusalem-in méesate'in háa napóe'in

¹ In Jesus-ví t'óekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíváýunde'in oe Judea t'ähki díkw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dímuupi'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíváýu'in. ²⁻³ Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win díchanpóe t'ähki t'owa Jesus-ví'piye dívíváýunde'in dínkhây'á' in Hudíyoví khuu wá' dâýhúuwi'in. Hedího Peter Jerusalem-piye namää íhaydi índí óetu'an, "Hääwí gínkhâak'óe'í bí'an. Héháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâýmáapi'in t'owavi'we unji', hedá indádá bíhúuyan?" ⁴ Hedí Peter-di ovây'thayyan t'ähki háa páadé íwedíbo napóe'in.

⁵ Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'án dihaydi naa dâýjúsusu'o', hedí o'ääk'óe waagibá dínpóedí wí hääwí dínkeepóe. Wên aa pháagin waaginba namuu'in makówá'dí nawándí dínkeepóe, jónu wéége eeye nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówá. ⁶ Hedí híwó in aa phoge dómú', hedí t'ámáge'in háäpandá p'oekanu-á páäyü-á tsidé-á dovây'mú'. ⁷ Hedí to'wí'dí díhí'máadi ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínú'dí ovây'hánú hää'in hedá ovâyk'óe.'

⁸ "Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídtóogípi wí hääwí nanbí khuu ginmuudi gínkhâak'óe'í, gí'bí hääwí khâa'í gin áytumáa'í'."

⁹ "Hebo oe makówá'dí wíyá í' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'á'hpí untúuni'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'í híwó'dí namuu'in.' ¹⁰ Powin gin napóe, hedá háä t'ähki makówápiye óewáýtege.

¹¹ "Íhaydíbáho poje sená' Caesarea bú' íwedí ovây'sannin í' tewhá ee o'án díwe dípówá. ¹² Hedí í' Yä'dâa'i P'oweahhâadi dítu'an, 'Ánshaaginpídíbo' indádí ópún.' Wên sí tí'úuwin páadé'indá wá' naa-ádi dímaa, hedí í' sen dí'túkhánnandíví tewhá ee gits'ú. ¹³ Í'dân na'in dítu'an wí makówáwí t'óepa'aa'í' ívít' tewhá íve nawíndí óemú', hedí í' t'óepa'aa'í'dí ginnân óetu'an: 'Wên sená' oe Joppa-piye ovây'sân ná'í Simon náwe óemá'í'dí, í-á Peter

gin wá? nakháwă. ¹⁴ I'dibá wovâyt'ôekankhâymáa hádídí ɥ-á heđá háyú uvi k'aygi'indá wovây'aywoeni'in.

¹⁵ "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá? naadá dovâyhé'e'an. Wa'di báyéki otúhpi'díbo i' Yá'dáa'i P'oewaahâa inbí'wepiye nawân, páadé na'in ginpóe waagibá. ¹⁶ Heđi dín'ánpówa i' to hí? Nanbí Sedó Jesus háđi wânbo natú'di?, gin: 'John-di t'owa p'oeđiđá? ovây'p'ó'p'oe'an, hebo undá i' Yá'dáa'i P'oewaahâa-á binkáyji wí p'ó'p'oe'okan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádáđi i' Yá'dáa'i P'oewaahâa ovâymági, heđá hanbá na'in dímagi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye íwíwâyü ihaydi. Heđiho háa-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóyi'nídi? Naa-á joe."

¹⁸ Heđiho in t'owa háa Peter-di ovâytu'annin dit'oe ihaydi wíyá wíđitúhpi híwóhpi i'annin. Ditú, "Jôesi Tádáđi hânho hay'i namuu. I'di in Huđiyo dimuupi'in t'owa wá? ovâykháge'nan inbí t'aywó'di dâyjoe'amíđi, wówátsi nahánde'p'i in dâymá've-íđi."

Ôe Antioch bú? Jôesi Tádáđi tun dâywâyunde?

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyeđi in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in ovâyjänáki'o? heđiho t'ámápiye dishavemáa. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimáa, wáy-á oe Cyprus nangepiye, heđá wáy-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Huđiyo t'owađá'mânho Jesus-ví'gedi ovâytu'an, in Huđiyo dimuupi'in t'owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wáy wên in dijá'nin sená'dáho oe Antioch bú'piyebá dimáa'indá in Huđiyo dimuupi'in wá? Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'óe'o? Nâ'in sená'dá Cyprus-windá heđá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Heđi Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi ná'in sená? íwíwo ovâykaymágiđi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye díwíwâyüdi iví'piyá díwímági.

²² Ôe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, heđiho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, heđi pín ta'gedi i' Yá'dáa'i P'oewaahâa-á imáa, heđi íwíwo Jesus-ví'piye iwâyü. Heđi oe Antioch napówa ihaydi imú? hânho híwó'di Jôesi Tádáđi ovây'o'in, heđiho nahihchanpóe, heđi ovâytumakhe'an pin ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-áđi dimúuníđi. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívits'anwâyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá? Barnabas-á Antioch iweđi oe Tarsus bú? naná? diwepiye namáa Saul óenuu-wá-íđi, heđi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óema. Iwânho undá heđá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'áhkí díwíwé'ge'o?, heđi in wíjedi báyéki t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in páadé ovâyts'ankháyá? "Christian" gin.

²⁷ Ihaydíbá wên Jôesi Tádáđi tukhe'min Jerusalem diweđi oe Antioch-piye dimáa. ²⁸ Wí wêe in diweđi Agabus gin nakháwă'i? iwínú, heđi in méesate'in t'owa ovâytu'an, "I' Yá'dáa'i P'oewaahâađi naa dínhangin'annan dihaapuwaagi'o'in wáhâá t'áhkí." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Heđiho in Antioch-win Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in t'áhkí dâywéhpê'e'an háyü dínkođi ihay inbí chá? dâywé'ge'amí'in, in t'íuwwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaaníđi. ³⁰ Heđiho han díwí'andi Barnabas-áđi Saul-áđi i' chá? ovân'an, heđi indá in Jerusalem méesate'in t'sonninbí'wepiye dânhó?.

12

In Jesus-ví'piye? díwíwâyunde'in wíyá ovây't'ôephádekannan

¹ Ihayháa han napóe'o iwâydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänáki'amíđi natsonpóe. ² Heđá wá? natsonpóe James wí tsijó phá'di óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây únmuu. ³ Herod únhanginpóe háa i'annindi in Huđiyo ovâyhíhchannannin, heđiho Peter wá? óepankáyjídí natsonpóe. Gin i'an ná'i Huđiyo'vi shánki'eedi dinná? dihaydi, "Oewáasepi? pává koe shánki'eedi" gin dâytu'o?. ⁴ Peter óeyá'di óepansóge, heđi tã'di sí (16) sundadođi óe'áyinmáa, jó'nängin díwí'egó'o?. Iweđânho i' Huđiyo'vi shánki'eedi Passover gin dâytu'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâyímáawân in t'owavi páadépiye óntunjó'namíđi. ⁵ Hebo wa'di Peter napannán dihaydi, in méesate'indi ihayda? ónjúusu'o? Jôesi Tádáđi óekháge'namíđi.

Peter i' pan tewhá iweđi óema?p'áünwhihisuu.

⁶ Khu'déedi naná, heđi wíyá tháwân hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâyímáawân. Perer-á nakadé'nawhimuu wíje sundado'vi jáage, heđi handídi najó'k'óe. In wáy-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyinwin. ⁷ Tsikhagipi wí makówáwi t'óepa'áa'i iwe nakwínudee, heđi pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'óepa'á'íđi Peter k'uuwóe eedi óewáda'andi óekhehshaa, heđi óetu'an, "Ówânáki?, óshaa." Heđi i' kadéna khóe eeje nawhimuu'i? únwhihisuu. ⁸ Heđi Peter óetu'an, "Uvi siba'áa-áđi uvi anto-áđi óto?". Heđiho Peter han i'an. Heđáhá? óetu'an, "Náa-á uvi k'ewé'in to-á wá? óto?, heđi naví t'íuüge unwóe'áá-i."

⁹ Heđiho Peter pan tewhá iweđi i-áđi napee, hebo wí'únhanginnáhpí háa i' makówáwi t'óepa'áa'i i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádée'wáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háá'wí imunde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyinwin diwe daphade, heđá wíyá wêe-á, heđáhá? in kwák'w

phódi iwe dapówá, i' bú? p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Heđi dapee, heđi wéhpée p'óe daphade, ihaydáhá? i' makówáwi t'óepa'aa'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óe joe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i hääwí ta'gendi ûnpóe'in, ãäda' wínamuupi, heđi ginnân i'ánshaa'an: "Nábäa dínhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jóesi Tádá iví t'óepa'aa'i isan naa Herod-ví mangedí heđá in Hudíyo t'owavi'wedá dín'aywoenidí, heđânho háawên jánákí'in dikanda'in wídí'amípídí."

¹² Ihaydáhá? John Mark-ví jiyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyü-anho t'owa dívijúusu'odí dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpaá phódi iwe ipópó'an, heđi wí tewhá t'óe'i a'yü, Rhoda gin nakháwá'i namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'óedí i' a'yü wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahúhchanpóedí in phódi ihuu-ívi'wedí oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovây't'óe'amídí, "Peter oe já'wé tehpaá phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yü-á ihe'jidída' natú?, "Háa wâytu'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'óepa'aa'i namuu, Peter óe'áyinmáa'i'."

¹⁶ Wa'đi dívihí'máađibo Peter-á ihe'jidída' ipópó'o?, heđi in phódi dáyhuu ihaydi to'wí namuu'in dáymu'dí ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháaniđí, heđi ovây't'óe'an háa Nanbí Sedó Jóesi Tää iví makówáwi t'óepa'aa'i isan waa i' pan tewhá iwedí óepeeyé-íđí. Heđáhá? ovâytu'an, "James-á heđá in wé'gen tí'úuwin páadé'indá bint'óe'an háa dínpóe'in." Heđi iwedí wíyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'óénpóe ihaydi in sundado hânho dínú? ¹⁹ "Wáyho Peter?" gin dívitsika'máa. Herod natsonpóe dáynuuwá-íđí, hebo wí'óeshaapi. Heđiho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, heđi in wídínhanginnáhpídí natsonpóe ovâyháanu-íđí.

Ihaydáhá? Herod-dá Judea nange iwedí oe Caesarea bú'piye namää, heđi wí háyü thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedí inbí húugi' dín'ää'ää, heđânho diviwé'ge'an dívihée'amídí, heđáhá? wên sená iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'óedí' t'óe'i-áđí dívik'ema'an, i-á Blastus gin nakháwá, heđi i' óetu'an Herod óedaa'amídí wíyá indáđí wínat'ay-ípídí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, heđáhá? i' tsondi púwégé eedí isóge, heđi thaa t'áhkí in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân dívítu'wínúnde, "Jóesidân dhi'máa waagibá nat'óet'óe, wí sendída'ba joe." ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jóesi Tádáđí wí makówáwi t'óepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídí, heđi pubáđí iví see ónk'óedího nachuu. Han ûnpóe íđí in t'owa wí'ovâytu'anpídí Jóesi Tádáđá'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jóesi Tádávi tun shánki wänbo dit'oe'o, heđá báyéki ónsíghónde'.

²⁵ Ihayháábá Barnabas-á Saul-áđí inbí t'óe oe Jerusalem dänbowa, i' chá? in méesate'in tsonnin ovâymgíđí, heđi iwedí oe Antioch-piye dawáymää. John wá? indáđí dänho, i-á Mark gin wá? nakháwá.

13

Barnabas-á Saul-á ovände'mandá ovânsan Jóesi Tádávi hí? t'owa ovây't'óe'amídí

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé'gen méesate'indáđí wên Jóesi Tádávi tukhe'mindá heđá wên iví hí? ovâyhá'ó'indá dji'. Ginnân dikháwá: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-áđí heđá i' tsondi Herod-áđí wé'ge dasóe). ² Wí thaa diwé'gek'w'ó Nanbí Sedó Jóesi Tádá óe'a'ginmääníđí heđá díviháadá'amídí, heđi i' Yä'dáa'i P'oweahhâđi ovâytu'an, "Naadí Barnabas-á Saul-áđí dovände'man wí t'óe hääwí dín'amídí. Nää-á undá in wíjebá binsóge-i han dän'amídí." ³ Heđiho wíyá díviháadá'an, heđi in wíjeví'đi dívímankw'óđíđí ovânjúusu'an, heđi ovânsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Heđiho Barnabas-á Saul-áđí damää, i' Yä'dáa'i P'oweahhâđi ovântu'an waa. John Mark wá? indáđí nají? ovânkháge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá? kophé iwedí wí p'ojáđi Cyprus gin dáytu'o? iwepiye dimää. Heđi Salamis bú'-á dipówá, heđi iwe Jóesi Tádávi tun in Hudíyoví méesate eeje ovây't'óe'o'.

⁶ In poje sená ná'i p'ojáđi i'ge t'áhkí dji', ihaydáhá? oe Paphos bú? dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemú', Bar-Jesus gin nakháwá'i' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwá). I-á pínnándi namuu heđi natú? i-á Jóesi Tádávi tukhe'bi-ân namuu, hewänbo ihójomáa. ⁷ Ná'i sendá i' nangewí tsondi Sergius Paulus-ví k'ema únmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, heđi Jóesi Tádávi hí? nat'óeyanda'đi Barnabas-á Saul-á ovântu'khánnan.

⁸ Hebo nã'i pinnãndi nada? ovãnkhaa?amídi, heðãho i? tsondi? óetumáa, "Wíwíwãýú-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Heði Saul (nãã Paul gin wá? óekháýá'de?) i? Yã'dãa'i P'oweaqahã pín ta'gedi imáa, heði tsíhtáye Elymas óedamúnde?, ¹⁰ heði óetu'an, "U-á Penisendivi ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójó'ida? unmuu, hããwí bí'o'i-á yã'dãapí'da? namuu, hããwí híwó'di namuu'i-á nãat'ay, u-á Jõesi Tãdãví ta'ge?in p'óe mânãmãggi'amí'in unda?." ¹¹ Nãã-á ót'óeyanbe, Nanbí Sedó Jõesi Tãdãdá wóetuhchãnkháýmáa, heðãho untsi't'aapúuwí, heðá ívíwo hay thaa i? than wãnbo wí hýýãã wãnbo wínãmúunípl."

Paul ihí'bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ùnkhaadeedi t'ãhki ùnkhunpóe, heði oepiyá nããpiyá najídi wí to'wí óetu'wãmáa óepaamá've-ídi. ¹² Háa Elymas ùnpóe'in i? tsondiði óemú' ihaydi Jõesi Tãdãví tun iwãýu. I? hããwí Nanbí Sedó Jõesi Tãdãví'gedi nahãhpóe'i'ði óehãa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú? Pisidia nange nanã? diwe daji?

¹³ Paul-ági iví k'ema?indãdí Paphos-di kophé iweði dimãã, heði oe Pamphylia nange iwe Perga bú? dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovãnjoe'an heðáhá? i-á Jerusalem-piye nawáýmãã. ¹⁴ Perga iweði in wíje damãã, heðáhá? Antioch bú? oe Pisidia nange dapówá. Heði kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ee dats'ù Jõesi dãn'a'ginmããnídi. ¹⁵ Wí to'wí wí hãýú háa Moses ita?nan diweði itunnan, heðá wíyá to'wí-á hãýú-á in Jõesi Tãdãví hãn'oe'in tukhe'min dáyta?nan diweðá itunnan. Dãntunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'dédi'indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-ági ovãntu'amídi, "Tí'úuwín páádé'in, ti wên tumakhe wãnbo nã'in t'owa ovãýmãni? Dada'dáho nãã ovãyhée'amí." ¹⁶ Heðiho Paul iwínúdi imannan dívít'óeyaanídi, heði ginnãn ovãytu'an:

"Un Israel t'owa, heðá un wé'gen t'owa Jõesi bín'a'ginmã'indá, bí't'óeyanbe. ¹⁷ Na'in Israel t'owa Jõesi Tãdãví'piye ívíwãýunde?, heði hãn'oebo? i'dãn nanbí thehtáy pahpá'in dínde?man, heðá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovãykhãge'nan díví'ãyt'owasóewé-ídi, tobá iwewin wídimuupi wãnbo?, heðáhá? iví kaydi hã'i nange iweði ovãypíye. ¹⁸ Heði jónãntã pããyo ahkon ni'ge diji' ihaydi ovã'yãyingi'an. ¹⁹ Heði Jõesi Tãdãdí ovãykhãge'nan tsé ihay hããge'in t'owa nã'i nange Canaan gin dáytu'an diwe ovãyhããnú-ídi, heðáhá? i'ði in Israel t'owa Canaan ovãywiye. ²⁰ Jónãn tãgintãdãhá? p'ãnãntã (450) pããyo óeho? nã'i t'ãhki napúuwídi.

"Iweðáho Jõesi Tãdãdí ovãytsonninkw'óe'ó, iví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Heði in t'owaði Samuel óedaa'an wí kw'ãye'i tsondi ovãysóege-ídi, i? wé'ge'i nange'in t'owa dín'an waagibá, heðiho Jõesi Tãdãdí Saul ovãýmãgi, i-á Kish-ví ay ùnmuu, heði in Benjamin-bí áy iweði'i'báho namuu. Saul-á jónãntã (40) pããyo inbí kw'ãye'i tsondi dínmuu. ²² Ihayðiho híwóhpi i'andi Jõesi Tãdãdí óejãa'an, heði David óesóge inbí kw'ãye'i tsondi dínmuunídi, i-á Jesse-ví ay ùnmuu. Jõesi Tãdá natú, 'Naa dínhanginnã David-ví ánskaa-á naví? waagibá ùnmuu'in, heðá i-á hããwí t'ãhki háa naa otú waa íkanhúuwí.' ²³ Jõesi Tãdá iví tun imãgi David-ví thehtáy pahpá'ãy iweði wí na'ã'in nã'in Israel-win t'owa ovãy'aywoenídi, heði i-áho nãã napówá, i-á Jesus-ãnho namuu.

²⁴ "Hewãnbo wa'ði Jesus iví t'óe its'an'ãnpídi?bo?, John i? p'ó'p'oe'kandi'ði in Israel-win t'owa t'ãhki ovãytumãa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydãnho wãyp'ó'p'oe'amí.' ²⁵ Heði John iví t'óe ibowakhãy'o' ihaydi, ihaydã? ovãytumãa, 'Ti naa-ãn i? bintsikha'mãa'i' omuu gin í'ãnde?? Naa-á joe. Bí't'óeyanbe, naví shãnkí tí'úugá wíyá to'wí napowagi'o, i-á naví shãnkí itsonmãa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupi iví anto wãnbo dõnp'ããdi-ídi,' ginnãnho John natú.

²⁶ "Tí'úuwín páádé'in, un Abraham-bí áy iweði'in ímuu'indá heðá un wé'gen t'owa Jõesi Tãdá bín'a'ginmã'indá, undãdí na'indãdí Jõesi Tãdãdí dítu'an hádiði in t'owa ovãy'aywonde'in. ²⁷ Hewãnbo in t'owa Jerusalem dithaa'in heðá inbí tsonnindá ta'gendi wídnhanginnãhpi to? Jesus namuu'in, heðá i? hí? Jõesi Tãdãví tukhe'min Jesus-ví'gedi dáyta'nãndi wídi'ka'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa nã'i hí? dáyundo wãnbo?, híwó wídi'ka'póya'pí. Heðãnho dítu? Jesus óehãýj'i'in ùnkháý'ã?, heðiho háa in Jõesi Tãdãví hãn'oe'in tukhe'min dáyta?nan waa ta'gendi napóe. ²⁸⁻²⁹ Hããwí t'ãhki Jesus óe'andi Jõesi Tãdãví ta'nin diwe ho nata'muu. Nã'in t'owaði Pilate óedaa'an natsonpúuwídi Jesus óehãýjidi, tobá wên t'aywó'nin wí'õnsaapi wãnbo?. Heði han óe'andá nachuudá in phé'win diweði óewãve, heðá wí t'owãpho ee óek'ú'.

³⁰⁻³¹ "Hewãnbo Jõesi Tãdãdí óewãýwówãpaa. Hãýãn wãnbo wên t'owaví'piye Jesus ipi-keeyan, indá dimuu in to'wên óeyuqhonin Galílee iweði Jerusalem iwehay wa? nachu-upídi?bo?. Heði nã'in t'owadã wé'gen t'owa ovãytumãa nawãýwówãpóe'in dáymu'.

³²⁻³³ "Heði nãã-á na'indá wá? nã'i? híwó'di tun wãyt'óe'o?: Jõesi Tãdá nanbí hehããwí thehtáy pahpá'in iví tun imãgi Jesus óewãýwówãpakhãýmãa'in, heði háa ovãytu'an waa na'in inbí áy iweði'in gimuu'ingí? i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jõesi Tãdãdí Jesus óetu'an waa ginnãn nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâymaa'in,

hedí un wá' hanbá wâykhâymaa.

Hedí ná'í hí'á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'únseejé-ípi gá óewáywówápkhâymaa'dân, hedí há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wáy-á wéhpée Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yá'dâa'i avyí tú' wínâasijepâkhâymaapí.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedí wí'ihí'máapí. Ivi thaa wa'nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádi óetu'an waa iví t'owagi' í'an, ihaydáhá' nachuu, hedí iví páadé ká'ää'in ovâykhâ'kw'ódi iwebá óekhâ'k'ú', hedího iví tú'ho únsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'únseejépi, í-á í' Jôesi Tádádi óewáywówápaai'í namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'úuwín páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in nää wáytuhkankhâymaa'in: Háa Jesus í'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owójeé-í. Tobá í' tsontun Moses ita'nandi bin'a'ginnamídi úvikhâáde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjáa'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyunde'áho wovâyjáa'amí-ákun. ⁴⁰ Nää undá bí'áyíngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádávi hí' iví tukhe'min dáyta'nannin wí'únpuuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wí'dínchâ'muupí'in bí'tóeyan.

Unbí thaa eejé wí hááwí wáyupíwó'di namuu'í hânho hay'í namuudi naa dáyk'hâymaa, hedí wí'úvíwâyúkhâymaapí tobá wí to'wídi wovâythayjo wânbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewânbo wí'úvíwâyú-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul íhí'bowá, hedí í-ádi Barnabas-ádi í' Hudíyoví méesate iwedí dapeemân dihaydi in t'owa didá'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'í hááwí dit'oe í'gedibá shánki ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedí dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedí in wíjedí ovâyutumakhe'an Jôesi Tádávi sígísehkaná iwe dívíwâyúhúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wáy-á wéndá Hudíyo dimuupí wânbo in Hudíyoví khuubá dáyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi í' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'áhkí waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'í Jôesi Tádávi tun Paul-ádi Barnabas-ádi dânt'óe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjeví'piye dimändi ovây'mú' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'únmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwóeda'ginpídíbo ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'á' Jôesi Tádávi hí' un Hudíyo páadé wáy't'óe'amí'in, hedího han án'an. Hebo bínjoegi'andi úvíkejo' undá in wówátsi nahándépi'in dínkáyji'in wí'ímuupí'in, hedânho náa na'indi wáyjoekankhâymaa, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamán, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádi iví ta'nin diwe na'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba un múunídi,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye un mú-ídi,

in t'owa t'áhkí náa oepáa k'aydi hádídi ovây'aywoení'in ovâytu'áamídi."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'í hí' dit'oe'di hânho dihíhchanpóe, hedí dítú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' híwó'di únmuu." Hedí t'áhkí in to'wên Jôesi Tádádi ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándépi'in dáykáyjidi iví'piye dívíwâyú.

⁴⁹ Hedí shánki wânbo t'owa í' nange t'áhkí dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun dit'oemân. ⁵⁰ Hewânbo in Hudíyo'di in bú'win kwíyá' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nán, hedá in sená' kw'áye'in dimuu'in wá', hedího ná'indá Paul-á Barnabas-á ovânjánáki'an hedá inbí nan diwedí ovánkhehpiye. ⁵¹ Hedího inbí anto iwedí dáanna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídi kodí wídiví'anpí'in, hedáhá' ná'í wée bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedí in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá í' Yá'dâa'í P'oe'wáqahâq-á dáymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú' ovây't'óe'o'

¹ Háa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dānpóe waabá oe Iconium wá' dānpóe. Í' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedí hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwâyú. ² Hewânbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwâyunde'indá wáy-á Hudíyo dimuupí'in ovây't'e'ya'nán, hedího ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'piye háa dicháa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dānwóyí', hedí khunwóeda'ginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí dānhí'máa. Hedí í'dá ovānkaymāgi pinnān t'óe dān'amídi, hedānho in t'owa ovâykeeyamídi í' hí' iví sígísehkaná únmuu í'gedá ta'gen namuu'in. ⁴ Hebo in t'owa í' bú'wíndá

dit'oeđi handa? wíđi?ánshaamuupí. Wéndá in Hudíyo-ádi dipóe, wéndá in wíje Jesus-ví t'òekhuwa?índáđá.

⁵ Heđiho wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí?índáđi in bú?win p'ó?dédi?in wóegé diví?ánshaamági ovánwá?amíđi heđá ovánk?usáäyü-íđá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovánkhâymaa?in Paul-á Barnabas-á dänhanginpóe, heđiho oe Lycaonia nangepiye dajân, heđi wíje bú? Lystra-á Derbe-á iwe heđá i?ge t'ähká Jöesi Tádávi híwó?di tun in t'owa ovây?t'òekanhon.

Paul oe Lystra bú? óek?usäyü

⁸ Ná?i bú? Lystra iwe wí sen natsi?dee?ipi? na?än. Na?aypuyäđibo ha?bi namuu, heđiho wáymüu wänbo wí?ijíyépi. ⁹ Paul ihí?máađi ná?i sendá nat'òeyannân. Paul-dá ta?gebo óemü?đi ünhanginná i? sen in wäyü ünhehkáapúuwíđi imáa?in, ¹⁰ heđiho kaygi óetu?an, “Óta?gewínü.” Heđi i? sen ichänuwínüđi natsi?dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji?in háa Paul i?annin dâymü?đi di?ände wên wíje inbí jöesi damuu?in, heđiho kaygi ditü inbí tundi, “Wên jöesi damuu?in makówáđi nanbí?wepiye dawân heđi na?in t'owa waaginbá dapaa.” ¹² Ditü Barnabas-á Zeus-ân namuu, heđi Paul-á Hermes gân óekháýä?, gá Paul shánki ihí?máađân. * ¹³ Wí méesate hay?i oe bú?đi já?wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dây?a?ginmä?. I? méesatewi owha? wên tóedo-á heđá póvi ophidé?i-á i? bú? tehpaá phóđi iwepiye imaa, heđi i-ádi in t'owa-ádi in tóedo dâyt'aháñü-i?in dida? ován?a?ginmääníđi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívikhâymaa?in dänhanginpóe ihayđi inbí k'éwé?in to dänwhée?an ovâykeeyamíđi háa diví?o waa wí?ovänh?anpi?in, heđá in t'owavi jáa dán?áäts?úđedi dântumakhe?in. ¹⁵ “Háađan gin úvi?o?? Na?índá t'owada? gamuu in waaginbá. Na?índá ga?ää Jöesi Tádávi híwó?di tun wâyt'óe?amíđi, heđânho ná?i háäwi nachä?muupí? úvi?o?i binjoe?amíđi, heđá i? nawówáji? Jöesivi?piye úviwäyü-íđá. I-ân makówa-á nandá máap'oe-á heđá háäwi t'ähki eeje nakw'ó?di-á ikhíje. ¹⁶ Heđi tobá hân?oebo náa puwahay wáyje t'ähki?in t'owa háa diví?amí?in dida? waa Jöesi Tádáđi ovâykanmägi wänbo?, ¹⁷ thay?eđi ovâykeeyan háawi i? namuu?in hânho híwó ovây?andi. I?đân in kwan makówáđi wovâyjemu, i?đibá háäwi i? nan diweđi napaa?i wovâypaye. I?đân koegi? wovâyma? heđá wíyá háäwi unbí pi?ná wovâyihlchannamígi?-á,” gin Paul-di ovâytu?an. ¹⁸ Hebo tobá t'ähki ná?i ovâytumáa wänbo?, báyéki t'òe dänpóe in t'owa ovâywóyi?níđi in tóedo wíđây?aháñü-ípiđi in ován?a?ginmääníđi.

¹⁹ Thayđibá wên Hudíyo Antioch bú?win heđá Iconium bú?windá dipówa, heđi Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáađi in Lystra-win t'owa háa ná?in dipówa?in ditü waagidá? divíwäyü. Heđiho Paul óek?usäyü heđi óehay gin dichanpóeđi ee bú?đi já?wépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewänbo wên Jesus-ví?piye divíwäyunde?in Paul-ví?wepiye di?ää, heđi wa?đi iví?ge dibúuwín dihayđi iwínü, heđá wíyá i? bú? iwebá nawáýts'ü. Wíyá tháwändá i-ádi Barnabas-áđi oe Derbe bú?piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú?piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú? Jöesi Tádávi híwó?di tun ovây?t'òe?an, heđi báyéki t'owa Jesus-ví?piye divíwäyü. Ihayđiho oe Lystra-á Iconium-dá i?gepiye heđá Pisidia nangewi bú? Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná?i bú? eeje in Jesus-ví?piye divíwäyunde?in ovâykhäge?nan shánki kay?índi divíwäyü-íđi, heđá dântumakhe?an ta?gendi divíwäyühúuwí?in. Ovâytu?an, “T'ähki na?in äyt'òephaadé-í?in ginpúuwí oe makówa gipówápiđibo?” ²³ Heđi t'ähki i? méesate eeje tsonnin ovâykw'óđi, heđáhá? dänjüusu?andá dänhaadä?andá t'ähki in divíwäyü?in ovâytu?an, “Nanbí Sedó Jöesi Tádáđi wovâypahúuwí.”

²⁴ Náa-á Pisidia nange i?ge daphademää, heđá Pamphylia nange iwá dapówa. ²⁵ Iwe in Perga bú?win t'owa Jöesi Tádávi tun ovây?t'òe?an, heđá iwedá wíyá wêe bú? Attalia-piye damää. ²⁶ Iwedáhá? kophé iwedá i? wêe Antioch bú? iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadéđi wáypiyé damää heđi damääpiđibo in méesate iwe?in t'owadí ovánjüusu?an Jöesi Tádávi sígísekanáđi ován?áyíngi?amíđi, iví t'òe dän?amíđi. Heđi náa-á inbí t'òe-á dänbowađi dawáy?ää.

²⁷ Oe Antioch dapówa ihayđi t'ähki in méesate?in t'owa ovâywé?ge?an, heđi ovâytu?an háa Jöesi Tádáđi ovánkhäge?nannin i? t'òe dän?andi t'ähki, heđá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí?in wá? Jöesi Tádáđi ovâymägi?in divíwäyü-íđi. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví?piye divíwäyunde?índáđi dänwóyi?.

15

Oe Jerusalem in méesate?in tsonnin dínwé?gepóe

* **14:12** In Lycaonia-win t'owa-á in wé?gen Greek t'owa waaginbá dimuudí báyéki jöesi dínkw'ó. I? shánki p'ó?dédi?-á “Zeus” gin óekháýände?, heđá wí t'òekhuwa?-á “Hermes” gân nakháwä.

¹ Wên sená? oe Antioch dipówa Judea nange iwedí, hedí indi in Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in ovâyhá?o?. Gin ovâytu?an: “In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há?to? oe makówápiye ímú-í.” ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí?ovânhí?anpí háa in sená? dipówa?in ditú?nin, hedí indáqí báyéki dívítuhkannan. Hedího Paul-á Barnabas-á hedá wáy-á wên Antioch-win sená? dá ovâyde?man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhéé?ámíqí in Jesus-ví t'òekhuwa?indá in méesate?in tsonnindáqí ná?i háäwí napóe í?gedí.

³ Hedího ná?in sená? Antioch iwedí ovâyсандi ná?in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á í?ge diphade. Eeje in Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in ovâytu?an háäwí t'ähkí háa in Hudíyo dimuupí?in dínpóe?in, inbí khuu dáyjoe?andi Jesus-ví?piye dívímáqí. Hedí ná?i hí? dit'oeqí hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú? in sená? dipówa íhayqí, in méesate?in t'owa-áqí in Jesus-ví t'òekhuwa?indáqí hedá in méesate iwe?in tsonnindáqí in ovâysíghóqí. Ihaydího Paul-áqí Barnabas-áqí ovâytu?an t'ähkí í? háäwí Jóesi Tádáqí ovâykháge?nandi díví?ámíqí í?gedí.

⁵ Hebo wên Jesus-ví?piye dívíwáyunde?indá Pharisee t'owa-án dimuu, hedí dívíwínúqí ginnán ditú, “In Hudíyo dimuupí?in t'owa-á dínkhây?á? in Hudíyoví k'ewe taadí ovâytaa?ámí?in, hedá wá? nakhây?á? ovâytu?ámí?in t'ähkí í? tsonnun Moses ita?nandi? dáy?a?ginnamí.” ⁶ Hedího indáqí in Jesus-ví t'òekhuwa?indáqí in méesate iwe?in tsonnindáqí dívíwé?ge?an ná?i háäwí í?gedí dívíhée?ámíqí.

⁷ Híwó hayho dívíhée?an, ihaydího Peter iwínúqí ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, únhanginná háyú hay paayo phade Jóesi Tádáqí naa díde?mannin in Hudíyo dimuupí?in dovâyhéé?ámíqí íví híwó?dí tun dit'oe-ídí hedá í?piye dívíwáyú-ídí. ⁸ Jóesi Tádá t'owa t'ähkíví ánskaa únhanginná, hedí ná?in dínkeeyan í?dá in Hudíyo dimuupí?in wá? ovâysíghóqí?in í? Yá?dáa?í P'oewaqhâqá ovâyamáqí. Na?in díamáqí waabá in ovâyamáqí. ⁹ Hedá ikeeyan t'ähkí indáqí ná?indáqí handá? dímaa?in, gá indi íví hí? ónwâyúqí í?dá inbí t'aywo?dí inbí pí?náqí ovâyjáa?andán. ¹⁰ Heháadanho náa un ída? Jóesi Tádá bint'ayjaa?ámí?in? Undá ítsonpoe?o in Hudíyo dimuupí?in Jesus-ví?piye dívíwáyú?in wên háäwên kây?in díví?ámí?in, hewânbo háa bintsonmáa?indá ná?in wíqínkodípí íví?ámíqí, nanbí thehtáy pahpá?in wá? wânbo wíqínkodípí. Wí háäwí kháa?í inbí t'ú?k'eegi bín?k'úya? waagibá úví?o?. Ha?wáa wí?úví?ámíqí. ¹¹ Na?indá ívíwáyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísehkaná únmuudíbo dín?aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí?in wá? handidibá ovây?aywoení.”

¹² Ihaydáhá? Barnabas-áqí Paul-áqí ovâyhéé?an. In t'owa t'ähkí díwé?gekw'ó?nin hânda? díkwodee ovânt'óeyandedí in wíjedí ovâytumáaqí háa Jóesi Tádáqí ovânkháge?nannin t'ámáge?í pínnán t'óe dán?ámíqí in Hudíyo dimuupí?in t'owa-áqí dají? ihayqí. ¹³ Dánhí?bowa, ihaydáhá? James-dá ginnán íhée?an: “Tí?úuwín páadé?in, náa-á naa-áhá? dínt'óeyan. ¹⁴ Simon Peter-dí ná?in ditú?an Jóesi Tádáqí in Hudíyo dimuupí?in t'owa wá? ovây?áyngimáa?in, hedí handidí dínkeeyan wên in díwedí ovâyhóqí?in íví?in únmuunídí. ¹⁵ In Jóesi Tádáqí tukhe?min hân?oebo hanbá ditú, hedí háa Nanbí Sedó Jóesi Tádá natú?in ginnán dáya?nan:

¹⁶⁻¹⁸ ‘T’ tsondí David-ví áy iwedí?inbí tsonkhuu dínháqí wí tewhá nakanu?í waagí?inbá dipóe,

hewânbo wáy wí thaa naa owáy?á? hedá inbí tsonkhuu dovâywáyamáani.

Háa dimú?de waagibá dovâywáykwokháymáa.

Naa han dáykhâyáa hedánho t'ähkí in wé?gen t'owa dida?ídí dítaa-í?in,

háyú in Hudíyo dimuupí?in dovâyhóqí?in naví?in dínmuunídí.’

Ginno Nanbí Sedó Jóesi natú, í?dá hân?oe ná?i háäwí t'owa ovâyhangin?ánnan.”

¹⁹ Hedá James gin wá? natú, “Ná?i hí? Jóesi Tádáqí natú?í namuudí, ginnán naa dínchanpoe?o: Wíqínkhây?áhpí in Hudíyo dimuupí?in Jóesiví?piye dívít'sanwáyú?in áytu?ámí?in háawin kây?in dáy?ámíqí. ²⁰ Han íví?ámí?íwedí, áyta?namí ginnán áytu?ámíqí: Wídáyk'ó?ípí í? koegí? nákoekhâq'óe?í gá in wé?gen t'owa inbí jóesi dáymáqídán, * hedá wíyá to?wíwí kwee-áqí háa sendáqí wídívíwhó?kw'óenípí, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú?inbí píví í? ún?oe napeepí?á wídáyk'ó?ípí, hedá í? ún?oe wânbo-á wídáyk'ó?ípí. † ²¹ Gin naa otú? gá ná?i háäwí í?gedí Moses ita?nandán, hedí kaykhanwówa thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná?in Moses ita?nannin t'owa dáytundo?, hedá íví hí?á t'ähkí bú? naná? deeje ónt'óe?o?.”

In Hudíyo dimuupí?in Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in wên ta?nin ovâysan

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupí?in t'owa-á dáyháqáwíkhíjé inbí jóesi dínmuunídí, hedí koegí?áqí wíyá háäwí-áqí ná?i jóesiví?piye dáyhúja? dáy?a?ginnámáqí, hedáhá? í? koegí?bá dáyku?ch'áade? in t'owa dáyk'ó?ídí. In Hudíyo díchannpoe?o ná?i koegí? dáyk'óedá, in wé?gen t'owavi jóesi dáy?a?ginnámá? waagibá díví?ámí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâq'óe ná?i píví ná?ún?oepeepí? dáyk'ó?ídí, hedího in Jesus-ví t'òekhuwa?in wídídá?pí in Hudíyo dimuu?in gí?bí píví dáyk'ó?í?in in Hudíyo dimuu?in wí?ovâyháachannámíqí.

²² Hedīho in Jesus-ví t'òekhuwa?indá in méesate?in tsonnindá hedá t'áhki in wé'gen méesate?indá ginnân ditú, "Wên sená? na?inbí?wedibá dimuu?in áyde?mamí, hedí Antioch-piye áysaaní Paul-á Barnabas-á indádí." Hedīho Silas-á Judas-á ovánkê?, ná?i Judas-áho Barsabbas gin wá? nakháwá. In méesate?in t'owađi ná?in sená? báyéki ován?a?gin. ²³ Hedí wên ta?nin indádí dáyho? ginnân nata?muu?in:

"Un Hudíyo ímuupí?in hebo nanbí t'úuwin páadé?in ímuu?in, un oe Antioch bú? hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa?in, na?in Jesus-ví t'òekhuwa?indá hedá in méesate?in tsonnindá unbí t'úuwin páadé?in gimuu?indi wáysengitumáa. ²⁴ Na?in gínhanginpóe wên t'owa náwedí dimáa?indi píháawi hááwí wováytu?annin, hedīho inbí hí? dínmuudi wí?únhanginnáhpí háa úví?amí?in, hedá t'áhki únbeéde. Hebo na?indá há?in t'owa wí?áytu?anpí ha?wáa díví?amí?in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho íwé?ge?an hedí áywéhpê?andi gitú híwó namúuní?in Paul-á Barnabas-á unbí?piye wáysaaní. Indá sená? áysgí?in damuu, hedá dakháymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí? dännáání. Hedá wá? gitú híwó namúuní?in wáy-á wên sená? áyde?mamídí indádí damú-ídí. ²⁷ Hedīho Judas-á Silas-á áysan. Háa ná?in ta?nin diwe áyta?nan waa indibo hanbá wováytuhkankháymáa. ²⁸⁻²⁹ I? Yá?dāa?i P'oweahhāa natú híwó winamuupí?in wí hááwí káy?i wáytu?ámí?in úví?amí?in hedá na?in wá? hanbá gichaa. Hebo ná?i hí?áho únkhá?á? bín?a?ginnamí?in: Wíwínk'o?ípí i? koegí? in wé'gen t'owa inbí jōesi dáy mági?i, hedá wíwín?ún?p'ok'o?ípí, hedá in animáa ováyk'éwhihánú?in píví i? ún?o? napeepí? wíwínk'o?ípí, hedá wíyá to?wíwí kwee-áđí háa sendáđí wí?úvíwho?kw'óenípí. Ná?i hááwí wí?úví?anpí?in híwó únpuuwi. Sndgidího?"

³⁰ Hedīho Judas-á Silas-á Barnabas-á hađa Paul-á Antioch-piye ováysan. Dipówá ihayđi in méesate?in t'owa t'áhki ováywé?ge?an hedí in ta?nin ováymági. ³¹ In t'owa dáyunnan dihayđi hânho dihíchchanpóe in híwó?nin tumakhe dit'oeđi.

³² Judas-áđí Silas-áđí Jōesi Tádávi tukhe?min damuudi in Jesus-ví?piye díwíwáyunde?in báyéki ováyhé?andi ováytu?an kwee waa sen waa dí?áanídí, hedí inbí hí?đí ováyk'háge?nan shánki kay?indi díwíwáyú-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyú thaa iwe da?an, ihaydáhá? datú Jerusalem-piye dawáymú-í?in, iwedibáho páadé ovánpunjón. In Jesus-ví?piye díwíwáyunde?in Antioch-?in dimuu?indi ovántu?an, "Jōesi Tádáđí wován?áyíngihúuwí háá p'óegé damándi," hedí damáa.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-áđí oe Antioch-bo dánwóyí?. Eewân indá hedá báyéki wáy-á dikw'ó?nindáđí Nanbí Sedó Jōesi Tádávi hí? in t'owa ováyt'óe'o?.

Paul-áđí Barnabas-áđí dánwije

³⁶ Wí háyú thaa napháde ihayđi Paul-di Barnabas óetu?an, "Jaho gawáymú-i t'áhki bú? eeje, háá Nanbí Sedó Jōesi Tádávi tun ántunpháde eeje, hedá há?in méesate?in t'úuwin páadé?in ánmúuní, gánhanginpúuwí?in tígú híwó?gí dimán." ³⁷ Barnabas-á nada? John Mark indádí?in dánhúuwí?in. ³⁸ Hebo Paul-á winahíjepí. Ihe?jídídá? natú? Mark-á indádí wí?dánhúuwí?in, gá oe Pamphylia nange díji? ihayđi ovánjoe?andán, hedí iwe Mark wíyá wínada?pí indádí in t'oe i?amí?in. ³⁹ Hedí íwíwo dántuhkannandi dánwije. Barnabas-di Mark óekê? i-áđí damú-ídí, hedí kophé iwedi oe Cyprus-piye damáa. Hewânbo Paul-á Silas-á óede?man. ⁴⁰ In Jesus-ví?piye díwíwáyunde?in díwíwáyunde?in Jōesi Tádáđí ovánsígí?áyíngihúuwí?in, hedí damáa. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i?ge damáa, hedí in méesate?in t'owa ováyk'háge?nan shánki kay?indi díwíwáyú-ídí.

16

Paul-áđí Silas-áđí Timothy namáa ovánkháge?namídí

¹ Cilicia nange iwedi Paul-á Silas-á ná?i bú? Derbe-piye damáa, hedá wíyá bú? Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwá?i? nathaa, i-á Jesus-ví?piye iwáyunde?i namuu. Iví jíyá Hudíyo-án únmuu, hedí i? wá? Jesus-ví?piye iwáyú, hebo iví tádá-á Greek-án únmuu. ² In Jesus-ví?piye díwíwáyunde?in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa?in ditú? Timothy-á híwó?di sen namuu?in. ³ Paul nada? Timothy-đi oványuuhúuwí?in, hewânbo páadé óeho? i? Hudíyovon k'ewe taadı óetaa?amí?in, gá ee dimán ni?ge báyéki Hudíyo dithaadán, hedí indá t'áhki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek únmuu?in. ⁴ Iwáy bú? iwéngé dimán dihayđi in méesate?in t'owa ováyhángin?annan háa in Jesus-ví t'òekhuwa?indá hedá in méesate?in tsonnindá oe Jerusalem ditú?in, hedá ováytu?an ná?i hí? dáy?a?ginnamí?in. ⁵ Hedí in méesate?in t'owa shánki kay?indi díwíwáyú, hedá shánki wánbo t'owa-á díwíwáyuhon.

Háa Paul oe Troas imú?in

⁶ Oe Asia i? Yá?dāa?i P'oweahhāađi Jōesi Tádávi hí? i?gedi wí?ováyhí?mági?in, hedího in nange Phrygia-á Galatia-á i?ge dipháde. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihayđi ná?i nange Bythinia ditsudeda?, hewânbo i? Yá?dāa?i P'oweahhāađi ováyk'há?an. ⁸ Hedího Mysia nange i?ge wá? dapháde, hedí Troas bú? iwá dapówá.

9 I^o khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû^o waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay^oindi óeda^omáa, “Náá Macedonia-piye óká^ove na^oin díkhäge^onamídí.”
10 Hedí Paul ná^oi ûnkeepóe í^ogedí dítu^oan dihaydí wesebo na^oin ívíkhây^oan Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnándi ta^ogendi Jôesi Tádá nada^o iví híwó^odi tun in t'owa iwe^oin âyt^oóe^oamí^oin.*

Oe Philippi bú^o Lydia-á Jesus-ví^opiye iwäyü

11 Troas-di kophé iwedi gimäädi í^o p'ojäädi Samothrace-piye gipówá, hedá wiyá tháwándá iwedáhá^o ná^oi bú^o Neapolis-piyá gimää. 12 Iwe í^o kophé iwedi giwá, hedí nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay^oi bú^o namuu Macedonia nange iwe, hedí báyéki Rome^oin t'owa iwe dithaa. Häyü thaa iwebo ívíwóyí^o.

13 I^o kaykhanwówá thaa-á í^o bú^o tehpaá phódi já^owépiye gipee, ihaydáhá^o p'ó^ok'áygépiyá gimää, gá gichanpóedán in Hudíyo t'owa iwepiye dimää^oá dívíjüusu^oamídí. Iwá wên kwiyá^o diwégek^owó, hedí nange ívíkw'ódi^odi áyhé^oan. 14 Wí kwee in diwedi nakháwá Lydia gin. I-á Thyatira bú^owi-ân namuu, hedí í^o aa pí^o tsááwá^oí^o ívíwo nachä^omuu^oí^o kuhcha^oí^o namuu. I^odá Jôesi Tádá óe^oa^oginnmä^o, hedí Paul-ví hí^o ónt^oóeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge^onan háa natú^oin isígíkáyjí^o. 15 Lydia-á hedá iví k'aygi^oindá dívíwäyüdi oväy^op'ó^op'oe^oan. Ihaydiho í^odi na^oin dítu^oan, “Náá-á únhanginpóe naa ta^ogendi Nanbí Sedóví^opiye dáywäyunde^oin. Hedáho navi tewhá eepiye biká^ove, hedí iwebo úvíwóyí^oní.” Hânho kay^oindi dítu^omáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovänpansóge

16 Wí thaa ee dívíjüusu^oo^o ipiye gimán dihaydí, wí a^oyúdí díjay. Ná^oi a^oyú-á wên t'owadi óekumá, hedí wí yä^odäpí^o p'oe^owaahâ^oadi óemáa. Ná^oi p'oe^owaahâ^oadi háä t'ähki hí^o óetu^oo^o natú^oundí háa t'owa dínpuwagí^oo^oin. Iví tsonnin háyü-anho dáychä^ohónde^o í^o í^oo^oí^odi. 17 Hedí Paul-á na^oindá í^o a^oyú gínwóje^oí^odi ituwínunde^o ginnán: “Ná^oin senä^odá Jôesigi^o divit^oóemáa, i-á í^o shánki kw'áyewi namuu. Indá woväytü^oâ^oamí hádídi woväy^oaywoeni^oin.” 18 Häyü thaa ginho í^oo^o Paul nat'ayjaapóe píhay, hedího íbéedí í^o yä^odäpí^o p'oe^owaahâ^oá óetu^oan, “Jesus Christ-di naa dínk^ot'ú^o wíjôeni^odi, há^oi a^oyúví^owedi ópeeve.” Hedí í^o p'oe^owaahâ^oá wesebo únpee.

19 I^o a^oyúví tsonnin dínhanginná í^o a^oyúdí wiyá wí^ooväychä^ot'ankháymääpí^oin, hedího indi Paul-á Silas-á ovänýä^odi ovänkhókhay^oan í^o bú^owín p'ó^odédí^oin dikw'ó^o diwepiye í^o bú^o pinge, 20 hedá oväytü^oan, “Ná^oin Hudíyo senä^odá nanbí bú^o iwe in t'owa oväyt'e^oya^odo^o.” 21 Indá inbí khuu nanbí t'owa ovähä^oo^o, hedí na^oin gínkhâk^oóe ná^oin khuu äykáyjí^oin háa äy^oa^oginnamí^oin, na^oindá Rome t'owa gimuu^odi.”

22 Hedího in wé^ogen t'owa iwe diji^oindi Paul-á Silas-á ovänýä^o, hedí in bú^owín tsonnindi inbí aa ovänwhé^oe^o, hedí ditsonpóe ovänwhää^oní^oin. 23 Báyéki ovänwhädi ihaydáhá^o ovänpansóge, hedí í^o pan tewhá äyí^odi óetu^oan híwó ovän^oâyíngí^oamí^oin. 24 Gin óetu^oan dihaydí í^odá pan tewhá pinge ovänsóge, hedí ovänpó^ot'ähkí^oú^o.

25 Khun pinudi háädi Paul-á Silas-á dánjüusu^oo^o hedá dänkha^owo^o Jôesi Tádá óekú^odaa^oamídí. In wé^ogen pan dikw'ó^onindi ovánt^oóeyande^o. 26 Ihaydi tsikhagipi í^o nan hânho na^oa^oyäpóe, hedí í^o pan tewhá tepú wänbo na^oa^oyäpóe. Wesebo í^o pan tewhá phódi nakuu^odee, hedí í^o kadéna in pan oväywhi^okw'ódi^oí^o dínhwísu^odee. 27 I^o pan tewhá äyí^odi najósa^owo hedí í^o pan tewhá phódi naku^oundi imû^o, hedího na^oan t'ähki in pan dishavepee^oin, hedího iví tsijó phá^o iwahaké^o hedí ipikhe^okhây^omáawán. 28 Hebo Paul ituwínú, “Wí^obo wíwíwä^oamí^oí^o. Na^oindá t'ähki wa^odi náäbo gikw'ón.”

29 I^o pan tewhá äyí^odi wí to^owí óetu^oan, “Wên phakó dínmá^o,” hedí ónmäädi í^o pan tewhá ee iwänäts^oúde. Hânho nathathapoe^oo^o nakhunwóeda^odi, hedí wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége^odisóge. 30 Hedí iwínúdi oe já^owépiye ovänpiye hedí ovántü^oan, “Navi sedó^oin, hânna dáy^oamí naa dí^oaywoeni^oí^o?” 31 Indi óetu^oan, “Nanbí Sedó Jesus-ví^opiye biwäyü, u-ádi uví k'aygi^oindádi, handidânho woväy^oaywoeni^o.”

32 Hedí Paul-ádi Silas-ádi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí^o í^o pan äyí^odi-á hedá t'ähki iví k'aygi^oindá oväytü^oan, 33 hedí wese í^o khun í^o pan äyí^odi ovänho^o ovän^oowéedi-ídi ee datsa^oan deje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé^ogen iví k'aygi^oindá oväy^op'ó^op'oe^oan. 34 Hedáhá^o Paul-á Silas-ádi iví tewhá eepiye ovänpiye hedá ovänhújôn. I-á iví k'aygi^oindá t'ähki ívíwo dihíhchanpóe, náä-áho Jôesi Tádáví^opiye dívíwäyüdi.

35 Wiyá tháwán hedéndí in bú^owín tsonnindi wên äyí^onin senä^o oväysan í^o pan äyí^odi óetu^oamídi Paul-á Silas-á ovänma^op'ä^odi-í^oin. 36 I^o pan äyí^odi Paul óetu^oan, “In bú^owín tsonnindi naa dítu^oan wänma^op'ä^odi-í^oin. Náä-áho damú-í. Jôesi Tádáho wovän^oâyíngíhúuwí.” 37 Hebo Paul-dá in äyí^onin senä^o dipówá^oin oväytü^oan, “Tobá wí t'aywó^odi wídnshaapí wänbo^o, hedá tobá oe Rome gänkháwäta^ok'óe wänbo^o, in bú^owín tsonnin ditsonpóe na^oin díwhää^oní^oin in t'owa t'ähki dímu^oni iwe, hedáhá^o dípansóge. Hedá

* 16:10 Luke náä indádi nají, í^o to ná^oi háäwí ita^omandí.

nää-á kaadibo wáypiye dísaani⁷in dida⁸. Hebo há⁹to han dí¹⁰amí. Ja¹¹ ovây¹²tu¹³an nâwe wí¹⁴bo dí¹⁵â-í heđi indân dípeemâni¹⁶.”

³⁸ Heđiho in áy¹⁷i¹⁸nin senâ¹⁹di in bú²⁰wín tsonnin ovây²¹t²²ôe²³an háa Paul natú²⁴in. In wíje Rome²⁵in damuu²⁶in in tsonnin dínhanginpóe ihayđi hânho dikhunwóeda²⁷póe, ³⁹ heđiho i²⁸ pan tewhá eepiye dimáa heđi kay²⁹indi ovântu³⁰an, “Dín³¹owóje undi.” Heđáhá³² iweđi ovânpiye heđi ovândaa³³an i³⁴ bú³⁵đi dapee-í³⁶in. ⁴⁰ Heđiho pan tewhá eedi dapeđi Lydia-ví³⁷piye damáa. Iwe in Jesus-ví³⁸piye dívíwâyunde³⁹in ovây⁴⁰keeweaa⁴¹senwaatu⁴²andí ee bú⁴³đi dapee.

17

Oe Thessalonica bú¹ Paul-á iví² k'ema³indá⁴ ovây⁵t⁶ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á ná²in wíje bú³ Amphipolis-á Apollonia-á ²ge daphade, ihayđáhá³ Thessalonica bú⁴ dapówa. Iwe wí Hudíyoví méesate⁵ay dínk⁶óe. ² Heđi Paul i⁷ Hudíyoví méesate eepiye namáa, ihayđá⁸ i⁹o waabá wâhâá namáa wânbo¹⁰. Eewa poje jáađi kuykhanwówa thaa eeje Jôesi Tádávi ta¹¹nin ovây¹²tundo¹³, heđi i-áđi indáđi dívíhée¹⁴an itunnan ni¹⁵gedi. ³ Háa Jôesi Tádávi ta¹⁶nin natunda¹⁷in ovây¹⁸thayyan, heđá ovây¹⁹keyan ná²⁰in ta²¹nin ta²²gendi natú²³nin i²⁴ to²⁵wí Jôesi Tádáđi óesóge²⁶i²⁷ t'owa ovây²⁸aywoenídí it²⁹ôephadekhây³⁰máadáhá³¹ nachuwagi³²o, hebo wíyá nawáywówápuwagi³³o. Heđá ovây³⁴tu³⁵an wá³⁶, “Ná³⁷i Jesus, iví³⁸gedi naadi wây³⁹tumáa⁴⁰i⁴¹, i-ân i⁴² namuu Jôesi Tádáđi óesóge⁴³i⁴⁴ t'owa ovây⁴⁵aywoenídí.” ⁴ Wên Hudíyo iwe diji⁴⁶indá heđá báyéki Hudíyo dimuup⁴⁷in Jôesi Tádá dâ⁴⁸y⁴⁹a⁵⁰ginmá⁵¹indá, heđá báyéki p⁵²ó⁵³dédí⁵⁴in kwiyá⁵⁵ wá⁵⁶, indá dívíwây⁵⁷u ta⁵⁸gen namuu⁵⁹in háa Paul natú⁶⁰nin, heđi Paul-áđi Silas-áđi dívíwón.

⁵ Hewânbo in wé⁶gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwây⁷udi, heđiho wên senâ⁸ dichá⁹muup¹⁰in háađi waa ee bú¹¹ pinge dívíkwín¹²umáa¹³in ovây¹⁴hógidáhá¹⁵ báyéki wây-á t'owa ovây¹⁶wé¹⁷ge¹⁸an, heđi ovây¹⁹t'e²⁰ya²¹nandi ee bú²² t'âhkí dínwân²³pitú²⁴. Ihayđáhá²⁵ in Hudíyo-áđi in senâ²⁶dáđi wí sen Jason gin nakháwá²⁷i²⁸vi tewhá eepiye dimáa, i-á Jesus-ví²⁹piye iwây³⁰unde³¹ni namuu, heđi in phóđi ónthâani³²in dívíkhâáde³³. Paul-á Silas-á ovântu³⁴wámáa oe já³⁵wé ovânpeeyé-íđi in t'owavi páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí³⁶ovânshaapi, heđiho in senâ³⁷di ovây³⁸piye Jason-dá heđá in wé³⁹gen Jesus-ví⁴⁰piye dívíwây⁴¹unde⁴²indáđi. Khóh⁴³kayđi in bú⁴⁴ tsonninbí⁴⁵piye ovây⁴⁶ho⁴⁷, heđi dívítu⁴⁸wínúndedí ditú⁴⁹, “Ná⁵⁰in senâ⁵¹di wâhâá dimáa wânbo t'owa ovây⁵²t'e⁵³ya⁵⁴do⁵⁵, heđi nää-á nâáwa dipówa. ⁷ Heđi ná⁵⁶i Jason-dá ovâ⁵⁷ysíghógi. T'âhkí ná⁵⁸in t'owa i⁵⁹ tsondi Caesar-ví tson⁶⁰tun dâ⁶¹y⁶²a⁶³ginhânúnde⁶⁴. Ditú⁶⁵ wí to⁶⁶wí Jesus gin nakháwá⁶⁷i⁶⁸ i⁶⁹ kodi tsondi namuu.” ⁸ Heđiho in t'owa t'âhkí heđá in bú⁷⁰wín tsonnindá dit⁷¹oe ihayđi dit⁷²ayyaapóe. ⁹ Ihayđiho in tsonnindí Jason-dá in i-áđi diji⁷³indáđi ovây⁷⁴châ⁷⁵wá⁷⁶âakannan ovây⁷⁷ma⁷⁸p⁷⁹âđi-íđi.

Oe Berea bú¹ báyéki t'owa Jesus-ví²piye dívíwây³u

¹⁰ Wesebo i¹ khun in Jesus-ví²piye dívíwây³unde⁴indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú⁵piye ovânsan, Berea gin dâ⁶ytu⁷o⁸i⁹. Iwe dapówa ihayđi i¹⁰ Hudíyoví méesate¹¹ay eepiye damáa. ¹¹ In t'owa iwe¹²indá in Thessalonica-wínbí shánki dikhây¹³muu ovânt¹⁴ôeyaaníđi. Háa datú¹⁵in dit¹⁶ôeyanda¹⁷, heđi thamuwagi Jôesi Tádávi ta¹⁸nin dâ¹⁹ytundo²⁰ dínhanginúu²¹wíđi tigúba háa ovây²²tu²³an waa ta²⁴gen namuu²⁵in. ¹² Báyéki t'owa inbí hí²⁶ ovânwây²⁷u, in diweđi wên p²⁸ó²⁹dédí³⁰in Greek senâ³¹dá kwiyá³²dá diji.

¹³ Hewânbo wên Thessalonica-wín Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádávi hí¹oe Berea wá² ovây³t⁴ôe⁵o⁶, heđiho iwepiye dimáađi báyéki t'owa hânho ovây⁷t'e⁸ya⁹nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví¹⁰piye dívíwây¹¹unde¹²indi Paul oe mâap¹³oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dâ¹⁴nwóy¹⁵i¹⁶. ¹⁵ Wên t'owa-áđi Paul namáa, heđi indi Athens bú¹⁷piye óeho¹⁸. Iwe i¹⁹đi ovây²⁰tu²¹an oe Berea-piye diwây²²mú²³-i²⁴in, Silas-á Timothy-áđi ovântu²⁵âamíđi háađi dâ²⁶nkodi ihayđi iví²⁷piye da²⁸â-í²⁹in. Heđiho han díví³⁰an.

Paul-di in Athens¹in t'owa ovây²hée³an

¹⁶ Wá¹đi Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovântsí²kha³máadíbo kodi wínachanpóepi imúndedí báyéki háa⁴wí dínk⁵wó⁶di⁷ in t'owa dâ⁸y⁹khíjéđi inbí jôesi dínmuu waa dâ¹⁰y¹¹châ¹²á¹³i¹⁴. ¹⁷ Heđiho in Hudíyoví méesate¹⁵ay ee báyéki ovây¹⁶hée¹⁷an Hudíyo-á Hudíyo dimuup¹⁸indá, to¹⁹wên Jôesi Tádá dâ²⁰y²¹a²²ginmá²³in. Heđá wá²⁴ thamuwaa-á bú²⁵ pinge dâ²⁶y²⁷hâ²⁸áwí²⁹kw³⁰ch³¹áade³² iwe in to³³wên diphademánníndá ovây³⁴hée³⁵o³⁶.

¹⁸ Heđá wéndá senâ¹ wá² iwe diji³, indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí há⁴hkan dínmuu⁵in díví⁶há⁷o⁸. * Ná⁹in senâ¹⁰ Paul-áđi dívítu¹¹hkandodi wên ditsikapóe, “Hânnan ná¹²i há¹³só¹⁴yó natunji?” Heđá wéndá ditú, “Há¹⁵déewá p¹⁶i¹⁷wên t'owavi jôesiví¹⁸gedi

* **17:18** In Epicureans dívíwây¹unde² i³ shánki híwó⁴đi háa⁵wí in t'owagi⁶ namuu dihí⁷chaa⁸níđi nää oepáa k'ayđi. In Stoics-á dihâ⁹hkanji¹⁰ ta¹¹gendi gihí¹²chaa¹³níđi wí¹⁴ginhâ¹⁵y¹⁶â¹⁷hpi háa¹⁸wí wânbo gida¹⁹i²⁰ in heđiháa wá²¹yđi wânbo wí²²gihay²³taachaa²⁴nípi.

ihí?máa.” Gin ditú? gá Paul-di Jesus-ví?gedi ovây?t'oe?odân, hedí ovây?tumáa nachuu?in hedá nawáywówápóe?indá.

¹⁹ Hedího in tunjowa?ví?piye óho?, ee okú eedi Areopagus gin dâytu?o?í?, hedí óetu?an, “Na?indá gihangin?anda? ná?i ts'aabi? háäwí?gedi u?di t'owa ovâyhá?o?í?. Ti na?in dit'oe?amí?gedi? ²⁰ Báyéki háäwí nawé bihéé?andi wémúu wänbo wígit'oe?pi, hedânho haa natunda?in ginhanginnán?in gida?.” ²¹ (In Athens-windádi hedá in já?wé?in t'owa iwe dithaa?indádi háädi wänbo t'ähki háäwí wänbo ts'aabi? namuu?gedida? dívihí?máa hedá dit'oe?o. Hedánkun han óetu?an Paul.)

²² Hedího Paul in tunjowa?ví páadépiye iwínú hedí ovây?tu?an, “Un Athens?in t'owa, naadi wây?munde? un báyéki únháäwíkw'ó?nin bín?a?ginnmä?in. ²³ Unbí bú?i?ge ojidi wáyéje unbí jôesi bín?a?ginnmä?i dómú?, hedá wá? wí antâa-á dómú?, iwe bínháäwíkw'óe?o í? bín?a?ginnmä?igí?, hedí eedi gin nata?muu: Wí jôesigí? ná?i antâa áypaa, tobá í? áytaapi wänbo?.” Ná?i madi bín?a?ginnmä? tobá bintaapi wänbo?, hedího náä-á iví?gedá naadá wây?t'óekankhây?máa. ²⁴ “I-á Jôesi Tádá namuu, i-á ná?i nan oepáa-á hedá í? háäwí t'ähki iwe nakw'ódi-á ikhíjé, hedí i-á oe makówa-á náä nangá shánki natsonji?. Hedánkun í? méesate t'owa dâyk'w'ódi eejeda?mân wínathaapi. ²⁵ Hedího t'owaví?wedi kháge? wänbo wí?üntáypí, gá háäwí wänbo t'owa dâypa?í wí?üntáypídan. I?dánkun t'owa t'ähki inbí wówátsi-á inbí háä-á hedá háäwí dántáy?í t'ähká ovây?má?.” ²⁶ Jôesi Tádádi wée sen ikhíjé, hedí iwediho t'ähki nange?in t'owa dipuyá náä oepáa k'aydi t'ähki dívithaayé-ídi. Hewänbo in dipuyápidíbo? Jôesi Tádá í?ánshaa?an háädi hedá wéngé dívithaayé-í?in. ²⁷ Jôesi Tádádi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-ídi, hedí hádeebá óeshaa-í óetu?wámáadi. Hewänbo ta?gendi na?in t'owaví?wedi kayi? wínajihpi, wéeví?wedi wänbo-á joe. ²⁸ Jôesi Tádá namuudánkun na?in giwówáji?, hedá iví?a?yánmáa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta?kannin wänbo ditú, “Na?in wänbo iví áy gimuu.” ²⁹ Hedího Jôesi Tádávi áy gimuu?di wíngkhây?áhpí gi?áan?in i-á wí háäwí waagi?bá namuu?in t'owa?gedi diwánpí?ánshapóedí inbí mandibo dâypaa?í? óedodí haa kwák?u ts'á?í?di haa k'uu?di. ³⁰ Jôesiví?gedi t'owa híwó wídika?póya?pi ihaydi, í?di wí?ovây?u?anpi ihaydiho naná ovây?tuhcháänú-í?in, hewänbo náä t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji?in ovây?tumáa inbí t'aywó?di dâyjoe?amídi wí?ovây?tuhcháänú-í?pidí, ³¹ gá owáy wí thaa ide?mandi? naná? diwe ovây?ta?geekkw'óeni? t'ähki t'owa haa híwó haa híwóhpí díví?annin, hedí wí senho óesóge gin ovây?tu?amídi, hedí ná?i sen óewâywówápaadi thay?eedí dínkeeyan óesóge?in” gin Paul-di ovây?tu?an.

³² Wí to?wí nachuu?í nawáywówápóe?gedi dit'oe ihaydi, wên dip'áajidi t'ámáge Paul óetumáa, hewänbo wáy-á wéndá ditú, “Owáy wíyá háädi ná?i bihéé?andi? wíyá git'oe-í?in gida?.” ³³ Hedí Paul iwediho namáa. ³⁴ Wên sená? iví hí? ónwây?udi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwá, i-á Areopagus-wi tunjowa?diwedi?í?bá namuu. Wí kwee wá? iwây?u, Damaris gin nakháwá?í?. Hedá wáy wáy-á t'owa iwe diji?in wá? dívíwây?u.

18

Paul-di Jôesi Tádávi híwó?di tun oe Corinth bú? ovây?t'oe?an

¹ Ná?i naphade ihaydi Paul Athens-di namáa, hedí Corinth bú? napówa. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwá?í? óets'antaa, i-á oe Pontus nange na?aypuyá. Iví kwíjio Priscilla-ádi Italy nange wá?háädi dats'napówa, gá í? Rome-wi tsondi p'ó?dédí? Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykhehpiyedán. ³ Paul-á ná?in wíje?inbí?piye namáa hedí indádi iwóyí?. I-ádi indádi te?aapa?in dimuudi wé?ge dívít'oe?an. ⁴ Kaykhanwówa thaa eede Hudíyoví méesate?ay eepiye Paul namáa?á, hedí kay?indi ovây?hée?o?. Ikháäde Hudíyo dimuu?in hedá Hudíyo dimuupí?indá iví hí? ónsigí?amídi.

⁵ Silas-ádi Timothy-ádi Macedonia-di dapówa ihaydiho Paul wíyá wí?ite?aapaapi, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádávi hí? in t'owa ovây?t'oe?o?, hedí thay?eedí in Hudíyo ovây?há?o? Jesus-áho namuu í? to?wí Jôesi Tádádi óesóge?í? t'owa ovây?aywoenidí. ⁶ Hewänbo wí?ónsigí?anpidí iví?piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpí?da? iví?gedi dívíhée?an. Hedího iví aa iwedi ina?jeepídi ovây?keeyamídi ovây?joekankhây?máa?in. Ovây?tu?an, “Jôesi Tádávi?wedi ípedeedá, unbí?innân únmuu, naa wídncháänú-í?pi. Náä iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí?innân ná?i hí? dovây?t'óekankhây?máa.”

⁷ Hedího ovây?joe?andi wí sen Justus gin nakháwá?í?iví?piye namáa. Justus-á í? Hudíyoví méesate?aynú?nathaa, hedí Jôesi Tádá báyéki óe?a?gin. ⁸ I? Hudíyo méesate p'ó?dédí? nakháwá? Crispus gin. I-ádi iví k'aygi?indádi t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwây?u, hedá báyéki wáy-á ná?in Corinth-win t'owa wá? Jôesi Tádávi tun dit'oe?di dívíwây?udáhá? ovây?p'ó?p'oe?an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemú? waagibá ún?póe, hedí Paul óetu?an, “Wí?unkhunwóeda?í?pi ovây?t'oe?áamídi naví?gedi, wíwíwóy?nípí. ¹⁰ Naadi wí?áyingimáa, hedího wí to?wídi wóeyá?dá há?to wóewa?amí, gá náä bú? báyéki t'owa naví?in dínpuu?í?in dithaadán.” ¹¹ Hedího Paul wí paayodá pingé ee bú? iwóyí? Jôesi Tádávi hí? ovây?há?ódi.

¹² Oe Achaia nange wāhāā Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhāädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ünkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'i sendá t'owa ováyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmääniídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymaawân hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Ná'i sen wên háawin t'aywó'nin heđiháa wên háawin wāhphađe yā'dāapí'in namuu'in i'andáho', ihayđânho híwó namúni naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wáy't'óeyaaniídí. ¹⁵ Hewânbo náá úvíwānpituhānbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwā namuu i'gedá, heđá unbí khuu i'gedá. Heđáho unnānho únpiikhây'ā' ná'i hāāwí bínkodi'amí'in. Naa wó'da'pí otúuni'in gi'bi hāāwí háa híwó'di háa híwóhpi' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyā', i-á Sosthenes gin nakháwā, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhā', hewānbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'áyingimāgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyú thaa iwóyí', heđáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in ovâyjoe'andi i-áđí Priscilla-áđí heđá Priscilla-ví sen Aquila-áđí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamíđí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imāgi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimān. ¹⁹ Hebo iwe dipowápíđíbo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-áđí Priscilla-áđí ee bú'bo dānwóyí'. Paul-dá ovānjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-áđí báyéki ihé'an. ²⁰ Wēndi óedaa'an báyéki thaa indáđí iwóyí'níđí, hewānbo Paul winahjépi. ²¹ Ovāysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúđáho naa wíyá unbí'piye owáy'āā-i." Hedí iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú' napowá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovāysengitu'āamíđí. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wāhāā báyéki thaa na'ān, hedí iwedi oe Galatia nange i'ge t'āhki heđá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in ovâykhāge'namíđí shánki kay'indi dívíwāyū-íđí.

Apollos-di Jôesi Tádáví híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovāyt'óe'an

²⁴ Ihayhāädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyā'í' Apollos gin nakháwā'í' oe Ephesus-bá napowá. Ná'i sendá nahí'magan, heđá Jôesi Tádáví ta'nindá híwó'dá óntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedí únhanginná, hedího pin ta'gedí wáy-á t'owa i'gedí ovāyhí'máa, heđá áyíngidá Jesus-ví'gedí ovāyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oe'andiví hāhkan ní'gedíđá' únhanginnān wānbo'. ²⁶ Khunwōeda'ginpíđíbo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovāyhé'an. Priscilla-áđí Aquila-áđí dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedí Jôesi Tádáví khuu shánki thay'eedi ónthayyan.

²⁷ Heđáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedí in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-íđí, hedího indi in Achaia-win Jesus-ví'imbá únmuu'in ovāyta'nan Apollos óesígikáyj'ín. Apollos-á oe Achaia napowá ihaydi báyéki ovāykhāge'nān in to'wēn Jôesi Tádáví sígisehkaná únmuudi Jesus-ví'piye dívíwáyū'in. ²⁸ Iví tun únkay, hedí in t'owa t'āhki'ví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwáyunde'in, hedí Jôesi Tádáví ta'nin ovāytundodi ovāythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'í' t'owa ovāy'aywoeniđí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedí ovāyhé'an

¹ Wa'đi Apollos oe Corinth bú' wáy nají' ihaydi, Paul i' nange i'gedí na'āđi Ephesus bú' napowá, hedí wēn t'owa John i' p'ó'p'oe'andiví hí' ónwāyū'in ovāymú'. ² Paul-di ovāytsika'yan, "Ti ná'i Yā'dāa'í P'oe'wāhāā bínkē' úvíwāyū ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wígínhanginnāhpi wí Yā'dāa'í P'oe'wāhāā wānbo nají'in." ³ Paul-di ovāytsika'yan, "Háadan handi wovāy'p'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oe'andiví hāhkan áy'wāyūđān." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovāy'p'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dáyjoe'andān, hedí ovāytmáa, 'Naví tí'úugé wí napowagí'o'iví'piye úvíwāyū-í.' Hedí há'i-á Jesus-ān namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovāy'p'ó'p'oe'an dáykeeyamíđí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyū'in. ⁶ Hedí Paul iví'đi imank'ú'đi i' Yā'dāa'í P'oe'wāhāā dínwān, hedí wíyá pí'wí tundi dívíhí'máa, heđá Jôesi Tádáví tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Mađi tá'đi wíje senā' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'āhki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ā, hedí khunwōeda'ginpíđíbo' in t'owa ovāyhí'máa. Ovāythayjo' Jesus-ān namuu i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'í' t'owa ovāy'aywoeniđí, hedí ikhāāde' iví hí' ónsíg'amíđí. ⁹ Hebo wáy wēn díví'p'ónkáy'andi wídívíwáyūpí, heđá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovāyhé'an. Heđānho

* 18:18 Wáyjéđi in Hudíyo senā' inbí tun dívímá' Jôesigí' díví't'óe'ámíđí, hedí inbí phó dáysóemā' inbí t'óe dáybowa píhāy.

Paul-di náʼin ováyojeʼandi in Jesus-víʼpiye dívíwáyundeʼin i-áđi ováyoʼ, heđi wí tewhá eepiye dimáá, wí sen Tyrannus gin nakháwáʼiʼđi tʼowa ováyháʼoʼ iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi híʼ ováythayjoʼ. ¹⁰ Wíje paayo tʼáhkí Paul gin iʼan, heđi handiđi in tʼowa Asia iwéngé dithaaʼin Naʼinbí Sedó Jesus-víʼgedi ditʼoe, Hudíyo dimuuʼindáđi Hudíyo dimuupiʼindáđi.

Sceva-ví eʼnún didaʼ in yáʼdâapiʼin pʼoewaahâa ovaykhepeeyé-iʼin

¹¹⁻¹² Jôesi Tádáđi Paul óekhágeʼnan pinnán tʼóe iʼamíđi, giʼbi hááwi in tʼowa wémúu wánbo dáymúʼpíʼ, heđiho aaʼây hááwi dedantáa hááwi itágeʼiʼ in dihaykwʼoʼninbíʼpiye ováyoʼ, heđi dihehkáapóe, heđá yáʼdâapiʼin pʼoewaahâa-á in tʼowa ováymáaʼin dínpee.

¹³ Ihayháábá wên Hudíyo wáʼ wéngé tʼáhkí dívíjýende náʼin yáʼdâapiʼin pʼoewaahâa tʼowaviʼwedi ováykhepeeyé-íđi. Náa-á indá divíkhááde hanbá dívíʼamíđi Jesus-ví kháwá ónháyáʼdedi. Ginnân ováytumáa in pʼoewaahâa: “Náʼi Jesus-ví kháwá dónkháyáʼdeʼ, ivíʼgedi Paul-di in tʼowa ováyʼtʼóeʼoʼ, heđiho naadi wítonmáa náábo ópeeve náʼi tʼowaviʼwedi.” ¹⁴ Wí Hudíyo owháʼ pʼóʼdédíʼ Sceva gin nakháwáʼiʼ tsé ihay eʼnún gin dívíʼoʼin únkwʼó. ¹⁵ Hewánbo han ditú ihaydi, iʼ yáʼdâapiʼ pʼoewaahâadi ováytuʼan, “Jesus dótaa, heđá toʼwí Paul namuuʼindá dínhanginná. Hebo undá — toʼinnan ímuuʼ?” ¹⁶ Heđi iʼ sen iʼ yáʼdâapiʼ pʼoewaahâadi óemáaʼiʼđi ováytaachânuđi hânho ováymahpúu ováyʼtan píhay, heđi aawhéé buugiʼnin diwahkanmuuʼin iʼ tewhá iweđi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus búʼ dithaaʼin Hudíyo-á Hudíyo dimuupiʼindá dínhanginpóe háa dínpóeʼin, heđiho dikhunwóedaʼpóe, heđi ditúʼ Nanbí Sedó Jesus hânho hayʼi namuuʼin. ¹⁸ Heđi báyéki in Jesus-víʼpiye dívíwáyúʼin Paul-víʼwe dipówá, heđi dívíʼaywóʼdiháátsiʼandá dáykeekwʼóđi háa dívítseyekanhonin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanháʼindá inbí chuge háhkan taʼdi dáykán, heđi dáypahánú in tʼowa tʼáhkí dáymúníđi. Iʼ taʼdi háyú nacháʼmuuʼin dáymaapa ihaydi pʼánántá maapaasón (50,000) kwákʼu tsʼáʼi cháʼ napóe. ²⁰ Handiđiho shánki wánbo tʼowa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi híʼ ditʼoeʼo heđá iʼpiyá dívíwáyundeʼ.

Háa Paul nakandaʼ waa

²¹ Náʼi hááwi napóeʼi napháde ihaydi, Paul iʼánshaamági namú-íđi oe Macedonia nangepiye heđá Achaia nangepiyá heđáháʼ oe Jerusalem búʼpiyá. Natú, “Owáy eepiye omáa ihaydáháʼ dínkháyáʼʼ oe Rome-piye wáʼ omú-iʼin.” ²² Oe Macedonia-piye wíje ivi khágeʼnin isan, Timothy-á Erastus-á damu, hebo i-á shánki háy táhki oe Asia nangebo iwóyíʼ.

Demetrius-di in tʼowa ováyʼtʼeʼyaʼnan heđânho híwóhpi dívíʼamíđi

²³ Ihayhááđi oe Ephesus báyéki tʼowa ditʼaayyaapóe in Jesus-ví pʼóe iʼge dimánninbíʼwepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwáʼiʼ iwe naʼán, i-á kwákʼu tsʼáʼiʼđi ihááwípaʼi namuu, heđi méesate híʼindi ipaʼ, náʼi méesate-á iʼ kwee Diana dáyaʼaʼginnmáʼ iweʼi méesate hayʼi waagibá nakeetʼóeʼiʼ. Demetrius-á heđá in wéʼgen i-áđi dívíʼtʼóemáaʼindá híwó hay cháʼ dintsʼúyaʼ inbí tʼóe iweđi. ²⁵ Heđiho Demetrius-ádi ivi tʼóeʼin heđá wáy-á wéndá háʼbi tʼóebá dívíʼoʼindá ováywéʼgeʼan, heđi ováytuʼan, “Kʼemaʼin, únhanginná báyéki cháʼ nanbí tʼóe iweđi gintsʼúyaʼnin. ²⁶ Unbo bínmuʼ heđá itʼoe háa náʼi sen Paul ikanhonin. Iʼ natúʼ in jôesi tʼowa dáypaʼin dáyaʼaʼginnmááníđi taʼgennin jôesi wídimuupi, heđi wíʼgingí náá Ephesus-á heđá náʼi Asia nange tʼáhká tʼowa ivi híʼ ováywáyukannan, heđá ivi híʼ únmuuđi báyéki tʼowa Diana-víʼwedi dívíjâaʼan. ²⁷ Hádeé nanbí tʼóe iʼgedi tʼowa híwóhpi dívíʼánshaaʼamíʼin napúuwí. Heđá iweđá mađi wáʼ napúuwí tʼowa díʼáaniʼin iʼ hayʼi kwee Diana iʼ toʼwí naʼindi áyʼaʼginnmáʼivi méesate wíʼúnchâʼmuupiʼin. Heđá tobáháa tʼáhkí tʼowa náá Asia-windáđi heđá in wéʼgen háwéngé tʼáhkí dithaaʼindáđi náá óeʼaʼginnmáʼ wánboʼ, mađi náá iweđi páádepiye díʼáani hayʼi winamuupiʼin.”

²⁸ In tʼowa háa Demetrius natúʼin ditʼoe ihaydi hânho ditʼaayyaapóe, heđi dívítuwinúnde gin, “Diana náá Ephesus-wi namuuʼi báyéki hayʼi namuu.” ²⁹ Heđi shánki báyéki tʼowa diwéʼgepóe, heđi dívíʼehtuwinúndeʼ, heđi wên wíje senáʼ oványáʼđi ovánkhóhkayʼan oe búʼ pingé tʼowa dívíwéʼgeʼoʼ iwepiye. In senáʼdá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwá, indá Macedonia nangewin damu, heđi Paul-áđi wéngé tʼáhkí dánjýendeʼ. ³⁰ Paul in tʼowa dikwʼóʼ diwepiye natsudedaʼ ováyhéeʼamíđi, hewánbo in Jesus-víʼpiye dívíwáyundeʼindi óekháaʼan. ³¹ Heđá wên Asia-win pʼóʼdédíʼin senáʼ Paul-ví kʼemaʼin únmuuʼindi Paul óntʼóesan óetuʼáamíđi in tʼowavi páádepiye wíʼikeehúwípiʼin.

³² In tʼowa tʼáhkí wéʼge shánki dínthkwtúʼ. Wênho wên háawên dívítuwinúndeʼ, heđá wáy-á shánki píháa wánbo-á. Wên háyúhaydiđá tʼowa dínhanginná háađi diwéʼgepóeʼin. ³³ Heđi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwáʼiʼ oe páádepiye óewínúđi óetuʼan háa natúʼin. Heđiho Alexander imannan in tʼowa dívíʼóeyaaníđi. Nadaʼ in tʼowa ováytuʼáamíʼin in Hudíyo wíʼováyhíwóhpiháñú-ípíđi náʼi napuwamán níʼgedi. ³⁴ Hebo

Alexander-á Hudíyo namuu² in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'áhkídíbo mađi wíje óeđa t'áhkí shánkí kaygi wánbo dívítúwínúnde², “Ná² í Ephesus-winbí Diana hángo hay² í namuu² gin.

³⁵ T'óedíwán í² bú²wi ta²kandídi hánda² ováykannan in t'owa, heđi ováytú²an, “Un Ephesus-win imuu²in, t'áhkí t'owa wéngé t'áhkí dikw'ó²nin dínhanginnáhpí²an ná²in Ephesus bú²win t'owa ná²í hay²í Diana-ví méesate únmuu²? áy²áyíngimáa²in, heđá í² k'uua Diana waag-ibá únchaa²í² oe makówádí únke²t'á²di-á wá² áy²a²gindo². ³⁶ Tóebo wúnkodipí natúnidí ná²í hááwí ta²gen wínamuupí²in. Heđángo ánpí ikwo²ní, heđi wíyá háawên wí²úví²ámipí híwó úví²ánshaapídíbo². ³⁷ Undi ná²in wíje sená² náápiye bínmaa tobá hááwí wánbo méesate iweđi wíđánsá²manpí wánbo², heđiháa nanbí Diana áy²a²ginmá²í²íví²gedí háawin t'aywó²nin wídatúhpí wánbo². ³⁸ Heđiho Demetrius-áđi in i-áđi dívít'óemáa²indáđi wí to²wí ónt'e²p'éeđe-í²in dida²dá, dínkhây²á² óetsondiwekáani²in. In tsonnin dívíwé²gekw'óe²ó t'owa ováyitunjó²namídí, heđi in t'owaví t'ehpide tun ováyit'óeyande². ³⁹ Hebo wíyá hááwí í²gedí íhéeda²dá, heđán úntsikhakanpoe²o in bú²win p'ó²dédí²indi in t'owa t'áhkí ováywé²ge²an píhay. ⁴⁰ Ná²í gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin dívítúnidán un náwewin t'owa unbí p'ó²dédí²indáđíbo úvípíhánmáa²in. Háa náá thaa napóe waa wínakhây²áhpí napúuwí²in, heđi tóebo wí²únkodipí ováyitú²ámídí háađi un t'owa úvit'aywé²ge²andi.”

⁴¹ Heđi han natú ihaydi ováyitú²an t'áhkídíbo² inbí²piye dimú²-í²in.

20

Paul-á íví k'ema²indáđi oe Macedonia-piye heđá Greece-piyá dimáa

¹ T'áhkí hánda² napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví²piye dívíwáyunde²in ováywé²ge²an, heđi ováyitú²an kwee waa sen waa dí²á²be-íđi. Heđáhá² ováysengitú²andi ováyjoe²an oe Macedonia nangepiye namú-íđi. ² Ee Macedonia iwéngé t'áhkí íjyéndéđi in dívíwáyunde²in iwe dikw'ó²nin wá² hanbá ováyhée²an, heđáhá² oe Greece-piyá namáa. ³ Iwáy wá²há² poje p'óe ná²án. Ihaydáhá² íkhây²an oe Syria nangepiye kophé iweđi namú-íđi, hewánbo únhanginpóe in Hudíyó óeháyí²í²gedí dívíhí²máađi, heđiho íví ánshaa í²egó²andi oe Macedonia nange í²ge nawáymáa.

⁴ Ná²in sená² i-áđi dimáa: Sopater oe Berea bú²wí², i-á Pyrrhus-ví e²nú únmuu; Aristarchus-á heđá Secundus-á oe Thessalonica bú²win damuu²indá; Gaius oe Derbe bú²wi-á; Tychicus-áđi Trophimus-áđi oe Asia nangewindá; heđá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná²in sená² oe Troas bú²piye dipáadémáa, heđi Paul-áđi naa-áđi oe Philippi bú²bo únwóyí², in Hudíyóví shánkí²eedí dínpháde píhay, ná²í shánkí²eedí dáytú²o² “Owáaseepí² Pává Dáyk'o²í Thaa² gin. * Ihaydá iweđá kophé iweđi gamáa, heđi p'ánú² thaa napháde ihaydi oe Troas gapówa, in wé²gendi ná²in dítsikha²máa iwe, heđi wí jáađi iwe gikw'ó.

Oe Troas í² e²nú Eutychus nachuudí óewáywówápa

⁷ Dumíngu iwe ívíwé²ge²an í² méesa buwá áyk'o²íđi, heđi Paul-di díhí²máa. Khunpinu puwahaydi íhé²an gá wíyá tháwán iweđi íjáakankháymáađán. ⁸ T'áhkídíbo oe wha²k'ay íve giwé²gekw'ó, heđi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e²nú Eutychus gin nakháwá²í nawháphóđikhuuchá² deedi ná²án, heđi hángo najóeda²puwamán Paul thaa t'áhkí íhí²máađi. Téegíndi najókhándi, ná²án díweđi oe já²wépiye najóke²t'á, heđi óedaygi²an díhaydi chu²í óeshaa. ¹⁰ Paul wha²k'ayđi nawá, heđi ídege²disógedí í² e²nú óeba²aké², heđi ováyitú²an, “Ívíwo²gi wí²ítaachanpúuwípí. Ná²í-á náá nawówámmu.” ¹¹ Heđiho wíyá oe wha²k'aypiye napee, heđi indáđi ípáváháveđi ihúyyan, heđá shánkí ováyhée²an nathay píhay. Ihaydá ováyjoe²an. ¹² I² e²nú íví²piye indi wówá²í óeho², heđi báyéki díhíhchan.

Paul oe Miletus bú²piye namáa

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu²an kophé iweđi gípáadémú-í oe Assos bú²piye í² áytsikha²ámídí, hebo i-á nangedíbo namú-í heđi iwe í² wá² í² kophé itokháymáa. Heđiho han íví²an, heđáhá² Assos iweđá Mitylene bú²piyá gimáa. ¹⁵ Iweđá wa²đi kophé iweđi Chios-piye gimáa, i-á p'ó²jaadi namuu, heđá wíyá tháwándá wíyá p'ó²jaadi Samos-á gípówa. Oe Trogyllium bú² ívíwóyí², heđá wíyá tháwándá oe Miletus bú² gípówa. ¹⁶ Paul í²ánshamađi oe Ephesus wí²íwóyí²nípidí, báyéki thaa oe Asia nange í²ge wínyáéñípídí. I-á nawó²on oe Jerusalem napóewídí híwó² díhaydíbo², in Hudíyóví shánkí²eedí thaa Pentecost gin dáytú²o dínnáhpídíbo², háđeého únkodíđi.

Paul-di in Ephesus bú²in méesate²in p'ó²dédí²in ováyitumakhe²an

¹⁷ Wa²đi Miletus wáy nají² ihaydíbo², oe Ephesus bú²piye í²óesan, in méesate²in tsonnin ováyitú²ámídí íví²piye dí²á²íđi. ¹⁸ In dipówa ihaydi ováyitú²an, “Un t'áhkí únhanginná háawi sen omuu²in í² páadé²í thaa Asia opówa ihaydi waabo náá puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí² dáyt'óe²andi wíđáypitegendepí. Háyan wánbo dáysíhtáa² in t'owaví²gedí

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-áđi nají².

o'áyingipodéí. Báyéki t'òephade dínpówá in Hudíyođi dí'annin namuđi. ²⁰ Un únhanginná naa wíđáywóyí'pí'in hááwí wánbo úntáy'í wáytu'odi wáykháge'namíđi, hedá iwé'gek'w'ó' deejá unbí wháagé i'gá wáyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wáytu'an wí'gin Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jòesi Tádávi'piye úvíbée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwááyú-í.

²² "Nää-á Jerusalem-piye omán, ginho i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi dítu'andi. Naa wíđínhanginnáhpí háa owáy wáháá dínpuwagi'o'in, hewánbo ná'indáho dínhanginná: ²³ Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'áhki, i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi dínthayyan ta'gendi dípansogekhâymaa'in hedá dont'òephadekhâymaa'indá. ²⁴ Hewánbo háa dínpóe wánbo háäbo wíđínmuupí, tobáháa díháyji háa owówapee-í wánbo'. Naa owánpida' dóboewá-í'in in t'òe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'òe-á ginnán namuu: I' híwó'di tun Jòesi Tádávi sígísehkaná i'gedi pin ta'gedi in t'owa dováy't'òe'amí.

²⁵ "Undáđi naa oji' Jòesi Tádávi kxuu i'gedi wáy't'òe'odi. Hewánbo náa dínhanginná wéedi wánbo un diwedi há'to wáy dímuuní'in. ²⁶ Hedánho náa-á naadi ta'gendi wáytu'áamí ná'in: Wí to'wí Jòesi Tádávi'wedi napedeéđáho', tóebo wí'únkodipí naa dínchäänu-íđi, ²⁷ gá wó'kxunwóeda'pidán wáytu'áamíđi hááwí t'áhki Jòesi Tádá ikhâymaa'in. ²⁸ Wí'bo bipí'áyingi'an, hedá t'áhki há'in t'owa Jòesi Tádávi'in únmuu'indá bin'áyingi'an, wí k'úwá áyí'dí' ivi k'úwá i'áyí'do waagibá. I' Yá'dáa'í P'oweaaháđi un wováytsonninkw'óđi, wén k'úwá áyí'nin waaginbá ímuuníđi. In t'owa Jòesi Tádávi méesate eeje'in dimuu'in ivi'in únmuu, ingí' ivi ay imágidi ivi ún'p'oe ich'áaníđi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy naadi wáyjoe'an dihaydáho', wáy-á wén t'owa unbí'ye dipowagi'o, wén t'ayjaa'in kxunjo in k'úwá dáyháanú-íđi dí'áá'á waagibá, ³⁰ hedí wáy wén unbí jáa diji'indi wánbo in Jesus-ví'piye díwíwáyú'in ováyhójo'amí, indáđi dáypuhkannamíđi. ³¹ Hedánho bí'áyingi'an há'min t'owadi, hedá wí'ún'òede-ípi naadi poje paayo t'áhki kxuu-á thaa-á wáyhá'annin, hedá un ímuuđiho navi tsí'p'oe donch'áa.

³² "Nää wáytumáa, Jòesi Tádáđi wováy'áyingi'amí hedá wováysígísehkaná'o'in wováyhangin'annamí. I' únkodi wováykháge'namíđi kay'in ípaa-íđi hedánho shánki ivi'piye úvíwááyú-íđi, hedá wá' únkodi i' ká'áá únmuu'í wováydenkw'óđi'í wováymaa'ní'in. Hedá to'wén t'áhki i'di ováyde'mannin wá' ná'í híwó'di háawibá díyámu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Navi mandí dáy't'òe'andi i' dín'táy'í donhógi, hedá hanbá in to'wén naa-áđi diji' in dín'táy'í wá' ingí' dováyhógi. Un t'áhki ná'in únhanginná. ³⁵ Naa hááđi wánbo t'áhki há'wáa dáy'an wáykeeyamíđi háa únkhây'á'in úví'amí'in. Hânho úvíkhää-í to'wén dín'táy'í in bínkháge'namíđi. Wí'ún'òede-ípi ná'í tun Nanbí Sedó Jesus-án wí'bo natú'in: 'To'wí imá'í-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'ívi'wéni'."

³⁶ Paul ihí'bowá ihayđi idége'disóge hedí t'áhki in wé'gendáđi díwíjúusu'an. ³⁷ T'áhkiđibo hânho díwísh'táđi Paul óeba'aaké' hedí hânho óesígísgentú'an. ³⁸ Dík'áykxháapóe i'di ováytu'andi, "Undí wíyá há'to dímuuní' gin. Hedáhá' t'áhkiđibo na'indáđi i' kophé iwepiye dímaa'ísengitú'áamíđi.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa áyjo'e'an dihayđi i' p'ojáadi Cos gin dáytu'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwán oe p'ojáadi Rhodes gin dáytu'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namándi na'an, hedí ívítógiđi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojáadi nanbí yá'mängedí nak'óe, hedí i' giphademándi áymú'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedí Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dáyhondi' dáydaykhâymaa. ⁴ Wa' gin díwí'odi wén Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in áynuwa', hedí áyshaadi wí jáadi indáđi íwíwóyí'. Indí Paul óetu'an Jerusalem-piye winamú-ípi gin, gá i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi ováytu'andán háa únpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-íđi napóe ihayđi, t'áhki in sená' inbí kwiyá' hedá inbí áyáá wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedí määp'oe kíngéwi okhá' deedi ívídége'dikw'óđiđi ívújúusu'an. ⁶ Ívisengitúhkanbowa ihayđi na'in gimánnin i' kophé iwe ívítógi, hedí in Tyre-windá díwíweho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedí oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in iwe dithaa'in áysengitú'an, hedí wí thaa indáđi íwíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwán iwedi gipee, hedí oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwá'íwí'piye gimää, i-á Jòesi Tádávi híwó'di tun ováy't'òe'o'í namuu, hedí i-áđi íwíwóyí'. I-á wée namuu in tséđi diji'in sená' diwedi, in oe Jerusalem ováyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'in ováykháge'namíđi. ⁹ Philip-á jónu a'yún khóhtsaapí'in únkw'ó, indá Jòesi Tádávi tukhe'minnán únmuu. ¹⁰ Háyú thaa iwe gikw'ón dihayđi wí sen Agabus gin nakháwá'í' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jòesi Tádávi tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'áá, hedí Paul-ví ba'áa ónké'di wí'bo ivi ándáđi ivi mandáđi ípiwhí'an, hedí natú, "I' Yá'dáa'í P'oweaaháđi natú, ginbá in Jerusalem-win

Hudíyodi óewhíhkankháymáa to'wí ná'in ba'áa iví'in únmuu'í, hedá in Hudíyo dimuupi'inbí nange óekánkháymáa."

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádi kay'indi Paul áytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hánnan úví'o? Háadan íséjei? Háadan dik'áykháa'o? Naa okháymuu t'owadi díwhi'amídida'ba joe, okháymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí'ochuu-ídi." ¹⁴ Wínginkodípi áyhíjekannamídi, hedího giwánpitú, "Háa Nanbí Sedó Jóesi Tádá natú waa napúuwí, hedí wíyá wí'áytu'anpi.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi nanbí hááwí áykhá'an hedí Jerusalem-piye gimáa. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in na'indádi dimáa. Oe Jerusalem gipowádi Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwonídi. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedí wi in páadé'in Jesus-ví'piye díwíwáyunde'inbí'wedí'í'ba namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ováytu'an háa únpoé'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye díwíwáyunde'indi híhchandi dísigíhógi. ¹⁸ Wíyá tháwán Paul-ádi na'indádi James-ví'piye gipuwámáa. T'áhkí in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ováysengitú'an, hedáhá' t'áhkí háa napóe waabá ováytu'an, háa Jóesi Tádádi in Hudíyo dimuupi'in ováy'an waa in t'óe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ováy't'óe'andi dit'oe ihaydi Jóesi Tádá kw'áayébo dáymáa.

Hedáhá' Paul-á óetu'an, "Tí'úu páadé'í, úhanginná báyéki maapaasón in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye díwíwáyumági'in, hedí indá i' tsonnun Moses ita'nan deepiye hánho dívikay'o? ²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedi ginnán ováytu'an: U'di t'áhkí Hudíyo in Hudíyo dimuupi'inbí nange eee dithaa'in ováyhá'o' Moses-ví hí' dáy'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyáa in Hudíyoví k'ewe taadi wí'ováytaa'amípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wídáy'áyingi'amípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye díwíwáyú'in ta'gendi dínhanginpúuwí u náwe unpowá'in. Hedího ívitsika'yan háa gínkháy'á' ív'í'amí'in. ²³ Gá ginnán: U-á ná'in wítuhkankháymáa'in ó'an. Nanbí jáa jónu sená' díji, inbí tun Jóesi Tádá dáymági'in háa igí' dívikháymáa'in. ²⁴ Indádi ópún, hedí háa ditú waa dívbowa'in dáykeeyan dihaydi, u-á háa díví'o waa hanbá bí'amí, hedá ingí' ováywá'áa-i t'áhkí ováyk'owéwá-ídi. * Gin bí'andáho t'áhkí t'owa dínhanginnáani ná'í Moses-ví tsonnun mân'a'gindo'in, hedího hááwí uví'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupi'in. ²⁵ Hewánbo in Hudíyo dimuupi'in Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in na'indi áyta'nan áytu'áamídi ná'in na'in áywéhpé'e'annin: Wídáyk'o'ípi i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jóesi dáymági'í, † hedá wídáy'ún'p'oe'k'o'ípi, hedá in animáa ováyk'éwhíhánú'inbí píwí i' ún'p'oe napeepí' wá' wídáyk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wídívíwo'kw'óenipi."

²⁶ Hedího Paul-di in jónu sená' i-ádi ováyo', hedí wíyá tháwán indádi háa dínkháy'á' waa díví'an inbí khuu dáy'a'ginnamídi, hedí i' méesate hay'í ee dits'ú in owhá' ováytu'áamídi háyú thaa ováyhúuwí'in ná'í t'áhkí dáyboewá-ídi. Ihaydánho dáyk'úwákhanugi'o wí'ingí' Jóesi Tádá óemáánídi.

Paul i' méesate hay'í iwe óepanké'

²⁷ Hedí i' jáadi naphademán dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'í iwe óemú', hedí indi in t'owa iwáyge díji'in Paul-ví'piye ováy't'ayjaa'andáhá' óeyá'. ²⁸ Ginnán dívítúwínúnde': "Un t'owa Israel-win, díkháge'nan. Ná'í-án namuu i' sen wéngé t'áhkí t'owa ováytumáa'í nanbí khuu gínmuu'í hedá nanbí t'owa-á hedá ná'í méesate hay'í-á háagi' wánbo wíginchá'muupi'in, hedá wá' ná'in Hudíyo dimuupi'in wánbo ná'í méesate ee i'di ováyts'úde, hedánho ná'í tewhá Jóesi Tádáví' únmuu'í' ón'a'gínhánú." ²⁹ Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú'dán Paul-ádi oe bú' i'ge dajidi, hedího dí'an Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

³⁰ In t'owa ee bú' i'ge t'áhkí dit'ayjaapóe, hedí wáy Paul nawin diwepiye díwíwánáho'di óeyá'di i' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedí in phódi dáyt'ídi. ³¹ Paul óeháyj'ín dida', hedího to'wí i' Rome-win sundadóvi p'ó'dédf' tsondiví'piye namáa óet'óe'mídi in Jerusalem-win t'owa t'áhkí báyéki dit'ayjaapóe'in. ³² Wesebo i'di wên sundado inbí tsonnin wóege ováywé'ge'an, hedí indá owáy in t'owa díji' iwepiye díví'ááho'. Ivi sundado wóege dípowádi in t'owadi ováywé'ge' ihaydi wesebo Paul óewhádídi díwíwóyí'. ³³ I' sundadóvi p'ó'dédf' Paul-ví'piye namáadi iví khóe ónyá', hedí in sundado ováytu'an kadénadi óewhi'amí gin, hedá in t'owa ováytsika'yan, "To-an ná'í sen namuu? Hánnan i'an?" ³⁴ Wên t'owa wí hááwí dívítúwínúnde', wáy-á wéndá hááwí píháa-á, hedánho hánho díntúkwíntú'di wí'únkodípi únhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hedího in sundado ováytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bínts'úde-í" gin. ³⁵ In sundado

* **21:24** Wa' in sená' ováyk'owapídiibo dínkháy'á' wên animáa dáykuumá-f'in dáyháqnú-ídi Jóesi Tádá óemáánídi. † **21:25** Námú'di 15:20.

iwáy she'áy iwepiye óeho?, heđi iwedáhá? óetegekê'di kw'áyeypiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyáw'odân, ³⁶ heđi Paul únwóemáandi dívítw'ínunde? "Ja? áyhájí" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ováyhée'an

³⁷ In sundadođi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'déđi? óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âami?" I'di Paul óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpíwân Greek tundi bihée'o'in. ³⁸ Hediho u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wí, wên t'owa i' nangewin tsonnindađi ováyhánkannandi?, heđáhá? i'di in jónu maapaasón (4,000) sená? oe ahkónupiye ováyhó?, t'owa t'akhanu'in gin ováytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há'i-á wí bú' hay'i? oe Cilicia nange iwe'i namuu, heđi iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'máani?" ⁴⁰ Hediho in t'owa ováyhée'amíđi óemágíđi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, heđi imannan dívít'óeyaaniđi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ováyhée'an. Ginnân ováytu'an:

22

¹ "Má'mää'indá tí'úuwín páádé'indá, bit'óeyan. Naadi wáytuhkankháymáa naa háawên wânbo híwóhpi'in wíđáy'anpi'in." ² Hebrew tundi ováyhí'máađi dit'oe ihaydi shánki wânbo hánda? dínpoé.

³ Heđáhá? ováytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyá, hewânbo náá Jerusalem osóe. Gamaliel naví háhkandi dínmuu, heđi i'di áyíngíđi nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu naa díhí'an. Háa Jóesi Táda nada? waagi naa pín ta'gedi oda? dáy'amí'in, náá thaa un ikanda? waagibá, ⁴ heđânho naa osóedi o'ân híwó namúuni'in há'in Jesus-ví p'ó'egé dí'ahsaa'in báyéki t'óephade iwe dováykáaniđi ováyt'aháanu-íđi, heđi naa otsonpóedi kwiyá'dá sená'dá ováywhi'ankíđáhá? ováypankw'ódi. ⁵ I' owha? p'ó'déđi-áđi heđá in tunjowa-áđi dinkodi wováytu'âamiđi naadi in ta'gen wáytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímgí nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dováymáaniđi, heđi naa omáa in t'owa Jesus-ví'piye dívítwáyuunde'in owáy wá'háa dikw'ó'nin dováypanhóeniđi heđá náá Jerusalem-piye dováywáymá'íđi ováytuhcháanu-íđi."

Paul-di ováytu'an háđíđi Jesus-ví'piye iwáyu'in

⁶ "Naa p'ó'egé omáandi oe Damascus bú' opowamán dihaydi taage púnú'di naná. Tsikhagipi wí ko makówáđi nawá heđi dí'ánkê?. ⁷ Nangepiye okanu, heđi wí to'wíđi naa díhí'máađi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'óephadekando?'" ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí't'óephadekando'i-ân omuu.' ⁹ In to'wên naa-áđi diji'in i' ko dáymú?, hebo i' to'wíđi díhí'máa'ívi tun wíđika'pówápi. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hánnan dáy'amí? I'di dítu'an, 'Ówínúđi oe Damascus-piye ópún, heđi iwe wóetu'amí háa úkhá'á? bí'amí'in.' ¹¹ I' ko hânho nakaydi naa otsí't'aapóe, heđiho in naa-áđi diji'indi naa dípahtsaakê?, heđi handíđi oe Damascus opówá.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwá'i? iwe nathaa. Ná'i sendá ta'gendi Jóesi Táda óe'a'gin, heđá in Hudíyoví khuu-á t'áhkí ihon, heđi t'áhkí in Hudíyo Damascus dithaa'in dítu' híwó'di sen namuu'in. ¹³ Naví'piye na'ááđi naví nú? iwínú, heđi dítu'an, 'Tí'úu páádé'i Saul, uvi keetan mánke?'. Wesebo naví keetan donkê'di i' dómu?'. ¹⁴ I'di naa ginnân dítu'an: 'Jóesi Táda nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmá'i'dán wóede'man háa nakanda'in úhanginnáaniđi, heđá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nâamúuniđá, heđá i' tun wóetuhkankháymáa'i' unt'oe-íđá. ¹⁵ Ta'gendán u'i'gi' bihée'amí, heđi u'di t'owa t'áhkí hááwí nâamú'i heđá unt'oe'i-á ováytu'âami. ¹⁶ Hediho náá wíyá shánki wíwítsikha'amípi. Ópún, unp'ó'p'oe'púwí, heđá Jesus nádaa'an uvi t'aywó'di wónjáa'amíđi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ováythayyan Jóesi Tádađi óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-i'in

¹⁷ "Jerusalem-piye owáymáa ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ááji' waabá dínpoé. ¹⁸ I' áa iwe Nanbí Sedó Jesus dómu?, heđi dítu'an, 'Oe Jerusalem hááwi naví'gedi ováytuhkankháymáa'i há'to wónsigí'amí, heđiho ówánáki?, iweđi ópeeve.' ¹⁹ Heđi naa otú, 'Hewânbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'áhkí i' Hudíyoví méesate eeje dáyjyéndewân in uvi'piye dívítwáyuunde'in dováypanhóeniđi heđá dováywháaniđá. ²⁰ Heđi Stephen i' uvi'gedi ováyt'óe'andivi ún'p'oe ónch'áa ihaydi, naa wá? ok'aaawin ee nú?. In to'wéndi óehéyi'ninbí k'léwé'i aa dováy'áyi'nmaa, heđi híwó díví'o' gin naa o'ân.' ²¹ Hewânbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópún, naadi kayi? wá'háápiye wísankháymáa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' "

²² In t'owadi Paul ónt'óeyande?, hewânbo ná'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedi natú ihaydi dívít'ehtwínú, "Binhe?, wínachá'muupi nawówáye'eniđi." ²³ Wíđituhánde'píđi shánki dívítw'ínunde?, heđi inbí k'léwé'i aa dáythathá'o' heđá kw'áyeypiye dáynahcháunde

dâykeeyamídi dit'ay'in. ²⁴ I' Rome sundado p'ó'dédi'di in sundado ovâytu'an Paul inbí'piye óets'úde-i'in óewhãhwhã'namídi hedânho ûnhanginpúuwídi háadi in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínunde'. ²⁵ Heđiho óewhiwínú púwhí'dí óewhããnídi, hebo Paul-di óetu'an in tãgintã (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindi', "Ti i' tsonnun natú' úk'óe'in naa díwhããnídi? Naa-á oe Rome dínkhãwãta'k'óe, heđi wa'anni wíwínkeek'ú'pí háa naa híwóhpi dáy'annin háa joe."

²⁶ Ná'in nat'oe ihaydi in sundadoví shánkí p'ó'dédi'ví'piye namää heđi óetu'an, "Ti ûhanginnã háa bitsiyekhãy'o'in? Ná'i sendá oe Rome ûnkhãwãta'k'óe." ²⁷ I' sundadoví shánkí p'ó'dédi' Paul-ví'piye namäädi óetu'an, "Dítu'an, ti oe Rome úkhãwãta'k'óe?" "Heđân hoi" gin Paul natú. ²⁸ Óetu'an Paul, "Naa oe Rome dínkhãwãta'k'úwídi báyéki chá' dáywã'áa." Paul-di óetu'an, "Naví tádá'in Rome-win t'owa damuúđiho naa wá' Rome-wibá omuu." ²⁹ Wesebo in to'wên Paul óetsikakhãmáa'in iví'wedi dívíjãatã. I' sundado tsondi p'ó'dédi' wãnbo nakhunwóeda'póe ûnhanginpóedi Paul-á Rome-wi t'owabá namuu'in, gá i' báho natsónpóedã kadénađi Paul óewhi'amí'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhi'máa

³⁰ I' sundado tsondi p'ó'dédi' nahangin'ãnda' ta'gendi háawin híwóhpi in Hudíyodi Paul ónchãnunde'in, heđiho wíyá thãwãn óewhihsuu heđi in Hudíyo owha' p'ó'dédi'in heđá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédi'indá dívíwé'ge'amí'in ovâytu'an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéñú-ídi.

23

¹ Paul-di in tunjowa' ta'ge ovâymundedi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, Jóesi Tádávi páadépiye ná'in naadi wãytu'ãami: Naví pí'nã khó'jé dínhanginnã naví wówãtsi thaa t'ãhki híwó'nín wówãtsi donhonnin." ² Ná'in nat'oeđi Ananias i' owha' p'ó'dédi' namuu'i'di in Paul-vi nú' diwinnin ovâytu'an sóe eedi óemaphãave-i'in. ³ Paul-di óetu'an, "U-ãn Jóesi Tádávi wóemaphavekhãmáa. Wí paa ijánúmáa'i waagi'ba unmuu. Úkhãy'ã' ûhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dáy'annin háa joe, ná'i tsonnun namuu'i natú' waagi, hewãnbo u wí'bo há'i tsonnunbã wínãa'a'gínpí, ná'in t'owa dísomaphãave-i'in ovâytu'andi." ⁴ In iwe diwinnin-di Paul óetu'an, "Hãadã Jóesi Tádávi owha' p'ó'dédi' uví hí'di mãn'a'ginhãnúnde'?" ⁵ Paul-di ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa wíđínhanginnãhpi owha' p'ó'dédi' namuu'in. Dínhanginnãdáho há'to han otúuníwãn, gá Jóesi Tádávi ta'nin diwe ginnãn nata'muudãn: Wíghkhãy'ãhpi wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedi gitúuní'in."

⁶ Heđi Paul-di ovâymu' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in heđá wëndá Pharisee t'owa-á. Heđiho kaygi in tunjowa' ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ãn omuu, naví tádá Pharisee-bá dínmuu. Náwe dísondiwekãn gá in dichuu'in diwáywópúuwí'in dáywáyundeđãn." ⁷ Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-áđi in Sadducees-áđi dívítuhkannan, heđi diwíjedeedi wége'in dipóe. ⁸ Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wíđívíwáyundeđidãn in dichuu'in wíyá diwáywópúuwí'in, heđá p'owãqhãã-á makówáwin t'óepa'aa'indá diji'in wíđívíwáyundeđi; hewãnbo in Pharisee t'owa-á dívíwáyunde diji-ákun. ⁹ In t'owa t'ãhki shánkí kaygi dívítuwínunde', heđi wên Hudíyoví khuu dáyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúđi kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wãnbo wí'áyshaadépi. Mađi hádeéwáy wí p'owãqhããđi háa wí makówáwi t'óepa'aa'í'di ta'gendi óehée'an."

¹⁰ Hãnho dívítuhkandodi dívítuãkhãy'o', heđiho i' sundado tsondi p'ó'dédi' nakhunwóeda'póe. Na'ãnde Paul hãnho óewa'amí'in, heđiho in sundado ovâyjón, "Ja' bípún, Paul bínkê'di há' in Hudíyoví'wedi bínjãa'amí, heđi unbí'piyebo bints'ude."

¹¹ I' khun Paul-ví hãnge Nanbí Sedó Jesus nakwínudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihée'an, heđá oe Rome hanbã bikhãmáa."

Paul óeháyi'in dida'

¹²⁻¹³ Wíyá thãwãn hédéni wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívihée'amídi wên ánshaa dáy'úuwídi. Ditú, "Ívihããdãkhãmáa, heđi wí'ívhúukankhãmáapi Paul áyhay píhay. Han íví'ãnpída, tobá Jóesi Tádávi dítuçhããnú-i." Ná'in gin ditú'in jónãntã'đivi (40) shánkí diji'. ¹⁴ Heđi dimää in owha' p'ó'dédi'indá heđá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, heđi háa dáywéhpée'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihayđiho ovâytu'an, ¹⁵ "Nãã undáđi heđá in tunjowa'dáđá i' sundadoví tsondi p'ó'dédi' bint'óesãn. Bintu'an Paul nãã unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí ihangin'ãnda' háa Paul i'annin. Na'indãho gikhãmúuní áyháyiđi nãã tsowa napówápíđibo'."

¹⁶ Hebo Paul-ví mããmá'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyiđi, heđiho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedi Paul óetu'an. ¹⁷ Paul-di wí tãgintã (100) sundadoví tsondi óetuhkãnnandi óetu'an, "Ná'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'dédi'ví'piye náhúu. I' e'núđi wên háawên

óetu?amí'in nada?." 18 Heđiho i? e?nú i? sundađoví tsondi p'ó'đéđi'ví'piye óeho?, heđi óetu'an, "Paul i? to ginpannándi?di naa dítuhkánandi dítu'an ná'i e?nú uví'piye dómá'i gin, wén háawên wóetu?ámí'in nada?di."

19 I? sundađoví tsondi p'ó'đéđi?di i? e?nú oe hângepiye óepahtsaqáké? wí'bo dayênenídi, heđi óetsika?yan, "Hã-an naa dít'óe?ámí'in unda??" 20 I? e?núđi óetu'an, "In Hudíyodi dáywêhpêe'an wóedaa'amíđi tha?di Paul tunjówháagépiye óehúuwíđi, háa i?annin shánkí dihingin?anda? waagibá. 21 Hebo wíwóewáyukannamípi. Jónántá?diví (40) shánkí sená? divíkhakw'ó óeháyíđi. Jôesi Tádávi páadépiye dívítunmági wíđivíhúuyamípi'in wíđáyp'oesuqwa-ípi'in Paul óehay pihay. Náa dikháymuu heđi ditsikha u? untúunídi i? náasaani'in." 22 Óetu'an i? e?nú, "To'wí wánbo wínáatu?ámípi ná'i dít'óe?andi?." Heđi iwáygedí óesan.

Paul i? tunjó Felix-ví'piye óeho?

23 Heđi i? sundađoví tsondi p'ó'đéđi?di wáy-á wíje sená? ovántuhkánan, indá tágintá (100) sundađo dántsonmáa'in damuu, heđi ovántu'an, "Wíje tágintá (200) sundađo nangedi?indá, heđá tségingtá (70) kwáájêe k'léwéđi'in sundađo-á, heđá wáy-á wíje tágintá (200) júnphé wóégé?in sundađo-á ováytu'an dívíkhây'amí'in, náa khun whánu iwáypíye oe Caesarea-piye dimú-ídi. 24 Heđá wíje wén kwáájêe Paul i?íhsóege-ígi? binpútesoge, heđi oe Felix i? tunjóví'wepiye bin'áyínhúu." 25 Heđi wén ta'nin ita?nandi gin natú:

26 "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi?, naa Claudius Lysias-di wísengitú'an. 27 Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwá?i? óeyá?di óekhe?kháymáawán, hewánbo naa dínhanginpóe i-á oe Rome únkháwáta'k'oe'in, heđiho in sundađo-áđi omáa inbí mangedí dójáa'amíđi. 28 Háawin híwóhpi'in ónchánunde'in naa ohangin?anda?, heđiho inbí tunjówháagépiye naadi dóho?. 29 Naa dínhanginpóe in híwóhpi'in ónt'e'p'íđénde?indá wén háawin káy'in wánbo óepansóege-ídi háa óeháyíđi wínamuupi'in. In Hudíyodi wén háawên inbí kuhu i'gediá? dívíwánpíhí'máa. 30 Ihaydáhá? to'wíđi naa dít'óe'an dáywêhpêe'annin ná'i sen óekhegi'o'in, heđiho wesebo uví'piye i? dósan, heđi in to'wên in híwóhpi'in ónt'e'p'íđénde?in dováytu'an uví'piyán dimú-í'in wóetu?ámíđi háadi iví'piye dít'ay'in" gin ita'nan.

31 Heđiho in sundađo háa ováyjôn waagi díví'an. Kú?dédéđi oe Antipatris bú'piye Paul óeho?. 32 Wíyá tháwán in sundađo kwáájêe k'léwéđi'indída? Paul óehon, heđi in wé?gen sundađo inbí'wepiye dívíweeho?. 33 Oe Caesarea bú' in Paul-?in dipówá ihayđi i? tunjó in ta'nin ón'an heđi Paul iwebo óejojé'an. 34 In ta'nin i? tunjó itunkanbowa ihayđi Paul óetsika?yan, "Wé?i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-án" gin Paul-di óetu'an. 35 I? tunjó ná'in nat'oeđi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wónt'e'p'íđénde?in dipówá ihaydáho naadi wíntunjó'nami." Ihaydá in áyí'nin ováyjôn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i? tewhá hay'i Herod ik'ú? iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'íđénde?

1 P'anú thaa naphade ihayđi, Ananias i? owha? p'ó'đéđi? namuu'i-á heđá wên Hudíyodi tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwá?i? hânho nahí'há?i namuu?i? indáđi dáykán, heđi i? tunjóví'piye dimáa i? tunjó óetu?ámíđi háa Paul i?annin. 2-3 Paul óets'íde, heđi Tertullus-di i? tunjó óehé?an Paul ónt'e'p'íde-ídi. Ginnán natú:

"Nanbí tunjó Felix, u? báyéki wí'a'gindi?, báyéki gikú'daapóe t'áhki na'ingí? wéngé t'áhki bí'andi namuúđi. U? unmuudánkunho hánpidíbo báyéki paayo githaa, heđá uví hangintandi báyéki híwóhpi? nanbí nan diweđi dínjáa'an. 4 Náa naa wó'da'pí hânho wíjääp'íde'amí'in, heđiho unsehkanát'óedí wí háy tákhiwán dít'óeyaani, han unchanpóedí. 5 Ginnán hín napóe: Na'indi ná'i sen ováyt'owat'e'ya'dođi áymú?. Ná'in Hudíyodi wéngé t'áhki ováypitsaqákando?, heđá i-á p'ó'đéđi? namuu in to'wên i? Nazareth-wi senbí hánkan deepiye dívíwáyunde'ingí?. 6-8 Nanbí méesate hay'i wánbo i'a'ginhánú, heđánkun áypánké?. Gida?wán áytunjó'nami'in áynuuwá-ídi háa ta'gendi nanbí kuhu i'a'ginnanpidí háa joe. Hebo Lysias i? sundađoví tsondi p'ó'đéđi? napówá, heđi kay'indi nanbí man diweđi óejáa'an, heđáhá? ováyjôn in to'wên ónt'e'p'íde?in uví páadépiye di'áá-ídi. U?di wí'bo híwó ná'i sen náatsika'yandáho úhanginpúuwí t'áhki ná'i iví'gedi wít'e'p'íđénde?i ta'gen namuu'in" gin ováytu'an.

9 T'áhki ná'i Tertullus Paul-ví'gedi natú?di in Hudíyodi hanbá dítú, heđá dítú i? t'ehpíde tun Tertullus ihí'máa?i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedi ihí'máađi i? tunjó Felix óetu'an híwóhpi wí'i?anpi'in

10 I? tunjó imannan Paul óehí'máánídi, heđiho ginnán Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyéki paayo ná'in t'owagi'in tunjówháagé un'annin, heđánho báyéki ohíhchan dáyhée'amíđi wí'bo dáy'aywoenídi. 11 Mađi tá?di wíje (12) thaa phade ihayđi naa Jerusalem-piye omáa Jôesi Tádá dó'a'ginmáánídi. 12 T'óepíđíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-áđi wíđáytuhánbopí, heđá wíđováyt'owat'e'ya'nanpí i?

Hudíyo méesate hay'i? iwe, háa inbí méesate hí'indi eeeje wänbo joe, heđiháa i? bú? i'ge wänbo joe. ¹³ Indá wídinkkeekankodipi ná'i naví'gedi dint'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ “Hebo ná'innán naa otúuni: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú? pí'wén p'óegé namuu'in, hewänbo i'ge dáy'ahtuyendedi Jöesi Tádági? dáyt'óemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'. T'ähki ná'i khuu Moses ita'nandi? heđá in Jöesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywayunde?.” ¹⁵ Háa ná'in t'owa divíwayunde'in napuwagi'o'nbá naa wá? dáywayunde?, heđi ginnán namuu: Jöesi Tádádi t'ähki in dichuu'in ováywówápakháymáa, híwó'nindá híwóhpi'indá. ¹⁶ Heđi gin dáywayundedi, háđi wänbo t'ähki dáykháade Jöesi Tádávi páadépiye heđá t'owavi páadépiyá híwó dáysiyé'amídi, heđänho navi pí'ná khó'jé dínhanginnáanídí híwó dáykanhonnin.

¹⁷ “Báyeki paayo Jerusalem bú? iwe wó'ánpíwän, heđáhá? dáywaybun wí chä? in navi t'owa dikääkw'ó'nin dováymaänídí, heđá wí navi hááwi dímúuní-i-á Jöesi Tádá-á domáänídí. ¹⁸ I? méesate hay'i ee gin dáy'ó? ihaydi in t'owadi naa dímú?.” Naa dáykhá?anho? Jöesi Tádá dó'a'ginmäänídí, nanbí khuu ginmuu waabá. Báyeki t'owa iwe widjijhpi, heđá t'ähki hánda? naná. ¹⁹ Wén Asia-win Hudíyo wá? iwe diji? Indáho dínkhây'á? wóetu'áamí'in háawin wén t'aywó'nin naa dáy'annin, navi'gedi wóet'e'p'ède-í'in dida'di. ²⁰ Hewänbo náá náwe wídijihpidí, tobá ná'in diji'indán wóetu'áamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dínhanginpóe'in in Hudíyovi tunjówháagépiye ókán dihaydi. ²¹ Ná'in wéhpéedá'mán dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytwínúdi dováytu'an, ‘Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywayundedän’ ” gin Paul-di óetu'an.

²² Felix Jesus-ví p'óe i'gedi híwó únhanginná, heđiho in iwe diji? in ováytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívlíhée'amídi. Owáy Lysias i? sundadóvi tsondi p'ó'dédi? napówá ihaydänho naadi wáytu'áamí háa unbí hí? i'gedi ó'ánde'in.” ²³ Heđiho wí sundadóvi tsondi gin óetu'an, “Ná'i sen ná'áyingi'an, hewänbo napannán waagidá joe. Ivi k'ema'in i? ováypuwámááni, i? hááwi úntáy?i? ónkáanídí.”

Felix-ádi Drusilla-ádi Paul ónt'óeyan

²⁴ Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää ivi kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-án namuu. Paul óets'údedi dánt'óeyansóge, heđi Paul-di ovánthayk'ú? hádidi to'wí Christ Jesus-ví'piye iwáayú-i'in. ²⁵ I'di ovánhí'máa hádidi inbí wówátsi ta'ge dánhúuwí i'gedi, heđá háa dawánpida? waa dánkahnúuwí'in wídánkhây'áhpí i'gedá, heđá i? thaa Jöesidi t'owa ováykeekw'óeni háa híwó háa híwóhpi diví'an ní'gedá. Han ihí'máadi Felix nakhunwóeda'póedi óetu'an, “Náwedi óepeve wíyá wítuhkánnan pihay, háđi naa dínpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsíkha Paul-di óechá'máänídí, heđänho óewa'áada óema'p'áádi-í, heđiho ihaydä? óetuhkándó? i-ádi ihée'amídi.

²⁷ Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjója'an heđi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óeojee'an, in Hudíyo-ádi nak'emamúuní'in nada'di.

25

Paul nada? Caesar-di óntsonnamí'in

¹ Festus i? tunjó ts'aabi namuu'i? oe Caesarea bú? napówá, heđi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namáa. ²⁻³ Oe Jerusalem napówá ihaydi in owhá? p'ó'dédi'indádi heđá in we'gen Hudíyo sená? he'ennindádi Paul wíyá ónt'e'p'ide, heđi kay'indi Festus dida'póe wén hááwén ováy'amídi. Dida? Paul oe Jerusalem-piye óemá'i'in, gá dínwéhpéemuudán dívíkhakw'óeni'in óehájjídi wa? p'óegé namándibo?.” ⁴⁻⁵ Felix-di ováytu'an, “Paul-á oe Caesarea napannán. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymán. Heđáho wén unbí sená? he'ennin bintu'áamí naa-ádi dímú-í, heđi wén híwóhpi'in Paul i?andáho?, indi óetunjó'diwekámí.”

⁶ Festus mađi wíyá kháve háa tá thaa iwebo iwóyí?, heđáhá? Caesarea-piye nawáymaa. Wíyá tháwán ováytsónnamídi isóge, heđi in sundadó ováytu'an Paul dikenmú-i'in. ⁷ Paul óekán, heđi nats'ú? dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di di'ää'in ivi nú? iwéngé diwindi ónt'e'p'idédedi ditú? báyeki káy'i hááwi híwóhpi? i'andi, hewänbo wídinkodipi ta'gendi dáythayyamídi ná'i ditú'di ta'gen namuu'in. ⁸ Paul wí'bo i'aywoenídí ihée'andi gin natú: “Naadi in Hudíyovi khuu widóváy'a'ginhánúpi, heđá ná'i Hudíyovi méesate hay'i ee a'ginkhanugi? wó'ts'úhpi, heđá wén háawin t'aywó'nin wänbo in Rome-i'nbí tsondi Caesar-ví'piye wídáy'anpi.”

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ováyhíwó'nami'in nada?, heđiho Paul óetsika'yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda? iwe navi páadépiye wíntsonnamídi ná'i wónt'e'p'idénde? i'gedi?”

¹⁰ Paul-di óetu'an, “Joe, náwebánkun dínsonnamí'in oda? Nää uví páadépiye owindi i? tsondi Caesar-ví páadépiye owin dínsonnamídi waagibá namuu. Heđá wá? u-á wí'bo híwó úhanginná wén háawén t'aywó'nin wänbo in Hudíyovi'piye wídáy'anpi'in. ¹¹ Wáy wén háawén t'aywó'nin dáy'andáho?, heđi ná'in t'aywó'nin namuudi ochuuz-i'in dínkhây'áđáho?,”

há'to otú'ni wídháyjípí'in. Hebo náá hääwí ná'in t'owadı dnt'e'p'í'dénde'i ta'gen namuupidá, to'wí wänbo wí'únk'óepi inbí mangepiye díkáani'in. Hediho oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dntunjó'namí'in oda¹² gin Paul-di óetu'an.

¹² Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá' Paul-ví'piyá ibeédi óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wöntunjó'namí'in unda'điho ivi'piye wísaani."

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovánhée'an

¹³ Hâyú thaa naphade ihaydi i' tsondi Agrippa ivi kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówa Festus óesengitú'amídi. ¹⁴ Wí hâyú thaa da'án dihaydi Festus-di Paul-ví'gedi Agrippa óet'óe'an. Ginnán óetu'an:

"Náá pan diwe wí sen na'án Felix i' tunjó phade'i'đi óeje'andi'. ¹⁵ Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owha' p'ó'dédi'indi hedá in tsonnindá há'iví'gedi dít'e'p'í'de, hedí in dida' otú'ni'in há'i t'ehpide tun ta'gen namuu'in. ¹⁶ Hewänbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hánhay wänbo wí to'wí wí'ókándeipi in to'wén ónt'e'p'í'dénde'inbí mange. Páadé nakhây'á' in to'wén ónt'e'p'í'dénde'inbí páadépiye iwéénú-f'in, hedán wí'bo i'aywoenidi ihée'amí ná'i hääwí ónt'e'p'í'dénde' i'gedi."

¹⁷ "Hediho náwe diwé'gepóe ihaydi wídaytsíkha'anpi. Wiyá tháwänho dovâytsionnamídi dáysóge, hedí in sundado dovâytu'an i' sen óets'úude-f'in. ¹⁸ Iví'gedi dít'e'p'í'de-ídi díwíwínú ihaydi, naa o'án wén háawin kây'in i'annin díthkankhâymaa'in, hebo han wídivi'anpi. ¹⁹ Ná'i sen Paul gin nakhây'á-ídi díwíwánpituhkando' inbí wâyú dínmuu i'gedi hedá wí sen Jesus gin nakhây'á'í'gedá, i-á nachuu wänbo Paul natú nawówáji' gin. ²⁰ Naa wíđinhanginnáhpí hádídi dóshaa-f'in ná'i hääwí háawin namuu'in, hediho dótsika'yan, 'Ti oe Jerusalem-piye unpunda', iwe ná'i hääwí wönt'e'p'í'dénde' i'gedi wintunjó'namídi?' ²¹ Hebo Paul nada'póe náá pan diwebo nachani'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-i Caesar-di óntunjó'namídi. Hediho in sundado dovâytu'an óe'áyi'namí'in Caesar-ví'piye dósan píhay" gin Festus-di Agrippa óetu'an. ²² Hedi Agrippa natú, "Naa wá' ná'i sen háa natú'nin ot'oe-f'in oda'." Festus-di óetu'an, "Tha'dibo unt'oe-i-áhay."

²³ Wiyá tháwän Agrippa-ádi Bernice-ádi ná'i íve hay'i dats'ú, wén sundado tsonnin he'ennin wóegé hedá wáy-á bú'win tsonnin wóegé. Sa'wó dá'aamuu, hedá hääwí t'áhkí hánho sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-f'in. ²⁴ Hedi Festus-di ovâytu'an, "Tsondi Agrippa hedá un t'owa náwe jji'in t'áhkí, binmú'dí ná'i sen. Iví'gedi t'áhkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windáđi hedá náwe díj'indáđi naa díhée'an. Díwítwínúndéđi naa dítu'an ná'i sen óeháyji'in únkhây'á'. ²⁵ Naađi wén háawin wänbo wíđónshaapi óeháyjidi. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di óntunjó'namí'in, hediho naa dá'y'ánshaa mági Caesar-ví'piye dósaani'in. ²⁶ Hebo hääwí wänbo wíđinhanginnáhpí ná'i senbí'gedi navi tsondi p'ó'dédi' Caesar dón'ta'namí'in. Hedánho un t'áhkíwí páadépiye dómaa bínhée'amídi, hedí shánkidi uvi páadépiye, navi tsondi Agrippa. Hedi bintsikabowa ihaydi shánkí dínhanginpúuwí hääwí i'gedi Caesar dón'ta'namí'in. ²⁷ Han dá'y'an, gá dínchanpóedán bondoe'i namúuni'in wí pan dósaaniđi páadé wíđovâythayyanpídi háá i'gedi ónt'e'p'í'dénde'in."

26

Paul wí'bo i'aywoenidi ih'máadi Agrippa óetu'an híwóhpi wí'v'anpi'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naađi wínk'úya' uvi'gedi bipihée'amídi." Hedi Paul imanandi ihée'an wí'bo i'aywoenidi. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náá naadi wítuhkankhâymaa navi'gedi hedá ná'i hääwí ná'in Hudíyodi naa dnt'e'p'í'dénde' i'gedá, hedí naa ohíhchan u-án i' unmuu'in uvi páadépiye owindi.

³ Hedi shánkidi ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyovi kuu dínmuu i'gedi úhanginnáđi, hedá úhanginná wáygéhää handa' wídiví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'máa dnt'óeyaani'in.

⁴ "T'áhkí in Hudíyo dínhanginná háa navi wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gin oe navi nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. ⁵ Hedi in dida' dáho wóetu'áamí ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadéđibo Pharisee omuu'in, hedí ná'in Pharisee t'owá-á nanbí kuu shánkí kay'in dáyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owavi'wedi. ⁶ Náá naa dítunjó'diwekán gá dáywâyundédán Jóesi Tádá i'amí'in ivi tun nanbí thehtáy pahpá'in ovây mági'in. ⁷ T'áhkí in t'á'đi wíje Israel-ví e'núnbi áy iwedi'in wá' ná'in in Jóesi Tádá natú'in ikháymáa' inbá díwíwâyunde', hedího khuu-á thaa-á i' óe'a'ginmá'. Hedi náá, navi tsondi unmuu'í, naa wá' hanbá dáywâyundéđibo in Hudíyodi naa dnt'e'p'í'dénde'. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'únkodipi úwíwâyú-ídi Jóesi Tádáđi in dichuu'in in ówâywâywówápa'in?"

⁹ "Naa-án o'ánwän báyéki dínjánákkikanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakhây'á'iví'piye. ¹⁰ Hediho oe Jerusalem han dá'y'an. In owha' p'ó'dédi'indi naa dínk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in únmuu'in dovâypankw'óeni'in, hedá ovây't'akhanukhâymaa ihaydi navi tun wá' eepiyebá dáymági. ¹¹ Hâyänbo naa omáa in Hudíyovi méesate eepiye

otsonpúuwídi ovâywhâhwhâ?namídi, hedá dáykhââ dovâykaygi?amídi ditúunídi Jesus-ví?piye wídiwíwâyunde?í. Naa hânho inbí?piye ot'ayyaapóedi Hudíyo namuupí?wi bú? í?ge dáykhenjíyénde dovâyhóenídi."

Paul-di Agrippa óetu?an háa únpóe?in heđiho Jesus-ví?piye iwâyunde?in

¹² "Heđiho han dáy?amídi naa oe Damascus bú?piye ománwân. In owha? p'ó?dédi?indi wên ta?nin ho dín?an dóhúuwídi dínk'úuwídi in Jesus-ví?piye díwíwâyunde?in dovâypanhóenídi. ¹³ Navi tsondi unmuu?í, taagedi oe p'óegé omán dihaydi wí ko oe makówádi nawándi dómú?, í? thanbí shánkí nakohkay?í namuu, heđi ná?i kodí na?in gimánnin t'áhkí dí?ánhógi. ¹⁴ T'áhkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to?wídi Hebrew tundi díhéé?andi ot'oe. Dítu?an, 'Saul, Saul, háadan naa dí?óephadekando?' U wí?bo biwánpíwá?o?, wí búdu in phéké?índi óesanhonnin í?á'ts'áđíndedi ípíwá?o? waagibá.' ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' Í?di dítu?an, 'Jesus-án omuu, ú?di dí?óephadekando?í'. ¹⁶ Náá ówínú. Naa uví?piye dáykeyan gá wide?mandán navi t'óe dín?amídi, heđi ú?di t'owa ovây?óekankhâymaa náá thaa díwíwâyunde?in, hewânbo ná?í?dábá joe, owáy wíyá uví?piye dáykeyandi hááwí wítuhkangí?o?í wá? ovây?óekankhâymaa. ¹⁷ Naadi wísankhâymaa wí?gin in Hudíyo dimuu?inbí?piye heđi in Hudíyo dimuupí?inbí?piyá, heđi inbí?wedí naadi wín?aywoení. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewânbo ú?di ovâykhâge?khâymaa dínkeepúuwídi heđá Jóesi Tádávi ko í?ge díwíwâyunde?in. Heđá Satan í? Penisendívi mangedi ovâyjâa?andi Jóesi Tádávi mange ovâykwohkhâymaa. Heđiho navi?piye díwíwâyunde?in inbí t'aywó?di ovây?owóejé-í, heđi in wé?gen navi?piye díwíwâyunde?in navi?in dínmuu?indá?di díwíwóen? gin Jesus-di dítu?an."

Paul-di Agrippa óetu?an ív?í? óe í?gedí

¹⁹ "Heđiho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu?an waa makówádi dínkeepóedi díhéé?andi naa dáy?á?ginnan. ²⁰ Pááde in Damascus bú?win dovâyhée?an, iwedá in Jerusalem-índá, heđá oe Judea nange í?ge?in t'áhká, heđá in Hudíyo dimuupí?in wânbo-á. Dovâytu?an inbí t'aywó?di dáyjoé?andi Jóesi Tádávi?piye díwíwâyunde?in, heđá híwó díwítsiye?amí dáykeyamídi ta?gendi inbí t'aywó?di dáyjoé?annin. ²¹ Gin dáy?ódiho wên Hudíyodi í? méesate hay?i kó?jé díyá? heđi díháy?í?in díwíkhâáde?'. ²² Hewânbo Jóesi Tádávi háá?di wânbo t'áhkí naa díkhâge?do?, heđiho náá náwe owindi in ta?gen namuu?in t'áhkí t'owa dovây?umáa, tobáháa he?ennin dimuu háa he?ennin dimuupí wânbo?. Hááwí t'áhkí ná?in t'owa dovây?umáa?í-á, Moses-á?di in Jóesi Tádávi tukhe?mindá?di dítu?in napuwagí?o?inbá namuu, heđi wíyá hááwí wânbo wó?tú?pí. ²³ Indá dítu? í? to?wí Jóesi Tádávi óesóge?í t'owa ovây?aywoenídi it'óephadekhâymaa?in nachuu píhay, heđi í-á í? pááde?í namúuní chuwa iwedí nawáywówápúuwídi, heđáho í?di wí?gin Hudíyo-á Hudíyo dimuupí?indá Jóesi Tádávi p'óegé ovây?eekankhâymaa."

²⁴ Wa?di Paul ná?i hááwí ithaykw'óe?o ihaydi Festus tsikhagipí ituwínú. "Paul, ú-á bondoe?í-án unmuu. Báyéki bíhá?an, heđánkun unbondoe?upuwámán."

²⁵ Hebo Paul-di óetu?an, "A?gindi Festus, naa bondoe?í wó?muupí. Naa híwó donhangintanmáadi in ta?gen namuu?indá? dáyhí?máa. ²⁶ Í? tsondi Agrippa náwe na?ándi? únhanginná ná?i hááwí t'áhkí í?gedí. Heđánkun ív?í? pááde?ípe dáyhí?máadi hááwí wânbo wí?dókaayohpí. Naa híwó dínhanginná t'áhkí ná?i hááwí napóe í?gedí Agrippa-á nat'oe?in, gá kaadi wínapóepídan. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde? háa in Jóesi Tádávi tukhe?min dítu?in? Dínhanginnán biwâyunde?in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu?an, "Ti un?án gáhan ú?di wesebo wí Christian dípa?í?in?" ²⁹ Paul-di óetu?an, "Hádeebá wesebo háa wíyá shánkí díhúuwí. Hebo naa Jóesi Tádávi?piye dáy?ususu?o? ú-á?di heđá t'áhkí ná?in náá thaa dí?óeyankw'ó?nindá?di naa waagibá ípúuwí?in. Hewânbo naa wó?da?pí kadéna?di íwhimúun?in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ih?bowa ihaydi í? tsondi Agrippa heđá í? tunjó Festus-á, Bernice-á, heđá in wé?gen iwe dikw'ó?nindá díwíwínú, heđi oe já?wépiye dipeedi díwíhée?an. Dítu, "Ná?i sendá háawin wên wânbo wí?anpí óeháy?í?di háa napanchaní?di wânbo?." ³² Heđi Agrippa-di Festus óetu?an, "Ná?i sen dóma?p'áá?di-í?in dínkodíwân, hewânbo náá wí?dínkodípi, gá Caesar-di óntunjó?namí?in nada?póedán."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-ídi

¹ Heđiho in tsonnin dí?ánshaapóe na?in kophé iwedí oe Italy-piye dísaanídi, * heđiho Paul heđá wáy-á pandá?di ovâyjoé?an wí tá?gintá (100) sundá?o ovây?tsonmáa?íwí mange. Ná?i sendá Julius gin nakháwá, heđi in sundá?o í? Rome-wi tsondi p'ó?dédi?í?in gin ovâykhâyá?de?in diwedí?í-án namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwá?í wá? na?indá?di

* 27:1 Luke wíyá Paul-á?di nají?.

naji?, i-á Macedonia nangewi bú? Thessalonica iwedi?i namuu. Heđi wí kophé Adramytium bú? iwedi?i ívítógi. Ná?i kophé-á nakhâymuu i? bú?ây eeje oe Asia nange p'ó kíngé i?gepiye namú-ídi.

³ Wiyá tháwán oe Sidon bú? iwe íwíwóyí?. Julius-di Paul híwó óe?andi íví k'ema'in óepuwámági, indi háäwí úntáy?i? óemäänídi. ⁴ Iweda i? kophé iwedi gimää, hewänboi? waađi tí?úupiye díchänuhjá?, heđiho oe Cyprus p'ojáadi shánki nawaakaypi i?gedi gimää. ⁵ Oe p'ó? p'ánäpiye giphade, heđi Cilicia nange heđá Pamphylia nangá p'ó kíngé i?ge gimää, heđáhá? oe Lycia nange wí bú? Myra gin dáytu?o? iwe gipówá. ⁶ Iwe i? sundadoví tsondi wiyá pi?wi kophé Alexandria-wi namuu?i? ishää. Ná?i kophé-á Italy-piye namän, heđiho dítu?an iwe ívítóení?in.

⁷ I? waa hânho nakaydi jóngida? wí háyü thaa gipundee, heđá báyéka ívít'óe?andi Cnidus bú? tsowa gipówá. I? waa kay?i namuudi ee gimän diwepiye wiyá wíginpuhkodipi, heđiho Crete k'áygé i?gedi giphade, Salmone gin dáytu?o? iwe, heđá nawaakaypi?we i?gedá gimän. ⁸ Jóngida? p'ó kíngé i?ge gipundee, heđi wí bú? Lasea gin dáytu?o?i tsowa gipówá. Náwe naná? díwá dáytu?o? “Híwó naná i? kophé díwíwóyí?nigi?” gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihayđi nate?núpuwamändi híwó wínamuupi wiyá shánki gimú-ídi, heđânho Paul-di ginnân ovâyutumakhe?an: ¹⁰ “K'ema'in, naa ochanpoe?o wiyá shánki náwedi gimäädá áyt'óephadekhâymaa. Ná?i kophé-á hé wóegebo gipedé-í, heđá wáy wên wá? dívíp'ot'aháñu-í.” ¹¹ Hebo i? sundadoví tsondi Paul-ví hí? ónt'óeyaani?wedi i? sen i? kophé ívít'óe?andi ívímúu?i? heđá i? sen isanhondi-á inbí hí?á shánki ovánt'óeyan. ¹² Ná?i kophé nawhi?án diwe wâhphade híwó? diwe winanáhi? dáyte?núphaadé-ídi, heđiho t'áhkí waa dívít'ánshamági i? kophé iwedi wiyá bú?ay Phoenix gin dáytu?o?i? oe Crete nangebá naná? diwepiye dímu-ídi, iwe dáyte?núphaadé-ídi. Oe Phoenix dáykophewhikw'óe?o, heđi aakonpiye thanpiye jáadi heđá p'inpiye thanpiye jáadá óewaa?ahkhánde?.

Hânho iwaa?andá ikwá?nan

¹³ Heđiho aakonpha?gedi híyää iwaa?an dihayđi dí?án háa dítu? waagi dívít'amí?in, heđiho iwedi gimäädi ná?i Crete p'ojáadi tsowa p'ó kíngé i?gedi gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihayđi wí waa hânho kay?i ná?i Crete nange i?ge iwaa?an, i? waa-á p'inpiye thanpiye jáadi wáa gin dáytu?o?. ¹⁵ I? waa hânho nakaydi i? kophé óenändi wiyá páadépiye wí?unpuhkodipi, heđiho i? kophé dáybé, heđi wáy i? waađi díhon diwepiyedá? gimää. ¹⁶ Wí p'ojáadi?ay Cauda gin dáytu?o?i tsowa giphade, i? waa wâhphade winakaypi iwe, heđi báyéki ívít'óe?an i? kophé?ay áywhimáa?i ná?i kophé gáháyü?i? iwe kw'áye áytaygé-ídi. ¹⁷ I? kophé?ay dáywhisóge ihaydá i? kophé gáháyü?i? whikhannin kay?indi dáywhibuugi?an wínatha?dee-ípídi. Heđá i? te?aa i? waađi i? kophé óechänunde?i-á dáywáve, gá dikhunwóeda?đân oe Syrtis gin dáytu?o? iwe díkháhkwoodee-í?in, i? p'oe iwe wâhphade wínowá?ánpídi. Heđiho iwedi díwánpip'omáa.

¹⁸ Wiyá tháwán wá? i? waa hânho nakay, heđiho in kophé?in sená? wí hé i? kophé iwe naku?undi p'oe iwepiye dáychänu, i? kophé wâhphade winakháa-ípídi. ¹⁹ Heđá wiyá tháwándá inbo i? kophé?i háäwí wá? p'oe iwe dáychänu. ²⁰ Báyéki thaa agóyó wänbo than wänbo wí?áymú?pi, heđi i? waa nahánpídi kay?i iwaa?o?. Heđiho gi?an há?to wówá?in gipee-í?in.

²¹ Báyéki thaa wí?ívhíuyyanpi. Heđi Paul inbí páadépiye nawindi ovâytu?an, “K'ema'in, shánki híwó namúuniwän naví tun dínt'óeyaani?di Crete diwedi wígipee-ípí?in otú waa. Háy úvít'óeyandáho há?to ná?i kây iwe gipóewiwän heđá i? háäwí há?to gipedé-íwän. ²² Hebo náä wí?úvít'áyingimääni?pi. Tobáháa ná?i kophé natha?dee wänbo há?to to?wí wänbo óep'oháyí. ²³ Naa Jóesi Tádávi? omuu, heđá ívít'óe-á dön?o?, heđi khú?di wée ívít'óe-á makowáwi t'óepa?aa?i dínpówá, ²⁴ i-á naví nú? nawindi ginnân dítu?an: ‘Paul, wí?unkhunwóeda?ípi. U? ta?gendi Caesar-ví páadépiye bikwinugi?o, heđi u? unmuudi ná?in u-áđi dij?in há?to wée wänbo nachuu-í.’ ²⁵ Heđânho k'ema'in, wí?ikhunwóeda?ípi. Naa dáywáyunde ná?in Jóesi Tádá natú?inbo napuwagi?o?in. ²⁶ Hewänbo wí p'ojáadi eedi gíkháhkwoodee-í?”

²⁷ Wíje jáadi daphade, heđi wa?di i? waađi i? máap'oe Adriatic gin dáytu?o?i?ge díchänuhon. Khun pinuđi háädi naná? dihayđi in kophé?in sená? dítu? nan tsowa nú? gipowamännin. ²⁸ Dáywá?ántaayan, heđi wétá?di jónu (24) kwi?óhpa taa nawá?án gin dáyshaa. Wiyá shánki háy dímaädá wiyá dáywá?ántaayan dihaydá tá?di kháve (18) kwi?óhpa taa-á nawá?án. ²⁹ Dikhunwóeda? i? kophé k'uu eedi óechänukhâymaa?in, heđiho i? kophé tí?úupha?gedi jónu kháa?i kwák'u maayá?i? dáywaje whikhannin eeje, heđá díwówayéeni?di nathay pihay dívíjüusu?an.

³⁰ Ná?in kophé?in t'óe?in i? kophé iwedi diwáveda? díjäänídi, heđiho i? kophé?ay p'oe iwe dáywáve. Heđáhá? i? kophé gáháyü?i? páadépiye wiyá maayá?i? dáywajekhâymaa waagibá dívít'óe?. ³¹ Hebo Paul-di in sundado heđá inbí tsondi-á ovâytu?an, “Ná?in kophé?in t'óe?in ná?i kophé iwe díwíwóyí?pídi, undá há?to wówá?in ípee-í.” ³² Heđiho in sundado i? kophé?ay nawhi?ándívi whikhannin dáyts'á?, heđi i? kophé?ay nama?p'á.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di oväyту'an divihúuyamí gin. Oväyту'an, "Wije jáadi t'ähki hânho úv'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hedihó nää naadi kay'indi wäytumáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagi'opí, hedânho bíhúuyyan, wí koegi' úntáy ichuu-ípidí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává iké'di Jöesi Táa ikú'daa'an, hedí wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin öemü'di shánki híwó dicanpöedí in wá' divihúuyyan. ³⁷ Wégín tágintá'dáhá' tségingtá'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ähki divíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychänu, i' kophé ihay winakhaa-ípidí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'öe'in i' nan dâymü'i' wídâytaapi. Hewânbo na'okhânna hedá nap'oehánginá' diwe dâymü', hedihó diví'ánshaamági dínkodidáho i' kophé dâypukannamídi iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóy'i'ndí. ⁴⁰ I' kwák'u maayáá'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâyt'sá', hedí i' p'oe iwebo dâyoje'an. Hedí ihaydibá i' kophé öeéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihusun. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' waadí i' kophé ee na'okhânna' diwepiye öechänuts'úude-ídi. ⁴¹ Hebo wí'nápha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbed'än, hedí iwe i' kophé páadépiye ichänuđi nakhâhsogedeedi wínajáapöepí. Ihaydá i' kophé tí'úupiye'i' i' p'oe oepiyá náápiyá kaygindi na'a'yäpöe'odi öewhéekanhon.

⁴² In sundađo diví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídi, hedânho nan diwepiye wídívikohsáy-ípidí dijáanidí. ⁴³ Hewânbo Paul-vi wówátsi ön'aywoeni'in i' sundađovi tsondi nada'di to'wí wânbo wí'ovâyke'mägipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe divíjajmú-í nan diwepiye divívikohsáy-ídi. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá oväyту'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéwhéé öep'omáa'i'di divítsahsaa-i'in. Handidânho t'ähkiđibo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ähkiđibo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojáadi Malta gin dâyt'u'o'in gínhanginpöe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísi'gin. Ikwá'dodi nat'ée, hedihó dâypa't'égi, hedí dítu'an i' phaa nú'piye íviháđi-ídi ívisúwá'amídi. ³ Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'öenídi, hedí ipha'kw'öe'ó ihaydi wí páäyü phaadi öesúwánándi phé jáadi napee, hedí Paul-vi man deedi ikhuugeewhi'k'ú'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' páäyü Paul-vi man deedi nawhi'k'öe'in öemü', hedí divítu'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedí tobá öep'ohaypi wânbo", nanbí jöesi "Ovâyt'owatuhchänunde'i' gin ginkháwá'i'di há'to öewówápeemääni." ⁵ Hewânbo Paul ivi man iwádáa'andi i' páäyü i' phaa iwe nake't'á, hedí háabo Paul wí'únpöepí. ⁶ In t'owa di'ände' i' páäyüdi öekhuugee ee úntee-i'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewânbo thaa t'ähki divítsikha'andi Paul háabo wí'únpöepí, hedihó inbí ánshaa dây'egó'andi divítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jöesi waagi'bá namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojáadi ee natsonnándi Publius gin nakháwá. Ívisúwá'o' iwe tsowa únnavakw'ó, hedí sigídi ná'in díhógidi ivi tewhá únná' diwe poje thaa díwóy'i'mági hedá híwó'dá di'âyíngi'an. ⁸ Publius'v táđá whohte eedi únhayk'öe. Natsáwáp'íde' hedá nasihaydi öe'ááde'. Ee nahayk'öe eepiye Paul nats'ú, hedí ivi mandí öetágedi önjúusu'andi hehkháa öemági. ⁹ Ná'in napöe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-vi'piye di'áá, hedí in wá' hehkháa ovâyimági. ¹⁰ Indi báyéki díhääwimági na'in, hedí poje p'öe naphade ihaydi iwedi gimän dihaydi i' gintáy'i' t'ähki díimági.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojáadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívitógi. I' kophé-á Castor-áđi Pollux-áđi gin dâyt'u'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedí poje thaa iwe ívíwóy'i'. Iwedi p'o kíngé i'gedá' gimáa, hedí Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwân aakonpha'gedi iwáa'an, hedihó wíyá tháwándá Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-vi'piye divíwâyunde'in áshyaa, hedí indi kay'indi dítu'an indáđi wêe jáadi ívíwóy'i'ní'in. Iwedi wíyá gimándi oe Rome-piye wáy-á tí'úuwín páadé'in Rome-wín dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpöe, hedihó gin'ayjay'áá. Dâyhääwíku'kw'öe'ó iwe Appius gin dâyt'u'o' iwehay wáy wên di'áá, wáy-á wéndá wâhphade kayi' wídi'áhpídi oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâyt'u'o' iwe díjay. Paul-di ovâymu' ihaydi Jöesi Táđá öekú'daa'an, hedá ivi pí'ná khó'jé-á shánki nakaypöe. Han áyphade, ihaydáhá' wí háyü thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhi'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo öethayemági, hewânbo wí sundađodi öe'âyíngimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédi'in oe Rome dithaa'in ivi'we ovâywé'getu'an. Dipówá ihaydi oväyту'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhänu naa wídáy'anpí wânbo", hedá nanbí t'owavi'piye wên

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wíje p'önbay waagi dakeet'öe'in dachá, indá in Alexandria t'owavi jöesi dímmu, Castor-áđi Pollux-áđi gin dakháwá.

yä'dâapí'in wänbo wíday'anpí, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípanké', hedi ná'in Rome-winbí mange díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwá, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháyjí'in wänbo wíday'anpídí, hediho díma'p'äädí-í'in dida'wän. ¹⁹ Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'äädí-í'in, hediho shánkí híwó dínpóe otúnídí Caesar-ví tunjówháagé iwe díntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpiđe tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dímuu'in dováyt'e'p'ède-ídí. ²⁰ Hedänkun naađi wâythkánan ná'i háäwí i'gedí wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadı óetsikha'máa'ívi'piyebá naa dáywâyundédänho ná'i kadénadı owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uví'gedí natú'nin oe Judea-dí wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'í owedi na'äá'í wänbo wên híwóhpí in nat'oe'in uví'gedí winatúhpí. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ähkí híwóhpí dívíhí'máa'in ná'in ts'aqamin háhkan ní'gedí. Hedänho gida' u'đi dítu'qamí'in háawi uví wâyü úmuu'in."

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dáyde'man wíyá dí'äá-ígi', hedi i' thaa napówá ihayđi báyéki dí'äá. Héđéndí hé'dibo iweđi nakin díwehay báyéki háäwí Paul-dí ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóeni'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ní'gedí hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ní'gedá ovâyt'ôe'andi ikháäde Jesus-ví piye ovâywâyukannamídí. ²⁴ Paul-ví hí' dáysígi'andi dívíwâyü wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídí iweđi dívíjää'an, hewänbo wa' dipeepídíbo Paul-dí ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'dáa'í P'owəqahâđi hăn'oe Isaiiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí piye namú-ídí ná'í Jôesi Tádáví hí' ovâytu'qamídí:

²⁶ Ihayđá' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,

ihayđá' binnú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkâymuuđi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'óđidáhá' úvítikhämu.

Gin úvi'anpídá unbí tséedí binnúuní

hedá unbí ojedá it'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví piye í'äá-í yä'dáa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'í hí' natú'í-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedänho náä ná'in únkhây'ä' únhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dímuupí'in ovâysan ovây'aywoenídí. Innänkun dívít'óeyaani." ²⁹ Paul ihí'bowa ihayđi in Hudíyo dívítühánbođi dipee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe na'an, hedi iwá'aa i' tewhá ee nachanídí. To'wên únpuwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. ³¹ I'đi Jôesi Tádáví khuu i'gedí ovâyt'ôe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsonji'ívi'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'gínpidíbo ihée'an, hedi to'wídí wänbo wí'óekhää'anpí.

In Taʼnin Paul-di In Rome Búuʼúwi Méesateʼin T'owa Ovâytaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi, Jesus Christ-giʼ dáyʼôeʼoʼidi náʼin taʼnin wáysandeʼ un Rome búuʼú iwe íthaaʼin. Yôesi Tádádí naa dídeʼman hedá dísaanígiʼ dísoge ivi híwóʼdi tuu t'owa dovâytʼôeʼamídi. ² Hânʼoebo Yôesi natú náʼi híwóʼdi tuu naʼin dímääniʼin, hedí ivi tukheʼmin ivi taʼnin diwe i dáytaʼnan. ³⁻⁴ Ivi ay Jesus Christ naʼinbí tsondi hayʼi gínmuuʼiviʼgedi dáytaʼnan. Naʼaypuyá ihaydi natʼowasenpaa, hedí ivi thehtáy pahpáa David i hânʼoeʼi tsondi namuuʼivi tíʼúuge kãʼääʼinbíʼwediho naʼaypuyá. Hedí Jesus nachuudi nawâywópoe ihaydi i Yãʼdãaʼi Pʼoewaahãadi dinkeeyan taʼgendi Yôesi Tádáví ay wáʼúmмуʼin. ⁵ Háa Jesus iʼan waa namuudi Yôesi Tádá naviʼpiyeʼ híwóʼdi namuu, hedího in Hudíyo dimuupiʼin t'owa wéngé tʼáhkí dithaaʼinbíʼpiyeho naa dísan dovâykhãgeʼnamídi ivi tuu ipiyeʼ díviwhâyú-ídi hedá ònʼaʼginnamída. Kin dáyʼoʼ hedânho tʼowadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wáʼ Yôesi Tádádí wovâytukánnan Jesus Christ-víʼin ímúnídi.

⁷ Hedího un tʼáhkí oe Rome íkwʼóʼnin wáysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâydeʼman ivi t'owa ímúnídi. Idá hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-dída séegisehkaná wovây mááni hedá wovâykhãgeʼnamí ánsahaaginpidíboʼ íkwʼóʼnidi.

Paul oe Rome-piyeʼ napundaʼ

⁸ Hedí náa-á hãadi Jesus Christ dóhéʼan gínhay-á Yôesi navi Tádá dókúʼdaaʼoʼ un tʼáhkí ímuudi, gá wéngé tʼáhkí t'owa dívihiʼmáadán unbi whâyú iʼgedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho únhanginná náʼi naa otúʼdi taʼgen namuuʼin. Igiʼ pín taʼge haydi dáyʼôemáa t'owa dovâytuʼodi i híwóʼdi tuu ivi ay Jesus-víʼgedi, hedí hãadi wánbo tʼáhkí wáyyúusuʼoʼ. Yôesi dódaʼmáa i-á natúdáho hanwaapídiho unbiʼpiyeʼ dípun mááni, ¹¹ gá hânho oʼádaapundaʼdán. Naa odaʼ hãawí Yãʼdãaʼi Pʼoewaahãadi naa díháʼandiʼ wáphadé-íʼin, hedânho unbi whâyú shánkího únkay-ídi. ¹² Kinnân otúʼdaʼ: Undádí naa-ádi wéʼge ívikhãgeʼnamí kwee waa sen waa giʼaanídi, handaʼ íviwhâyundedi.

¹³ Tíʼúuwín páadéʼin, odaʼ únhanginnáníʼin háyán wánbo dáyʼánshamáa omú-ídi unbiʼpiyeʼ, hewánbo hãadi waa háawídi díʼahkhándeʼ. Hânho odaʼ báyéki di unbi búuʼúwín Jesus-víʼpiyeʼ dovâywhâyúʼamíʼin, in wéʼgeʼin Hudíyo dimuupiʼin t'owa dovâywhâyúʼan waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa tʼáhkí t'owa hãawí ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawín dímuní wánboʼ, in Greek tuudi díviheeʼoʼindá in píʼwí tuudi díviheeʼoʼindá, in hânho díháʼindá in díháhpíʼindá, gá Yôesidi naa dísogedán ivi híwóʼdi tuu tʼáhkí t'owa dovâyʼôeʼamídi. Hedânho shánkí odaʼ un oe Rome diwe íkwʼóʼnin wáʼ wáyʼtʼôeʼamíʼin.

Yôesi Tádáví híwóʼdi tuu-á únkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwóʼdi tuudi naa wídíwóedaʼmáhpí. Náʼi tuu-án nakay, hedí iʼgedi Yôesidi tʼáhkí t'owa in ipiyeʼ díviwhâyundeʼin ovâyʼaywondeʼ, páadé in Hudíyo dimuuʼindá, hedá in Hudíyo dimuupiʼindá wáʼ. ¹⁷ Náʼi híwóʼdi tuudi díháʼandi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychãamáʼin tʼaywóʼdi dáymáapi waagi. Hewánbo inbi whâyú dímmuʼidídaʼ kin iʼoʼ, hãawí híwóʼdi díviʼoʼi namuudaʼ yoe, ivi taʼnin diwe úntaʼmumu waagi:

Wí toʼwí Yôesiviʼpiyeʼ taʼgendi íwhâyundedáhoʼ, ivi whâyú únmuudiho Yôesidi óechãamá tʼaywóʼdi imáapi waagi,
hedí wówátsi óemááni.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovâytechãnukhãymáa

¹⁸ Yôesi Tádá oe makówa naʼándídi díнкеeyoʼ ovâytechãnukhãymáaʼin in toʼwên óeʼaʼgínpiʼindá hedá in yãʼdãapiʼ díviʼoʼindá, háa díviʼoʼin namuudi natʼaydi. Hedí híwóʼpí díviʼodíbo Yôesiviʼ taʼgen únmuuʼin ónkaayo hedânho wéʼgeʼin t'owa wídáyta-ípidí. ¹⁹ Díńkoedi híwóʼ dínhanginnánídi Yôesiviʼgedi, gá idi ovâyhanginʼannandán. ²⁰ Yôesi Tádá pínnán kay imáa hánhay wánbo nahándépiʼin, hedí idáʼ Yôesi namuu hánhay nanán wánboʼ. Tobá tséedi Yôesi áymúndépi wánboʼ, náʼi nan oepáa íkhiye ihaydi waaboʼ thayʼeedi náʼi hãawí gínhanginná iviʼgedi i hãawí ipaaʼidi. Hedánkun t'owa wídínkoedípi dítúnídi wídínhanginnáhpíʼin.

²¹ Hewánbo tobá Yôesiviʼgedi t'owa dínhanginnán wánboʼ, óeʼaʼginnamíviʼwedi hedíháa óekúʼdaaʼamíviʼwedi díńkhãʼáʼ waagi, inbí ánsaa wídínchãʼmuupi hedá inbí hangintandá dáymáapídi khuu iʼgebo díyiʼ. ²² Báyéki díhá kin díʼándeʼ, hewánbo hangintáhpíʼindáʼ dimuu. ²³ Tobá Yôesi-á tʼáhkívi kwʼáye namuu wánboʼ, hedá ivi wówátsi-á hánhay wánbo wíʼúhándépi, náʼin t'owadáho wíyá wíʼóeʼaʼginnámáhpí; hedí tobá Yôesi nachuʼpí wánbo hedá t'owa-á díʼahánde wánboʼ, báyéki hãawí t'owa waabá díńchãʼin dáykhiyé inbí yôesi

dínmúnídí, hedá báyéki wíyá háäwí-á dâypaa, tsíde-á p'oekanu-á háäpandá pääyü-á waagá dínchaa'í, hedí ná'í háäwí dâypaa'í wá' dâya'a'ginnmä'.

²⁴ Hedího Yöesidi ovâyoye'o' diví'amídí ná'í yä'dâapi' inbí pí'ná khó'yédi dikanda'í, hedí wöeda'ginpídí yä'dâapi' háäwí wí'ná táyedi inbí túu'údi divítsiye'o'. ²⁵ Wíyá wídívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yöesivi'gedi, hedí i hôeyó namuu'ida' divíwâyunde'. I háäwí Yöesi ikhiyé'ida' dâya'a'ginnmä' hedá ipiye' divíyüusu'o', Yöesivi'piyá yoe, i-á ná'í háäwí ikhiyé'í namuu. Ida'mân hay'í namuu kin t'owa dínkhây'ä' háädi wänbo t'ähki ditúni'in. Hamân.

²⁶ Hedí in t'owa ná'í yä'dâapi'kan diví'o'indá Yöesidi ovâyoye'o' i wöeda'wó'gi háäwí hânho dikanda'í wíyá diví'âamídí. In kwiyä' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúni waagi wídithaapi, hedá wáy-á kwiyä'dádi inbí túu'údi divít'aywó'kanmä. ²⁷ Hedí in senä' wá' han waagibá divíkanhon. Inbí kweeyöe-ádi divítháye'bé-ívi'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wáy-á senä'dádi inbí túu'údi divít'aywó'kanmä've-í'in. Hedí ná'í in senä' wöeda'wó'gi wí'ná táyedi divítsiye'o'di i tuchänu dín'ä'í ovâymä', hedí inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypedee'o'.

²⁸ Dichanpo' wínachä'muupi'in Yöesivi'gedi ta'ge diví'ánshaa'âamídí, hedího Yöesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapi' ánshaa-ádi, i háäwí dínkankhây'ähpi' diví'amídí. ²⁹ Yä'dâapi'-ádi híwó'pí-ádidá' inbí pí'ná khó'yé dímto'on; hânho diha't'aa; wáy-á to'wëndádá háa'wänbo-á dimuu; hânho dithúut'öe; háädi wänbo t'ähki dit'owat'akhanuda'; hânho divít'aymáa; háädi wänbo t'ähki divíhóeyómáa; wáy-á t'owavi'gedi yanäki diví'ánshamaa hedá divíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytüusu'u'o'; Yöesi dâyt'ay; t'owa t'âmägi' dâytümáa; divíyengi; divípíhuude'; wíyá shánki t'aywó'di ts'aabi i'gedi diví'ánshamaa diví'amídí; inbí táda-á yiyá-á wídây't'óyandepí; ³¹ inbí ánshaa-á wídínchá'muupi; háa divítu'an waa wídívi'opi; inbí maatu'indá wídây'séegípi; wáy-á to'wênbi'piye' wídí'iyapo'pí. ³² Yöesi natsonpöe in to'wên ha'waa diví'o'indá dínkhây'ä' diháan'in, hewänbo ná'í dínhanginnân wänbo handä' divíkanhon, hedá há'ida'ba yoe, ovâyhi'an wáy-á to'wên hanbá diví'amídí.

2

Na'indá wígin'óepti gitúnidí t'owavi'gedi háa dín'ä'in

¹ Hedího wí to'wídí wáy-á t'owa ovâyütüusu'u'odi natú' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to' ünkoedi-í natúni'in wí'bo wí't'aywó'nani'in, tobá to'wí namúni wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihé'e'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikekw'öe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodän. ² Hedí ginhanginná Yöesi híwó'í'o'in in t'owa kin diví'o'in ovâyütüchänudi, gá i-á ünhanginnândän ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'í to'wídí wáy-á to'wên ovâyütüusu'u'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ände Yöesidi há'to' oetuchänu-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yöesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atä wänbo-á, ma'di ná'í to'wí na'ände háäbo wínamuupi'in. Ti wí'ünhanginnáhpí'an Yöesi i-ádi híwó'di namuu'in, gá Yöesi nada'dän ná'í to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpi'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'angepí, iví tuchänu shánki pín'aywó'nin ünmuúni owáy Yöesidi t'owa ovâyütüchänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yöesi in t'owa ovâyta'gekeekw'öeni háa híwó' háa híwó'pí diví'annin. ⁶ Wëndá híwó'ívi'o', hedá wëndá híwó'pí ívi'o', hedí Yöesidi na'in wí'ínbo dímääni háäwí gín'ä'í. ⁷ Wáy wên t'owa-á háädi wänbo t'ähki híwó' divíkanhon, hedí dida' Yöesidi ovâytege-í in hedá híwó' ovâymä've-í'in, hedá dida' hánhay wänbo t'ähki diwówayéeni'in. Ná'in t'owa-á Yöesidi wówátsi nahándepí'in ovâymäáni. ⁸ Wáy-á t'owa-á diháähkähádá ingí'da' háäwí t'ähki dikanda', hedí Yöesivi ta'gen ünmuu'in wí'ón'a'ginpi, hewänbo shánkídí in yä'dâapi'in namuu'in divíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yöesidi ovâyütüchänukháymáa, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki divíyá'dâapitsiye'annindá wí'ínbo báyéki t'öephege dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupi'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' diví'annindá Yöesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâymä've-í, hedá híhchan ánshaa-á ovâymäáni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupi'indá, ¹¹ gá Yöesidá t'ähki t'owa handä' ovâymäädän.

Yöesi Tádadá'mân ün'óe natúnidí t'owavi'gedi háa dín'ä'in

¹² In Hudíyo dimuupi'in wídâytaapi i tsonttu Moses ita'nandí, hewänbo divít'aywó'dodíbo' ovâyütüchänu-í tobá i tsonttu dâymáapi wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'í tsonttu-á dâytaa wänbo', divít'aywó'dodíbo i tsonttuádi inbí t'aywó'di dínmuu'í ovâykeekw'öeni. ¹³ In to'wên Yöesivi tsonttu dâya'a'ginnannindáho Yöesidi ovâycháamáa t'aywó'di wídâymaapi waagi, in to'wên diwänpi't'ö'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupi'in Moses-ví tsonttu dâymáapi wänbo', háa ná'í tsonttu natú' waagi wí'bo diví'odá, kindídi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupi'indá, ¹⁵ hedího háa diví'o'in namuudi nakeepo' i tsonttu Moses ita'nandibá inbí ánshaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' diví'o'in háa

yoe. ¹⁶ Heḏiho i thaa napówa-í Yôesi Tádádí t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídí háa híwó? háa híwó? pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo?. Heḏi Christ Jesus-áho i namuu óesóge? i kin ovaytu? amídí. Kindá ihayda? t'owa dovâytu? o?, Yôesiví híwó? di tuu dovây? t'ôe? oḏi.

In Hudíyo-ádi Yôesiví tsonttu únmuu-i-ádi

¹⁷ Ma?di wí to?wí wí?bo iví?gedi ihí?máadi natú? wí kodí?di Hudíyo namuu?in, heḏi na?ánde Moses-ví tsonttu itaadibo? on?aywoeni?in, heḏi iyêngihé?odi natú? Yôesi óe? a?ginmá?in. ¹⁸ I-á ûnhanginná háa Yôesi nada?in i?amí?in, heḏá ûnhanginná wá? wé?i wí yá?dáa?i namuu?in wé?i wí yá?dáapi? namuu?indá gá Yôesiví tsonttu iwedí naháhpóedán, ¹⁹ heḏiho na?ánde? ovâypháhuwí?in in to?wên tsí?taa?in waagi?inbá dimuu?in, Yôesiví?gedi wídnhanginnáhpí, heḏá in to?wên phakhkuu ee dikw'ó?ning? -á wí kohthay waagibá namuu gin na?ánde?. ²⁰ Heḏá wá? nada? in to?wên Yôesiví?gedi háábo wídnhanginnáhpí? in ovâyhá?wíthayyámí?in, heḏá in to?wên áyyáá waagi?inbá dimuu?in ovâyhá?ámí, gá ná?i tsonttu imáa?in diwedí ûnhanginnándán t'ähki in ta?gen namuu?in. ²¹ Idi pí?wên t'owa ovâyhá?o?, heḏi háadan i-á wí?bo wí?pipihá?opi? Idi ovây?tumake?o wídnvísá?mamí?pidí, heḏi háadan i isá?bo? ²² Wáy-á t'owa ovâytu?o wiyá to?wíwí sedó-ádi háa kwiyó-ádi wídnvívohqkwomá?ve-ípi gin, heḏi háadan i-á wí?bo kinbá it'aywó?do? I natú? it'ay?in i hááwí t'owa dáykhíyé?i? inbí yôesi dínmuu waa dáychaa?i?, heḏi háadan i-á ná?i hááwí?bá isá?bo? i tewhá wáyyé nakw'ó? deeye? ²³ Iphuudeḏi natú? Yôesiví tsonttu itaa?in, heḏi háadan ná?i tsonttu i? a?gindopí?di Yôesi wóda? iwe óesóge? ²⁴ Háa Yôesiví ta?nin diwe natá?muu waa napa?, kinnán natú?di: Háa un Hudíyo ímuu?in úví?o?in namuudi ná?in Hudíyo dimuupi?in Yôesiví?gedi yanáki dívihé?o?.

In Hudíyoví k'ewe? taadibo há?to in ovây?aywoeni

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsonttu i? a?gindodáho?, in Hudíyoví k'ewe? taa imáa?indá ûnchá?muu; hewänbo ná?i tsonttu i? a?gindopí, tobá nataamuu wänbo? iví taa wí?únchá?muupi. ²⁶ Heḏi wí Hudíyo namuupi? Yôesiví tsonttu i? a?gindodí tobá in Hudíyoví k'ewe? taa imáapi wänbo?, Yôesidí óechaa nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to?wí iví túu?ú ûnk'ewe?taamuupí?di hewänbo i tsonttu i? a?gindodá un Hudíyo ímuu?in wovâykeekw'óe?o híwó? wí?úví?opí?di, gá i tsonttu wívn? a?gindopí?dán, tobá ná?i tsonttu-á untá?muu wänbo heḏá tobá ik'ewe?taamuu wänbo?.

²⁸⁻²⁹ To?wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi?aypuýädibo ta?gendi Hudíyo wínamuupi. Heḏi wí to?wí in ta?gennin k'ewe? taa wí?imáapi wên k'ewe? taadi iví túu?ú eedí óewänpita?andibo?. Hewänbo nakhây?á? wí to?wí iví pí?ná khó?yé-áho kodí?di Hudíyo namúni?in heḏánho ta?gendi há?bi namúndí, heḏá in ta?gennin k'ewe? taa-á pí?ná khó?yé?bá imá?ve-i?indá ûnkhá?á?. Heḏi kin waagi ûnpo? i tsonttu iwänpi? a?gindopí?dábá yoe, hewänbo i Yá?dáa?i P'oewaháqá?di óetaa?an waagibá nakhây?á?. Wí to?wí há?biví?gedi Yôesi-ân híwó? ihé?o?, t'owada?bá yoe.

3

¹ Ma?di to?wí na?áani, “Háa-an in Hudíyo dáymaa in wé?ge?in t'owa dáymaapi? Heḏi háagi?innan nachá?muu há? in Hudíyoví k'ewe? taa?” ² Gá báyéki?innán. Páade iweho Yôesidí in Hudíyo iví tsonttu ovâymagí dáy?áyngi?amídí. ³ Heḏi tobá wáy wên in háa dínkhá?á? waagi wídnvív?opí wänbo?, ti Yôesi wá? ûn?óde-i? i?amídí háa ituu?an waagi? ⁴ Yoe, há?to ûn?óde-i. Gínkhây?á? gitúni?in Yôesi-á wí?ihóeyó?opí?in tobá t'ähki t'owa dihöeyó wänbo?. Yôesiví ta?nin diwe iví?gedi untú? waa: Ihéé?andá t'owa dínhanginnáni ta?ge ihí?máa?in.

Heḏi t'owadi ónt'e?p'í?énde wänbo dínhanginpúwí hánhay wänbo híwó?pi wí?i?opí?in.

⁵ Hewänbo ma?di wí to?wí t'owada? namuudibo kin na?ánde?: “Naa dáyhíwó?pi?andá, Yôesi-á shánki híwó?dá i?o?in nakeepo? heḏánkun híwó? wínamuupi Yôesidí dítučänú-i?in.”

⁶ Hewänbo wígnkhây?áhpí kin waagi ívihé?ámí?in. Yôesi wí?bo híwó? i?opí?di, hândidan i-á ûnkoedí-i ta?ge natúni?in in t'owa dívit'aywó?nannin? ⁷⁻⁸ Heḏi ma?di to?wí kinnán natúni: “Naa dáyhöeyó?andáho?, iwedí nakeepo? Yôesi-á shánki hay?i namuu?in, gá i-á wínahóeyó?pí?dán. Heḏiho kin napa?di Yôesi wí?únk'óepí dítu?áamídí t'aywó?to?i omuu?in.” Hewänbo to?wí kin ihéé?andiví hí? untú?da? gínkhây?á? ivít'aywó?námami?in, heḏánho na?inbí t'aywó?di iwedí hááwí híwó?di napúwí. Wên t'owa yanáki naví?gedi dívívohóhí?máadi dítu? kin waagi naa ohákhanyi?in. Há?min t'owa-áho i tuchánu dínt'á?i? dáyhóni-áhe?.

T'ähki?dibo dívit'aywó?nan

⁹ Naa ótsikapúwí, ti na?in Hudíyo shánki híwó?nin gimuu in wé?ge?in t'owaví?wedí? Heḏán yoe. Naadi ho wáykeekw'ódi t'ähki?dibo t'aywó?to?indá? gimuu?in, na?in Hudíyo-á heḏá in Hudíyo dimuupi?indá. ¹⁰ Yôesiví ta?nin diwe kinnán untá?muu: To?wí wänbo iví wówátsi ta?ge wí?ihonpi, wí? wänbo yoe.

¹¹ To?wí wänbo wínaka?póya?pi háa in yá?dáa?in namuu?in, to?wí wänbo wínada?pi Yôesi óetaa-i?in.

- 12 T'áhkídíbo Yôesivi'wedí dívíhânge'an,
inbí wówátsi-á háãbo wídínchã'muupí,
wí' wänbo wína'änpi híwó' i'o'i'.
- 13 Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí'-á tay'i dínmuu,
höeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó,
háa ditú' waa whänpúuvi só'p'oe waagi'ba dínmuu,
14 hedí inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á hedá hí' nawhãhkant'óe'i-á báyékiho dínpi'.
- 15 Háãdi wänbo t'áhkí dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,
16 wãhãã dimää wänbo háãwi dâypedeo'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando'.
- 17 Háa inbí wówátsi tsãaginpídi dâyhúuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,
18 hedí Yôesi-á háy wänbo-á wídây'a'ginpi'.

Yôesidi in t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waa inbí whâyü dínmuudi'bo, háa díví'o'in namuudá yoe

19 Gínhanginná t'áhkí Yôesivi tsontuu natú'di-á in to'wên dâya'a'ginnamídi dívísó'dée'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnípidí wídívít'aywó'nanní'in, hedího t'áhkí t'owa dínhanginnáni Yôesivi'piye' dívít'aywó'nannin. 20 Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapi' waagi namuu iví tsontuu òn'a'ginnamídi iwãnpisó'díndedíbo', gá ná'i tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. 21-22 Hedího náã-áho ná'in nathaypóe háa t'áhkí Yôesivi ta'nin diwe úntú' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá inbí whâyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontuu dâya'a'ginnamídi dívísó'díndedí'ba yoe. Ná'i tũ-á t'áhkí t'owagi' namuu, t'áhkí t'owa ha'minda' gimmuudi, 23 gá t'áhkídíbo ívít'aywó'nandân, hedího to'wí wänbo yã'dãa'ida' wínamuupi Yôesi t'áhkí yã'dãa'i namuu waagibá. 24 Gint'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ùnp'oeđi iwá'áa na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ãdi-ídí, hedí ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví seégisehkaná ùnmuudi díçããmáa t'aywó'di wí'âyãmáapi waagibá. 25-26 Hânwänbo Yôesi Tádá í'ánshamãgi Jesus óesaanídí, iví ùnp'oe ich'áanídí, hedânho ívít'piye' ívívihâyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýaa'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nán wänbo Yôesi Tádá nabo'atáđi itsikha'andi wesebo wí'ovây tuchãnupí dín'ã waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapi kin í'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owavi t'aywó'di ovâyãakankhâyãmáãdân. Hedího náã-á híwó'da' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívívihâyunde'in ovâyçããmáadi t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá.

27 Hedího Yôesi Tádádí ha'wáa na'ingí' í'andi, ti gínk'óe ívívèngihée'amídi? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díçããmáãdân t'aywó'di wí'âyãmáapi waagi háãwi híwó'di ívít'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívívãnpíwhâyundedân. 28 Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waagi inbí whâyü dínmuudi'bo, i tsontuu dâya'a'ginnamídi dívívihããdedí'ba yoe.

29 Hedí ti gí'ãani Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, 30 gá wí'da' wí Yôesi na'ándân, hedí idáho ovâyçããmáa in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye' dívívihâyunde'in t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. 31 Hedânho na'inbí whâyü gínmuudi'bo ti ná'i tsontuu-á áyyoegi'o'? Hedân yoe. Náã-á shánkí gínkoedi áy'a'ginnamídi háa natú' waa.

4

Abraham-bí whâyü háawin ùnmuu'in

1 Náã wâyhí'khâymaa Abraham-bí'gedí háa ùnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpáa gínmuu. 2 Yôesi natú'dáho idá Abraham-dá óeçããmáa'in t'aywó'di imáapi waagi híwó' i'odíbo', hedânho Abraham únkoedí-iwän iví híwó'di tsiyekan ní'gedí iyèngihée'amídi. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá únkoedi iyèngihée'amí'in. 3 Yôesivi ta'nin diwe kinnán nata'muupí'an:

Abraham Yôesivi'piye' iwihâyüdãnkun Yôesidi óeçããmáa t'aywó'di wí'imáapi waagi.

4 Kin waagi namuupí'an: To'wí it'óe'andi-á óewá'ánde', hedí iví wá'áa únt'anmuu háyü it'óe'an waagídi, wí'óewãnpídãmãhpí. 5 Hewänbo to'wí wänbo híwó'di háãwi í'andi nawãnpímuudi'bo há'to únkoedi-í natúnídi t'aywó'di wí'imáapi waagi'ba namuu. Yôesida'mân únk'óe wí to'wí óeçããmá've-ídí t'aywó'di wí'imáapi waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedí kin óeçããmáa iví whâyü ùnmuudi'bo', híwó' i'ãmídi iwãnpikhããdedídi yoe. 6 Hedãnkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâyçããmáa'in t'aywó'di wídâyãmáapi waagi díhíhçãã-i, hewänbo híwó' díví'ãmídi dívívihããde'in namuudá yoe. 7 Kinnán itã'nan:

In to'wên inbí yã'dãapi tsiyekan ovây'owóyé'indádi

in to'wên inbí t'aywó'di ovâyýaa'annindádi díhíhçãã.

8 I to'wí Yôesidi wiyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhçãã.

⁹ Hedi to'gi'-an ná'i hihchan namúni? Ti in Hudíyogi'da'? Yoe, in Hudíyo dimuupi'ingí' wá' namuupi'an. Gínhanginnáhpí'an Yöesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydän kin Yöesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'angepídbo-än. ¹¹ Tí'úügédän Yöesi natú Abraham in taa ikéyi'in nathaypúwíqí Yöesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yöesi ho i'an Abraham-bí whäyü ünmuudiho wa' in taa imáapídbo'. Hedänkun Abraham-dá t'ähki in to'wên ta'gendi Yöesiví'piye' díviwhäyunde'inbí tádá waagi'bá dínmúni, tobá ná'in Hudíyovi k'ewe' taa dáymáapí wänbo', hedi in wá' Yöesidi ovâyçhaamáa t'aywó'di wídäymáapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'bá dínmuu, hewänbo in t'ähkiví'-á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dimúnidí, indá dántáy iví ahtaa eeye dívi'ah TUYÉ-ídi, i waagibá whäyü dáymá've-ídi, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadän wa' in taa iké'pidíbo'.

¹³ Yöesidi iví tüü Abraham óemági idi Abraham-dáqí iví äy iwedi'indadí ovâyääni'in háäwi t'ähki náä óepáa k'aydiwí', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadän t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi, i tsontüü i'a'ginnamíqí ikháädedidá yoe. ¹⁴ Yöesidi i háäwi ipákhäy máa'i? in to'wên in tsontüü dáy'a'ginnamíqí dívisó'dinde'in ovâyääni'idáho', in whäyü iví'piye' wínatáynípí, hedi i tüü Yöesi imági'i-á háäbo wí'ünmúnipi. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsontüü i'a'ginhánúdí Yöesidi óetuchänunde'. Tsontüü wänbo nayipídá há'to nakoedi-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídi, hewänbo nayi-á kun ná'i tsontüü.

¹⁶ Hedänkun háäwi híwó'di iví'angepídbo Yöesi iví tüü imági t'ähki in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkanä dáykéyi'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yöesidi ovây'äämi in to'wên i tsontüü dáymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên díviwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'bá gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yöesiví'piye' íviwhäyunde'ingí'. ¹⁷ Yöesiví ta'nin diwe ünkwó háa Yöesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wisóge báyéki t'owagi' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yöesivípiye' íwhäyunde', hediho Yöesidi i-á ho óechaä há'in t'owavi tádá dínmuu waagi. Yöesi-á ünkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-ídi, hedá tobáháa háäwi wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yöesi natúdáho', napúwí-á kun.

Háa Abraham Yöesiví'piye' íwhäyü waa na'in wá' gínkhây'á' íviwhäyü-i'in

¹⁸ Hediho tobá whäyüpiwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá íwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yöesidi óetu'andän báyéki tí'úüge ká'ää'in ünkwó'gít'óe'in, hedi han ünpoé. ¹⁹ Ivi túu'ú i'gedi i'ánshaamáadi, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tágingtä (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwíyó Sarah-á wäphade kwíyó náä ünmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ünka. ²⁰ Yöesiví tüü óemági'in ónwhäyü, hedi iví whäyü únháänívi'wedí shánki ünkaypoé, hediho Yöesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Ivi pí'ná khó'yého' únhanginná Yöesi ünkoedi'in háäwi t'ähki natú'i? i'amídi. ²² Hedänkun Yöesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yöesi natú'i? Abraham-gí'da' wínatá'muupi, ²⁴ hewänbo na'ingí'-än wá' natá'muu, gá Yöesi-á natúdan na'in wá' díchaä t'aywó'di wí'áymáapí waagi iví'piye' íviwhäyunde', idá Jesus na'inbí tsondi shánki hay'i gínmuu'i? óewáywówápaa. ²⁵ Yöesi Tádáqí Jesus óemági na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewáywówápaa nakeepúwíqí díchaamáa'in t'aywó'di wí'áymáapí waagi.

Jesus-ví'piye' íviwhäyundédáho Yöesi Tádáqí díchaamáa t'aywó'di wí'áymáapí waagi.

5

¹ Hediho náä Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indadí Yöesi Tádá-áqí díwón, gá Yöesi Tádáqí díchaamáadän t'aywó'di wí'áymáapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. ² Hedi na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yöesi Tádáví'piye' díkan, iví séegísehkanä áytáa-ídi, hedi háädi wänbo t'ähki ná'i séegísehkanä-á áymá've-í. Hedi hânho ívihihchando', gá gínhanginnândän wáy wí thaa-á Yöesiví sa'wó'di kothhay iwe i-áqí gikwó'gít'óe'in. ³ Hewänbo háhaydi'da'ba wíghihchanpí. Gíhíhchan wá' áyt'óephadende wänbo', gá tobáháa gínpoé wänbo ná'i t'óephade namuu'idi gíhápó'dän íviyá'á'amídi. ⁴ Hedá íviyá'á'andá shánki gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwédáho shánki gínhanginná ho napúwí'in háa Yöesi natú waa dipágit'óe'in. ⁵ Hedi kin íviwhäyundédá há'to gíchanpúwí híwó'pí'piye' íviwhäyunde'in, gá i Yá'dáa'i P'óewáqháa Yöesidi dímagí'i na'inbí pí'ná khó'yé áymáadän, hedi idá dínthayyo Yöesi Tádáqí hânho na'in díséegí'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívipikháge'namíqí yá'dáa'in gímúnidí gínkoedipíqíbo', híwó' naná' díhaydän Christ nachuu na'in gímuudi, in Yöesi äy'a'gínpi'in gímuu wänbo'. ⁷ Nabáapu'wan óeshaa-ídi wí to'wí nahíye-i'í wíyá to'wígí' nachúu-ídi, tobáháa i wíyá to'wí i tsontüü i'a'gindo wänbo'. Ma'dän wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí wíwátsi ta'ge

ihondi namuu⁹igi⁷ nachúu-ídi. ⁸ Hewänbo wa⁷di na⁷inbí wówátsi thaa t'aywó⁷diwe gikw'ó⁷ dihaydíbo Christ na⁷ingi⁷ nachuu. Kindidân Yöesi Tádádí dínkeeyan na⁷in hânho diséegi⁷in.

⁹ Hedânkun ta⁷gendi gínhanginná Jesus-di dín⁷aywoeni⁷in Yöesi Tádádí wídtúchânú-ípidí, gá na⁷ingi⁷ ho nachuudi iví ún⁷p'oe ich'áadân, hedânho Yöesi Tádádí díchaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi. ¹⁰ Yöesi Tádáví hânmin gimú⁷dewân, hewänbo náá-á i-ádi ívíwon iví ay na⁷ingi⁷ nachuudi. Hedího náá Yöesi Tádádí ívíwóní gínhanginná ta⁷gendi dín⁷aywoeni⁷in gá iví ay wíyá únwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hâhaydá⁷bá winamuupí, náá-á gíhichan wá⁷ gá Jesus Christ, i shánki natsonyi⁷i namuu⁷i hedá i Yöesi Tádádí díwóní-á, idiho dínkeeyan háawi Yöesi Tádá namuu⁷in.

Háa Adam i⁷annin namuudi in chuwa na⁷in dínkán, hewänbo háa Christ i⁷annin namuudá wówátsi áymáa

¹² Wí wí⁷ to⁷wí Adam gin nakháwá⁷i⁷ it'aywó⁷nan, hedí i-á it'aywó⁷nandi t'áhki t'owa t'aywó⁷di giyámu. Adam-dá it'aywó⁷nandi nachuu, hedí na⁷in wá⁷ ívit'aywó⁷nandibo t'áhki díbo git'aháani. ¹³ Wí tsonttu wänbo nayipídáho Yöesi há⁷to natúni t'owa wídaytsonttu⁷a⁷ginmáapi⁷in hedího wínatúnípi dívit'aywó⁷nannin. Hewänbo náá oepáa k'aydi in t'owa-á dívit'aywó⁷doho wa⁷di Moses i tsonttu itá⁷nanpídíbo⁷. ¹⁴ Ná⁷in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'áhki t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i Adam-bí t'aywó⁷di waagi wídnmuupi wänbo⁷. ¹⁵ Háa Adam ún⁷p'oe⁷indi díhá⁷o Jesus-ví⁷gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa⁷ náá oepáa k'aydi winapówápi. Hewänbo háa Adam i⁷annindá hedá háa Jesus i⁷annindá handá⁷ wídnmuupi. Hääwí Yöesidi khâagipi dímä⁷i-á Adam-bí t'aywó⁷diví shánki nakay. Wí⁷ wí sen Adam namuu⁷i Yöesivi p'öegédi ihänge⁷andibo t'áhki t'owa dit'ahán. Hewänbo Yöesivi séegisehkaná-á hedá hääwí dímä⁷i-á shánki gáhâyú⁷i únmuu Adam-bí t'aywó⁷di únmuu⁷iví⁷wedi, hedí t'áhki t'owa dínkoedi ná⁷i Yöesi imá⁷i dáyhónídi, wí⁷ wí sen Jesus Christ namuu⁷i séegisehkaná únmuudi. ¹⁶ Hedí háa napóe⁷in i Yöesi Tádádí dímä⁷ iwedi hedá háa napóe⁷in Adam-bí t'aywó⁷di iwedá handá⁷ wídnmuupi. Ná⁷in wéhpée t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudá Yöesi Tádá natú tuchânú-á na⁷á-á, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó⁷diví⁷o wänbo⁷, Yöesidi wí híwó⁷di háäwí wá⁷áapídíbo na⁷in dímä⁷ waagibá idi díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi. ¹⁷ Hedânkun wí wí⁷ sen it'aywó⁷nandibo chuwa⁷di na⁷in t'áhki díhógi. Hewänbo háa ná⁷i wíyá wí sen Jesus Christ namuu⁷i⁷ i⁷annindá shánki hay⁷in namuu. Idá hânho báyéki séegisehkaná-á dímä⁷, hedí kinnân dítumáa: Tobá gint'anmuupi wänbo⁷, i-á natú⁷ idi díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi, hedí wówátsi nahándepi⁷in áymá⁷ve-í, hedá iwe tsonnin waagi⁷inbá githáa-í.

¹⁸ Hedího ha⁷wáagi napóe. Wéhpée t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudiho tuchânú napówa t'áhki t'owagi⁷, hedá han waagibá wí wí⁷ ta⁷gedá⁷ hääwí Jesus i⁷annin namuudi nakoedi t'áhki t'owa ovây⁷tu⁷amídi t'aywó⁷di dáymáapi⁷in waagi⁷in dimuu, hedá wówátsi nahándepi⁷indá ováymáani. ¹⁹ Wí wí⁷ to⁷wí Adam namuu⁷i háa Yöesi Tádádí óetu⁷an waa wí⁷a⁷gínpídího t'áhki t'owa dit'aywó⁷to⁷inpa. Hanbá i wíyá wí⁷ to⁷wí Jesus namuu⁷i⁷ i⁷a⁷ginnandibo t'áhki t'owa dínkoed dipúwí⁷in in Yöesidi ovây⁷chámáa⁷in t'aywó⁷di wídaymáapi waagi. ²⁰ Yöesi iví tsonttu imá⁷gi t'owa ovây⁷thayyamidí háyú hânho dívit'aywó⁷nannin. Hewänbo i t'aywó⁷di gínkeepóe ihaydá Yöesivi séegisehkaná-á shánki wänbo-á únkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó⁷di kay⁷i namuudíbo t'owa ovây⁷t'andânho chuwa⁷ho dínk'oe, hewänbo Yöesi Tádáví séegisehkaná-á t'aywó⁷diví shánki únkay, hedího na⁷in díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi hedânho wówátsi nahándepi⁷in áykéyídi, háa Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i gínmuu⁷i na⁷ingi⁷ i⁷annin namuudi.

6

Háa Christ i⁷annin namuudiho ta⁷gendi giwówáyéeni

¹ Báyéki t'aywó⁷di dín⁷owóyéndedího Yöesivi séegisehkaná shánki únkeepó⁷. Hedího hân gínkhây⁷á⁷ iví⁷amí⁷in? Ti in ta⁷gen gínk'oe ívit'aywó⁷kanhúuwídi wíyá shánki iví séegisehkaná únkeepúwídi⁷? ² Hedân yoe. T'owa chu⁷in dimuu⁷indá wídi⁷vit'aywó⁷dopi, hedího t'owa chu⁷in waagi⁷inbá gínkhây⁷á⁷ gimúni⁷in hedânho t'aywó⁷di eeye wí⁷ivíhúuwípidí. ³ Ná⁷in díp'ó⁷p'oe⁷an áykeeyamidí Christ Jesus-ádi wí⁷da⁷ gimuu⁷in. Ti wí⁷únhanginná⁷pi⁷an díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi i-ádi gichuu waagibá áykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi, i-ádi gichuudáhá⁷ díkhá⁷kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yöesi Tádáví pínnán kay⁷di Christ nawáywópóe waagibá, ná⁷indá wá⁷ wówátsi ts'áamin áymá⁷ve-í.

⁵ I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindídi i-ádi wí⁷da⁷ waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywópóe waagibá na⁷in wá⁷ díwáywópáa-í. ⁶ Gínhanginná ná⁷in: T'aywó⁷to⁷in t'owa gimuuwân, hewänbo Jesus-ádi phé⁷wan deedi gichuu waagibá gín⁷póe hedânho háa gimú⁷de waagi⁷in wíyá wígimúnípidí, hedá iwedá i t'aywó⁷di iwedi díma⁷p'ádi-í, ⁷ gá to⁷wèn dichuu⁷indá t'aywó⁷diwedi díma⁷pándân. ⁸ Ná⁷in ívíhâyunde⁷: Christ-ádi

gichuudá i-ádíba giwówayêeni, ⁹ heđi gínhanginná Christ nawáywówápóedí hánhay wänbo wíyá winachúu-ípi. Chuwađi há'to wíyá óet'aani. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyi, heđi náa wíyá nawáywówápóedá hánhay wänbo t'ähki nawówayêeni i Tádá óehihchannmäniđi. ¹¹ Heđi un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'ãani'in heđänho wí'úvit'aywó'kanhúuwípiđi. Náa-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bín'amí Yóesi Tádá bínhihchannamiđi.

¹² Heđänkun wí'úvimääniپی i t'aywó'didi wovây't'aaniđi, heđi unbí túu'ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvikanhúuwípi, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo' unbí túu'úđi t'aywó'kan wänbo yä'daapkan wänbo wíwínkanmäniپی. Shánkíđi kinnän úvi'amí: Unbí wówátsi-á Yóesi Tádá binnmäni gá idän chuwa iweđi wovâywhahógiđi wówátsi ts'aamin wovâymagíđän, heđá unbí túu'ú t'ähkiđá híwó'diđá' Yóesi Tádáđi' bín'amí. ¹⁴ Náa iweđi t'aywó'didi wíyá wíwovây't'ankhâymaapi gá wí'úviwänpisó'díndepíđän híwó'nin ípúwíđi i tsonttu bín'a'gindodíbo, hewänbo Yóesivi séegíshekanädän wovâykháge'do híwó' úvikanhúuwíđi.

Gínkhây'ä' híwó'di ívikanhúuwí'in

¹⁵ Heđiho kin napo'di hännan náa ívi'amí? Ti gínk'óe i tsonttu äy'a'ginhánú-íđi heđi kin ívit'aywó'nämi? Heđän yoe. ¹⁶ Únpihanginnáhpí'an wí to'wívi'piye' úvimágiđá igí'dá' úvit'óe'amíđi heđá idá' bín'a'ginnamiđá, heđän ná'i to'wívi pant'óe'in waagi'ínba ímuu. Heđiho hanbá úviwänpit'aywó'kanhondá kindiđi t'aywó'divi panho ímuu, heđá íchúu-í. Hewänbo Yóesivi'piye' úvimágiđá bín'a'ginnamiđi, ívi pant'óe'in waagi'in ímuu, heđi idá wovâychaamá t'aywó'di wíwínmaapi waagi. ¹⁷ Naadi Yóesi dókú'daa'o', gá toba úvit'aywó'dodi ná'i t'aywó'divi pant'óe'in waagi'in ímuu'de wänbo, náa-á pín ta'ge hayđi in ta'gen háhkan wovâymagi'in bín'a'gindodän. ¹⁸ Náa-áho t'aywó'di iweđi íma'p'ä, heđi unbí wówátsi thaa úvimági híwó'diđá' úvi'ãamiđi. ¹⁹ Yä'daakan ni'gedá t'óedi íka'póya', heđänho ná'in pant'óe'ínbi'gedi naadi wáyhi'máa wáythayyamíđi shánki íka'pówa-íđi. Wáymuu-áho úvit'aywó'dodi wén pant'óe'in waagi'ínba ímuuwän, heđiho unbí túu'ú t'ähkiđi úvit'aywó'dowän, heđá háädi wänbo t'ähki híwó'pi' úvi'owän. Hewänbo náa-á Yóesivi'piye' úvipimääni ívi pant'óe'in waagi'in ímuníđi, unbí wówátsi ta'ge bínhúuwíđi, heđänho yä'daa'índa' ímuníđi háa Yóesi nada' waagi.

²⁰ T'aywó'divi pant'óe'in ímuu ihayđi wí'ída'piwän unbí wówátsi ta'ge bínhúuwíđi. ²¹ I t'aywó'di háäwi úvi'andiđi náa wovâywóeda'mä', heđi händiđän ná'i t'aywó'didi wovâykháge'nan? Wéngéđi wänbo yoe. I t'aywó'di úvi'o'i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewän. ²² Hewänbo t'aywó'di iweđi íma'p'ändi náa-á Yóesivi pant'óe'in waagi'in ímuu, heđi idí wovâykháge'do' yä'daa'in ípúwíđi. Heđi Yóesivi'piye' úvimágiđiho wówátsi nahánde'pí'in bínkéyi. ²³ T'aywó'digi' ívit'óe'andá chuwa-än na'ínbi wá'áa-á gínmúni. Hewänbo Jesus Christ na'ínbi tsondi hay'i-vi'in gimuuđá, in wówátsi nahánde'pí'in Yóesi Tádáđi díma'.

7

Paul khóhtsaa i'gedi ita'do' heđänho wíyá háäwi giháhpúwíđi

¹ Tí'úuwín páadé'in, tsonttu i'gedi únhanginná'nin ímuu, heđiho wáyhi'khâymaá kinnän: Únhanginnáhpí'an únkhây'ä' ná'i tsonttu bín'a'ginnami'in háyú wówátsi untä'an diwe pu'wahayda'. ² Gá kinnän: Wíkwee nakhóhtsaa'ándi-á únkhây'ä' ívi sedó-áđiđá' nathaa-í'in háyú wówátsi thaa ívi sedó untä'an diwehay. Hewänbo ívi sedó únchuu ihaydáho ívi sedó-áđi wíyá winawhi'änpi. Hannänho natú' in khóhtsaa tsonttu. ³ Heđi wíyá pi'wí sendáđi ithayedá wa'đi ívi sedó únwówayiđibo, ívi sedóvi'piye' it'aywó'do'. Hewänbo ívi sedó únchuuđáho in khóhtsaa tsonttu iweđi nawhima'p'ä, heđiho wíyá pi'wí sendáđi ikhó'yä'đáho t'aywó'to'i wínamúnipi.

⁴ Un wá' kin waagibá únpo', navi tí'úuwín páadé'in. Christ-vi túu'ú únchuu ihaydá un wá' ichuu waagibá únpo'e heđi kindiđi ná'i tsonttu Moses ita'nan diweđi wovâywiye. * Heđiho náa-á únkoedi wíyá to'wívi' ímuní'in, i to'wí nawáywówápóe'i-än i namuu. Heđiho náa-á ívi' gimuuđi ginkoedi híwó'di háäwi Yóesi Tádáđi' ívi'ãami'in. ⁵ Háa giwänpida' waagi ívit'aywó'dodi na'ínbi wówátsi áyhonwänho, heđi ihaydá wíyá shánki ívit'aywó'nami'in gida'po' ná'i tsonttu git'o'di, heđi chuwa iwe gipóya'wän ná'i t'aywó'didi na'ínbi túu'ú dínsonmáađibo'. ⁶ Hewänbo náa-á i tsonttu iweđi gima'p'ä. Náa-á Christ-ádi gichuu waagibá gínpo'di i tsonttuđi wíđitsonmáapi. Náa-á wíyá ts'aabi giháhpóe Yóesi äy'a'ginnmäniđi

* 7:4 Ná'i hi' wínatu'da'pi wíginkhây'áhpí i tsonttu äy'a'ginnami'in, hewänbo natu'da'-á, wíginátypi i äy'a'ginnami'in heđänho Yóesidi dicháqmá've-íđi t'aywó'di wí'áymáapi waagi, gá Jesus-vi'piye' ívívihâyundeđá han dicháqmáađän.

i Yä'däa'i P'owəqahhəədi dihá'o waagi, háa ív'owän waagá yoe i tsonttu natá'muu'i'ây'a'ginnamídi ívisó'dinde ihaydi.

Wáyyedí shánki i tsonttu gínhanginnādi shánká ívít'aywó'do'

⁷ Hedí ti gitúni ná'i tsonttu-á t'aywó'di namuu gin? Hedän yoe. I tsonttuđida'mänho dínkeeyan hääwi ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnän: I tsonttu-á natú', Hääwi wiyá to'wí ũnkw'ó'di' wí'ida'ípi.

Hän natúnipídá há'to naa dínhanginnáníwän wiyá to'wíwí hääwi oqada'di dáy't'aywó'do'in. ⁸ Hewänbo há'in tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá shánki dáy't'aywó'nami'indá oda'póe, hedího wiyá i hääwi naví' namuupi' shánki owänpida'. Hewänbo i tsonttu nak'óepídá há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáy't'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'än owówámuu'in wa' Yóesivi tsonttu oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsonttu natú'in wíđínkhây'áhpí wiyá to'wíwí hääwi oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáy't'aywó'nami'indá oda', hedí ochuu waagibá dínhanginpóe. Hedího tobá na'in wówátsi áykeýídí Yóesidi ív'í tsonttu dímagi wänbo', naa-á in chuwađá' dínkán. ¹¹ I tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsonttu i'gedi namuu'in dínkaayan, hedí ná'i t'aywó'didíba díhay waagibá dínpo'e.

¹² I tsonttu Moses itá'nandi-á Yóesivi'wedí na'a'ää, hedí t'áhkí i hí' iwe natá'muu'i' yä'däa'-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsonttuđi wí'bo in chuwa dínkán? Hedän yoe. Naví t'aywó'didän in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsonttu-á híwó'di namuu wänbo', naa dáy't'aywó'nandänho i tsonttu natú chuwa iwe dákáani'in. Hedího dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsonttuđän dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'däapi' namuu'in.

Hääwídi na'inbí pí'ná khó'yé dihänbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yóesivi P'owəqahhəədi ná'i tsonttu dímagi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'diví pant'óe'i waagibá omuudän. ¹⁵ Naa wíđínhanginnáhpí háadi kin waagi dáyo'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wíđáy'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáyo'. ¹⁶ Hedí híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáyo'oda', iwedí nakeepo' naa ochanpo'in i tsonttu-á híwó'di-ánkun namuu'in. ¹⁷ Hedího náä-á naa-á wí'bo i wó'muupi' ha'wáagi dáyo'o'i, hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'óndidän kin waagi dıkando'. ¹⁸ T'owa-än omuudi hääbo híwó'di naví pí'ná khó'yé wíđínkw'óhpí. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wíđínkoedipídän. ¹⁹ Wiyá otúni: I híwó'di okanda'i-á wíđáy'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáyo', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedí i okanda'pí'-á dáyo'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupi' ha'wáagi dáyo'o'i, hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'óndidän kin waagi dıkando'.

²¹ Hedánkun kin waagi häädi wänbo t'áhkí dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánki wíđínbápu'wanpí dáy't'aywó'nami'di. ²² Naví pí'ná khó'yé-á ochanpo' Yóesivi tsonttu-á híwó'didá' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'áhkí naví túu'ú' t'áhkí iwe wiyá pí'wí hääwi nayí', i-á naví híwó'di ánshaa-ádi íhänbo waagibá, hedí naví túu'ú' iwedí owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'óe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedí kindídiho naví pí'ná khó'yé-á ta'gendi Yóesigí'dá' ot'óeda'. Hewänbo naa t'owada' omuudi dáy't'aywó'do'. Áhkhi'yowän, to'dän dikhäge'namí naa, hedänho ná'i túu'ú'di chuwa iwe wíđíkáanipídi? Naadi Yóesi Táda dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánki natsonyi'i namuu'idáho dikhäge'dodän.

8

I Yä'däa'i P'owəqahhəədi na'in dikhə'ge'máa na'inbí wówátsi yä'däa'i áyhúuwídi

¹ Hedího náä-á in to'wén Christ Jesus-ádi dimuu'indá Yóesi Tádađi wí'owáytuchänú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádi wí'dá' waagibá gimuudi i Yä'däa'i P'owəqahhəədi i wówátsi napáyi'i' ũnkoedidän díma'p'ádi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iweda. ³ Na'indá t'owada' gimuudi wígakaypi, hedího Yóesivi tsonttu ihay wí'ây'a'gindopí hedänho t'aywó'diwedi dín'aywoenídi. Hewänbo Yóesi Táda-änho ũnkoedi dín'aywoenídi. Kin i'amídi ív'í ay dínšan wí't'owa napáa-ídi, na'in kaypi'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedí tobá t'aywó'di wí't'ánpi wänbo na'inbí t'aywó'di ginmuudi nachuu. Handídiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedänho t'aywó'didi na'in wiyá wíđit'aanipídi. ⁴ Hedí kin i'an hedänho Yóesivi tsonttu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge áyhúuwí. Hedí náä-á háa giwänpida' waagidá' wí'ívikanhopí, hewänbo háa i Yä'däa'i P'owəqahhəə natú ív'í'amí waagän.

⁵ In to'wén háa diwänpida' waagi dív'í'indá häädi wänbo t'áhkí dív'í'ánshaa'o hääwi dikanda' i'gedidá', hewänbo in to'wén háa i Yä'däa'i P'owəqahhəə nada' waagi dív'í'indá häädi wänbo t'áhkí dív'í'ánshaa'o i hääwi i Yä'däa'i P'owəqahhəə nada'póe'i'. ⁶ Hedí háa giwänpida' waagi ív'í'amí'in ní'gedidá' ív'í'ánshamáada' chuwa iwe gipówa'-í, hewänbo háa i Yä'däa'i P'owəqahhəədi dítu'an waagi i'gedi ív'í'ánshamáada' ta'gennin wówátsi-á híhčan

ánshaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedânkun wí to'wí háa nawânpida' waagi i'amí'inda' i'ánshaa'ođi Yôesivi hânbi' waagi'ba namuu, gá Yôesivi tsontuu wí'i'a'gindopidân, hedí wí'únkoedipi òn'a'ginnamídi. ⁸ Hedí kî'min t'owađá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewânbo Yôesivi P'oewaahâa ta'gendi unbi pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvikanhúuwí, háa iwânpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí ivi pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ónsandi imáapida' Christ-ví' winamuupí. ¹⁰ Hewânbo tobá unbi t'aywó'di únmuudi unbi túu'ú únchúwí wânbo', Christ unbi pí'ná khó'yébo bínmáada' i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahândepí'in wovâyamá', gá Yôesi Tádádi wovâychaamáadan t'aywó'di wivínmáapi waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádi Jesus óewâywówápaá, hedí ivi Yä'dâa'i P'oewaahâa unbi pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádádi bá undá wíyá wovâywówápaá-í, Christ Jesus óewâywówápaá waagibá. Tobá unbi túu'ú únchuu wânbo', Yôesivi P'oewaahâa unbi pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâyamáani.

¹² Hedího tí'úuwín páadé'in, náá-á háäwí gíphaamuu waagibá háäwí híwó'di gínkhây'ä' ív'i'amí'in, háa giwânpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa iwânpida' waagida' unbi wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewânbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímágidáho wovâykháge'namídi i t'aywó'di unbi túu'údi úv'i'o'í bínýáa'amídi, kindidânho in ta'gennin wówátsi bínkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesivi P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesivi äy dimuu. ¹⁵ Yôesivi P'oewaahâa bínké' ihaydá pant'òe'in dikhuwóeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédi íchaa waagibá. Hewânbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyseegihógi Yôesi Tádávi äy imúnídi, hedânho Yôesivi'piye' úvívúusu'o' ihaydá wí'inbo bínkhây'ä'ni "Navi Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbi pí'ná khó'yé díhangin'ando' Yôesi Tádávi äy gimuu gin. ¹⁷ Hedí ivi äyho gimuuđi i háäwí ivi äygi' iwiyekw'ódi'i' äyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i háäwí äyhóní. Christ-ví'in gimuuđibo äyt'òephadende' i it'òephade waagibá, hedího i-áđíba Yôesi Tádádi he'ennin dípaá-í.

Tobá náá t'òephade iwe gikw'ón wânbo', wáy wí thaa-á háä t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di háäwí Yôesidi dínkhâyáa i'gedi dáy'ánshaaamáadi, naa ochanpo' náá oepáa k'aydiwi t'òephade-á háäbo winamuupí waagibá. ¹⁹ Háä t'ähki nakhí'yendi-á nawo'onpo'di natsikha Yôesi Tádá ikeekw'óendi na'in ta'gendi ivi äy gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshaaamági háäwí t'ähki nakhí'yendi' nachá'muupi waagibá napúwí'in. Ná'i háäwí wí'bo kin waagi winapuwagít'òepl, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewânbo wá' natú ná'i háäwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho winakhanmú-ípídi. Kindidi owáy Yôesi Tádávi äy chuwa iweđi díma'p'ándi háä t'ähki sa'wó' ingi' dínpoedí, ná'i háäwí nakhí'yendi-á wá hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytú' waagibá, ná'i háäwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'đi wíyá ts'aabi winakhi'yenpídi. ²³ Hedí kin waagi wí'únpo'pí ná'i háäwí nakhí'yendiđá'. Na'in wânbo gínhaytú' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsikhakw'óndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in ivi äy gípúwídi díseegihógi'in, hedá na'inbi túu'ú ts'aabi dínpaá-ídi wá' gitsikhakw'ó. Hedí dínkeeyamídi han dínkhâyáa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímägi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon díhaydi waabo ná'i napúwídi ívitsikhahon. Wí to'wí wí háäwí itsikha'máa'i ho iké'dáho', hedáho wa'đi wínatsikhapi. Háadan wí to'wí wíyá itsikha'amí wí háäwí ho iké'di? ²⁵ Hewânbo háäwí äyke'pí' wa'đi äytsikha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atá-í'in tobá wó'ondi äytsikha'máa wânbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi dikhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gintáydi i Yä'dâa'i P'oewaahâada dikhäge'do'. Kaypí'in gimuuđi wáyýédi wígyíusuháhpí, hedí i hí' wí'áyshaadepídi gínwânphaytú'. Hewânbo kin gínpo'di, na'inbi haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâada na'ingi' Yôesi Tádá óehée'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á únhanginná háäwí na'inbi pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hedího únhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagi' iyúusu'odân.

Yôesidi na'in díseegíđího háäwídi wânbo há'to díwiyé-í ivi'wéđi

²⁸ Ná'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wânbo', ná'i háäwí napo'idího Yôesi-á híwó' íkhâyáa in to'wên i óeséeg'ingi', innânkun ivi'in únmuúndi ovâytukánnan, i'ánshaaamági waagi. ²⁹ Hân'oebo únhanginná to'wên dímuú'in in ivi'in únpuwagít'òe'in, hedí iwéhpée'an indá ivi áy Jesus únmuú'i waagibá dipúwí'in. Kindidího Jesus wí pá'dây waagibá namúní hedá na'indá báýkéi tí'úuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpée'an dímuú'indá idi ovâytukánnan ivi'in únmuúndi, hedí ivi'in únmuúndi ovâytukánnandá natú t'aywó'di wíđâyamápi'in waagi'in dímuu, hedí ná'in t'aywó'di wíđâyamápi'in waagi'in dímuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypaá-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedānkun, nā'i hääwí t'ähki i'gedi gínhanginnāndi, nää-á ta'gendi nā'in gínkoedi gitúnidi: Yōesi Tádá-á na'inbí'nāpiye' namuudího to'wídi wānbo há'to dí'taaní. ³² Yōesi Tádá-á wínakhâpóepídi ivi ay Jesus imāgi na'in t'owa t'ähkígi' nachúu-ídi. Hedí kin i'andānkun, nakhâpídi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí'māáni. ³³ Yōesi Tádá-ān namu i natú'di' in to'wēn ovâyde'mannindá t'aywó'di wídâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedānho to'wí wānbo wí'únkoedi'pí ta'gendi dínt'aywó'dichānū-í'in. ³⁴ Hedího to'wí wānbo wí'únk'óepí natúnídi na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'á' dí'tuchānū-í'in, gá Christ na'in gimuudi nachuudān, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawaywówápóe-á, hedí nää-á Yōesi Tádávi ko'qínādá na'an, hedí iweđi na'ingí' dīnyúusu'odiho Yōesi Tádá dīnda'māa.

³⁵ Christ-di díséegídi to'wídi wānbo há'to díwiyé-í ivi'wedi, tobá áyt'óephādēde wānbo', hāa sehkanāwó' na'inbí thaa gínmuu wānbo', hāa na'inbí whāyu gínmuudi t'owađi díyanākí'o wānbo', hāa koegi'-á aweđi'-á gíntáy wānbo', hāa díwha'amí'indá dí't'ahānū-í'indá t'owa dida' wānbo'. ³⁶ Kin gínpo' hāa Yōesiví tā'nin diwe natā'muu waagi: Na'inbí Sedó Yōesi, uví'in gimuudíbo na'indá hāđi wānbo t'ähki dí't'akhānukhây'o'.

Wēn k'úwá ovāyt'ahānū-í'in gimuu waagi t'owađi dí'māa.

³⁷ Hewānbo tobáhāa nā'i t'ähki gínpo' wānbo', wéngéđi wānbo wídít'aanípi, hewānbo na'indáho git'ānpo', gá Christ i díséegí'i namuudān, hedí díkhāge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykōediwhāyunde hääwídi wānbo há'to díwiyé-í Yōesi Tádávi séegi iweđi, nā'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'ídi dí'māgi. Tobá giwówáyidi hāa gichuu wānbo', há'to iweđi giwiyedē-í. Makówāwin t'óepa'aa'indi wānbo há'to iweđi díwiyé-í, hāa p'oeqaahāvi tsonnidi hedihāa wáy wiyá to'wí tsonkhuu imāa'ídi. Tobáhāa napóe wānbo nāa hāa páadēpiye' gimān diwe, hāa hääwí oepāa kw'āye hedihāa nansoge núugé na'āndídi, hāa wáy wiyá hääwí nakhí'yendídi há'to ivi séegi iweđi díwiyé-í.

9

Hāa Yōesi Tádáđi in Israel t'owagi' ovāy'an waa

¹ Naa hāa otúgi't'óe'indá ta'gen namuu, naa wídáyhōeyómāpi, gá Christ-ví' omuudān, hedá i Yā'dāa' i P'oeqaahāđá navi pí'ná khó'yé donmāadi díhangin'āndo ta'ge dáyhí'māa'in. ²⁻³ Naa hānho ok'áykháa, hedá navi pí'ná khó'yé hāđi wānbo t'ähki otaachānpo' dáy'ānshamaadi navi t'owaví'gedi, indá nāa oepāa k'aydi navi maatu'in dimuu. Híhchangídi Christ-ví'wedá owiyedē-í, kin naa dīnpóe'indi ovāykhāge'nāmíđáho'. ⁴ Indá Israel-ví ay iweđi'inbá dimuu, hedí Yōesi Tádáđi ovāyhógi ivi sówé'ay waagi'inbá dí'múnídi, hedá idá ivi sa'wó'di kōlthay ivi'wedi ún'ā'i' ovāykeeyan. Hāa iwēhpēe'annin in Israel-'inbá ovāyту'an, hedá ivi tsonту-á ovāymāgi. Ovāyyéye hāa óe'a'ginnānāndi, hedá hāa ovāykhāymāa'in ovāyту'an. ⁵ In hān'oe'in se'daa-á nā'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínnmu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedi'ibá namuu. I-á Yōesi namuu, i-á t'ähki itsonmāa, hedí t'owa dínkhāy'ā' hānhay wānbo t'ähki óetēge'bé-í'in. Hamān.

Hāa Yōesi Tádá in Israel-'in t'owa ovāyту'an waaho i'an

⁶ Hewānbo naa ok'áykháa gá tobá nā'i t'ähki dāymāa wānbo', Yōesi-áđi wídímuupíđān. Naa wó'tú'pí Yōesi Tádá-á wí'i'a'gínpí'in ivi tuu imāgi'in, hewānbo kinnān napo': Báyeki in Israel-ví ay iweđi'indá kodí'nin Israel-'in wídímuupi, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudíyo iweđi'indá Abraham-bí kodí'nin ay iweđi'in wídímuupi ivi tūu ún'p'oe díwānpímuudíbo', hewānbo kinnān Yōesi Tádáđi óetu'an Abraham:

Uvī ay Isaac úmuu'iví ay iweđi'indá'mānho ta'gendi uví tí'úugé ká'āā'in kin ovāyту'āamí. ⁸ Nā'i hí' kinnān natú'da': T'ähki Abraham-bí tūu ún'p'oe-á Yōesi Tádávi ay wídímuupi, hewānbo in to'wēn hāa Yōesi Tádá ivi tuu imāgi waa dí'aypuyā'in, inbí'gedída'mān gitúní ta'gendi Abraham-bí ay iweđi'in dimuu. ⁹ Kinnānho Yōesi Tádáđi ivi tuu Abraham óemāgi hāa ónkhāymāa'in:

Wí paayo nāa iweđi uví'piye' owáy'āā-í, hedí ihaydá uví kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'aypuyākhāymāa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yōesi wiyá shánkí natú. Rebecca-đi wēn kwāati ovān'ayyan, hedí in áyyāā-á wí'da' tádá dānmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpāa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewānbo wa'đi in áyyāā da'aypuyāpíđíbo', wa'đi háawēn dān'anpíđíbo', hāa híwó'di hāa híwó'pí', Yōesídi Rebecca kinnān óetu'an:

I páadē'i-á i tí'úugé'igí' it'óe'amí.

Hedí Yōesi-á kin i'an nahāngínpuwídi i-ān namuu t'owa ovāyde'bo'i', háawēn dív'i'annin namuudída'ba yoe, hewānbo idānho to'wēn napída'in ovāyde'bođān. ¹³ Yōesi Tádá-á ivi tā'nin diwe kinnān natú'?

Jacob-á dóde'man, hewānbo ivi pá'dāy Esau-á dóyoegi'an.

* 9:6 Wí to'wí kodí'di Israel-'i namúnídi ónkhāy'ā' ta'gendi Yōesiví'piye' iwāyту-í'in.

Wígíñkhây'âhpi gitúni'in Yôesi-á hîwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odí

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúni Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wíyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'amídi, hedího Moses óetu'an, To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanákanda'i-áho dósehkaná'amí.

¹⁶ Hedânkun Yôesivi iya ûnmuđibo wí to'wí óede'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádávi ta'nin diwá ûnta'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naađi wînk'û' untsonchâ'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuđi navi kay dînmuu'in donkeyamídi,

hedá náa oepáa k'aydi t'âhki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnâni.

¹⁸ Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odí wáy wênbi'piye' na'iyapo', hedá wáy-á wéndá t'óyanpí'in dimúni gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'đi wí to'widí dítsikáyi'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovây't'e'p'idénde"? Tóebo wí'ûnkoedípi Yôesi óekhâa'amídi i'amídi háa nada' waagi." ²⁰ Hewânbo naadá i kin natú'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi náatuwhânnamídi, t'owa'ayda' unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'i' óetu'âamídi, 'Wí'úkhây'âhpi háa omuu waagi naa dipaa-i'in"? Hedân yoe. ²¹ I nat'úpa'i-á ûnk'óepí'an i pí'ndi háâwí nada'i' ipáa-ídi. Ná'i pí'in diwedibo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gí'inda' ipáa-ídi, hedá wáy-á háâháakangi'indá."

²² Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'amídi: Tobáháa nada' wânbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owavi t'aywó'di dînmuđi, hedá ivi kay ûnmuu'in áytaa-i'in nada' wânbo-á, owáy oedi i-á nabo'atáđi itsikha'o' ovây'tuchânú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dînmuđi nat'aydi, inbáho ovây'hânú-i'in dínkhây'á'. ²³ Hedá wá' nada' in to'wên ivi iya ónhógi'in ovâyhangin'ânnamí'in háa hay'i i namuu'in, inbá páadéđibo' ovâyde'man báyéki híwó'di háâwí dâyhónídi. ²⁴ Hedí na'innân gimuu in Yôesi Tádáđi dítkánnannin ivi iya áyhónídi. Wáy wéndá Hudíyo gimuu, hewânbo wáy-á wígimuu. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedí Hosea-á hân'oe ita'nan:

In to'wên navi t'owa dînmuđi'indáho

naadi dovâytu'amí navi t'owa gin.

In to'wên naadi wíđovâyseegi'píwân,

indá náa-á in to'wên dovâyseegi gin dovâytu'amí.

²⁶ Hedí wáy Yôesidi wáymuu ovâytu'an diwe, "Undá navi t'owa wí'ímuđi" gin,

iwebáho náa-á ovâytu'âamí "Yôesi i nawówáy'ivi'ây" gin.

²⁷ Hedá hân'oe Isaiáh-á in Israel t'owavi'gedi kaygi'di natú:

Tobáháa in Israel-wín t'owa hânho báyéki diyi wânbo', háyú okhá i maa'oe k'áyege i'ge nakw'ó' dihaybá,

wên háyúđida' ovây'aywoeni,

²⁸ gá Na'ínbí Sedó Yôesi-á wínahayyeepúwípidi ivi tuchânu ibowá-ídi náa oepáa k'aydi, háa natú waagi.

²⁹ Isaiáh wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'ínbí Sedó i háâwí t'âhki itsonmáa'i namuu'idi wên tí'úgege ká'âá'in dînyoe'andá,

gíhâniwân in t'owa Sodom búu'úwindáđi Gomorra-hwindáđi t'âhki dihân waagibá.

In Hudíyo Yôesivi'wedí dipede

³⁰ Hedího háa ots'antú waa kinnân natú'da': In t'owa Hudíyo dimuđi'in díwíwhâyundeđi dipóe in to'wên Yôesi Tádáđi ovâychaamaa'in t'aywó'di wíđâymaa'pí waagi, tobáháa háđídi kí'min dipúwí'in dâytuwâmaa'pí wânbo'. ³¹ Hewânbo in Israel-índá dâynuwande háđídi t'aywó'di wíđâymaa'pí'in waagi'in dipúwí'in, hewânbo wíđâyshaade'pí. ³²⁻³³ Hedí háadan wíđâyshaade'pí? Gá díwíwânpiwhâyú-ivi'wedí díwíkhâdeđedân híwó' díwí'amídi hedânho Yôesidi ovâychaamaa'we-ídi t'aywó'di wíđâymaa'pí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádávi ta'nin diwe i'gedi nata'muu'i' iwe dip'ídeđi dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natú':

Bit'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge,

I-á wí k'uu waagi'bá namuu, t'owa iwe dip'ídeđi dikanunde',

hewânbo to'wên ivi'piye' díwíwhâyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye'

díwíwhâyunde'in. †

10

¹ Tí'úuwin páadé'in, pín ta'ge haydi Yôesi Tádá dóda'máa navi t'owa in Israel-í'n dimuu'in ovây'aywoeniđi. ² Ta'gendi wáytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmâáni'in,

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedí ivi'piye' wíđíwíwhâyunde'pídi dikanunde waagibá dínpóe.

hewänbo piháa dívísó³dinde díví⁴amídí. ³ Ho wídnhanginnáhpí háa Yöesi i⁵o⁶in hedânho idí t'owa ovâyçhaamá⁷ve-ídí t'aywó⁸di wíðây⁹máapí waagi, hedího indá dáy¹⁰tuwámáa hádídí há¹¹min wí¹²bo dívípipáa-ídí, hedího háa Yöesidí kin ovây¹³amí¹⁴in wíðây¹⁵hóndepí. ⁴ Náäho t'ähkí in to¹⁶wên Christ-ví¹⁷piye¹⁸ dívíwhâyunde¹⁹indá wiyá ho wídn²⁰táy²¹pí dívísó²²déé-ídí i tson²³tuú dáy²⁴a²⁵ginnamídí hedânho dipúwídí in to²⁶wên Yöesi Tádádí ovâyçhaamá²⁷in t'aywó²⁸di wíðây²⁹máapí waagi.

⁵In t'owa dívísó³dinde⁴in Yöesiví tson²³tuú dáy²⁴a²⁵ginnamídí hedânho Yöesidí ovâyçhaamá²⁷ve-ídí t'aywó⁸di wíðây⁹máapí waagi, inbí³⁰gedí Moses kinnân itá³¹nan:

Wí to¹⁶wí t'ähkí Yöesiví tson²³tuú i³²a³³gindo³⁴i-á wówátsi imá³⁵ve-í.

⁶Hewänbo kinnân natá³⁶muu in to¹⁶wênbí³⁷gedí inbí whây³⁸uú dínmuu³⁹di Yöesidí ovâyçhaqá⁴⁰in t'aywó⁸di wíðây⁹máapí waagi:

Wí⁴¹itúní⁴²pí, “To¹⁶wí únkhây⁴³á⁴⁴ makówápiye⁴⁵ napée⁴⁶-í⁴⁷in.”

(Ná⁴⁸indá natú⁴⁹da⁵⁰, Christ óedaa⁵¹amídí makówádí nawhawe⁵²ää-ídí.) Hedá wá⁵³ natá³⁶muu:

⁷Wí⁴¹itúní⁴²pí, “To¹⁶wí únkhây⁴³á⁴⁴ in chu⁵⁴in dikw⁵⁵ó⁵⁶ diwepepiye⁵⁷ nawhání⁵⁸in.”

(Ná⁴⁸indá natú⁴⁹da⁵⁰, in chuwa⁵⁹inbí³⁷wedí Christ óetegé-ídí óewówápa-ídí.) ⁸Hewänbo kinnân natá³⁶muu:

Yöesiví tuu⁶⁰-á undádího nayí⁶¹,

unbí sóedí itúní hedí unbí pí⁶²ná khó⁶³yé-á bîn⁶⁴máa.

Hedí ná⁶⁵i tuu⁶⁰ whây³⁸uú i³²gedí namuu⁶⁶i-á t'owa áyt⁶⁷óe⁶⁸o⁶⁹. ⁹Hedânkun t'owaví páadépiye⁷⁰ itú⁷¹dí Jesus-á i shánkí natsonyí⁷²i namuu⁶⁶in, hedá Yöesi Tádádí wiyá óewáywówápa⁷³indá unbí pí⁶²ná khó⁶³yé-á úvíwhâyundedi, wovây⁷⁴aywoení, ¹⁰gá na⁷⁵inbí pí⁶²ná khó⁶³yé Jesus-ví⁷⁶piye⁷⁷ ívíwhâyundeda⁷⁸ Yöesi Tádádí díçhaamá⁷⁹ t'aywó⁸di wí⁸⁰ây⁸¹máapí waagi, hedí iví⁸²piye⁸³ ívíwhâyunde⁸⁴in gitú⁸⁵dá, dín⁸⁶aywoení. ¹¹Yöesiví tą⁸⁷nin diwá úntú⁸⁸?

In to¹⁶wên iví⁸²piye⁸³ dívíwhâyunde⁸⁴indá há⁸⁹to dichanpúwí híwó⁹⁰pi⁹¹piye⁹² dívíwhâyunde⁹³in.

¹²T'ähkí t'owagí⁹⁴ handa⁹⁵ napo⁹⁶, in Hudíyogí⁹⁷indá, in Hudíyo dimuupí⁹⁸ingí⁹⁹indá wá⁵³, gá t'ähkí t'owagí⁹⁴ wí¹⁰⁰da¹⁰¹ wí shánkí natsonyí⁷²i na⁷⁵ândán, hedí idá báyéki híwó⁹⁰di ovây¹⁰²má¹⁰³ in to¹⁶wên iví⁸²piye⁸³ dívíyúusu¹⁰⁴annin ovâykháge¹⁰⁵namídí. ¹³Yöesiví tą⁸⁷nin diwá úntú⁸⁸? waagi:

To¹⁶wên i shánkí natsonyí⁷²iví⁸²piye⁸³ dívíyúusu¹⁰⁴andi di¹⁰⁶aywonda¹⁰⁷póedí

idá ovây¹⁰²aywoení-á¹⁰⁸kun.

¹⁴Hewänbo hádídán iví⁸²piye⁸³ kin dívíyúusu¹⁰⁴amí iví⁸²piye⁸³ wíðíwíwhâyundepídí, hedá hádídán dívíwhâyú¹⁰⁹-í iví⁸²gedí wídnhanginnáhpídí, hedá hádídán dínhanginpúwí to¹⁶wídí iví⁸²tuú wí¹¹⁰óy¹¹¹t¹¹²óe¹¹³anpídí, ¹⁵hedá hádídán wí to¹⁶wídí ovây¹⁰²t¹¹²óe¹¹³amí Yöesidí wí¹¹⁴óesanpídí? Kinnân Yöesiví tą⁸⁷nin diwe natá³⁶muu:

In to¹⁶wên wí híwó⁹⁰di tuú dáy²⁴máy²⁵á²⁶inbí ahtaa²⁷-á sa²⁸wó²⁹ dínkeet³⁰óe.

¹⁶Hewänbo Isaiah natú⁴⁹ waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yöesiví híwó⁹⁰di tuú wíðây⁹séegí³¹anpí. Kinnân itá³¹nan:

Na⁷⁵inbí Sedó Yöesi, wên háy³⁸uhaydída³² t'owa i háäwí navi³³wedí dit³⁴oe³⁵i³⁶ dívíwhây³⁷u.

¹⁷Hedânkun Yöesiví³⁸piye³⁹ ívíwhâyú-ídí, gíntáy iví⁴⁰ tuú git⁴¹óe-ídí, hedá ná⁶⁵i tuu⁶⁰-á git⁴²o⁴³ wí to¹⁶wídí Christ-ví⁴⁴gedí dí⁴⁵t⁴⁶óe⁴⁷odi.

¹⁸Héyáa in Israel⁴⁸-in, ti Yöesiví tuú wídn⁴⁹t⁵⁰oe⁵¹pi⁵²an? Dit³⁴oe-á⁵³kun, Yöesiví tą⁸⁷nin diwe úntú⁸⁸? waa:

Yöesiví tuu⁶⁰-á náä oepáa⁵⁴ k'ay⁵⁵di t'ähkí úntu⁵⁶máa,

hedího t'owa t'ähkí wáy⁵⁷yé t'ähkí dikw⁵⁸ó⁵⁹nin ná⁶⁵i tuu⁶⁰ dín⁶¹pówá.

¹⁹Hedânkun in Israel⁴⁸-in dínhanginnándá⁶²kun háa Yöesi ikhây⁶³máa⁶⁴in. Kin Moses páadé itá³¹nan háa Yöesidí ovây⁶⁵tu⁶⁶an waa:

Wây⁶⁷-á pí⁶⁸wên t'owa dimuu⁶⁹in naadi dovây⁷⁰aywondibo wáy⁷¹thúukannamí,

Háa há⁷²in t'owa hangintan dáy⁷³máapí⁷⁴ingí⁷⁵ dovâykhây⁷⁶máa⁷⁷in namuudi wáy⁷⁸t⁷⁹e⁸⁰ya⁸¹namí.

²⁰Hedá Isaiah-á shánkí kay⁸²indá ihí⁸³máadí ná⁶⁵i Yöesiví hí⁸⁴ úntú⁸⁵:

In to¹⁶wên naa wíðí⁸⁶tuwámáapí⁸⁷indi naa díshaa.

Inbí³⁰piye⁸⁸ dáy⁸⁹keeyan, navi³³gedí ditsikayí⁹⁰pí wänbo⁹¹.

²¹Hewänbo in Israel⁴⁸ t'owaví⁹²gedí Yöesi kinnân ihí⁹³máa:

Hää⁹⁴dí wänbo t'ähkí okhóewaa⁹⁵án ná⁶⁵in t'owa dovây⁹⁶séegí⁹⁷amídí,

tobá wí⁹⁸dí⁹⁹a¹⁰⁰ginmáapí wänbo¹⁰¹

hedá navi³³ tuu⁶⁰ dín¹⁰²yoe¹⁰³gi¹⁰⁴o wänbo-á.

11

Yöesidí in Israel⁴⁸-in ovây⁹⁶séegí⁹⁷sehkaná⁹⁸andiho wáy⁹⁹ wên in ovây¹⁰⁰de¹⁰¹man

¹Hedího ti gí¹⁰²añ¹⁰³ni Yöesi Tádá iví¹⁰⁴ Israel⁴⁸-in t'owa iyoegi¹⁰⁵annin? Hedân yoe. Naa wá¹⁰⁶ Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí áy¹⁰⁷iwedí¹⁰⁸ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedí¹⁰⁹bá omuu. ²Hedího Yöesi-á iví¹¹⁰ t'owa wí¹¹¹iyoe¹¹²gi¹¹³anpí, indá hán¹¹⁴oebo únhanginná iví¹¹⁵in ún¹¹⁶mún¹¹⁷in.

Ta'gendi un ûhanginnâhpi'an hâa ivi tã'nin diwe Elijah-vi'gedi ûntû'nin. Elijah-di in Israel-³inbî'gedi Yôesi ôehi'máadi kinnân ovây'te'p'ide:

³ Na'inbî Sedô, t'âhki in wê'ge'in uvî tukhe'min wônt'ahânú,
hedá t'âhki uvî antâa-á wônmayú.

Naada'mân ote'dee, hedî t'owa hádidi naa díhéyi'in dituwâyî'.

⁴ Hedî kinnân Yôesidi ôetu'anpi'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senâ? dovây'âyîngimâa hedî wa'di navî'nâpiyebo dimuu,
indá Baal-vi páadépiye' wídívidé'gendikw'ódipi óe'a'ginmäänídî. *

⁵ Nää wa'di hanbo napo? Yôesi-á naséegisehkanät'óedi wa'di wên háyú haydi Israel-⁶in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewânbo ivi séegisehkanâ ûnwânpimuudibo Yôesidi ovâyde'man, háäwi híwó'di dívi'andídida'ba yoe. Hedî háäwi híwó'di indá dívi'andídibo idi ovâyde'mandáho', há'to ivi séegisehkanâ ûnmuu'idídá' ovâyde'mamíwân.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'âhki in Israel-wín t'owa wídínhangimpóepi hádidi dipúwi'in in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídây máapi waagi, hewânbo in to'wên Yôesi Tádádi ovâyde'mannindáho dínhangimpoe, hedî in wê'ge'indá t'óyanpi'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádávi tã'nin diwá ná'in wê'ge'in t'owavi'gedi kinnân natã'muu:

Yôesidi inbî hangintan ovâypedee'an,

hedî tsée nakeet'óepi'-á, oeyay nat'ópí'-á ovâymägi,

hedî nää thaa pu'wahay kinbo dínpó?.

⁹ David wá' hân'oe inbî'gedibá natú,

Báyéki háäwi dínkw'ó'dibo dí'ände híwó' dínpó'in, hewânbo Yôesi dóda'máa ná'i háäwi dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhêe'in waagibá dínpúwídi,

háa háäwi iwe dip'ídegedi waagibá dínpúwi iwe dikanú-ídí,

hedá iwebo inbî tuchânu dín'ä'i-á dâyhóni.

¹⁰ Ditsikhâmugi't'óe waagibá dínpúwi hedânho wídínkeet'óenípídi,

hedá háädi wânbo t'âhki inbî túu'ú-á dínbé'gayni dínhékháadi waagibá.

¹¹ Hedího hânnan natú'da' ná'i otú'i'? Ti natú'da' ná'in Israel-¹²in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwinudée-i waagibá dínpóe? Hedân yoe. In Israel t'owavi t'aywó'di dínmuudího Yôesidi in Israel-¹³in dimuupi'in t'owa-áho ovây'aywon, hedî iwediho¹⁴ in Israel-¹⁵in t'owa wá' hânho didá'i hanbá dínpúwi'in. ¹² In Israel-¹³in t'owa pedee iwe dipówádi Yôesivi'wedi dívhânge'an, hebo iwedi t'âhki in wê'ge'in t'owa Israel-¹⁴in dimuupi'in Yôesivi túu dâyhógi, hedî handiðan dikodit'owapaa waagi'inbá dipóe. Hedího owáy in Israel-wín díviwhâyunde'in shánki báyéki dipóe ihaydá, in wê'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpúwi.

In t'owa Hudíyo dimuupi'in ovây'aywoeni

¹³ Un Hudíyo ímuupi'in, nää-á undá wâyhí'khây máa: Yôesi Tádádi naa unbí'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyéki dín'a'ginmúu'in. ¹⁴ Háäwên naadi wây'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-¹⁵in dimuui'in wá' hânho didá'i i túu un wây má'i dâyhónídi, hedî kindídi wáy wên in wá' ovây'aywoeni. ¹⁵ Yôesi Tádádi in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wê'ge'in t'owa t'âmäpiye' nää oepáa k'aydi dithaa'in ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegi'an dihaydá, shánki wânbo híwó' namúni, ihaydá indá chu'in diwâywówapóe'in waagi'inbá dimúni.

¹⁶ I páadé'i pává dâyhahkê'i Yôesi óemägidá, t'âhki i wê'ge'i pává wá' ivi'dá' ûnmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemägidá, i wa'yáy khóe wá' ivi'ba ûnmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekhâhkidi'in waagi'inbá dimuu, hewânbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dáyt's'á'i waagi'inbá dimuu, hedî un Hudíyo ímuupi'indá wên olive tay nawânpisóe'inbá wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, ná'i wa'yáy dáyt's'á'i-á i wê'ge'i wa'yáy-ádi dâywânpit'ihsaá, hedího i taypúu iwediwi tayp'oeđi i wa'yáy khóe dáyt'ihsaá'i híwó' nasóemân waagibá, nää-á hanbá háäwi in Hudíyo iwedi na'ää'i'idi híwó' undá wá' unpo'. ¹⁸ Hedího nää-á wí'í'âanipi i wê'ge'i wa'yáyvi shánki híwó'nin ímuu'in. Wí'úviyêngihée'amípi, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hedího ná'i tayp'oe wíwínmâhpi i taypúu nawówámúnídi, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhú-á wovây má'.

¹⁹ Hewânbo ma'di wí Hudíyo namuupi'-á kin natúni, "I wê'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho na'in dí't'ihsaá-ídi." ²⁰ Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'á' gá Christ-ví'piye' wídíviwhâyupíðan, hedî undá unbí whâyú ûnmuudi wovây't'ihsaá. Hewânbo úviyêngihí'má've-ívi'wedi únkhây'ä' hânho úvi'âyîngi'amí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo

* 11:4 Baal-á wí háäwi wí sen waagibá ûnçhaq'i namuu, i-á in wê'ge'in t'owa dâykhiyé inbî yôesi dínmúnídi. † 11:16 I páadé'i pává-á in taypúu-á in Hudíyovi páadé'ká'ää'i'in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'ba namuu, hedî i wê'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánki t'úugé'ká'ää'i'in Hudíyo waagi'ba-á namuu.

ovâytuchânu, tobá in tayví kodí?di wa'yáy khóe waagi?inbá dimuu wânbo?, heđiho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâytuchânu-í.

²² Heđiho iweđi nakeepo? Yóesi-á t'owavi?piye' hânho híwó?di namuu'in, hewânbo wáy wênbi'piyá kháa'i namuu. In to'wên ivi'wedi dívihânge'annindá ovâytuchâunde?, hewânbo unbí'piyá híwó?di namuu, heđi ná'i híwó?di wovây'o'i bînséegikéndeđá kin waagibá wa'di ikanhúwí. Hewânbo bînséegihógipidá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'áa-í. ²³ Heđi in Huđíyo ovâyts'áa'in díví'egó'andáhá' wíyá dívíwhâyudá, Yóesi Tádádí ovâywayt'íhsáa-í, gá i-á únkoediđân han i'amídí. ²⁴ Heđânkun un t'owa Huđíyo ímuupi'in wên olive tay napsíoe?inbí wa'yáy khóe waagi?inbá ímuu, heđi iweđi wovâyts'áa?di wáy-á olive tay óekoe'in deedi wovây't'íhsaa, tobá páadéđi iweđi'in ímuupi wânbo?. Heđiho shánki wínabáapu'wanpí in Huđíyo in tay eedibá ovâywayt'íhsaa-íđí, gá indá in tayví kodí?di wa'yáy khóe waagi?inbá-á dimuudân.

Yóesi-á t'áhkí t'owavi?piye' nasehkanápo?

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Huđíyo ímuupi'in wên ta'gen ní'gedi íka'pówá-í'in, heđânho únhanginnáđi wí'úvichaa'áamípí. Náwehayđi ná'in ta'gen wa'di wínaka'pówamuupi, heđi kinnân in namuu: Táhki in Israel-win t'owa há'to háđđi wânbo t'áhkí yoegikannin dimúní, hewânbo báyéki in Huđíyo dimuupi'in t'owa Yóesivi'piye' dívíwhâyú iwehayđá'mân há'min dimúní. ²⁶ Heđi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yóesivi'piye' di'áá ihayđânho t'áhkí in Israel-'in wá' ovây'aywoeni. Yóesi Tádáví ta'nin diwe únta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi naká'áagít'óe,

heđi in Israel-'inbí yá'dáapíkan ovâyya'a'amí.

²⁷ Heđi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihayđáho

háa ingí' dovây'amídí dówéhpêe'an waa napúwí.

²⁸ Yóesivi híwó?di tuu in Huđíyo dáyyoegi'andi náa-á Yóesivi hânmin dipóe. Hewânbo háa díví'annin namuu'indi un Huđíyo ímuupi'in wovâykháge'nan Yóesi bîntáa-íđí. Hewânbo Yóesidi ná'in Huđíyo t'owa ovâyseegi gá ivi hehâáwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân.

²⁹ Yóesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, heđá i hááwí híwó?di ovâymagí'i wí'ovâykweede'pí. ³⁰ Wáymúu un Huđíyo ímuupi'indá Yóesi Tádá wíwín'a'ginmáapí, hewânbo náa in Huđíyodi óe'a'gindopíđího unbí'piye' na'iyapo?. ³¹ Hanwaagibá in Huđíyodi náa Yóesi wí'óe'a'gindopi, hewânbo unbí'piye' na'iyapo?di inbí'piye' wá' na'iyapúwí. ³² Yóesi-á natú t'áhkí t'owadi wí'óe'a'gindopíđi inbí t'aywó'di dínmuu'íđiho pan waagi'inbá dipaa, heđi kindiđi t'áhkí t'owa handa' ovâyamáadı t'áhkíwí'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'á' Yóesi Tádá áytegé-í'in

³³ Yóesi-á hânho hay'i namuu. Ivi hangintandá há'i-á hânho báyéki únmuudi há'to áytaayamí, heđi há'to gínhanginnáni háadı háa hândiđi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Ivi tá'nin diwe únta'muu waa:

To'wí wânbo wí'únhanginnáhpí háa Yóesi Tádá na'ánshamuu'in,

to'wí wânbo wí'únkoedípi óetumakhemáániđí.

To'wí wânbo wí'únkoedípi natúníđí, "Naadı hááwí Yóesi dómági,

heđânho i-á únkhây'á' díwaywá'áa-í'in."

³⁶ Yóesi-áho hááwí t'áhkí ikhiyé. Háá t'áhkí wa'di namán Yóesivi mange imáadı, heđá háá t'áhká ivi-á únmuu. Heđiho hánhay wânbo t'áhkí kw'áayébo? áymá've-í. Hamân.

12

Yóesivi'piye' pín ta'ge hayđi ívímááni

¹ Tí'úuwín páadé'in, Yóesidi ivi séegisehkaná wovâykeekw'ódi, heđiho ná'i in namuudi kaygi?di kinnân wáytumáa: T'owadi in animáa dáyt'ahánú'in Yóesi óemá?, heđi han waagibá unho unbí túu'ú úvímááni, hewânbo wówá'innân, heđá wá' yá'dáa'indá' ímúní heđânho bínhíhchanmáániđí. Kindiđân unbí pí'ná khó'yé Yóesi bín'a'ginmááni. ² Háa in t'owa Yóesi dáytaapi'in díví'o waagibá wí'úvikanhúuwípi, hewânbo binnáa Yóesidi ánshaa ts'aabi wovâyamáániđí, heđi handiđiho unbí wówátsi wovây'egó'amídí. Kindiđânho únhanginpúwí háa Yóesi nada'ín úví'ámí'indá híwó'nindá' namuu'in, heđá óehíhchando'indá, heđá t'áhkí ta'gennindá.

³ Heđi Yóesidi naa dínk'ú' un wí'inbo ná'in wáytumakhe'amídí: Wí'í'áanípí he'ennin ímuu'in há'min ímuupíđí, hewânbo ta'gendi unbí'gedi úví'ánshaa'amí, heđânho únhanginnániđí háa únkoedi úví'amídí i whâyú Yóesidi wovâymagí'íđi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyúđíbo gínpa'an, hewânbo ná'i hááwí-á handa' wí'it'óe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyékiđí giyi wânbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-áđi wí'da' gimuudân, heđá giwhí'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúníđí waagibá. ⁶ Yóesidi pí'dinbo magan dímagí, hewânbo t'áhkí há'bidá' wígínmuupi. Wí to'wí únkoediđi wí Yóesivi tukhe'bi waagibá ihée'amídí,

i-á ùnkhây'ä? kin i'amí'in hâyú ivi whâyú ùnmuu ihay iwedi. 7 To'wí méesatewi khäge'di' namúni'in ùnkoedi'i-á ùnkhây'ä? híwó i'amí'in. To'wí Yöesiví tuu ovâyhá'amí'i namuu'i-á ùnkhây'ä? híwó' ovâyhá'amí'in. 8 To'wí natumakhehá'i-á ùnkhây'ä? ivi tumakhe imääni'in. To'wí ivi hääwi ùnk'w'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádi, i-á pin ta'ge haydi ovâymaa'ni. To'wí öetsondisöge'i namuu'i-á ùnkhây'ä? hânho it'öe'amí'in. To'wí in sehkanäwó' dihwówayi'in ovâykhäge'do'i-á ùnkhây'ä? dihwchangidi kin i'amí'in.

9 Un ùnkhây'ä? ta'gendi bint'owaséegihúuwí'in, wänpidiqá'ba yoe. I hääwi t'aywó'di namuu'i-á binyoe'amí hedá hääwi yá'dáa'i namuu eedá téegi t'aagá úvitsaasáa-i. 10 Wí'ná táye úviséegihúuwí t'í'uwin páade'in dinkhây'ä? waagi, hedá úvi'a'ginmá'Ve-i häädi wänbo t'ähki. 11 Wí'íbaa-ípi, hewänbo pin ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yöesigi' úvit'öe'amí. 12 Yöesiví híwó'di hääwi wovâypägit'öe'i bintsikha'maadíbo' ihlhchaa-i. Bint'öephadende wänbo biyää'an. Häädi wänbo t'ähki úviyúusu'äämí. 13 Yöesiví t'owa hääwi díntáy'indádi i hääwi ùnk'w'ó'di binwiyé-i, hedá unbí k'aygipiya' bínséegi'amí.

14 Yösi bindaa'amí idi híwó'da' ovây'äämídi in to'wën wovây't'öephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pi-á yoe. 15 Wí to'wí nahihchaa'i-á díba ihlhchaa-i. Wí to'wí naseeyidá i-á díba úvisihtää-i. 16 T'ähkídi handa' úvimá'Ve-i. Wí'úviyengi'ánshama'Ve-ípi, hewänbo in wäphhade kw'áye'in dimuupi'indádi úviwöeni. Wí'í'äänipi háä t'ähki ihá'in.

17 Wí to'wídi yanáki wovây'odá yanákídíba wívnwá'aa-ípi. I hääwi t'owa t'ähki dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bin'äämí. 18 Unnänho ùnk'öe úvikhää-ídi hedänho nakoedidáho t'ähki t'owa-ádi tsaaginpidíbo unbí wówátsi bínhúuwí. 19 Un wáyséegi'in, ná'in wáytu'amí. In t'owa un wovâywhá'o'in wívnwhá'amípi, hewänbo Yöesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yöesiví ta'nin diwe kinnän únta'muudän:

“Naa-än dínk'öe t'owa dovâyutuchänú-ídi,
naa-än dínk'öe dovâymaa'ni di hääwi dín'ä'í?”
kin Na'inbí Sedó Yöesí natú.

20 Kin wá' nata'muu:

Uvi hánbi nahahsëndi nákoegi'mää,
hedí nap'oesá'aadá nap'oemää.

Kin úvi'odá i-á hânho nawóeda'póedi ivi wóeda'di öephahánunde waagibá nachanpúwi.

21 Wívnmaa'ni pi hääwi yá'dáapi' namuu'idi wovây't'aanídí, hewänbo híwó' úvi'odíbo yá'dáapi' hääwi namuu'í' bint'aani.

13

Gínkhây'ä? in tsonnin äy'a'geeni'in

1 Na'in t'ähki gínkhây'ä? in to'wën dítsommaa'inbí khómapho' ívikh'öeni'in, gá Yöesí natúdiho gintsonninkw'öndän, hedího Yöesidänho inbí tsonkhuu ovâymä'. 2 Hedänkun to'wídi in to'wën dáytsonkhuumaa'in ovây'a'gindopídi, hääwi Yöesí ik'ú'í wänbo wí'í'a'ginpi, hedí wí to'wí kin i'o'í-áho öetuchänú-i. 3 In to'wën híwó' dívi'o'índá in tsonnin wídykhuwóeda'ípi, hewänbo in yanáki dívi'o'índáho díkhuwóeda'í. Hedího i to'wí natsonnándi' wívnkhuwóeda'ípi'in ída'dáho, híwó'da' úvikanhúuwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihé'e'amí. 4 I-á Yöesiví t'öe'í waagi'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úviyá'dáapi'odá, íkhuwóeda'í, ná'í tsondi-á wën ta'gen ùnk'öedi wovâyutuchänú-ídi, gá Yöesiví t'öe'í waagi'ba namuudiho tuchänu imáyä'dän in to'wën díviyá'dáapi'o'íngí'. 5 Hedího un ùnkhây'ä? in tsonnin dimuu'in bin'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwóeda'dída'ba yoe. Shánkídi bin'a'ginnamí gá unbí pí'ná khó'yé un únhanginnändän ná'índá in ta'ge'in namuu'in.

6 Hedího i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úviwá'ände', gá indá inbí t'öe dáy'odíbo Yöesigi' waagibá dívi't'öemáadän. 7 Hedího in t'ähki bínmaa'ni hääwi dín'ä'í'. Hääwi in tsonnindi wovâyphahsande'í t'ähki úviwá'aa-i, hedá in to'wën in tsonkhuu dáymaa'índá hânho-á bínpi'a'geeni.

T'owa äyséegihúuwí hedá híwó'da' ívi'amí

8 ùnkhây'ä? unbí séegi wí'ná táye häädi wänbo t'ähki íphaamúni'in, hewänbo wíyá hääwi wänbo-á yoe. Wí to'wídi t'owa ováyséegihondáho', kindídi t'ähki Yöesiví tsonttu ón'a'gindo'.

9 I tsonttu kinnän namuu:

Wíyá to'wívi sedó-ádi háa kwiyó-ádi wí'úviwhqhkwmá'Ve-ípi,

wívn't'owat'ahánú-ípi,

wí'úvisä'määmípi,

thúudi wíyá to'wívi hääwi wí'ída'ípi,

hedá wíyá há'bi tsonttu wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähki ná'í tsonttu wé'ge wën wéhpéeda' tsonttu waagi'ba namuu, kinnän:

Háa un wí'bo úvipiséegi waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bínséegihúuwí.

10 Wí to'wí t'owa t'ähki iséegí'í-á há'to wíyá to'wí yanáki óe'amí. Hedího ta'gendi bint'owaséegídá, kindidi t'ähki i tsontuq bin'a'gindo'.

11 Ná'i wáytu'andi-á úv'í'áamí, gá únhanginnándân háädi naná'nin. Nää-á shánki tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídi dín'aywoenídí páadé iví'piye' ívts'anwhäyü ihaydiví'wedi, hedího nää-á ihaydiho nanán iyósa'wó-ídi waagibá namuu. 12 Nää-á wa' nawáypówápídíbo gínkhúná waagibá ginpuwamán, hewänbo i khüu naphademán hedí nathay'ä' kin waagibá napo', hedího i t'aywó'di in t'owa nakhúná' dihaydi diví'o'i' áyoye'amí, hedí sundado inbí kwák'u hán aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe íviyíyé-ídi. 13 Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi áyhúuwí. Wáy dínshánki'dipo'di divít'aywó'do' eeye wí'ívimá've-ípi, wígisuwátsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígiyëenípi, wí'ívit'aymá've-ípi, hedá wí'ívíthúumá've-ípi. 14 Hewänbo wí kwák'u hán aadi wováy'áyingi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wováy'áyingi'amí, hedí i t'aywó'di kaygi'di ikanda' i'gedi wí'úv'í'ánshaamá've-ípi.

14

Wí'ná táye wí'ívtúusúumá've-ípi

1 Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'únmuupi wänbo binséegíke', hewänbo háäwi híwó' naka'póya'pi i'gedida' i-ádi úvítuhánmáamidá yoe. 2 Gá kinnán: Ma'di wí to'wí iwihäyunde' háäwi koegi' namuu wänbo ik'oe'di wí't'aywó'dopi'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypi'in únmuu'i-á wí'ípívik'ohpi'. * 3 I to'wí koegi' t'ähki ik'o'i-á wí'únkhây'ähpi na'áani'in i to'wí ipívik'ohpi'ví hánho shánki híwó'di namuu'in, hedí i to'wí ipívik'ohpi' wá' wínatúnípi ipívik'o'i-á yä'dáapi i'o'in, gá Yóesidi i wá' óeséegimáadán. 4 U-á wí'úk'óepi wíyá to'wíwí t'óe'i mántúusúu'amídi. I t'óe'í tsonidida'mán únk'óe óetu'amídi háa híwó' háa híwó'pi' i'o'in. Hedí ta'gendi Na'inbí Sedóví t'óe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó únkoedidán óekháge'namídi.

5 Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánki na'a'ginmuu wé'ge'i thaa'wíwedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähki thaa há'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ív'í'ánshaamääni'in ná'in ní'gedi. 6 I to'wí wí thaa wíyá thaa'vi shánki i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídan i'o'. Hedí i to'wí t'ámägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägidí Yóesi óekú'daa'odán, hedí i to'wí wí háäwi ik'ohpi'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. 7-8 Tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo, wí' wänbo na'ingí'da'mán kin wí'ívi'opi, gá giwówáyidi Na'inbí Sedógi'-án giwówáyí, hedí gichuudá Na'inbí Sedógi'ba gichu'. Hedího tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'indá' gimuu. 9 Christ nachuu hedá nawáypówápóe hedänho t'owa t'ähki'gi' i shánki p'ó'dédi' namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówáyí'ingí'-ádi. 10 Hedího wí' wänbo wí'únk'óepi unbí t'í'uwin páadé'in bintúusúu'amí'in, hedí wí'únk'óepi íchanpúwí'in undá inbí shánki híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähki Yóesivi páadépiye' gikwinúdeé-í, hedí ihaydi i-ánho natúni ta'gendi háawin gimuu'in. 11 Kinnán Yóesivi ta'nin diwe nata'muu:

"Ta'gendi naa owówáyí'" kin natú Na'inbí Sedó,

"hedí ta'gendibá t'ähki t'owa naví páadépiye' divíde'gendikwokháymáa,

hedá t'ähki'díbo-á ditugít'óe naa-ánkun ta'gendi Yóesi omuu'in."

12 Hedí ná'i hí' natu'da' na'in t'ähki gínkhây'ä' Yóesi áytu'amí'in háa ív'í'annin hedá háadi ív'í'annindá.

13 Hedánkun wíyá ívtúusúu'áamí'wedi, ív'í'ánshaamääni háäwi wänbo wí'ívi'amípi'in na'inbí t'í'u páadé'i' óe't'aywó'kannamí'i. 14 Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa dinta'gendihanginná háäbo wí'bo wí'gínkhâak'óepi'in, hewänbo wí to'wí wí háäwi igí' únkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedán ta'gendi há'i háäwi-áho únkhâak'óe-á-kun. 15 Gá kinnán: Háäwi bínk'oe'i' namuudi unbí t'í'u páadé'i' bínháachanmáadiho', háa úv'í'o'indáho naakepuwagít'óe ta'gendi wíwínséegihonpi'in. I háäwi bínk'ó'idán wíyá to'wíwí wówátsi wíwínpedee'amípi, igí' Christ nachuudi. 16 Tobáháa híwó'gi' úvi'o' kin íchanpo' wänbo, háäwi úv'í'o'í yanáki namuu gin t'owa ditú'dáho', wíyá wí'úv'í'áamípi. 17 Yóesigi' na'inbí wówátsi áyhondáho háäwi koegi'-á swúagi'-á namuu i'gedida' wí'í'ánshaamáapi, hewänbo ná'i' i'gedán: I Yä'dáa'i P'oe'wáahâadi na'in dikhâge'máa in ta'ge'in p'óegé'ige gimú-ídi, hedá tsáaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á áyhon, hedá híchandá áymáa. 18 To'wí kí'bi namuu'i Christ-gí' it'óe'o'íqá Yóesi óehíhchanmá' hedí t'owa-á wá' ditúni híwó' i'o'in.

19 Hedánkun nää-á ívísó'déé-í ív'í'amídi i háäwi dikhâge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gi áyhúuwídi, ná'i háäwí'díba dikhâge'nami wí'ná táye na'inbí whäyü ívikay'amídi.

20 Háäwi íwánpikoeda'díbo wíwínpedee'amípi háa Yóesi wí to'wígi' i'annin. Háäwi koegi' wänbo wínakhâak'óepi óek'oe-ídi, hewänbo híwó' winamuupi wí háäwi to'wí ik'óe-ídi, han

* 14:2 Ná'i pívi i'gedi íh'i'máa'i-á t'owa inbí yóesi dáymägi.

i'odá wiyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédi óehânge'odi. ²¹ Shánkí híwó' namúni wíwínpívik'oe-ípi háa wíwínméenasuwá-ípi háa wiyá háäwí unbí tí'úu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehânge'o'i wí'úví'amípi.

²² Tobáháa háa ná'i háäwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo', i-ádi Yóesi-áddá' dänkhây'ä' dänhanginnáni'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ünchanpo'di, hedá tí'úugéddá híwó'pí i'annin wínachanpóepídi, i-á nahíhcaa. ²³ Hewänbo wí to'wí wí háäwí ik'óedáho', hewänbo wí'únkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídi, Yóesi-á natúni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ünhanginnáhpídan háa híwó' i'annin háa yoe, hedí wí háäwí ív'i'odá hewänbo ta'gendi wí'gichanpo'pí híwó' namuu'in kin ív'i'amídi, há'indá t'aywó'nin namuu na'ingi'.

15

Wé'ge'in t'owa bínhíhchanmääni, undá'ba yoe

¹ Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wén inbí whäyu kay'in dínmuupi'in áykhäge'náamí'in, wí to'wídi wiyá to'wíwí hé óntegende waagibá, hedí háa giwánpida' waagidá' wí'í'v'i'ámípi. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'úuwin páadé'inbí'gedi ív'i'ánshaa'ámí'in hedá ingí' híwó'dá ív'i'ámí hedânho inbí whäyu díнке'ennídi, ³ gá Christ wänbo-á wí'bo ív'i'gedidá' wí'í'ánshaa'anpídan. Yóesi Tádávi ta'nin diwe kinnán nata'muupi'an háa Christ-di óetu'annin Yóesi Tádá:

I yanáki hí' uví'gedi dívíhee'andi-á
navi'webá dínpówa.

⁴ Hedí ná'i háäwí Yóesi Tádávi ta'nin diwe hán'oe dáyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídi áytsikha'amídi i háäwí híwó'di Yóesidi na'ingi' dínkhây'máa'i', gá i háäwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaasenwaatumáadán hedá díkhäge'do' ív'i'yää'amídi.

⁵⁻⁶ Yóesidânho díkweewaasenwaatumáa, hedí tobá háa gínpo' wänbo díkhäge'do' ív'i'yää'amídi, hedí idá wovâykhäge'nami wá' wí'dá' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídi. Kíndího úv'i'ámí háa Christ í'an waagibá, hedânho t'áhkídíbo wé'ge Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupi'in wá' Yóesi Tádávi tuj dit'óe-i

⁷ Wí'ná táye biséeghó'gi. Christ-di un wovâyseeghógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséeghúuwi, hedânho t'owa Yóesi Tádá dáytege-ídi. ⁸ Wí'ún'óde-ípi ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyovi'we napówa, t'owa ovâykeekw'óeni Yóesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí heháawin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhây'máa'in, ⁹ hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupi'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yóesi Tádá kw'áayébo' áymá've-ídi. Kinnán Yóesivi ta'nin diwe únta'muu:

In Hudíyo dimuupi'indádi oyídi naadi witegé-í,
hedá iwebá dókha'wodi uví khäwá wínkhây'á'ni.

¹⁰ Wiyá wáygá kinnán nata'muu:

Un Hudíyo ímuupi'in Yóesivi t'owa-ádi bíhíhchanpuwawe.

¹¹ Hedá wiyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupi'indi Na'inbí Sedó bintégé,

un t'owa t'ámápiye' ówíngé'indi báyéki bintégé.

¹² Isaiáh wá' kinnán itá'nan:

Wí Jesse-ví áy iwedi'ni na'aypuyá'i-á

in Hudíyo dimuupi'ingi' óntsondisogekhây'máa,

hedí i-án namuu i' dáytsikha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídi.

¹³ Yóesi Tádávi ná'in dihangan'ando' híwó'di dínkhây'máa'in, hedího' ív'i'piye' úvívihyáundeí idíba báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'nami ánshaa iwe wí'íkwó'nípídi, hedânho i Yá'dáa'i P'oweahhãadi kay wovây'määni háäwí Yóesi Tádávi na'in dínkhây'máa'i' háädi wänbo t'áhkí itsikhakwó'nídi.

Paul-di ovâythayyo' háadi ná'i háäwí i'gedi idi ovâyta'do'

¹⁴ Navi tí'úuwin páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhäyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yóesivi khuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídi. ¹⁵⁻¹⁶ Hewänbo wáy wí háäwí i'gedi wó'yoegipídi wáyta'nan hedânho ún'ánpówa-ídi. Kin waagi wáyta'nan gá Yóesi Tádá navi'piye' híwó'di namuudi wén t'óe dímgídan dáy'amídi, hedího náa Christ Jesus-gí' dáy't'óemáa un t'owa Hudíyo ímuupi'in wáykhäge'namidí. Wí owha' háäwí Yóesi Tádávi'piye' ihúya' waagibá, naadá Yóesivi híwó'di tuj in Hudíyo dimuupi'in dovây't'óe'o' hedânho indá Yóesi Tádávi'piye' dovâyhúuwídi, hedí idá ovâyseeghónde gá i Yá'dáa'i P'oweahhãadi ovâykhäge'nandan ív'i'in dímunídi.

¹⁷ Hedího Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi navi t'óe Yóesigi' i'gedi híwó' dáyhee'amídi. ¹⁸⁻¹⁹ Hewänbo háäwí Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedidá'mânho

wóeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Haa otú waagidá haa dáy'an waagidá, hedá i t'ámági' pinnán t'óe i Yá'daa'i P'oewaqaháadi dikháge'nandi dó'amídi namuudá, in Hudiyo dimuupi'in t'owadi Yóesi óe'a'gindo'. Hedího Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ámápiye' omándi ná'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dováy't'óekanhon. ²⁰ Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde ná'i Yóesivi híwó'di tuu t'owa dováy't'óe'amídi. Wáy wíyá to'wí navi páadébo ipúpaaw íwebá naa wó'da'pí wí háäwi dópaa-i'in, ²¹ hewänbo haa Yóesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu waa oda' napúwí'in, kinnán:

To'wên wa'di to'wídi wänbo Yóesivi'gedi ováy't'óe'anpi'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówi.

Paul oe Rome-piye' napunda'

²² Hedího kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedipi unbí'piye' omú-ídi. ²³⁻²⁴ Hewänbo náä-á navi t'óe t'ähki nängé donbowa, he'di báyéki paayo wáymuní'in oda'di náä-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wáymuní'in, he'dá wí háyú yáadi undádi o'ádáachá'ni he'di ihaydi naa oda' undi dikháge'nami'in eepiye' omú-ídi. ²⁵ Hewänbo náä-á oe Jerusalem-piye' omán wí háäwi in Yóesivi t'owa iwe'in dováy'húwídi, ²⁶ ga in Macedonia-ádi Greece-ádiwin méesate'in t'owa wí chá' dáywé'ge'amídi díví'ánshaamágidán, in to'wên Yóesivi t'owa sehkanáwó' diwówáy'i'in oe Jerusalem dimuu'in ováymäänídi. ²⁷ In Macedonia-wíndá in Greece-índádi wí'bo ditú híwó' namúni kin díví'amídi, hewänbo ta'gendi háäwi in Jerusalem-ín dínpaamuu'i' ováywáywá'ánde waagibá díví'o', ga in Hudiyo dimuu'indi páadé in Hudiyo dimuupi'in ováyámúdan i híwó'di háäwi Yóesi Tádádi inbí háagi' ováymági'i', he'di náä-á in Hudiyo dimuupi'indá dínkhá'y'á' ováyámú-i'in i háäwi in Hudiyo dimuu'in dínáy'i híwó' ováykhóekhúumäänídi. ²⁸ Ná'i t'óe dínbowa'dee ihaydi i chá' in Jerusalem-ínbi mange dováykándi, iwedi oe Spain-piye' omán, he'di ihaydá dáywóy'i'ni wáymunídi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbí'we opówa ihaydá báyéki híwó'di háäwi Christ-ví'wedí wáyyo'e'amí.

³⁰ Tí'úuwín páadé'in, unbí wháyú Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi he'dá in séegi i Yá'daa'i P'oewaqaháadi na'in dímag'i'in namuudá, kaygi'di naadi wáyda'máa Yóesi Tádávi'piye' pín ta'ge haydi dínyúusu'amídi, naa wí'bo wáyúusu'o waagibá. ³¹ Úvíyúusu'amí he'dânho in Judea nangewin t'owa Yóesi óe'a'gindopi'indi bahpíbo naa dípha'emääní, he'dá Yóesi Tádávi t'owa oe Jerusalem-wíndá in kháge' dováyhonnin híhchandi dáyséegi'amí. ³² Hedího Yóesi Tádá natúdáho unbí'we híhchandibo opówa-í, he'dá undádi o'án dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídi. ³³ Yóesi Tádádi na'in dikháge'do' ánsahaaginpídíbo gikwo'nídi, íbá un t'ähki-ádi nachá'ni. Hamán.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ováysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'úu páadé'i Phoebe bintáa-i'in, I-á i Cenchrea búu'úwi méesate'i kháge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóvi' únmuudi bínséegi'an, Yóesivi t'owa dínkhá'y'á' waagibá, he'dá háäwi i úntáyda, há'i únk'w'ó' diwedí bínyámú-í, ga ídá báyéki t'owa ováykháge'nandán, he'dá naa wá' dikháge'nán.

³ Priscilla-ádi Aquila-ádi navi sengituu-á dovánsan, indá naa-ádi Christ Jesus-gí' ívít'óe'an. ⁴ Indá dakháymuu inbí wówátsi dánmäänídi naa bahpíbo opúwídi. Hedího dovánkú'daa'o', hewänbo naadiqá'ba yoe, t'ähki in Hudiyo dimuupi'in méesate'indi wá' ovánkú'daa'o'. ⁵ He'dá in t'owa inbí tewhá ee díwíwé'ge'o'in Yóesi óe'a'ginnmäänídi, in wá' bínsengitú'á'amí.

He'dá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dínsengitú'á'amí: Epanetus, naadi dóséegi'i', i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwaháyú'i namuu, ⁶ he'dá Mary-á, hânho ungi' it'óe'o'i namuu, ⁷ he'dá Andronicus-ádi Junius-ádi navi t'owa dínmuu'indá. Naa-ádi indádi wé'ge gipankw'ónwán, he'di Yóesivi t'óekhuwa'indi híwó' ovántaa. Indá navi páadébo Christ-ví'piye' dánwháyú.

⁸ He'dá Ampliatus-á wá' dínsengitú'á'amí, i-á dóséegi he'di i wá' Na'inbí Sedóvi'piye' iwaháyunde', ⁹ he'dá Urbanus-á, i-á na'indádi Christ-gí' it'óe'an, he'dá Stachys-á, i-á dóséegi, ¹⁰ he'dá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, he'dá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ he'dá Herodion-dá, i-á navi t'owabá dínmuu, he'dá in to'wên Narcissus-ví k'aygi' in diwedí Na'inbí Sedóvi'piye' díwíwháyunde'indá.

¹² He'dá wá' dínsengitú'á'amí Tryphena-ádi Tryphosa-ádi, indá Na'inbí Sedógi' hânho dánt'óe'o', he'dá Persis-á, i-á dóséegi, he'dá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'óe'an. ¹³ Rufus-á wá' dínsengitú'á'amí, i-á Yóesidi óede'mandi' namuu, he'dá iví yiyá-á, navi yiyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dínsengitú'á'amí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á he'dá in tí'úuwín páadé'in indádi diyi'indá. ¹⁵ He'dá wá' dínsengitú'á'amí Philologus-ádi Julia-ádi,

hedá Nereus-ádi hedá i kwee iví t'úu únmuu'i-ádi, hedá Olympas-á, hedá t'ähki in wé'ge'in Yöesivi t'owa indádi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úviséegsengitu'ãamí. T'ähki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'ãmäpiye' dikw'ó'nindi wovâysengitu'ó'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'âyíngi'amí'in

¹⁷ Tí'úuwin páadé'in kaygí'di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'öe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedi úví'âyíngi'amí, indáho háäwí ihâhpöe'ívi'wedi wíyá piháawi wovâyhá'ó'. Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'öe'opi, hewänbo ingí'dá' háa dida' waagi dívíwänpi'ó'. T'owaví'gedi dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dín't'öet'öe, hewänbo kindídi in to'wên ihay ka'powa dâymáapi'in ovâyhöeyó'ó'. ¹⁹ T'ähki t'owa dínhanginná undi Yöesi bín'a'gindo'in, hedího naa ohíhçaa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídi wé'í wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yöesi Tádádi na'in díkhäge'do' ánsahaaginpidíbo gikwó'nídi, hedí idíbáho háy napöe ihaydi Penísendiví kay ónhánú-í hedânho undi bînt'áanídi. Christ-ví séegisehkaná-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádi Yöesigí' it'öe'ó'ídi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á navi t'owa dínmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'í' dótá'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi ó'än, iwebá t'ähki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ná'í búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'ó'. Hedá Erastus-á ná'í búu'úwi çä' í'áyí'do'ídi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí t'úu páadé'í Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegisehkaná bînmá've-í t'ähkídi'bo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí' änt'òemáa. Nā'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dé'dí'indádí in khäge'nindádí hää Philippi búu'ú ithaa'in, hedá t'ähká in wé'ge'in Yöesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yöesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây mááni hedá wovâykhäge'nami ánsahaaginpidíbo' íkwò'nídi.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ò'nin ovâyúusu'o'

³ Häädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi navi Yöesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴ hedí häädi wänbo un t'ähkígi' dáyúusu'an ginhay-á híchandi kin dáy'o', ⁵ gá i páadé'i thaa úviwähýu iwedíbo náa pu'wahaydi na'in díkhäge'nandán i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa äyt'òe'amídi. Páadé úvtsi'anwähýu ihaydi Yöesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí hääwí híwó'di í'an, ⁶ hedí naa ta'gendi dínhanginná Yöesi Tádábá namuu ná'i ikháymáa'i' náa iwedí páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadéé-í.

⁷ Hedí híwó' namuu kin ocháa-ídi unbí'piye', häädi wänbo t'ähki navi pí'ná khó'yé híchandi unbí'gedi dáy'ánshaa'máadi. Yöesi Tádá navi'piye' híwó' nachaadi wí t'òe dímagi dón'amídi, hedí undídá naa díkhäge'máa ná'i t'òe dáy'amídi. Nā'in khäge' undi díma' tobá opannán wänbo háa hä'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yöesi Tádávi híwó'di tuu dón'áyinná'we-ídi hedá dovâythayamídi ta'gen namuu'in. ⁸ Yöesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki' otachanpo'. Háa Christ Jesus ivi pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ocháa.

⁹ Hedího ná'in namuudi naadi wáyúusu'o' kin únpuwídi: Shánki wänbo unbí séegi únsòe-í, hedí iwedá wíyá shánki híwó'di hangintandá ka'powa-á wovây mááni. ¹⁰ Kíndíángo únhanginná wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedánho i híwó'pí' namuu iwedí úviyáa'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yá'dáa'indá' ímúni hedá to'wídi wänbo-á há'to wovây'te'p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dánho wovâykhäge'nami báyéki' híwó'di hääwí úvi'á'amídi, hedánho t'owađi Yöesi Tádá kw'áayébo' óemá'we-í, hedá ditúni hay'i namuu'in.

Paul napannán wänbo Yöesivi tuu t'owa ovây't'òe'o'

¹² Tí'úuwín páadé'in, naa oda' ná'in únhanginná'nin: Háa naa dínpóe waagidi shánki báyéki' t'owa i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹³ hedího t'ähki in áyi'nin sundádo ná'i tsondivi tewhá iwe'in dímuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpo'e naa Christ-gí' dáywánpit'òemáadi'bo' opannánnin. ¹⁴ Hedá naa opannánnin dínhanginnándiho t'ähki waa in tí'úuwín páadé'in náa Rome dithaa'inbí wähýu Na'inbí Sedó Yöesivi'piye' shánki dínkaymán, hedá náa inbí khuwòeda' dínhandedi Yöesi Tádávi tuu in t'owa shánki ovây't'òe'o'.

¹⁵⁻¹⁷ Wáy wén inbí ánsaa híwó'di dínmuudího Christ-ví'gedá t'owa ovây't'òe'o', hedí indá naa díséegídi kin dívi'o', dínhanginnándi Yöesi Tádádi naa dísóge'in i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dó'áyíngi'amídi. Hewänbo wáy-á wéndá naa díwánpithúumáadi hedá dituhánt'òedá in t'owa Christ-ví'gedi ovây't'òe'o', hedího pín ta'ge haydi wídívi'opi, indá ingí'da'mán dívi'o'. Dí'ánde naa wa' náa pan dee o'ándi shánki wänbo t'òehpade iwe ditòeni'in.

¹⁸ Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'áyíngimáhpí. Háa híwó' háa híwó'pí divi'ánshaa'máa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovây't'òe'odá híwó'di namuu, hedího shánki wänbo naa díhíchando'.

¹⁹ Hedí wa'di híchandibo' omúni. Un t'ähkídi'bo' naa dínyúusu'odi, hedá i Yá'dáa'i P'owéahháa Jesus Christ-di díma'ídi naa díkhäge'dodá, handídi dínhanginná t'ähki híwó' naa dínpuwagít'òe'in. ²⁰ Hânho wén háäwén oda', hedí dáwähýunde ná'in oda'in dínpuwagít'òe'in, hedí ná'innán in namuu: Há'to hääwídi díwòeda'máani'í dáy'amí. Náa pu'wahay khuwòeda'gínpidíbo' oyi', hedí náa há'bibo omúni'in oda', hedánho háa navi wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídi Christ hay'i namuu'in, tobáháa owówáyí' háa díhay wänbo'. ²¹ Kinnán naagi' namuu: Christ-án navi wówátsi waagi'ba dínmuu, hedí ochuudáho shánki wänbo i-ádi ochá'ni. ²² Hewänbo wa'di náa oepáa k'aydíbo navi wówátsi díntá'ándáho', shánki wänbo híwó'di hääwí navi t'òe iwedí dínpéé-í, hedího naa wídí'ínhanginnáhpí wé'i wí dóde'mamí'in, háa owówáy'èni'in háa ochúu-'in. ²³ Naa wéége'in ánsaa-á donmáa. Náa oepáa k'aydi'in wówátsi dóyoe'amí'in oda' Christ-ádi ochá'nídi, gá han dínpóedáho shánki híwó' naagi' namúnídan. ²⁴ Hewänbo ungi'áho shánki natáy wa'di náadi dáywóyi'nídi. ²⁵ Naa dínhanginná ná'in wáytumáa'in ta'gen namuu'in, hedího wá'

dínhanginná nááđíbo dáywóyí'ní'in undáđi owówayēenídí, heđânho unbí whäyü únmuu'i shánki únkay-íđi heđá iweđá shánká ihíhçaa-í, ²⁶ heđá owáy unbí'we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánki báyéki wovâyíhíhchanmääni naa omuudi.

²⁷ Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó'nin wówátsi bínhúuwí, i híwó'di tuu Christ-ví'gedi natú' waabá íthaa-íđi. Kin únkhây'ä' úví'amí'in heđânho tobá unbí'piye' opuwámää wänbo háa omääpi wänbo', naa dínhanginnáni kay'indi iwinnin, heđá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa'di wēeđá' únmuu'indá, heđá i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa díwíwhäyü-íđi un wé'ge úvisó'đinde'indá. ²⁸ To'wēn unbí'piye' híwó' díchappí'in háy wänbo wíwínkhuwōeda'ípi. Íkhuwōeda'pí'in wovâymundedi bínkeekw'ōeni indá dipedeemuu'in, hewänbo undá Yōesi Tádádânho wovây'aywoeni'in. ²⁹ Yōesi Tádáđi wovây'má' Christ namuudi bint'ōephade-íđi, iví'piye' úwíwhäyü-íđi'ábá yoe. ³⁰ Undiđá naa ho dímu' háa wí Yōesi Tádávi sundado waagibá dáyhänbo'in, heđá ná-á únhanginpóe wa'di hanbo dáy'o'in. Heđá un wá' náa hanbá bínphadende'.

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây'ä' úví'amí'in

¹ Christ-áđi gimuudi gínkoedi wí'ná táye ívíkweewaasenwaatu'āamíđi. Iđi díseegiđi gínkoedi wí'ná táye ívíbo'aawówá'amíđi. I Yä'dāa'i P'oweaqhāđi díwōndedi gínkoedi wí'đá' gimuu waabá gíchā-íđi. Na'inbí pí'ná khó'yé gitaachanpo'di gínkoedi wí'ná táye ívísehkanhúuwíđi.

² Heđiho únkhây'ä' wēhpēeđá' í'ánshaa'múní'in heđá wí'ná táye-á úvisēegíhúuwí'in heđá t'ähki unbí hā-á unbí taachandá handá' únmuu'indá. Handiđiho shánki wänbo naa dínhíhchanmääni. ³ Wēn háawēn wänbo ungi'dá', háa úvipitege-íđi'đá' wí'úví'āamípi, hewänbo áagé úvipikw'ōeni heđá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánki híwó'nin dímuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wáy-á wé'ge'in t'owavi wówátsi bín'āyíngimá've-í, unbí'đá'ábá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yōesi Tádá namuu waagi'ábá Christ wá' hāđi wänbo t'ähki hā'bibá namuu wänbo', wínachanpóepi únkhây'ä'in wa'di hā'bibo namúní'in, ⁷ heđiho napida'di iví hā'áwí t'ähki iyoe'an wí pant'ōe'í waagibá napáa-íđi. Wí t'owa waagibá na'aypyā heđá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho'. ⁸ Heđáhá' Yōesi Tádá óe'a'ginnandi iví wówátsi imāgiđi wēn phé'wan deedi nachuu.

⁹ Heđi han í'andi Yōesi Tádáđi shánki kw'áye óesóge, heđá natú i-á to'wēn t'ähkívi shánki hay'í namuu'in, ¹⁰ heđiho t'ähkíđi'bo díwíde'gendikw'ōeni Jesus óe'a'ginnmääniđi, t'ähki oe makówa dikw'ó'nindá, náa oepáa k'aydi í'ge diyi'indá, heđá nan soge núuge dikw'ó'nindáđi, ¹¹ heđá t'ähkíđi'bo-á dítu'ni Jesus Christ i shánki p'ó'qéđi' namuu'in, heđi kindiđi nakeepúwí Yōesi Tádá hay'í namuu'in.

Gínkhây'ä' úvisó'qēe-í'in Yōesigi' githāa-íđi

¹² K'ema'in, undáđi oyi' ihayđi hāđi wänbo t'ähki navi hí' dín't'óyande', heđiho náa-á wá' tobá undáđi wó'yípi wänbo shánki dín't'óyaani. Yōesi Tádáđi wovây'aywon, heđiho ihayđá' úvisó'qé'be-í hā'áwí únkhây'ä'í' úvíkanhúuwíđi, heđânho t'owa bínkeeyamíđi in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yōesi Tádá-án unbí pí'ná khó'yé ún'ándi iwebá it'ōemáa, heđá ídāho wovâykhāge'máa heđânho ída'íđi háa i natsónpóe waa úvíkanhúuwí'in, heđá wá' wovâykhāge'do' kin úví'āamíđi.

¹⁴ Tut'aygínpiđi'bo tuwhānpíđi'bo hā'áwí t'ähki bín'amí. ¹⁵ Handiđi t'owađi wíwovâytuusú'āamípi, heđi unbí pí'ná khó'yé-á yā'dāa'indá' ímúní, heđânho úvipikeekw'ōeni Yōesi Tádávi áy ta'gendi ímuu'in, heđá yā'dāa'indá unbí wówátsi-á bínhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owavi yāa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'ōgege namuupi í'gedá' díman. Oe makówa in agóyóđi dínko'o' waagibá nakhây'ä' náa oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'ínbá ímúní'in, ¹⁶ i tuu nawówátsipāyí'í' in t'owa ovāyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówá ihayđi naa dínkoedi-í híhçandi otúníđi híwó' dáy'annin, heđá wí ä'ä'í' íkhā'āde waagibá naa wá' ochanpúwí hānho dáykhā'ā'in, heđiho hā'áwí dáy'andi' wíđínpedeepi. ¹⁷ T'owađi animāa dāy't'ahānún' in Yōesi Tádá óemā' waagibá, undá iví'piye' úwíwhäyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úwímāgi heđá igí' úwí't'ōemáa. Ma'đi navi ún'p'oe donch'āani heđânho unbí t'ōe Yōesigi' únbowāde-íđi, hebo tobá han dínpóe wänbo naa ohíhçanpo', heđá un wá' kí'mín híhçan bínmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhçāā waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhçāā-í'in, heđiho unbí híhçan oyāmu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul itq'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúđáho hanwaapíđi'bo Timothy unbí'piye' dósaa'ni heđânho háa íkw'ó'nin dínhangínpuwíđi heđi kindiđi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-áđi wína'ānpí. Iđá'mān na'āyíngiđi ta'gendi unbí'gedi í'ánshaa'o'. ²¹ T'ähki in wé'ge'in inbí wówátsi í'gedi'đá' dív'í'ánshaa'máa, Christ Jesus-ví t'ōe í'gedá' yoe. ²² Unbo únpihanginná

Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikhäge'do waagibá, idá naa báyéki dikhäge'nan i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi ánt'óe'amídí. ²³ Hedího owáy háa naa dínpuwagit'óe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbi'piye' i dósaaní, ²⁴ hedí navi pí'ná khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yóesídi hanwaapidíbo naa wá' unbi'piye'ba dípuhpágit'óe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhä'ä'in Epaphroditus unbi'piye' wesebo dówáysaanídi. Dínkhäge'táy ihaydi undá navi'piye' i dínshan, hedí naagi' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-áda wé'gá ánt'óe'an, hedá wíye sundado wé'ge ánhánbo'di waagi'inbá gamuu. ²⁶ Náa hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedí há'í'indá óe'áyíngimági hedího unbi'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygeho na'ánwän. Hewänbo Yóesi Tádá ún'iyapóedí óehekhámági. Hedí han i'andi navi'piye' wá' na'iyapóe, hedánho wíyá shánki wänbo wó'k'áykháapúwípídi. ²⁸ Hedího wíyá shánki wó'tsikhada'pí unbi'piye' dówáysaanídi, hedánho i bínmúnídi hedá íhíhchanpúwídi, hedí handídi naa-á ánskaa iwe wó'chá'nípi. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bínséegíkéyi. I-ádi hedá to'wên i waagi'ba dimuu'indádi bín'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví' t'óe ón'odi chuwa k'áygehay napówadán, hedá háäwí naagi' i'andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imáänídi. Ná'i háäwí undá wí'únkoedípi dín'amídí navi'wedí kayi' diwe ikw'óndi.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívhlúuwí'in.

¹ Tí'úuwín páadé'in, náa ná'i wáytu'áamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvhlíhchanmá've-í. Tobá ná'i háäwí i'gedi wáyta'nán wänbo', kaykhan wídínpo'pí inho wáyta'nanninbá náa wíyá wáyta'námídi, hedí ná'i hí' wáyta'do'ídá wováy'aywoeni.

² Úv'áyíngi'áamí há'í' in hóeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedí, indá yá'dáapi'da' dív'í'ó', indá in Hudíyoví k'ewé' taadi ováytaa'n wänbo ná'in taa-á wên tsaá wên nachä'muupí'indá'mán inbí túu'ú dínmuu. ³ Na'innán in ta'gen k'ewé' taa waagi'inbá áymáa'in gimuu, gá Yóesiví P'oewaqaháadi na'in dikhäge'dodán Yóesi Tádá áy'a'ginnmáánídi, hedá na'indá híhchandi gitú' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'íviwháyunde'pí háäwí wí'bo iví'ó'idíbo na'in dín'owóyé-í'in.

⁴ Ma'di wí to'wí nachanpo' híwó'di háäwí i'odíbo' ón'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í iví shánki ochanpúwí'in i háäwí naa dáta'andíbo dín'owóyé-í'in. ⁵ Naa-á kháave thaa ihay'í omuudi in Hudíyoví k'ewé' taadi dítaa'an; navi tádá-á yíyá-á Israel-í'in dínmuu; wí Benjamin-bí áy iwedí'í-án omuu, hedánho wí kodí'di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'áhkí dónhon; ⁶ hedí pin ta'ge haydi navi wíháy khuu donhondi in Jesus-ví'piye' díviwháyunde'in t'owa t'óephade iwe dováykw'ódi. I tsontuq Moses ita'nandí' t'áhkí dó'a'gindoqí to'wí wänbo wí'únkoedípi dín't'e'p'íde-ídi.

⁷ Ná'i háäwí namuudi naa dáyyéngi'owän, hewänbo náa Christ dóséegídi ná'i háäwí nachä'muupí' waabá dínchanpo'. ⁸ Hedí ná'i háäwí'á'ba yoe, háäwí t'áhkán nachä'muupí' waagibá dínchanpo', gá náa-á Christ Jesus navi p'ó'dé'í' dínmuu'í dontaadán, hedí i-á shánki híwó'di namuu háäwí t'áhkí'v'wedí. Hedí náa Jesus dótaadi ná'i wé'ge'í háäwí dímpédee waagibá dóchaa, hedí ná'i háäwí-á phé'yávi whée óecha'git'óe'ida' waagi'ba namuu gin otúní hedánho Christ shánki híwó' dótaa-ídi. ⁹ Naa oda' Christ-ádi wí'da' gamúní'in hedánho Yóesi Tádádi dícháamá've-ídi t'aywó'di wídómáapi waagi. Hewänbo há'to kin díchaa-í i tsontuq Moses ita'nandí' dó'a'ginnamídi dáykháádedíbo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywháyundédán, gá Yóesi Tádá natú'dán in to'wên Christ-ví'piye' díviwháyunde'innán ídi ováycháamáa t'aywó'di wídáymáapi waagi. ¹⁰ Naa oda' ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napáyí', hedí naa oda' ná'in kaybá dímmáni'in dómá've-ídi. Hedá i-á it'óephade waagibá naa wá' hanbá dont'óephade-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', ¹¹ hedánho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwi.

Páadépiyedá' ívikhäü-í

¹² Naa wó'tú'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedí naa wó'tú'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwídi ihayda' dáykhááde' i dín'táy'í donhónídi, gá hangí'-án Christ Jesus-dída ho naa díké'dán. ¹³ Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'áhkí há'í' dín'táy'í ho donhógi'in, hewänbo ná'indá' dáyo'o': Háa ho dín'póe'indá dáy'anníndá i'gedi wídáy'ánshaa'opí, hewänbo shánki'di háa dáykháymáa i'gedán dáy'ánshaa'annón. ¹⁴ Wí ää'í' páadébo napówa-ídi ikhääde waabá naa wá' hanbá dáykhááde hedánho háäwí Yóesi Tádádi dímmáni'in ot'anpúwídi. Hedí kinnán ídi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yóesi Tádádi makówápiye' dítkánkhây'máa.

¹⁵ T'áhkí'díbo hangintan dáymáadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' dív'í'ánshaamáani'in ná'i otú'í híwó'di namuu'in. Hedí wí to'wí háy píháa i'ánshaamáada,

Yöesi Tádádí ná'in wänbo ònthayk'úwí. ¹⁶ Hediho in nahaydi giháhpóe'inbá ívikanhondi, hanbá na'inbí wówátsi áyhúuwí. ¹⁷ Tí'úuwín páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá' t'áhkí hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yá'dáa'in wówátsi dáyhonnin háa wáykeeyan waagibá híwó' bínmúni, hedi háa díví'o waa un wá' hanbá úví'áamí. ¹⁸ Háyán wänbo wáytu'an hedi náa-á sée'indidá wíyá wáytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dáyhon diwedi nakeepo' dáayoegimáa'in háa Christ-di na'ingí' dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimán. Yöesi dáy'a'ginmääníwí'wedi húukandá suwá-á í'gedi shánki díví'ánshaa'o'. Hääwí wòeda'wó'di díví'o' í'gedá dívíyèngihéé'o'. Indá i hääwí náa oepáa k'aydiwí í'gedida' díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa í'gedá ív'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwáná waagibá ginnándán, hediho pín ta'ge haydi áytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'í' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na'inbí túu'ú kaypi' gínmuu'í' gínchuwagít'óe wänbo dín'egókháyamáadáhá' ts'aabi dínpakháymáa, háa ív'í' únmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho hääwí t'áhkí í'gedi natsonyidi únkoedi kin í'amídi.

4

¹ Hediho naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yöesiví'piye' kay'indi úvíwháyuhúuwí. Naadá un báyéki wáyseégídi wáymuní'in oda'. Undida' naa díhíchando', hedi hääwí dáy'andi ot'anpóe'í' waagi'inbá ímuu gín wáychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygí'di dovántumáa dánwóení hedi wí' dānpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'óe'o'í' unmuudi, wída'máa ná'in kwíyá' ovánkháge'namídi wí' dapúwídi, indá dānt'óe'o'í' híwó'di tuu'ú Jesus-ví'gedi t'owa dānt'óe'ámídi. Hedá Clement-dádi wáy-á wé'ge'indádi hanbá dívít'óe'o', inbí kháwá-áho in ta'nin diwe dín'tá'muu, iwe natú' to'wên dimuu in wówátsi nahándept'in dáy'máa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi häädi wänbo t'áhkí úvíhíchannámá've-í, hedá wíyá hanbá wáytu'áamí, úvíhíchannámá've-í.

⁵ T'áhkí t'owa-ádi híwó'da' ímúni, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídiho na'ádi. ⁶ Báyéki ánskaa iwe wí'íkwo'nípi, hewänbo hääwí t'áhkí í'gedi úvíyúsu'áamí-á, hedá Yöesi Tádá-á hääwí úntáy'í bínndaa'amí, hedi kin úv'í'odi bínkú'daa'áamí wá'. ⁷ Yöesi Tádádi díkháge'do' ánsaaaginpídiho gikwo'nídi, tobá na'in t'owada' gimuudi wíginghanginnáhpí wänbo háa kin dín'o'in. Hedi kin wováy'odi t'áhkí unbí pí'ná khó'yé bínndaa'í-á unbí hangintandá wováy'áyinnámá've-í, Christ Jesus wé'ge' ímuudi.

⁸ Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'á'gídi hí' unbí'piye dínmuu: Häädi wänbo t'áhkí ná'i hääwí í'gedi úv'í'ánshaa'áamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'í-á, in ta'ge'in pí'ogé í'ge wováyhondi-á, i yá'dáa'í namuu'í-á, naséegimuu'í-á, t'owa t'áhkí ováyh'andi-á, i shánki híwó'di namuu'í-á, hedá í'gedi t'owa híwó' dívíhéé'o'í-á. ⁹ Naví hí' í't'oe hedi naví tsiyekan dinnú', hediho t'áhkí naví'wedi giháhpóe'í-ádi i háhkan naví'wedi bínhógi'ádi ihayda' úv'í'áho, hedi kin úv'í'oda' Yöesi Tádá undádi nayéeni, idá díkháge'do' ánsaaaginpídiho gikwo'nídi.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo náa undi wíyá naa dí'ánshaa'áamí díkháge'namídi, hedi handidán Na'inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímági. Naa dínhanginná ta'gendi naví'gedi ho úv'í'ánshaa'o'in, hebo náa pu'wahaydi wí'únkoedipi háa íchaa'in dínkeeyamídi.

¹¹ Naa dínháawítáy'in wó'tú'pí. Oháhpóe ohíchaa-ídi tobá háyú dínkw'ón wänbo'. ¹² Naa dínhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáy'í waagibá háa wí kodit'owa namuu'í waagibá. Naa oháhpóe hádi'ídi ohíchannapíwí'in, tobá híwó' dáyhuuyó háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dínkw'ón háa hääwí dín'táy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímdáidho ná'i hääwí t'áhkí dínkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá hääwí t'áhkí dín'táy'í dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkháge'nandi wá' náwe dont'óephadededíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbó ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tuu'ú Jesus-ví'gedi t'owa dováy't'óe'ámídi, undida'mán hääwí naa díyámú, wáy-á méesate iwe'indidá yoe, undida'mán dínch'ásan. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo'o'ándi dínkháge'táy ihaydi undi wáymuuví shánki hääwí dínsan. ¹⁷ Wí'í'áanpí náa wáyda'máa'in wíyá hääwí dímdáidí, hewänbo oda' unnánho báyéki híwó'di bínhóni'in Yöesiví'wedi, wí to'wí ív'í' t'óe iwedi báyéki wá'áa ihónde waagibá. ¹⁸ Náa-á hääwí dín'táy'í-á hedá shánki wänbo dín'táy'íwedi dómáa. Ná'i báyéki hääwí-á dómáa gá Epaphroditus-di hääwí undi dínsandí' dínkándán. T'owadi hääwí sa'wó' nasu'u'í-ádi hedá animáa dáyhanú'indádi Yöesi Tádá ónhon óemáánídi, hedi i-á iséegíhógídi nahíchannó'. Hedi hanbá ná'i hääwí undi naa dínsandidá wá' Yöesi Tádá óhíchando'. ¹⁹ Hediho Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yöesidího hääwí un úntáy'í wováy'máani ív'í' báyéki híwó'di hääwí únkw'ó' diwedi. ²⁰ Hánhay wänbo t'áhkí na'inbí Yöesi kw'áayébo' áymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamán.

Paul-di ovâysengitü'an

²¹⁻²² Yôesi Tádáví t'owa t'âhkí ovâysengitü'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'úuwín páádé'in naa-áqí diyi'indá heqá t'âhkí in wé'ge'in Yôesi Tádáví t'owa náä dikw'ó'nindá wovâysengitü'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánkí wänbo'.

²³ Ná'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í.

In Páadé²IN Ta²nin Paul-di In Thessalonica Búu²úwi Méesate²in T'owa ovâyta²nannin

¹ Na²in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu²indi un méesate²in t'owa oe Thessalonica búu²ú íthaa²in wâyta²do², undá Yôesi na²inbí Tádáví²in hedá Na²inbí Sedó Jesus Christ-ví²indá ímuu. Yôesivi séegísehkaná Bínmá²ve-í, hedí idi wovâykhâge²namí ánsahaaginpidíbo² íkwô²nídí.

Háa Yôesivi t'owa oe Thessalonica búu²ú dithaa²in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Hââdi waa ívíyúusu²o² ihaydi Yôesi Tádá áykú²daa²o² un ímuudi, ³ hedí Yôesi na²inbí Tádáví²piye² ívíhâdîndedi ívíyúusu²amídí hââdi wânbo t'âhki íví²ánshaa²o² háa úví²o²in Jesus-ví²piye² úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvít²oemáa²indá Jesus bínséegidí, hedá háa úvíyâ²o²indá Na²inbí Sedó Jesus Christ nawáy²ââ-ídi úvítsikha²máadi.

⁴ Tí²úuwín páadé²in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí²in, gínhanginná idi wovâyde²mannin iví²in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwô²di tûu na²indi wây mági²í tûudá² wínamuupi, hewânbo hââwí kay²í namuu, hedí wây²í²o²é²di i Yâ²dâa²í P'oweahâa na²indádí nayí, hedí gínhanginná ná²í tûu-á ta²gen namuu²in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi² ihaydi, hedí t'âhki íví²andi-á ungi²dá² namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó²dée na²in waagi²inbá hedá Na²inbí Sedó Jesus waagi²bá-á ímúnídí, hedí tobáháa báyéki t'ôephage únpówa wânbo², i Yâ²dâa²í P'oweahâadi híhchan wovây mági na²inbí tûu dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'âhki in wé²ge²in Jesus-ví²piye² dívíwhâyunde²in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó²nin undá bínkeeyan háawin wówátsi in dínkhây²á² dâyhúuwí²in. ⁸ I tûu Na²inbí Sedó Jesus-ví²gedí thay²eedí unbí²wedi napeedi oe Macedonia-piye² hedá Greece-piyá nawadedee, hewânbo iwepiyedá²bá yoe, wéngé t'âhki t'owa ho dit²oe háa Yôesivi²piye² úvíwhâyunde²in, hedího wínatáypi wíyá háawên unbí whâyü²gedí áytu²âamídí. ⁹ Hâ²in t'owabo unbí²gedí ditú² háa undi na²in diséegí²annin, hedá háa hââwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchâa²í bínyoe²annin Yôesivi²piye² úvíwhâyü-ídi, hedá háa náâ-á i kodí²di Yôesi bín'a²ginná²in, i-á i ta²gendi nawówayí²í namuu, ¹⁰ hedá wá² dit²oe háa náâ íví ay ímnuu²í bínstikha²máa makówádi nawáy²ââ-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewâywówapaa²í, hedí idibá dín²aywonkhây máa owáy ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovây²tuchânu iwe, inbí t'aywô²di dínmuudi nat²aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu²ú Yôesigi² t'ôe²an waa

¹ Tí²úuwín páadé²in, únhanginná unbí²we giyi² ihaydi háa íví²an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí²we gípówápídíbo báyéki dit²ôephagekannannin hedá báyéki híwô²pí² na²in dihée²annindá oe Philippi búu²í. Hewânbo tobáháa báyéki t'owadi dí²ahkhâa²amí²in dida² wânbo na²inbí Yôesidi khuwóeda² dínyâa²an íví híwô²di tûu wâyü²âamídí. ³ Na²indi wâywhâyü²amídí ívísó²dinde² ihaydi, in ta²gen namuu iwedí wí²ívíhânge²anpí, hedá na²inbí ánskaa-á yâ²dâapi² wíginmuupi, hedí hââwí wânbo unbí²wedi wí²âykaayanpi. ⁴ Yôesi Tádádí na²in dítayí², hedá dímu² ihay híwô²nin gimuu²in íví híwô²di tûu áyt²ôe²amídí. Hedího ívíhí²máadi wí²ívísó²dindepi t'owa áywânpíhíhchannamídí, hewânbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídán. I-áho hââwí t'âhki na²inbí pí²ná khó²yé áymáa²í² imunde². ⁵ Un únhanginná sa²wô²gí unbí²gedí wí²ívíwânpíhée²anpí, hedá wá² wí²ívíhóeyó²anpí undi hââwí dí²mâánídí. Yôesi Tádá únhanginná ná²indá in ta²gen namuu²in. ⁶ Hedá undádí giyi² ihaydi wí²ívísó²dindepi t'owa na²inbí²gedí híwô² dívíhée²amídí, un wânbo-á háa wây-á to²wên wânbo-á yoe, tobáháa Christ-ví²t'ôekhuwa²in gimuu²di gínk²ôe wânbo he²ennin dípaa-ídi.

⁷ Hewânbo na²in undádí giyi² ihaydi, wí yíyá íví áyyâ²ítsâ²odi ovây²áyinmáa waagi-íbá wâysehkaná²an. ⁸ Na²indi báyéki wâyda², hedí na²inbí séegí unbí²piye² gínmuudânkun gíkhâymuu Yôesi Tádáví híwô²di tûu wây máánídídá²bá yoe, hewânbo na²inbí wówátsi wá². ⁹ Tí²úuwín páadé²in, ti wí²ún²ánshaapi²an, undádí gíkw'ó² dihaydi báyéki ívít²ôe²an. Yôesi Tádáví híwô²di tûu wâyü²phadende² ihaydíbá kûu-á thaa-á ívít²ôe²an wá² áychâ²t'aanídí, hedânho un wí²bo wí²úntâyínípi hââwí gíntáy²í dí²mâánídí.

¹⁰ Un Christ-ví²piye² úvíwhâyunde²indádí na²in gíkw'ó² dihaydi, háa na²inbí wówátsi áyhon waagi yâ²dâa²indá ta²ge²indá gínmuu, hedá to²wí wânbo-á wí²únkoepípi wên háawên wânbo na²inbí²piye² dín²t'e²p'íde-ídi. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá² únhanginná ná²in in ta²gen namuu²in. ¹¹⁻¹² Hedá wá² un únhanginná wí²ínbo wâyhée²annin, hedí na²indi wây²tumakhe²an wí tádá íví áyyâ²íhée²o waagibá, hedá wây²kweweasenwaatu²an, hedá

kaygi'didá wáyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídi hedânho Yôesi Tádá nahíhchaá-ídi. Idânho wówáytukánnan iví'piye' í'áá-ídi makówápiye' ímu-ídi hedá iwá he'ennin ípúwídi.

¹³ Hedí wíyá háäwí namuudi wá' Yôesi Tádá háädi wánbo t'áhkí áykú'daa'o'. Ná'i tuu wáytmáa'í' un ít'oedi hedá bínséegí'andá Yôesiví'wedi ná'áá'in úvíwhäyü, t'owaví'wedida'ábá yoe. Hedí ta'gendi Yôesiví tuu-án únmuu, hedí ná'i tuubá un ipiye' úvíwhäyunde'inbí pí'ná'khó'yé ít'óemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'ginná'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhäyunde'in dínpoé waagibá un hanbá únpoé. Unbí ówinge'in t'owadibo wováy't'óephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ováy't'óephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodánkun hán'oe Yôesi Tádávi tukhe'min ováy'hánü, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá ná'indá wá' díkhepiye. Indidá Yôesi Tádá háy wánbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wén t'áhkí dáyyoegi'o'. ¹⁶ Dívísó'dée dí'ahkháa-ídi in Hudíyo dimuupí'in t'owa hádidi ováy'aywoeni'in wí'áyt'óe'áamipídi, hedí handidi ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsöemän, hedího Yôesi Tádá inbí'piye' nat'aydi náä inbí tuchänu ho dínpówá.

Paul hânho nada'in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovâyümü'n'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy táhki giwiyeede, hewänbo tobá undádi wígwí'óhpi wánbo wa'di ná'inbí pí'ná'khó'yé unbí'gedi wáy'anshaamáa, hedího hânho wíyá wâyümü'n'in gida', hedí unbí'piye' gimú-ídi ívísó'dinde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dée wâyümü'nídi, hewänbo i Penísendi di'ahkhánde'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'áädi iví páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnän iwebá wâyümü'nídi, hedá un ímuudá gihíhchangít'óe, hedá unbí'gedá íviyengihee'amí, wí háäwí git'anpóe'í' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudánkun ná'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíníhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'anda' háa un únpo'in, hedí báyéki gitaachanpóedi wígitsikhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gi'an shánki híwó' namúni kinnän iví'amí'in: Naa oe Athens o'án dihaydi iwebo dáywóyí', hedí iwedi ná'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' áysan, í-á na'indádi ít'óe'o' t'owa ováy't'óe'amídi Yôesi Tádávi híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hedího unbí'piye' i wáysan wováykweeaaenwaatu'áamídi hedá wováykhäge'namídi shánki kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhäyü-ídi, hedânho i t'óephade únpoé'í' namuudi wí'úvíyáa'amípi di unbí whäyü iwedi. Unbo únpihanginná Yôesi Tádávi ná'i t'óephade dínpuúwí'in imá'. ⁴ Wa'di undádi giyi' ihaydibo wa' napóepídi'ibó ihaydá' wáytu'o' áyt'óephadegít'óe'in, hedí únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-di Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

⁵ Hedánkun báyéki otaachanpóedi wídíntsíkhakoedi Timothy unbí'piye' dósaanídi. Naa hânho ohangin'anda' unbí whäyü í'gedi háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyngi iwe o'ánwän gá o'ándän hádíwáy i Penísendi wováy't'annin, hedí wováy't'andá háäwí t'áhkí ungi' ív'andi pedee'in gínpuwí. ⁶ Hewänbo náä-á Timothy ná'inbí'we nawáypówá, hedí wí híwó'di tuu úvíkanhon ni'gedi dínkán. Idi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegi-á binnáa'in, hedá háädi wánbo t'áhkí ná'inbí'gedi híwó'da' úv'í'ánshaamáa'in, hedá ta'gendá ída'in wíyá díwâyümü'n'in, ná'indi wâyümü'n'in gida' waagibá. ⁷ Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihaydi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki káy'i t'óephade iwe ikw'ón wánbo'. ⁸ Náä gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hedího hânho sa'wó' ná'inbí wówátsi áyhon. ⁹ Na'indi Yôesiví'piye' wáyüusu'o'di hânho gihíhchanpo', hedího un ímuudi tobáháa háyü Yôesi Tádá áykú'daa'o wánbo', ihay kú'daa wánbo wa' wí'áy'ohpi. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta'ge haydi Yôesi Tádávi'piye' íviyüusu'o' idi dípunmäänídi unbí'piye', hedânho wíyá wáyhá'amídi, hedí handidi wíyá háäwí úntáy'í' íhápúwí shánki híwó' úvíwhäyü-ídi.

¹¹ Yôesi ná'inbí Tádá hedá Jesus ná'inbí tsondi hay'í-á áyda'máa unbí'piye' díhúuwídi. ¹² Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wováykhäge'namídi hedânho shánki wánbo wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bínséegíhúuwí. ¹³ Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná'khó'yé shánki wováykaymääni, hedího owáy i nawáypówá ihaydi t'áhkí in wé'ge'in t'owa iví'in únmuu'in wóege, undá yá'dáa'inbo Yôesi Tádávi páadépiye' úvíwín-í, hedá wén háawin wén wánbo wováy't'e'p'íde-í'in wíwínmá've-ípi unbí pí'ná'khó'yé.

4

Gínkhây'á' híwó' ná'inbí wówátsi áyhíuwí'in Yôesi áyhíhchannamídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wáytu'áamí: Háa unbí wówátsi bínhúuwí'in Yôesi Tádá bínhíhchannamídi wáyhá'anho', hewänbo Na'inbí Sedó Jesus-di dínk'ú' wáydaa'amídi hedá

wâyutmakhe'amídi shánki wänbo úvisó'dé-e-i' in kin úvi'âamídi. ² I tsonṭu wâyṭu'andi' un úhanginnânho', hedí ná'i tsonṭu-á Na'inbí Sedó Jesus-vi'wedân na'âa.

³ Kinnân Yôesi Tádá nada' úvikanhúuwí'in: Yä'dâa'inda' unbí wówátsi bínhúuwí, hedího to'wí unbí sedó háa kwiyó wí'únmuupí'ádi wí'úviwhohkwomá've-ípi. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada' un úhanginnání'in háa unbí túu'ú bínsonmá've-i' in, hedânho yä'dâa' in imúni hedá t'owadá wovây'a'geeni, hedí unbí túu'údi háa íwánpichaa waagida' wí'úvi'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dáytaapi'in dívikanhon waagi wí'úvi'âamípi. ⁶ To'wí wänbo wí'únhkây'âhpi wiyá to'wí Jesus-vi'piye' iwihâyunde'i híwó'pi óemá've-i' in háa iví kwee háa sen óekwee-i' in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâyṭu'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han dívi'o'indá ovâyṭuchânukháymáa. ⁷ Yôesi Tádádi ná'in ditúkannan iví'in gimúnidi hedânho yä'dâa'inda' gipúwídi, tsé waagi'inbá giyëenidá yoe. ⁸ Hedího to'wên ná'i híwó'di háhkan dáyyoegimáadáho wí hí' t'owavi'da' wí'ovâyyoegi'opi, hewänbo Yôesi Tádávi hí'-ân ónyoegi'o'. Yôesi Tádádnho iví P'oweahhâa dímagi, hedí ná'i P'oweahhâa-á yä'dâa'i namuu.

⁹ Wínatápi naadi wâyṭa'nami'in háa únhkây'â' in wé'ge'in Jesus-vi'piye' dívihâyunde'in bínseégihúuwí'in. Yôesi Tádádi ho wovâyhá'an kin úvikanhúuwí'in. ¹⁰ Hedí ta'gendi undi t'âhki in Jesus-vi'piye' dívihâyunde'in háa Macedonia nange dikw'ó'nin bínseégi, hewänbo kaygi'di wâyṭumáa wiyá shánki wänbo bínseégihúuwí.

¹¹ Úvisó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpi híwó' bínhúuwídi, hedá ún'âyíngiwó'náhpí i'ge wí'úvitomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igi' úvit'oe'âami bínpichâ't'aanidi, háa ná'indi wâyṭu'an waagibá. ¹² Kin úvikanhondi t'owavi khäge' wí'úntâyni'pi, hedá háa unbí wówátsi bínhon waagidi t'owa Yôesivi'piye' dívihâyunde'pi'in dimuu'indá wovây'a'ginhúuwí.

Háa napuwagit'oe'in Jesus nawáy'ää ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un úhanginnání'in háa in to'wên inbí wówátsi dáybowa'in dínpuwagit'oe'in. Wáy wên t'owa-á i'gedi wídnhanginnáhpí, hedánkun to'wí nachuu ihaydi dik'âykháapo'. Naa wó'da'pi íchanpúwí'in háa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívihâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywópóe'indá, hedánkun kin wá' ívihâyunde': To'wên Jesus-vi'piye' dívihâyunde'in inbí wówátsi dáybowa wänbo', Yôesi Tádádi ovâywáywówápa-í Jesus-ádi dikwó'ndíi owáy nawáy'ää ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâyṭukankháymáa'in Na'inbí Sedó Jesus-vi hí' únmuu: I nawáy'ää ihaydi in to'wên inbí wówátsi dáybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówáyí'in iví'piye' wíginánpí. ¹⁶ Kinnân napúwi: T'owa dit'oe-í wên tsonṭu kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'dédi' makówáwi t'óepa'aa'ivi tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádávi tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówáda nawhání. Ihaydíba in to'wên dihánin Jesus-vi'piye' dívihâyuy'indá diwáywópúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówáyí'indá wé'ge in dihánnidádi oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegit'oe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hedího i-ádi hánhay wänbo t'âhki gikwó'ni. ¹⁸ Hedího únhkây'â' ná'i hááwí i'gedi wí'ná táye úvihí'má've-i' in hedânho wí'ík'âykháa-ípidí.

5

Gínkhây'ä' gikhâyimúni'in Jesus nawáy'ää-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, háádi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ää' i'gedi wâyṭa'nami'in wínatápi. ² Unbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ää'in, hewänbo wínahanginnáhpí háádi i thaa nanání'in. Wí sánbi tsikhagipi khu'déedi ná'ää waagibá, Jesus wá' tsikhagipi napowagit'oe. ³ T'owa ditú'be-í, "Hääwí t'âhki áyíngipídiho híwó' gínmán, hedího há'to hááwí wänbo híwó'pi' ginpúwí." Hewänbo wa'di ha'wáa dívihí'máadiho t'óepahde dínpúwí, hedí há'to iwedi bahpibo dipé-e-í. Tsikhagipi ná'i dínpuwagit'oe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'imuu'pi, undá híwó' únkeet'oe, hedího Jesus nawáy'ää'i thaadi áyíngipídiho wíwovâyhónípi, wí sánbidi wovâyhóni waagibá. ⁵ Undá t'owa hááwí t'âhki thaaqida' úvi'o' in hedá nako-hthayná' ni'ge imánin waagi'inbá imuu, in t'owa hááwí t'âhki khuu'pi nakohkeet'óepi ee dívi'o' in waagi'inbá wíginmu'pi. ⁶ Hedânho wígnkhây'âhpi t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúní'in, hewänbo giyósa'wo waagi gikwó'ni, hedá na'inbí tsiyekanda híwó'dá áy'áyingihúuwí. ⁷ Khu'déedán t'owa diyókhâyá' hedá dívísuwáyíyénde'. ⁸ Hewänbo na'in thaadi'in gimuu, hedího na'inbí tsyekan gínkhây'ä' áy'áyingi'âami'in. Yôesivi'piye' ívihâyuy-í hedá t'owa-á áyëseégihúuwí, hedí kin iví'odá wên sunda'óo dikhâywinnin waagi'inbá gimúní, inbí píhkhú iwe'i kwák'u aa dívípitógi'idi inbí túu'ú dáy'áyingi'amídi. Hedá pín ta'gedi gitsikha-í Yôesidi dí'n'aywoenídí, hedí handidá in sunda'óo inbí kwák'u p'óhkhándá inbí p'ón dáy'áyingi'o' in waagi'inbá gimúní. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí' i'annin namuudi Yôesi Tádádi díde'man dí'n'aywoenídí, t'aydi dituchánú-ída yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí' nachuu, hedí owáy nawáy'ää ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi áybowa wänbo háa wa'

giwówáyí wänbo? hánhay wänbo t'ähkí i-ádí gikwó?ní. ¹¹ Hedího wí'ná táye úvikay?âámí hedá úvikweewaaßenwaatú?âámí, háa náâ úvikanhon waagibá.

Báyékí háäwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbj'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yóesidi ovâykw'ódi'in wovâypahúuwídi hedá wovâyhá'amídi. Indá kin dâý'amídi báyékí dívít'óemáa. ¹³ Hedího ná'i háäwí wovây'o'i namuudí báyékí bín'a'ginhúuwí hedá bínseegihúuwí. Hedí t'ähkídi tsaaginpídi wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wây mááni: In dit'óeda'pí'in bintu'âámí há'min wídimúnípi. In dikhuwóda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwóda'-ípídi. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvíbo'atâ'amí. ¹⁵ Wí to'wídi wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho?, wíwínkanmäänípi i wí'di híwó'píba ónwáybuunídi, hewänbo undá únkhây'ä? háädi wänbo t'ähkí úvísó'dêe-í'in wí'ná táye híwó'da? úvikanhúuwídi, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bínhúuwí. ¹⁶ Háädi wänbo t'ähkí íhíhçaa-í. ¹⁷ Háädi wänbo t'ähkí íkhâymuní úvíyúusu'amídi. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo?. Kinnânkun Yóesi Tádá nada? úví'âámí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudán.

¹⁹ I Yä'dáa'i P'oewaqaháavi t'óe wíwín'ahkháa-ípi. ²⁰ Yóesi Tádávi tukhe'min dimuu'inbí hí' háäwí dínçá'muupí waagibá wíwínçanhúuwípi. ²¹ Hewänbo háäwí t'ähkí híwó' bintayí'ní, hedá i híwó'di namuu'ida? bínkhonhúuwí. ²² T'ähkí yä'dáapi? namuu iwedí úvíyáa'amí, tobáháa háäwí namúní wänbo?.

²³ Yóesi Tádádi dikhäge'do? ánsaaginpídi gikwó'nídi, hedí idánho wovâykhäge'namí wá' yä'dáa'indá? ímunídi, hedí idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'âyíngi'amí, unbí p'oewaqaháa-á unbí háa-á hedá unbí túu'ú-á, hedánho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi háäwídi wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípídi. ²⁴ Hedí Yóesi Tádádi ta'gendi wovây'âyíngikhây máa. Idá wovây'tukánnan ív'i in ímunídi, hedí háa natú' waa ta'gendi i'o?.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dínyúusu'âámí.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in t'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bínseégíngítu'âámí.

²⁷ Naadi wáytonmáa, ná'in ta'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in t'úuwín páadé'in dit'óe-ídi bintu'âámí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dán.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di ív'i séegísehkaná wovây mááni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yóesi na'inbí Tádávi'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yóesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegisehkaná wovâymaáni hedá wovâykháge'namí ánsaaginpídíbo' ikwo'nídi.

Paul-di ovâyúusu'o' t'óephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'á' hãädi wänbo t'ähki Yóesi Tádá áykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han íví'amí'in, gá unbí whâyü Jesus-ví'piye' shánki kay'in únpuwamándân, hedá shánki wänbo-á wí'ná táye-á úviséegikanhondá. ⁴ Hedánkun wáhãä wänbo t'ähki Yóesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedí ívíhée'o', gá úvíyãã'odân hedá úvíwhâyuhondá tobáháa unbí whâyü únmuudiho t'owadi wovâywhá'o hedá wovây't'óephadekando wänbo'.

⁵ Yóesi Tádávi'in ímuudibo náäho un bint'óephadende', hedího i-ánho natúni un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídi. Hedí handídi ídi ná'in díнкеyo híwó'dá' í'o'in, i híwó'di ún'á'i' wovâymaädi. ⁶ Gínhanginná Yóesi Tádá-á ta'ge í'o', hedího in to'wéndi wovây't'óephadekando'inbá ídä hanbá ovây't'óephadekankháymáa, ⁷ hewänbo un náä bint'óephadende'indá unbí t'óephade iwedi wovâyyaakankháymáa, hedá ná'indá wá' hanbá díkhâymaá. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádi nawáy'adi nakeepuwagít'óe íví kay'in makówáwin t'óepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'l'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba wóegá. ⁸ Ihaydíbá in to'wén i híwó'di tuu namuu'i' íví'gedí wídây'a'ginhonpi'indádi hedá in Yóesi Tádá óetaa'i'in wídida'pi'indádi ídi ovây'tuchänukháymáa. ⁹ Hedí kinnán inbí tuchánu dínmúni: Hãnhay wänbo t'ähki dípedeeyéeni, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovâywiyekháymáaadân, hedá íví kay báyéki únmuu'indá há'to dáymúni. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wén íví'piye' dívímägi'in he'ennin ovâypaá-i, hedí ná'in íví'piye' dívíwhâyunde'indíbá óetegekhâymaá. Hedá undá wá' ná'inbí hí' wâyphade'andi' dínhwâyunde'indádi bákwo'ni.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnándího', hãädi wänbo t'ähki wâyúusu'o'. Na'inbí Yóesidi wovây'tukánnan íví'in ímúnídi, hedího áyda'máa ídi wovâykháge'namídi híwó' unbí wówátsi bínhúuwídi hedánho i-á natúnídi ta'gendi íví'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá' in kay wovâymaáni'ni hedánho háa ídä waagíba híwó'nin ímúni, hedá íví kaydi wá' wovâykháge'namí dínbowá-ídi háäwí t'ähki úví'o'i Jesus-ví'piye' úvíwhâyunde'indi. ¹² Hedí owáy ná'i ívíyúusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa dí'túni Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí íví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yóesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi inbí séegisehkaná wovâymägi'dân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'ääpídíbo'

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'á', hedí i na'án diwe díwé'gekhâymaá, hedí náä í'gedí wáyhí'khâymaá. ² Ma'di wí to'wídi wovây'tu'áamí Jesus-ví thaa ho únnpówá hedího nawáy'ää gin. Hedá wá' ma'di wovây'tu'áamí ná'i háäwí í'gedí únhanginná'nin gá wí p'oweaahãädi óetu'andân, háa wí hí' í'gedí nat'óedá, háa wén ta'nin dón'ta'nannin díwá kín nata'muudá. Hewänbo kín to'wídi wovây'tu'andáho naadi kay'indi wáy'tumáa wesebo wí'yashapúwípi háa báyéki áyíngi-á wíwovâymaáni'pi. ³ Wíwínmááni'pi to'wídi wänbo wovây'ya'amídi in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dívíkháäde wänbo'. Wa' Jesus nawáy'ääpídíbo ná'i wáy'tukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yóesi Tádávi'wedi dívíyáakankháymáa hedá i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i nakeesogegít'óe, i-á ha'bi namuu napedeegít'óe'i. ⁴ Ná'i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i-á háäwí wänbo t'ähki t'owa inbí yóesi dínmuu waa kín dáycha'á' hedá dá'y'a'ginmä'i-á iyoeegíkhâymaádáhá' i-áho ná'i háäwí t'ähkíwí shánki kw'áye ípitegekhâymaá, hedá Yóesi Tádávi' méesate hay'i únmuu iwe wänbo wí'bo ípísogekhâymaá hedí natúni "Naa-áho Yóesi omuu."

⁵ Tí wí'ún'ánshaapí'an wa' undádi oyi' ihaydíbo ná'i háäwí t'ähki í'gedí naadi wáy'tu'annin? ⁶ Owáy ná'i yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá namuu'íwí thaa únpoé ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä háäwídi óe'ahkhánde', hedí unbo únhanginná háäwí namuu'in. ⁷ Náäbo báyéki yá'dáapíkan kaadíbo dáykanmáa, hewänbo wí to'wí náä ná'i yá'dáapíkan í'ahkhánde' hedí kín wa' íkanhúuwí óeyáa'an píhay. ⁸ Hedí owáy óeyáa'an díhaydánho i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i namuu'i nakeepúwí.

Hewänbo owáy Na'nbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yá'dáapikandivi wówátsi óekwee-í óewänpishaydeedibo', Jesus-ví kohthay únmuu'idibo óehéyí. ⁹ Hewänbo óehaypidibo' i Penísendi kay óemääni t'ámägi' pinnán t'óe í'amídi t'owa ovâyhóeyówhâyü'amídi, ¹⁰ hedí t'ámägi' yá'dáapi' namuu'í wóégé wá' nayéeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídi. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídáyséegíkhâyáapídan. ¹¹ Hedího Yóesi Tádádi in ta'gen namuu'in diwedí dívíyá'amídi ovâyääni, hedího hóeyóda' dívíwhâyukhâyáa. ¹² Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupi'in dívíwhâyunde di híchandi dívíyá'dáapitsiye'o'indáho Yóesi Tádádi ovâyüchänukhâyáa.

Nakhây'ä' inbí whâyü kay'in dínmüni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'nbí Sedó Yóesidi wováyséegí'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yóesi Tádá äykü'daa'o', gá hân'oe naná' dihaydibo idi wováyde'mandán wovây'aywoenidi. Hedí i Yá'dáa'i P'oweahâadi wovâykhäge'máadi Yóesi Tádávi'in ípúwídi hedá in ta'gen namuu'in bínwhâyunde idi wovây'aywon. ¹⁴ Yóesivi híwó'di tuu ná'indi wáy't'óe'andi' í't'oe ihaydi idi wovâyükanán ivi'in ímúnidi, hedânho Na'nbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúnidi. ¹⁵ Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwínmääni'pí wovây'egó'amídi háa úvíwhâyunde waagi, hedá in khuu ná'indi ná'nbí hí'dá hedá ta'nindá wáyhá'annin wíwinyoe'amípi.

¹⁶⁻¹⁷ Yóesi ná'nbí Tádá gínmuu'ídi dínkeeyan idi ná'in díséegí'in, hedí ivi séegísekaná únmuudibo ná'in díkhäge'nán häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánidi hääwi natü'í dímäni'in áyhóni'in. Hedího Yóesi Tádá-á hedá Na'nbí Sedó Jesus Christ-á áyda'máa shánki wovâykhäge'namídi un wá' kwee waa sen waa í'ääni'ídi, hedá áyda'máa in kay wovâyääni'ídi hedânho t'ähki híwó'di namuu'ída' úví'äämídi hedá híwó'di í'gedída' úvíhe'e'amída.

3

Paul-di ovâyda'máa ónyúusu'amídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, náa ná'i wáyü'âami: Na'in dínnyusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'nbí Sedó Jesus-ví tuu únmuu'í' wesebo t'ámäpiye' t'owa dínhanginpúwídi, hedá t'owadi Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi. ² Hewänbo to'wên t'ähki Jesus-ví'piye' wídíwíwhâyunde'pí, hedího úvíyúusu'amí wá' Yóesi Tádádi há'in t'owa hânho yá'dáapi'in dimuu'in ovây'ahkhâa-ídi hedânho ná'in wídíwóy'ínipi.

³ Na'nbí Sedó Jesus háa ívi tuu imägi waagi í'o', hedí idán in kay wovây'pakhâyáa hedá i yá'dáapi' namuu'ívi'wedí wovây'áyingikhâyáa. ⁴ Hedá wá' Na'nbí Sedódi naa díkhäge'máa ná'i dáyhâyü-ídi: Undá t'ähki háa wáyü'n waa úvikanhon, hedá hanbo-á úvikanhu'wakhâyáa.

⁵ Na'nbí Sedó Jesus-di wovâypahúwí hedânho Yóesi Tádávi séegí únmuu'in unbí pí'ná khó'yé bínmä've-ídi, hedá wá' háa Christ í'an waagibá un wá' hääwi t'ähki í'gedí úvíyá'ä'amídi.

Dínkhây'ä' wí'ínbo híwó' dívit'óe'amídi

⁶ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tsonttu Na'nbí Sedó Jesus Christ-di dínk'ú' wáymääni'ídi: Wí to'wí ná'nbí tí'úu páadé'ibá namuu'í baa'in wówátsi ihondáho hedá ná'indi wáyhá'an waagi wínathaapída, undá wí to'wí kí'bi namuu'ívi'wedí úvíyá'a'amí. ⁷ Unbo únpihanginná háawin wówátsi áyhonnin undádi giyi' ihaydi, hedího háa ná'in ívi'o' waagibá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'amí'in. ⁸ Undádi giyi' ihaydi ná'in wígibáakw'óhpi ná'nbí wówátsi áy'amídi, hedá wá' wáymü wänbo-á wá'áapída wí'íwíhúyannpi, hewänbo khüü-á thaá-á shánki ívit'óe'an hedânho un wí'úntáynípidi unbí chá' bínhanú-ídi hääwi dímäni'ídi. ⁹ Ha'wáa ívi'an hedânho únkeepúwídi háa un wá' únkhây'ä' waa unbí wówátsi bínhúuwí'in, hedí kin ívi'an tobá wáydaa'amí'in díhääwímääni'ídi gínk'óe wänbo'. ¹⁰ Wa'di undádi giyi' ihaydibo ná'in tsonttu wáymägi: To'wí nat'óeda'pi'-á wíwínhúuyéenpi.

¹¹ Kin wáhi'máa gínhanginpóedí wáy wên un diwedí úvíbáawaakwomáa'in. Báyéki dínwó'nán waagibá dívi'o', hewänbo dín'áyingiwó'náhpí í'gedá'mán díwíwánpitomáa. ¹² Na'nbí Sedó Jesus Christ-di ná'in dínk'ú' kí'mín t'owa ná'in tsonttu áymääni'ídi hedá kaygi'di áyü'äämídi: Hanginpi híwó' inbí wówátsi dáyhúuwí, hedá dívit'óe'amí inbí wówátsigí' dáychä't'aani'ídi.

¹³ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá ihayda' híwó'da' úvikanhúuwí, wí'úvíwóy'ínipi. ¹⁴ Wí to'wí ná'í hí' ná'in ta'nin diwe wáyta'nannin í'a'ginnanpídi, to'wí namuu'in bín'áyingi'amí, hedá í-áda wí'yéeni'pí hedânho nawóeda'púwídi. ¹⁵ Naa wó'tu'da'pi to'wí há'bi' namuu'í' unbí hánbi' únmuu waagibá bíncháamá've-í'in, hewänbo shánki'ídi unbí tí'úu bintumakhe'o' waagibá ná'í to'wí bintumakhe'amí hedânho í-á únhanginpúwídi híwó' wí'ikanhonpi'in.

I t'ä?gi hi? Paul-di ovâytâ?nandi?

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân dikhâge?do? ánsaaginpííbo gikwo?nídí, heđi tobáháa napóe wänbo? idáho hääđi wänbo t'ähkí han wovâykhâymáa, heđá íbá undáđá namú-í.

¹⁷ Heđi náa naa Paul omuu?ídi naví mandibo wâysengituta?do?, kinbá t'ähkí tã?di dósan deeye dáy?o?. Kinhêe dótã?do heđânho únhanginnáníđí ta?gendi naví?weđi na?ã?i namuu?in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkíđí ívı séegísehkanä wovâymääni.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-vi t'òekhuwa'i omuu, Yòesi Tádá ná'inbí aywondi ginmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi áytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in winta'do'. U-á navi kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagibá Christ-vi'piye' biwhâyundedi. Yòesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegisehkaná wòemáani hedá uvi'piye' da'iyapúwi hedá wóekhàge'nami ánsaaginpidíbo' unchá'nídi.

Paul-di ováytumakhe'an díví'áyíngi'ámídi in hòeyó'in háhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omáápidíbo wítumakhe'an, hedi náá-á inbá wítumakhekhâmáa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ni, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedi údi ovâyóeni ha'wáa wídiví'âamípi'in. ⁴ Ovâyutu'âami wídivíhí'má've-ípi ná'i hááwi pehtsiyedá' waagi'ba namuu i'gedi hedá inbí hehâáwin thetáy pahpá'inbí khâwâ hááqíbo hânho báyéki dinta'muu i'gedá. * T'owa ná'i hááwi i'gedida' dívíhí'máadáho dívíwânpi'taymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhàge'nami díví'amídi háa Yòesi Tádá natsonpóe waa, hewânbo ivi'piye' ívíwhâyundeda' ginhanginná háa natsonpóe'in íví'amídi. ⁵ Hedího oda' údi kin ovâyóeni'in hedânho in séegi dâymá've-í'in. Hedí híwó'dida' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá hááwi híwó'di namuu'in dínhanginná'dida' díví'odá, hedá Yòesi Tádávi'piya' pín ta'ge haydi dívíwhâyundeda', handidânho ná'in séegi dâymá've-í. ⁶ Hewânbo wên t'owa-áho han wídiví'opí, hewânbo hááwi nachá'muupi i'gedida' dívíhée'odi Yòesivi ta'ge'in p'òegé'dí dívíhange'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yòesi Tádávi tsonţu in t'owa ovâyhá'amídi, hebo inbo wídika'póya'pi háa dítu'nin, hedi tobá dí'ánde' wânbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedi, ta'gendi wídivíhanginnáhpí.

⁸ Ginhanginná Yòesi Tádávi tsonţu-á híwó'dida' únmuu'in, hewânbo ta'ge ovâyhá'amí'in nakhá'á'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'á' ginhanginnáni'in: Yòesi Tádá-á ivi tsonţu wí'mägipi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningi', hewânbo t'owa kinnán díví'o'ingí'-ân: Tsonţu dâya'ginhânunde', t'óyanpi'indá dimuu, Yòesi Tádá-á wí'òe'a'ginmáhpí, díví'taywó'do', Yòesi Tádá-ádi wídkw'òhpi, Yòesi Tádávi hááwi-á únchá'muupi waaga dâyo', inbí yiyá-á tádá-á báyéki ovâywhá'o', dâyt'owahânunde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', sená'dá wáy-á sená'dáqíbo dívíwhóhkwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'áani'dí, hòeyó'indá dimuu, ovâytyó'dodá dívíwânpihòeyó'o', hedá wiyá hááwi ha'wáagi namuu'ida'ba dívíkanhondibo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yòesi Tádá i áytegende'idá naa dísóge t'owa dováy't'òe'amídi háa ivi hânho híwó'di tţu úntú' waa ná'in háhkan ní'gedi.

Paul-di Yòesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedán naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísóge ivi t'òe dôn'amídi, hedá dókú'daa'o wá' in kay dí'mägídi kin dâyanhúuwídi. ¹³ Hedí idá kin naagi' dín'an tobá a'ginháhpí waagi ivi'gedi dâyhí'máawán wânbo, hedá yanáká dó'an, hedá ivi t'owa-á dovâywhá'an. Hewânbo Yòesi Tádá navi'piye' nasehkanápóe wídivíhanginnáhpídi ta'gendi háa dâyo'in. Ná'i hááwi dâyanmáa wa'ódi Christ-vi'piye' dâyhâyundepidíbo'. ¹⁴ Hewânbo Na'inbí Sedóda' hânho báyéki séegisehkaná dí'mági. Náá-áho Christ Jesus-vi'piye' dâyhâyunde hedá dóséegi wá'.

¹⁵ Ná'i tţu naadi wáytukankhâyamáa'i-áho whâyuwó'di namuu, hedího t'owa dínkhây'á' t'áhkí dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á náá oepáa k'aydipiye' na'áá na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídi. Hedí náaho i shánki p'ándíkí' omuu. ¹⁶ Hewânbo Yòesi Tádá navi'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhâyamáadi in wówátsi nahánde'pi'in dâykéyi'indáho naa i shánki p'ándíkí' omuu'i dí'múni háa dínpóe waa, hedího indá dínhanginpu'wi Christ Jesus hânho nabo'atá'in. ¹⁷ Hááqídi wânbo t'áhkí Yòesi Tádá áy'a'ginhúuwí, hedá kw'áayébo' áymá've-í. I-án i tsondi shánki hay'i namuu, i-án wínachu'pi, i-án wínakee'ánpí, i-án i wí'dá' Yòesi namuu. Hamán.

Háa Timothy únkhây'á' t'amí'in

¹⁸ Timothy, u navi ay waagi'ba unmuu'i?, ná'i wítumáa'i-á oda' áyíngídi náa'amí'in, i-á háa in Yòesi Tádávi tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedí inbí hí'diho wóekhàge'nami Yòesi Tádávi t'òe híwó' mân'amídi, wí híwó'di sundado híwó' ihânbo waagi'ba unmunídi. ¹⁹ Biwhâyu'bé-í ná'in ta'gen háhkan, hedá hááwi úhanginná'di

* 1:4 In Hudíyo inbí hán'oe'in thetáy pahpá'inbí khâwâ dâytá'kw'ódi inbí'gedi wídiví'òde-ípidí, hewânbo wá' inbí'gedi dâyo'ógé'dípaadi dívítukhando ná'i ógé'dí i'gedi háa ta'gen namuu'in háa yoe.

híwó?di namuu?indá bikanhúuwí. Wáy wên t'owa-áho ná?i híwó?di háäwí dáywoegi'an, hedího náä-á piháawi háhkan díwíháyunde'. ²⁰ Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho há'min damuu. Indáho Satan i Penísendívi mange naadi doványoe'an hedânho daháhpúwídí Yóesi Tádávi?gedí wídányanákíhí'má've-ípídí.

2

Háa in méesate'in t'owa dínkhá?á' díví'ámí'in díwíwé'ge'o' ihaydi

¹ Páadé kaygi?di wítumáa, u-ádi hedá uví méesate'in t'owa-ádi úvíyúusu?ámí t'owa t'áhkígi?, hedá ingí?-á Yóesi Tádá-á bínhéé?ámí, hedá i-á bínndaa?ámí háäwí díntáy?i' ováymäänídí, hedá bínkú?daa?ámí. ² Úvíyúusu?ámí i nangewi tsondi hay?igi? hedá t'áhkí in wé?ge'in tsonningí?-á, hedânho khuwóeda?gínpidíbo githáa-i hedá t'owadá t'ámägá wídí?ámípi, hedá háädi wánbo Yóesi Tádá-á hedá t'owa t'áhká áy'a'geení. ³ Híwó? namuu kin ívíyúusu?ámí, hedí kin íví?odi Yóesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu?i' áyhíhchando'. ⁴ Yóesi Tádá-á nada? t'áhkí t'owa ováy?aywoeni'in hedá háa in ta?gen háhkan namuu'in diháhpúwí'indá. Hedí i-á t'áhkí t'owagi? namuu, ⁵ gá wí?dā? wí Yóesi na?ándân, hedí i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudí wí?dā? wí to?wí gínwin díwóenídí, i-á Christ Jesus-án namuu, hedí t'owabá napóe. ⁶ I-á ípimágidí íví wówátsídi iwá?áa hedânho t'áhkí t'owa wówátsi ováymäänídí. Hedí Yóesi Tádá idé?man i thaa háädi kin Jesus í?ámí'in, na'in dínceek'úwídí nada'in t'áhkí t'owa ováy?aywoeni'in. ⁷ Hedí Yóesídi naaho dísoge igí? dáyhée?ámídi hedá íví t'óekhuwa?i-á omúnídí, t'owa dováy?t'óe?ámídi ná?i háäwí í?gedí. In ta?gen wáytumáa, wídáyhóeyóamípi, naaho dísoge?i-án omuu ná'in Hudíyo dimuupi'in t'owa dováyhá?ámídi háa díwíwé'ge'o' ihaydi hedá háäwí ta?gen namuu?i-á.

⁸ Naa oda? t'áhkí i méesate eeye in sená? inbí man dáytege-ídí díwíyúusu?ámídi, hewánbo wídínkhá?áhpí ná?i mandibá dívít'aywó'náamí'in, hedá wé?ge'in t'owa-ádi wídít'áy-ípi, hedá wídívítukannáamípi.

⁹ Hedá in kwiyá? wá? oda? há?minbá dimúní'in. Indá dínkhá?á' híwó?dā? díví?áwé?bé-í'in, díwíyèngí?ámígi?dā?bá yoe, hewánbo dívípi'a?gindo waa díncea-ídí díví?awé-í. Wídíwíwèngípíhókoedí?ámípi hedá wídívíwèngípíhókoedí báyékí óedo?á, sa?wó?di k'uu-á, aa hángo nachá?muu?i-á, díwíwèngípíhókoedí?ámídi. ¹⁰ Han díví?ámíwí?wedí in kwiyá? dínkhá?á' sa?wó?nin díwípíáa-í'in háäwí híwó?di díví?o'ídi. Ná?i-ánho i háäwí híwó?di namuu in kwiyá?gi', in Yóesi Tádá dáy'a?gin gin díttú?nin. ¹¹ Kwiyá?dáho hánda?dibo-á a?gindi-á ee méesate díkwó?ní Yóesi díwíwé'ge'o' ihaydi t'owa wó?dā?pi kwiyá?di in sená? ováyhá?ámí'in háa ováytonmá?ve-í'in, hewánbo hánda?dibo díkwó?ní. ¹³ Háadan kin otú? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá? i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá? i kwee Eve-á i Penísendídi íví hōeyó t'áhkí óedawháyu'an, i sen Adam-dá yoe, hedího i kweedi Yóesi Tádávi t'uu ón'a?ginhánú. ¹⁵ Yóesi Tádádáho kwiyá? ováy?áyngí?ámí díví?ayyo' ihaydi íví?piye? díwíwé'ge'o' ihaydi, hedá t'owa-á dáysegegidá, hedá yá?dāa'in wówátsi-á dáyhondá hedá dívípi'a?gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhá?á' dimúní'in

¹ Ná?i t'uu t'owa díttú?di-á ta?ge?ida? namuu: Wí sen méesatewí tsondi namúní'in nada?dáho?, ná?i t'óe í?ámí'in nada?i-á híwó?di-ánkun namuu. ² Hedího wí méesate?i tsondi-áho kí?bi namúní'in únkhá?á?á'. Híwó? íví wówátsi ihúuwí hedânho to?wí wánbo há?to únkoedí-í íví?gedí natúnídí híwó? wí?i'opí'in, wí?dā? kwiyó únchá?ní, háa í'o wánbo-á áyíngidá í?ámí, híwó?nin nap'ónbaymúní, t'owa-á dá híwó?di-á namúní, íví k'aygi ee-á in t'owa-á ováyhéege?ámí, t'owagi?-á híwó?di háhkandi namúní, ³ wí suwáto?i-á tsaa?i-á wínamúnípi, hewánbo ún?p'oe khápi? namúní, wí t'aytuwá?i wínamúnípi, hedí chá? ní?gedá wáhpíhá wí?i'ánshaamá?ve-ípí, ⁴ íví k'aygidá híwó?di tsondi-á namúní hedá íví áyíyá-á háa díví?o' wánbo t'óoyanníndá a?ginhá?indá dimúní. ⁵ I-á únkhá?á' kí?bi sen namúní'in íví tewhá ee, gá wí sen íví k'aygidá híwó?di tsondi namuupídá Yóesi Tádávi méesate'in t'owa wánbo-á há?to híwó? ováy?áyngí?ámí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví?piye? its'anwháy?i wínamúnípi, gá kí?bi namuudáho ma?dí iyèngi-í hedí kin í?andáho Yóesi Tádá íví?gedí natúní it'aywó?nan gin, háa Yóesi Tádá i Penísendívi?gedí natú waabá, iyèngimáadí it'aywó?nan. ⁷ Hedí nakhá?á? wá? in t'owa méesate'in dimuupi?indi ná?i méesatewí tsondi óe?a?geení'in, hedânho yá?dāapí íví?gedí wídívíhí?máve-ípí hedí Penísendídáho ónphayk'ú? iwá wínanhée-ípí.

In méesate'in kháge?nin háawin dínkhá?á' dimúní'in

⁸ In sená? méesate'in kháge?nin dimuu'in wá? há?minbá dimúní, hedânho ováy?a?ginhúuwídí, inbí hí? wídáy?egó?ámípi, báyékí méena wídáysúwá?bé-ípí, chá? há?taa?in wídímúnípi, ⁹ hewánbo pín ta?ge haydi in háhkan Yóesi Tádádi na'in dínthayyannin

díwíwhäyú-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gi'in ovâykw'òdipídíbo nakhây'ä' ovâyayí'ní'in, hedí híwó'nin dípedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi ná'in méesate'in khäge'ninbí kwiyä' wá' ovây'a'geeni'in, hedá ná'in kwiyä'dá pí'wénb'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá suwáto'indá wídímúnípi, hedá háädi wänbo t'ähki dívikanhúuwí háäwi dínkankhây'ä'í'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ünkhây'ä' wí'qá' ünkwéechá'nídí, hedá híwó'di tsondí-á namúní ív'í kygídi ív'í áyyä-á dí hedá in wé'ge'in ünkw'ò'nindá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'òe dáy'odá t'owadi kw'áye ovâykw'òeni, hedí dínkoedí-í khuwòeda'gínpidíbo dívihé'e'amídí Christ Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde' í'gedi.

I háäwi Jesus-ví'gedi ív'íwhäyunde'í'

¹⁴ Tobá o'ánde wänbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í' in ná'i háäwi-áho náäbo wíntá'do', ¹⁵ hedího óháyéepóedáho' úhanginnáí háa t'owa dínkhây'ä' dívikanhúuwí'in in wé'ge'in Yóesi Tádáví k'aygi'indá dív'wé'ge'an díhaydi. Ná'in t'owa-áho i nawówáyí'í Yóesiví kodí'nin méesate'in dimuu, hedí in ta'ge'in háhkan dáykeyo' hedá dáy'áyinmáa. ¹⁶ Hedí t'ähkídíbo dínkhây'ä' ditúní'in i háäwi Yóesiví'gedi ív'íwhäyunde'í-á ta'gendi he'endi namuu, ná'i háäwi wíginhanginnápi dí na'in dínthayyan píhay. Hedí kinnán namuu: I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa. Hedá ív'í wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dáa'í P'owéaháqáqá dínkeeyan. In makówáwin t'òepa'aa'indí dá óemú'. In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á ív'í'gedá ovây't'òe'an. T'owa-á ív'í'piyá dív'íwhäyú wa' náä oepáa k'aydi nayí' ihaydíbo'. Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wén hòeyó'in háhkanin dípowagít'òe

¹ I Yä'dáa'í P'owéaháqáqá thay'eedí natú i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi wén t'owa inbí whäyú Yóesiví'piye dáyoyegikankhây'máa hedí kin dív'í'andího ovây't'òyankhây'máa in t'owa in díhòeyó'in p'owéaháqáqá ovây'máa'in, hedá ná'in yä'dáapi'in p'owéaháqáqá háhkanho dáyséegi'amí. ² Ná'í háhkaná wén hòeyó'in t'owa paa waagi'inbá dív'í'ánmáa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovây'há'amí. Ná'in yä'dáapi'in háhkanindá wí to'wí íphahánúdí na'òepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dímuní, indá yä'dáapi dív'í'o wänbo wídítaachanpúwípi. ³ Gá kinnán: T'owa ovâykháqankhây'máa dív'í'khó'yáa-ídí, hedá ovâytu'á'amí wáy wí koegi'-á wídáyk'òe-ípi. Hewänbo Yóesi Tádá-áho ná'í háäwi ímagí hedánho in to'wén ív'í'piye' dív'íwhäyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'í háäwígí' óekú'daa'amí hedá dáyk'òe-í. ⁴ Háäwi t'ähki Yóesi Tádádí dímagí'í-áho híwó'di namuu, hedí áyyoyegí'amí'wedí áyhóní, igí' Yóesi Tádá áykú'daa'andi. ⁵ Hedí ná'í háäwí-á híwó'di namuu gá Yóesi Tádá han natú'dín, hedá áyhónde'í ihaydi ív'íyáusu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'òe'í háa ünkhây'ä' í'amí'in

⁶ Ná'í háäwi údi in méesate'in t'owa ovây'há'amí, hedí handídi Christ Jesus-gí' híwó' bit'òe'amí, hedí ná'í Yóesi Tádáví hí' ív'íwhäyunde'í-á hedá ná'í híwó'di háhkan náa'a'ginnandi-á koegi' waagi'bá namúní wóekaymáanídí. ⁷ Hewänbo ná'í hí' pehtsiye waagi'bá namuu'í-á wí náa'áyyíngí'amípi, ná'í hí'dá t'owa-á Yóesi Tádáví'wedá ovâywánpiyáa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhä-í' in uví wówátsi mánhúuwídí Yóesi Tádá nada' waabá. ⁸ Na'inbí túu'ú áykay'amídí ív'íkhäqáqáqá, háyqá' gínchá'púwí, hewänbo háa Yóesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi áyhondáho háäwi t'ähkígí' gínchá'muu, hedí gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi náä náä oepáa k'aydi hedá in wówátsi ná'á'indá wá' híwó' gínpuwí'in. ⁹ Ná'í tuu wítumáa'í-áho ta'gen namuu, hedího t'ähki náaséegi'amí. ¹⁰ Hedánkun hánho ív'í'òemáa hedá ív'íkhäqáqá, gínhanginnándí Yóesi nawówáyí'í-áho íkhây'máa'in háa natú waa. I-á i aywondi namuu t'ähki t'owagi', hedí in Christ-ví'piye' dív'íwhäyunde'indáho' ovây'aywonde'. ¹¹ Nakhây'ä' údi t'owa ná'í háäwi í'gedi ovây'há'amí'in, hedá ovây'òeni kin dáy'amídí.

¹² Tobáháa ts'aa'bibó' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhúuwí hedánho t'owadi wíwóe'a'gínhánú-ípidí, hedího uví wówátsi híwó'di úmuuqího in Christ-ví'piye' dív'íwhäyunde'ín ovây'keyamí háawin dínkhây'ä' dímuní'in. Háa dív'íhée'amí waa ovây'keyamí, hedá háa dív'íkanhúuwí waagá, hedá háa t'owa ovây'séegíhúuwí'indá, háa Yóesi Tádáví'piye' dív'íwhäyú'bé-í'indá, hedá háa yä'dáa'indá' dímuní'indá. ¹³ Hedí uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee díwé'gek'w'ò'nin Yóesi Tádáví ta'nin díwedi ovây'tu'á'amí'in, hedá óvây'tumakhémá've-í'in, hedá ovây'há'amí'in. ¹⁴ In Yóesi Tádáví tukhe'míndí wóhéé'andi in méesate'in tsonnindá uví'dí dív'í'ánkw'ò'dídi Yóesi Tádádí háawén híwó'nin wóemági hedánho ív'í'òe mán'amídí, hedího náä-á ná'in wóemági'indá úkhây'ä' híwó' mán'áyyíngí'amí'in. ¹⁵ Ná'í háäwi ípiye' bikhä-í, hedá bipimáani kin náa'amídí, hedánho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánki híwó' náakanhondi.

16 Nakhây'ä? bi'âyíngi'amí'in háa uvi wówátsi mánhon waa hedá hääwi ovâyhá'o'i-á. Kin bi'äqami hedânho wí'bo bi'aywoenídí hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoeni.

5

Háa Timothy-dí in méesate'in t'owa ovâyámá've-í waa

¹ In senä uvi shánki saydôe dimuu'in udi ovâyumakhemáadá t'aygidi wí'ovâyhéé'amípi, hewänbo shánkidí ovâyhéé'amí uvi tádá mánhéé'o waagibá. Hedá in shánki ts'aamin senä'dá uvi tí'úuwín mánhéé'o waabá ovâyhéé'amí. ² Hedí kweeyöe ovâyhi'máadá uvi yíyá mánhéé'o waabá ovâyhéé'amí, hedí shánki ts'aamin kwiyä' unbi tí'úuwín mánhéé'o waabá ovâyhéé'amí, hedí ovâyhi'máadá yä'dáa'i' ánsaadá' mánmá've-í.

³ In kwiyä' inbí senä' dínhännin wíyá tóebo wídn'ánpídí ovây'âyíngi'amí. ⁴ Hebo wí kwee ivi sen únhandí' ün'âykw'óndi háa únsa'yáa'âykw'óndi, ná'in áy-á dínkhây'ä? páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'âyíngi'amí'in hedí handídiho díhápúwí Yöesi Tádá óe'a'gínhúuwídi. Kindídiho' inbí yíyá'indá sa'yáa'indá ovâywaywá'ánde waabá dív'í'amí, hedá wá' Yöesi Tádá-á óehíhchannámí. ⁵ Wí kwee ivi sen únhandí', tóebo wí'ún'ánpídí óe'âyíngi'amídi, hedího wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yöesi Tádádí óekháge'namídi hedí khuu-á thaa-á iyúusu'o Yöesi Tádá óekháge'da'máadi. ⁶ Hewänbo i kwee ivi sen únhandí-á igí'da' ipihíhchanmáánidí ivi wówátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'ba namuu tobá wa'di nawówayi wänbo'. ⁷ Ná'i hääwi dív'í'amídi ovâyöeni hedânho to'wí wänbo há'to ünkoedí-ídi natúnidí híwó' wídíwí'opí'in. ⁸ T'áhkídíbo dínkhây'ä? inbí t'owa ovây'âyíngi'amí'in, shánki wänbo inbí k'aygiwín. Wí to'wí kin i'opidá ivi whäyü Christ-ví'piye' in waagibá i'o', hedá wí to'wí hánhay wänbo iwhäyundepí'vi shánki p'ándíki'-á namuu.

⁹ In kwiyä' inbí senä' dínhännin diwedí wáy wéndá' inbí kháwä ovâyta'kw'óeni hedânho kháge' dáyhónidí, indá kí'minnánho dimúni: Sígintä (60) paayo iwedi dipadedemuu'in, hedá wa'di inbí senä' dínwówayi' ihaydíbo' indádí híwó' dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná hääwi híwó'di dív'í'annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó'gí dáysówe; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dáyséegi'an; tobá hääwi namúni wänbo-á Yöesi Tádávi t'owagi'-á ovây'an; in t'óephade iwe dikw'ó'nindá ovâykháge'nan; hedá häädi wänbo dívísó'dée t'ámági' híwó'di wé'ge'i háäwi dív'í'amídi.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá wí'ovâykháwáta'kw'óenípi, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dáymá've-í hedí wíyá díkhóhtsaada'púwí, hedího háa Christ-gí' páadé dívítu'an waa wídíwí'opídí t'owa inbí'gedí dív'í'annin híwó' wídíwí'opí gin. ¹³ Háa ma'di wá' baa'in dipúwí, hedá oepiya náäpiyá diwánpiyéeni. Hedá iwedá ma'di shánki p'ándíki'indá dipúwí, t'owavi'gedí t'ámági díh'iyéeni, hedá wídn'âyíngiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá hääwi dínkhây'áhpí' dív'í'be-í. ¹⁴ Hedânho otú' shánki híwó' namúni'in in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá dívikhó'yáa-ídi hedá dáy'âykw'óeni, hedá inbí k'aygi dáy'âyíngi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa dicháa'in háabo yanáki túu namuu'i wídáymá've-ípi na'inbí'gedí dív'í'annin. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá Yöesi Tádávi p'óegedí dív'í'annin, hedího i Penísendi Satan-bí p'óegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhäyundedi hedá únmaatut'owakw'óndá wí'bo diy-oekandee'in, i-á únkhây'ä? ovây'âyíngi'amí'in. Kindídi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'óe wídn'púwípi ovâykháge'namídi, hedá shánki dínkoedí-í ovâykháge'namídi in wé'ge'in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in wíyá tóebo wídn'ánpí'in ovây'âyíngi'amídi.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovâyámá've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'óe dív'í'annin páadé híwó' ovâywá'áa-i'in nakhây'ä?, hedí in hánho dív'í'annin Yöesivi hí' ónt'óe'amídá ónhá'amídá shánká ovâywá'áa-í. ¹⁸ Yöesi Tádávi tá'nin diwe hanbá natú'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'á'ts'ádinge'i-á wíwínsówhi'amípi hebo bínhúumáani.

Hedá wá' natú', nakhây'ä? wí to'wídí it'óe'o'i-áho óewa'áa-i'in.

¹⁹ Wí'dá' wí to'wídí wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ónchánundedi wínaat'óyaanipi. Hebo wên wíye háa poye t'owa híwó'pí i'annin dív'í'annin mánho ovây't'óyaani. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in méesate'in t'owa t'áhkívi páadépiyebo ivi t'aywó'di náatu'áqamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin díkhuwóeda'ídi dív'í'annin t'aywó'namídi.

²¹ Yöesi Tádávi páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'óepa'áa'in Yöesi Tádádí ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' náa'a'ginnámí, hedí wí'bo wí'untúnipi wí to'wíwí'gedí háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedí wí'untúnipi wí to'wí híwó'di namuu'in náawánpihídíbo'. ²² Wíwíwó'onnámípi wí to'wíwí'dí bímank'úwídi méesate'i tsondigí' náasóge-ídi. Kin

bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'o. Bipi'áyingi'amí hedânho yá'dâa'íbo unmunídi.

²³ Hâyánnanho unhaypóe, hedího náá p'oeđá' wínaasúwá'bé-ípi, hewânbo wí hýáä méena'ây wá' nâawóeni hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípidí.*

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eedího dívít'aywó'do', hedího ná'i háäwi díví'o'i-á nahang- inpo' wa'di ovâyutyó'diwékánpídibo'. Hewânbo wáy-á wên t'owawi t'aywó'di-á tí'úugédânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedí híwó'di háäwi t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewânbo tobá náá wesebo híwó' wínahanginnáhpí wânbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwi.

6

Háa in pant'óe'in dínkhây'ä' díví'qmí'in

¹ In to'wên pant'óe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá háädi wânbo t'ähki dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanáki wídvíhí'má've-ípidí Yóesi Tádávi'gedi hedá iví háhkan tuu únmuu i'gedá. ² Hedí inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'óe'in wídvíkhây'áhpí ovây'a'ginhánú-í'in tí'úuwin páadé'in diwánpimuuđibo', hewânbo dínkhây'ä' ingí' shánki híwó' wânbo dívít'óe'amí'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'óe iwedí híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudán, hedá Yóesidá ovâyséegi.

I chá' wáhpade wí'âyseegi-ípi

³ Nakhây'ä' uđi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyýóeni'n ná'i háäwi dívíkanhúuwídi. Ma'đi wáy wíyá to'wídá píháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opi, hedá wá' wí'ovâyhá'opi háa Yóesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. ⁴ Kí'min t'owa-á dívíwánpíhuude', hedá háäwi wânbo-á wídvinta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídvínmuupídi t'ámägi' háäwi i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida'ba dituhányi'. Iwedího dithúpo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedi yanáki dívíhí'máa, hedá dí'ánde' in wé'ge' in t'owa-á yá'dâapi' ánskaađá' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánskaa dínpeđeemuúdi hedá in ta'gen namuu'in dínýáapóedi dívíwánpit'aymáa. Indá dí'ánskaa'pó Yóesiví kuuu ipiye' dívíwánpíwhâyundedíbo dikodít'owapáa-í.

⁶ Hewânbo in to'wên Yóesiví kuuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhcháa i háäwi dínkw'ó'diđibo', hedího kodít'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gí'âypuýä ihaydi háäwi wânbo wí'âymaapi náá oepáa k'aydipiye', hedí gichuu ihaydi wânbo-á náá oepáa k'aydi iwedí háäbo wí'âykhuwakhâyamáapi. ⁸ Hedího koegi'-á awegi'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewânbo in to'wên dikodít'owapáa-í'in diwánpídi'in dimuu'indá yá'dâapída' dívíkanhúuwí'in dicanpo', i háäwi dida'í dâyhónidi'. Inbí t'aywó'di dínmúni'ídi wên phay ovâyk'ú' waaba dínpóe, hedí iwe diwíhe. Indá díví'ánskaa'anpídibo' i háäwi ovâywánpíwháhkangít'óe'í dida', hedí ná'i háäwída' áagepiye' ovâywháve-í hedá peđee iwe ovâyóteni. ¹⁰ T'owa-á dâychá'séegídi háäwi t'ähki híwó'pí'da' dívítisiye'o'. Wáy wéndáho' hânho dichá'da'điho' inbí whâyü Yóesiví'piye' dínmuu iwedí dívíhänge'an, hedího wí'bo báyéki dívípiwhá'an.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'qmídi

¹¹ Hewânbo Timothy, u-á Yóesi Tádávi' unmuu, hedího ná'i híwó'pí' háäwi namuu iwedí biyáatää-í. Shánkídi bikhää-í uvi wówátsi ta'ge mánhúuwídi hedá háa Yóesi nada' waaga úvikanhúuwí, hedá Yóesiví'piyá biwhâyuhúuwí, t'owa-á ovâyséegihúuwí, biyää'amí tobá úkháamán wânbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmunípi. ¹² Wí ää'í háa wí tsaä'í ikháäde' waabá u wá' kay'indi bikhää-í híwó' uvi wówátsi mánhúuwídi. Yóesi Tádávi' wóetukánnan in wówátsi nahándépi'in mánkéyídi, hedí báyéki t'owavi páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in, hedího in wówátsi nahándépi'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Náá háäwi Yóesi Tádávi' páadépiye'bo wíyóeni, i-á háäwi t'ähki nawówámuu'í' nawówátsipáyi', hedá Christ Jesus-ví' páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnán úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsonntuu wóetu'andi' náa'a'ginnamí, hedânho uvi wówátsi híwó'ninda' úmúni hedá to'wídi wânbo-á háäwi i'gedá há'to wónchánú-í. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhaya. ¹⁵ Háädi'í thaa ide'man dihaydiho Yóesi Tádávi' Christ óeekesogekhâyímáa. Yóesi Tádádáho namuu i ná'indi äy'a'ginmääni'í, ibá t'ähkívi shánki kay-á imáa, ibá-á shánki natsonyi' t'ähki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedí, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánki kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Iđá'mán hánhay wânbo há'to nachúu-í, idá' wí'bo nakohthayná' diwá na'án, ná'í ko-á hânho nakaydi tóebo há'to

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyéđi sqwági' híwó'di wídvínmuupi, hedího' iwe dáymeenawónde woegi' namúnídi.

ee nú' iwepiye' iháđi-í. To'wídí wänbo wáymuu wänbo wí'óemú'pí, heđá to'wídí wänbo-á hánhay wänbo-á há'to ũnkoedí-í óemúní'in. Yaho kw'áye áytegé-í heđá hăđđi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúni. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ă' dîví'amî'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyéki náa oepáa k'aydiwi hăăwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívîyêngi'âamípí'in, heđá wídí'âanípí inbí chă'dá hăăwí t'ăhki i'gedá ovâykhăge'nâamí'in, gá inbí chă'dáho hăđđi nanân wänbo dínhâanídân. Hewänbo shánki dínkhây'ă' dîvíwhâyü-i'in Yôesi Tádádânho ovâykhăge'nami'in. Idânho ná'i báyéki hăăwí na'in t'owa dímă' dîhíhchannamíđi. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dîvíkanhúuwí'in. Indá báyéki hăăwí híwó'di dínkw'ó, heđiho dínkhây'ă' báyéki híwó'di-á dîví'âamí'in, heđá inbí hăăwí iwedá wídihăăkhăq-ípí, heđá wé'ge'in t'owa-áđá dîvíwiyé-í. ¹⁹ Kin dîvíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúni inbí wówátsigí, heđi hăăwí shánki nachă'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá dîví'amí, gá handíđi in kodí'nin wówátsi namúni'in dâykéyíđân.

I t'ă'gi hí' Paul-di Timothy óntă'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, hă'in hăhkan Yôesi Tádádí uvi mange wónyoe'annin náa'âyîngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'gínpi waa dîvíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchă'muupi. Heđá in to'wên háa dîvíhée'o'in ihayđá' dâ'y'egó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá dî'ánde' hăăwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendí wídínhanginnáhpí. Wáy wên hă'min t'owa-á in ta'gen whăyü namuu'in diwedí dîvíyâa'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkană-áho wovây'măáni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsonpóedí kí'bi' omúni'in, hedânho t'owa dovâyít'òe'âamídi Yôesi Tádá iví tuu imági'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' díviwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovây'mááni. ² Ná'in ta'nin naadi u Timothy wínta'do', u-á naví ay waagibá wíchaa hedí wíséegi. Yôesi na'inbí Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegisehkaná wóemááni, hedá uvi'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhâge'nami ánsaaginpidíbo' uncha'nídi.

Timothy-ví'gedi Paul í'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'òe dônkanmáa'i', hedí dínhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in dívi'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugi' dáyyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúni'in hedânho ohíhchanpúwídi, uvi'gedi báyéki ánsaa dínpóya'di háa bisíhtáá'in ánwíye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uvi sa'yáa Lois hedáhá' uvi yíyá Eunice-á inbí pí'ná kó'yé-á dánhwayu, hedá naa dínhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyít'òe'amídi

⁶ Hedánkun u wí'ánshaakannamí, naa uvi p'ó'dé dáymank'ú' ihaydi Yôesi Tádá wí hááwí wóeyôn mán'amídi. Náa wíyá bipimááni há'i t'òe híwó' mán'âamídi, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádi na'in khuwóeda' wídímági pí na'inbí pí'ná kó'yé, hewânbo kay-áho díma', hedá dikháge'do t'owa áyséegimá've-ídi, hedá hangintandá díma' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídi.

⁸ Hedího wí'unwóeda'ípi Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovâyít'òe'amídi, hedá wídíwóeda'ípi tobá iví t'òe dôn'odiibo dípansóge wánbo', hewânbo shánkídi naa t'òephadé iwe o'án waagibá un wá' unkhâyúmúni mánt'òephadé-ídi Yôesi Tádá wí híwó'di tuu t'owa ovâyít'òe'amídi, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemááni kin bí'amídi. ⁹ Idánkunho na'in dín'aywon hedá iví'indá' gimúnídi dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudida'bá yoe, hewânbo báyéki séegisehkaná imáadán. Hân'oebó wa' hááwí nakhí'yenpidíbo wí'bo i'ánshaamági kin i'amídi, Christ Jesus-di dínkhâyamá'in namuudi. ¹⁰ Hedí náaho Yôesi Tádádi ná'i séegisehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dín'aywoenídi. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dínyáa'an, hedá handídi dínkeek'ódi hádídi Yôesi Tádá wí híwó'di tuu áywhâyunde'ídi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídi.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'òekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídi, iví híwó'di tuu únmuu i'gedi t'owa dovâyít'òe'âamídi. ¹² Hedí ná'i t'òe dáy'o'i namuudi naa t'òephadé iwe náá o'án. Hewânbo tobáháa kin dínpó' wánbo wó'wóeda'pí, dínhanginná ndi to'wívi'piye' naa dáyywhâyunde'in, hedá híwó'dá dínhanginná i-á únkoedi'in i hááwí iví mange dónyoe'andi' dín'áyingi'amídi i t'á'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'á' ná'in háhkan diwebá bitsaákéeni'in. Hedí kin bí'odi in whây-á in séegi-á Christ Jesus napáyi'i náahúuwí. ¹⁴ Ná'i híwó'di hááwí Yôesi Tádádi uvi mange wónyoe'andi' mán'áyingihúuwí. I Yá'dáa'i P'oweaaháa na'inbí pí'ná kó'yé gínthaa'idáho wóekhâge'nami kin bí'amídi.

Wáy wéndi Paul óeyoe'an hewânbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'áhki in Asia nangewin t'owa'í naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi in di wánbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóvi'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídi, idá naa háyáannaho díbo'aawówa'an, hedá tobá náá pan tewhá ee owíh'án wánbo wídíwóeda'pí. ¹⁷ Nawóeda'ívi'wedí náá Rome-piye' na'áa, hedí napówa ihaydá ihe'yídíbo naa dítuwámáa díshaa píhay. ¹⁸ Naa dáyyúusu'o' owáy i t'á'gi thaa napówa ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Úbo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi ídi báyéki dikháge'nannin.

2

Timothy únkhây'á' híwó' Yôesigi' t'òe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di iví séegisehkaná únmuu'in dímagi, hedí ná'indibá wóekay'amí. ² I hááwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedí náá ná'i unt'oe'ibá wáy-á t'owa ovâyáhphadé-í, indá dínkhây'á' háádi wánbo t'áhki háa dínwó'nán waa dívíkanhúuwí'indá dímuní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedi-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídi.

³ U-á wí sundado Jesus Christ-ví waagi'ba unmuu, hedího naa dont'òephadénde waagibá u wá' úkhây'á' unkhâyúmúni'in igi' mánt'òephadé-ídi. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'di háa

óeyôn waa i'odibo há'to iwedí iyáa'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédi' ihl'hannamí'in nada'dân. ⁵ Hedá to'wí i'ádámáa'i-á háa ûnkây'á' waa i'ádáa'opidá há'to háäwí in dit'ampo'in ovâyma'i'í óemääni. ⁶ Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'óe'andi-á ûnkây'á' i páadé'i namúni'in i háäwí napaa iwedí ihónidi. ⁷ Hiwó' bi'ánshaa'amí ná'i wítumáa'i'gedí, hedânho Na'inbí Sedógi híwó'di ka'powa wóemääni háäwí t'ähki útay'i' unka'pówa-ídi.

⁸ Jesus Christ-vj'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví äy iwedí'ibá namuu. Ná'i-än namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dováy't'óe'o'. ⁹ Ná'i tuubá namuudi t'óephade iwe o'än, hedí wí yanäkikandi waagibá náä pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yóesi Tádávi tuu-á ûnkaydi wí'ünwhimuupi. ¹⁰ Tobá háa naa díngo' wänbo dáyyä'á'o' in Yóesi Tádávi ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namidí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenidí, hedího hánhan wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. ¹¹ Ná'i hí' náä otúni'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-ádíba wáy na'än diwebá giwówákwo'ni. ¹² Ívit'óephadeyá'ándáho', i-ádi wé'ge gitsonyéeni. Hewänbo i wí'äytaapi gin itúdáho', i wá' natúni na' in wänbo-á widítaapi'in. ¹³ Tobáháa na'in háa gínkhây'á' waa wí'í'ánpí wänbo', i-áho háädi wänbo t'ähki háa ûnkây'á' waa i'o', gá wí'ünkoedipidán i'egó'amídí iví hí' natúni'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihúuwí'in ûnkây'á', hedí in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

¹⁴ U-á úkhây'á' in méesate'in t'owa ná'i háäwí wítu'an ní'gedí ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yóesi Tádávi páadépiye' kay'indidá ovâytu'áamí tuu i'gedidá' widívituhánmá've-ípi. Han divítuhkannmáádáho' wídínchá'muupi, hedí in to'wén divít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipede'e'o'. ¹⁵ Háädi wänbo uví t'óe áyíngidi män'áamí hedânho Yóesi Tádá natúnidí híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwóeda'ípi, hedá Yóesi Tádávi ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ováy't'óe'áamí. ¹⁶ In t'owa Yóesi dáya'gínpi waa divihé'e'o'inbí'wedí hedá to'wén inbí hí' dínchá'muupí'inbí'wedí biyáa'amí. Ha'wáa'i hí'dí t'owa Yóesiví'wedí shánki ovâyáa'o'. ¹⁷ Wí phée nawówa'pí' nawadedí'dá i khowa óehá'dándo waagibá, ná'in t'owaví hí'áho t'ámäpiye' dínwagedí', hedí handídi t'owa ovâyhá'dándo'. Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wén wiye sená' damuu in ha'wáa divihé'e'o'in diwedí. ¹⁸ Indáho in ta'gen namuu'in diwedí dányáa'an. Kinnán datú'í: Christ-ví'piye' íviwhâyú ihaydího giwáywówápóe waabá ho gínpo'e, hedího owáy gichuu ihaydáho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tuqúdiho báyéki t'owa inbí whâyú iwedí ovâyáakanhon. ¹⁹ Hewänbo Yóesi Tádávi tuu ûnmuu'i-áho wén kay'in tepú na'ingí' dínk'ú' waagi'inbá namuu, hedí iví tá'nin diwe kinnán únta'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wén t'ähki ditú'nin Na'inbí Sedóvi'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóy'i'ni'wá dínkhây'á'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sá'áwé únsaa óedodi háa kwá' ts'á'ídi napa'andi', hedí ná'i sá'áwé-áho i háäwí shánki híwó'di namuu'í' óesaa'ígí' namuu. Hewänbo wá' wiyá sá'áwé-áho phedá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wáhpade híwó' namuupí' háäwí óesaa-ígí' á namuu. ²¹ Háäwí yá'dáapi' namuu'iví'wedí iviyáa'ándá, handídi i sá'áwé háäwí híwó'di óesandi waagi'ba gimúni, hedá Na'inbí Sedóvi'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'óe dímmääni ígi' iví'amídí, hangí' ívikhây'ódi, hedí ná'i t'óe dímmá'i-á híwó' iví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wén e'nún dáymáa'iví'wedí óyáa'an. Shánkidí bikhäá-í uví wówátsi ta'ge mánhúuwídi, hedá Yóesiví'piye' biwhâyú'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegihúuwídi, hedá indáda tsaaginpidíbo-á untháa-ídi. Kin bi'ándá in to'wén yá'dáa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yóesiví'piye' divíyúusukanmáa'in waagi'inbá unnmúni. ²³ T'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá háäwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá divítuhkandodi wí'ováy't'óyáanipi. Ha'wáa'í hí' dáypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye divíwänpít'ayyaa'o'. ²⁴ Hebo to'wén Na'inbí Sedógi' dívít'óe'o'indá wídínkhây'áhpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkidí t'ähki t'owa-ádi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atá'indá dimúni. ²⁵ Dínkhây'á' in to'wén Yóesiví hí' ónséegi'opi'in ovâythayyami'in píháa diví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpidíbo' ovâyhé'e'áamí, hedá ma'dánho Yóesi Tádávi ovâykhäge'nami inbí t'aywó'di dáyyoe'amídí, hedânho in ta'gen namuu'in díhápúwídi, ²⁶ hedí kindidáho inbí hangintan dáyyákyéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyáa'amí. Idá wén phay ovâykh'ú' waagibá i'andi iwe diwhé'e, hedího iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'á'gi thaa napowa'á' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankháymáa'in úhanginnáni'in: I t'á'gi thaa napowa'á' ihaydi báyéki kây'in napuwagí't'óe. ² T'owa-áho wí'bo divípiséegikháymáa hedá inbí chá' ní'gedidá'

díví'ánshaakhâymaa. Indá dívíyëngikhâymaa, kw'áye-á dívípítegekhâymaa, t'owa-á t'ámägi-á ovâytykankhâymaa, inbí yiyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenipi, kú'daa-á wídívímäänípi, Yöesivi hääwi-á wí'ón'a'geenipi. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovây'seegi-ípi, häädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pí'wën t'owavi'gedá yanáki-á dihí'yëeni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâymaa, háa'wänbo dimúni, hedá í hîwó'di hääwi namuu'i-á dáy't'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'ínbí hánmin dinnuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'ánpidíbo hääwi t'ähki dívíkhâymaa, dívípíphúu-í, Yöesi Tádá dáysëegímá've-ívi'wedi indá'bá dívípíhíhchannami'indá didá'í, ⁵ indáho Yöesivi'näpiye' dimuu waabá dívíkanhúuwi, hewänbo háawin iví kay ünmuu wänbo wídínhanginnánipi. Há'waa'in t'owavi'wedi biyáatää-í.

⁶ Wáy wën há'waa'in inbí hōeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánschapf'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dáymaa'in hedá t'ámägi' hîwó'pí' taachandi ovâykaygímá'a, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihōeyó'indá dívisó'dínde' inbí háhkan ovâywhäyü'amídi inbí'näpiye' ovâyamá'dí. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hōeyó'in háhkannin ovây't'óyandedi häädi wänbo t'ähki wiyá shánki dida' diháhpúwi'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwi. ⁸ Há'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dáyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dányoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánskaa yä'däapí'dá' dínmuudi inbí whäyü Yöesivi'piyeho wídínchá'muupi. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to hîwó' dínpuwi. Iwebo nakeepúwi ánschapf'in dimuu'in, in wíye sená' Jannes-ádi Jambres-ádi dānpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûhanginnādi hîwó' ikanhúuwi

¹⁰ Hewänbo údá áyngidi ho naa dímu' háa dáykanhon waa, hedího ûhanginná hääwi in t'owa dovâyhá'o'í, hedá háa navi wówátsi donhon waagidá, hedá hääwi ipiye' dáykhääde'indá, hedá háa dáyhâyunde'indá, hedá háa dáyo'atä'o'indá, hedá háa t'owa dovây'seegi'indá, hedá háa dáyyä'ä'o'indá. ¹¹ Hedá dímu' háa t'owadi navi whäyü dínmuudi díyanáki'annindá, hedá háa índi dit'öephadekannannindá. I bú'u'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpoé. Hebo tobá díyanáki'an wänbo', Na'inbí Sedódi ná'í hääwi t'ähki iwedi dín'aywon. ¹² Hedá to'wën t'ähki dida'ín inbí wówátsi dáyhúuwi'in Yöesi Tádá óehíhchannäänídi, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudíbo ovâyyanáki'kankhâymaa. ¹³ Hedí ná'in yä'däapí'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dáyhōeyóhá'o'indáho shánki p'ándiki'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wáy-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyyaakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedibá dívipiyáakankhâymaa.

¹⁴ Hewänbo ü-á ûhanginná to'wídi wóehá'annin. hedího tēegi t'aagi háa unháhpóe'in diwe hedá háa biwhâyunde'in diwá bitsaakēeni. ¹⁵ Híyää'í unmuu ihaydi waabo ná'í ta'kan Yöesi Tádávi'wedi na'ää'í' ûhanginná, hedí ná'í ta'kan namuu'ídibá wóehá'o' háa Christ Jesus-ví'piye' biwhâyunde' wón'aywoeni'in. ¹⁶ Hääwi t'ähki Yöesi Tádávi' ta'nin diwe nata'muu'i-á í Yä'daa'í P'oweaahäavi'wedi na'ää'didá' namuu, hedího báyéki nachä'muu dikháge'namídi in ta'gen namuu'in giháhpúwídi, hedá háa hîwó'pí' ívi'o'in dínthayyamídá, hedá in ta'ge'in p'öe namúni'in dínkeeyamídá, hedá háa í'ge ívihuúwi'in dihá'amídá. ¹⁷ Hedího ná'in háhkan gihádiho na'íto dit'óyandá'í, hewänbo háäwi t'ähki gíntáy'í' áymaa hedánho hîwó' igi' ívit'öe'amídi, hedí hangí' wiyá hääbo wígínte'déé-ípi.

4

¹⁻² Yöesi Tádávi páadépiye' hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnán bí'amídi: Yöesivi tū t'owa ovâytyuphadé-í hedá häädi nanán wänbo unkhâymuní kin bí'amídi. Hîwó'pí in t'owa dívi'odá ovâythayyamí, hedí ovâyty'äämí há'waa wídívi'äämípi'in, hewänbo í hîwó'di namuu'ida' dívíkanhúuwi. Häädi waa kin ovâyhá'odi indá'di bibo'atä'äämí. Ná'í kin wáytumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'öenídán háa hîwó' háa hîwó'pí dívi'annin, in diwówayi'indá in ho dichuu'indá'di, hedí kin ikhâymaa owáy nawáypowádi nap'ó'dé'di'sogedee ihaydi. ³ Hedího náa úkhây'ä' Yöesi Tádávi tū t'owa ovây't'öe'äämí'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'óyandá'í, hewänbo shánki'di báyéki hōeyó'in háhkannin ovâytywákhâymaa, hedí díwíwänpíhíhchannamídi didá'í ná'in háhkannindi ovâyty'äämí'in hääwi dit'öeda'ida'. ⁴ Hedá in ta'gen namuu'in wídít'öe-ípidi dívi'oyephohtidikhâymaa, hewänbo í hí' ta'gen namuupi' pehtsiye waagi'bá namuu'í' dit'öe-ídi dívi'oyepohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo ü-á úkhây'ä' ta'gedá' bí'ánshaa'amí'in, hedá mánt'öephadendedá biyää'ámí, hedá t'ámäpiye' unyëeni Yöesivi hîwó'di tū in t'owa ovây't'öe'äämídi, hedá in t'öe Yöesidi wōeyōnnin hîwó'dá bikanhúuwi.

⁶ Ná'í hääwi wítu'an gá náaho Yöesigí' navi ün'p'oe donts'anchar'khâymaá'dán, navi wówátsi dáypákhâymaa, ihaydiho naná náa oepáa k'aydidi dáyyaa'amídi. ⁷ Wí tsaa'í

háa wí ää'í hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'ôe dôn'amídí, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i háäwí íwihäyunde'i-á dó'áyíngi'an. ⁸ Hedího in to'wên dív'äädedi páadé dipówá'in wí háäwí dit'ampo' waabá, naa wá' háäwí naagi' dinte'kw'ódi'i' donkekhamáa, gá naví wówátsi ta'ge donhondán. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâyutukankhâymáa'i háa híwó' háa híwó'pí dív'annin, hedí idáho ná'i dinte'kw'ódi'i' naa dímäni, hewänbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsikha'máa'in nawáy'ää-ídi, innân wá' hanbá ovâymäni.

Wên t'owavi'gedi Paul ita'nan

⁹ Bisó'dêe-i hanwaapídibo naví'piye' un'ää-ídi. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi háäwí shánki iséegídiho', hedího oe Thessalonica búu'úpiye' namáa. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namáa, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Náä-á Luke-da'mân naa-ádi na'an. Mark-á náamá'i, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'nami'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedí un'ädi naví k'ewé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-vi'we donyoe'annin dînmá'i, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'i, hewänbo shánkidá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwäk'uđi ihääwípa'idá naa báyéki díyanáki'an, hedího i híwó'pí' dí'andi namuđi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymáa. ¹⁵ U-áho há'i senbí'wedi ó'áyíngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoe'gi'andi.

¹⁶ Páadé naa díuyó'diwekándi naa wí'bo dá'yaywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi' naa díkhäge'namidí. T'ähkídiho díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóyé-i'in tobá han dív'an wänbo'. ¹⁷ Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádi nayidi idán díkhäge'nán, hedá in kay-á dímägi t'ähki ivi tuu' t'owa dovây't'ôe'amídí, hedího t'ähki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedí Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wää iweđi óewhahké' waabá naa dí'an. ¹⁸ Hedí Na'inbí Sedódáho t'ähki i híwó'pí' t'owađi díkhâymáa'in dida' iweđi díwhahkéyí, hedá idá oe makówa wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähki t'owa dínhây'ä' kw'áayébo' óemá've-i'in. Hamân.

Wí sengituu' namuu'i'

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovänsengitu'ámí, hedá in Onesiphorus-vi k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-i wa'di nate'núpóepídibo' unpówa-ídi. Eubulus-dá wóesengitu'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu' wónsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uví pi'ná khó'yé mänmá've-i, hedá ivi séegíshkaná-á wóemáni.

In Taʼnin Paul-di Titus Ôntaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi náʼin taʼnin dótáʼdoʼ. Naa Yóesi Tádávi tʼóeʼi hedá Jesus Christ-vi tʼóekhuwaʼi-á omuu. Naa dísan in toʼwên Yóesi Tádávi ovâydeʼmanninbíʼpiyeʼ, hedânho dovâykhâgeʼnamídi shánkí iviʼpiyeʼ dívíwhâyú-ídi, hedá in taʼgendaʼ dovâyháʼamída, hedânho háa Yóesi nadaʼ waagi inbí wówátsi dâyhúuwídi. ² In wówátsi nahândepiʼin ginʼáʼin âytsikhaʼmáa âykeyídi. Yóesi-á wíʼihôeyóʼopí, hedí hânʼoebo ivi tujú imâgi kíʼmin wówátsi dímmânídi, ³ hedí híwóʼ nanáʼ dihaydi iʼgedi dihinginʼannan. Yóesi naʼinbí aywondidi naa díyôn hedá dísoge náʼi tujú tʼowa dovâytuuphadé-ídi. ⁴ Naadi ʼ Titus wíntaʼdoʼ, ʼ-á navi taʼgendi ay waagibá wicháa, naa dâyhâyundeʼíba ʼ waʼ biwhâyundedi. Yóesi i Tádá-ádi hedá Christ Jesus naʼinbí aywondi-ádi séegíshkaná wóemâáni hedá wóekhágeʼnamí ánsaaginpidíboʼ unchaʼnídi.

Háa Titus oe Crete pʼoyáadi iʼqamí waa

⁵ Naadi ʼ Crete pʼoyáadi iwe wíyoeʼan hedânho háäwi iwe waʼdi natáyʼi bíʼamídi, hedá méesateʼin tsonnin tʼâhki búuʼú eeye ovâykwʼóenída. Kinnân hêe wítuʼan: ⁶ Wí méesateʼi tsondi-á ûnkháʼáʼ wí sen toʼwídi wânbo wí tʼaywóʼdi wíʼónsháa-ípiʼ namúníʼin. I-á ûnkháʼáʼ wíʼi kwee-ádiqáʼ nakhótsaachaʼniʼin, hedá ivi áy-á whâyúʼindaʼ dímuní, hedá náʼin áyviʼgedi tʼowa wíditúnípi háa díwânpidaʼ waagi díviʼoʼin hedíháa tʼóyanpiʼin dímuuʼin. ⁷ Wí méesateʼi tsondidá Yóesivi tʼóe ʼónʼáyínmáa, hedânho otú waa ûnkháʼáʼ wí sen toʼwídi wânbo wí tʼaywóʼdi wânbo wíʼónsháa-ípiʼ namúníʼin. I-á wínaʼáanipi idáʼmân in taʼgen imáaʼin, hedá wesebo wínatʼayyaapúyaʼbe-ípi, hedá suwátoʼiʼ háa tsaatoʼiʼ háa nachaʼhaʼtaʼaaʼiʼ namúníʼin wíʼunkháʼáʼhpi. ⁸ Shánkídi ûnkháʼáʼ ivi kʼaygídi natʼowaséegíʼóeníʼin, i yáʼdáaʼi namuuʼi-á iséegí-í, hangintáʼdi-á namúní, ivi wówátsi-á taʼge ihúuwí, háäwi Yóesi natsónpóeʼi-á háädi waa iʼâqamí, hedá áyíngídi ivi wówátsi ihúuwíʼin ûnkháʼáʼ. ⁹ Yóesivi híʼ whâyúwóʼdi únmuu, hedího i méesateʼi tsondi-á háa nahâhpóe waa náʼi híʼ ipiyeʼ iwihâyúuwí, hedânho in wéʼgeʼin tʼowa ovâykhâgeʼnamídi náʼin taʼgen háhkan dipeyeʼ shánkí dívíwhâyú-ídi, hedá in toʼwên náʼin háhkan dáyséegíʼanpiʼindá piháa díʼánshaamuu kin ovaythayyami.

¹⁰ Han i méesateʼi tsondi ikanhúuwí gá báyéki tʼowa-á tʼóyandaʼpiʼindáʼ dímuudân, hedí inbí híʼ-á wídincháʼmuupí, hedí inbí híʼdí wáy-á tʼowa-á piháa ovâyʼánshaakandoʼ. In Hudíyo dímuuʼin shánkí wânbo haʼmin dímuu. ¹¹ Nakhâyáʼ náʼi kíʼbí híʼ áyʼahkháaʼiʼin, gá háäwi dínkhâyáʼhpiʼ dâyháʼoʼdân hóeyódi dâywânpicháʼtʼaanídi, hedího báyéki tádáʼindá yíyáʼindá inbí áy wóege ovâypedeeʼoʼ. ¹² Wí Crete-wi sen wânboʼ, i-á inbí kuuu iʼgedi itumakheʼoʼiʼ namuuʼi natú, “In Crete-wi háädi wânbo tʼâhki dihóeyó, khân tʼayyaaʼin waagiʼinbá dímuu, báaʼin deʼdeʼin dímuu.” ¹³ Náʼin inbíʼgedi natúʼindá taʼgen namuu. Hedího ʼ-á ûkhâyáʼ kaygíʼdi ovâytumakheʼamíʼin hedânho inbí whâyú Yóesiviʼpiyeʼ taʼge dínmúnídi, ¹⁴ hedá wídaytʼóyanípidí in Hudíyovi pehtsiye-ádi hedá i tsonntuʼ in tʼowa in taʼgen namuu iwedi díviyáaʼannin dáypipaaʼi-ádi. ¹⁵ In toʼwên yáʼdáaʼin dímuuʼingiʼ háäwi tʼâhki híwóʼdi namuu, hewânbo in yáʼdáapiʼin dímuuʼin hedá wídívíwhâyundepeʼingiʼ-á háäbo híwóʼdi wídinmuupí. Náʼinbí ánsaa wânbo yáʼdáapiʼ dínmuudi wídinhanginnáhpí wéʼi wí híwóʼdi namuu, wéʼi wí híwóʼpiʼ namuuʼindá. ¹⁶ Yóesi dáytaa gin dítuʼ, hewânbo háa dívikanhon waagídi nakeepoʼ taʼgendi wídaytaapiʼin. Daháa díviʼoʼ, wídiʼaʼginghâhpi, hedá háäwi híwóʼdi namuu wânbo díviʼamíʼin wídinkeodípi.

2

In taʼgen háhkan namuuʼin

¹ Hewânbo uvíʼwân úkʼóe tʼowa ovâyháʼamídi háa inbí wówátsi dâyhúuwíʼin, in taʼgen namuuʼin dívíwhâyumáʼ dihaydi. ² Saydôe ovâyháʼamí wídisuwátʼóenípidí, hedá híwóʼdá inbí wówátsi-á dâyhúuwídi hedânho tʼowađi ovâyʼaʼgeenídi. Ovâyháʼamí hangintaʼnin dímunídi, hedá in taʼgendi whâyú-ádi séegí-ádi dáymáʼve-ídi, hedá tobáháa napoʼ wânbo díviyááʼamídi. ³ Hedá kweeyóe-á wáʼ ovâyháʼamí háa inbí wówátsi dáyhon waagídi dâykeeyamídi Yóesi dáyʼaʼginhonnin. Wáy-á tʼowaviʼgedi yanákiwóʼ wídívíʼmáʼve-ípi, hedá suwátoʼin wídimúnípi. Indá dínkhâyáʼ háäwi híwóʼdi namuuʼi dâyháʼamíʼin, ⁴ hedânho in shánkí tsʼaamin kwiyáʼ ovâyýe-ídi inbí senáʼdádí inbí áy-ádi dáyséegíhúuwídi, ⁵ hedá hangintaʼnindá dímuní, yáʼdáaʼin wówátsi-á dâyhúuwí, inbí kʼaygi-á híwóʼdá dâýʼáyíngíʼamí, díséegíʼóení, hedá inbí senáʼdá dáyʼaʼginnamí. Han díviʼođi toʼwí wânbo háʼto únkoedí-í híwóʼpi ihééʼamídi Yóesivi tujú iʼgedi.

⁶ Hanwaagibá in senáʼ shánkí tsʼaamin dímuuʼin kaygíʼdi ovâyháʼamí hangintaʼnin dímunídi. ⁷ Tʼâhki ʼ biʼoʼi híwóʼdáʼ biʼâqamí, hedí handídi náʼin shánkí tsʼaamin dímuuʼindi

wóemúndedi ʋdi ovâykeeyami háa indá dínkhâyʔáʔ díviʔáamiʔin. Ovâyháʔodi in taʔgendaʔbá bihééʔami, hedá ovâykeeyami pin taʔge haydi biwhâyundeʔin. ⁸ Uvi híʔ taʔgeʔidaʔ úmúni hedânho tóebo wíʔúnkoedi-ípídi wóetuusuʔamídi. Handídi toʔwí uviʔnápiyeʔ namuupiʔ nawóedaʔpúwí, hááwí wânbo híwóʔpíʔ wíʔishaadepidí naʔinbíʔgedi natúnídi.

⁹ In pantʔoeʔin dimuuʔin ovâytuʔáami inbí tsonninbí tuu dáyʔóyaani, hedá i tʔôe dáyʔoʔidi inbí tsonnin ovâyihhannami, hedá wáʔ wídívítuwhánnámípi, ¹⁰ hedá wídívísáʔmáamípi. Shánkídi dáykeeyami sáhtoʔindá hôeyóʔindá wídímuupiʔin, hedânho háa inbí wówátsi dáyhon waagídi nakeepúwídi i hááwí Yóesi naʔinbí aywondíviʔgedi áyháʔandiʔ saʔwóʔdi namuuʔin.

¹¹ Yóesi Tádádi iví séegísehkaná naʔin díнкеeyan, hedí náʔi séegísehkaná-á únkoedi tʔáhkí tʔowa ovâyʔaywoenídi. ¹² Hedí iví séegísehkaná iwedí giháhpóe náʔi aʔginháhpí hááwí Yóesiviʔpiyeʔ ivíʔoʔi áyoyeʔamídi, hedá i híwóʔpí hááwí in tʔowa Yóesi dáytaapiʔin kayʔindi dikandaʔi-á áyoyeʔami, hedí náá oepáa kʔaydi naʔinbí wówátsi taʔgá hedá hangintaʔdidá áyhúuwí, háa Yóesi nadaʔ waa. ¹³ Hedí gitsíkha i hááwí híwóʔdi Yóesídi dípágitʔoeʔiʔ, hedí kinnán namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví saʔwóʔdi kohthay wóegé, i-á i hayʔi Yóesi-á hedá i dínʔaywondi-á namuu. ¹⁴ I-á naʔingíʔ ipimági naʔinbí tʔaywóʔdi iwedí dímaʔpʔádi-ídi hedá náʔi tʔaywóʔdi dínyáaʔamídi, hedânho taʔgendi iví tʔowa gimúnídi, hedí pin taʔge haydi gidaʔídi híwóʔdaʔ ívikanhúuwídi.

¹⁵ Náʔi hááwí iʔgedi tʔowa ovâyhéeʔami. Kaygiʔdi ovâytuʔáami háa díviʔáamiʔin, hedá in toʔwên híwóʔpí dívikanhonnin ovâytaʔgepʔoégésaani. ʋ-á úkʔoe kin bíʔamídi, hedânho toʔwí wânbo wíʔúnkoedípidí wóeʔaʔginhánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-víʔpiyeʔ díviwhâyundeʔin ovâyháʔami waa

¹ Ihaydaʔ in tʔowa ovâyʔanshaakannáami tʔáhkí in nangeʔin tsonkhuu dáymaaʔinbí khómaphoʔ dívikʔoení. Dínkhâyʔáʔ díʔaʔgintʔoeníʔin, hedá díkhâyumúni hááwí tʔáhkí híwóʔdi namuuʔiʔ díviʔáamídi. ² Ovâytuʔáami wáy-á toʔwênbíʔgedi yanáki wídívihímáʔve-ípi, hedá wídívítuwhkanmáʔve-ípi. Shánkídi únʔpʔoe kháapiʔin dímuní hedá tʔáhkí tʔowa-ádi aʔgindíbo dívihúuwí. ³ Gínkhâyʔáʔ kin waagi ivíʔáamiʔin, gá wáymuu naʔin wáʔ hangintaʔhpíʔin gimúʔdedân, hedá tʔoyanpiʔindá gimuuwân, in taʔgen namuu iwedí giháhpóewân, háa naʔinbí túuʔú iwe gicháa waagídaʔ ivíʔodi wíʔbo ívípíhchanmádi náʔi híwóʔpíʔ hááwídi naʔin dípanhógi waa gínpoé, naʔinbí wówátsi-á tʔáhkí yáʔdáapídaʔ ivíʔowân, githúutʔowân, wáy-á tʔowadaʔ díʔaywân hedí naʔindi wáʔ indá áytʔaywân. ⁴ Hewânbo Yóesi naʔinbí aywondídi díнкеeyan i-á tʔowa-ádi híwóʔdi namuuʔin hedá inbíʔpiyeʔ séegi-á imáaʔindá, ⁵ hedího dínʔaywon, hewânbo naʔin híwóʔdi hááwí ivíʔannin namuudaʔ yoe, iví sehkaná únmuudán dínʔaywon. Díʔowídi di waagíba wówátsi tsʔaamin dímagí, hedá i Yáʔdâaʔi Pʔoewáhaádaʔ tsʔaamin waagiʔinbá dípa. ⁶ Jesus Christ naʔinbí aywondi naʔingíʔiʔannin namuudi, Yóesi Tádádi i Yáʔdâaʔi Pʔoewáhaádaʔ báyéki dímagí. ⁷ Hedího Yóesi Tádádi iví séegísehkaná únmuudi dícháamaa tʔaywóʔdi wíʔáamapi waagi, hedího in wówátsi nahándeppiʔin gitsíkhaʔin áykyéi. ⁸ Náʔi otúʔi-á taʔgen namuu, hedí odaʔ ʋdi in tʔowa ihaydaʔ iʔgedi ovâyhímáʔve-íʔin, hedânho in Yóesiviʔpiyeʔ ho díviwhâyundeʔin háádi wânbo tʔáhkí híwóʔdaʔ díviʔáami.

Náʔi otúʔi-á híwóʔdidáʔ namuu, hedá in tʔowa tʔáhká ovâykhágeʔdoʔ. ⁹ Hewânbo in toʔwên hangintaʔhpí tsika dívítikaʔmáaʔin wíʔovâyʔóyaanípi, hedá toʔwên inbí thetáy pahpáʔinbí kháwá iʔgedi ihaydaʔ dívihéeʔoʔindá, * hedá toʔwên Moses-ví tsontuu iʔgedi díviwánpítuwhkandoʔindá. Kíʔbi híʔdaʔ tóebo wíʔóekhágeʔdopi hedí wínacháʔmuupi. ¹⁰ Wí toʔwí piháa íwhâyundedi natʔowawiyetʔoeʔiʔ namuuʔiʔ undádi nayídaʔ náatuʔami han wíʔiʔamípi, hedí natáydaʔ wiyá hanbá náatuʔami, hedí itʔoyanpídaʔ náayoyeʔami. ¹¹ ʋhanginná wí toʔwí kíʔbi namuuʔi-á tʔaywóʔidaʔ namuuʔin hedá in taʔgeʔin pʔoe iʔgá wínamánpi. I-á wíʔbo únpihanginná híwóʔpí íkanhonnin.

I tʔáʔgi híʔ Paul-di Titus óntaʔnandiʔ

¹² Háa Artemis háa Tychicus uviʔpiyeʔ dósankháymáa, hedí owáy wéʔi wí napówa ihaydaʔ, bisóʔdée-i oe Nicopolis búuʔú díyay-ídi. Naa dáyʔanshaamági náá teʔnú iwebo dáywóyiʔnídí. ¹³ Zenas i sen i tsontuu itaaʔi namuuʔi-á hedá Apollos-á wáypiyeʔ damán. Bisóʔdée-i ovánkhágeʔnamídi hedânho hááwí wânbo wídántáynípídi. ¹⁴ Naʔinbí tʔowa dínkhâyʔáʔ díhápúwíʔin híwóʔdaʔ háádi wânbo tʔáhkí dívikanhúuwídi, hedânho in toʔwên hááwí díntáyʔin ovâykhágeʔnamídi. Han díviʔopídaʔ inbí wówátsi wídíncháʔpúwípi.

¹⁵ In náwe naa-ádi díkwóʔnindi inbí sengítuu wónsan. ʋdaʔ in toʔwên Christ-víʔpiyeʔ díviwhâyundedi naʔin díséegiʔin ovâysengítuʔáami. Yóesi Tádádi séegísehkaná tʔáhkídíbo bínmáʔve-i.

* 3:9 Námúʔdi i thaykangíʔ híʔ 1 Timothy 1:4 iwe natáʔmuuʔiʔ.

In Taʼnin Paul-di Philemon Ôntaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi? opannän Christ Jesus-gi? dáyʼtʼôeʼoʼodi. Naa-ádi hedá naʼinbí tíʼúu páadéʼi Timothy-ádi ʼu Philemon wíntaʼdoʼ, ʼu-á naʼinbí tíʼúu wíséegiʼi hedá naʼinbí tʼôe iwe díkhägeʼdoʼi-á unmuu.

² Hedá in méesateʼin tʼowa uvi kʼaygi díwíwéʼgeʼoʼin wáʼ ántaʼdoʼ, hedá naʼinbí tíʼúu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundaḡo naʼinbí hänge nawindi díkhägeʼnamídi waagiʼbá namuu.

³ Yôesi naʼinbí Tádádá hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegiʼshkaná wovâymaßäni hedá wovâykhägeʼnamí ánsaaginpiḡiboʼ íkwôʼnídí.

Philemon-bí séegi ʼinmuu iʼgedi ʼôntaʼdoʼ

⁴ Philemon, háädi wänbo wínyúusuʼan ginhay Yôesi igiʼ dáyʼtʼôemáaʼi dókúʼdaaʼoʼ, ⁵ dínhanginpóedi uvi whäyü Naʼinbí Sedó Jesus-víʼpiyeʼ úmuu iʼgedi, hedá wáʼ dínhanginpóe Yôesi Tádávi tʼowa tʼähki ʼudi ovâyséegiʼin. ⁶ ʼU-ádi naa-ádi handaʼ ánhwäyundeʼ, hedá naa dáyyúusuʼoʼ náʼin whäyü gänmuuʼindi wóekhägeʼnamídi shánki wänbo úhanginnánídi tʼähki i híwôʼdi háäwi ánmáaʼiʼ Christ wéʼge gamuudi. ⁷ Navi tíʼúu páadéʼiʼ, ʼudi Yôesi Tádávi tʼowa inbí píʼná kʼóʼyé ovâyhíhchannan, hedá uvi séegi mánmáaʼídi naa wáʼ díhíhchannan, hedá báyéki díkhägeʼnan sen waa oʼáñídi.

Paul-di Philemon óedaaʼan Onesimus óséegikéyídi

⁸⁻⁹ Hedá uvi ná táye ánséegihondi háäwi bíʼamídi wídaʼkhâymaa. Tobá Christ-di dínkʼúʼ wänbo thayʼeedi wíyóenídi háa úkhâyʼáʼ bíʼamíʼin, wén tsontuʼu wímááníviʼwedi naadi wíwänpidaʼkhâymaa. Wíʼúʼóde-ípi naa Paul sedó omuuʼin, hedá Jesus Christ-víʼ omuudihoʼ opannän. ¹⁰ Wí háäwi Onesimus-giʼ mánʼamídi kaygiʼdi wídaʼmáa. I-á navi eʼnú waagiʼbá dínmuu, naa waʼ náa opannän dihayḡiboʼ ivi táda waagiʼbá opóedi. ¹¹ Tobá i-á páadédi ugiʼ úchäʼpóepi wänboʼ, náa-áho wíʼgíndígiʼ ugiʼ-ádi naagiʼ-ádi gánchäʼpóe. * ¹² Náa-á i uviʼpiyeʼ dówáysankhâymaa, hedá báyéki dóseegídi navi píʼn wáʼ i-áḡibá ihon waagibá ochanpoʼ. ¹³ Yôesi Tádávi híwôʼdi tuu tʼowa dováyʼtʼôeʼoʼin namuudi náa waʼdi opannándi naa odaʼwän Onesimus náwe naa-ádi dówóyiʼníʼin, hedáho idi uviʼgedi naa díkhägeʼnamí. ¹⁴ Hewänbo naa wóʼdaʼpi uvi pápíḡiboʼ dówóyiʼníʼin. Naa wóʼdaʼpi wikaygiʼamíʼin háäwi híwôʼdi bíʼamídi, shánkídi odaʼ ʼu wíʼbo kin bíʼamíʼin.

¹⁵ Maʼdi Onesimus uviʼwedi wí háy tákíḡaʼ nawiyedee hedáho uviʼpiyeʼ nawáymu-ídi hedá ʼu-áḡibá háädi wänbo tʼähki nachaʼnídí. ¹⁶ Páadédi pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupi, náa-á wí panbí shánki hayʼi namuu, náa-á naʼinbí tíʼúu páadéʼi gánpóe ánséegihúwígiʼ. Hedáho naadi háho dóseegi, hewänbo ʼudá shánka náaséegihúwi, tʼowa namuudi hedá náa-á Naʼinbí Sedó Jesus-víʼ namuudá.

¹⁷ Hedá ʼu-ádi naa-ádi wéʼge ántʼôeʼoʼ waagibá unchaḡáḡoʼ, Onesimus náseegiʼkeʼ naa díseegikéyí waagibá. ¹⁸ Hedá uviʼpiyeʼ itʼaywóʼnandáhoʼ, háa uviʼpiyeʼ háäwi naphaamuudáhoʼ, naa díphahsaani. ¹⁹ Nábaa naabo náʼi híʼ dótáʼkankhâymaa: “Naa Paul omuuʼídi wíwáʼáa-í.” Hewänbo náa wóʼdaʼpi wíʼánshaakannamíʼin, ʼu-á uvi wówátsi-án naa unphaamuuʼin. ²⁰ Tíʼúu páadéʼiʼ, Naʼinbí Sedó Jesus-ádi wéʼge gamuu, hedáho odaʼ ʼudá náʼi híwôʼdi háäwi wídaaʼandiʼ naa dínʼamíʼin. Handídi Christ-víʼin gamuudi navi píʼná kʼóʼyé naa díhíhchannamí. ²¹ Náʼin taʼnin wíntaʼdoʼ dínhanginnándi i háäwi odaʼpóeʼi náaʼaʼgínkhâymaaʼin, hedá shánki wänbo háäwi wáʼ náakhâymaa.

Wí sengitüu namuuʼiʼ

²² Hedá náa waʼdi wíyá háäwi wídaaʼamí: Ti wí íve dínkhâyʼamí dáyywhonwóyiʼnídí? Undi dínýúusuʼoʼdiho naa ochḡa hanwaapíḡibo Yôesi Tádádi díwáypunmáániʼin unbíwepiyeʼ.

²³ Epaphras-di ivi sengitüu wónsan, i-á wáʼ Christ Jesus-giʼ itʼôemáḡibo naa-áḡibá napannän. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádi wéʼge díwíʼôemáaʼindi wáʼ wóesengitüuʼan.

²⁵ Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví séegiʼshkaná unbí píʼná kʼóʼyé mánmáʼve-í.

* 1:11 In kháwä Onesimus-á natuʼdaʼ “Toʼwí nachäʼmuuʼiʼ” gin.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yōesi Tádávi t'òe?i hedá Jesus Christ i shánki natsonyi?ívi?á. Naađi un t'á?đi wēege?in Israel t'owa t'ámäpiye iwadekw'ó?nin wāysengituta?do?.

T'òephade-ádi hedá whäyu-ádi i?gedi ita?do?

² Tí?úuwín páadé?in, hânho bíhíhchanpuwave tobáháa bínt'òephadende wänbo?, ³ gá únhanginnândân unbi whäyu wovâyayindedá shánki íyääkanháhpwúw?in. ⁴ Hewänbo háäđi wänbo t'áhki úviyää?áamí ta?gendi íkweesenpáa-íđi, hedânho wíyá háäwí wänbo wí?unte?dee-ípi k?min ímúníđi.

⁵ Hedi wéná wí wänbo un diwedi únhanginnáhpíđi háa kin í?amí?in, í-á únhây?á? Yōesiví?piye? iyūusu?amí?in, hediho in hangintan oemāáni únhanginnáđi. Na?inbi Sedó Yōesi khāagipí t'owa t'áhki báyéki háäwí napäyi?, hedi wí?ovây?e?yopi dida?póedí. ⁶ Hewänbo bindaa?andi, pin ta?ge hayđi úviwhäyú-í wovâymään?in. Wí?úví?áyngimāānípí háa wovâymään?in háa wovâymäänípí?in. Wí to?wí pin ta?ge hayđi iwihâyunde?í-á wí p'oe oepiyá náāpiyá wāđi oechānumāa?i waagi?bá namuu. ⁷⁻⁸ Wí to?wí k'í?bi namuu?ívi ánshaa wí?unta?gemuupí, hedi tobá háäwí í?an wänbo híwó? wí?i?ahkéé-ípi. Hediho í-á wí?únhây?áhpí na?ān?in háäwí nada?póe?i Na?inbi Sedó Yōesidí oemāáni?in.

To-an ta?gendi kodit'owa namuu?

⁹ Wí to?wí Jesus-ví?piye? iwihâyunde?i namuu?i sehkanāwó?gí wówátsi thaa ihondá únhây?á? nahíhchanpúwí?in, gá Yōesi Tádáđi kw'áye óesógedân. ¹⁰ Hedá wí to?wí Jesus-ví?piye? iwihâyunde?i kodit'owa namuu?i-á wá? únhây?á? nahíhchanpúwí?in Yōesi Tádáđi áagépiye? óesógedí, gá in kodit'owa dimuu?indá háä ahkónu i?gewi póvi?áy nasaa?i waagibá dihānídán. ¹¹ I than napeedí natsáwāpóe ihayđi, í taa t'áhki óet'awende?, hedá í póvi-á t'áhka nathanānedá wíyá sa?wó?đi winamuupí. Wí to?wí kodit'owa namuu?i-á wá? hanbá úmpo?. Wā?đi wíyá shánki chā? it'andedíbo nahān?i.

Híwó?di-á híwó?pí?-á, wāhāādan na?á??

¹² Wí to?wí óetayinde?i? it'òephadeyää?andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó? ívi tayi? diwedi napee ihayđi wówátsi nahāndepí?in úntsāqwhíhkedéé-í, wí äā?i páadé napówá?i háäwí híwó?đi ikénde waagibá. Yōesi Tāa ívi tųų imāgi kin ovāykhāymāa?in in to?wēndi óeséegi?ingí?in.

¹³ Hewänbo wí to?wí óetayinde?i ihayđi wén t'aywó?nin nakanda?dá wí?únhây?áhpí Yōesi Tádá ónchānū-í?in. Háäwí yā?dāapi? namuu?i há?to únkoedí-í Yōesi Tádá óekannamíđi nat'aywó?kandá?-íđi, hedi Yōesi Tádáđi wänbo-á to?wí wänbo wí?óet'aywó?dikanyómā?pi. ¹⁴ Hewänbo wí to?wí háäwí hânho nada?đibo t'aywó?diwe itóe?ó ikéyíđi. ¹⁵ Hedi ívi pí?ná khó?yé nat'aywó?kanda?đi, iwedi t'aywó?điho napuyá, hedá shánki wänbo wíyá it'aywó?dodi pedee iwe napóyá?.

¹⁶ Hedânho naví tí?úuwín páadé?in wāyséegi?in, piháa wí?úví?ánshaa?ve-ípi ná?i háäwí i?gedi. Yōesidá wíđitumāapi git'aywó?dikandá?-íđi. ¹⁷ Háäwí t'áhki híwó?đi namuu?i dímgí?i-áđi, hedá háäwí ta?gendi yā?dāa?íđá? namuu?i dínmāyā?dádí, makówáđi ginpóyá?. Yōesi Tádá t'áhki í kohthay oe makówá nasaa?i ikhíyé, hedi ná?i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na?egópo? hedá dāy?óhkhū?o?, hewänbo Yōesi-á wína?egópo?pi. ¹⁸ I-ān napida?đi wówátsi ts'āqamin dímgí, ívi ta?gen tųų únmuu?i íviwhäyú ihayđi. Kin í?an hedânho t'áhki ts'āqabi háäwí ipakhāymāa iwedi na?indá in páadé?in ts'āqamin gimuu?in waagi?inbá gipúwíđi.

Háa Yōesidá na?in dítmāa waa wígiwānpídat'óe-ípi, hewänbo ívi?amí-á

¹⁹ Naví tí?úuwín páadé?in wāyséegi?in, ná?i háäwí wāytų?andi? únhanginnāho?. Hedânho háäđi waa íkhāymúní Yōesiví tųų úvít'óyaanídí. Wí?úvíwó?onnamípí úvihéé?amidí, hedi háäwí h?índíđibo wí?í?ayyaaptúyá?bé-ípi. ²⁰ Git'ayyaapóedá Yōesiví tųų wí?áy?a?gíndopi, hediho í háäwí í natú? híwó?đi namuu?in wí?áy?opi. ²¹ Hediho t'áhki í híwó?pí? namuu?i? úvikanmāa?i bínyoe?amí, hedá ná?i báyéki híwó?đi namuupí? unbi pí?ná khó?yé únkw'ó?di-á bínyāa?amí. Yēngipíđibo Yōesiví tųų bínkéyí. Ná?i tųų-á unbi pí?ná khó?yé únsogedee wí ko?yi waabá, hedi nasóedí in kay imāa unbi háq wovây?aywoenídí.

²² Hewänbo ívi tųų bín?a?ginnamí, wí?íwānpít'óe-ípi. Yōesiví tųų it'óedí hewänbo í?āndedí wí?únhây?áhpí háa natú waa úvi?amí?in, unbi ánshaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to?wí Yōesi Tádáđi tųų nat'óedí hewänbo í?a?gíndopíđá, í-á wí to?wí waagi?bá namuu ip'óetsíwhayedí ívi ts'ay háa únchāq waa imunde?i?, ²⁴ hewänbo tobá ípímú? wänbo?, í p'óetsíwhaye namuu iwedi iyāa?an dihayđi, wesebo? ún?ódénde? háa únchāq waagi. ²⁵ Hewänbo wí to?wí Yōesi Tádáđi tsontųų híwó? ónt'óyāndedí, hedi wí?ún?óde?pi háa nat'oe?in, hewänbo háa Yōesidí

óetu'o waagi i'odi, t'ähki ivi tsiyekan diwe nahihchanpuwi. Nä'i tsonttu-á t'ähki hiwó'dida' namuu, hedi t'owa ováyma'p'ädinde' inbi t'aywó'di iwedi.

26 Wí to'wí na'ándedi Yóesi óe'a'ginmá'in, hewänbo hähsó'yó'i namuudá, wí'bo ipihóeyó'o, hedi ivi tsiyekandá háagi' wänbo wí'ünchä'muupi. 27 Hewänbo wí to'widí Yóesi na'inbi Tádá ta'gendi óe'a'ginmá'i-á kinnän ikháymáa: In to'wén yiyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyá' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ovápuwákháymáa ováykhäge'namídi inbi t'óephade iwedi ováyyáa'amídi, hedá wá' ipi'áyingi'amí hedänho ná'i yá'dáapikan in t'owa Yóesi Tádá dáytaapi'in diví'o'i namuu'idi wí'óepeede'amípidí.

2

Wíqínkhây'ähpi git'owayoeegit'óeni'in

1 Tí'úuwin páadé'in, Na'inbi Sedó Jesus Christ i shánki hay'ivi'piye' úvívihâyunde'. Hediho wáy wén t'owa shánki hiwó' wíwinná've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. 2 Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óeodódi napa'annin, sa'wó'dá na'aamuu, hedi i wí'-á sehkanáwó'dá na'aamuu, 3 hedi ma'di i shánki sa'wó'di na'aamuu'i bín'a'gindi bintumáa, "Hä'i shánki hiwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen hiwó' na'aamuupi'-á bintumáa, "Ówáy hängedibo ówínú, háa navi án nú'bo ósoge," 4 hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánki hiwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedänho unbí ánskaa hiwó'pi únmuudibo t'owavi'gedi úv'ánshamá' háawin dimuu'in.

5 Bít'óyanbe navi tí'úuwin páadé'in wáyséegi'in, Yóesi Tádádí in t'owa ováyde'man in wé'ge'in t'owadi ováytumáa'in sehkanáwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánki kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yóesi Tádá ivi tpu imági in to'wéndi óeséegi'in l-áadíba oe makówa dikwó'ni. 6 I sehkanáwó' nawówayi' namuu'i-á bínháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhp'an in kodit'owa dimuu'indídanho wováy'táamáa, hedá wováytyó'ódiwekáyá'. 7 Christ-ví' kháwá ún'a'ginmmu, hedi t'owadi in Christ-ví'in ímuu gin wováykháyá'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indídá ivi kháwá-á ón'a'ginhánunde'.

8 Ná'in tsonttu Yóesivi tá'nin diwe nak'óe'in in shánki'in namuu:

In úvípiseegi waabá, to'wén t'ähki bínséegíhúuwí. Hedi ná'in tsonttu bín'a'gindodáho', hiwó' úvikanhon. 9 Hewänbo wáy wén t'owada' in wé'ge'inbí shánki hiwó' bínmáadá, handidi úvít'aywó'do', hedi Yóesi Tádá t'aywó'kannin wováyshaa, gá ivi tsonttu únmuu'in bín'a'ginhánúndedán. 10 Wí to'wí wén wehpi'indá' Yóesivi tsonttu únmuu'in i'a'ginnanpidá, tobá i wé'ge'i tsonttu i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ähki tsonttu i'a'ginhánú waabá. 11 Kinho namuu: Yóesi Tádá natú,

Wiyá to'wíwí kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvívihqkwomá've-ípi.

Hedá Yóesi Tádábá natú,

Wívint'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedänho tobá wiyá to'wíwí kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvívihqkwomáapi wänbo', wí to'wí bínhaydi Yóesivi tsonttu t'ähki bín'a'ginhánú waagibá úv'an. 12 Yóesi Tádádí ditukankháymáa háa hiwó' áy'a'ginnin háa áy'a'ginpi'in ivi tsonttu, ná'i tsonttu-á únkoedi na'inbi t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-ídi. Hedänho úv'áyingi'amí háa itú'indá úv'ó'indá. 13 Náá-á t'owavi'piye' na'in gisehkanápóepídi, owáy i thaa Yóesi Tádádí t'owa háa hiwó' háa hiwó'pi diví'annin ováyeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanápuwagít'óepí; hewänbo gisehkanápóedáho', há'to dituchánú-i.

Na'inbi whâyü-ádi hedá na'inbi tsiyekandádi

14 Navi tí'úuwin páadé'in, tobá wí to'wí natú' wänbo in whâyü Jesus-ví'piye' imáa'in, wáy-á t'owa idi hiwó' wí'ováy'ohpidáho', ti ná'i to'wíwí hí' ünchä'muu? Tí Yóesi Tádádí ón'aywoeni wí to'wí kí'min whâyü únmuudibo? Yoe, há'to'. 15-16 Gá kinnän: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwihâyunde'i koegi-á awegi'-á úntáy, hedi bínwánpitumáa, "Sengidi ópún, Na'inbi Sedó Yóesidänho wóekhäge'namí uvi awegi'-ádi koegi'-ádi mánhónídi." Kin úvív'odi hebo undi wí'bo i háäwí úntáy'i wíwinnáhpídá, unbí tpu háagi' wänbo wí'ünchä'muupi. 17 Hediho whâyüdá' bínmáadi hewänbo wáy-á t'owagi' hiwó' wíwín'ohpidí, unbí whâyü-á wí'ünchä'muupi.

18 Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wén t'owa in whâyüdá' dáymáa, hiwó'di tsiyekandá yoe, hedá wáy-á wéndá hiwó'di tsiyekandá' dáymáa, whâyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'áamí, "Wí'úkoedipi dínkeeyami'in Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in hiwó'gi háäwí bikanhonpidí, hewänbo naadá wínkeeyami' naa dáywhâyunde'in i hiwó'gi háäwí dáy'o'óidibo'." 19 Untú' wí'da' Yóesi na'án gin biwhâyunde'. Híwó' namuu ha'wáa biwhâyundedi, hewänbo in yá'dáapi'in p'oweaháha wänbo wá' hanbá divíwhâyunde', hebo hiwó' diví'áamí'wedi diwánpithathapo' dikhuwóeda'di.

²⁰ U ánsaapí? unmuu?i?, naadi wítu?anpí?an, tobáháa Christ-ví?piye? biwhâyunde wänbo?, híwó?gí háäwi bikanhonpidá uvi whâyü-á wí?úchá?muupí. Ti wíyá winthaykw'óeni?in unda?? ²¹ Ti wí?ú?ánshaapí?an, na?inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham nakhâyumuuwän iví ay Isaac ipihéyídi in antâa k'Éwé, háa Yóesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho?, Yóesi Tádádí óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi. ²² Úhanginná háa únpóe?in. Yóesivi?piye? iwihâyü, hedá wá? háa Yóesi natsónpóe waa í'an. Hediho háa Yóesi natsónpóe waagi í'andibo? ikeeyan ta?gendi Yóesivi?piye? iwihâyunde?in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yóesivi?ta?nin diwe Abraham-bí?gedi nata?muu waa, kinnân: Abraham-í Yóesi Tádádí hí? ónhâyü,

hedi-ivi whâyü únmuu?di Yóesi Tádádí óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi, hedá Yóesivi?k'ema únmuu kin óetu?an. ²⁴ Hediho úhanginná Yóesi Tádádí wí to?wí óechaamáa t'aywó?di wí?imáapí waagi iví híwó?di tsiyekandi iwihâyükeeyodi, in whâyü imáa?in nawánpitúdidá?bá yoe.

²⁵ Hedi hanbá únpóe ná?i kwee Rahab wänbo?, i-á senä?bí?piye? iku?p'áy?é?i namuu. Hebo tobá ha?bi namuu wänbo?, in wiye Hudíyo senä? kaadi dapówá?in i búu?ú dánmúni?di ovánkhäge?nan, hedi wáy-á pí?wén p'óegé í?gedi dawáymu-í kin ovántu?an hedânho in búu?úwin t'owadi wí?ovánhéyípidí. Hedáho kin ovánkhäge?nandibo Yóesi Tádádí Rahab óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi.

²⁶ Wí to?wí iví túu?údi í p'oe'waahâa únpeedá chu?i namuu. Hedi hanbá namuu wí to?wí iwihâyunde?i hewänbo híwó?gí háäwi wí?i?opídi. Iví whâyü-á chu?in waagi?inbá únmuu.

3

Na?inbí hân ní?gedi James ita?nan

¹ Tí?úuwin páadé?in, báyéki un diwedi wí?únkhây?áhpí ída?í?in háhkannin ikwoóde-í?in Yóesivi?tuu in t'owa ováyhá?amídi, gá gínhanginnândân Yóesidi na?in háhkannin gimuu?in háa iví?o?in shánki áyíngidi dínmúni?in in wé?ge?in t'owa háa diví?o?inbí?wedi.

² T'áhkídibo háyan wänbo piháa iví?o?. Wí to?wí piháa natuhipí?-á t'áhkí yá?dâa?i namuu, i-á iví wówátsi t'áhkí itsónmáa. ³ In kwáâyéé áysówhi?opí?an, hedânho háa gida? waa diví?amídi. Handidi inbí túu?ú t'áhkí áybéede?. ⁴ Bí?ánshaa?an wá? wí p'oe iwe nayí?i kophênbay í?gedi. Tobáháa gáhâyü?i namuu wänbo?, hedá wí wáq kay?ídi óesayhúya? wänbo-á, i to?wí isan-hondi? wén phéphá?ay híyää?índa? t'í?úupiye? nachá?nin namuu?indidibo hanginpi íbéede? háa nada? waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na?inbí hân. Tobáháa na?inbí túu?ú eedi in hân híyää?índa? namuu wänbo?, báyéki ívíyèngihéé?o?, háäwi t'áhkí gihá waabá.

Wí te?k'ayâa iwe nakoyé?di nakopí?áa waabá napúwí, tobá páadé íhaydi i phaa híyää?i namuu wänbo?. ⁶ Hedi hanbá na?inbí hân gímmu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó?didá na?inbí hân dínphaa?o? waagibá ginpo?, hedi wí phaa waagibá na?inbí händibá na?inbí wówátsi t'áhkí dínpedee?o?. Báyéki híwó?pí? na?inbí hân diwedi ginpi?, hedi wíyá háäwídi wänbo na?inbí túu?ú iwe ginkw'ó?didi yá?dâapí?in wíwípa?pi in händi dí?o waagi. ⁷ T'owa ho dáysahanú hedá náa wa? dáysahanúnde? t'ámägí?in an-imáa dimúni?in, tsídé háäwéndá, páâyü háäwéndá, hedá mánp'oe iwe divíkohsáymáa?in dimuu?indá. ⁸ Hewänbo to?wí wänbo wí?únkoedipi iví hân isahanú-ídi. Na?inbí händá ná?i yá?dâapí? tuu winahí?wóyí?di?pi, hedá whánpúwí?i só?p'oe waagi?badá napi?den. ⁹ Na?inbí händi na?inbí Tádá Yóesivi?gedi híwó?gí ívíhéé?o?, hewänbo na?inbí händibá t'owaví?gedá híwó?pí? namúni?i-á ívíhéé?o?, tobá Yóesidi in t'owa i namuu waagibá ováykhiyé wänbo?. ¹⁰ Hedi kindidi ná?in sóphogedá wí?gíndí híwó?di-á híwó?pí?-á gíntuhipí? tobá wéhpí?indá? gísophomuu wänbo?. Naví t'í?úuwin páadé?in, kindá wigínkhây?áhpí iví?ámí?in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wége?i p'oe napéé-í, suwági? híwó?di-ádi híwó?pí?-ádi? Yoe, há?to. ¹² Naví t'í?úuwin páadé?in, ti wén fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wén úwa áapháa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá? wí p'ohpee áhsää?i? iwedi híwó?di p'oe suwági? namuu?i há?to napéé-í.

In kodí?nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to?wí un diwedi báyéki únhanginná hedá íhangintanmáa? I-á únkhây?á? yá?dâa?in wówátsi ihúuwí?in, hedá híwó?dá íkanhúuwí, hedi iyèngi?anpídi ikeeyáami ta?gendi íhang-intanmáa?in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí?ná khó?yé wáy-á t'owa bínkaygi?amí?in ída?di, hediháa shánki kw'áye úvípitége?í?in ída?di in wé?ge?inbí?wedi, wí?úvíyèngihéé?amipí báyéki íhá waagi. Han úví?odáho? úvíwánpihóeyómáa. ¹⁵ Yóesidi ta?gennin hangintan dímagídi kí?min wígmúni?i, hewänbo in to?wén han dívikanhonnidáho i háäwi náa oepáa k'aydi namuu í?gedida? diví?ánshaa?o?, hedá háa inbí pí?ná khó?yé diwánpicháa waagida? diví?o?, hedá háäwi i Penisendi na?á?i-á dáyhon. ¹⁶ Hedi to?wéndi in wé?ge?in t'owa ováykaygi?amí?in dida?di, háa shánki dívítégé?í?in dida?di in wé?ge?inbí?wedi, iwedi dínwánpit'aypa?, hedá háäwi t'áhkí híwó? namuupí? divíkháymáa. ¹⁷ Hewänbo i to?wí oe kw'áye na?ándídi

híwó'nin hangintan dímgáidá, na'in pí'ná khó'yé híwó'dida? gínkw'ó, hedânho wí'íviyá'be-ípi, hedá únp'oe kháapi'in gimúni, hedá wé'ge'inbí ánskaa-á áy'a'ginnami, hedá in dáy't'óephadehonninbí'piyá gisehkanápúwi hediho báyéki híwó'di ingí' áy'áami, hedá t'áhkí t'owa handá' áymá've-i, hedá wi paa waagibá wí'íviyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wén to'wén dívít'aymáadi na'indi áywóy'dáho?, kindidi na'in wá' wí'ívit'aymá've-ípi, hediho iwedi báyéki híwó'di napi?, wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahá'apayedí' waabá.

4

Háadan i háäwi ida'i wí'ún'áhpí?

¹ Háadan wáy wén un t'owa úviyánde' hedá úvit'aymáa? Háäwídi unbi pí'ná khó'yé wováyhánbo waa ichaa, gá háädi wánbo t'áhkí únwánpihéegináni'inda' ida'dán. ² Ihaykanpí'inda' ímuu, hewánbo háäwi ida'i wí'únkw'óhpi, hedánkun idakháymuu bint'owat'ahánú-ídi inbí háäwi dínmuu'i bínhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owawí háäwi ida', hewánbo wí'ínhónedepídi indádi úviyánde hedá úvit'e'yo?. Hewánbo háäwi wí'únkw'óhpi gá Yóesi wíndaa'opídán. ³ Hedi bíndaa'odá wíwováymáhpí, híwó'di ánskaa únmuudibo wí'índaa'opídi, wí'bo wováywánpíhchannamídi ná'i háäwi bínhóní'in ida'di. ⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yóesi dáytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yóesivi hánbí' waagi'ba napaa. Undá ha'wáa úvíkanmáa, hedi handídi ná'i háäwi Yóesivi shánki bínséegídiho?, wén kwiyá' waagi'inbá ipaa inbí sená' dáyyoe'andi wáy-á pí'wén sená'dádi dívíthayé-ídi. ⁵ Wí'í'áanípí piháa natú'nin ná'i hí' Yóesivi tá'nin diwe natá'muu'í, "I p'oweahháa Yóesidi díntógi' nathúupo'di hángo nahá'áwída'." ⁶ Hewánbo Yóesi-á báyéki na'inbí'piye' nakháge'pá't'óe. Hedánkun ívi tá'nin diwe úntú?: To'wén diyéngit'óe'in dímuu'in Yóesi Táadádi ováyyoegi'o?.

Hewánbo to'wén diyéngit'óepí'in dímuu'inda Yóesi Táadádi ívi séegísehkaná ováymá'.

⁷ Hedáho Yóesi Táaví'piye bípimáa hedánho i-á unbi tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bínyoetu'amídi, hedánho i-á unbi'wedi nasháni. ⁸ Yóesivi nú'piye bíhadi, hedá i-á unbi nú'piyá shánká íhádi-i. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bínyá'dáapitsiyekanwóyí'. Un to'wén unbi ánskaa wí'únta'gemuupí'in, bínyá'an há'i t'aywó'di unbi pí'ná khó'yé bínmáa'í. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwawe, hedá bík'áykháapuwawe, hedá bísíhtáá. Íséeyéni'in únkháy'á' íp'áayéni'wedi. Íhíhchaa-ívi'wedi, bínkeeyamí ík'áykháapóe'in. ¹⁰ Yóesivi páadépiye' áagé'in bípuwawe, hedi ídáho shánki kw'áayá wováytegé-i.

Wáy-á t'owawí'gedi híwó'pí wí'úvíhé'e'amípi

¹¹ Tí'úuwin páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuúsúumá've-ípi. Wí to'wídi in Jesus-ví'piye' dívíwiháyunde'in ováytuúsúu'odi háa inbí'gedi natú' híwó'pí'in dímuu'in, hanbá Yóesivi tsonthu' únmuu'in ón'o?, gá Yóesidá dítumáadán na'inbí t'í'úuwin páadé'in han wí'á'y'amípi'in. Hediho wí to'wí na'ándedi wí'únkháy'áhpí'in í'áami'in háa Yóesivi tsonthu' úntú' waa, i-á í'a'ginnáamívi'wedi iwánpikeeyo' nachanpo'in ná'i tsonthu-á híwó'di winamuupí'in. ¹² Yóesidá'mán tsonthupá'í namuu, hedi ída'ba únkoedi natúnídi háa áy'a'gindo' háa yoe. Ídámán únkoedi na'inbí wówátsi dí'n'aywoenídi háa díkwee-ídi. Hedánho ti unbi'we únk'óe wí to'wí bint'aywó'dichánú-ídi? Yoe, há'to?.

Wí'úvípipihúu-ípi

¹³ Bí'tóyan un kín úvíhé'e'o'in, "Náa thaa háa ma'di tha'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimán, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ni, áyhá'áwikumá-ídi áyku'ch'áanída, báyéki wiyá chá' áyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí háa unbi wówátsi tha'di únmuúni'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy táhkí nakeepo'í hedi wesebo nahánde'í waagibá únmuu. ¹⁵ Shánki híwó' namuu kinnán ítúnídi: "Yóesi natúdáho giwówayéni, hedi kindá kindá ívíkháymáa." ¹⁶ Hewánbo náá íyéngídi úvíwánpíhuude' háa úvíkháymáa í'gedi. Hedi kín úvíhí'máadi, t'áhkí yá'dáapi'da' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnáandi únkháy'á'in híwó' í'amí'in hewánbo í'apídá, i-á it'aywó'do?.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Náa bí'tóyan un kodit'owa ímuu'in, unbi tsí'p'oe únmuúni'í bínch'a' hedá bísítuwíunú, gá báyéki t'óephade ún'áadán. ² I báyéki háäwi únkw'ó'di únpedeepuwamán, hedá unbi áa háäwi únmuúni'í-á kha'nindídi wováykha'hon. ³ Unbí óedo-á kwá' ts'á'í-á t'áhkí únphépeemán bínwánpite'kw'óqídi, hedi iwediho nakeepuwagít'óe íkhá'ín, hedi han úví'andibo bint'óephadekháymáa, unbi túu'ú únmuu'í phaadi wováyphakhanukháymáa waagibá. Unbí háäwi báyéki únmuu'í binte'kw'ódi hewánbo i t'á'gi thaa-áho napowa'á'. ⁴ Bí'tóyan, in táhtsaa'in unbi nava í'ge dívít'óe'anninbí ká'áá wíwíwá'áapi, hedi i chá' wí'ováymagípi-á Yóesi ímúnde hedi únhanginná in t'óe'in bín'áywannin. Hewánbo Yóesi oe

makówá t'áhkí itsonmáa'í nat'oe in dívít'óe'annin diphahsanyídi dívítuwínunde'. ⁵ Nää oepáa k'aydí unbí wówátsi thaa sa'wó'gí bínphadende', heđi t'áhkí untáy'í heđá ída'í-á bínkumände' únwánpihéegínánídí. Wên wáasí t'úw'in waagi'inbá ímuu, hewánbo kí'min wáasí ováyhánunde waagibá i thaa napówá Yóesi Tádáđi wovâyutçhánú-ídi. ⁶ Undi há'in híwó' nin t'owa bínpankw'óe'ó heđá bint'ahánunde', heđi indá wíđínkoedípi wovây'ahkháa-ídi.

Bo'atá'í'gedi James ita'nan

⁷ Heđáho tí'úuwín páadé'in, bo'atáđi bítsíkhakw'o' i shánkí natsonyi'í namuu'í nawáy'áá pí'wehayđi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'í namuu'í bo'atáđi itsíkha'o' in iví híwó'đi háäpaye iví nava iwe únkhâymuu pí'wehay. I-á únkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'í kwandá i tí'úugé'í kwandáđi napówá pí'wehay. ⁸ Un wá' hanbá bo'atáđi úvítsíkhá'áamí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánkí natsonyi'í namuu'í hanwaapíđa'dibo na'áđán.

⁹ Tí'úuwín páadé'in, bint'óephadededá wí'ná táye wí'úvíchánu'áamípi. Wí'ná táye úvíchánu'andá Yóesi natúni híwó'pí úví'annin. Christ-án namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'óeni'í háa híwó' háa híwó'pí dívít'annin, heđi i-á hanwaapíđibo na'áä-í.

¹⁰ Tí'úuwín páadé'in, háđiđi úvíví'áamí'in únhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yóesiví tukhe'minbí'gedi, indá Na'nbí Sedó Yóesigí' dívíhéé'an, heđi t'óephade iwe ovâykw'óđi wánbo dívíví'á'an. ¹¹ In diyáä'indá híhchannin dimuu gin áytu'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyáä'annin it'óephadende wánbo', heđá háa Na'nbí Sedó Yóesidí áägéwán híwó'đi igí' ón'annindá. Kindiđiho gínhanginná Na'nbí Sedó Yóesi hânho naséegisehkanát'óe'in.

Ta'geda' ívíhéé'amí

¹² Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankhâymaa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tųú úvímáđi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'í oepáa k'ayđi háa makówá nanán waagibá, ta'genbá naví hí' dínmuu." Ná'í tųú háa wíyá tųú kí'bi wí'ítúnípi. * Hewánbo "hąą" gin ítúđáho', hąą in namúni, heđá "yoe" gin ítúđá, yoe indáho namúni, heđáho Yóesidí wíwovâytu'áamípidí híwó'pí úvíhéé'annin.

Yúusu í'gedi James ita'nan

¹³ Wéná wên un bint'óephadededi únkhây'ä' úvívíyúusu'amí'in; heđi íhíhchandiđá bínkha'wámí Yóesi bíntegé-ídi. ¹⁴ Wí to'wí nahayđá in méesatewín tsonnin ovâyutçkánnamí, heđi indá Na'nbí Sedó Jesus-ví kháwá ónkhây'á'dedi ná'í nahay'iví nú' diwíndi ónyúusu'amí, heđá wí olive ká'p'oeđá óe'áyu-í. ¹⁵ Úvívíyúusu'odí Yóesiví'piye úvívíhâyundedá, i nahay'í nawówa-í unbí yúusu únmuuđi. Kindiđi Yóesidí i nahay'í hehkháa óemááni, heđi it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á ón'owóyé-í. ¹⁶ Heđáho wí'ná táye úvít'aywó'diháätsi'amí, heđá wí'ná táyegí'-á úvívíyúusu'áamí, heđiđi handiđi wovâyhehkháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondiví yúusu-á únkayđi báyéki únkankoedí. ¹⁷ Yóesiví tukhe'bi únmuu'í, Elijah gin nakháwá'í t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewánbo kaygí'di iyúusu'andi nada'póe wí'íkwa'namípidí, heđi poeyedá pí'ge paayo ee nange kwan wánbo wíđiyemupi. ¹⁸ Heđi wíyá iyúusu'an dihayđá, Yóesidí báyéki kwan ovâyeyemu, heđi wíyá dínháäwípayeđee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tí'úuwín páadé'in, ná'in ní'gedi úvíví'ánshaa'amí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihänge'andi, heđi wíyá to'wíđi óebundá, i to'wíđi ná'í it'aywó'nandi' óebundi óekhąge'nan iví háą únmuu'í péyégepiye wí'únmu-ípidí, heđá Yóesidá iví báyéki t'aywó'di únmuu'í' ónyáa'amí.

* 5:12 In Huđiyo wíđida'pí Yóesiví kháwá ditún'í'in, hewánbo Yóesi-á háä t'áhkí íkhiyé'í namuu, heđiđi makówa-á ná'í oepáa k'ayđá í'gedi dívíví'máđi ta'gendi Yóesiví'gedi dívíví'máa'in nathayk'óe.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i?, hedí nã'in ta'nin wáyta'do? un t'owa Jòesi Tádádí wováyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'i nange eejé: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedí t'owadí wováykhépiye, hedí nää ná'i nan deejé iwadekw'ó. ² Jòesi Tádá hán'oebo ho únghanginnándi undá ivi'in ípuuwi'in wováyde'man, hedí ivi Yá'dáa'i P'oewaahâadá wováykhâge'do yá'dâa'in ípuuwidí. Wováyde'man hedânho Jesus Christ bín'a'ginnamídí hedá ivi ún'p'oe ich'áa'i'dá wováy'owéedi-ídí. Jòesi Tádádá ivi sigisehkaná báyékiho wováymääni hedá wováykhâge'nami ánsahaaginpídíbo? Ikwonídi.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i' dípákhâymaa'in

³ Gínkhây'á? báyékiho Jòesi Tádá áy'kú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu. Hânho na'ínbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ ówáywówápaadi na'in wá' wówátsi ts'aamin dímagi. Hedího nää-á ná'in wówátsi áy'maadí na'in giwó'onpoe'odí gitsíkha háa Jòesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá ivi áy wí háäwí ováyjoe'an waagibá, oe makówá Jòesi Tádádí háäwí na'ingí' dindenkw'ódi' dípákhâymaa, hedí ná'i-á hánhay wánbo wínakayjee-ípi, háa wínapedee-ípi, háa wínaháani'pi. ⁵ Jòesivi'piye' úviwáyunde'ho ivi kay únmuu'i'dí wováy'áyíngikhâymaa owáy i' t'á'ge'i thaa napówá píhay. Hedí i' thaa-á hádídi i'dí wováy'aywonkhâymaa'in nakeepúuwi. ⁶ Hedího nää úvihilchanná'vé-i tobáháa t'ámáge háäwí ún'poe'ó wánbo wováy'tayi'nídí, hedí iwediho wí háa táhki bín't'òephadénde wánbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dáytayinde', dínhanginpúuwidí háa háäwí híwóhpí' i-ádi nawóemuu háa joe. Hedí hanbá ná'i háäwí khaa'i-á ún'poe'ó unbí wáyü wováy'tayi'nídí, hedânho nakeepúuwidí háa ta'gendi úviwáyunde'in háa joe. Hewánbo unbí wáyü-á ná'i óedóvi shánki wánbo únchä'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewánbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan díhayádo unbí wáyü únmuu'i' únta'yindi i'dí wováy'tu'amí híwó' úvi'annin, hedá he'ennindá wováypa'i, hedího kw'áye wováykw'óeni. ⁸ Undi Jesus bínsígi tobá wáymúu wánbo bínmú'pí wánbo'. Hedí tobá nää bínmúndepí wánbo' ivi' piye úviwáyunde', hedá iwedi hânho-á íhichan. Unbí híhchandá báyéki únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuu' di ihay hí'á wí'únkw'óhpí bínthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedí unbí wáyü únmuudiho únhanginná wováy'aywoeni'in.

¹⁰ Hân'oe in Jòesi Tádávi tukhe'min áyíngidi dívihá'ó shánki dínhanginnáani' di háa Jòesi Tádádí t'owa ováy'aywonde i'gedí, hedí i' háäwí híwó'di Jòesi Tádádí wováypá'í' o i'gedá dívihé'ó. ¹¹ Christ-ví P'oewaahâa inbí pí'ná khor'jé dáymáa'i'dího ováy'tu'an Christ-ví'gedí háa únpuwagi'ó'in wa'di ún'póepídíbo'. Ováy'tu'an Christ it'òephadekhâymaa'in, hewánbo tí'úgedí báyéki hay'i napuwagi'ó, hedího hânho dívís'ó'dinde dínhanginpúuwidí háädi hedá hádídi ná'i háäwí napuwagi'ó'in. ¹² Hewánbo Jòesi Tádádí ováy'thayyan ná'i háäwí i'gedí dáyta'nandi-á ingí' wídínmuup'i'in, hewánbo ungi'-án. Ná'i háäwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wánbo hânho dida' i'gedí shánki dínhanginpúuwi'in. Hedí nää ná'i thaa eejé i' Yá'dâa'i P'oewaahâa makówádí dín'sandi'di wáy-á to'wên wá' ováykhâge'nann Jòesi Tádávi híwó'di tun wováy't'òe'amídí, hedí indá hanbá wováy'tumáa háa Jòesivi hân'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jòesidi dítumáa gínkhây'á' yá'dâa'in wówátsi áyhúuwi'in

¹³ Hedího in únkhây'á? íkhây'múuni'in ta'ge úvi'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bín'áyíngi'amí, hedá pín ta'gedí ítsíkhakwoní i híwó'di háäwí bín'hoeni'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'áadi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jòesi Tádávi áy ímuu, hedího háa natsónpóe waagi úvikanhúuwi. Wa' Jòesi Tádá bín'taapídíbo háa íwánpicháa waa úvi'an, hebo nää-á ha'wáa unbí wówátsi wíwínhúuwi'pi. ¹⁵ Jòesi Tádá yá'dâa'ida' namuu, hedí i'dí wováy'tuhkannan ivi'in ímúunídí, hedího nää-á háädi wánbo t'áhki yá'dâa'ida' úvikanhúuwi. ¹⁶ Ivi ta'nin diwe ivi hí' únmuu'i' ginnán únta'muu:

Naa yá'dâa'ida' omuudi un wá' únkhây'á' yá'dâa'inda' ímúuní'in.

¹⁷ Jòesi Tádávi'piye úvjúusu'odí bín'tu'ó "Nanbí Tádá" gin, hedí i-án namuu i' únghanginná'di' háa na'in t'owa wí'ínbo ivi'ó'in, hedího handá' dímaadi wí'ínbo ta'gendi dítu'ó' háa híwó háa híwóhpí ivi'annin. Hedânho wa'di nää oepáa k'aydi íkw'óndibo únkhây'á' unbí wówátsi bín'húuwi'in i' bín'a'ginnáadi. ¹⁸ Unbí hehääwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dáyhonnin wídínchá'muupi, hedí iwedibáho in íwáhpóe unbí wówátsi hanbá bín'húuwi'in. Hewánbo híwó únghanginná háäwídi nawá'áamuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'áni'ndí hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwínhúuwi'pídi. I' háäwí nawá'áamuu'i-á kwák'u ts'á'i háa óedo wínamuupi. Ha'bi háäwí-áho hanwaapídíbo nahánde'. ¹⁹ Hewánbo Christ-á ivi ún'p'oe únchä'muu'i' ich'áa'i'dí iwá'áa. I-á wí k'úwá'ay ts'á'ida' nataamuupi'

waagi⁷bá namuu. * ²⁰ Wa⁷di Jôesi Tádá ná⁷i nan oepáa ikhíjépidíbo Christ óede⁷man nachuu-ídí, hewânbo náá i⁷ t'á'ge⁷i thaa napowa⁷ä⁷ ihaydiho náá oepáa k'aydi napówa gin ungi⁷ i'amídi. ²¹ Hedi Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádávi⁷piye úviwâyunde⁷. I⁷dá Christ nachuu wânbo óewâywópaa hedá hay⁷i namúunídi óesóge. Hediho náá-á Jôesi Tádávi⁷piye úviwâyunde hedá ítsikha háa i⁷di ungi⁷ wovâykhâymaa⁷in.

²² In ta⁷gen háhkan namuu⁷in ho bin⁷a⁷ginnandi unbi t'aywó⁷di únmuu⁷i⁷ wovâyjáa⁷an, hediho náá-á únko⁷di ta⁷gendi unbi tí⁷úuwin páadé⁷in binsígi-ídí. Hediho úvíkhää-i pín ta⁷gedi binsíghúuwídi. ²³ Wiyá i⁷âypu⁷yä waagibá ípóe, hediho náá-á i⁷ to⁷wí hánhay wânbo nachuu-í⁷pí⁷ví áy ípóe, wí to⁷wí nachuu⁷uví⁷indá joe. Ginho únpo⁷e Jôesi Tádávi⁷ tun bínwâyundé⁷idibo⁷. Ná⁷i tundá wówá⁷i-á hedá na⁷egópoe⁷opi⁷-á namuu, Jôesi Tádávi⁷ ta⁷nin diwe nata⁷muu waagi. Ginnân natú⁷:

²⁴ I⁷ ahkónuwi táa nakhangí⁷o waagibá, t'áhki t'owa-áho diháani, hedá t'owavi sa⁷wó⁷di háäwi-á wá⁷ dínkhangí⁷o, i⁷ póvi táa jáa nasô⁷i⁷ naháani waagi⁷bá, gá i⁷ táa-á nat⁷a⁷dán, i⁷ póvi-á nawánpithanáde⁷.

²⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jôesivi tundá há⁷to hánhay wânbo úngháani. Hedi ivi hí⁷-á wovây⁷t'óe⁷andi-áho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'áhki yá⁷dáapíkan bínjoe⁷amí. Wí⁷úvíhójo⁷amípi, paa dívíjánúmaa⁷in waaginbá wí⁷ímúunípi, wí⁷íthúut'óenípi, hedá pí⁷wémbí⁷gedá wí⁷úvíjánákihi⁷má⁷ve-ípi. ² Wí hínchä⁷i ay nats'an⁷aypu⁷yä i⁷ nawáap'oda⁷ waagibá, un wá⁷ únkhây⁷ä⁷ hânho ídä⁷i⁷in Jôesivi tun íhápúuwí⁷in. Ivi tundá yá⁷dáa⁷ída⁷ únmuu, hedá ná⁷i tundá unbi pí⁷ná⁷khó⁷jé únkw'óndi wovâykhóekhúumä⁷, hediho bínhógidá unbi wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây⁷aywoeni. ³ Háäwi nak⁷áagi⁷i bínndáadi híwó⁷di namuu⁷in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá⁷ háa Nanbí Sedó Jesus unbi⁷piye hânho híwó⁷di namuu⁷in.

Háawin Jôesi Tádávi t'owa dimuu i⁷gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówá⁷i k'uu waagi⁷bá namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi⁷an wânbo Jôesi Tádádi óede⁷man, hedá Jôesi Tádági⁷-á báyéki nachä⁷muu. ⁵ Un wá⁷ wówátsi wovâymgidiho wówá⁷i k'uu waaginbá ípóe. Hediho Jesus-ví⁷piye úvíhäädi-i, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oeqaaháa iwe ithaayé-ídí. Hedi iwe un Jôesi Tádávi⁷piye úvipimági⁷indá owhá⁷ waaginbá ímuu, hedi in Hudíyo owhá⁷ háäwi Jôesi Tádá óemä⁷ waagibá, undá háäwi unbi pí⁷ná⁷khó⁷jé bínmaa⁷i-á bínmä⁷, hedi Jesus Christ-di wovâykháge⁷dodi ná⁷i bínmä⁷i⁷dá Jôesi Tádá óehíhchando⁷. ⁶ Jôesi Tádávi⁷ ta⁷nin diwe ná⁷i tun únta⁷muu háa i⁷ Christ-ví⁷gedi natú waa:

Bít'óeyan, naadi wí to⁷wí dóde⁷man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymaa. *

I-á wí k'uu tehpaa bé⁷dí shánki natáy⁷i waagi⁷bá namuu.

To⁷wén ivi⁷piye dívíwâyunde⁷indá há⁷to dichanpúuwí híwóhpi⁷piye dívíwâyunde⁷in.

⁷ Hediho un ivi⁷piye úviwâyunde⁷ing⁷ i-á báyéki nachä⁷muu, hewânbo in to⁷wén dívíwâyundepí⁷ing⁷-á ná⁷i in ivi⁷gedi nata⁷muu:

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa⁷in waaginbá-á dimuu.

Hedi tobá ná⁷i k'uu dáyjoegi⁷an wânbo

i-á i⁷ k'uu ee tehpaa bé⁷dí shánki natáy⁷i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná⁷in wá⁷ Jesus-ví⁷gedi nata⁷muu:

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu,

t'owa iwe dip'íde⁷dedi dikanunde⁷.

Ha⁷wáa dínpo⁷o Jôesi Tádávi⁷ tun únmuu⁷in wí⁷dây⁷a⁷gindopídi, hediho i-áho natú nakhây⁷ä⁷ gin dínpuuwí⁷in.

⁹ Hewânbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádi wovâyde⁷mannin ímuu. Undá owhá⁷ i⁷ tsondi hay⁷ídi wovâykw'ódi⁷in waaginbá ímuu. Undá in to⁷wén Jôesi Tádádi in wé⁷gen t'owavi⁷wedi wovâywi⁷e⁷in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádávi⁷indá⁷ ímuu, hedânho i⁷ shánki he⁷endi háäwi i⁷an ní⁷gedi wé⁷gen t'owa bínhangin⁷annamídi. Jôesi Tádádânkun wovây⁷tuhkánan ivi⁷in ímúunídi, hedi khun diwedi wovâywhahógidi ivi sa⁷wó⁷di kohthay iwe wovâykw'ódi.

¹⁰ Wáymúu Jôesi Tádávi⁷ t'owa wí⁷muupiwán, hebo náá-áho ivi⁷in ímuu. Wáymúu-á Jôesivi sehkaná wí⁷intaapíwán, hewanbo náá-áho únhanginná ivi sehkaná wovây⁷magí⁷in.

Unbí wówátsi Jôesig⁷dá⁷ bínhúuwí

* **1:19** Wén k'úwá⁷äy gi⁷min in Hudíyo t'owa dáyhánunde Jôesi Tádá óemäänídi hedânho inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i⁷ ovây⁷owóejé-ídí. * **2:6** Zion-dá Jerusalem bú⁷án namuu.

¹¹ Un naadi wáysí'í'indá, náá oepáa k'aydi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupi, náwe háy tákíidá'mán ípíyéthaa. Hedânho kay'índi wáytumáa, ná'í yá'dáapíkan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichaađi hânho dikanda'í-áho wí'úví'áamípi. Gi'bi hááwí-á unbí háa-áđi ihânbo'.
¹² Undá ná'in t'owa Jôesivi'piye divíwáyunde'pí'inbí jáa lji', hedího yá'dáa'í wówátsida' bínhúuwí'in únkhây'á'. Gindídiho tobáháa híwóhpi úví'o'ín ditú' wánbo', in híwó'nin úvíkanhonin dáymúuní, hedího owáy Jôesi dínpówa íhaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

¹³ T'áhki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwon'ín únkhây'á', hedí gindídi Nanbí Sedó Jesus bínhíhchannamí. Háa í' nangewi kw'áye'í tsondi namuu'í' natsonpoe'o waa úvíkanhúuwí, ¹⁴ hedá in wé'gen tsonnin wá' bint'óeyaaní, gá indáho ná'í kw'áyewi tsondidi ováykw'ódidán in t'owa yá'dáapíkan diví'o'ín ováyтуhcháánú-íđi hedá in t'owa yá'dáa diví'o'ínbí'gedá híwó divíhée'amíđá. ¹⁵ Jôesi nada' híwó úví'áamí'ín hedânho t'owa ánsshaapí'ín dimuu'ín hedá háa divíhí'máa'ín dínhanginnáhpí'ín dimuu'ín háabo híwóhpi' wíđáymá've-ípi unbí'gedí ditú'úníđi. ¹⁶ Undá pan wí'imuu'ipí, hedího pan dimuupí'ín waagi in unbí wówátsi bínhúuwí. Hewánbo ima'p'á'nin íwánpimuuđibo wí'í'áamípi únkođi'ín áyíngipíđibo yá'dáapíkan úví'áamíđi. Náá-á Jôesivi t'óe'ín ímuu, hedího í'gí'đá' unbí wówátsi bínhúuwí. ¹⁷ T'áhki t'owa bín'a'gínhúuwí. In méesate'ín tí'úuwín páadé'indá bínsíghúuwí. Jôesi-á bín'a'gínmááni. Hedá i nangewi kw'áye'í tsondi namuu'í wá' bín'a'geeni.

In pant'óe'in Christ-ví t'óephade iwedi diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'óe'ín ímuu'ín, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'óeni tobáháa wóváytsónmáa wánbo'. In t'áhki bín'a'geeni, in híwó'nin dimuu'ín hedá in ún'p'oe kháapí'ín dimuu'índa'ba joe, hewánbo in t'ayjaa'ín dimuu'ín wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpi'ín wí'úví'anpí wánbo wóváy't'óephadekannandáho', Jôesivi'gedí úví'ánsshaamadí ná'í wákhkan wóváy'andi' úvíyáá'andá, Jôesi-á undáđi nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yá'dáapíkan úví'óđi wóváywháđidi úvíyáá'andáho', ú'gedí wí'úvíjèngihée'amípi. Hewánbo tobá híwó úví'o'ín wánbo wóváy't'óephadekandodáho', hedá úvíyáá'andá, Jôesi Tádá undáđi nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádáđi wóváyтуhkánnan íví'ín ímúuníđi hedânho bint'óephade wánbo úvíyáá'amí'ín íhápúuwí, gá Christ wá' ungi' it'óephadeđán. Gindídi wóváyjéye háa únkhây'á' úví'áamí'ín, hedí íví ahtaa í'gebá ímú-í. ²² Christ wáymúu wánbo wí'it'aywó'nanpí, hójo wánbo íví sóphogedi wí'únpeepí. ²³ Jánáki óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ováyтunúu'anpí. Óet'óephadekannan dihaydá wínatúhpi t'óephadeđibá ováy'wáywá'áa-í'ín, hewánbo Jôesi Tádáví mangle wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáđa mángo ta'ge natú'dán háa híwó háa híwóhpi wí to'wí í'o'ín. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtágek'ú'đi íví tú'đi nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu íhaydá na'ín wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweje-íđi, hedího náá-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'ín gínkhây'á'. Christ-ví wákhandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedeje'ín waaginbá ímuuwán, hebo náá-á unbí áyí'divi'piyebá íwáy'pówa, í'đá unbí háa wóváy'áyi'do'.

3

Háa in dikhóhtsaqkw'ó'nin dínkhây'á' dithaan'ín

¹⁻² Un kwiyá' íkhóhtsaqkw'ó'nindá wá' wáyту'amí, únkhây'á' unbí sená'bí khómapho'đi íkwon'ín. Mađi wáy wên sená'dá Jôesi Tádáví tun wí'ónwáyunde'pí, hewánbo Jôesi bín'a'gínkođi yá'dáa'ín ímuuđá, unbí wówátsi wóváy'múuní, hedí gindídi tobá undá háabo Jôesivi'gedí ítuhpí wánbo in wá' mađi íví'nápiye divíjäänú-í. ³ Wí'úvíkháa-ípi shánki sa'wó'nin ímúuníđi unbí pho' hânho bínkođi'odibo', háa býéki hááyi óeđodi napa'andi úvítóe'odibo', háa nachá'phú'í' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'áamívi'wedí unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwe yá'dáa'ín ímúuní. Gindíđán shánki sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jèngínpiđibo hedá hangínpi híwó bínhondi, gindíđá hááđi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, ná'í-á shánki ígí' únchá'muu. ⁵ Gindíđankun in hán'oe'ín kwiyá' Jôesivi'piye divíwáyunde'ín sa'wó'nin waaginbá dimuu, unbí sená'bí khómapho' dikw'óndi. ⁶ Sarah wá' ha'wáa íkanhon. Íví sedó Abraham ónt'óeyande', hedí óetu'o' íví tsondi gin. Hedí náá undá yá'dáađá' úvíkanhondáho hedá khunwóeda'gínpiđibo jashagínpiđibo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yún ímuu waagibá napúuwí.

⁷ Un sená' íkhóhtsaqkw'ó'nin wá' únkhây'á' híwó'di hangintandi unbí kwiyá'dáđi íthaan'ín. Indá un waagi wíđikaypi, hedá wá' in wówátsi nahándepí'ín Jôesi ímá'ín indáđi wé'ge bínkhonkháymáa, hedího únkhây'á' bín'a'geeni'ín. Híwó bínmá've-í hedânho híwó únkoedí-íđi wé'ge indáđi úvíjúusu'amíđi.

Híwó íví'áamí tobáháa dí't'óephadekando wánbo'

⁸ Hedá náá-á t'áhkiđibo-á wáyтуhkankháymáa, únkhây'á' wéhpée ánskaa'índa' ímúuní'ín, wí'ná táyeví'piye itaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'ín ímuu'ín waagibá úví'má've-í, wí'ná

táye úvisehkanähúuwí, hedá wí'íjengit'óenípí. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovâyuntúu'andi, híwóhpi'díabá wíwínwáywá'áa-ípi, hewänbo Jöesi bindaa'amí híwó ón'amídí. Hannänkun Jöesidi wovâytu'an úví'áa'amídí, ivi'in ímúunídí wovâytu'khánnan dihaydí, hedänho un wá' híwó í'dí wovây'áamídí. ¹⁰ Ivi ta'nin diwe ginnän únta'muu: Wí to'wí ivi wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'í'

hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkhây'áhpí yá'dáapi tun ihée'amí'in
hedá wínahó'ot'óenípí.

¹¹ I' yá'dáapi' namuu iwedi ijáa'amí'in únkhây'á' hedá í' yá'dáa'í namuu'ida' í'áamí.

¹² gá Nanbí Sedó Jöesidi in to'wên in ta'ge'in p'óe í'ge dimännin ovây'áyí'dodän,
hedá inbí júusu-á háädi wänbo t'áhká ovây't'óeyande',
hewänbo in yá'dáapi díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

¹³ Ta'gendi úvíkhäädédi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywa'amí? Hedän joe. ¹⁴ Hewänbo tobá híwó'dí namuu'ida' bín'o wänbo t'owadi wovây't'óephadekandodáho', undáho híhchan bínshaa-í. Hedího ha'min t'owa wíwínkhunwóeda'ípi hedá wáhpahde wí'úví'áyngimááni. ¹⁵ Hewänbo unbí pí'ná k'ó'jébo Christ bín'a'ginmääni, hedänho í-á unbí tsondí únmuunídí. Hedí to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkhây'á' íkhâymuuní'in bínthayyámídí. Hewänbo t'ayginpídibo-á a'gindibo-á bínhée'amí. ¹⁶ Háädi wänbo t'áhkí únkhây'á' unbí pí'ná k'ó'jé únhanginnáani'in yá'dáada' úvíkanhonin, hedänho wí to'wí jänákí unbí'gedí ihée'an wänbo nawóeda'púuwí ivi hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyunde yá'dáa'in wówátsi bínhondän. ¹⁷ Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'óephade únpuuwí'in Jöesi natúdáho', ná'indá shánkí híwó'nin namuu bín't'óepahadé-íví'wedí yá'dáapi úví'o'in namuudi.

¹⁸ Wí'ún'óede-ípi Christ wá' óet'óephadekannannin. Í-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpi'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wáymuuda' nachuu nanbí t'aywó'dí ginmuudi hedänho Jöesi Tádáví'piye díkáani. Hewänbo tobá ivi tú' ónhay wänbo ivi p'oweaqahá-á wówá'í únmuu. ¹⁹ Ivi p'oweaqahá-á in wé'gen hán'oe dihánninbí p'oweaqahá'ví'piyebá namáa, indá dipankw'ón waaginbá dimuu, hedí Jöesi Tádáví hí' ovâyhangin'ánnan. ²⁰ Há'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah í' kophé hay'í' ipa' ihaydi, Jöesi Tádá in t'owa-ádí býékí iyää'odi ovâytsikha'máa ivi'piye dívíwâyú-ídí, hewänbo wídívít'óeyandepl. Hedänkun wên cháädida' t'owa í' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'óeké' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. ²¹ Hedí há'í p'oe-á í' p'oe wovây'óp'oe'andi' waagi'ba namuu. Náa-á wovây'aywonde ná'í p'óp'oe'andi unbí tú' kháapi wovây'owídíndéda'ba joe, hewänbo Jöesi Táa binda'máadan wovâykháge'namídí únhanginnáani'í unbí t'aywó'dí únmuu'í wovâyjáa'annin, hedí Jesus Christ nawáywówápédiho wovây'aywonde'. ²² Í-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee, hedí náa-á Jöesi Tádáví ko'díngédi ná'an. Iwediho t'áhkí in makówáwin t'óepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dáymáa'indá t'áhká ovâytsionmáa.

4

Gínkhây'á' Jöesigí'da' nanbí wówátsi áyhúuwí'in

¹ Hedího Christ ivi tú' iwe it'óephadedí, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'á' í'ánshaamúuní'in hedänho shánkí ikay-ídí, hedá íkhâymuuní bín't'óepahadé-ídí. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'í' ivi tú' iwe it'óephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. ² Hedího náa iwedi wa'í náa oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihaydí, í' t'aywó'dí in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'í wí'únkhây'áhpí úví'áamí'in, hewänbo háa Jöesi Tádá nada' waagán úvíkanhúuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jöesi dáytaapi'in díví'o' waagibá úví'owán. Wên tsé waagibá íjiwán, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owán. Íháapoe'owán, hedá wé'gen t'owa-ádá úvíwé'ge'owán bínwánpisuqwa-ídí hedá wíyá ha'wáagi'í t'aywó'dí úví'áamídí. Háäwí bínkhjé'í' unbí jöesi únmuu waa bínchaa'í-á unbí a'gin bínmáwán, ná'í-á Jöesi Tádá nakháapóe. ⁴ Hedí náa-á in t'owa Jöesi Tádá dáytaapi'indáqíba wíyá wí'úví't'aywó'dopídí, indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedänkunho jänákí t'ámáge unbí'gedí dívíhée'o'. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-áho Jöesi Tádáví páadépiye diwin dihaydí í'dí ovâytsika'yáamí háadí gin díví'o'in. Háy napóe ihaydí í-áho t'áhkí t'owa ovâykeekw'óení háa híwó háa híwóhpi díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indáqí. ⁶ Jöesi Tádáví híwó'dí tundá in ho dichuu'in wänbo ovây't'óe'an, hedího tobá ovâytu'khánu'í inbí tú' díncumuu wänbo', t'áhkí t'owa dínpoe'o' waagibá, inbí p'oweaqahá-áho dínwówáyéeni, Jöesi Tádá nawówáji' waagibá.

Gínkhây'á' háäwí Jöesi Tádáví díwá'í' áy'áyngí'amí'in

⁷ Hanwaapíidíbo ná'i nan oepáa nakhangí'o. Hedánkun t'ähki háa úvikanhonnin úv'í'ayingi'amí, hedá íkhâymuúni híwó úv'í'usú'áamí. ⁸ Ná'indá shánki nachá'muu: Pin ta'gedi wí'ná táye úvísíghúuwí, gá t'owa bínsígdá báyéki inbí t'aywó'di bín'owójendegân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'ná táye úvísíghóeni. ¹⁰ Jöesi Tádádi t'ähkiidíbo wí'ínbo magan wovâymägi, hediho ná'i magandi wí'ná táye úvikháge'húuwí. Gindidiho ná'i wovâymägi'í'di híwó úvikanhúuwí, tobá hääwi namúni wänbo'. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'hádi, Jöesi Tádávi tunnân t'owa ovây't'öe'amí. Wí to'wí nat'owakháge'há'i-á únkhây'á' ovâykháge'nami'in gá Jöesi Tádágdân kay óemágdân gin i'amí. Gin úvikanhúuwí t'ähki t'owa dínhanginnáani'di Jesus Christ namuudánkun gin úv'í'o'in, hediho Jöesi Tádá-á kw'áayébo dáymá've-í. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedi ivi tsonkhuu-á hánhay wänbo há'to úngháni. Hamân.

In to'wên Christ-ví'in únmuu'in dáyt'öephadekhâymaa

¹² Un naadi wáysí'ín, tobáháa báyéki bint'öephadededi phaa i'ge imân waagibá íchaa wänbo', wí'ítsikapúuwípi, "Háadan naa gin dínpo'e'o?" Wí'ítúunípi, "Naa o'ân ná'i dínpo'e'o-i-á há'to dínpuúwí'in." Ná'i-á wovây'tayí'nidânho únpo'e'o. ¹³ Undá wí'ínbo hí'íngin bint'öephadede Christ it'öephade waagibá, hediho bíhíhchanpuwawe gin únpo'e'odi. Hedânho wáy wí thaa háyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánki wänbo íhíhchanpuúwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudíbo t'owa jánáki unbí'gedi dívihí'máa wänbo bíhíhchanpuwawe, gá Jöesivi P'oweahháa i' shánki hay'i namuu'i-á undá'íba häädi wänbo t'ähki najidân. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sánmin, háa yá'dáapikannin wí'ímúunípi, hedá wáy-á t'owavi áyngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvitomá've-ípi, hedânho wíwovây'tuhchánut'öephadekannamípidí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví'piye úv'íwáyundediho wovây't'öephadekandoda, wí'íwöeda'-ípi. Shánkidí Jöesi Tádá bínkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovây'tu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jöesi Tádádi t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'öeni'di, hedi ivi t'owa únmuu'in páadé gin ovâykhâymaa, indá ivi k'aygiwín waagibá dimuu. Hedi in ivi'in únmuu'in t'owa wänbo gin ovâykhâymaa'dá, in to'wên ivi híwó'di tun ónwáyundepí'in dimuu'in shánki báyéki kháa'in dínpuúwí. ¹⁸ Jöesi Tádávi ta'nin diwe úntú':

To'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhon wänbo kháa'in dínpuúwí,

hediho to'wên Jöesi Tádá dáyt'a'ginmáhpí'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'ándiki wänbo dáyphaadé-í.

¹⁹ Hedánkun tobá Jöesi Tádá natú wänbo bint'öepaadé-í gin, häädi wänbo t'ähki híwó úvikanhúuwí, hedá ivi mangá pín ta'gedá úvímáani. I-á i' wovâykhájé'í' namuu, hedi háa ivi tun imági waa häädi wänbo t'ähki i'o'.

5

Peter-di ovây'tumakhe'o'in méesate'in tsonnindádi in e'núndádi

¹ Náa-á un méesate'in tsonnindá wáyhée'amí. Naa wá' méesate'i tsondi'ba omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómú' it'öephadededi, hedi naa wá' i' sa'wó'di hääwi Christ-di dipákhâymaa'í donkhonkhâymaa. Hedânho pín ta'gedi ná'i wáy'tukankhâymaa: ² Jöesi Tádávi t'owa unbí mange bínmaa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áy'ínin waaginbá-á ímuu. Hedânho bín'áyingihúuwí únwánpikhây'á'díq'á'ba joe, hewänbo ída'dân. Wí'íchá'h'at'aa-ípi, hewänbo híhchandi bínkháge'nami. ³ In to'wên unbí mange wovâymägi'in bín'áyingi'amídi wíwíntsonchánumá've-ípi, hewänbo un wovây'múndéi háa íthaa waagidi bínjáyye-í híwó inbí wówátsi dáyhúuwí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áy'í'di p'ó'dé'dí' waagi'ba namuu. Hedi híwó igí' úv'í'öemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'í' bínhóeni, há'i-á hánhay wänbo sa'wó'di namúni hedá há'to naháni. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánki ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovây'tu'an waa bint'öeyaaní. T'ähkiidíbo háa wí'ná táye úv'í'o'in jéngingínidíbo bín'amí, gá Jöesi Tádávi ta'nin diwá ginnân úntú'dân:

In dijéngit'öe'indá Jöesi Tádádi ovâyjoegi'o',

hewänbo in dijéngit'öepí'in dimuu'indá ivi sígísehkaná-á ovâymä'.

⁶ Hedánkun Jöesi Tádávi páadépiye áagé úv'í'pikw'öeni, gá ivi tsonkhuu-á báyéki hay'in únmuudân, hedi híwó' dihaydi únñándiho i'díbo kw'áye wovâykw'öeni. ⁷ Báyéki áyngi bínmáadá wí hé un bín'íhon waagi'ba namuu. Hewänbo ná'i áyngi-á Jöesi Tádávi mange bínjoe'amí, hedânho i'di wovâyjáa'amídi, gá i'dá wovây'áyingi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyngidi íyèni, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hánbi únmuudân hedi häädi wänbo t'ähki ítséemáa wovâywa'amídi. Wí khân naháhséndi wí to'wí óek'o'ídi natúwáy'i waagi'ba namuu. ⁹ Wíwínmáani'ípi i'di wovây'taanídi, hewänbo pín ta'gedi Jöesi Tádávi'piye úv'íwáyú'bé-í. Wí'ún'öede-ípi náa oepáa k'aydi t'ähká wáy-á t'íuúwín páadé'in únkw'ó'nin un waagibá t'öephade dáyphadé'in dimuu. ¹⁰ Wí

hây tãhkíḍá?mân bînt'ôephadekhâymáa, ihayḍáhá? Jôesi Tádádíbo hãäwí úntáy?i t'ãhkí wovâymãäni, i'ḍi wovâyteḡḡikwînukhãḡe?namí, wovâykay?amí, heḍá wên tepú waagi?bá unbí wówátsigi? wovâymãäni. Jôesi Tádá-áho t'ãhkí iví sigísehkaná na?in dímä?i namuu, heḍi idá wovâytuḡhkanán iví?in ímuunídí he?ennin wovâypaa-íḍi, i-á hãnhay wãnbo t'ãhkí báyéki hay?i namuu waagibá. Christ-áḍi wí?ḍá? ímuuḍiho ná?in únpoe?o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, heḍi iví kay-á hãnhay wãnbo wí?únhãndepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu?an

¹² Silas-dá naa díkhãḡe?nan ná?in ta?nin?ay wãyta?namídí. Naa dínhanginná i-á nanbí tí?úu páadé?i gínmuu?in hãäḍi waa háa únhây?ã? waa ikanhondi?. Naadi wãyta?do wãykweweaaßenwaatu?amídí, heḍá hãyú naa dínhanginná?nin Jôesi Tádávi ta?gennin sigísehkaná i?ḡedi wãytu?ãamídá, heḍiho teḡḡi t'aagi iwe úvítsaasa?í.

¹³ In Babylon bú? iwe?in méesate?in t'owadi inbí sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádáḍi ovâyde?man. Mark-di wá? wovâysengitu?an, i-á naví ay dínmuu waagibá dóçhaḡ.

¹⁴ Wí?ná táye úvisígísenḡitu?ãamí. Un Christ-ví?in ímuu?indá ánsaaginpíḍibo? íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Itá'nannin

John itá'do' i to'wí In Tụụ kin nakháwá'ívi'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'ívi'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tụụ kin nakháwá, hedá in wówátsi napáyí'i-án namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á áypimú', hedá na'inbí mandidá áytáge. ² Ná'i nawówátsipáyí'i' nakeepóe ihaydi áymú', hedá háa ívi'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa áyt'óe'o'. Ná'i in wówátsi nahándepl'in napáyí'ívi'gedi wáytumáa, i-á Yóesi Tádá-ádi na'án, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Háa áymú'in hedá háa ívi'wedi git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedáho un wá' úhhanginpúwídi, hedá undádi na'indádi na'inbí wówátsi wé'ge áyhúuwídi. Hedi ta'gendi Yóesi Tádá-ádi hedá ívi ay Jesus Christ-ádi na'inbí wówátsi áyhon. ⁴ Hediho ná'i hááwi í'gedi unbí'piye' wáyta'do' hedáho un wá' t'áhkí híchhan bínmá've-ídi.

Yóesi Tádá-ádi gimuuđá há'to ívit'aywó'kanhúuwí

⁵ Ná'i hí' náa wáytukankhâymaa'i-á Yóesi Tádávi ay Jesus Christ-vi'wedi git'oe'i namuu. Yóesi Tádá-á wí kohtay waagi'ba namuu, hedá wáyge wánbo wí'únkhúunáhpí. ⁶ Yóesi Tádá-ádi na'inbí wówátsi áyhondi gitúđáho', hewánbo wa' t'aywó'di í'gebo gimándáho', ívíwánpíhóeyó'o', hedi khúu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'áyhonpí. ⁷ Hewánbo nakohthayná' ní'ge Yóesi Tádá na'án diwe giyidáho', undádi na'indádi na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá ívi ay Jesus-vi' ún'p'oe ich'áa'ídi dí'owídi na'inbí t'aywó'di t'áhkí dinya'a'o'.

⁸ Na'in wén t'aywó'nin wánbo wí'áymáapí gin gitúđáho wí'bo ívípíhóeyó'o', hedá na'inbí pí'ná khó'yé-á in ta'gendá wí'áymáapí. ⁹ Hewánbo Yóesi Tádávi'piye' ívit'aywó'diháätsi'andáho', ídi na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-i, hedi i yá'dáapíkan ívi'andi' dinya'a'amí, gá ívi tų imági waa í'odán, hedá i-á híwó'da'ba í'o'. ¹⁰ Yóesi Tádá ho natú na'in t'owa t'áhkí ívit'aywó'do', hediho wáymú wánbo wí'ívit'aywó'nání gin gitúđáho', kindidá Yóesi Tádá íhóeyó'an waagibá gitú', hedá ívi hí' na'inbí pí'ná khó'yé wí'áymáapí.

2

¹ Navi áyyáá, ná'i hááwi í'gedi wáyta'do' hedáho wí'úvit'aywó'námipídi. Hewánbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'án Yóesi Tádávi páadépiye' ígi' í'aywondaa'amídi, i-á Jesus Christ i t'áhkí híwó'di namuu. ² Hedi i-án ívi wówátsi imági na'inbí t'aywó'di dín'owóyé-ídi, hewánbo na'inbí'đa'ba yoe, t'áhkí t'owavi t'aywó'di dínmuudán.

Yóesi Tádá áytaadá ívi tsontųú áy'a'ginnami

³ Hándídan gínhanginnání ta'gendi Yóesi Tádá áytaa'in? Gá ívi tsontųú únmuu'i' áy'a'gindodán. ⁴ Wí to'wí Yóesi Tádá óetaa gin natúdi hewánbo ívi tsontųú wí'ón'gindopídi, i-áho wí hóeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ívi pí'ná khó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewánbo to'wídi Yóesi Tádávi tų únmuu'i' ón'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegi, hedi kindidán gínhanginná i-ádi gimuu'in. ⁶ Hewánbo to'wén ditú'nin Yóesi Tádá-ádi dimuu'in, indá dínkhây'á' inbí wówátsi dáyhúuwí'in Christ ívi wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wáyséegi'in, ná'in tsontųú natú'nin íviséegi'úuwí í'gedi wáyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadéđibo bínmá'in namuu, i hí' ho í't'oe'ibá namuu. ⁸ Hewánbo ná'in tsontųú náa wíyá wáyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá áy'a'gindodáho i khúu nakhanmán waagibá ginpó'dán, hedá i kodí'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsontųú-á i'a'ginnan, hedá un wá' bín'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohthayná' ní'ge ívi wówátsi ihon gin natúdi, hewánbo ívi tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khúu í'gebo nayi'. ¹⁰ To'wén ná'in tí'úuwin páadé'in dáyseegi'in, indáho nakoná' ní'ge diyí', hediho inbí pí'ná khó'yé háábo in ta'ge'in p'íwe iwedi ováyhange'amí'i' wíđáymáapí. ¹¹ Hewánbo wí to'wí ívi tí'úu páadé'i' it'aydá khúu iwebo na'án. I-á khúu í'ge nayidi wí'úhhanginnáhpí wépiye' namánnin, gá wí tsí't'aa'i' waagibá únkhúunándán.

Háa in wé'ge'in t'owa Yóesi dáytaapí'in inbí wówátsi dáyhon waa in t'owa i dáyseegi'in wíđínkhây'áhpí ováyhí'amí'in

¹² Navi áyyáá, naadi wáyta'do' gá Christ í'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i' wováy'owóyéđán. ¹³ Un tádá'indá, naadi wáyta'do' gá i to hán'oe ts'anpáadébo nayi'i' bintaadán. Un e'núnda, wáyta'do' gá i Penísendi ho bint'andán.

¹⁴ Un áyyäá ímuu'in, wáyta'nan gá Yôesi Tádá bîntaadân. Un tádá'indá, naadi wáyta'nan gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bîntaadân. Un e'núnda, wáyta'nan gá undá ikaydân, hedá unbí pí'ná k'ho'yé-á Yôesi Tádávi hí'-á kay'indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípí unbí wówátsi bînhúuwídí háa in t'owa Yôesi Tádá dáytaapi'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yá'dâapi' háäwi indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípí. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehi'andáho Yôesi Tádá pin ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dáytaapi'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwânpichâa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá háäwi t'âhki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí háäwi shánki híwó'di dínmuu waagi dichâadi dívíy'engi'o'. In Yôesi Tádá dáytaapi'innânho ha'wâa díví'o', hewânbo kí'bi tsiyekandá Yôesivi'wedí wína'âhpi. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tádá dáytaapi'in díví'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'âhki ná'i híwó'pí' háäwi kaygi'di dida'-i-á wá' nakhangít'óe. Hewânbo to'wên háa Yôesi Tádá natsonpo' waa díví'o'indá hânhay wânbo t'âhki diwówayéeni.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Navi áyyäá, náäho i t'â'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedí náäbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'â'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owa dá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídimuupídí na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho', na'indádíbo dívíwóyi'níwân. Hewânbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wânbo in diwedí na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewânbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánki híwó'di namuu'ídi i Yá'dâa'i P'oewaahâa wovâymägi, hedího in t'âhki in ta'gen namuu'in únhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nin wáyta'do gá in ta'gen namuu'in únhanginnándân, únhanginnâhpidá yoe, hedá wá' únhanginná wí to'wí in ta'gen natú'di-á wí'hóeyó'opi'in. ²² To-an wí hóeyó'i namuu? Gá wí to'wí natú'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidí. Wí to'wí há'wâagi'i namuu'idá wí'gindíbo Yôesi i Tádá-ádi hedá ivi ay-ádi ovây'oegi'o', hedího Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natú'di Jesus-á Yôesi Tádávi ay wí'únmuupí'in, i-á Yôesi Tádá wânbo ivi pí'ná k'ho'yé wí'imâapi. Hewânbo wí to'wí natú'di Jesus-á Yôesi Tádávi ay únmuu'indá Yôesi Tádá wá' ivi pí'ná k'ho'yé imáa.

²⁴ Hewânbo undá háäwi páadé úvits'anwhâyü ihaydibo' it'oe'i' únkhây'ä' unbí pí'ná k'ho'yé bînmá've-i'in. Han úv'odáho Yôesi Tádá-ádi hedá ivi ay-ádi wé'ge ímúni. ²⁵ Hedí Yôesi Tádávi ay-á ivi tuu imâgi in wówátsi nahândepí'in na'in dipâgít'óe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedí wovâyäa'amí'in, hedânkun ná'in ta'nin wáyta'do'. ²⁷ Hewânbo Yôesi Tádávi i Yá'dâa'i P'oewaahâa wovâymägi, hedá unbí pí'ná k'ho'yébo bînmáa, hedího wí'úntáypi wiyá to'wídí Yôesivi'gedí wovâyhá'amídí, gá i Yá'dâa'i P'oewaahâadá háäwi t'âhki wovâyhá'odân, hedí i háäwi wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hóeyó' wânbo wínamuupí. Hedího únkhây'ä' Christ-ádi wé'ge ímúni'in, háa i Yá'dâa'i P'oewaahâadi wovâyhá'an waabá.

²⁸ Navi áyyäá, háa otú waa Christ-ádi wé'ge únkhây'ä' ímúni'in, hedânho owáy i wiyá nakeepóe ihaydi wí'íkuhóeda'ípídí, hedá wóeda'di ivi'wedí wí'úvikaakwomá've-ípi. ²⁹ Únhanginná Christ-ân híwó'da' i'o'in, hedího únhanginná wá' t'âhki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedí di'âypuyá'in.

In Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádávi áy dímuu

3

¹ Bí'ánshaa'an Yôesi Tádávi na'in báyéki díséegi'in, hedí báyéki díséegidânkun ivi áy kin dítu'o'. Hedí ta'gendi ivi áy-ânkun gimuu. Hedího in to'wên Yôesi Tádá dáytaapi'in dímuu'indá wídínhanginnâhpi háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnâhpidí. ² Un wáyséegi'in, tobá náä Yôesi Tádávi áy gimuu wânbo', wa'di wínahanginnâhpi háawin gípuwagít'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'äá ihaydá i waagi'inbá gípúwi, gá ta'gendi háawi i namuu waagi áymúnidân. ³ To'wên t'âhki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dáysíkha'máa'indá yá'dâapikan t'âhki iwedí dívíyáa'o', háa Christ iwedí iyáa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi áy únmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

⁴ To'wên t'âhki díví'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi tsonttu dáyyoegi'o', hedí ivi tsonttu ónyoegi'andáho t'aywó'ninhu namuu. ⁵ Únhanginná Christ ho náä oepáa k'aydipiye' na'äá'in t'owa t'âhkívi t'aywó'di ovâyäa'amídí, hedí i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imâapi. ⁶ To'wí wânbo Christ-ádi nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pidá ta'gendi wí'óetaapi.

⁷ Navi áyyäá, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'óe i'ge dímánndá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi únmuu waagibá. Hedího wí'úvímâänípi to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedí wovâyäa'amídí. ⁸ Penísendi páadé iwedíbo' it'aywó'kanhon,

hedihō to'wēn hääđi waa dívít'aywó'kanhonindá Penisendiví'in dimuu. Hedí Penisendiví tsiyekan ònhánú-ídi-ànkun Yōesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää. ⁹ Wí to'wí ta'gendi Yōesi Tádáví'wedí na'aypuýä'i-á wí't'aywó'kanhonpí, gá Yōesi Tádáví'wedí wówátsi ts'aamin ikè'dàn, hedihō Yōesi Tádáví'wedí na'aypuýädi wí'únkoedipí hääđi waa it'aywó'dikanhúuwídi. ¹⁰ To'wēn inbí wówátsi ta'ge dāyhonpídí háa inbí t'úuwīn páadé'in dāyséegipí Yōesi Tádáví'in wídimuupi. Hedí kindidāho nahanginná wé'in t'owa Penisendiví ay únmuu'in hedá wé'in Yōesi Tádáví ay únmuu'indá.

Yōesi Tádáví ay únmuu'in dívíséegimáa

¹¹ Nā'innān namuu in hí' it'oe'in páadé iwedibō': Gínkhây'ä' wí'nā taye ívíséegihúuwí'in. ¹² Wígínkhây'āhpí Cain waagi'inbá gimúni'in. I-á i Penisendiví' únmuu, hedānkun iví t'úu ihay. Hedí háadan Cain-di óehay? Gá iví t'úu-á iyä'dāakanhondān, hewānbo i-á híwó'pída' i'ō'.

¹³ Hedihō t'úuwīn páadé'in, in Yōesi Tádá dāytaapí'indi wovāyt'aydáho', wí'ítsika'yēenípí, "Háadan hēe dít'ay?" ¹⁴ Na'inbí t'úuwīn páadé'in áyséegídiho gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wānbo nā-á in wówátsi ts'aamin áymáa'in. Wí to'wí iséegimáapí'-á wa' chu'i waagi'nbá namuu. ¹⁵ To'wēn inbí t'úuwīn páadé'in dínmuu'in dāyt'ayhonindá t'owa t'akhanu'in waagi'inbá dimuu, hedí un únhanginná wí to'wí nat'owat'akhanut'óe'i-á in wówátsi nahāndepí'in wí'imáapí'in. ¹⁶ Christ iví wówátsi na'in gimuudi imāgi, hedānkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegi namuu'in. Hedihō na'in wá' gínkhây'ä' gíkhāymúni'in na'inbí t'úuwīn páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi áymāānídí.

¹⁷ Wí to'wí híwó' hay hääwí iví wówátsi i'amígi' únkw'ondá, hedí iví t'úu páadé'i hääwí únáydi imúndedí, hewānbo wa'di iví pí'nā khó'yé wínasekhanātaachanpó'pídí óekháge'namídí, tí nā'i to'wí ta'gendi Yōesi Tádáví séegi iví pí'nā khó'yé imāa? Hedān yoe. ¹⁸ Naví áyyä, séegi i'gedi wí'íwānpídhá'i'má've-ípi, hewānbo híwó'di hääwí iví'odibō' áykeeyamí in ta'gennin séegi áymáa'in.

¹⁹⁻²⁰ Hedí in séegi áymáadāho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' áymáa'in, hedá hääđi wānbo Yōesi Tádáví'piye' ívibēe ihaydá áyngípídíbo na'inbí pí'nā khó'yé gíchāā-í. Ma'di wáyýedí gíchāā idi dítuħchānukhāymáa waagi, hewānbo Yōesidá na'inbí shānkí hay'i namuudi na'inbí ánshāa únhanginná, hedihō i-á únhanginná nā'in séegi áymáa'in, i-á hääwí t'āhki únhanginná.

²¹ K'ema'in, Yōesidi wídítuħchānukhāymáapí'in na'inbí pí'nā khó'yé gíchāadāho', iví'piye' ívibēedí há'to gíkuhwōeda'í, ²² hedí hääwí namúni wānbo áydaa'andi-á áyhónde', gá iví tsonťu ay'a'gindodān hedá háa iví'ó'indídá áyhíhchānodá. ²³ Hedí nā'innān iví tsonťu únmuu: Gínkhây'ä' wí ay Jesus Christ-ví'piye' ívīwhāyú-í'in, hedá idá díyon waagibá wí'nā taye-á ívíséegihúuwí. ²⁴ To'wēn Yōesi Tádáví tsonťu òn'a'gínhonindá i-ádí wé'ge dimuu, hedá i-á indáđibá namuu, hedí nā'in gínhanginná gá iví Yä'dāa'i P'owēaahāā dímāgíđān.

In to'wēn dítú'nin i Yä'dāa'i P'owēaahāā dāymáa'indá bintayí'ni

4

¹ Un wáyséegi'in, t'āhki to'wēn dítú'nin Yōesigí' dívihēe'o'in wí'úvīwhāyú-ípi. Páadé bintayí'ni únhanginpúwídí tigú ta'gendi Yōesiví P'owēaahāā dāymáa'in, gá báyekí dihōeyó'in wáyýe t'āhki dikw'ondān, indá Yōesi Tádáví tukhe'min dimuu gin dítú'. ² Wāytukankhāymáa háđídi únhanginnāni'in háa Yōesiví P'owēaahāā dāymáa'in háa yoe: To'wēn t'āhki t'owaví páadépiye' dítú'nin Jesus Christ i nat'owapaa'iví'piye' dívīwhāyunde'indáho Yōesiví P'owēaahāā dāymáa. ³ Hewānbo to'wēn t'āhki Jesus-ví'gedi han wídívihí'máapí'indá Yōesiví P'owēaahāā wídāymáapí. In to'wēn kí'min dimuu'in Christ-ví hānmin waagi'inbá dimuu. Ho wovāytu'un nā'in kí'min dikā'āgít'óe'in, hedí nāa wéngé t'āhki diyihō'.

⁴ Naví áyyä, undá Yōesi Tádáví'in imuu, hedí to'wēn hōeyóđí dítú'nin Yōesi Tádáví tukhe'min dimuu'indá bint'anho', gá i Yä'dāa'i P'owēaahāā unbí pí'nā khó'yé bínmāadān hedí i-á shānkí nakay i Penisendiví'wedí, nā'i Penisendi-á in Yōesi Tádá dāytaapí'inbí pí'nā khó'yé dāymáa. ⁵ Nā'in hōeyó'in dimuu'indá Yōesi Tádá dāytaapí'indá' dimuu, hedānho in wé'ge'in Yōesi Tádá dāytaapí'in dimuu'in waagibá dívihēe'o', hedá in t'owa dāyt'óyande'indá Yōesi Tádá dāytaapí'in wá' dimuu. ⁶ Hewānbo na'indá Yōesi Tádáví'in gimuu, hedihō in to'wēn i dāytaa'indi na'in dít'óyande', hewānbo in to'wēn iví'in dimuupí'indá wídít'óyandepí. Handíđān gínhanginná wé'in in ta'gen dívihēe'o'in dimuu'in hedá wé'in in hōeyóđá' dívihēe'o'in dimuu'indá.

Yōesi Tádá iví ay únmuu'in iséegi, hedānho indá wá' dínkhây'ä' wí'nā taye dívíséegihúuwí'in

⁷ Un wáyséegi'in, wí'nā taye ívíséegihúuwí, gá in séegi Yōesi Tádáví'wedí na'ādān, hedí to'wēn t'āhki in séegi dāymáa'indá Yōesi Tádáví'wedí di'aypuýä, hedá Yōesi Tádá-á dāytaa. ⁸ Yōesi Tádá-á naséegit'óe'í namuu, hedihō to'wēn dāyséegihonpí'indá Yōesi Tádá wídāytaapí. ⁹ Kinnān Yōesi Tádádí dínkeeyan díséegi'in: I-á iví wí' aydā' ún'āndí' isan nāa oepáa

k'aydi piye? hedânho in kodî'nin wówátsi dí máänídí. ¹⁰ Kindidân gínhanginná háawin in séegi namuu'in: Tobá na'indi Yóesi Tádá wí'áyséegipi wânbo, idá na'in diséegidí ivi ay náá oepáa k'aydi piye? isan ivi wówátsi imáänídí na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-ídi.

¹¹ Un wáyséegi'in, há'wáagidi Yóesi Tádádí na'in diséegidânho na'in wá' gínkhây'á? wí'ná táye ívíséegihúuwí'in. ¹² To'wídi wânbo hánhay wânbo Yóesi Tádá wí'óemû'pi, hewânbo wí'ná táye ívíséegidá i-á na'indádí namuu, hedá ivi séegi idi dí má'í-á na'inbí pí'ná k'ó'yé gínsóemá'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yóesi Tádá-ádi wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi ivi Yá'dáa'i P'oweahháa dí mági. ¹⁴ Hedá wá' áymû' ivi ay isannin t'áhkí t'owavi aywondi dínmúnídi, hedího i'gedi t'owa t'áhkí áyt'óe'o'. ¹⁵ T'áhkí to'wên in t'owavi páadépiye' ditú'nin Jesus-á Yóesi Tádávi ay namuu'in, Yóesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hedího giháhpóe hedá ívíwhâyunde Yóesi Tádádí diséegi'in. I-án naséegit'óe, hedí to'wên in séegi dáyhonnindá Yóesi Tádá-ádi dímuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó' pí diví'annin ováykek'w'ódi ihaydi, in séegi na'inbí pí'ná k'ó'yé ho gínsóede wí'gíkhúwóeda'ípi, gá wa' náá oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedán. ¹⁸ Yóesi Tádá áyséegidáho wí'áykhuwóeda'ípi, hedí ta'gendi pin ta'ge haydi i áyséegidí na'inbí khuwóeda' gínyáapo'. Hewânbo áykhuwóeda'dáho ta'gendi pin ta'ge haydi wí'áyséegipi, hedího tuchánu i'gedi íví'ánshaa'o'.

¹⁹ Yóesi Tádádí páadébo na'in diséegi, hedánkun in séegi áymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdi, "Naadi Yóesi Tádá dóséegi," hewânbo ivi tí'úu páadé'i' it'aydáho', wí hōeyó'i namuu. Ivi tí'úu páadé'i' imúnde'i' iséegipídi, há'to Yóesi Tádá óemúndepi' wânbo-á óeséegi-í. ²¹ Hedí ná'in in tsontuu Christ-di dí mági'in namuu: To'wên Yóesi Tádá dáyséegi'indá dínkhá'á? inbí tí'úuwin páadé'in wá' dáyséegihúuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yóesi Tádádí óesóge'i' t'owa ováy'aywoenidí. To'wên ná'in dívíwhâyunde'indá Yóesi Tádávi'wedí ho wíyá dí'áypuyá, hedí to'wên i Tádá dáyséegi'indá, ivi áy wá' dáyséegi. ² Yóesi Tádá áyséegidá hedá ivi tsontuu áy'a'gindodá, handidânho gínhanginná ivi áy wá' áyséegi'in. ³ Hedího ivi tsontuu áy'a'ginhondi áykeeyo ta'gendi i áyséegi'in. Ivi tsontuu-á wáhpshade wí'únkháapi áy'a'ginnamídi, ⁴ gá to'wên t'áhkí Yóesi Tádávi'wedí wíyá dí'áypuyá'indá dínkoeqidân i yá'dáapi' náá oepáa k'aydiwi namuu'i dáyt'aanidí. Hedí na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yóesi Tádádí ivi ay Jesus-vi'gedi ditu'an

⁵ To'wí ívwhâyunde'ídi Jesus-á Yóesi Tádávi ay namuu'in, idá'mânho i náá oepáa k'aydiwi yá'dáapi' namuu'i' óet'ande'.

⁶⁻⁸ Jesus Christ-án náá oepáa k'aydi piye? na'áá'i? namuu, hedí p'oe'di óep'ó'p'oe'an hedá ivi ún'p'oe-á ich'áa. Na'áá ivi ún'p'oe ich'áanidí, p'oe'di óep'ó'p'oe'amídida'ba yoe. I Yá'dáa'i P'oweahháadân ditu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natúkanyidi. Hedího ná'in poeyedi wéhpée tuúda' dáymáa. I Yá'dáa'i P'oweahháa-á i p'oe-á hedá i ún'p'oe-á. Hedí indídi Jesus Christ-vi'gedi na'in díhangin'ándo'. ⁹ Háa t'owadi ditu'o waa ívwhâyunde', hewânbo háa Yóesi Tádádí ditu'o waa shánki gínkhây'á? ívwhâyü-i'in, ivi hí'-á shánki únchá'muudi, hedí idânho ivi ay Jesus-vi'gedi ditu'o'. ¹⁰ To'wên Yóesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'indá inbí pí'ná k'ó'yé dínhanginná háa Yóesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewânbo to'wên Yóesi Tádávi hí' wí'ónwhâyunde'ídi wí hōeyó'i waagiba óepa', háa idi ivi ayví'gedi ditu'annin wídívwhâyunde'ídi. ¹¹ Hedí kinnân Yóesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahánde'íinnânho dí mági, hedí ivi ay áytaadího kí'min wówátsi áymáa. ¹² To'wên Yóesi Tádávi ay Jesus inbí pí'ná k'ó'yé dív'ánnindáho kí'min wówátsi dáymáa. Hewânbo to'wên Yóesi Tádávi ay inbí pí'ná k'ó'yé wídín'ánpí'indáho kí'min wówátsi-á wídáymáapi.

Yóesi Tádádí wówátsi nahánde'í'in dí mági

¹³ Naadi un Yóesi Tádávi ayví'piye' úvwhâyunde'in ná'i t'áhkí wáyta'do' hedânho ta'gendi únhanginnánidí in wówátsi nahánde'í'in ho bínmáa'in. ¹⁴ Hedí há'ádi Yóesi Tádávi'piye' ívibéedi ív'yúusu'amídí, háa nada' waagi'i há'áwi gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yóesi Tádádí dínt'óyande'in. ¹⁵ Hedí há'áwi gida'po'di dínt'óyande'in gínhanginnándi, gínhanginnán wá' há'áwi áydaa'andi' ho dí má'in.

¹⁶ Wí to'wí ivi méesatewi tí'úu páadé'i' it'aywó'dodi imú'di, hewânbo in t'aywó'nin i'o'indá há'min wínamuupídi in wówátsi nahánde'í'in diwedí óeyáa'amídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yóesivi'piye' ónyúusu'amí, hedího in wówátsi óemááni. Hewânbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahánde'í'in diwedí wováyáa'amí'in namuu, hedí naa wó'tú'pi wí to'wí há'min t'aywó'nin i'andi binyúusu'amí'in. ¹⁷ T'áhkí yá'dáapi tsiyekan ív'i-á t'aywó'dida' namuu, hewânbo wên t'aywó'nin nayi' há'min wínamuupídi in t'owa in wówátsi nahánde'í'in diwedí ováyáa'amí'in.

¹⁸ Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'weđi di'áppuyä'indá hääđi wänbo wíđívít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'áyinmáadân, heđiho i Penísendi wí'únkoedipi ovâyhóníđí. ¹⁹ Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ähkí in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendi ovâytsomáa. ²⁰ Heđá wá' gínhanginná Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'ayđipiye' na'ää'in, heđi idi ka'powa dímägi heđânho i ta'gendi Yôesi namuu'i äytáa-íđí. Heđiho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-áđí wé'ge ívihon, iví ay Jesus Christ-áđá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, heđi ibá in wówátsi nahándepe'in napäyi'i namuu.

²¹ Naví áyyäã, i hääwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaãmáa'iví'weđá bí'áyíngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâytâ'nannin ovâysengitû'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dé'dí' omuu'ídi wâytâ'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóde'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'âhki wâyséegi, hewânbo naadi'á bá yoe, t'âhki in to'wên in ta'gen namuu'in dâytâ'indidá wá' wovâyséegi. ² Na'indi wâyséegi in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wânbo t'âhka âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádávi ay únmuu'ídá ta'gendi díséegídi na'inbí'piye' ginsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dí mááni, hedá díkhâge'namí ánsaaginpidíbo gikwq'nídi.

In ta'gen âyséegi, hewânbo naadi'á bá yoe, t'âhki in to'wên inamuu'in bînhûuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegihûuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dínhanginpóedi wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí náá kó'oe, naadi wên tsontuú namuu'í'gedi wîntá'do', indá páadé iwedíbo' âymáa'in. Ná'in tsontuú-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegihûuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádávi tsontuú ûntû' waagibá âyhondáho', kindídi âykeeyo' in séegi âymáa'in. Hedí ná'in tsontuú páadé iwedíbo' í'to': Iví séegi wógeé unbí wówátsi bînhûuwí.

⁷ Náa-á t'âmâpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi ovâyyâa'o', indá wídíwíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'í t'owa ovâ'yaywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi dâyyâa'o'indá hedá Christ-ví hânmindá dimuu. ⁸ Hediho bípi'âyíngi'an hedânho háâwí úví'andi wí'únpedé-ípídí, hedá t'âhka Yôesídi wovâymáani'ídí wovâykhây'o'í bînhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedi dívíhânge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídây máapí. Hewânbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá íví ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'ân. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádí wovâyhá'amídi hewânbo Christ-ví háhkan únmuu'in imáapídá, wíwíntusdemáani'ípí wovâyhá'amídi, hedí namán díhaydá wíwíntu'âamípi, "Yôesídi wóepahûuwí." ¹¹ To'wên kin óetû'annindá óekhâge'máa íví yâ'dâapíkan í'amídi.

It'â'gi hí' John-di ovâytâ'nandi'

¹² Wa'dí báyéki wíyá háâwí wâytû'âamí'í' dómáa, hewânbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótâ'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwâmú-í'in, hedí ívímú' íhaydí wé'ge ívíhé'e'amí, hedí handídi shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'úu úmuu'í Yôesi Tádádí óede'mandívi âydi wóesengitû'an. †

* 1:1 Wáy wên t'owa dí'ánde ná'í kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewânbo wí méesate-ân namuu, hedá íví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † 1:13 Iví tí'úu-á má'dí wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyyâ-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage⁷in Ta⁷nin John Itá⁷nannin

John-di i to⁷wí òntá⁷nandi⁷ ósengitu⁷an

¹ Navi híwó⁷di k'ema Gaius, ta⁷gendi wíseegi⁷i⁷ unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu⁷idi ná⁷in ta⁷nin winta⁷do⁷.

² U wíseegi⁷i⁷, dáyyúusu⁷o háäwí t'ähki híwó⁷ úpúwídi, hedá uvi túu⁷údá híwó⁷dá unchaa-ídá uvi pí⁷ná khó⁷yé híwó⁷ unchaa⁷ waagibá. ³ Wên méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in naa dínpówádi dín⁷t'òekán in ta⁷gen namuu⁷in nâamâa⁷in hedá nâahonnindá, hedí ná⁷idi hânho díhíhchannan. ⁴ In to⁷wên navi áy waagi⁷inbá dimuu⁷in in ta⁷gen namuu⁷in dáyhondi naa dínhanginpo⁷di, hânho ohíhchanpo⁷, hedí wíyá háäwídi wânbo shánki wídi⁷híhchandopí.

Gaius híwó⁷i⁷an

⁵ U wíseegi⁷i⁷, háädi wânbo t'ähki háa úkhây⁷á⁷ waa bikanhon in méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in híwó⁷ ovây⁷áyingi⁷odi, tobáhâa ovâytaapi⁷in dimuu wânbo⁷. ⁶ Ná⁷in tí⁷úuwin páadé⁷indi in méesate iwe⁷in t'owa náwe dikw'ó⁷nin uvi séegi úmuu i⁷gedi ho ovây⁷t'òe⁷an. Híwó⁷ bikanhon inbí p'òegé dimän dipiye⁷ ovâykhäge⁷dodi, hedí kin bikanhondi Yòesi Tádá nâahíhchando⁷. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví⁷gedi ovâyhangin⁷annamídi, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepi⁷inbí⁷wedi wídáyhóndepí. ⁸ Hedího ná⁷indá gínkhây⁷á⁷ ná⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in áykhäge⁷namí⁷in, hedí handídi wé⁷ge ívít'òe⁷amí in ta⁷gen namuu i⁷gedi t'owa áyhangin⁷annamídi.

Diotrephes híwó⁷pí i⁷an, hewânbo Demetrius-á híwó⁷di-á i⁷o⁷

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate⁷in t'owa dovâyta⁷nan, hewânbo navi hí⁷ dínmuu⁷in Diotrephes-di wídi⁷nséegi⁷anpí. I-á inbí p'ó⁷dédí⁷ namúni⁷in óhé⁷an. ¹⁰ Hedího owáy naa opówá ihaydi t'ähki háa i⁷an ní⁷gedi wây⁷ánshaakannamí. I-á ná⁷inbí⁷gedi yanáki ihée⁷o⁷, hewânbo iví hí⁷ únmuu⁷i wí⁷unchá⁷muupí. Hewânbo kin i⁷o⁷in wa⁷di ihay wí⁷únmuupí, shánki wânbo p'ándiki⁷ ikanhon, in méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in Yòesi Tádávi tų wóegé dipóya⁷nin wí⁷ovâyséegihóndepí, hedá in wé⁷ge⁷in méesate⁷in ná⁷in dipóya⁷nin ovâyséegi⁷amí⁷in dida⁷in wânbo-á idi ovâykhâa⁷o⁷, hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende⁷.

¹¹ U wíseegi⁷i⁷, in to⁷wên híwó⁷ dívítseyekanhonnin waagi⁷bá unmuní, in híwó⁷pí⁷ dívítseyekanhonnin waagá yoe. To⁷wên híwó⁷ dívítseyekanhonnindá Yòesi Tádávi⁷in dimuu, hewânbo in to⁷wên híwó⁷pí⁷ dívítseyekanhonnindá wídi⁷nhanginnáhpí háawi i namuu⁷in.

¹² T'ähki⁷di⁷bo Demetrius-ví⁷gedi híwó⁷da⁷ dívíhée⁷o⁷, hedí nakeepo⁷ in ta⁷gen namuu⁷in imáa⁷in. Ná⁷in wá⁷ hanbá híwó⁷ iví⁷gedi ívíhée⁷o⁷, hedí u úhanginná ná⁷i gitú⁷di-á in ta⁷genbá namuu⁷in.

I t'á⁷gi hí⁷ John-di òntá⁷nandi⁷

¹³ Wa⁷di báyéki wíyá háäwí wítu⁷áamí⁷i⁷ dómáa, hewânbo wó⁷da⁷pí ná⁷in ta⁷nin diwe dóta⁷namí⁷in. ¹⁴ Hewânbo naa ochanpo⁷ hanwaapídi⁷bo wímúni⁷in hedí ihaydá wé⁷ge ánhée⁷amí.

¹⁵ Ánshaaginpídi⁷bo ikwo⁷ní. Uvi k'ema⁷in náwe diyí⁷indi wóesengitu⁷an. Údá navi k'ema⁷in owe diyí⁷indá wí⁷ngin ovâysgentu⁷áamí.